
SEAL OF THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LET THERE BE LIGHT
1868

NORSKE

RIGS-REGISTRANTER

TILDEELS I UDDRAG.

UDGIVNE EFTER OFFENTLIG FORANSTALTNING.

FØRSTE BIND,

1523—1571,

MED BISTAND AF

EDV. O. HEIBERG OG SIEGW. PETERSEN

UDGIVET AF

CHRISTIAN C. A. LANGE.

CHRISTIANIA 1861.

BRØGGER & CHRISTIE'S BOGTRYKKERIE.

Forord.

I det danske Geheimearkiv findes under Benævnelsen „Tegnelser“ og „Registere“ en dobbelt Række af Kopibøger for de af de dansk-norske Konger givne Bestemmelser, der expederedes gjennem det danske Cancelli. Da indtil Suveræniteten alle saavel udenlandske som indenlandske Sager udgik fra Cancelliet (alene med Undtagelse af de tyske Sager, der behandledes af det tyske Cancelli), indeholde disse Kopibøger for Tidsrummet før 1660 Regjeringsforanstaltninger af enhver Art og afgive saaledes en af de vigtigste Kildesamlinger for den dansk-norske Historie til over Midten af det 17de Aarhundrede. Den ældste af disse Registranter begynder, saavidt vides, omkring 1480, men den er kun en Afskrift fra Christian den 4des Tid, og Antallet af de ældste Breve, der alle ere danske, er kun lidet. Det er først fra Christian den 2dens Tid, at nogen større Samling af Expeditioner findes antegnede, uden at man dog enten under denne Konges eller hans Eftermands Regjering paa langt nær i Registranterne finder nogen udtømmende Række af Centralmagtens Bestemmelser. Meget righoldigere blive Samlingerne fra Christian den 3dies Regjeringstiltrædelse, men navnlig fra den første Deel af denne Konges Tid indeholde de endnu ofte alene indheftede løse Blade med Concepter, og der savnes mange Breve, som med Bestemthed vides at være udgaaede, medens de optagne ofte findes uden Orden i Tidsfølgen; mange Expeditioner staa uden Datum, mange ere endog kun omtalte i korte Notitser, og selv mange af disse Notitser ere saaledes affattede, at man nu vanskelig kan danne sig nogen Forestilling om det, de have skullet betegne. Først fra Slutningen af Christian den 3dies Regjering og især efterat Cancelliet under Cansleren Johan Friis efter Fredrik den 2dens Tronbestigelse havde modtaget en bedre Ordning og Forretningsførelse, finder man Kopibøgerne ordentlig førte, og fra denne Tid indeholde de en i Regelen nogenlunde fuldstændig og fortløbende Række af Kongebreve.

At paavise nogen bestemt Regel hentet fra de udgaaede Breves Indhold, efter hvilken disse have faaet sin Plads i den ene eller den anden af de ovennævnte Samlinger, Tegnelserne eller Registrene, er ialfald for det ældre Tidsrum ikke let mulig, da heri for en stor Deel synes at have hersket Vilkaarlighed. Det er vistnok saa, at visse Slags Breve oftest findes i den ene, andre oftest i den anden Samling, og der findes allerede før Fredrik den 2dens Tid Spor til den Forskjel, der senere bliver kjendeligere, ifølge hvilken de saakaldte „aabne Breve“ (med Indledningsformelen „Vi N. N. gjøre Alle vitterligt“) i Modsætning til de mere paa Enkeltmand beregnede „Ordrer“ eller „Missiver“ (der gjerne begynde med „Vor Gunst tilforn“) ere indførte i Registrene; men denne Forskjel er ingenlunde stadig iagttaget, og den Vaklen, der har fundet Sted, viser sig ogsaa derved, at ikke sjelden et og samme Brev kan findes indført i begge Samlinger. Ogsaa i en anden Henseende indførtes under Fredrik den 2den en forandret Anordning af Kopibøgernes Indhold, idet man nemlig indtil Aaret 1572 havde optaget Brevene saavel til Norge som til alle de forskjellige danske Landsdele om hverandre i samme Bind, hvorfor Samlingerne indtil denne Tid bære Navn af „Registere over alle Landene“ og „Tegnelser over alle Landene“ (med tilføjet fortløbende Nummer for hvert Bind), medens man senere adskilte Brevene til de forskjellige Bestemmelsessteder i forskjellige Protokoller, saa at man nu fik sjælandske, fyenske, jydske, norske Tegnelser og Registere, tillige med ny Nummerrække for Bindene alene med Undtagelse af de sjælandske, der betragtedes som Fortsættelse af Tegnelser og Registere over alle Landene; til jydske, norske Registere No. 1 svarer saaledes sjælandske Registere No. 11 o. s. v. I de norske Tegnelser og Registere, der i det Hele udgjøre over 100 Foliobind, optoges foruden de for Norge i egentlig Forstand bestemte Breve ogsaa de, der vedkom Island, Færøerne og Grønland; i en senere Tid (formentlig dog kun i den sidste Tid før 1814) indførte man i denne Samling ogsaa hvad der angik Bornholm ag Kolonierne.

I Rigsarkivet havdes vistnok allerede tidligere Concepterne til en Flerhed af de fra Kjøbenhavn expederede kgl. Resolutioner, Cancelliskrivelser o. s. v., som in extenso ere indtagne i Registrene og Tegnelserne, men at disse ikke herved kunde erstattes, skjønnes let, naar det bemærkes, at de ældste Concepter ikke gik længere tilbage end til 1623 og 1625, de til Cancelliskrivelserne endog kun til 1696, og at selv den Samling af Concepter, der haves, er høist incomplet, idet flere eller færre ere tabte og det endog træffer, at hele Aarrækker mangle (saaledes fra 1675—1680 eller hele den skaanske Krigs vigtige Periode). Ogsaa endeel af de originale Kongebreve haves; men af disse kan man naturligvis endnu mindre vente at finde nogen fuldstændig Samling.

Under de Forhandlinger, der gik forud for den i 1851 med Danmark afsluttede Traktat angaaende Afgivelse af forskjellige norske Arkivsager, blev der derfor ogsaa, ligesom det allerede tidligere i 1822 og 1828 var skeet, gjort Fordring paa de herombhandlede Registranter. Efterat man imidlertid som Følge af den fra dansk Side fremsatte Betænkelighed mod at afgive dem havde opgivet denne Fordring, blev der andraget om fra det danske Geheimearkiv at erholde Registranterne udlaant til Afskrivelse i det herværende Rigsarkiv, og denne Begjæring blev med velvillig Redebonhed imødekommet. Allerede tidligere havde Rigsarkivar Lange, nuværende Stiftsarkivar Bøgh og undertegnede Heiberg i Kjøbenhavn afskrevet Alt hvad der vedkommende Norge fandtes indtaget i Tegnelser og Registere over alle Landene, og af de siden 1854 efterhaanden opsendte norske Registere og Tegnelser er der nu senere i Rigsarkivet taget fuldstændige Afskrifter til omtrent Aaret 1640.

Ligesom Christian den 2dens Registrant (R. o. a. L. II.) er trykt i Suhms nye Samlinger, saaledes har man senere som bekjendt i Danmark paabégyndt Aftrykningen af Registere og Tegnelser fra 1535 i Danske Mag. 3 Række, 4de, 5te og 6te Bd. og fortsætter fremdeles dermed i det iaar udkomne 1ste Bd. 1ste Hefte af 4de Række, hvor man for Tiden er rykket frem til Aaret 1545. Selv om imidlertid intet Hensyn tages til den Ulempe, der er forbundet med at have den store Samling udstykket i en Mangfoldighed af Magasinets Hefter, vil det dog indsees, at den der benyttede Plan, hvad enten man fremdeles som hidtil ordlydende vil aftrykke Registranterne eller man — som i Fortalen til Magasinets 3 R. 4 Bd. antydet — senere vil meddele dem i forkortet Skikkelse, maatte gjøre det lige ønskeligt her i Landet at kunne faa udgivet et passende Uddrag af det tilvejebragte norske Materiale. Hertil aabnedes der Udsigt, da der i 1857 overensstemmende med en for Storthinget fremsat kgl. Proposition bevilgedes et Beløb af 1050 Spd. aarlig til Understøttelse af Forarbeider til og Udgivelse af Kildeskrifter til Norges Historie. Efter Forslag af dette Fonds Bestyrer, Rigsarkivar Lange, blev der i 1858 lagt Haand paa Bearbeidelse af Christian den 3dies Registrant, men Udgivelsen blev kort efter for det Første stillet i Bero, da man samme Aar i det danske Geheimearkiv fandt en i længere Tid forsvunden Registrant fra Fredrik den 1ste Tid. Da ogsaa af denne var erhvervet Afskrift (ved Cand. mag. Sejdelin i Kjøbenhavn), og denne var underkastet den fornødne Bearbeidelse, begyndte Trykningen i Decbr. 1859. Det var først paatænkt at lade et Bind udgaa, der skulde ende ved Christian den Tredies Død i 1559, men, da det viste sig, at dette Afsnit blev kortere end forudseet, fortsattes der med Bearbeidelsen og Udgivelsen af Fredrik den Andens Registranter indtil Udgangen af Aaret 1571 eller det Tids-

punkt, ved hvilket efter det ovenfor Forklarede de norske Registers og Tegnelser begynde. Ialt vare 40 Ark af denne Registrantrække, der nu i dette Bind forelægges Offentligheden, færdige fra Trykkeriet, da Rigsarkivar Lange, der havde ledet Bearbeidelsen og Udgivelsen, fængsledes til Sygeleiet og snart efter bortkaldtes fra sin rastløse Virksomhed for Fædrelandets Historie. De sidste Ark ere af undertegnede Petersen besørgede i Trykken.

Den Plan, som er fulgt ved disse Registranters Udgivelse, tilhører Hr. Lange, og vi beklage, at det ikke blev givet ham selv i alle dens Enkeltheder at fremstille og begrunde den ved Arbeidets endelige Udgivelse. Noget Forsøg til Planens Begrundelse tro vi heller ikke for vort Vedkommende, idet vi nu i Hr. Langes Sted have maattet ledsage det færdige Bind med et Forord, at burde give; vi tro saameget mere at kunne anse os fritagne derfor, da Planen selv, hvor fuldstændig vi end i alt Væsentligt billige den, dog ikke er vor, og en saadan Begrundelse endog i mange Stykker vilde være os en Umulighed uden de Oplysninger, som alene Lange, der har lagt den sidste Haand paa Manuskriptet før dets Trykning, kunde give. Vi skulle derfor kun kortelig antyde de Grundsætninger, der har været befulgte til at give Værket den Skikkelse, hvori det nu forelægges, og i Forbindelse dermed gjøre Rede for, hvilken Andeel vi med Hr. Lange have haft i dets Udarbeidelse. Væsentlig af Hensyn til, at ikke faa af de Breve, der vare ældre end Fredrik den Andens Regjering, enten allerede vare eller senere vilde blive optagne i det norske Diplomatarium, ere Brevene og Notitserne fra denne ældre Tid i Regelen alene gjengivne i Uddrag, men dog med saa nær Benyttelse af Originalens Ord som muligt og med saa stor Udførlighed, at det kan antages for vist, at intet historisk Bidrag, som Originalen indeholder, derved er blevet udelukket. Derimod er Fredrik den Andens Breve i Almindelighed optagne heelt, alene med Undtagelse forsaavidt man ved Forkortelse i Forbindelse med Henvisning til enslydende Steder optagne i noget tidligere Brev har kunnet spare paa Rummet; dette er saaledes oftere Tilfældet med de stadig tilbagevendende Forleningsbetingelser i de forskjellige Arter af Lensbreve. Ligeledes ere gjennem det hele Bind mange Breve kun med nogle faa Ord berørte, naar man for deres Vedkommende har kunnet henvise til Steder, hvor de findes trykte. De fuldstændig optagne Breve ere dog — hvad der allerede gjælder de af Rigsarkivet tagne Afskrifter yngre end 1559 — gjengivne uden Benyttelse af den ældre Ortografi, der alene er befulgt, hvor det gjaldt at vise et tvivlsomt Navn eller andet Ord i Originalens Skikkelse. Breve, der vedkomme Færøerne, ere alle medtagne; de, der angaa Island, ere derimod alle udeladte, undtagen forsaavidt de angaa Handelen, i hvilket Tilfælde de i Almindelighed med nogle Ord ere nævnte, skjønt ikke

helt gjengivne. Efter disse Regler er Manuskriptet til Fredrik den 1stes Registrant besørget af Lange, Christian den Tredies af undertegnede Heiberg og den i dette Bind trykte Deel af Fredrik den Andens af undertegnede Petersen. Vort Manuskript er dog i sin Heelhed gjennemseet af Lange, af hvem desuden den kronologiske Ordning er udført, ligesom de fleste af de tilføiede Noter ere af ham. Registeret er fra Begyndelsen og indtil Christians den 3dies Død udarbeidet af mig Heiberg, det Øvrige af mig Petersen.

Hvad angaar de ved hvert Brev eller Notits anførte Henvisninger til den Kilde, hvor samme er at søge, da gjelde de, som det vil sees, baade vedkommende Bind af Registere og Tegnelser (R. og T. med tilføjet Tal) i Geheimearkivet og tillige Rigsarkivets Afskrifter. Ved F. er betegnet den ovenfor omtalte i længere Tid forsvundne Fredrik den 1stes norske Registrant, der er den samme, som efter Luxdorphs Udtog er aftrykt i Saml. t. d. n. F. Spr. og Hist. 6te Bd. Pag. 3 følg. I det Bind af Registere over alle Lande (No. III.) der vedkommer Fredrik den 1stes Tid, findes ingen Breve Norge vedkommende. Derimod findes i det danske Geheimearkiv en Samling Tegnelser over alle Lande, som H. Gram med Rødkridt har paaført Titelen „En Cancelli-Registratur- og Copibog over indenlandske alleslags Mandater og Ordres. Fredrik den I. 1531—1532.“ Denne er ved Henvisningerne nedenfor betegnet C. Dens Breve ere i Regelen uden Datum, og en Sammenligning mellem den og den ovenfor omtalte Fredrik den 1stes norske Registrant viser, at den kun har været en Kladdebog, hvori man i Cancelliet har antegnet til Erindring, hvad der skulde expederes. Den samme Bemærkning gjelder den Samling i Geheimearkivet, der i dette Bind er betegnet ved K.; denne er nemlig ligeledes en Kladdebog, der indeholder Breve fra forskjellige i Tegnelser o. a. L. manglende Aar af Christian 3dies Regjering; naar flere af dens Breve ere overstregede i Originalen, har herved maaske kun været betegnet, at disse Breve rigtig ere blevne udfærdigede. Denne sidstnævnte Samling er indtaget i Aftrykket i Danske Mag. 3 Række, 6te Bd., Pag. 181 følg.

Christiania den 24 August 1861.

Edv. O. Heiberg. **Siegw. Petersen.**

FREDERIK DEN FÖRSTE.

1523—1533.

Kong Frederik I tager Erik Wormsen [Ormssøn til Vatne] i kongl. Hegn, Værn og Fred, og forlener ham med Kronens Gaard Tjore i Ryfylke [Jæderen?] paa Livstid med al kongelig Rente. Roeskilde Onsdag efter St. Laurentii Dag (12 August) 1523. Relator Hr. Henrik Krumedike. F. 1.

Nils Bildh [Bild til Ravnholt] fik Følgebrev til Bønderne i Bjørnland [Bjorland] Sogn paa Hising efter Kong Christjerns (II) Brevs Lydelse. „Item nu vil Hans Erikssøn ikke slippe Slottet [Baahuus] uden han finge Sognet til, og sagde at Kong Christjern fik ham nogen Forlening i Fyn derfor.“ Dat. udi Leiren for Kjøbenhavn feria tertia post Augustini (1 September) 1523. F. 1.

Hans Erikssøn fik Forleningsbrev paa Baahuus i 4 samfelde Aar med al kongl. Rente og Rettighed med det Sogn Bjørneland [Bjorland] paa Hisingen, og skal holde deraf det meste Folk, han kan afstedkomme. F. 1. [Overstreget.]

Item gav han min Herres Naade et Brev, at han havde annammet samme Slot og Len af ham, at holde hans Naade tilgode paa Tro, Ære og Love, og der H. Naade blev forstakket [død], da skal han holde det Danmarks og Norges Riges Raad tilgode. Dat. Serritsløff[1] 1523 f. 3. p. Augustini (1 Sept.) F. 1. [Overstreget.]

Item fik Hans Erikssøn et aabent Brev til Oddevall Borgere. Vilde de give min Herre det, de havde lovet Hans Erikssøn, da maatte de bygge igjen.[2] Dat. ut supra. F. 1.

Gerlof Stenssøn fik Brev paa Berig og Berigs Gods og Rylands Gods i Baahuus Len at bruge med al kongl. Rente

[1] Landsby udenfor Kjøbenhavn, nu en Deel af selve Staden.

[2] Oddevald har altsaa nys forud undergaaet en Ildsvaade, som ikke ellers kjendes.

og Ret, indtil Kongen tilsiger, mod at gjøre tilbørlig Tjeneste, naar Kongen befaler. Dersom de Svenske finge dette Gods igjen, vil Kongen forsørge ham med andet Kronens Len. Dat. Leiren for Kjøbenhavn St. Egidii Dag (1 Sept.) 1523. Relator Hr. Tyge Krabbe. F. 1.

Peder Gundessøn fik Livsbrev paa Syrbonden udi Viken i Norge, mod at aflægge Regnskab for den halve Rente og det halve Sagefald for Embedsmanden paa Baahuus; den anden halve Rente skal han have mod tilbørlig Tjeneste. Cum clausulis consvetis. dat. et rel. ut supra. ib.

Hans Erikssøn fik Stadfæstelse paa det Brev, han havde af „Kong Christiern den Sidste" paa Leginde og Leginde Gods i Viken sin Livstid, kvit og fri uden Afgift; dog saa at Kongen beholder det hele Sagefald, som Hans Erikssøn skal optage og gjøre Regnskab for. Cum clausulis consvetis. Dat. Leiren for Kbhvn. Onsdag eft. Decollat. Johannis (2 Sept.) 1523. Rel. Hr. Tyge Krabbe. F. 1—2. [Overstreget.]

Salmand Thorgerssøn fik Brev paa en Ø i Norge kaldet Hvaller [Hvaloerne] med al kongl. Rente uden al Afgift ad gratiam. Cum claus. consv. dat. Roeskilde fer. 6 ante f. nativ. b. Mariæ (4 Sept.) 1523. Ad mandatum domini regis proprium. F. 2. [Overstreget.]

Kjeld Tordsen [Thoressøn] paa Kerne [Tjerne] hyldede Hertug Christiern paa Kong Frederiks Vegne i Leiren altera Simonis et Judæ (29 Octbr.) 1523. Begjærede Frøland, Edsberg Skoffven [Skaun ɔ: Rakkestad], der renter 10½ Tønde Smør, 25 Mark Pendinge og 150 Tønder Korn; vil give Afgift deraf, om han ei kan faa det paa Tjeneste. F. 2.

Laurits Thorstenssøn (paa) Skrydeshol [Skridshol] hyldede eodem die ut supra; begjærede Aabygge, Idde og Ingedals Skibreder, som rente 1 Læst Smør, 4 Tdr. Spæk, 100 Tdr. Korn og 60 Mark Penge, for Tjeneste eller Afgift.

Hr. Henrik Krumedike fik Brev paa et Laxefiske i Norge mod aarlig Afgift 8 Læster saltet Lax og 300 Spegelax, at yde i Kjøbenhavn før Michelsdag. Dat. f. 3. post domin. Oculi (1 Marts) 1524. F. 2. [Overstreget.][1]

[1] Herefter følger (fol. 3) Kong Hans's Forleningsbrev for Hr. Henrik Krumedike og hans Hustru Fru Anna Rud med Viken og „Mandal, (skal være: Numedal), som Hr. Henriks Gaard Brunla udi ligger," Tune Skibrede, Robyggelag, Soløer og Skjeberg; dat. Baahus Onsdag eft. Lucie (19 Decbr.) 1498. Trykt i Diplomat. Norveg. V. Derefter Notits om, at Hr. Henr. Krumedike har Kong Hans's Brev ad gratiam paa Lister og Midsyssel Lene uden Afgift, dog mod Rede og Regn-

Erik Ugerup fik Forleningsbrev paa Vardehuus og Finmarken, for de 10 følgende Aar, mod slig aarlig Afgift, Tjeneste og Tynge til Kongen og Norges Krone, som der pleiede at gaa af i Kong Hans's Tid. Dat. Gottorp Onsdag efter Palmesøndag (23 Marts) 1524[1]. [Overstreget.] F. 11.

Fru Ingerd (Ottesdatter Rømer), Hr. Nils Henrikssøns (Gyldenløves) Efterleverske, fik Forleningsbrev paa Livstid med Fosen, Edøen, Sundmøre og Romsdalen mod saadan aarlig Afgift, Tjeneste og Tynge, som pleiede at gaa af i Kong Hans's Tid. C. claus. consv. Gottorp Onsdag eft. Palmesøndag (23 Marts) 1524. F. 11.

Mickell Blech fik Brev paa Skye (Skien) og Skiesyssel med al kongl. Rente qvit og fri uden Afgift i de 10 næste Aar fra dette Brevs Datum, mod tilbørlig Tjeneste. C. claus. consv. dat. Hafniæ Tirsdag næst efter Guds Legems Dag (31 Mai) 1524. Ad mandatum domini regis proprium in præsentia dom. Magni Gøye et Henrici Krumedick. F. 3.

Biskop Mogens af Hamer fik Brev paa Sundsbergs Kobberbjerg i Sellegaard [Silgjord] i Thelemarken i Hamers Stift, fri og qvit i 3 Aar uden Afgift for den Bygning og Omkostning, han og de gode Mænd, han til sig tagendes vorder, derpaa vove og gjøre skulle. Efter de tre Aars Forløb skal han give den Rettighed, som deraf bør gives, og skal han og efterkommende Biskopper beholde samme Kobberbjerg fremfor Nogen, mod den Afgift Andre ville give, og nyde al den Frihed, som Bergverks Vise og Vonhed [Viis og Sædvane] er, i disse 3 Aar, og siden saalænge samme Bjerg holdes ved Magt og bruges. Cum claus. consv. Hafn. Viti et Modesti Aften (14 Juni) 1524. F. 3.

Biskop Mogens af Hamer fik Stadfæstelse paa den Fjerdepart af Tiende, som kaldes Bondelod, over alt Hamers Biskopsdom. Udat. ib.

Biskop Anders Mus fik Livsbrev paa Tunsbergs Len og Tunsbergs By mod aarlig Afgift $1/2$ Læst Smør af Lenet og Byen

skab for Vrag; dat. Kbhavn. Margrete Dag (20 Juli) 1505. Endelig, at Kong Hans forlenede Hr. Henrik Krumedike og Frue for deres Livstid med Numedals Len og al dets Tilliggelse, hvilket Len de skulle annamme, naar alle de Aar ere fremgangne, som Hr. Knud Alfssøn har Brev om. De skulle heraf aarlig yde 60 rhinske Gylden i Guld og gjøre Rede og Regnskab for hvis Vrag der falder. Dat. Korsør Sønd. eft. Vor Frue Dag Visitationis (4 Febr.) 1498. Dominus rex per se.

[1] Jfr. Antegnelse og Anmærkn. ved 24 Novbr. s. A. nedenfor.

paa Regnskab. Cum claus. consv. Hafn. sabb. p. Botulphi (18 Juni) 1524. Relator Hr. Tyge Krabbe. F. 3.

Biskop Mogens af Hammer fik Brev, at han maa og skal lade mynte Fire-Hvide-Skilling og Hvide, indtil anderledes tilsiges. De Fire-Hvide-Skilling skulle holde fem Lod fint Sølv og Skrot; paa hver veiet Mark skal verkes 96 Stykker, saa der er i 10 Gylden 1 Mark fint Sølv, og de Hvide, som myntes, skulle holde 4 Lod fint Sølv og Skrot; paa hver veiet Mark verkes 300 Stykker, saa der er i 10 Gylden 1 Mark fint Sølv. Paa Myntens ene Side skal staa: Fredericus dei gra rex Norvegiæ og Kongens Vaaben; paa den anden: Moneta nova Hamaren. og Norges Vaaben. Denne Mynt melder Kongen gjæv og gangbar i Norges Rige, ingen Undersaat maa den straffe i nogen Maade. C. claus. consv. Hafn. fer. 2 post Botulphi (20 Juni) 1524. F. 4.

Kjeld Tordssøn [Thoressøn] forlenes med Aabygge Len og Idde Skibrede, som skylder aarlig $7^1/_2$ Tønde Smør og noget Spæk, 20 Mark Penge og 60 Tdr. Korn, med en Gaard Owsegaard (Os) af aarlig Skyld 3 Tdr. Malt, at have nyde og beholde, naar Hr. Gude Galde bliver qvit af dette Len og Gaard. Herfor skal Kjeld aarlig give Kongen og Norges Krone 60 Mark danske og være Kongen og Norges Krone indenlands til Tjeneste selv tredie vel færdig; holde Tjenerne ved Lov, Skjel og Ret, og ei forhugge Skoven til Upligt. Hafn. f. 2 p. Botulphi. (20 Juni) 1524. F. 4.

Biskop Mogens af Hamer forlenes med Ryfylke Len i 6 samfælde Aar efter hans Brevs Datum mod aarlig Afgift 500 Mark danske. C. claus. cons. Hafn. f. 3 p. Botulfi (21 Juni) 1524. Rel. Hr. Tyge Krabbe. F. 4. [Overstreget.]

Item har Bispen af Hamer Kvittants paa $89^1/_2$ Mark paa Regnskab paa den forskrevne Udgift. ut supra.

Herr Hans Diisser Prest fik Kongens Brev at beholde Avaldenes Kirke, som Hr. Nils udi Karmsund, hans Forfader [Formand] havde, saafremt Hr. Nils af Norges Riges Raad bliver gjort unyttig til samme Kirke. Hafniæ St. Hans Dag Midsommer (24 Juni) 1524. F. 4.

Mester Mats Werff (Hvarfue, Hvoruf) fik Stadfæstelse paa den Præsentats og de Breve, han har paa Provstiet i Oslo i Mariæ Kirke. Hafn. Thorsd. infra oct. Visit. Mariæ (30 Juni) 1524. F. 5. Overstreget.

Herman [Matssøn] Skriver har Kongen lovet Dynge Gods i Viken paa redelig Afgift. udat. F. 5.

Jørgen Olssøn fik Livsbrev paa Kronens Gaard i Madebal [ɔ: Mandal] Holm mod sædvanlig Afgift af Gaarden, og at være Kongens Embedsmand hørig. Hafniæ f. 3 post. f. Jacobi apost. (26 Juli) 1524. F. 5.

Fortegnelse over det Inventarium, som Herman Matssøn [Skriver] overantvordede Hans Erikssøn, da denne af ham modtog Baahuus Slot. udat. F. 5—7.[1]

Hans Erikssøn, Embedsmand paa Baahuus, fik Kvittants for alt hvad han har udgivet og oppebaaret i rede Penge, Fetallie og Andet af vis og uvis Rente af Baahuus Slot og Len i Aaret 1522, da han havde det af Kong Christiern, deri det af Herman Skriver modtagne Inventarium medregnet, saa og Agterstod [Restancer] i Lenet. Han blev da dette skyldig, som skal beholdes paa Slottet som Inventarium: 55 Tdr. 2½ Skj. Malt, 49½ Td. Byg, 266 Tdr. Mel, 1½ Skippd. Humle, 34 Øxnekroppe, 22 levende Kjør, 101½ Sider Flesk, 13 Faare- og Lammekroppe, 40 røgede Gjæs, 12½ Td. 7 Pd. Smør, 5 Tdr. og 20 Løb Salt, 109 Vorder Torsk og 3 Fisk, 3½ Td. grønsaltet Fisk, 16 Vorder Langer, 1250 Tdr.(?) Fløndre, 950 grønsaltet Hvidling, 1½ Vorder Rokker og 3 Fisk, 400½ Td. tørre Kuller, 3 Tdr. Sund og Mager, 13½ Vorde Kulmule, 4 Tdr. 1 Fj. Sild, 1 Fad 232 Stykker svensk Jern; derimod blev Kongen ham og hans Arvinger skyldig 30 Mark 7 Skill. Dat. Hafn. f. 3. p. Assumpt. Mariæ (16 August) 1524. Relator Mag. Anders Glob. F. 7.

Mester Mats Hverff [Hvoruf] fik Følgebrev til Bonderne i Fwlle [Follo] Len og Rigge [Rygge] Sogn, og alle Andre, som af Arilds Tid have tjent til Provstiet i Oslo, at de ere ham hørige og lydige, give ham Landgilde, Sagefald og al anden Rettighed, som de pleie. Roeskilde Laurentii Dag (24 Aug.) 1524. Relator Hr. Henrik Krumedike. F. 7. Overstreget.

Rostockerne finge Brev paa deres Friheder i Norge, besynderlig i Oslo og Tunsberg, at nyde, bruge og beholde,

[1] Dette Inventarium trykkes i Dipl. Norv. V, hvortil henvises. — Afleveringen har rimeligviis fundet Sted i 1522, da Hans Erikssøn havde Lenet af Kong Christiern II, og Frederik I Forleningsbrev til ham med samme Slot af Sept. 1523 (Dipl. Norv. II. No. 1074) er altsaa kun en Fornyelse. Inventariet er i Registranten indført ved den sidstnævnte Tid, formodentlig fordi det ved den Tid er benyttet ved Revisionen af Hans Erikssøns Regnskab. (Nedenfor).

indtil hans Naade annammer Kroning der i Riget; da vil han ydermere stadfæste dem.[1] Hafniæ Exalt. s. crucis (14 Septbr.) 1524. F. 7.

Simon Jenssøn Borger i Kongell [Konghelle] forlenes med Raffnildeholm [Ragnhildeholm] i Elven ved Kongell uden Afgift sin Livstid. Hafn. Exalt. crucis (14 Sept.) 1524. Relator Hr. Henrik Krumedike. F. 8.

Greth (Margrete), Jørgen Olssøns Husfru, fik Livsbrev paa en Gaard Holm, mod at være Fogden lydig og almindelig Afgift. Hafn. Tirsd. eft. Exalt. crucis (19 Sept.) 1524. Relator Hr. Henrik Krumedike. F. 8.

Stadfæstelse paa Marstrands Privilegier som de af Kongerne Christiern I og Christiern II ere givne[2]. dat. Thorsdag eft. Exalt. crucis (21 Sept.) 1524. F. 8–9.

Mester Iver Jull fik Præsentation paa Provstiet i Bergen. Kallingborg d. Dionysii (9 Oktbr.) 1524. F. 7.

Erik Ugerup fik Følgebrev til Almuen paa Tunsbergs L'en ad gratiam. Dat. Ripis St. Clementis Dag (23 Novbr.) 1524. Ad. mandatum domini regis proprium. F. 9.

Sligt Brev har Hr. Offue Vincentius (Vincentssøn Lunge) taget af Hr. Vincentius Lunge paa min Herres Vegne:

Vincents Lunge af Vaben annammer af høibaarne Fyrste Hr. Frederik, Konge af Danmark, udvalgt Konge til Norge, Kongsgaarden i Bergen i en fri Slotslov, at holde hans Naade til troer Hænde, og efter hans Død Norges Riges Raad uden Hinder og Argelist. Dat. Ribe St. Katharine Aften (24 Novbr.) 1524. F. 10.

Sligt et Brev, som foreskrevet staar, gav Erik Ugerup ud paa Vardehuus[3]. Dat. ut supra. ib.

Item sligt et Brev skal Hr. Vincents annamme af Hr. Gude Galle paa Agershuus Slot, det haver han sig bepligtet. ib.

[1] Jfr. Langes Norsk Tidsskrift. I. 268–285.

[2] Foran denne Antegnelse ere Christiern Is Privilegier for Marstrand af 2 Juli 1455 og Christiern IIs af 28 Juli 1514 helt indførte, og blive derefter trykte i Dipl. Norv. V.

[3] Jfr. Uddraget af 23 Marts ovenfor. I Lüxdorphs Afskrift af denne Registrant, som den er trykt af J. Chr. Berg i Saml. t. N. Folks Hist. VI. 13, ere begge Notitser gjengivne saaledes: „Sligt Brev gav Erik Ugerup ud paa Vardehus paa 10 Aar mod Afgift som i Kong Hans's Tid. Gottorp Onsd. næstefter Palmesøndag.“ Begge Registrantens Optegnelser om denne Forlening ere saaledes her af Lüxdorph slaaede sammen.

Biskop Olaf af Bergen fik Forleningsbrev ad gratiam paa Trundsen [Tromsø] og Nordfjord med al kongl. Rente, til Kongens Naade tilsiger; dog at give 100 Mark deraf til Embedsmanden paa Bergen. Tønder St. Katharine Dag (25 Novbr.) 1524. Ad mandatum regis proprium. F. 9.

Peder Fresenberg[1] fik Brev, at Kongen forlener ham med Færø med al kongl. Rente og Rettighed mod sædvanlig aarlig Tynge og Afgift. Finder Kongen, at Afgiften i Fremtiden kan forhøies, skal Fr. give det, naar han derom tilsiges. C. claus. consv. Gottorp in profesto Martini (10 Novbr.) u. A. [1524 eller 1525]. F. 10--11.

Herr Henrik Krumedike og Fru Anna [Rud] fik Livsbrev paa Dynge og Dynge Gods for Tjeneste; dog skal han have det i Hr. Göstafs, udvalgt Konge til Sveriges, Minde, Malmø Reces uforkrænket. Hafn. Egidii Dag (1 Septbr.) 1525. Relator Mag. Anders Glob. F. 10.

Mester Matthias Werff [Hvoruf], Provst i Oslo, fik Forleningsbrev paa Mossedal ad gratiam, mod aarlig Afgift 4 Tønder Smør. Kallingborg die Lamberti (17 Sept.) 1525. Relator Hr. Mogens Gøye. F. 14. Overstreget.[2]

Mester Matthias Werff fik Forleningsbrev paa St. Jørgens Gaard for Oslo[3] ad gratiam, til nogen kommer med bedre Beviisning. Dat. ut supra. Relator Hr. Mogens Gøye. F. 14. Overstreget.

Hr. Oluf Galde fik Kvittants paa 40 Timmer Hermelin paa Regnskab af Jæmteland. Kallingborg dominica post Matthei (24 Sept.) 1525. Dominus rex per se. F. 13.

Hans Mulle [Mule] fik Præsentats paa St. Mortens Alter i Oslo Domkirke per obitum domini Johannis ultimi possessoris. Kallingborg domin. p. Mathæi. (24 Sept.) 1525. Relator Hr. Mogens Gøye. F. 13.

Item fik Hr. Oluf Galde Følgebrev til Tunsberg By. Kallingborg fer. 2 p. Matth. (25 Sept.) 1525. F. 13.

Bent Henningssøn[4] fik Livsbrev paa Holme Gaard i

[1] Der har først staaet: Peder van Flensborg, men det sidste Ord er atter overstreget.

[2] Dette Len (Haabøl Prestegjeld) blev nemlig kort efter henlagt til Agershuus Slot. Nedenfor ved 1527.

[3] ɔ: St. Jørgens Hospital for Spedalske udenfor Oslo. Langes Norske Klostres Historie, 2den Udg. S. 398.

[4] Benkt Henningssøn var første Lagmand paa Agdesiden, idet Stavangers Lagdømme nu deeltes. (jfr. Saml. t. N. Folks Hist. VI. 17.)

Mandalen, som han selv i boer, for han er Lagmand fri og kvit. Kallingborg die Michaelis (29 Septbr.) 1525. Relator Hr. Mogens Gøye. F. 14.

Povel Byriall fik Brev at beholde Gaarden Øslebø, saalænge han den bygger og forbedrer og deraf giver rigtig Landskyld. D. ut supra. F. 14.

Jørgen Olssøn fik Stadfæstelsesbrev paa St. Jørgens Hospital i Tunsberg, da den Prest [som havde Kongens Brev derpaa] ikke havde oplyst, at Jørgen Olssøn havde Kong Christierns [II] og Hr. Henrik Krumedikes Brev derpaa. Flensborg fer. 2 p. Simonis et Judæ (30 Octbr.) 1525. Ad mandatum domini regis proprium. F. 10.

Item et Brev Søndenfjelds og et Nordenfjelds [uden Begyndelse, saa at Godsernes Navne ei findes] med Befaling til Bønderne „paa samme Gods," at svare Hr. Henrik Krumedike eller hans Fogder og give dem paa hans Vegne rette aarlig Landgilde, Sagøre, Gjæsteri og anden Rettighed. Ligesaa tager Kongen Hr. Henrik, hans Fogder, Lensmænd, Bønder, Tjenere, Gods, Len, Pant, Arv og Eie i vort Rige Norge Nordenfjelds[1] i kongeligt Værn. Hafn. 1525 [uden Dag.] Relator Magr. Andreas Glob. F. 10.

Vincents Lunge, Ridder, Rigsraad og Embedsmand paa Bergenhuus, faar Kongens Kvittering for sit aflagte Regnskab over hvad han af den Landehjælp, som Norges Riges Raad havde samtykt Kong Frederik over alt Norges Rige, har oppebaaret af Bergens By, Søndfjord, Hardanger, Nordfjord, Ryfylke, Sogn, Jæderen, Voss, „Wdtuere" [Udvær?], Søndhordeland, Nordhordeland, Vesteraalen [Westerlen] og Lofoten, Helgeland, Numedal, Sandøen(?), Rødefølken,[2] Steget og Salten, Tromsen, Søndmøre, „Griib" og Finmarken. Ligesaa har han aflagt Regnskab for Indtægt og Udgift af Leding, Landskat, Sagøre og anden Rettighed, siden sidst han gjorde Regnskab af Bergens Slot og Len, som var ved Vor Frue Dag Nativitatis (8 Septbr.) 1524, da han drog derfra og ned til Danmark, og til Helligkors Dag Exaltationis (14 Septbr.) i dette Aar 1525. Efter disse Regnskaber bliver han skyldig: $442\frac{1}{2}$ Mark 2 Skill. Danske, 52 Bismerpund Kobber, 16 Stykker 6 Alne Ledisk, 21 Dentyrst, 2 St.

[1] Dette er maaske en Skrivfeil for Søndenfjelds; thi Krumedike havde, saavidt vides, intet Len Nordenfjelds.

[2] Maaske Rødø Halvfylke paa Helgeland.

17 Al. Sutoske, 20 Alen skotsk Klæde, 37½ Al. Ossembryggerst, 3½ Al. Solfere, 23 Al. Vestfar-Lerred, 1 Læst 19 Løber 2 Kvarter Smør, 1 Tønde Talg og dertil 84½ Løb fersk „Terlig“ [Talg?] af Skatten, 4 Læster 4 Tdr. skotsk Salt, 5½ Sk℔ 12 L℔ Humle, 94 Tdr. Mel, 34 Stykker Mel, 76 Stykker 5 Tdr. Malt, 24 Tdr. Korn, 76 Tdr. Havre, 21 Tdr. Lax, 4 Tdr. Torsk, 2½ Tdr. Makrel, 1 Td. Sild, 27 Nødfald Kjød, 380 Sider Flesk, 16 Faarekroppe, 1 Kvarter Medister, 2 Kvarter Gaase- [Gosse-] Kjød, 2 Kv. Raakjød, 2 Kv. Svinekjød, 1 Kv. Sennep, 64 Løber „Feider“ af Skatten, som hans Inventarium indeholder. Flensborg St. Stephani protomart. Dag (26 Decbr.) 1525. F. 11—12.

Hr. Vincents Lunge fik Kongens Kvittering for den contant indbetalte Landehjælp uden Register og Mandtal: af Thrøndelagen og Throndhjems By 867 Mark 5 Skill. danske, 4 rhinske Gylden, 1 Ossenbrugs Gylden, 2 Hornisk (Arneske?) Gylden, 24 Gylden hver for 2½ Mark 4 Skill., 394½ Lod Sølv. Af Sparbo og Guldal 350 nye Mark danske, 154 Lod Sølv norsk Vegt. I Størdal og Selbo („af Støuredal ersillo“) 227½ Mark. Af Fosen 152 Mark, 273 Voger Rodskjær. Af Herdal 76 Lod Sølv, 45 Mk. Penge. Af Romsdal, Edøen og Sundmøre 238 Mark, 147 Lod Sølv, 174 Voger Fisk af Edøen og dertil 7½ Mark. Af Andenes 30 Voger Rodskjær. Hvilken Fisk blev regnet blandt den anden Landehjælp og Slotsregnskab. Flensborg Stephani D. (26 Decbr.) 1525. F. 12.

Hr. Vincents Lunge fik Kongens Kvittering for indbetalt Afgift af nogle Len i Norge, nemlig paa hans egne Vegne: Af Lister Len 100 Mk. danske, af Thrøndelagen 100 rhinske Gylden, af Sparbo 16 rhinske Gylden; af Tromsen (Trundswnn) og Nordfjord 100 Mk. danske. Ligesaa paa Fru Ingerds, Hr. Nils Henrikssøns Enkes, Vegne 413 Mk. danske; af Johan Krukows 5 Skibreder 14 rhin. Gylden, 30 nye Mark 12 Skil. danske; af Thrund Benkestoks 5 Skibreder i Sogn 50 Mark; af Erik Ormsen 3 rh. Gylden og 11 Mk. 6 Skil. danske. dat. ut supra. F. 12—13.

Erkebiskop Olaf af Throndhjem fik Forleningsbrev paa Guldals Len med al sin rette Tilliggelse mod den aarlige Afgift, som gik deraf i Kong Hans's Tid. Flensborg St. Johannes evang. (27 Decbr.) 1525.[1] F. 11.

[1] Den følgende Kvittering til V. Lunge viser, at Aarets Begyndelse i denne Registrant er regnet fra Nytaar, ikke fra Juledag, som Tilfældet er i Christian den Tredies Registranter.

NB. Afgift af Guldal og Sparbo af hvert 20 rhinske Gylden. ib.

Hr. Vincents Lnnge fik Følgebrev til Almuen paa Færø. Flensborg Nyaarsdag (1 Januar) 1526. F. 13.

Hr. Vincents Lunge fik Brev at han maa lade mynte Firehvider og Hvider, lydende som det Brev, Biskoppen af Hamer før har fanget om Mynt; cum claus. consv. Flensborg 1 Jan. 1526. Dominus rex per se. F. 13.

Hans Bagge fik Brev paa Lagmandsdommet i Steget norderst i Norge, som Olaf Bagge før var Lagmand udi; dog at han skal sværge Norges Raad Lagmands Ed efter Norges Lov, og siden vor naadige Herre, naar han kommer did. Cum inhibitione. Hafniæ Viti et Modesti Dag (15 Juni) 1526. Commissum in præsentia dominorum consiliariorum regni Daciæ. F. 13.

Jens Fratt[1] fik Præsentats paa St. Michaels Kirke i Tunsberg per obitum domini Joannis Thome. Hafn. Vit. et Mod. (15 Juni) 1526. Ad. mandatum regis proprium. F. 13.

Anno 1527 fik Hr. Mogens Gyldenstjerne disse Breve med til Norge.

Først et Brev til Bispen af Hamer, at han, efterdi Slottet[2] er brændt og øde skudt (skiøtt), vil lade Tune og Skjeberg Skibreder komme til Slottet igjen.

Item til Hr. Mogens et Følgebrev, at disse Len skulle følge ham.

Item et Brev til Bispen af Hamer, at Almuen i hans Stift for Kongen har klaget over, at Biskoppen æsker af dem den Bondelod, som er mod deres Sædvaner, og de ere dømte frie for af Kong Christiern og Norges Rigsraad, da Kongen dog havde lovet dem, da de hyldede ham, at de ikke skulde besværes over deres Privilegier. Kongl. Majestæt har intet vidst af samme Leilighed, den Tid han undte Biskoppen sit Brev paa samme Bondelod; thi beder han ham kjærligen, at han retter sig selv om samme Bondelod, og ikke besværer dem imod samme. Doms Lydelse og gamle Sædvaner, og at Bispen vil saa handle i den Sag, at Almuen ikke behøver sig ydermere derom at beklage.

[1] Jens Fratt, ogsaa kaldet Jens Skriver, var uden Tvivl allerede nu, og ialfald 1529 og senere, Slotsskriver paa Agershuus. Dipl. Norv. II. No. 1103 og 1127 og nedenfor ved 1529.

[2] Agershuus Slot, hvis Høvedsmand Hr. Mogens Gyldenstjerne nu var bleven. Det var afbrændt ved Lynild 1525. (Saml. t. Norske Folks Hist. II. 357.)

Item til Erik Erikssøn (Gyldenhorn), Norges Riges Raad, at han vil lade følge det Len til Slottet Odensø, som han har, og ligesaa et lignende Brev til Hr. Gude [Galde] om Sudrums Tredings Len[1].

Item et Følgebrev til Edsbergs Skibrede, Hudrum, Hallingdal og Østerdal.

Item et Følgebrev til Erik Ugerup, at han lader Mossedal følge, og Hr. Mogens Følgebrev.

Item til Lycke Mule,[2] at han lader Nedenes [Nødenes], følge til Slottet, og Hr. Mogens Følgebrev.

Item Følgebrev til Salsborg og Skouenn [Skaun, Rakkestad].

Item et Brev til Bispen af Oslo [Hans Reff], og takker ham for han har sig redelig beviist.

Item til Hr. Mogens, at som han skriver, at Lenene ere fra Slottet [Agershuus], da sender Kongen ham Breve til dem, som Lenene have, at de skulle lade dem følge, indtil Slottet bliver opbygget, og sætter K. M. i hans gode Raad, hvilke Breve han vil lade læse, og hvilke han beholde vil paa nogen Tid, og beder, at han skikker saa, at Almuen bliver Kongen villig etc.

Item et Brev til Hans Erikssøn paa Baahuus, at han stiller Kort Kønig tilfreds om det Vox etc.

Gottorp die Petri et Pauli (29 Juni) 1527. F. 14—15.

Item Sparbo Nordenfjelds har Erkebispen og ikke min Herres Brev paa, det jeg vider.

Disse Len har Hr. Mogens Gyldenstjerne til Agershuus:

Bragernes. Agers-Hered. Thoten. Gudbrandsdal. Hedemarken. Romerike. Borgesyssel.	Disse Len havde Hr. Oluf Galde til Slottet.
Brunla.	Hr. Henrik Krumedike.
Sarpsborg og Skaun. Tune og Skjeberg. Odensø.	Disse Len haver Hr. Mogens Gyldenstjerne Følgebrev paa.

[1] D. e. Sørums Prestegjeld paa Romerike.

[2] En Broder af den i 1524 druknede Electus til Oslo Mag. Hans Mule.

Sødrum Treding[1].
Edsberg.
Mossedal.
Hallingdal. } Disse Len haver Hr. Mogens Gyldenstjerne Følgebrev paa.
Østerdal . . . . Hr. Henrik Krumedike.
Hudrum.
Nedenes . . . . Peder Hansen.

Borgere udi Kongelf finge Stadfæstelse paa de Privilegier, de havde af Kong Hans. Ottonie sabb. p. fest. Assumpt. Virginis (17 August) 1527. Dominus rex per se. F. 15.

Hr. Henrik Krumedike fik Brev til Hr. Mogens Gyldenstjerne, at han skulde lade ham følge hans Len Numedalen, som han har Kong Hans's Brev og min Herres Stadfæstelse paa, og derpaa ei gjøre ham nogen ydermere Hinder. Ottoniæ fer. 3. infra oct. Assumpt. Mariæ (20 August) 1527.

Item Følgebrev til samme Len. d. u. s. F. 15.

Hr. Claus Bilde fik Brev paa Baahuus at have i 10 Aar; han skal give og gjøre deraf, som der gaves i Kong Hans's Tid, og gjøre Regnskab for Strandvrag, som falder i Lenet. Ottoniæ fer. 4. infra oct. Ass. Mar. (21 August) 1527. Relator Hr. Tyge Krabbe. F. 15.

Jørgen Perssøn [Staur] fik et Fribrev med Skjold og Hjelm, som skal være et graat afhugget Træ udi et blaat Felt og to graae afhugne Træer paa Hjelmen, og derimellem et standendes opreist Egeblad fæstet udi baade afhuggen Træ og Hjelmen. Klædet blaat og graat. Ottoniæ fer. 5 post assumpt. Mariæ (22 Aug.) 1527. Relat. Hr. Mogens Gøye Hofmester. F. 16.

Hr. Mogens Gyldenstjerne fik Følgebrev til Bønderne i Tunsbergs Len at svare ham til Agershuus. Ottoniæ fer. 6 ante Bartholomæi (23 Aug.) 1527. Relat. Dom. rex per se. [Overstreget.] F. 16.

Biskop Hans Reff af Oslo fik Følgebrev til Molands Gaard og Gods. Ottoniæ vigilia Bartholomæi (23 Aug.) 1527. Relator Hr. Mogens Gøye. F. 16.

Hr. Oluf Galde fik Forleningsbrev paa Norges Krones Len Soløer, Raade og Ingedalen uden Afgift, dog at han gjør deraf tilbørlig Tjeneste. Odense vig. Barth. (23 Aug.) 1527. Ad mandatum domini regis proprium. (Overstreget.) F. 16.

Hr. Oluf Galle Ridder og Raad skulde have Brev, at Kongen har undt ham disse efterskrevne Skibreders Rente, som

[1] I Registr. staar: Sødrim stringen.

er $4^1/_2$ Tønde Smör, 24 Tønder Korn, 8 Mark Penge. Udat. [1527?] C. 107. Afskr. 462—463.

Erik Ugerup fik Pantebrev paa Sæm Gaard og Tunsberg Len, da han nu til et venligt Laan har undsat Kongen med 600 Mark danske Penge og 400 Lod Sølv Køllnsk Vægt, saa og for Troskab og villig Tjeneste, han Kongen og Norges Rige beviist haver og gjøre og bevise skal. Han skal have Gaarden og Lenet i Pant med al kongelig Rente og Rettighed, indtil dette Laan af Kongen eller hans Arvinger Norges Konger igjen indløses, mod slig Afgift til Agershuus Slot, som deraf gik i Kong Hans's Tid. Ligesaa skal han gjøre Kongen Regnskab for Vrag inden Lenet, og naar han faar sit Laan tilbage, skal Gaarden og Lenet atter frit falde tilbage under Agershuus Slot. Gottorp sabbat. p. ascensionem domini (21 Mai) 1528. Dominus rex per se. F. 16—17.

Item Brev til Hr. Mogens Gyldenstjerne, at om han ingeledes kunde ombære Tunsberg Len fra Slottet, at han da gjør sin Flid til at skaffe Erik Ugerup de 600 Mk. danske og 400 Lod Sølv; ellers maa han lade ham følge Lenet efter Pantebrevets Lydelse, hvoraf Afskrift sendtes ham. Dat. ut in priori litera. F. 17.

Item fik Erik [Ugerup] et Følgebrev til Tunsberg Len, at svare ham. Dat. ut. supra. F. 17.

Hr. Ove Lunge Ridder fik vor naadigste Frues [Dronning Sophias] Kvittants for 50 Timmer Hermelin paa sin Broders Hr. Vincents Lunges, Embedsmand paa Bergenhuus, Vegne af den aarlige Afgift i næstforgangne Aar 1528 af Jæmteland. Nyborg profesto Canuti reg. (9 Juli) 1528. F. 17.

Hr. Vincents Lunge fik Forleningsbrev paa Jæmteland i 10 Aar mod aarlig Afgift 50 Timmer Hermelin, og mod at holde Almuen ved St. Olafs Lov og gode gamle Sædvaner. Nyborg Thorsdag eft. Canuti reg. Dag (16 Juli) 1528. Dominus rex per se in præsentia Magni Gøye et Tichonis Krabbe militum.

Hr. Ove Vincentii [Lunge] fremlagde et Brev fra sin Broder Vincents Lunge paa Gottorp 1528 altera nativ. Mariæ (9 Septbr), hvori han giver Hr. Ove Lunge Fuldmagt til at oplyse Kongen om sin Troskab, efter den Kundskab Hr. Ove har erhvervet sig i Norge om Tilstanden og Lunges Stilling, og lover at holde alt, hvad Broderen forpligter ham til hos Kongen. Østraat octavo Martini (18 Novbr.) 1528.[1] F. 17—18.

[1] Fuldmagten er heel indtagen i Registranten og trykkes i Dipl. Norv. V.

Stadfæstelse paa Bergens Byes Privilegier.[1] 1. Der skal være 24 Raadmænd i Byen, som af Alderdom har været, og disse være fri for Leding, Udbud og al anden kongelig Tynge, for desto bedre at være hver Mand i Bergen og hvor ellers paaeskes behjælpelige til Lov og Ret. 2. Om Viintapning. 3. Alle Embedsmænd (ɔ: Haandverkere), indlændske og udlændske, skulle høre under Norges Lov og Stadens Ret. Hvo der i Bergen gjør Opløb, Rov eller Ran har forbrudt Liv og Gods. 4. Alle Borgere skulle være Høvedsmanden paa Bergenhuus hørige og lydige, og udføre hvad han paa Kongens Vegne og til Rigets Tarv byder, under Straf af Privilegiernes Fortabelse. 5. Meel, Malt, Klæde, Øl, Lærret skulle de udlændske Kjøbmænd ei „søne" Borgerne i Bergen at kjøbe, dog ei mindre end hele Stykker. 6. Ere de Udlændske for dyre paa sine Varer, skal Høvedsmanden paa Bergenhuus med Lagmanden og Raadmændene advare dem tre Gange; hjælper dette ikke, skulle Borgerne klage til Kongen. 7. Udlændske Seilingsmænd, som ei have Selskab i Bergen, skulle leie Huus hos Borgerne og ingen anden, og først byde indlændske Mænd sine Varer, og herimod skal ingen Fremmedes Forbud gjælde. Den, som vitterligt falsk Gods sælger, skal bøde efter Norges Lov. 8. Tydskerne maa ikke selv fare i Skoven efter Tømmer og Ved. 9. Den Tydsker, som udborger sit Gods til Normand, der ei uden Laan eier 15 Mark, skal staa sit eget Eventyr. 10. Tydskerne maa ei bygge Skib eller Huus i Heredet paa sin Bekostning; hvad de der bygger er forbrudt til Kronen. 11. Ingen indlændske Kiøbmænd maa under Skibs og Gods's Fortabelse seile til Nordlandene med Ustall (Udsalg?). 12. Ingen Udlænding maa blive Borger uden han har norsk Kvinde. 13. Ingen Prest eller Munk skal Gods til Nordlandet føre under Godsets Fortabelse. 14. Da Vaagen i Bergen skal være tilstoppet af Skomagerne, skal Høvedsmanden med Lagmand og Raadmænd undersøge Sagen og dømme den Skyldige i 8 Ørtogers og 13 Marks Bod. 15. Hvo som Kongens myntede eller af ham samtykte Mynt falsker, har forbrudt Liv og Gods, men den der straffer (vrager) den bøde 8 Ørtoger 13 Mark. 16. De tydske Kjøbmænd skulle ei staa paa Bryggen med deres Kramkister, men udsælge alt fra deres Stuer og Kover. Intet inden- eller udenlandsk Gods, bestemt sønden- eller nordenfra til Bergen, maa udsælges før det er kommen ind paa Vaa-

[1] Trykte i Paus's Samling af Forordninger 285—287.

gen. Det landverts Indførte maa kun sælges inden Takmark. 17. Bergens Borgere maa seile og fare med deres Kjøbmandskab overalt i Norge og andensteds uhindret af Alle. 18. Ingen udlændsk Mand maa bære „Selver“ (Sølv?) eller Kram paa Gaden at sælge under Godsets Fortabelse. 19. Endelig stadfæstes samtlige af fremfarne Konger Bergen forundte Privilegier. Flensborg Slot St. Calixti Dag 1508 [ɔ: 1528]. F. 19—21.

Guttorm Nilssøn, Lagmand i Bergen, fik Forleningsbrev ad gratiam paa vort og Kronens Len Gloppe Prestegjeld med al kongl. Rente og Tilliggelse uden al Afgift, mod at holde Bønderne ved Lov og Ret og gode gamle Sædvane, ei uforrette dem i nogen Maade, og holde Godset og Gaarden[1] ved Hævd og Magt. Cum claus. consv. Flensborg Thorsdag eft. Dionysii Dag (15 Octbr.) 1528. Relator Hr. Anders Bilde. F. 18.

De 24 Raadmænd i Bergen fik Forleningsbrev paa Andenes ad gratiam for deres Umag. De skulle skikke hver Mand Lov og Ret, og aarlig deraf give den sædvanlige gamle Afgift til Munkelif Kloster i Bergen. Cum inhib. sol. Flensborg fer. 5 post Dionysii (15 Octbr.) 1528. Dominus rex per se, in præsentia consiliariorum regnorum Datiæ et Norvegiæ hic existentium. F. 19.

Hr. Hans Knutssøn Degn i Bergen fik Beskjermelsebrev og Stadfæstelse paa alle de Breve, han har paa Degnedommet, deriblandt det Forleningsbrev, som Norges Riges Raad har gjort. Flensborg 1528 St. Galli Dag (16 Octbr.). Relator Hr. Anders Bilde. F. 18.

Item antvordede han fra sig [et Brev, at] Guttorm Nilssøn Lagmand og Jens Hallensfar Raadmand i Bergen have lovet for ham, at han skal for sin Livstid være Kong Frederik huld og tro. D. u. supra.

Peder Hanssøn [Litle eller Basse] fik Forleningsbrev paa Nedenes kvit og fri uden al Afgift i 6 samfelde Aar fra Dato. Flensborg die Galli (16 Octbr.) 1528. Relator Hr. Mogens Gøye Hofmester[2]. F. 18.

Hr. Vincents Lunge fik Forleningsbrev paa Sogn udi 10 samfelde Aar fra denne Dag at regne, mod aarlig Afgift 200

[1] Der kjendes ingen Gaard i Gloppen Prestegjeld i Nordfjord, der har været Hovedgaard for en verdslig Forlening. Det er derfor rimeligt, at Udtrykket er indkommet i Lensbrevet ved Uagtsomhed. Jfr. iøvrigt nedenfor 20 Nov. 1530.

[2] Senere er her tilføiet: Siges Afgiften at være 100 Mark danske.

Mark danske. Flensborg sabbato post Calixti (17 Octbr.) 1528. Dominus rex per se. F. 18.

Hr. Henrik Krumedike fik Følgebrev paa Numedal, Lister, Soløer og Østerdalen. Flensborg Lørdag efter Galli Dag (17 Octbr.) 1528. Dom. rex per se. F. 21.

Lister havde Hr. Vincentius, Numedal havde Bispen af Hamer, Soløer og Østerdalen havde Hr. Oluf Galle. ib.

Hr. Vincentius Lunge fik Nunnesede i Bergen til evindelig Eiendom. Efter hvad Kongen har erfaret om Nunneseter Kloster i Bergen, at det fra først af er stiftet af fremfarne Konger og Dronninger for Nonner af Vor Frue Orden, hvilke for deres løsagtige onde Levnets Skyld af Rigens Raad bleve fordrevne, hvorefter Klosteret i mange Aar stod øde, indtil for nogle Aar siden nogle Brødre af St. Antonii Orden fik det i Besiddelse, som og et uskjelligt og løsagtigt Levnet bedreve; da har han nu af synderlig Gunst og Naade saa og for Troskab og villig Tjeneste, som Hr. Vincents Lunge Kongen og Norges Krone beviist haver og herefter bevise skal, undt og givet ham og hans Arvinger til evindelig Eie dette Kongens og Norges Krones Kloster Nunneseter liggende udenfor Bergen, med al sin rette Tilliggelse løst og fast, Ager, Eng, Fiskevand, Skov, Mark, „Lagiord“ [Ladegaard?] og alle de Gaarde og Gods, som dertil nu ligge og af Arilds Tid dertil ligget haver, dog saa at de underliggende Bønder give til Kronen den Leding, de fra gammel Tid pleie. Cum. inhib. sol. Flensborg Lørdag eft. Calixti Dag (17 Octbr.) 1528. Ad mandatum regiæ Majestatis proprium. F. 19.

Siwerdt Swynn fik Forleningsbrev for Livstid paa Throndelagen og Throndhjems By med al kongl. Rente og Rettighed pro servitio facto et faciendo, mod aarlig Afgift af 100 rhinske Gylden, som vægtige ere, i Guld. Cum claus. consv. et inhib. sol. Flensborg sabb. p. Galli (17 Octbr.) 1528. Relator Hr. Wulff Pogwisk den Unge. [Overstreget.] F. 21.

Thrundelagen ganger af 100 rhin. Gylden til Afgift.

Follerdt Swynn fik Livsbrev paa Guldalen og Sparbo pro servitio facto et faciendo mod aarlig Afgift af 40 rhinske Gylden i Guld, som vægtige ere, cum claus. etc. Dat. ut supra. Relator Hr. Wulff Paagwisk den Unge. [Overstreget.] F. 22.

Sivort Swyn et Følgebrev til Thrøndelagen og Throndhjems By. Follert Swyn et Følgebrev til Guldal og Spar-

bo. — Et Brev til Hr. Nils Lykke, at han skikker og tilhjælper dem, at de fange samme Forlening. Udat. [Oct. 1528?]. C. 105. Afskr. 462. (jfr. 8 Marts 1529 nedenfor.)

Herr Nils Lykke fik pro servitio facto et faciendo Forleningsbrev paa Trums [Tromsø] Len med al Tilliggelse, at beholde i 12 samfelde Aar fra Dato; i de 3 første Aar uden al Afgift og Tjeneste, og siden mod den aarlige Afgift og Tjeneste, som gaves i Kong Hans's Tid. Cum claus. consv. et inhibit. solita. Gottorp Slot St. Stephani Dag (26 Decbr.) 1528. Ad mandatum regiæ maj. proprium. F. 22.

Hr. Nils Lykke fik Brev paa servitio facto et faciendo, at dersom Fru Ingerd, Hr. Nils Henrikssøns Efterleverske, velvilligen vil oplade ham nogen eller alle de Norges Krones Len, hun har i Forlening, da maa Hr. Nils og hans nuværende Hustru Fru Eline Nilsdatter bruge og beholde samme Len, saalænge han lever, for den Afgift og Tjeneste, Fru Ingerd giver og gjør. Døer Nils Lykke eller hans nævnte Hustru før Fru Ingerd, da skal denne frit og uhindret komme til Lenene igjen og beholde dem efter de Breves Lydelse, hun derpaa har; men overlever han Fru Ingerd, skal han beholde de Len, hun oplader ham, sin Livstid for den Afgift, hun deraf giver; dog saa, at efter Fru Ingerds Død skal Kongen eller Eftermænd have Ret til at lægge de Len, som høre under Bergenhuus Slot, derunder, mod at stille Lykke tilfreds med andre Len i Norge, som han kan nøies med. Gottorp St. Stephans Dag (26 Decbr.) 1528. Ad mand. reg. maj. proprium. F. 22—23.

Christiern Persson fik Præsentation paa Trums Kirke [Tromsø kongelige Kapel] i Norge per obitum mag. Joannis Krabbe. Gottorp ipso die Vincentii (22 Januar) 1529. Relator dominus rex per se. F. 23.

Item casu tamen quo idem mag. Joannes Krabbe mortuus non fuerit, tamen reg. majestas ex speciali gratia reservavit præfato Christierno dictam ecclesiam post obitum dicti magistri Joannis Krabbe.

Iver Jenssøn [Jernskjeg] fik Livsbrev paa Kongens og Norges Krones Kloster Gimsø pro servitio facto et faciendo, mod tilbørlig Tjeneste og slig Tynge og Afgift baade til Jomfruerne, som i samme Kloster ere, og andensteds, som der pleier at gjøres af, bygge og forbedre Klostret, holde de dertil liggende Tjenere ved Lov og Ret o. s. v. Gottorp Søndag Invocavit

(14 Febr.) 1529. Mag. Joannes Friis scripsit. Relator dominus Magnus Gyldenstjerne. F. 23.

I Randen tilføiet: Det blev forbrudt, og Kgl. Maj. undte ham et andet Len, ut sequitur [F. 49 nedenfor.]

Mikkel Bleck [Blick] fik pro servitio facto et faciendo Livsbrev paa Skye og Skye- [Skien og Skiens] Syssel, som han nu har i Værge, kvit og fri for al kongl. Tynge og Afgift, mod deraf at gjøre Kongen og Riget tilbørlig Tjeneste. Cum claus. consv. et inhib. sol. Gottorp Slot Søndag Reminiscere (21 Febr.) 1529. Dominus rex per se. F. 23.

Oluf Erikssøn fik Livsbrev paa Lille Foss udi Viken mod sædvanlig aarlig Landskyld. Gottorp Søndag Reminiscere (21 Febr.) 1529. Relator Hr. Mogens Gyldenstjerne, som oplyste, at den nævnte Mand før har Kongebrev paa samme Gaard. F. 25.

Mikkel Bleck fik Kvittants for den Gjengerd, han paa Kongens Vegne har oppebaaret Søndenfjelds i Aaret 1528. Heraf har han udbetalt Kongen 2097 Mark 15 Skill. danske og norske Penge, 1937 Lod Sølv norsk Vægt, 4 rhinske Gylden i Guld, hver saa god som 2½ Mark danske, 1 Guldring værd en rhinsk Gylden og to hørnske Gylden. Ligesaa har han nu betalt 28 Lod Sølv norsk Vægt, 18 rhinske Gylden, onde og gode, hver Gylden 2½ Mark danske, 11 hørnske Gylden, hver saa god som en dansk Mark, 8 gode tidige Maardskind og 23 Mark danske, hvilket han alt har annammet af Landhjælpen i Ski-Syssel for Aaret 1526, der hver gav 20 Skilling i Skat. Han har fremdeles gjort Regnskab for de 100 Mark, han paa denne Reise fra Norge har fortæret, og 40 Mark, som han gav en Prest til Løn og Tæring, som tog Skatten i Baahuus Len. Thi kvitteres han og Arvinger o. s. v. for alle de nævnte Penge m. v. Gottorp Tirsdag eft. Reminiscere (23 Febr.) 1529. Relator Henricus Schultt, Secretarius. F. 24.

Mikkel Bleck fremlagde da og en Kvittants, udstedt af Kongens afdøde Skriver Erik Brockenhuus, paa 202 Mark 4 Skil. danske i Hvider og dobbelte Skillinger, 7 rhinske Gylden til 2½ Mark hver, en fransk Krone for 3½ Mark danske, 43 Lod Sølv norsk Vægt, som er 30 nye Lod kølnsk Vægt, et heelt Stykke Klæde for 10 Mark danske, og 66 Alen Klæde i Stykker, hver Alen for 8 Skill. danske, og er Summen paa Klædet 43 Mark danske, hvilket alt Brockenhuus havde annammet af M. Bleck og denne oppebaaret af Landehjælpen i Skisyssel

Aar 1526, der hver Mand gav 20 Skilling. Thi kvitterer Kongen ham ogsaa for disse Beløb. Gottorp Tirsdag efter Reminiscere (23 Febr.) 1529. Relator Henrik Skulte secretarius. F. 24.

Jens Fratt fik Kvittants for 30 Mark danske og norske Penge samt 3 Lod Sølv af Gjengerden, som han har oppebaaret for Kongen i 1528 af Asker Sogn. dat. ut sup. F. 24—25.

Nils Knutssøn fik Brev at være Lagmand i Oslo sin Livstid, mod at skaffe hver Mand Lov og Ret. Han var til dette Embede udnævnt af Hr. Mogens Gyldenstjerne. Cum claus. consv. dat. ut supra. Relator Hr. Mogens Gyldenstjerne. F. 25.

Jens Fratt, Skriver paa Agershuus, fik Livsbrev paa et Hospital udenfor Oslo, saa at han skal holde der sædvanlig Tynge med fattige syge Mennesker og Guds Tieneste, bygge og forbedre Hospitalet, holde Tjenerne ved St. Olafs Lov etc. cum claus. consv. et inhib. sol. Gottorp feria 3 post Reminiscere. (23 Febr.) 1529. Relator dom. Magnus Gyldenstjerne, eques auratus. Senere tilføiet: Han fik ikke Brevet. F. 24.

Otte Stissøn fik Brev pro servitio paa Mossedals Len, indtil Kongen ham anderledes forseendes vorder, mod deraf at gjøre tilbørlig Tjeneste o. s. v. Gottorp Onsdag efter Sønd. Reminiscere (24 Febr.) 1529. Ad relat. dnorum Magni Gøye et Magni Gyldenstjern militum. F. 25. [Overstreget.]

Hr. Vincents Lunge, Embedsmand paa Bergenhuus, har ved sin Skriver Nils Gjordssøn gjort Mester Anders Glob, Provst i Odense og Rentemester, Regnskab for al vis og uvis Rente, som paa Kongens Vegne er oppebaaret, udgivet og fortæret paa Bergenhuus Slot, i rede Penge, Fetalie, Korn, Smør o. s. v. og nogle Atterstoder [Restancer], fra St. Michaels Dag 1526, da han sidst Regnskab gjorde, og i 2 fulde Aar til Michaelis 1528, deri medregnet hvad han i sidste Regnskab blev skyldig. Ligesaa har han gjort Regnskab for Afgifts-Penge af Sogn, Lister, Tromsen, Nordfjord, Romsdal, Sundmøre, Fosen og Edøen for Aaret 1528, i Alt 763 Mark danske. Hans Udgift lagt mod hans Oppebørsel bliver han skyldig og har i Behold paa Slottet: $11^1/_2$ Lod Sølv, $18^1/_2$ Pund $1^1/_2$ Mark Kobber, $116^1/_2$ Pund Jern, samt forskjellige opregnede Beholdninger[1] af Klæde, Vadmel, Lærred, Smør, Talg, Vox, Salt, Tjære, Malt, Meel, Rug, Selspek, Kjød og Flesk, Gjæs,

[1] Disse vidtløftige Beholdninger anføres ikke her, da den hele Kvittering vil blive trykt i Diplomatarium Norvegicum.

Skind, Huder, Pelsværk, Bænkebolster, Tran, Fedt m. v. Herimod blev Kongen ham skyldig 102 Mark 4 Skill. 7 ₰. og nogle Varer, ligesom han fra forrige Regnskab skyldte Lunge 190 Alen Skotsk til 9 Skil. Alen og 15 Pakker Hetter [hetlandsk?] Vadmel, i hver Pakke 60 Alen, $2^1/_2$ Pakke 7 Alen Færøs Vadmel, $391^1/_2$ Alen vestvarts Lærred, samt noget Salt, Humle og Rodskjær. Ligesaa siger Lunge at have paa Slottet, Kongen tilhørende som denne skjenket og til Overvægt, forskjellige opregnede Beholdninger af Fisk, Huder, Skind, Gryn, Edikke og en Hat saa god som 6 Skilling. Gottorp Thorsd. efter Oculi (4 Marts) 1529. Relator Mag. Andreas Glob thesaurarius. F. 26—27.

Nils Gjordssøn fik Livsbrev, kvit og frit, paa Gaarden Fidje i Søndhordland uden Afgift; dog skal han ei befatte sig med Kronens Herlighed og Jagt, som ligger omkring samme Gaard, hvilket skal ligge til Bergenhuus. Cum claus. consv. Gottorp feria 6 post Oculi (5 Marts) 1529. Ad mand. regis proprium. F. 25.

Siwerdt Swyn fik Følgebrev til Throndhjems By og alle Indbyggere sammesteds, at give ham deres aarlige Byskat, Sagefald og andet. Cum claus. consv. Gottorp Mandag efter Lætare (8 Marts) 1529. Dominus rex per se. F. 27. [Overstreget.]

Biskop Magnus til Hamer fik Kvittering for 200 Gylden i danske og norske Penge, rhinske Gylden, ungarske Gylden, dobbelte Ducater, Leoner, franske og skotske Kroner og Frise og Dortmøndske Gylden, hvilke ere 2 Aars Afgift af Numedals Len. Ligesaa har han betalt 50 Mark danske, som stod igjen af Afgiften for Tune og Skjeberg. Cum claus. consv. Nyborg Mand. eft. Cantate (26 April) 1529. Ad mandatum regis proprium. F. 27.

Severin Pederssøn fik Brev paa Topdals Laxefiske paa Regnskab; dog skal han antvorde Hr. Mogens Gyldenstjerne paa Agershuus aarlig 1 Læst Lax til Slottets Behov. Nyborg fer. 4 post Marci evang. (28 April) 1529. Dom. rex per se. F. 27. (jfr. 25 Sept. 1530).

Os elskelige Christiern Pederssøn fik Kvittants for Regnskabet over Gjengerden Nordenfjelds, som han har oppebaaret i det forløbne Aar, der hver Mand gav 1 Lod Sølv eller 24 Skill. danske, og er han derpaa efter sine Mandtal Intet bleven skyldig. Nyborg fer. 6 post Marci (30 April) 1529. Dominus rex per se. F. 27—28.

Christiern Pederssøn fik Kvittants paa 262 Lod Sølv i Afgift af Throndelagen, Guldalen og Sparboen for 1528, som Erkebiskoppen havde antvordet ham. Dat. ut sup. Dominus rex per se. F. 28.

Christiern Pederssøn fik Kvittants paa 150 Mark danske, som Mickel Bleck antvordet ham af Gjengerden i Baahuus. Dat. ut sup. Relator Anthonius Wulffers. F. 28.

Christiern Pederssøn fik Kvittants paa 40 Voger Rotskjær og 1 Læst Hvalspek i Afgift af Finmarken for 1529, som Hr. Vincentius [Lunge] antvordet ham i Bergen. D. u. s. Dom. rex per se. F. 28.

Inventarium, som Hr. Vincents Lunge efterlod paa Bergenhuus Thorsdag næst efter Pindsedag (20 Mai) 1529, da Eske Bilde annammede Slottet efter ham. F. 28—29. [Trykkes heelt i Dipl. Norv.]

Hustru Ingeborg og tvende hendes Døtre fik Beskjermelsebrev med hvad de have med at fare, saa de med deres Gods maa være ubehindret i Oslo. Kjøbenhavn octavo corporis Christi (3 Juni) 1529. Rel. Hr. Tyge Krabbe marscalcus regni. F. 28.

Mogens Pederssøn fik Brev, at han har havt sit Bud hos Kongen med Kong Christierns Brev, hvorefter han efter sin Faders Død skal nyde og beholde Gaarden By. Dette Brev stadfæster Kongen nu i alle Dele cum inhibitione solita. Kjøbenhavns Slot Johannis Baptistæ Aften (23 Juni) 1529. Dominus rex per se. F. 30.

Hr. Henrik Krumedike fik Følgebrev til Kronens Tjenere og Bønder i Midsyssel og Robyggelagen.

Ligesaa Følgebrev til Tune og Skjeberg Sogne.

Ligesaa til Numedal og Sandsverv.

Ligesaa til Soløer og Østerdalen.

Dominus rex per se. Uden Datering. F. 30.

Nils Jeipssøn Fodermarsk fik Kvittants paa 900 Lod Sølv og 300 Mark Penge, modtagne paa Kongens Vegne af Fru Ingerd [Otterdatter Rømer], Hr. Nils Henrikssøns Enke, paa Regnskab for Gjengerden af hendes Len i Aaret 1528. Cum claus. consv. Kjøbenhavn Lørdag eft. St. Hans Dag Midsommer (26 Juni) 1529. Dominus rex per se. F. 30.

Jørgen Steenssøn fik Forleningsbrev paa Castell [Kloster] udenfor Konghelle, cum claus. consv. Dog skal han stille

ham tilfreds, som det nu har. In castro Hafniensi fer. 6 ante Laurentii (6 Aug.) 1529. Dominus rex per se. F. 30.

Rolf Olufssøn [Darre?] Borger i Oslo fik Livsbrev paa St. Jørgens Hospital udenfor Oslo, cum claus. consv. Buchagen Mandag efter Qvasimodogeniti (24 April) 1530. Dominus rex per se. F. 30.

Michel Jude fik Livsbrev paa Awinss Capel udi Awinssund [Avaldsnes kongelige Kapel ved Karmsund?], som han berettede Ingen havde Brev paa tilforn. C. claus. consv. Flensborg Onsdag efter Cantate (18 Mai) 1530. Dominus rex per se. F. 30.

Anders Skredder fik Brev paa Kronens Gaard Agerøen paa Helgeland mod sædvanlig Afgift og være Fogden lydig. Flensborg Onsdag efter Cantate (18 Mai) 1530. Dom. rex per se. F. 30.

Hr. Iver Nilssøn Prest fik Livsbrev paa Fane Capel for Bergen, som han berettede Ingen havde Brev paa tilforn. Cum claus. consv. Flensborg Onsdag eft. Cantate (18 Mai) 1530. Dom. rex per se. F. 31.

Nils Jude fik Livsbrev paa Gaarden Neerland paa Jederen mod sædvanlig Afgift. Cum claus. consv. Flensborg ut supra. Dom. rex per se. F. 31.

Biskop Anders Mus har berettet Kongen, at han vil fundere et Hospital i Tunsberg til fattige Syges Opholdelse, hvilket Kongen af synderlig Gunst har fuldbyrdet og samtykket ved fuld Magt at blive, og alt det Gods der tillægges og tilgives etc. Tørning Guds Legems Dag (16 Juni) 1530. Ad mand. regis proprium. F. 31.

Hr. Vincents Lunge fik Kvittants for Afgivelse til Kongen af det Guld, Sølv og Klenodier, som han har annammet af Apostel-Kirken i Bergen, nemlig: 1 Guldkalk med Patene og ameleret [emailleret] paa Foden, Kalken og Patenen ovenpaa; 4 forgyldte Sølvkalke smaae og store; et lidet Trækors, beslaget frammer til med noget tyndt Guld med nogle smaa Stene, og bagtil og paa Siderne med Sølv; en Krogstav af Sølv forgyldt; en Engel af Sølv; et Monstrants af Sølv forgyldt; et Sølvkors; et spidst forgyldt og ameleret Helligdoms-Kar af Sølv; et Helligdoms-Kar med en stor Perlemoder besat med Sølv og forgyldt; et Helligdoms-Kar med en stor sort Skaal; to Træskriin med Helligdom; en Helligdoms-Arm, noget lidet beslaget med Sølv,

og sidder en Kristal-Steen udi; en Evangelii-Bog beslaget paa den ene Side med Sølv og forgyldt; en Epistelbog, beslaget paa den ene Side og forgyldt; to Lysestager af Krystal; et Myter [mitra] af hvidt Silke med Guldborder omkring; Kirkens Indsegl af Sølv; et lidet Krisme-Kar af Sølv; 26 Kobber-Spænger forgyldt; to eller tre store Chorkaabe-[koer koffer]-Spænger af Kobber forgyldt; 7 Sølv-Tene, 120 Lod norske, 4 Guld-Tene, 41 Lod norske veiendes. Cum claus. consv. Kjøbenhavn Divisio apostolorum (15 Juli) 1530. Dominus rex per se. F. 31.

Torlof Bagge fik Livsbrev paa Gaarden Suntt paa Lister, som Halsteen nu i boer, med alle de „Skere og Selle werde" og Ødegaarde, som dertil ligger, mod sædvånlig Landskyld, og være Kongens Foged lydig, bygge og forbedre Gaarden o. s. v. [uden Sted] Fredag efter Knud Konges Dag (15 Juli) 1530. Relator Hr. Vincents Lunge. F. 32.

Arne Thorsteenssøn fik Livsbrev paa Gaarden Sand i Thornes Sogn paa Brensø, som Jeppe Jude i boer, mod sædvanlig Afgift. Cum inhib. sol. et claus. consv. Kjøbenhavn Fredag eft. Knud Konge (15 Juli) 1530. Relator Hr. Vincents Lunge. F. 32.

Hr. Jens Mortenssøn [Prior i Prædikebrødrenes Kloster i Bergen] fik Skjøde til evig Tid paa Gaarden Milde med mere Gods, nemlig Kvernstøderne i Sandvigen [ved Bergen], som renter 12 Skilling, „Hoffuedtz" Ødegaard, som renter $^1/_2$ Løb Smør og 1 Bukskind aarlig, med deres Tilliggelser for sig og Arvinger, paa al den Deel, Kongen deri med Rette har. Cum inhibitione. Kjøbenhavn Fredag p. Canuti regis (15 Juli) 1530. Relator Hr. Vinc. Lunge. F. 32.

Thorlof paa Borre [Borde] fik Livsbrev paa Borregaard [Borde Gaard i Borde Sogn] paa Yeren [Jæderen] med Tilliggelser, Laxefiske og anden Rettighed, mod sædvanlig Afgift. Kjøbenhavn Mariæ Magdal. Dag (22 Juli) 1530. Relator Hr. Vincents Lunge. F. 32.

Jacob Buntemager fik Livsbrev paa Halvdelen af Kronens Gaard Sæl paa Jeren i Borde Sogn [Jæderen], mod den halve aarlige Afgift. Kbhavn Mariæ Magd. Dag (22 Juli) 1530. Relator Hr. Vinc. Lunge. F. 32.

Fru Anne [Rud], Hr. Henrik Krumedikes Efterleverske, fik Livsbrev paa Numedal Søndenfjelds, som hendes Gaard Brunlagen udi ligger; ligesaa Numedal Nordenfjelds, fri og

kvit for al Tynge og Afgift; dog skal hun gjøre Regnskab for Vrag, der skal tilfalde Kronen. Kbhvn Mariæ Magd. D. (22 Juli) 1530. Ad mandatum reg. majest. proprium, præsente domino Magno Gøye curiæ magistro. F. 32.

Fru Anne, Hr. Henrik Krumedikes, fik Brev at have alle sine Tjenere i Baahuus Len kvit og frie for al kongl. Tynge, Hesteløb og alt andet. Cum inhib. sol. et claus. consv. Kjøbenhavn Mariæ Magd. Dag (22 Juli) 1530. Dominus rex per se. F. 33.

Hr. Mogens Gyldenstjerne fik Brev paa Agershuus Slot med al sin Rente, rette Tilliggelse og Rettighed, og dermed de Lene, som Hr. Henrik Krumedike sidst i Værge havde, nemlig Rubbiglag [Robyggelag], Soløer, Østerdalen og Tune Sogn, saalænge Kongens Naade tilsiger, mod aarlig Afgift 100 rhinske Gylden i Guld, samt gjøre Regnskab for alt Sagefald, hvoraf Kongen og Hr. Mogens skulle hver have Halvdelen; alle Vrag skal tilfalde Kongen alene. Ligesaa skal han holde Slottet bygget og forbedret ved Hævd og Magt, og Tjenerne ved Lov og Ret o. s. v. Kallundborg fer. 6 post Petri ad vincula (5 August) 1530. Dnus rex per se præsentibus dno Magno Goye et magr. Andrea Glob. F. 33.

Biskop Eskild [Hoskold] af Stavanger fik Beskjærmelsesbrev for sig, alle sine Kanniker, Tjenere, Gods, Fiskevand, Varnadsmænd. Ligesaa har Kongen stadfæstet alle de Privilegier, som hans Domkirke og Kapitel have af fremfarne Konger. C. claus. consv. et inhib. sol. Kallundborg sabb. post Petri ad vincula (6 Aug.) 1530. Ad mand. reg. majest. proprium. F. 33. (Trykt i Dipl. Norv. IV. No. 1093.)

Kongens Undersaatter i Hamers Biskopsdømme fik Brev i Anl. af deres Klage, at de mangfoldeligen uforrettes af værdige Fader Hr. Mogens Biskop i Hamer baade med Bondelod og andre nye Paalæg imod deres Privilegier og Friheder. Kongen samtykker og stadfæster derfor alle de Friheder, som Indbyggerne i Hamers Stift have faaet af fremfarne Konger i Danmark; fremdeles skulle de være frie for samme Bondelod, og ei tvinges til at udgive den, førend Sagen kommer i Rette for Kongen og Norges Riges Raad, og de paa baade Sider der adskilles med Rette. Cum claus. consv. et inhib. sol., præcipue adnotante ipsum dominum episcopum Magn[um] de eadem diocesi. Hagenskov Fred. eft. Laurentii Dag (12 August) 1530. Relator

Hr. Mogens Gyldenstjerne in præsentia domini regis. Mag. Joannes Friis scripsit literas sigillatas. F. 34.

Erik Hallindsfader [Hallandsfarer] fik Brev paa Gaarden Toften i Lycke Sogn, Baahuus Len, ad gratiam. Cum claus. consv. Gottorp ipso die Mauritii et soc. (22 Sept.) 1530. Dom. rex per se. F. 33.

Severin Pederssøn fik Brev ad gratiam paa Topdals Laxefiske [jfr. 28 Aug. 1529] mod aarlig Afgift af $7^1/_2$ Læst Lax, at yde paa Kjøbenhavns Slot eller hvor Kongen ellers tilkjendegiver. Gottorp domin. post Matthæi apostoli et evang. (25 Septbr.) 1530.[1] Dom. rex per se. F. 33.

Biskop Olaf Thorkelssøn af Bergen fik Brev paa Gloppe Prestegjeld at beholde til Nordfjord, og berettede, at han ei kan holde Rigens Tynge med Folk, Skibe og Værge til Land og Vand; dog skal han give slig aarlig Afgift deraf, som han hidtil givet har. Cum inhibitione contra omnes og besynderlig, at Guttorm Nilssøn ikke skal bevare sig ydermere med Gloppe Prestegjeld [jfr. 15 Oct. 1528.] Gottorp Søndag eft. Briccii Dag (20 Novbr.) 1530. Dnus rex per se. F. 34.

Biskop Olaf af Bergen fik Beskjærmelsesbrev for sig og sit Cleresie cum confirmatione privilegiorum. Gottorp dom. p. Briccii (20 Novbr.) 1530. Dnus rex per se. F. 34.

Bønder og Menighed paa Thømine [Thjømø?] have klaget, hvorledes deres Forældre og de selv altid have seilet til Søes efter deres Næring, hvor de kunde, hvilket dem nu formenes. Thi har Kongen undt og tilladt, at de som boende ere „paa“ samme [Thjømø?] herefter maa søge deres Næring og Bjering til Søes, Land og Vand, som de gjorde i Kong Hans's Tid og andre fremfarne Kongers i Norge; dog saa de ingen Kjøbmandskab eller Seilads maa bruge imod de Norske Kjøbstæders Friheder eller Privilegier i nogen Maade. Cum claus. et inhib. sol. Kjøbenhavn fer. 4 p. fest. Canuti regis (12 Juli) 1531. De commissione dominorum consiliariorum Daciæ et Norvegiæ. F. 34—35.

Kgl. Stadfæstelse paa den mellem Eske Bilde, Vincents Lunge og Bergens Raadmænd paa den ene Side og Biskop Olaf af Bergen og hans Kapitel paa den anden den 15 Febr. 1531 afsluttede Overenskomst om Domkirkens Nedbry-

[1] Allerede 19 August 1531 lagde Kongen Topdals Laxefiske, som Severin Pederssøn havde i Forlening, under Bergenhuus mod aarlig Afgift $8\frac{1}{2}$ Læst saltet Lax. (Orig. i danske Geh. Archiv.)

delse, imod at Biskoppen og Kapitlet erholde Munkeliv Kloster i Bergen til Domkirke og Residents, samt føde og klæde de Jomfruer, som derinde vilde forblive, Alt indtil Biskoppen anderledes med Kongen og Norges Riges Raad forliges. Gottorp domin. post ad vincula Petri (6 August) 1531. Dominus rex per se[1]. F. 35—36.

Jacob Anderssøn fik Protectorium i sædvanlig Form paa en Gaard, hvormed Biskop Olaf af Bergen har forlenet ham paa Livstid. Gottorp Søndag efter Vinc. Petri (6 Aug.) 1531. Dominus Rex per se. F. 36.

Thord Roed fik Stadfæstelse paa en Forlening, som Hr. Vincents Lunge havde forundt ham for hans troe Tjeneste, med nogle Gaarde og Gods paa Voss, som høre til Provstiet i Bergen. Han skal beholde dem kvit og frit uden Afgift i 10 Aar, dog saa at den Præsentats og Forlening, som Kongen tilforn har givet Mester Iver Juel Provst i Bergen paa samme Gods, skal være i alle Maader uforkrænket; han skal og gjøre Tjeneste selv fjerde til Lands og Vands, naar og hvor han tilsiges, holde Godset ved Magt o. s. v. C. claus. consv. et inhib. solita. Flensborg Lørdag efter Laurentii Dag (12 August) 1531. Ad mandat. dom. regis proprium. F. 36.

Nils Claussøn fik Brev at være Lagmand i Stavanger, at skikke hver Mand Lov og Ret, aflægge sin Ed til Eske Bilde, indtil han kommer Kongen selv til Orde, og nyde Lagmandsdommets sædvanlige Rettighed. Flensborg sabb. post Laurentii (12 Aug.) 1531. Dominus rex per se. F. 37.

Eske Bilde fik Livsbrev at nyde alle sine Tjenere i Norge, som han har arvet efter sin Husfrues Fader Hr. Henrik Krumedike, fri for Leding og al kongl. Tynge, uden naar Ridderskabets Tjenere der i Riget gjøre Landehjælp, da skulle de derfor ei være frie. Cum claus. consv. Flensborg sabb. p. Laurentii (12 Aug.) 1531. Commissio regiæ majestatis propria. F. 37.

Abbeden og Conventsbrødre i Halsnø Kloster fik Beskjærmelsesbrev paa sig, Kloster, Gods, Tjenere, Klenodier, Bo og Boskab, og Stadfæstelse paa alle af fremfarne Konger givne Privilegier in communi forma. Flensborg sabb. p. Laurentii (12 Aug.) 1531. Ad mandat. reg. maj. proprium. F. 37.

Erkebiskop Olaf af Throndhjem fik Kvittants for at han

[1] Dette Brev tilligemed de øvrige herhen hørende bliver fuldstændigt trykt i Diplom. Norveg.

leverede til vor naadigste Frue Dronning Sophie 15 Timmer 18 Skind Hermelin, 36 Timmer mindre end 4 Skind Graaværk og et Maardskind. Cum claus. consv. Gottorp ipso die Assumpt. Mariæ (15 August) 1531. F. 37.

Eske Bilde fik Lensbrev paa de to Numedals Lene Søndenfjelds og Nordenfjelds efter hans Huusfrues Moders Fru Anna [Ruds] Død, med al kongl. Rente og Rettighed og mod sædvanlig Tjeneste deraf; dog skal alle Vrag tilfalde Kongen. Cum claus. et inhib. solitis. Gottorp 4 feria post Assumpt. Mariæ (16 August) 1531. Ad mand. regis propr. F. 37.

Eske Bilde fik Kvittants for sit Regnskab af Bergenhuus Slot og underliggende Lene fra Thorsdag i Pindseuge (20 Mai) 1529 indtil Paaske 1531. Han blev herpaa skyldig 1596 Mark 10 ß. Ved Slottets Modtagelse fandt han der ringe Fetallie, Bysser, Krud og Værge, dertil et saare ubefæstet Slot. For at hjælpe herpaa har han laant af de Tydske paa Bryggen 7581 Mark 4 Skil., hvorefter Kongen bliver ham skyldig 5985 Mark 2 Skil. 2 ß., som han skal betale Kjøbmændene. Paa Varer bliver han, Udgiften fraregnet, skyldig, som tages til Beholdning, forskjellige i Brevet opregnede Proviantsorter[1], og dermed bliver han intet mere skyldig efter sit Regnskab. Cum claus. consv. Gottorp Onsdag eft. Vor Frue Dag Assumpt. (16 Aug.) 1531. Dominus rex per se. F. 38–39.

Johan Krukov fik Livsbrev paa følgende Gaard og Gods i Norge [ɔ: i Lyster og Sogndal i Sogn]: Sødreim, Fortun, Højem, Fjesne, Eide, Fladhamer, Hereim, Talle, Kroken, Femrede og Norenes, kvit for al kongl. Tynge, uden naar andre gode Mænds Tjenere gjøre en almindelig Landehjælp og Skat, da skal og disse Gaardes Beboere udgive den. Gottorp Thorsdag efter Vor Frue Dag Assumpt. (17 Aug.) 1531. Dom. rex per se. F. 37.

Erkebiskop Olaf af Throndhjem fik Brev til sig og efterkommende Erkebiskopper i Throndhjem paa to Stiftens Gods og Gaarde Steenvik og Hammer til evig Tid, fri og kvit for Stud, Leding og al anden kongl. Tynge, som aarlig gives til Norges Krone. Cum inhib. sol. Gottorp Thorsd. eft. Assumpt. Mariæ (17 Aug.) 1531. De commissione reg. maj. propria. F. 38.

Eske Bilde fik Forleningsbrev ad gratiam paa Topdals Laxefiske, mod aarlig Afgift 8½ Læst saltet Lax, vel forvaret

[1] Disse udelades her, da hele Brevet trykkes i Dipl. Norv. og Beholdningen desuden findes anført i Saml. t. Norske Folks Hist. VI. 37—38.

med Salt og Træ, hvoraf 2 Læster aarlig skal sendes til Lybek til Kongens egen Huusholdning paa Gottorp, og den anden [Resten] skal sendes til Kjøbenhavn. Cum inhib. sol. Gottorp Lørdag eft. Assumpt. Mariæ (19 Aug.) 1531. Dom. rex per se. F. 39.

Hr. Nils Lykke fik Brev, at som Kongen nu strax efter Paaske næst forgangen skrev ham til, at han skulde paa hans Vegne handle med Hr. Erkebiskoppen i Throndhjem og de andre Bisper og menige Norges Riges Raad, at de vilde besøge den Herredag, som Kongen havde forskrevet at skulle have standet udi Kjøbenhavn St. Hans Midtsommersdag næst forgangen, og som han da lod tilsige nogle Kjøbstadsmænd udi alle Kjøbstæder i Norge, desligeste nogle agtede Mænd af hvert Biskopsdømme samme Herredag at besøge, Kongens Vilje og Mening at høre, og om Nogen havde sig udi nogen Maade at beklage, deres Ret der for Kongen og Rigens Raad at søge etc., er hans Høimægtighed Hr. Nils's Hjemmel for denne Tilsigelse. Udat. [Efter Midsommer 1531]. C. 11. Afskr. 457.

Hr. Nils Lykke fik Kvittants for Afgiften i 1530 og 1531 til St. Michaels Dag førstkommende af Fosen, Edøen, Sundmøre og Romsdal, som han har i Forlening. C. claus. consv. Gottorp sabb. post Nativ. Mariæ (9 Sept.) 1531. Dominus rex per se. F. 39.

Fru Ingerd Ottesdatter, Hr. Nils Henrikssøns Efterleverske, fik Kvittants, at Hr. Nils Lykke har betalt Kongen 100 Lod Sølv af den Skat af hendes Lene, som sidst udgaves. Gottorp sabb. post Nativ. Mariæ (9 Sept.) 1531. Dominus rex per se. F. 39.

Fru Ingerd Ottesdatter fik Følgebrev til Bønderne i Herdals Len [Herjedalen], at være hende hørige og lydige, og til ingen Anden yde deres aarlige Landskyld etc. Gottorp die exalt. crucis (14 Sept.) 1531.

Ligesaa fik hun samme Dag lignende Følgebrev til Stjørdalen. F. 39.

Hr. Nils Lykke fik kongelig Stadfæstelse paa en Overeenskomst med sin Svigermoder Fru Ingerd Ottesdatter, dateret Fredag efter Knud Konge (14 Juli) 1531.[1] I Aaret 1529 havde Kongen anmodet hende at afstaa til sin Svigersøn Nils

[1] Saavel denne Contrakt som Kongens Stadfæstelse ere heelt indtagne i Registranten og trykkes derefter i Dipl. Norv. V, hvorfor de her kun gjengives i kort Uddrag.

Lykke de Len, hun for sin Livstid havde i Norge, hvilket hun gjorde, imod at han skulde give hende en vis Sum aarlig og svare til Kongen den aarlige Afgift og Tjeneste. Men da han havde overtaget Lenene, fandt han sig ikke hermed tjent. Derfor ere de nu atter saa forligte, at hun skal igjen have Stjørdal og Herjedal, som ere hendes Pante-Len, og beholde de kongelige Indtægter af Ørjen (Ørland) og Bjugn, frit for al Afgift, mod at stille 3—4 Karle, og Hr. Nils skal have Fosen, Edøen, Sundmøre og Romsdal. Denne Overeenskomst stadfæster Kongen i alle Dele, dog saa at Hr. Nils Lykke svarer af sine Len den aarlige Afgift, som han opgiver at være 413 Mark danske, og tilbørlig Tjeneste. Cum claus. consv. et inhib. sol. Gottorp Exaltat. crucis (14 Sept.) 1531. Ad mandat. reg. maj. propr. F. 40—41.

Fru Ingerd Ottesdatter fik et Brev ligelydende med det Hr. Nils Lykke givne. Dat. ut supra. F. 41.

Hr. Nils Lykke fik to Følgebreve, et til Kronens Bønder og Vordnede i Søndmøre Len, og et til Kronens Bønder og Vordnede i Romsdals Len, at de skulle være ham hørige og bistandige, naar han dem paa Kongens Vegne tilsiger og noget paakommer mod Rigens Fiender; give ham den aarlige Landskyld, Leding, Sagøre, Gjæsteri m. m.; han skal igjen holde dem ved Norges Lov. Findes og nogen Brøst der i Lenet paa Leding eller anden Rettighed, saa den ikke redelig efter Loven udkommer, eller hidtil ei ret er gjort, da vil Kongen, at de selv tiltage 24 af de agtigeste Mænd i Fylket, som med Hr. Nils Lykke skulle retlede om Alt, saa ham paa Kronens Vegne skeer Fyldest. Gottorp Exalt. crucis (14 Sept.) 1531. Dominus rex per se. F. 42.

Ligesaa fik han to Følgebreve, det ene til Fosen Len, det andet til „Nørmer" Len, som kaldes Edøen, i sædvanlig Form. Dat. ut supra. Dominus rex per se. F. 42.

Hr. Nils Lykke Ridder, hans Hustru Fru Ellin, Hr. Nils Henrikssøns Ridders Datter, og begges Arvinger fik Eiendomsbrev pro servitio facto et faciendo paa Tredieparten i Hwaller (Hvale) Gaard (i Sogndal) i Sogn, som Hr. Nils fik med sin Hustru Fru Ellin i Hjemfølge, hvilken Trediedeel er i gammel Tid forbrudt til Norges Krone, at nyde fri og kvit, bruge og beholde til evig Tid, med alle rette Tilliggelser, uden Undtagelse. Cum inhib. sol. Gottorp Sønd. eft. Exalt. crucis (17 Sept.) 1531.

Relator dominus Magnus Gøye. F. 42. C. 12. Afskr. 457—458.

Hr. Vincents Lunge Ridder fik Kvittans for den Afgift af Vardøhuus og Sogn for Aarene 1530 og 1531, som Eske Bilde, Embedsmand paa Bergenhuus, af ham har oppebaaret. Cum claus. consv. Gottorp Onsdag eft. St. Lamberti Dag (20 Septbr.) 1531. Dominus rex per se. F. 43. C. 14. Afskr. 459.

Hr. Vincents Lunge fik Kvittans, at han med Eske Bilde og Hr. Nils Lykke har antvordet og fornøiet „min Frues Naade" [ɔ: Dronning Sophia] Afgiften for de to Aar 1530 og 1531 af Jæmteland, undtagen 20 Timmer Hermelin, som han fremdeles var bleven skyldig. Cum claus. consv. Gottorp Onsdag eft. Lamberti Dag (20 Septbr.) 1531. Commissio reginæ propria. F. 43. C. 14. Afskr. 459.

Den Samme en Kvittans af min Frue [Dronningen] paa 50 Timmer Hermelin, som Eske antvordede hende af Jæmteland Aar 1530. Udat. [20 Septbr. 1531]. C. 14. Afskr. 459.

Hr. Vincentius Lunge fik Kvittans paa 40 Timmer Hermelin, som han har antvordet min Frues Naade selv af dette Aar 1531. Udat. C. 14. Afskr. 458.

Ligeledes en Missive af min Frues Naades Vegne til Hr. Vincentius Lunge, at Hr. Nils Lykke har saa handlet det med hendes Naade paa Hr. Vincents's Vegne, at han skal give hendes Naade 3 rhinske Gylden for hvert Timmer Hermelin af de 20 Timmer, som igjen staa denne St. Michelsdag, og et andet Aar skal han og give 3 rhinske Gylden for hvert Timmer han ikke kan komme afsted, dog saa at samme Guld kommer hendes Naade selv tilhænde, og hendes Naade takker ham og vil gjerne vide hans Bedste baade hos Kongen og i andre Maader. Udat. [Sept. 1531]. C. 14. Afskr. 459.

Hr. Nils Lykke har berettet, at Almuen i hans Lene Fosen, Edøen, Søndmøre og Romsdalen har beklaget sig for ham, at den Almue, som boer ind til Lands, fører nu mangfold Kjøbmandskab med Seilads og anden Deel, derover de som til Værs og ved Søsiden bo, tage stor Skade, Brøst og Forfang, da de ikke kunne fange Slagt, Meel, Korn og anden Deel til deres Livs Nødtørft og Bergning, som de pleie at fange efter den Skikkelse, som de fremfarne Konger i Norge derpaa have ladet gjøre, dem som til Lands bo selv til stor Skade, idet Jorderne derover gjengroes med Skove og forsømmes. Kongen befaler derfor Erkebiskop Olaf i Throndhjem. Hr. Nils Lykke, Olaf

Vigfastsøn Lagmand og menige Raadmænd i Throndhjem, at de tage til sig nogen af de agteste og fornuftigste Mænd i hvert af de nævnte Fylker og gjøre der en redelig tilbørlig Ordning og Skikkelse paa, saa at Almuen kan blive ved Bergning paa alle Sider. Udat. [Høsten 1531?]. C. 12. Afskr. 458.

Fru Anne Pedersdatter [Halweg[1]], Hr. Oluf Galdes Ridders Efterleverske, fik Livsbrev paa Norges Krones Len Rode Sogn pro servitio facto, som hendes sal. Mand gjorde og beviste kongl. Maj. og Norges Krone, og hun og hendes Børn herefter troligen bevise maa, fri og kvit med al kongelig Rente mod sædvanlig Tjeneste til Land og Vand, som deraf pleier at gjøres af gammel Tid. Cum claus. consv. Haderslev Mandag eft. St. Martini Dag (13 Novbr.) 1531. Relator Hr. Mogens Gøye Ridder og Hofmester. F. 43.

Fru Anne, Hr. Oluf Galdes Efterleverske, et Følgebrev til Kronens Tjenere og Bønder i Rode Sogn, at de skulde være hende hørige og svare hende og have hende for deres Herskab. Ligesaa fik hun Beskjærmelse[sbrev]. Udat. (Novbr. 1531). C. 108. Afskr. 463.

Thomas Koppen [Køppen] Kjøbmand i Hamborg fik et aabent Kongebrev, at nu for 2 Aar siden kom Thomas til Kongen med os elskelige Joachim Wlweffer [ɔ: Wullenweber[2]] Borger i Hamborg, og oplod da af egen fri Villie til Joachim Halvdelen af den Benaadning, Frihed og Forskrivning, som Kongen havde givet og bebrevet Thomas Køppen paa Landet Færø, saa at de begge med lige Ret skulle have, nyde, bruge og beholde dette Land med al sin Frihed, kongl. Rente, Nytte, Opkomst og Rettighed, som han det af Kongen først havde, hvilken Overenskomst Kongen da samtykkede. Dette stadfæster han nu i alle Maader. Gottorp Mandag efter St. Andreas Apostel (4 Decbr.) 1531. Dom. rex per se. F. 43—44.

Anders Guttormssøn fik Brev at være Lagmand paa Færø, dog saa han skal gjøre sin Lagmands Ed for Joachim Wlweffuer, kgl. Maj.s Foged, og menige Almue der paa Lan-

[1] Fra Danmark, en Søster af Christiern den Andens Tilhænger Nils Pederssøn Halveg, og ikke (som J. Chr Berg har formodet i Saml. t. N. Folks Historie VI. 40) Olaf Bagges Enke Hustru Anna Pedersdatter til Hatteberg. Jfr. Allens Breve og Aktstykker til Christiern den IIs og Frederik Is Historie. I. 454.

[2] Jfr. Saml. t. Norske Folks Sprog og Historie II. 365—378.

det, og skikke hver Mand, fattig og rig, Lov og Ret, efter St. Oluf Konges og Norges Lov. Cum inhibitione. Uden Sted og Dag 1531. Dominus rex per se. F. 44.

Hr. Vincents Lunge fik Brev, at Kongen er ham skyldig 1100 Mark danske for et Skib, som Kongen lod kjøbe hos ham ved hans Broder Hr. Ove Lunge. Beløbet lover Kongen, at han eller hans Efterkommere Danmarks Konger med det første skal betale Lunge eller Arvinger uden al Hinder eller Gjensigelse. Hafniæ altero die paschatis (1 April) 1532. Relator Hr. Tyge Krabbe, Danmarks Riges Marsk. F. 44. Udateret i C. 44. Afskr. 460.

Laurits Jenssøn Væbner til Ramløse har berettet for Kongen, at hans Broder Iver Jenssøn [Jernskjeg], som havde Gimsø Kloster i Forlening, blev greben af Kong Christiern nu han der i Riget kom, og blev nødt til at sige Kong Christiern Tjeneste imod sin Vilje; da efter slig Leilighed har Kongen undt og givet ham Leide at komme til Kongen og Danmarks Riges Raad for sig at forantvorde og fordagtinge. Relator Jørgen Qwytzoo. Udat. [Vaaren 1532]. C. 47. Afskr. 460.

Anders Jenssøn fik Brev paa en Gaard (pro servitio facto et faciendo, saa og for Hr. Claus Bildes Børns Skyld), liggende i Marstrand, som tilhørte Rasmus Paalssøn, der var Lagmand, og er tilfalden Kongen og Norges Krone som forbrudt Gods, der han førte Avindsskjold mod kgl. Maj. og Riget, at have og beholde for fri Eiendom for sig og Arvinger til evig Tid. Hafniæ sabbato post domin. paschatis (6 April) 1532. Relator Hr. Claus Bilde Ridder. F. 44.[1]

Missive til Hr. Claus Bilde, at, som han har skrevet Kongen til om den Karl Thorgard Jonssøn, som haver stellet sig uærligen imod ham, og nogen hans Venner have været hos ham og budt ham Guld og Penge for samme Karl, da vil Kongen, at han ingen Penge skal tage for ham, men lade ham stande sin Ret, paa det at en Anden maa speile sig udi ham og vare sig for slig uærlig Gjerning. Udat. [1532[2]]. C. 38. Afskr. 459.

[1] I et udateret Uddrag af samme Brev i C. 47. Afskr. 460 tilføies som Grund, at Anders Jenssøn havde faaet Gaard og Gods opbrændt den Tid, han laa paa Kronens Slot Baahuus hos Hr. Claus Bilde.

[2] Brevet findes kort foran Claus Bildes næstfølgende Forleningsbrev med Baahuus Slot og Len, der ifølge F. 44—45 er af 7 April 1532. Denne Ordre maa derfor antages omtrent samtidig hermed.

Hr. Claus Bilde Ridder fik Brev pro servitio facto et faciendo paa Baahuus Slot og Len uden al Afgift i tre Aar fra dette Brevs Udstedelse; dog at han skal selv bespise Slottet. Efter de 3 Aars Forløb skal han have Slottet og Lenet i sin Livstid, mod at bygge og forbedre det og aarlig give deraf en Læst Smør. Kan Kongen det saa forhandle, at han kan igjen komme til sit og Kronens Len Viken, da skal Bilde ogsaa faa dette for Livstid med al kongelig Rente og Rettighed, Bondegods og Krongods, mod 500 Mark danske i aarlig Afgift. Cum claus. consvetis. Hafniæ dominica Qvasimodogeniti (7 April) 1532. Relator Hr. Tyge Krabbe. F. 44—45. C. 40. Afskr. 459.

Marstrands Borgere fik Brev til evig Tid paa al den Rettighed, som Kongen og Norges Krone tilhører i Varø, liggendes hos Marstrand; dog at de skulle stille Bonden tilfreds, som boer paa Varø, og give deraf den Afgift til Baahuus Slot, som pleier deraf at gaa. Cum inhib. sol. Hafniæ domin. Qvasimodog. (7 April) 1532. Relator Hr. Claus Bilde. F. 45.[1]

Hr. Nils Lykke og Fru Eline Henriks-[Nils-]datter fik for sig og Arvinger den Ret, som Kongen og Kronen kan tilfalde i Strømme Gaard og Gods i Fosen Len [Kanestrøm i Stangvik Sogn paa Nordmøre], som tilhørte Erik Erikssøn [Gyldenhorn, Lagmand] i Oslo, der imod sin Ed, Pligt, Huldskab og Mandskab, han Kongen har svoret, er falden fra til Kong Christiern II, medens Lykke den Stund, han har været nu hos Kongen, har lidt stor Skade af den fiendtlige Handel i Norge paa Len, Gods, Klæder o. s. v. af Kongens og Rigens Fiender. Lykke med Frue og Arvinger skulle beholde Gaarden med Gods frit og ubehindret, saa Kongen og Efterfølgere ingen Ret skal have dertil efter denne Dag. Cum inhib. solita. Kjøbenhavns Slot Søndag Cantate (28 April) 1532. Ad mandatum propr. regiæ majestatis. F. 45—46.

Kongens Magtebrev for Hr. Knut Gyldenstjerne, Electus til Odense, Hr. Mogens Gyldenstjerne, Hr. Nils Lykke, Ridder, og Reynhold van Heydersdorf, Oberst over Landsknegtene, til Norge. Kongen har afsendt disse (undtagen Hr. Mogens, Embedsmand paa Agershuus, som forhen var der) med Orlogsskibe og Krigsfolk ind i Norge, der at gjøre sin yderste Flid, for ved Minde, Dagthingen eller Magt at bringe

[1] I C. 44. Afskr. 460 findes udateret Uddrag af samme Brev. Heri kaldes Øen Vorøen med Tillæg, at den skylder $4\frac{1}{2}$ . . . .

dets Indvaanere under Kongens Haand og Vold igjen, som Rigens aabenbare Fiende Kong Christiern nu med Magt og Vold har trængt fra os. Thi gives dem ved dette Brev Fuldmagt at handle, og i alle Maader at gjøre og lade paa Kongens Vegne, hvad dem tykkes gavnligst, og hvad de paa denne Reise og i dette Ærinde gjøre, handle, skrive, besegle, dagthinge og beslutte, skal være ligesaa gyldigt, som om Kongen i egen Person var tilstede og gjorde det. Han har derhos tilskikket os elsk. Mester Jesper Brokmann, Kongens Secretair, at ledsage dem og at medtage Kongens Segl, for at skrive og besegle under Kongens Navn og Titel, hvad disse capitale Høvedsmænd paa Kongens Vegne befale, det være sig Forhandlinger, Dagthingninger, Contracter eller andet, som de ansee nyttigt og nødvendigt, og dette skal staa ubrødeligt fra Kongens Side „ved vore kongelige Love.“ Under Kongens Segl. Hafniæ Søndagen Cantate (28 April) 1532. F. 50—51.[1]

Fru Ingerd Ottesdatter, Hr. Nils Henrikssøns Efterleverske, fik kongl. Stadfæstelse paa et fremlagt beseglet Brev, hvori Søster Karine, Abbedisse i Reins Kloster, med Konvents og Søstres Samtykke med Forbehold af Kongens Samtykke har valgt hende (Fru Ingerd) og hendes Børn til Forstanderske for Klostret og dets Gods, imod at hun og de holde ubrødeligt Abbedissen og Søstrene alle de Tilsagn og Artikler, som Brevet udviser, og der lade holde tilbørlig og christelig Gudstjeneste med Guds Ords rene Udlæggelse og Forkyndelse i Klostret, som det sig bør. Cum inhib. sol. et claus. consv. Kjøbenhavn Onsdag efter Søndag Cantate (1 Mai) 1532. Ad mandatum proprium regiæ majest. F. 46.

Hr. Nils Lykke fik Stadfæstelse i lignende Udtryk paa et beseglet Papirsbrev, hvorved Abbed Mattis i Tøytren [Tautra] Kloster og hans Konvent have udvalgt ham til Forstander for Klostret og dets Gods, hvilket Lykke og Fru Eline skulle beholde for Livstid mod at holde Overenskomsten med Abbeden og hans Brødre, og gjøre der i Klostret en christelig Skik med Gudstjeneste og Guds Ords rene og klare Udlægning og Forkyndelse, som det sig bør og de ville være bekjendt for os. Hafniæ 4ta feria post domin. Cantate (1 Mai) 1532. Ad mand. regiæ maj. proprium. F. 47.

[1] Denne Fuldmagt er fuldstændig protokolleret, og indtages i Diplomatarium Norvegicum.

Hr. Nils Lykke Ridder fik Brev, at efterdi Norges Riges Raad have opskrevet os (Kongen) Huldskab, Mandskab og tro Tjeneste, og igjen hyldet og svoret vor og Rigens aabenbare Fiende Kong Christiern for deres Konge, undtagen Nogle, som fremdeles bevise sig som troe Raad, Mænd og Tjenere, besynderlig Hr. Nils Lykke, som nu ved eet Aar har opholdt sig i Danmark hos Kongen, og medens han saaledes har været fraværende fra Norge, fra Hustru og Folk, have Kongens Modstandere, fornemlig Erkebiskop Olaf og hans Medhjælpere, overvældet og frataget ham hans Land og Len, Gods og Klenodier, forhindret, grebet og fiendtlig medfaret hans Hustru, Børn, Søster og Folk; thi har Kongen, til Vederlag for al den Skade, han for sin Troskab har lidt, skjenket Nils Lykke, Fru Eline og begges Arvinger al den Ret, Kongen og Norges Krone kan tilfalde eller er tilfalden i Giske Gaard og Gods, der var Jomfru Karine Alfsdatter [af tre Roser] arvelig tilfalden, og Hr. Thure Jenssøn [af tre Roser], vor og Rigens aabenbare Fiende og utslæge Mand, nu i denne fiendtlige Handel har til sig annammet som sit Gods, hvilken Gaard og Gods Fru Ingerd Ottesdatter i nogle Aar ligesaa har indehavt; saa at Lykke skal eie og beholde til evig Tid hvad Fru Ingerd af denne Gaard har havt inde, saa og hvad dertil af Arilds Tid har ligget, samt al Kongens og Kronens Ret til Fru Ingerds Oppebørsel af Godset over hvad hende tilkom, og vil Kongen og hans Eftermænd Norges Konger være Hr. Nils Lykke, Hustru og Arvinger Hjemmelsmænd for denne Gave. Hafniæ 4 feria post domin. Cantate (1 Mai) 1532. Ad mandatum domini regis proprium. F. 47—48.

For Kongen har været nogle hans og Kronens Bønder paa Færø og berettet, at nogle andre Mænd der paa Øerne have ydermere Toft og Jorder og Agerland i Brug end som de have, og give da ikke mere Skat eller Landgilde deraf, end de gjøre. Thi har Kongen befalet og Fuldmagt givet Knud Gyldenstjerne at skifte og dele dem slig Jord imellem redelig og skjellig, eftersom de give Skat og Landgilde. Udat. (Vaaren 1532?) C. 78. Afskr. 462.

Disse Efterskrevne bleve tilskrevne Lørdag næstefter Guds Legemsdag (1 Juni) 1532 at forskikke deres Svende, Heste, Harnisk og Rustning til Norge, besørgendes dem med Kost og Fetalie i 3 Maaneder og Hø og Havre til Hestene, til de

komme til Norge. Kongen vil bestille Skibe for deres Penge til deres Heste og Fetalie, som skal føre dem til Norge. De, som bo i Sjæland og Skaane, skulle forskikke deres Rustning og Fetalie til Kjøbenhavn, saa de senest ere der Søndag før Viti et Modesti Dag (9 Juni), og de i Fyn og Smaaland ligeledes. Sjæland: Bispen af Sjæland 2 gode Heste med Gl. [Glavind?] og 8 smaa Heste med Sk.r [Skytter?]; Hr. Anders Bilde 1 Gl. og 3 Sk.r; Hr. Oluf Rosenkrands 2 Sk.r; Hr. Hans Bille 2 Sk.r; Hr. Henrik Gøye 1 Gl. og 3 Sk.r; Hr. Johan Oxe 2 Gl. og 2 Sk.r; Hr. Knud Rud 1 Gl. og 1 Sk.te; Hr. Johan Bjørn 2 Sk.r; Hr. Johan Rantzau 2 Sk.r; Knud Sparre 2 Sk.r; Tønne Tønsen 1 Sk.te; Fru Anne Krumedige 1 Sk.te; Abbeden af Soer 2 Gl. og 2 Sk.te; Prior af Antvorskov 2 Gl. og 2 Sk.te; Esrom 2 Sk.e; Ebelholt 1 Sk.te; Knarderup 1 Sk.te; Skokloster 2 Sk.e; Ringsted 2 Sk.te. Hofsinder: Evert Skeper selv med 3 Gl.; Hans Urne selv fjerde med Sk.ter; Bent Bille selv fjerde med Sk.ter; Ludvig Munk 2 Sk.ter. Skaane: Hr. Tyge Krabbe 4 Sk.ter; Hr. Axel Bragde 1 Gl. 2 Sk.ter; Hr. Holgert Ulfstand 1 Gl. og 2 Sk.r; Abbed af Bekkeskov 2 Sk.r; Hr. Knud Bille 2 Sk.r; Hr. Maurits Sparre 3 Sk.r; Hr. Maurits Olssøn 2 Sk.r. Hofsinder: Børge Jenssøn 1 Sk.e; Envold Krumedige 4 Sk.ter. Fyn: Hr. Peder Lykke af Ladby Gods og Gislumhered 2 Sk.r; Hr. Wulf von Uthershoff 2 Sk.ter; Fru Else [Pedersdatter Thott] 2 Sk.r; Laurits Skinkel 1 Sk.te; Dalum 1 Sk.e; Jørgen Hemmingsen 1 Sk.e; Erik Krumedige 2 Sk.ter. Smaalande: Hr. Otte Krumpen 1 Gl. og 3 Sk.er; Lage Bragde 3 Sk.ter; Abbeden af Halsted 1 Gl. — C. 71. Afskr. 460—462.

Skipper Jeppe med Hr. Johan Urnes Skib at seile til Norge med Fetalie. Udat. (efter St. Hansdag 1532). C. 91. Afskr. 462.

Hr. Trud Gregerssøn [Ulfstand] et Søbrev til hans Jagt. Et Brev til Eske Bilde om de Skotter og Tyske paa Bryggen i Bergen. Begge udat. (1532). C. 104. Afskr. 462.

Hr. Trude [ɔ: Trud Ulfstand] skal fremdeles have 6 Aars Brev paa Vardberg Slot og Len, naar de Aar ude ere, som han nu Brev paa haver, dog saa at han skal gjøre slig Afgift og Tjeneste, som hans Brev udviser. Relator Hr. Mogens Gøye. Udat. (1532). C. 109. Afskr. 463.

Hr. Claus Bilde et Brev lydendes, at Kongen er til videndes vordet, at der Konghelle blev afbrændt, da brændte og

Graabrødrekloster af der sammesteds og staar nu øde. Han skal derfor nedbryde den Muur, som igjen staar af samme, og føre den til Baahuus og befæste Slottet dermed. Udat. (1532). C. 112. Afsk. 463.

Eske Bilde, Høvedsmand paa Bergenhuus, vedgaar ved sin udskaarne Skrift, at have annammet paa Kong Frederiks Vegne af ærlig og velbyrdig Svend Otte Stigssøn og de Andre, som med ham vare i Throndhjem, hvad de der og andensteds 'udi Brandskat og Andet oppebaaret have, først regnet Guld, Sølv og Pendinge for Loddet 24 Skil., er 155½ Mark lødige Sølv 2500 Voger Rotskier. Desuden paa Ottes Jagt 31 Skipp. Kobber, 172 Skippund Messing, 16½ Skippund blandet Kandegods, Tin og Bly. Bergenhuus St. Olafs Konges Dag (29 Juli) 1532. F. 54. C. 121. Afskr. 464.

Et Brev til Eske Bilde at antvorde Otte Stigssøn Brandskatten og Bytte, Sølv, Tin og Kobber, at han løber hid med det i Foraaret. Udat. (1532). C. 121. Afskr. 464.

Hr. Johan Urne [Befalingsmand paa Kjøbenhavns Slot] et Brev, at han flyr Otte Stigssøn en god stor Baad at segle til Bergen med; det ligger Kongen Magt paa. Udat. (1532). C. 121. Afskr. 464.

Brev til Eske Bilde, Hr. Nils Lykke og Hr. Vincentius [Lunge], om de ikke [behøve?] Folket længer, at de med det Første forlader dem, thi det kommer ellers Kongen paa stor Bekostning. Udat. (1532). C. 121. Afskr. 464.

Ligeledes sligt Brev til Hr. Truid [Ulfstand] og Hr. Claus Bilde. ib.

Hr. Gude Galde Ridder fik Brev, herefter at nyde og beholde Ide, Aabygge og Rygge [Rüge] Skibreder efter det ældre Forleningsbrevs Lydelse, som han derpaa har. Cum inhib. sol. Hafniæ sabb. post fest. sti. Petri ad vincula (3 Aug.) 1532. Relator Hr. Tyge Krabbe, Marsk. F. 48. Udat. Uddrag i C. 107. Afskr. 463.

Erik Ugerup fik lige sligt et Brev [som Hr. Gaute Galde ovenfor] paa sine Forleninger i Norge efter ældre Lensbrevs Lydelse. Cum inhib. sol. Datum eod. die et loco (3 Aug.) 1532. Relat. Hr. Tyge Krabbe, Ridder, Marsk. F. 48.[1]

[1] I Notitsbogen C. 107 (Afskr. S. 463) er denne Forlening saaledes anført: Erik Ugerup skal have Stadfæstelsesbrev, at han skal have og nyde Tønsberg Slot og Len efter det Brevs Lydelse, han derpaa har. Relator Hr. Tyge.

Erik Ugerup fik Forleningsbrev pro servitio facto et faciendo paa Kronens Kloster St. Olafs Kloster i Tunsberg med Gods, Rente, Tjenere og alt andet, at beholde sin Livstid, dog at give Prester og Brødre derinde en ærlig og bekvem Underholdning til Klæde og Føde o. s. v. cum ceteris claus. consvetis et inhib. solita. Hafniæ ut supra (3 Aug.) 1532. Relator Hr. Tyge Krabbe R. og Marsk. F. 48. C. 107. Afskr. 463.

Hans Møntemester blev pro servitio facto i den Bestolling hos Hr. Mogens Gyldenstjerne paa Agershuus, for den Tjeneste, han herefter skal gjøre Riget, og for den Skade, han i samme Bestolling har lidt, forlenet med Kronens Kloster Gimsø at nyde og beholde saalænge Kongens Naade tilsiger, og iøvrigt paa samme Vilkaar, som Erik Ugerup fik St. Olafs Kloster. Dat ut sup. (3 Aug.) 1532. Dominus rex per se, præsente domino Magno Gyllenstjern, equite aurato. F. 49. C. 107. Afskr. 463.

Anders Burmand fik Forleningsbrev ad gratiam pro servitio facto et faciendo cum claus. consv. paa St. Jørgens Hospital udenfor Tunsberg med al sin Tilligelse. Hafniæ sabb. p. Petri ad vincula (3 Aug.) 1532. Dn. rex per se, præsente eodem. F. 49.

Peder Brockenhuus Hofsinder fik pro servitio facto et faciendo Livsbrev paa Kongens og Kronens Kloster Verne Kloster, efterdi Prioren i samme Kloster ei skikkede sig tilbørlig og ærlig mod Kongen og Norges Krone, da han var Kong Christiern II og hans Folk tilnegen med Hjælp og Bistand i sidste Feide; dog skal han give Brødrene derinde tilbørligt Ophold og Proviant til deres Livs Nødtørft. Cum inh. sol. et claus. consv. Kjøbenhavn Mand. eft. St. Petri ad vincula (5 Aug.) 1532. Dom. rex per se, præsente dno Magno Gyldenstjerne. F. 51. C. 126. Afskr. 464.

Iver Jenssøn [Jernskjeg] fik Følgebrev ad gratiam til Bønder og Almue i Frølands Skibrede i sædvanlig Form. Hafniæ Tirsdag eft. Petri ad vincula (6 August) 1532. Rel. Hr. Tyge Krabbe, Marsk. F. 49.

Peder Skram Hofsinder fik Brev, at dersom Kongen ikke bliver tilsinds eller med ham saa forhandler, at Michel Blick kommer igjen i Kongens Gunst, da forlenes Skram med Kongens og Kronens By og Len Skyden og Skyden Syssel, som M. Blick i Forlening har, mod sædvanlig Afgift. Hafn. Tirsd. eft. Petri ad vinc. (6 Aug.) 1532. Rel. Hr. Tyge Krabbe Marsk. F. 49.

Kongl. Maj.s og Danmarks Riges Magtebrev for Hr. Hans Reff, Biskop i Oslo, Hr. Trude Ulfstand og Hr. Claus Bilde til Norges Riges Raad. Kongen og Danmarks Riges Raad, forsamlede til Herredag i Kjøbenhavn, give de nævnte Mænd nogle Hverv at tale og handle med Norges Riges Raad, Bisper, Prælater, Riddere og Riddermændsmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue i Norge om Forbund, Fred og Enighed disse Riger imellem. De Udsendte faa Fuldmagt til at tage til sig hvem de ville og dem nyttige tykkes af Norges Riges Raad, for at bringe Underhandlingen til Ende, og hvad de saaledes aftale, beslutte, love, tilsige, bebreve eller forsegle, vil Kongen og det danske Rigsraad holde og stadfæste, som om de selv havde været personlig nærværende og alt selv beseglet. Under samtlige Udstederes Segl. Kjøbenhavn Tirsdag eft. Petri ad vincula (6 Aug.) 1532. F. 53—54.

Peder Størle fik Forleningsbrev i 10 samfælde Aar paa Dragsmark Kloster i Viken med al sin Tilliggelse mod slig Tjeneste, som deraf pleier at gjøres, og som Herman Skriver, som sidst havde det i Værge, deraf har gjort. Cum claus. consv. Ex cenobio Antvordskov ipso die St. Laurentii mart. (10 Aug.) 1532. Dominus rex per se. F. 49.

Iver Jenssøn [Jernskjeg] fik Brev paa Frølands Skibrede med al kongelig Rente og Rettighed, al den Stund han beviser sig med Troskab og villig Tjeneste mod Kongen og Riget, og giør deraf tilbørlig Tjeneste og Afgift. C. inhib. sol. et claus. consv. Gottorp Onsdag eft. Bartholomæi (28 Aug.) 1532. Dom. rex per se. F. 49.

Otte Stigssøn fik Brev paa Guldal og Sparbo mod 40 rhinske Gyldens Afgift i Guld og hvad mere deraf pleier at gaa. Vil Kongen have disse Len igjen, skal han forsee ham med andre ligesaa gode. C. claus. consv. et inh. sol. Gottorp die decollat. Johannis bapt. (29 Aug.) 1532. Relator Wulfgang van Wthenhoff Cansler. F. 50.

Nils Klaussøn Lagmand i Lister og Midtsyssel, et Lagmandsbrev[1]. Udat. (Høsten 1532?) C. 113. Afskr. 464.

[1] Denne Notits er indført i Kladdebogen (C) efter Breve af Midsommer 1532, og derfor her henført til Høsten samme Aar, efterat Kampen mod Christiern II var endt. Imidlertid havde Eske Bilde allerede i Brev af 18 Juni 1529 meldt Kongen, at han nylig havde ansat „en fattig Riddersmand af de „Koszer“ (Slægten Kaas?), født i Danmark, til Lagmand i Stavanger, da den forrige

Otte Stigssøn et almindeligt Søbrev til Bergen og hid (til Danmark) igjen. Udat. (Høsten 1532) C. 121. Afskr. 464.

Hans Symmeler fik Livsbrev til sig og sine Børn, det ene efter det andet, hvilket længst lever, paa Gaarden Fors, uden al Afgift, dog saa at han og de skulle selv besidde [ɔ: bo paa] Gaarden, bygge og forbedre den. Cum inhib. sol. Gottorp St. Mikkels Dag (29 Septbr.) 1532. Dom. rex per se. F. 51.

Peder Brockenhuus fik Forleningsbrev paa Livstid pro servitio facto et faciendo paa Norges Krones Len Ingedal med al kgl. Rettighed, mod tilbørlig Tjeneste og saadan aarlig Afgift, som deraf pleier at gange o. s. v. Cum claus. consv. Gottorp Mandag eft. Dionysii mart. Dag (14 Octbr.) 1532. Dom. rex per se. F. 51. C. 126. Afskr. 464.

Mester Morten Krabbe, Provst i Oslo, fik Følgebrev til Bønderne i Fulde [Follo] Len og alle Andre, som af Arilds Tid have ligget og tjent til Provstiet i Oslo udi Mariæ Kirke, at de skulle svare ham. Cum claus. consv. Gottorp Fredag før[1] Simonis et Judæ Dag. (25 Octbr.) 1532. Dominus rex per se. F. 52. R. I. 143. Afskr. 253.

Samme Mester Morten Krabbe fik Følgebrev til Bønder og Kronens Tjenere under St. Laurentii Hospital hos Oslo, at svare ingen anden end M. Morten. C. cl. consv. Gottorp Fred. f. Sim. et Jud. (25 Octbr.) 1532. D. rex per se. ibid.

Peder Skram, Kongens Hofsinder, fik ti Aars Brev pro servitio facto et faciendo paa Ski-Syssel fra Brevets Dato, mod Tjeneste og sædvanlig Afgift. Cum inhib. sol. Gottorp Søndag eft. Martini Dag (17 Novbr.) 1532. Dom. rex per se. F. 52. R. I. 143. C. 131. Afskr. 253. 464.

Hr. Mogens Gyldenstjerne, Embedsmand paa Malmøhuus, fik Livsbrev paa Tune og Skjeberg Len pro servitio facto et

Lagmand var i Holland i Vincents Lunges Tjeneste, og Almuen maatte have en Lagmand til Lagthinget. Erik Ormssøn, en ung Mand og Bispens Frænde i Stavanger, havde bedet om Lagstolen, men Bilde torde ei betro ham den, da Lagmanden har stor Magt over Almuen. (Kgl. Bibl. i Kjøbenhavn. Nye Manuskr. Saml. No. 1053. d. fol.) Jfr. ovenfor S. 26. Dipl. Norv. II. No. 1093 viser iøvrigt, at Nils Claussøn i Norge kaldtes Abt, ikke Kaas, og at Biskop Hoskold af Stavanger allerede i Juni 1529 anbefalede ham til ogsaa at blive Lagmand paa Agdesiden.

[1] I R. I. staar her „efter;“ Brevet bliver da af 1ste Novbr.; men da det følgende, vistnok samtidige, ialfald neppe ældre Brev, ligesom den originale Registrant har „før,“ er der paa første Sted vistnok en Skrivfeil.

faciendo, og for den Skade han led i Norge, der han var paa Agershuus i næstforgangne Feide. Han skal deraf gjøre Kongen tilbørlig Tjeneste. Cum claus. consv. et inhib. sol. Gottorp Fredag efter vor Frue Dag Præsentationis[1] (22 Novbr.) 1532. Ad mand. reg. majestatis proprium. F. 53. R. I. 143. Afskr. 253.

Erik Gyldenstjerne fik Brev om Mynt, som han skal lade mynte paa Agershuus. Kongen tillader, at Gyldenstjerne mynter saamange Pendinge, som han kan lønne sine Svende og Slotsfolk med, dog skal Mynten slaaes paa det samme Paviment, Korn og Skrot, som Hr. Mogens Gyldenstjerne lod slaa og mynte, den Tid han havde Agershuus i Forlening. Gottorp Løverdag eft. Præsent. Mariæ (23 Novbr.) 1532. Dom rex per se. F. 53. R. I. 143. Afskr. 254.

Breve til alle Lensmænd[2] i Norge, at Kongen giver dem tilkjende den store Skade, hans Lande baade i Riget og Fyrstendømmerne i den forgangne store Storm [har lidt], saa at alle Diger ere udbrustne og Landet derfor behøver meget Tømmer til at dæmme og færdige samme Diger med. De skulle derfor hver i sine Len overholde, at i dette Aar ingen af Kongens Undersaatter i Norge sælger til Fremmede eller selv udfører noget Tømmer uden til Kongens egne Undersaatter i Danmark og Fyrstendømmerne. Udat. (Novbr. 1532).[3] C. 149. Afskr. 466.

Hr. Amund [Olafssøn], som var Kanik i Bergen, fik Livsbrev af kgl. Høimægtighed paa Færø Bispedømme efter deres Udvælgelse, Kaar og Begjæring, som der paa Landet bo, paa det Guds Ord og det hellige Evangelium maa des ydermere fange Fremgang og kjærligen prædikes og læres udi alle Kirker paa samme Land, og skal han være Kongen og hans Efterkommere Konger i Norge huld og tro, og haandholde hans Naades og Norges Krones Rettighed i alle Maader, og afvende Landsens Skade og Fordærv saameget ham muligt er. Cum inhibit. Gottorp Nyaarsdag (1 Jan.) 1533. Dom. rex per se. F. 51—52.

[1] Dette og følgende Brev ere i R. 1. 143 daterede Lørdag efter Purificatio Mariæ, altsaa 9 Febr. Men dette er aabenbar urigtigt, da Feiden mod Christiern II ikke dengang var forbi.

[2] Ved Brevets Slutning staar: Til Hr. Holger Ulfstand, Hr. Truid Ulfstand, Hr. Claus Bilde, Hr. Erik Gyldenstjerne, Peder Skram, Peder Hansen, Eske Bilde, Hr. Vincents Lunge, Hr. Nils Lykke, Hr. Otte Stigssøn Ridder, Kongen af Sveriges Nabo, Erik Ugerup.

[3] Dette Digebrud i Marsklandene indtraf ifølge Huitfeld S. 1394 8 Dage før Martini 1532, og dette Brev maa altsaa være udfærdiget nogen Tid derefter.

Hr. Olaf Biskop i Bergen fik Brev paa Andenes Len pro servitio facto et faciendo, at beholde med al kongl. Rente sin Livstid; dog skal han besørge de gamle Klosterfolk, som der endnu tilstede ere, og de som vare indgivne udi Munkelif der sammesteds[1] og dem selv ikke behjælpe kunne, tilbørlig med Klæde og Føde, holde Tjenerne ved Lov og Ret o. s. v. Item om Nogen vil sige, at Andenes Len hører Munkelif til, da ere alle de Breve overseede, som Kongerne Christiern I, Hans og Christiern II derpaa have udgivet, og lyde de paa, at Munkelif har været undt Andenes ad gratiam. Gottorp St. Anthonii conf. Dag (17 Januar) 1533. Dominus rex per se. F. 52.

Thomis Køpping [Køppen] Borger i Hamborg fik Kvittans for 100 Mark lybsk, som var den skyldige Afgift af Færø for Aaret 1532. Cum claus. consv. et inhib. sol. Gottorp Onsdag eft. Scholastica (12 Febr.) 1533. Relator Henricus Schulte, Secretarius. F. 54—55.

Morten, som var Foged paa Bergens Slot, fik Livsbrev paa Kronens Gaard Holme [Haalm] i Mandal, mod slig aarlig Afgift til Bergenhuus Slot, som før har været givet, være Kongen og hans Efterfølgere tro, og Fogderne paa Bergenhuus hørig og lydig, holde Gaarden ved Magt o. s. v. Cum inhib. consv. Gottorp Juliane Dag (16 Februar) 1533. Ad mandat. reg. majest. propr. F. 55.

Eske Bilde, Høvedsmand paa Bergenhuus, fik Kvittans, at Kongens Hofsinder Otte Stigssøn har paa Bildes Vegne afgivet til Kongen 2 Læster skruet Bergerfisk, 22 Tønder paa Sønderborg og 2 paa Kallundborg. Gottorp Onsdag efter Juliane (19 Febr.) 1533. Dom. rex per se. F. 55. R. I. 143. Afskr. 254.

[1] Dette Uddrag i Registranten er aabenbar feilagtigt, og Meningen er neppe anden, end at Biskoppen ved at forlenes med Andenes Len paalagdes at sørge for Birgittinerne i Munkeliv i Bergen, som før havde havt Lenet. Paa Andenes kan der ei have været Klosterfolk.

CHRISTIAN DEN TREDIE.

1535—1558.

Thomas Køppen Borger i Hamborg fik Brev til Biskop, Lagmand, Bønder og menige Indbyggere paa Færø, at Kongen naadigst har betroet ham Landet, der at være hans Naades Foged og have dem alle der i Værge og Forsvar; thi skulle de være Thomas Køppen eller hans fuldmyndige Bud hørige og lydige, følgagtige og bestandige, givendes ham eller hans visse Bud, som han did til dem aarlig skikkendes vorder, den aarlige Landgilde, Sagøre, Leding, Told og al anden kgl. Rente og Rettighed, som de ere hans Naade og Norges Krone pligtige at give; han skal igjen holde dem ved Skjel, Ret og St. Olafs Lov, og ei tilstede andre at trænge sig der ind med Grev Christoffers eller de Lybskes eller nogen Andens Skrivelse. Saasom dem drages til Minde at besluttet er, at hvert Aar et Skib skal seile fra Hamburg did til Landet og gjøre dem Tilføring med hvad de behov have og igjen kjøbe hvad de have at sælge, saa er det befalet Thomas Køppen aarligen at udrede et Skib did til Landet, og de derfor handle med ham og ingen Anden, ehvo han end er; kommer nogen Anden, skal han forbydes at kjøbe eller sælge paa Landet. Relator Melchior Rantzow holsteske Marskalk. Haderslev Lørdag eft. Quasimodogeniti (10 April) 1535. F. 56. T. I. fol. 11. Afskr. S. 1—2, R. I, 143. Afskr. 254.

Thomas Køppen et Sjøbrev til hans Skib, som løber til Færø. udat. ib.

Svar paa Hr. Nils Lykkes Ærinde. Angaaende den Leilighed sig begiver imellem Nils Lykke og hans afdøde Hustrus Søster, da gives ham kjærligen til Svar, at endog den bibelske Lov vel tillader, at saadant Ægteskab maatte ske, og det vel var skjelligt at følge den mere end menneskelig Lov, da

er dog al keiserlig og Landets Lov, som og er af Gud, tvert derimod. Dersom han tilforn, før Gjerningen var gjort, havde beraadt sig med Kongen, da skulde han ikke saa have fremfaret, som nu skeet er. Nu maa man hjælpe og raade derudi til det Bedste, hvilket vi ogsaa gjerne ville efter Evne. Med Hensyn til hans Begjæring, at vi skulle skrive for ham til Erkebiskoppen i Throndhjem og andre Slægt og Venner i den Sag, da har han vel selv at formærke og besinde, at det ikke staar os til at skrive dem Noget til efter den Leilighed, sig endnu begiver, da han vel selv veed, at de ere os udi ingen Maade forvante eller forpligtede. Men vor Leide, som Nils Lykke skriver om, sendes nu med hans eget Bud, og naar han selv kommer, da vilde Kongen raade og vide ham tilbedste. Gottorp Corporis Christi (27 Mai) 1535. T. I. 23. Afskr. 2—3.

Nils Lykke fik ogsaa vor naadige Herres Leide for sig og Følge kostfrit og felige at komme til Kongen og være her hos ham, og siden komme udi hans Behold igjen ubehindret, fri, sikker og felig for Hans Naade og alle Andre, som for H. N. ville og skulle gjøre og lade. Dat. ut supra. ib.

Peder Hanssøn [Litle], Kongens Hofsinde, fik Brev paa Norges Krones Len Nedenes at beholde efter det Forleningsbrevs Lydelse, han har af Kong Frederik den Første. Cum claus. consvet. Lunde Thorsdag efter vor Frue Dag assumptionis (18 August) 1535. R. I. 143. Afskr. 254.

Til Hr. Claus Bilde, Embedsmand paa Baahuus, at hans Arvinger efter hans Død maa annamme til sig Norges Krones Len Viken, som han nu af Kongens Fader og Kronen i Pant har, og det beholde for et brugeligt Pant, indtil det bliver dem fraløst. Leiren for Kjøbenhavn St. Lucæ evangel. Dag (18 Octbr.) 1535. R. I. 144. Afskr. 254.

Matthias Wetkenn, Borger i Hamburg, fik vor naadigste Herres Beskjærmelsesbrev for sig, Gods, Tjenere og Kjøbmandsstue, som han haver liggendes udi Bergen i Reffuelsgaarden [paa Bryggen.] Udat. (1535?). T. I. fol. 11. Afskr. S. 2.

Herman (Hermend) Ellerbecke, Borger i Hamburg, fik Protectorium for sig og sin Staldbroder Ratke Tyll for dem og deres Gods og Stue i Bergen, som liggende er udi Breersgaarden [Bræðesgarðr, nu Bredsgaarden paa Bryggen i Mariæ Sogn]. Udat. (1535?) T. I. 11. Afskr. 2.

Anders Guttormssøn, Lagmand paa Færø, og Nils Jonssøn [Jon Nilssøn?] Foged fik aabent Brev til Færø, at hvis Landskat, Told, Sisegjæld og anden Deel, som der er tilhobe samlet og kommer Kronen til, strax antvordes til Thomas Køping [Køppen] eller hans Fuldmægtig. Udat. (1535?). T. I. 12. Afskr. 2.

Aabent Brev til Anders Guttormssøn Lagmand, Jon Nilssøn Foged, Guttorm Jonssøn Lagrettesmand, Nils Jonssøn, Bønder, Landboer og menige Almue paa Færø. Kongen har af deres Brev med Thomas Køppen, Embedsmand paa Færø, erfaret, hvor utilbørlig Herman Renicken Skipper Hans Loes og Hans Siiderborg have drevet deres Kjøbmandskab der paa Landet, „uden alene eet Skib, som Køppen aarlig sende skal"; ligesaa har Kongen seet af Brevet, at disse Mænd aabenbar have sagt, at han (Christian III) ikke var ret Konge til Norges Rige, da han dog er af mange Norges Riges Raad Norden- og Søndenfjelds kaaret og keist til Konge, hvorfor de 3 Mænd have truet Thomas Køppens Folk og Foged at ville dem „berge og slaa" fra Landet imod Kongens Brev og Befaling. Kongen beder derfor og byder, at de ikke tillade Nogen noget Kjøbmandskab der paa Landet uden dem, som Th. Køppen aarlig did sender, men at de hindre enhver, som herimod fordrister sig at seile og handle, og bistaae Køppens Foged og Befalingsmand saameget, som Ret er efter Norges Lov. Ligesaa paalægges de at antvorde den samme al Skatten, som indestaar, naar han den paaæsker. Endelig giver Kongen dem tilkjende, at Gud har nu her udi vor Stad Hamborg føiet os en god og stadig Fred med de Lybske. Hamborg Thorsdag efter Valentini episc. Dag (17 Februar) 1536. Ad mand. domini regis proprium. F. 56—57.

Kong Christian sender alle Biskopper, Prælater, Riddere, Riddersmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og bo i Norge, sin Hilsen. Han har i disse Dage forfaret, hvorledes nogen Tvedragt skal sig begivet have mellem Nogle af Norges Riges Raad, og Nogle skulle understaa sig at udsende Breve til Undersaatterne der i Riget for at opvække og forføre dem mod Kongen og hans Lensmænd, Fogeder og Embedsmænd, forat de desbedre siden kunne bekomme sin foretagne Mening. Kongen byder derfor Undersaatterne at sidde stille og ikke lade sig bevæge til sligt Oprør, men betænke og

overveie, hvad Skade og Fordærv Danmarks Riges Indbyggere for sligt Oprør er overgaaet, saa at mange af dem ere komne om Liv, Ære, Gods og al deres Velfærd baade i Fredrik den Førstes Tid og i den nuværende Konges Tid, fordi de med løs Tale og Breve have ladet sig forføre mod begge Konger. Dersom der nu ere Nogle, som allerede have ladet sig forføre med løs Tale, før dette Brev læses for dem, og de endnu ville afstaa fra deres onde foretagne Mening og sidde stille og intet ydermere Oprør gjøre, da vil Kongen ikke tilregne dem, hvad de hidtil have gjort, men det skal være og blive dem udi alle Maader forladt og tilgivet; Kongen vil tilholde sine Fogeder og Embedsmænd, at de skulle skikke dem alle og hver særdeles Lov, Skjel og Ret og ikke tilstede Uforret mod St. Olafs Konges Lov udi nogen Maade. De maa derfor stille sig tilfreds og overveie og besinde sit fædrene Riges Bestand og Velfærd; fordriste de sig til at deeltage i noget Oprør, da maa de visseligen forlade sig til, at Kongen med det Første vil opskikke et mærkeligt Tal Krigsfolk baade tilhest og tilfods og lade dem straffe som uhørsomme Undersaatter, der opsætte sig mod sin rette Konge og Herre, og de maa selv betænke, i hvilken Skade og Fordærv alle Norges Indbyggere ville stedes, om der kommer et Tal Krigsfolk ind i Riget, som bruge Rov, Mord og Tyranni, og ligeledes, hvor godt det er at sidde stille og leve med Fred og Rolighed. Kongen giver dem ogsaa tilkjende, at han nu er venligen og vel forligt med de Lybske til en endelig Ende, saa at de igjen maa besøge Kongens Riger, Lande og Fyrstendømmer, og Undersaatterne maa igjen besøge Lybek og der søge sin Næring og Bjering, ihvem det behov er, hvilket Kongen heller ikke vil undlade at give dem tilkjende, for at de kunne vide at rette sig derefter. Haderslev Søndag Invocavit (5 Marts) 1536. T. I. fol. 145. Afskr. S. 6—7. (jfr. Brev af 1 Aug. s. A. nedenfor.)[1]

Stig Bagge fik Brev paa Listerlen i Norge i sex samfelde Aar, mod tilbørlig Tjeneste naar han tilsiges og Behov gjøres. Dominus rex proprie. Malmø Langfredag (14 April) 1536.[2] T. I. 161. Afskr. 10.

Rasmus Due, som tjener Fru Ingerd Hr. Nils Henriksens Efterleverske, et Pas til Norge.

[1] En udateret Skrivelse af samme Indhold findes i T. I. fol. 141. Afskr. 4—6.

[2] Brevet er her overstreget, men anføres atter R. I, 144. Afskr. 254—255.

Lasse Skoning, som tjener Fru Margrete, Hr. Vincents Lunges Efterleverske, Pas til Norge.

Begge udat. (Vaaren 1536?) T. I. 233. Afskr. 12.

Disse Efterskrevne skulle gjøre Folk ud til Norge, og skulle de være i Landskrone vor Herres Himmelfartsdag i det allerseneste med Spisning til St. Michelsdag: Electus af Odense 20, Prior i St. Knud 2, Dalum 2, Holms Kloster 2, Hagenskov 4, Hindsgavl 2, Fru Else[1] af alle sine Len 2, Langeland 6, Dronningen af hendes Slot 30, Abbed i Halsted 1, Bispen af Vendsyssel 20, Bispen af Viborg 20, Bispen af Ribe 20 (Oluf Munck), Provsten af Vestervig 8, Vidskøll 4, Essenbek 2 (Axel Jul), Abbed i Emkloster 4, Abbed i Vor Kloster 1, Aling-Kloster 1, Ringkloster (Hr. Mogens Gøye), Ab. i Tvilom 1, Prior i Dueholm 2, Ab. i Thviskloster 1, Prior i St. Hans i Horss 1, Prior i St. Hans i Viborg 1, St. Hans i Ribe 1 (Claus Sehested), Skanderborg (Hr. Mogens), Ringkloster, Ørom 4 (Fru Kirsten), Skive 2, Lund i Mors, Lundenes 4 (Per Ebbesen), Bygholm 4 (Otto Gyldenstjernes Frue), Skotborg 2 (Claus Daa), Høneborg 2 (Erik Krumedige Raad), Vandfolk Hered Mons Munch 1 (Raad), Christopher Rosenkrands 2, Rogze Hered 1 (Henrik Bjørnsen), Erik Eriksen et Hered 1 (Raad af Hanst Hered), Hr. Prebern 4 (Raad), [Hr. Johan Rantzau af Hr. Ottes Len 18 Læster Korn 2][2], Eyler Hardenberg 1, Niels Kelssen 1, Bispen af Roskild 20, Abb. af Sorø 8, Antvorskov 8, Korsøer 4, Holbek 4, Esrom 4, Skovkloster 2, Jungs Hoved 2 [Harffuetzborg 2], Høistrup 2, Ringsted 4, vor Frue i Roskild 1, Klaræ [Kloster] 1, Skollenes, Krogen 4, Søborg 1, Abramstrup 2, Electus i Skaane 20, Dalby 4, Heredsvad 4, Bekkeskov 1 (Abbed Per), Tomerup 1 (Abbed), Øvitz Kloster (Abbed Lauris), Hr. Tyge Krabbe 6, Hr. Maurits Olsen 2, Hr. Knud Bille 1, Hr. Jakob Trolle 1, Gert Jenssen 1, Jakob Mauritsen 1, Hr. Magnus Gyldenstiern 4, Hr. Axel 2, Summa Summarum 304. Udat. (1536?) T. I. fol. 152. Afskr. S. 8—10.

Bisp Hans Reff et Leidebrev.

Bisp Mogens i Hamer Leidebrev.

Brev til de Landsknegte, som ligge udi Oslo, at de ikke give dem fra Peder Hanssøn, førend han forløver dem.

Peder Hanssøn vil have Brev, hvorledes han skal have

[1] Else Pedersdatter Thott, Enke efter Thomas Nilssøn Lange.

[2] Hvad her staar mellem Klammer er atter udstrøget.

sig med det Gods paa Slottet er og med Inventario, desligeste hvorledes at han skal holde det med dette Aars Rente, som ligger til Slottet, om den er optaget og andensteds heden ført, om han den skal tage til Slottet igjen, og om hans Naade vil, at Spisning skal blive hos Slottet eller ei.

Aabent Brev til Oslo, Salsborg, Tønsberg, saa de ere Peder Hanssøn hørige og lydige.

Følgebrev til Lenet til alle de Len, som Erik Gyldenstierne havde.

Et Brev til Almuen, at Kongen har forfaret, at de have hertil været besværet med ulovlig Tyngde, som kaldes Bondelod, hvilken han vil naadeligen med dennem oversee, at de ikke skulle give den ud, dog at de skulle være Kongen huld og tro og ikke udi nogen Maade lade dem opvække imod ham.

Et Brev til Bisp Hans Reff udi Oslo, at han er Peder Hanssøn behjælpelig og udi alle Maade bestandig udi kongelige Majestæts Ærinde.

Et Brev til Mester Morten Krabbe og Erik Ugerup, at Kongen nu sender Peder Hanssøn op at annamme Agershuus. Beder dem, at de strax antvorde ham Slottet med alt Andet hvis der er inde, som Kongen og Kronen tilhører, og at de ikke forhale ham Tiden.

Et Brev, hvor Peder [Hanssøn] skal annamme den Sild.

Til Christopher Hanssøn, at han flyer Peder Hanssøn $1^1/_2$[1] Skippund Hamp til vort Slots Behov og skriver det udi Kongens Regnskab.

En Skrivelse til Hr. Claus Bilde, at han flyer Peder Hanssøn 2 Sider, 100 Oxe- og Kokroppe, 100 Vaarder Fisk, 6 Læster Malt, og skikker hid saa, hvis som han igjen haver. Udat. T. I. 190—192. Afskr. 10—11.[2]

Brev til Oprøriske i Norge og synderlig i Baahuus Len.[3] Kongen sender alle sine Undersaatter i Norge og især dem i Baahuus Len sin Hilsen. Udi disse næst forgangne Dage har han forfaret, hvorledes nogen Tvedragt skal sig begivet

[1] Utydeligt; maaske 1.

[2] Disse Breve fra Leidebrevet for Biskop Hans Reff maa alle være medsendte den nye Høvedsmand paa Agershuus Peder Hanssøn (Litle) om Sommeren 1536.

[3] Denne Overskrift er med meget yngre Haand. Brevet er et Udkast med mange Rettelser, Udstrygninger og Tilskrifter. Jvfr. Brev ovenfor af 5 Marts.

have mellem Nogle af Norges Riges Raad, og Nogle skulle understaa sig at lade nogle Breve udgaa til dem i Baahuus Len og flere af Undersaatterne i Norge at opvække og forføre dem imod Kongen, paa det at de desbedre siden kunne bekomme deres fortagne Mening (Forehavende). Kongen byder dem derfor at sidde stille og til sligt Oprør udi ingen Maade bevæge lade, men rette sig efter at svare til Baahuus Slot og betænke, hvad Skade og Fordærv Bønderne og Almuen i Danmark er overgaaet (saa at mange af dem er kommen om Liv, Ære, Gods og al deres Velfærd) baade i Frederik den Førstes Tid og Kongens Tid, da de med løs Tale og Breve have ladet sig forføre mod begge Konger. Er der nu Nogen der i Norge, som allerede har ladet sig forføre med løs Tale, da paaminder Kongen dem herved, at de opholde sig og stille sig tilfreds og gjøre og give til Baahuus Slot, som de tilforn have gjort og af Arilds Tid pligtige ere. Fordrister Nogen sig herimod til noget Oprør mod Kongen eller hans Fogder og Embedsmænd, da maa de visseligen forlade sig til, at Kongen vil opskikke et mærkeligt Tal Krigsfolk med Ryttere og Landsknegte og lade straffe derover, som vedbør, og de maa selv betænke, hvad Skade og Fordærv de ville faa deraf, at der kommer fremmede Krigsfolk ind i Riget, og ligesaa betænke, hvor godt det er at sidde stille og leve med Fred. Saaledes skulle de derfor handle, saafremt de ville vide sit eget, Hustruers og Børns Gavn, Bedste og Velfærd. Dat. Gottorp Cathedra Petri (22 Febr.) 1536. T. I. 140. Afskr. 3—4. (jfr. 5 Marts ovenfor, hvor dette Brev urigtigt er henført til 1 Aug.).

Brev til Eske Bilde, at Kongen, efterdi han forfarer, at Erkebiskoppen af Throndhjem vender sig i al Utroskab og nu paany har skikket Bud til Pfalzgreven, nu har sendt Jens Splid med 150 danske Skytter og 50 Landsknegte, 1 Kravel og 1 Boiert til Bergen, forat de skulle ligge der i Vinter og afværge Rigens Skade og Fordærv, hvor Eske Bilde tilsiger dem, og dersom han saa synes, skulle de strax i Fasten (?) drage til Throndhjem at nederlægge Erkebispens Skibe eller hindre, at han undkommer. Kongen sender ogsaa Eske Brev til Almuen ædel og uædel, at de skulle være denne følgagtige, der strax skal skikke sit Bud til Kongen, om han behøver Mere til samme Tog. Kongen sender ogsaa Eske et Brev til Lagmanden og Raadmænd i Bergen, at de forlægge disse Folk, og Eske vil give Skytterne deres Penge, nemlig 10 Mark til hver til Mik-

kelsdag; Klæder og Penge til Paaske er betalt dem. Knegterne ere ogsaa betalte og have faaet 1 Maaned paa Haanden, som Jens Splid ydermere kan undervise ham. At Eske derfor beviser sig (o. s. v.). Roskilde die Egidii (1 Septbr.) 1536. T. I. 202. Afskr. 11—12.

Eske Bilde, Embedsmand paa Bergenhuus, fik Kvittans paa 2500 Mark danske Penge, som hans Foged paa Vallen Nils Berentsen paa hans Vegne har overantvordet Kongen som en velvillig Skjænk og Gave til hans Naades Krigsfolks Besoldning. Kjøbenhavn Allehelgensd. (1 Novbr.) 1536. R. I. 144. Afskr. 255.

Hr. Gude Galde Leide, at han maa komme til Kongen.[1] Relator Hr. Claus Bilde. Udat. (Høsten 1536?) T. I. fol. 294. Afsk. S. 13.

Henrik Holk fik Livsbrev pro servitio facto et faciendo paa Degnedømmet i Bergen efter Mester Christiern Hviids Død og Afgang, med dets Rente og al Rettighed. Roeskilde uden Dag[2] 1536. Relator Ditlev Brochtorff. F. 57.

Christoffer Anderssøn paa Skielledgaard i Sverige fik Brev, at han herefter maa og skal have kvit og fri alt sit Arvegods, som han i Norge liggendes haver[3], for Stødt, Leding, Gjæsteri og Sagefald i hans Livstid. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn vor Frue Aften conceptionis (7 Decbr.) 1536. T. I. 252. R. I. 144. Afskr. 12. 255.

Hans van Tackelsborg, Høvedsmand for de 60 Knegte, der komme til Norge til Agershuus. [Brevets Indhold anføres ikke]. Udat. (1536 eller 1537.) T. I. 146. Afskr. 7.

Til Laurits Hanssøn, som kaldes Nordmand, at Kongen for Hr. Johan Rantzaus Forbøns Skyld har undt og forlenet ham en Norges Krones Gaard Stødle i Etne i Bergenhuus Len, der skylder aarlig 16 Huder og 16 Løber Smør, at beholde kvit og fri uden Afgift ad vitam, dog at den, som nu besidder Gaarden, skal beholde den saalænge hans Laugmaal er ude, eller og

[1] Gaute Galde havde i Febr. 1536 negtet Erik Gyldenstjerne paa Agershuus Hjælp mod Einar Tjeld. 8 Octbr. s. A. tilsagde han fra Oslo Kongen Huldskab og Troskab, og 21 Octbr. lod han sig af Almuen i Borgesyssels 12 Skibreder give Vidnesbyrd om, at han ikke havde ophidset den mod Kong Christian. (Originalen i danske Geheimearchiv). Kongens Leidebrev er formodentlig en Følge af disse Breve.

[2] I November, ifølge Kongens Brev til Eske Bilde. Dipl. Norv. II. No. 1119.

[3] I T. staaer istedet herfor: at Kongen ex speciali gratia har undt hans Tjenere i Norge o. s. v.

Laurits Nordmand kan ham velvillig minde udaf Gaarden derforuden. Han skal være Kongen huld og tro, og dersom Noget paakommer, lade sig finde paa Bergenhuus og der tilhjælpe at afværge Rigens Fiender og gjøre dem Afbræk, og ei give sig deraf, førend han har det med Lensmandens Minde. Relator Hr. Johan Rantzau, holstensk Hofmarskalk. Viborg Philippi et Jacobi Dag (1 Mai) 1537. R. I. 141. Afskr. 255—256.

Peder Hanssøn 100 Tylter Sagdeler, 2 Læster Jern. Erik Ugerup 11 Tylter Bjelker. Hr. Eske Bilde 6 Tylter Bjelker. Hr. Claus Bilde 20 Tylter Egesparrer 15 Alen lange. Udat. (1537?) K. 21. Afskr. 367.

Biskop Mogens af Hamer Borgeleiebrev til Antvorskov. Den samme Fordelsebrev med en Vogn. Udat. (Sommeren 1537[1]). K. 20. Afskr. 367.

Hr. Truid Ulfstand en Stevning over Fru Ingerd, Hr. Vincentius [Svigermoder.] Udateret[2] (1537.) T. I. fol. 291. Afskr. 13.

Mester Geble, Archidiaconus i Bergen, et Følgebrev til alle de Bønder og Tjenere, som bygge og tjene til Munkeliv Kloster i Bergen, hvorsomhelst de bygge og bo, at de svare Mester Geble etc. Kjøbenhavn 1537.[3] T. I. 291, Afskr. 13. R. I. 145. Afskr. 256.

Ligeledes et Brev til alle Geistlige, Prælater, Prester og Prædikanter i Bergens Stift, at Kongens Brev har befalet Mester Geble at være Superattendent over Bergens Stift, at de derfor prædike det rette rene og klare Guds Ord, eftersom Mr. Geble underviser dem, saa at de, naar Kongen selv personlig kommer der udi Landet, da findes saaledes, som Kongens Brev udviser. Udat. (Aug.? 1537.) T. I. 291. Afskr. 13.

Hr. Mogens Gyldenstjerne et Følgebrev til Tune og Skeberg Len i Norge. Kjøbenhavn (uden Dag) 1537. [Fornyelse af Brevet af 21 Novbr. 1532.] T. I. fol. 287. R. I. 155. Afskr. S. 12. 256.

[1] Da Trud Ulfstand om Sommeren 1537 førte den fangne Biskop med sig til Danmark, er denne Anviisning paa hans blivende Opholdssted, Andvordskov Kloster i Sjæland, henført til samme Tid, skjønt den er anført i Kladdebogen efter yngre Breve. Maaske er og Kongens Bestemmelse yngre.

[2] Notitsen staar foran Optegnelser fra 1537 og er derfor henført til dette Aar. (jfr. Norsk Tidsskr. f. Vidensk. og Literatur IV. 92—93.)

[3] Denne Forlening maa være før August d. A., da Mag. Geble blev indviet til Superintendent.

Item et Brev til Peder Hanssøn, at Kongen har undt ham[1] sine Len efter Kong Frederiks Brevs Lydelse; at han [Peder Hanssøn] derfor ei gjør ham Hinder paa den Rettighed, han faar og har faaet deraf. Udat. T. I. 287. Afsk. 13.

Missive til Eske Bilde og Mester Geble, at Kongen tiltroer og befaler dem Bergens Bispedømme, saa de maa og skulle oppebære al den Rente og Indkomst, som dertil ligger, og vide at gjøre Kongen god Rede og Regnskab derfor, saalænge indtil han selv kommer der ind i Riget og kommer dem selv til Ords. Udat. (August? 1537.) T. I. 241. Afskr. 12.

Peder Skriver en Kvittants paa 2 smaa Sølvstob og 4 smaa Sølv-Tine(?), som Hr. Geble har skjenket Kongen.[2] Den Samme et Pas til Bergen. Udat. T. I. 241. Afskr. 12.

Throud Ivarssøn fik Følgebrev til Utstein Kloster, dog at Munkene, som derudi ere, skulle have deres Underholdning. Kjøbenhavn St. Bartholomæi Dag (24 August) 1537. R. I. 145. Afskr. 256.

Thord Rodt Følgebrev til Bergens Len, Midsyssel, Jæderen, Dalerne og Ryfylke, Søndhordland, Nordhordland, Søndfjord og Nordfjord Lene, Sogn og Helgeland, at de svare ham. Kjøbenhavn sabb. post. Dionysii 1536[3] [13 Octbr. 1537?]. K.[4] 9. Afskr. 365.

Den Samme Følgebrev til alt Bergens Stift. Udat. ib.

Et Brev til dem, som tjene der paa Slottet [Bergenhuus], at Kongen har befalet Thord Rodt samme Slot; hvilke af dem som ville tjene der fremdeles, skal Thord Rodt annamme og fly Underholdning og holde dem der uden Skade. Udat. (1537.) ib.

[1] Formodentlig Mogens Gyldenstjerne, da denne Notits er indført umiddelbart efter dennes Følgebrev paa de to under Agershuus hørende Smaa-Lene.

[2] Formodentlig i Anledning af hans Ordination, som foregik i Kjøbenhavn 26 Aug. 1537. Norske Saml. I. 9.

[3] Dette er uden Tvivl en Skrivfeil for 1537; det er ialfald vist, at Eske Bilde havde Bergenhuus Slot og Lene inde ligetil Høsten 1537, og først den 9 Decbr. d. A. afleverede Slottet til Thord Roed. Jfr. Dipl. Norv. III. No. 1147, Paludan-Müller, Grevens Feide II. 407. Dette Brev er og indført efter Danske Breve af Sept. 1537. De følgende Brevnotitser maa vel i saa Fald og være fra Høsten 1537.

[4] Denne Kladdebog er aftrykt i Danske Mag. Tredie Række VI. 181 ff. og kaldes deri „Tegnelser over alle Lande No. 2," en Benævnelse, den saavidt vides ikke før har havt. Brevuddragene ere i Regelen udaterede. De synes dog alle at angaa Tiden efter Norges Betvingelse.

Thord Rodt Følgebrev til Bergenhuus Len, Bergenhuus Stift og Stavanger Stift med alt det Gods, som Kronen og Bisperne baade Erkebispen og Bispen af Bergen og Stavanger pleie at have i samme tvende Stifter, og St. Olafs Told i Hetland. Udat. (1537.) T. I. 305. Afskr. 14.

Samme Førdelsebrev op til Bergen. Udat. (1537?) K. 9. Afskr. 365.

Stig Bagge Brev paa Topdal Laxefiske i Midsyssel Len ad gratiam, dog med saa Skjel, at han skal aarligaars give deraf til Kongen 6 Læster salt Lax vel forvaret og 200 Spegelax, og dem aarligen levere paa Kjøbenhavns Slot. Dog dersom samme Lax bliver borttagen af Rigens Fiender, da skal det ikke være hans Skade. Udat. (1537?). K. 9. Afskr. 365.

Jacob de Salten fik Eiendomsret for sig og Arvinger paa Gaarden Store Foss ved Agers Bro i Norge, mod aarlig Afgift til Agershuus Slot 3 rhinske Gylden i Guld om Juletid, og iøvrigt være kvit for alt andet Arbeide og Tynge. Relator Melchior Rantzau. Ystad 1537. R. I. 144. Afskr. 255.

Jens Splid fik Følgebrev til Hardanger Len. Kjøbenhavn 1537. R. I. 144. Afskr. 255.

Fru Margrete [Nilsdatter Gyldenløve], Hr. Vincents Lunges Efterleverske, fik Følgebrev til Tromsø Len. Kjøbenhavn 1537. R. I. 145. Afskr. 256.

Eiler Brokkenhuus i Norge fik Følgebrev til Verne Kloster. Kjøbenhavn 1537. R. I. 145. Afskr. 256.

Den Samme fik i lige Maade Følgebrev til Ingedals Len. ib.

Fru Ingerd, Hr. Nils Henriksens, fik Følgebrev til Størdals Fylke. Udat. 1537. R. I. 145. Afskr. 256.

Til Hr. Claus Bilde paa Baahuus, at forskikke 2 Læster Jern ned til Mester Hans i Jernhytten og at tage af de Penge, som Kongen af Sverige skulde have, og betale samme Jern med, om han ikke veed anden Raad dertil, saa at det kan skee med det første, da Jernet skal bruges til Muurankere i den Bygning i Malmø. Udat. (1537?). K. 13. Afskr. 365—366.

Peder Fynbo, Borgemester i Oslo, har berettet for Kongen, at han nu har maattet give 27 Jochimsdaler til Bod for de Landsknegte, som bleve ihjelslagne, og han med Peder Herløssen [Herlagssøn] Lagmand, lille Rolf [Olafssøn] og Christen Grønlund have sagt god for; thi beder Kongen Peder Hanssøn, at han hjælper ham hos de andre 3 Forløftesmænd,

at de hver efter deres Anpart igjen give ham samme Penge. Udat. (1537?). K. 19. Afskr. 366.

Borgermester, Raadmænd og menige Borgere i Oslo tages med deres Hustruer, Børn og Gods under kongeligt Hegn, Værn, Fred og Beskjærmelse; Kongen stadfæster alle de Friheder og Privilegier, som ere givne dem af de fremfarne Konger i Danmark og Norge. De maa ogsaa besøge deres Næring i Viken og der kjøbe Kjød, Korn og andre Varer, som der tilkjøbs ere. Desligeste maa ogsaa Undersaatterne i Kongelf søge deres Næring og Bjering i Oslo, og der kjøbe og sælge hvad de behøve til sin Underholdning. Dog saa, at naar Kongen videre er kommen udi Rigens Forfarenhed, og der da findes nogen Artikler i samme deres Privilegier og Friheder, som er Kongen eller andre af Undersaatterne der i Landet besværlige, da vil han med Danmarks Riges Raads Raad have Fuldmagt at forandre dem, saa de blive ham, Riget og Undersaatterne lidelige og taalelige. Vort Slot [sic] St. Mortens Aften (10 Novbr.) 1538. T. I. 306. Afskr. 14—15.

Bernt Sasser Fordelsebrev paa en Vogn til Baahuus. Udat. T. I. 305. Afskr. 14.

Oslo, Tunsberg, Salsborg Stadfæstelse [af 10 Novbr. 1538 paa disse Byers ældre Privilegier?] udat. ib.

Christoffer Hvitfeldt fik Følgebrev til menige Almue paa Helgeland, saa de herefter skulle svare ham til Stenvigsholm. Kjøbenhavn St. Mortens Aften (10 Novbr.) 1538. R. I. 145. Afskr. 256. Følgebrev. T. 1. 305. Afskr. 14.

Nils Claussøn, Lagmand i Stavanger, fik Stadfæstelsesbrev paa Kong Fredriks Breve, som han har paa samme Lagmandsdom, dog med saa Skjel, at han strax skal sværge Thord Roed, Embedsmand paa Bergenhuus, sin Lagmandsed, og naar Kongen selv kommer til Norge, skal han strax give sig til ham og sværge ham samme Ed efter Loven. Kjøbenhavn St. Mortens Dag (11 Novbr.) 1538. T. I. 305. R. I. 145. Afskr. 14, 256—257.

Hans Bagge, Lagmand paa Stegen, fik Stadfæstelsesbrev i lige Maade paa sit Lagmandsdom. Kjøbenhavn St. Mortens Dag (11 Novbr.) 1538. T. I. 305. R. I. 145. Afskr. 14. 257.

Otte Anderssøn fik Følgebrev til Bønderne til Gimsø Kloster i Agershuus Len, at svare ham, ad gratiam. Kjøbenhavn Martini Dag (11 Novbr.) 1538. R. I. 145. Afskr. 257.

Menige Almue i Finmarken finge Confirmation paa sine

Privilegier, at maa kjøbe med Bønderne i Norge om Vinteren udi hvilkens Len dem lyster, naar de ikke kunne fiske. Desligeste, at Drengene og „sjelffeste Mænd," som ere fødte i Norge, maa søge deres Forældre, hvor som helst de ere udi Norge, og blive hos dem saa længe dem lyster, efter Privilegierne, dog at de ikke skulle gjøre nogen Forprang eller kjøbe noget Andet end til deres eget Behov[1]. Kjøbenhavn 5 feria post Martini (14 Novbr.) 1538. R. I. 145. Afskr. 257.

Borgemester og Raadmænd i Oslo, at de maa tage Graabrødrekloster sammesteds at gjøre til Byens Hospital, og lægge dertil den Rente, som ligger til det andet Hospital [Laurentii] til de Syges Ophold; cum claus. consvet.[2] Kjøbenhavn Vor Frue Dag præsentationis (21 Novbr.) 1538. R. I. 146. K. 19. Afskr. 257. 366.

Til Norge Hr. Truids [Ulfstands] og Hr. Claus Bildes Hverv 1539: at æske Regnskab for Strandvrag; om Gaarde at skifte; Brev til alt Landet Sønden- og Nordenfjelds, at de søge deres Ret hos dem og hos Lagmændene, og ere dem hørige og lydige paa Kongens Vegne. Udat. (Kjøbenhavn 23 Novbr. 1538[3]). K. 58. Afskr. 368.

Til Oslo Borgere, at de bygge en god stor Kravel, og skulle de selv bekoste Halvparten og Peder Hanssøn paa Kongens Vegne den anden Halvpart. Udat. (Novbr. 1538).[4] K. 19. Afskr. 366.

Et Brev, at Bønderne ikke skulle hugge Egetømmer paa Follo, Ryggeskou [Rygge, Skaun?], Vestfold, Hudrum og Røken Sogn i 3 Aar, uden hvad Peder Hanssøn dem paa Kongens Vegne tillader til Skibes Behov. Udat. (1538). K. 19. Afskr. 366.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus at skikke 1000 Sag-

[1] Brevet findes in extenso i Christiania Universit. Bibl. Haandskr. No. 370 fol. S. 77—78.

[2] I det udaterede Uddrag af dette Brev i K. 19 er tilføiet, at Borgerne skulle skikke To til, som kunne forestaa samme Hospital, saa det maa gaa for sig, og deraf gjøre aarlig Rede og Regnskab. Relator Peder Hanssøn.

[3] Det maa nemlig være den Instruction for disse Rigsraader af den nævnte Dag, der findes i Concept i Danske Geheimearchiv.

[4] Da dette og følgende Breve i Kladdebogen ere anførte sammen med det der ligeledes udaterede Brev om Graabrødre Kloster i Oslo, hvis Datum kjendes, ere de her antagne at være fra samme Tid, hvilket og styrkes derved, at nogle forudgaaende danske Breve ere fra Mortensdagstid s. A.

dæler udi Svinesund til Kongens Behov for Pendinge med det Første. Udat. (Novbr. 1538). T. I. 305. Afskr. 14.

Til Hr. Gude Galde, Ridder, om den Bund af en Kravel, som under hans Len er opsat, at Kongen har befalet Hr. Claus Bilde og Bernt Sasser at opbygge samme Skib, at han retter sig efter, hvad de tilsige ham paa Kongens Vegne, at han bestiller dem en Last dertil efter Hr. Claus Bildes Underviisning, og at han lader brænde 30 Læster Kul.

Et Brev til menige Bønder og Almue i Viken og i Hr. Gude Galdes Len,[1] at de rette sig efter hvad Claus Bilde og Gude Galde tilsige dem.

Begge udat. (Novbr. 1538?). T. I. 304. Afskr. 13.

Brev til Hr. Claus Bilde, at hugge og have tilrede Tømmer til det Skib, der skal bygges ved Baahuus Len, naar Skibsbyggerne og Tømmermændene komme. Udat. (1538?). K. 40. Afskr. 368.

Udi lige Maade til Hr. Gaute Galde. Udat. ib.

Et Brev til alle Kirkeværger over alt Oslo Stift, at Kongen har i dette Aar undt Halvdelen af Kirketienden der i Stiftet til Oslo Domkirke at opbygge; at de derfor rette sig efter at lade samme Tiende til gode Rede udkomme, og haver Kongen befalet Peder Hanssøn at tilskikke 2 af Kannikerne og 2 af Borgerne at staa for samme Bygning, og gjøre Peder Hanssøn der Rede og Regnskab derfor paa Kongens Vegne. Udat. (Novbr. 1538?) K. 20. Afskr. 366—367.

Oluf Teste [Teiste][2] et Protectorium. Udat. (1538?) K. 20. Afskr. 367.

Thrond Benkestok et Protectorium, Hustru, Børn etc. Udat. (Novbr. 1538?) T. I. 307. Afskr. 16.

Et Brev til Almuen i Thrøndelagen, at hvis de have handlet i denne Feide, er dem naadelig tilgivet. Udat. (Novbr. 1538?) T. I. 307. Afskr. 15.

Peder Bagge har berettet for Kongen, hvorledes hans Morbroder Biskop Anders Muus har stiftet et Alter i Oslo Domkirke, som nu Presten Hr. Mads Finde i Værge har;

[1] Aabygge, Ide og Rygge Skibreder. Disse Notitser ere indførte samtidigt med de nys anførte Byprivilegier, hvis Datering andensteds fra er bekjendt, og ere derfor henførte til denne Tid.

[2] Han var en af Erkebiskop Olafs sidste Tilhængere, der i April 1537 flygtede fra det Throndhjemske nordpaa til Erkebiskoppens Broder Aslak i Throndenes.

da har Kongen naadigen tilladt, at hvis Gods, som til samme Alter lagt og stiftet er, maa komme ubehindret til rette Arvinger igjen, dog at de først tilfredsstille Presten, som samme Alter nu i Forlening haver. Relator Peder Hanssøn. Kjøbenhavn, uden Dag 1538. R. I. 145. K. 20. Afskr. 257. 367.

To aabne Breve til Oslo Stigt og Hammer Stigt, at Kongen har forfaret, hvorledes de igjen sidde med deres Tiende, at de derfor rette sig efter at udgive den, saafremt de ikke ville give Aarsag til, at Lensmanden skal straffe dem, som overhørige sidde. Udat. (Novbr. 1538?). K. 20. Afskr. 367.

Jens [Hans] Sørenssøn, Slotsskriver paa Bergenhuus, fik Forleningsbrev paa Kronens Gaard Saltøen [Saltøydehuus], liggende i St. Hans Kirkesogn paa Stranden i Bergen, som haver hørt til Lysekloster, ad gratiam, cum claus. consv. Kjøbenhavn Juleaften (24 Decbr.) 1538. T. I. 306. R. I. 145. Afskr. 14. 256.

Christoffer Hvitfeldt en Skrivelse til Oluf Mogenssøn, at han tager sig over at være Lagmand i Thrøndelagen. Udat. (Decbr. 1538?). T. I. 306. Afskr. 14.

Til Gewall Willemssøn, at være Lagmand paa Hetland. u. D. 1538. R. I. 145. Afskr. 256.

Et Brev til dem, som boede i Tønsberg, at de skulle drage til Tønsberg igjen at bygge og forbedre den, thi Kongen har naadigen undt dem 6 Aar skattefri.[1] Udat. (1538?). K. 20. Afskr. 367.

Til Peder Hanssøn skal skrives, at han lader Kongen gjøre 4000 Landsknegte-Spees [ↄ: Spyd] og 1000 Rytter-Spees, og forskikker til Kjøbenhavn. Udat. (Febr. 1539).[2] K. 92. Afskr. 370.

Fru Ingerd [Ottesdatter], Hr. Nils Henriksens Efterleverske, citat Thrond Benkestok for Mellen og Mellens Gods [Melø paa Helgeland], Øren(?) og Ørens Gods at møde i Bergen St. Olafs Dag (29 Juli 1539.).

Den Samme citat Mester Morten Krabbe, Provst i Oslo,

[1] Dette Brev maa være udstedt i Anledning af Byens næsten fuldstændige Ødelæggelse ved Ildebrand 21 Febr. 1536. Uddraget staar i Kladdebogen efter Breve, der utvivlsomt ere fra Novbr. 1538.

[2] I Svar af 24 Febr. 1539 melder Peder Hanssøn, at han har modtaget denne Ordre med Antonius Bryske, men slige Spyd kan kun een af Bøsseskytterne gjøre. (Orig. i Danske Geheimearchiv.)

for Broberg at møde i Oslo 8 Dage før St. Hans Midtsommer. Udat. K. 37. Afskr. 368.[1]

Thomas Køppen i Hamborg fik Kvittans paa 100 Mark lybsk, paa den Genant af Færø. Gottorp Søndag Jubilate (27 April) 1539. R. I. 146. Afskr. 258.

Skrivelse til Stig Bagge, at Kongen agter at forskikke sit Raad til Bergen St. Olafs Dag, at han derfor møder der og stander hver til Rette. Udat. (Vaaren 1539). T. I. 308. Afskr. 16.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus: 1) at finde Raad hvor han kan og herefter som tilforn betale og stille de Bergknegte tilfreds, og dersom han selv ikke kan komme saa meget afsted der i Lenet, at han da giver det Raad [ɔ: de danske Rigsraader Tr. Ulfstand og Cl. Bilde] tilkjende, naar de did der opkomme og med dem overveie, hvor de andensteds kunne bekomme at betale samme Bergknegte med, at Bergverket saa meget desbedre maa have sin Fremgang; 2) at Kongen venter Hans Glaser Bergmester til sig ved Pintsetid, og agter strax at opskikke ham med al Besked baade med Haandverksfolk og Melchior Marterups Besolding; 3) at Peder Hanssøn skal høre Otte Andersøns Regnskab, og til sig tage hvad han har opbaaret paa Kongens Vegne; 4) at Kongen nu i dette Aar ikke kan fremskikke de 2 store Skibe til den Last, som Peder Hanssøn har tilrede i Drammen, thi skal han sælge Lasten til Kongens Bedste og lade hugge til Foraaret noget paany, dog at der ligevel kommer saameget Tømmer frem, som behov gjøres til Malmøhuus. Uden Sted [Odense] Søndag Exaudi (18 Mai) 1539). K. 65. Afskr. 368—369.

Samme Dag blev forskrevet til Otte Anderssøn, at han skal gjøre Peder Hanssøn Regnskab. ib.

Hans Gl[aser], Kongens Bergmester, fik Skrivelse til Peder Hanssøn og Erik Ugerup, at Kongen nu sender ham op til dem med al Besked og Befaling, hvorefter han skal vide at rette sig. De Tilskrevne skulle derfor til Bergverket være ham paa Kongens Vegne behjælpelige til at erholde for Penge, hvad han behøver og tilsiger dem, saa Bergverket maa have sin Fremgang. Naar Hans Bergmester vil drage omkring og forfare om flere og andre Gruber, skulle de enten selv følge ham eller tilgive ham Nogle, som kunne vide Landets Leilighed og være

[1] Disse Stevninger ere vistnok til Herredagene i Oslo og Bergen 1539; altsaa vel udstedte Vaaren forud.

hans Tolk og fly ham, hvad han behøver, være sig Skydsheste eller andet. Kongen har ogsaa givet Mr. Hans og alle andre Bergknegte deres Bestilling og Beskjermelsesbrev, at de derfor lade samme Breve læse for sig og siden have Tilsyn, at dem derimod ikke skeer eller vederfares nogen Hinder eller Overlast. Odense Onsdag efter Guds Legems Dag (11 Juni) 1539. K. 73. Afskr. 369—370.

Jens Splid fik Forleningsbrev paa Halsnø Kloster at maatte beholde i 10 Aar, og skal han give deraf aarlig 20 rhinske Gylden. Cum claus. consvet. Engelholm Lørdag efter Bartholomæi Dag (30 August) 1539. R. I. 146. Afskr. 258.

Jørgen Stenersen [Stenssøn] fik Brev ad gratiam paa Kastelle Kloster, dog skal han aarlig give deraf ½ Læst Smør og den yde betimelig aarlig paa Kjøbenhavns Slot, og tjene deraf selvtredie, naar Behov gjøres. Roskilde 1539. R. I. 146. Afskr. 258 (jfr. 6 Aug. 1529).

Fetalie paa en Person fra vor Frue Dag purificationis (2 Februar) og indtil St. Michelsdag (29 Septbr.): Brød 4½ Tønde, Øl 9 Tønder, Flesk 4½ Side, Kjød 1 Tønde, Faarekjød 4½ Krop, Smør 1½ Otting, Sild ½ Tønde, saltet Fisk 1 Tønde, Hvillinger 128, Ærter 1½ Otting, Gryn ½ Fjerding, Eddike 1½ Otting, Salt 1 Fjerding. Hafniæ Mand. p. Andreæ (2 Decbr. 1539.) K. 28. Afskr. 367—368.[1]

Hr. Eske Bilde fik Stadfæstelsesbrev paa et Kong Frederiks Brev, at han ad vitam skulde nyde alle de Tjenere og alt det Gods i Norge, som han med sin Hustru Fru Sofia Krumedike der har arvet, kvit og fri for Leding og al anden kongelig Tynge, dog saa naar Kronens eller andre Godemænds Tjenere skulle give nogen almindelig Landehjælp og Skat, da skulle og Eske Bildes Tjenere udgive saadan. Cum claus. consvetis. Gottorp Tirsdag efter conversio Pauli (27 Januar) 1540. R. I. 146. Afskr. 258.

Til Eiler Brokkenhuus, at maatte indløse alt det Gods, som er pantsat fra Verne Kloster, og det beholde for et brugeligt Pant, indtil det ham eller hans Arvinger igjen bliver fraløst. Kjøbenhavn Mandag efter St. Michelsdag (4 Octbr.) 1540. R. I. 146. Afskr. 258.

[1] Dette Proviantreglement, er her indtaget af nogle Proviantlister m. v. for de mod Sørøvere paa de danske Strømme ifølge kgl. Befaling af 3 Decbr. 1538 udrustede Skibe, der findes i K. 21—28. Danske Mag. 3die Række VI. 197 ff.

Axel Urne, vor Secreterer, har berettet, hvorledes hans Morbroder Biskop Erik Valkendorf, der han var Erkebiskop i Throndhjem, kjøbte noget Gods, nemlig Liunge [Lyng] Gaard i Verdalen, skylder sex Spand, to Spand og 1 Øre i Daller i Fare [Forr?] Prestegj., $1\frac{1}{2}$ Spand i Krogstad hos Huseby i [Børgse-] Skogns Sogn, i Aasen Gaard i Snaasen Sogn 1 Spand, 1 Øre, Vegenes i Skogn 1 Spand, Brannestad 1 Øre, Skefsten i Sparboen to Spand til aarlige Landgilde, mod hvilke Gaarde, Gods og Rente Biskop Erik stiftede et Vikarie og Tjeneste i Throndhjems Domkirke, og har Christoffer Huitfeldt, Embedsmand paa Stenvigsholm, givet Kongen tilkjende og berettet, hvorledes Biskop Eriks Fundats indeholder, at han har kjøbt samme Gods for sine egne Penge, og samme Tjeneste er nedlagt og ikke længer holdes. Kongen under og tillader derfor Axel Urne og alle andre Biskop Erik Valkendorfs rette Arvinger at maatte det nævnte Gods til sig igjen annamme og have, nyde, bruge og beholde det til evig Tid efter Recessens Lydelse, og det forbydes Alle heri at gjøre dem Hinder eller Forfang. Kjøbenh.s Slot Fastelavnssøndag (27 Februar) 1541. R. IV. 1. Afskr. 263—264.

Find Hanssøn [Rostvig] fik Forleningsbrev paa Andenes Len med al kongelig Rente og Rettighed ad gratiam, dog at han skal give Christoffer Hvitfeldt til Stenvigsholm deraf aarlig paa Kongens Vegne 500 Lubber Fisk, og gjøre Kongen og Riget deraf tilbørlig Tjeneste. Cum claus. consvet. Relator Christoffer Hvitfeldt. Kjøbenhavn Fredag efter Fastelavns Søndag (4 Marts) 1541. R. IV. 1. Afskr. 264.

Følgebrev til samme Andenes Len. Dat. ut supra. ib.

Fru Ingerd [Ottesdatter], Hr. Nils Henriksens Efterleverske, fik Livsbrev paa Romsdals Len og Reinskloster, dog at hun overantvorder Christoffer Hvitfeldt hvis Forleningsbreve, Pantebreve og andre Breve, som hun har paa Kronens Len Størdals Fylke, og oplader samme Len til Kongen og Norges Krone, og skal hun gjøre Tjeneste og Tynge af Romsdals Len, Ytterø Len og Reinskloster efter hendes Forleningsbrevs Lydelse. Cum claus. consv. Kjøbenhavn Fredag eft. Fastelavns Søndag (4 Marts) 1541. R. I. 146. IV. 1. Afskr. 258. 264.

Peder Hanssøn, Høvedsmand paa Agershuus, fik Stadfæstelse paa et Mageskifte, som Mester Morten Krabbe, Provst i Oslo, med menige Kapitels Samtykke har gjort med ham paa tvende Mariekirkens Gaarde paa Eker i Hofs [Haugs] Sogn ved

Navn Fossen [Foss, Fossesholm] og ligge begge Gaarde sammen med to Stuer, som Alf og Oluf nu i boe, give aarlig til Landgilde $3^1/_2$ Pund Malt; og derimod har Peder Hanssøn udlagt Kapitlet til Vederlag til evig Eiendom en Gaard kaldes [Hauger] Hofver i Wraafylke i Wissby [ↄ: paa Follo i Vestby] Sogn, som Hr. Jacob nu har til sin Avlsgaard, skylder aarlig 3 Pund Malt, og fordi Hoffuer Gaard er bedre paa Eiendom end baade to Kapitlets Gaarde, da have de omdraget den halve Pund Malts Rente. Kongen har ogsaa undt og tilladt, at Peder Hanssøn maa mageskifte sig Eiendom til, som hører og ligger til det Hospital i Tønsberg, kaldes Lille Fossen, med den Kvernfos, der tilligger, dog at han skal gjøre Hospitalet Fyldest baade for Fossen og for Gaarden i andet saa godt Gods og Rente, som det er. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn Onsdag efter Søndag Reminiscere (16 Marts) 1541. R. I. 147. IV. 1. Afskr. 259. 264.

Peder Hanssøn fik Eiendomsbrev til sig og sine Arvinger paa de to Kronens Gaarde, Sem paa Eker i Hof [Haugs] Sogn, skylder 4 norske Pund Malt med den Kværnfos der tilligger, og en i Oslo, kaldes Saxegaard, som pleier at ligge til Hammers Stift[1], med sin Have og Gaardsrum, som den nu forefunden er. Cum claus. consv. Kjøbenhavn die Mercur. p. dom. Reminiscere (16 Marts) 1541. R. I. 147. IV. 2. Afskr. 259. 264—65.

Hr. Jon Guttormssøn skal have Brev at skulle være Superintendent i Stavanger Stift og der have Tilsyn, at Guds Ord ret og klart prædikes, og Religionen ved Magt holdes over Stiftet efter Ordinansens Lydelse. Udat. (1541.) K. 126. Afskr. 370.

Til Thord Rod, at han udlægger Jon Guttormssøn en Underholdning eftersom Superintendenten har i Bergens Stift, og skriver Kongen det til; siden vil denne give ham videre Confirmats derpaa. Sammeledes at han troligen tilhjælper at Skolen og Kirken der i Stavanger ved Magt holdes og igjen oprettes, og at Skolemester og Hører tilforordineres og udlægges en ærlig og nødtørftig Underholdning, paa det at Guds Ære maa søges og Religionen saa meget desbedre maa gaa for sig. Udat. (1541). ib.

Hr. Jens [Jon] Guttormssøn fik Brev at være Super-

[1] Saxegaard var Hamars Biskoppers Residents i Oslo. Uddraget i R. IV. har, maaske med Hensyn hertil, et Tillæg om, at Kongen bepligter sig at hjemle Peder Hanssøn og Arvinger disse Gaarde og Gods for hver Mands Tiltale, som derpaa kan tale med Rette.

intendent i Stavanger Stift, efter den Form, som den fik, der kom til Island. Uden Dag (Oculi? 20 Marts.) 1541. R. I. 152. IV. 10. Afskr. 260. 266.

Iver Jenssøn [Jernskjeg] fik Mageskiftebrev paa efternævnte Kongens og Norges Krones Gaarde til sig og sine Arvinger til evig Tid: Fressegaard [Fresje] i Brunla Len i Hedrum Sogn, som skylder 4 Løber Smør, Nannesetter sammesteds 2 Løber Smør, 1 Kohud, Rolsrud sammesteds 1 Løb Smør, 4 Kalvskind, Kvernefossen skylder 3 Skippund Bygmel, af Laxefisket i Elven 1 Tønde Lax[1]; og haver han derimod udlagt til Kronen følgende Gaarde og Gods: Vestren i Hedrum Sogn i Brunla Len, skylder 3 Løber Smør, Esbernerud sammesteds, skylder 2 Løber Smør, Ostdal i Nes paa Hedemarken 1 Pund Rugmel, 2 Landsgaarde i Ringsager Sogn, skylder hver 1 Pund Rugmel, 4 Skind af en Ødegaard, Foss i Tofte [Tuft] Sogn i Lagerdal $1^1/_2$ Pund Bygmel, Hauge i Rygge Sogn, skylder 3 Pund Salt til aarlige Landgilde; cum. claus. consv., dog saa, at naar Kongen selv kommer til Norge, og erfarer, at samme Gods er Norges Krone saa beleiligt, at det ikke fra Kronen undværes kan, da skal det staa paa begge Sider frit, at hver maa annamme sit Eget. Kjøbenhavn Mandag efter Søndag Oculi (21 Marts) 1541. Relator Peder Hanssøn. R. I. 147. IV. 2. Afskr. 259—260. 265.

Nils Gjordssøn fik Livsbrev paa Topdals Laxefiske og den Gaard og Byggested Eden i Norge med al sin rette Tilliggelse ligesom Finn Remnis [Rempe] den sidst i Forlening havde o. s. v. Kjøbenhavn vigilia pasce (16 April) 1541. R. IV. 2. Afskr. 265. (Trykt eft. Orig. i Dipl. Norv. III. No. 1158.)

Anders Pederssøn, Borger i Bergen, fik Brev ad gratiam pro servitio facto et faciendo, paa Jord og Grund i Hollænderstrædet ved Bryggeporten [Bryggesporden i Bergen], som Hr. Geble Superintendent i Bergen har bygget de Huse paa med den Gaard kaldes Hr. Ivers Gaard, hvilken samme Bygning Anders Pederssøn „haver selv sig til", at have fri og kvit for al Afgift, til Kongen selv kommer til Bergen og da videre forfarer Leiligheden. Kjøbenhavn Løverdag efter Søndag Cantate (21 Mai) 1541. R. IV. 5. Afskr. 266.

Peder Anderssøn, Lagmand i Tunsberg, fik Brev ad gratiam pro servitio jam facto ad Islandiam paa Biskopstienden

[1] Her tilføies R. IV. 2: Fulsene i Ringsager 1 Pund Rug.

i Skede Prestegjeld i Viken. Relator Christoffer Hvitfeldt. Malmø Løverdag efter Petri ad vinc. (6 Aug. 1541). R. IV. 10. K. 128. Afskr. 267. 370.

Jens Sørenssøn fik Brev paa Fane Kapel og Len i Bergen, saalænge han er Slotsskriver paa Bergenhuus. Relator Jochim Beck. Malmø St. Laurits Aften (9 Aug.) 1541. R. IV. 11. Afskr. 267.

Christoffer Hvitfeldt fik Følgebrev til Jæmteland, at de skulle herefter svare ham eller hans Foged. Malmø St. Laurits Aften (9 August) 1541. R. IV. 11. Afskr. 267.

Peder Hanssøn, Høvedsmand paa Agershuus, fik Brev ad gratiam paa Biskopstienden over alt Hofs [Haugs Sogn paa Eker] Sogn i Norge. Aahuus Løverdag post Mariæ Assumpt. (20 August) 1541. R. IV. 11. Afskr. 267.

Mads Christenssøn fik Brev pro servitio facto et faciendo paa alt det Gods, som ligger til St. Annæ Gilde i Sortebrødrekloster i Oslo, saalænge han tjener og lader sig bruge for en Skriver paa Agershuus. Kjøbenhavns Slot Løverdag efter St. Dionysii Dag (15 Octbr.) 1541. R. IV. 11. Afskr. 267.

Thrond Benkestok fik Brev paa Mellø Kapel i Bodø Prestegjeld paa Helgeland med alt sammes Gods, Rente og Rettighed, dog at han skal holde samme Kapel og Gods ved skjellig Bygning og ved Hævd og Magt. Relator Johan Friis Kansler og Jochim Beck Rentemester. Kjøbenhavn Onsdag efter St. Galli Dag (19 Octbr.) 1541. R. IV. 11. Afskr. 267.

Thrond Benkestok fik Brev ad gratiam paa Søndmøre Len, der skylder 30 Spand 1 Øre, hver Spand beregnet for 6 Skilling, tilsammen 11 Mark 3 Skill., 172½ Kohuder, hver Hud for 1 Mark, og 2 Mark 2 Skill. Penge, dog at gjøre saadan Tjeneste eller Afgift af Lenet, som han med Christoffer Ottesen [Hvitfeldt] derom forenet bliver. Relator Jochim Beck. Kjøbenhavn Thorsdag post Galli (20 Octbr.) 1541. R. IV. 13. Afskr. 267—268.

Hr. Hans Reff fik Brev at være Superintendent i Oslo Stift og Hamar Stift. Udat. (Octbr. 1541). K. 137. Afskr. 370.

Den Samme fik Brev til Peder Hanssøn, at han indfører ham der i Stiftet og flyer ham en Residens, han kan bo udi; desligeste igjengiver ham hvis Bo og Boskab saa godt som han annammede efter ham, og hjælper ham med noget Smør og andet at begynde med. Desligeste giver ham saadan Opholdning, som

en Superintendent efter Ordinansens Lydelse har i Danmark. Udat. (Octbr. 1541 [1]). K. 137. Afskr. 370—371.

Peder Hanssøn paa Agershuus skal forskaffe Henrik Rantzau paa Riberhuus saa meget Tømmer, som han kan lade det Skib med, som han forskikker did, til Behov til Riberhuus. Udat. (1541?). K. 150. Afskr. 371.

Peder Hanssøn Kvittans paa 163 Guldgylden, 24 Engelotter, 32 Dukater, 3 Rosenobel, Summa i rhinsk Guld 300. Udat. (1541). K. 177. Afskr. 371.

Et Missive til Peder Hanssøn paa Agershuus, at han lader Peder Ebbesens Skipper Michel Lessø faa en Ladning „ferie" [færdige?] Bjælker 18 Alen lange og Sagdeler til et Kornloft paa Aarhuus Gaard. Udat. (1541). K. 178. Afskr. 371.

Staffen Anderssøn fik Brev at være Lagmand i Stegens Lagmandsdom, dog at gjøre Christoffer Hvitfeldt sin Lagmandsed. Gottorp Onsdag efter Søndag Lætare (22 Marts) 1542. R. I. 152. IV. 13. Afskr. 260. 268.

Jon Nilssøn i Overgaard og hans Søn Gunnar Jonssøn fik Livsbrev paa Overgaard paa Jomfruland med al sin rette Tilliggelse, Ager, Eng, Skov, Mark, Fiskevand og Fægang vaadt og tørt mod saadan aarlig Landgilde, Leding og anden Rettighed til Kongen og Kronen, som der pleier af at gaa, og bygge og forbedre Gaarden og holde den ved god Hævd og Magt, ei sælge, udsætte eller afhænde nogen af Gaardens Eiendomme eller Tilliggelser, og være Lensmanden i Skienssyssel hørige og lydige. Viborg Løverdag post ascens. domini (20 Mai) 1542. R. IV. 13. K. 154. Afskr. 268. 371.

Thord Rodt fik Brev til alle Bønder og Landboer, som bygge og bo i alt Throndhjems Stift, at hver skal i fire Dage hjælpe at arbeide og færdiggjøre Stenvigsholms Slot, og hvilke som ere langt fra ham bosiddendes, skulle i det Sted give Fetalie. Aarhuus qvinta feria post pentecost. (1 Juni) 1542. R. IV. 14. Afskr. 268—269.

Christoffer Hvitfeldt fik Følgebrev til Bergens Len, Bergens Stift og Stavangers Stift, saameget som hertil har svaret Thord Rod. Aarhuus qvinta feria post pentecost. (1 Juni) 1542. R. IV. 14. Afskr. 268.

Thord Roed fik Følgebrev til Throndhjems Stift, Thrøn-

[1] Disse to Breve ere indførte umiddelbart efter et Brev af Søndag efter Lucas (23 Octbr.) 1541.

delagens Len, Guldalen, Sparbo, Nordmøre, Helgeland, Finmarken og Vardøhuus. Aarhuus Thorsdag efter Pintse (1 Juni) 1542. R. I. 152. IV. 14. Afskr. 260. 268.

Mandag næstefter St. Anne Dag (31 Juli) 1542 udgik Brev om en almindelig Landeskat over alt Norges Rige i saa Maade, at hver Mand skulde give 1 Daler eller 2 Lod Sølv kølnsk Vægt. K. 192. Afskr. 372.

Fru Kirsten [Eriksdatter Gyldenhorn], Eiler Brokkenhuus's Efterleverske, fik Brev paa Værne Kloster og Spydeberg Len, at beholde et Aar omkring efter samme hendes Brevs Datums Lydelse. Bramsted Fredag efter Galli Dag (20 Octbr.) 1542. R. IV. 13. Afskr. 268.

Til alle Lensmænd og Kjøbstæder i Norge udgik Brev med Peder Bagge om Baadsmænd, Styrmænd og Skibstømmermænd at udgjøre og fremskikke til Kongens Orlogsskib, saa de ere for Kjøbenhavn ved Fastelavnstid næstkommende efter det Registers Lydelse, som Kongen har ladet overantvorde Peder Bagge paa samme Skibsfolk ved Navn af hvert Len eller andre gode søfarne Folk i deres Sted. Søndag efter Dionysii (15 Octbr.) 1542. K. 185. Afskr. 371.

Ligeledes et Brev, at alle Kjøbstæder og Lensmænd skaffe Peder Bagge Underholdning med Mad, Øl og Hestefoder, hvor han drager efter Skibsfolk. Udat. (1542). K. 185. Afskr. 371—372.

Ligeledes et Brev til Peder Bagge om samme Bestilling og sende ham Register derhos paa Baadsmænd, eftersom de ifjor bleve opregnede, og beløber 336 Mand. Udat. (1542). K. 185. Afskr. 372.

Otte Stigssøn fik Brev ad gratiam pro servitio faciendo paa Lister Len med al sin rette Tilliggelse, eftersom Stig Bagge det før ham i Værge og Forlening havde, til Kongen anderledes derom tilsigendes vorder, dog mod den Afgift, som pleier gives deraf, at holde Gaarden ved Bygning og Tjenerne ved Lov, Skjel og Ret; alt det Vrag, som der falder, skal komme Kongen tilbedste, og skal Otte Stigssøn lade det bjerge og forvare og gjøre Kongen deraf god Rede og Regnskab. Kjøbenhavn Løverdag post Thomæ apostoli (23 December) 1542. R. IV. 14. Afskr. 269.

Peder Hanssøn, Embedsmand paa Agershuus, fik Kvittans paa 18 Ulveskind, 4 Bjørnefælde, 12 Filfraser, 22½ Timmer 7 Skind Graaværk, 36 Hermelin, 5½ Timmer 1 Skind Maard.

Kjøbenhavn uden Dag (Decbr.) 1542. R. I. 152. IV. 15. Afskr. 260. 269.

Til Peder Hanssøn [og?] Antonius Bryske om Bergverket. Hr. Claus Bilde et Fordelsebrev op til Norge. Begge udat. (1542?) K. 193. Afskr. 372.

Oluf Seger med en Dreng et Pasbord ind udi Norge til Bergverket og Skydshest [skyes klepper]. Udat. (1542?) K. 205. Afskr. 372.

Aabent Brev til alle Kjøbstæder i Norge, som ligge ved Søsiden, om Baadsmænd og gode Styrmænd til Kongens Orlogsskib, eftersom de udgjorde i næst forleden Vinter, og skal Christoffer Galle drage til alle samme Kjøbstæder og beskrive samme Baadsmænd. Udat. (Vaaren 1543?). K. 226. Afskr. 373.

Til Peder Hanssøn, Tolder i Helsingør, at tage stærk Loven og Vissen med Brev og Segl af alle de Rostock-Skippere og andre, som have Øl, Meel og Malt og ville dermed seile til Bergen, at de ingen andre Steder dermed seile end til Bergen eller Bergverket under Livs og Gods's Fortabelse, og dermed lade dem paa den Besked henseile; i lige Maade skal han og handle med Skotter, som have Øl, Meel og Malt og ville dermed i Skotland. Feria qvarta post Exaudi (9 Mai) 1543. K. 206. Afskr. 372.

Nils Henrikssøn, Slotsskriver paa Agershuus, fik Brev paa Provstiet i Mariekirken i Oslo, at nyde med al sin rette Tilliggelse, saalænge til anderledes tilsiges, dog efter Ordinansen at gjøre og holde tilbørlig Tjeneste og Tynge inden Domkirken og uden, som fordum Provster gjort have. Kjøbenhavn Tirsdag efter Hellig Trefoldigheds Søndag (22 Mai) 1543. R. I. 152. IV. 15. Afskr. 261. 269.

Kongen har tilladt alle de Skibe, som høre hjemme til Deventer, Campen og Suollenn [Zwolle] og ere løbne til Bergen paa Kongens Pasbord, nu at alle løbe tilbage igjen til deres Hjemsteder. Brevets Modtager skal derfor lade deres Skibe løbe sin Kos med indehavende Gods, og give hans eget Pasbord, paa det de maa løbe fri for Kongens Udliggere i Søen, hvorom Kongen har tilskrevet sin Admiral Hr. Mogens Gyldenstjerne. Kiel Søndag efter St. Hansdag decollationis (2 Septbr.) 1543. K. 215. Afskr. 372—373.

Ligeledes Forskrift til Hr. Mogens [om samme Sag]. Afskr. 373.

Søndag efter omn. Sanct. (4 Novbr.) 1543 blev bevilget en

almindelig Madskat og Hjælp til at bespise Kongens Orlogsskib med af alt Skaane, Bornholm, Halland, Blekinge, Viken og Baahuuslen i saa Maade, at hver 10 Bønder skulle give en levende Oxe, 5 Pund Smør, 10 Faar, 10 Sider Flesk, 10 Gjæs. K. 223. Afskr. 373.

Et Befalingsbrev til de 4 Lagmænd i Viken, Borgesyssel, Oslo og Tønsberg, at de stevne den Sag 3 Søgne efter St. Pauls Dag næstkommende, som er imellem Hr. Gude Galle og Engelbret Friis's Arvinger, og dømme dem imellem og skille dem endelig ad med Rette. Udat. (1543?) K. 231. Afskr. 373.

Til de tre Skrivere, som skulle op til Norge, en til Agershuus, en til Bergenhuus og en til Stevnvigsholm[1]. Kongen skikker til ham nogle Breve lydende paa Embedsmanden paa Agershuus og paa ham om en Sølvskat, som Almuen der i Norge skal udgive, og den nævnte Lensmand skal lade skrive og opbære og siden efterhaanden med sit eget visse Bud tillands nedskikke til Kongen, til den sidste Sum er ude, hvilke han i lige Maade skal nedskikke med Skriveren og sit eget Bud tillands. Skriveren skal derfor ufortøvet personlig give sig op til Norge til Agershuus og blive hos Lensmanden og lade sig flittig og usparendes bruge til hvad han behøver ham i Henseende til Skatten, enten til at følge ham ud i Lenene blandt Almuen eller paa anden Maade. Han skal deri gjøre al sin Flid og siden med Embedsmandens Folk selv følge den sidste Sum ned til Kjøbenhavn. Der findes og blandt Brevene et aabent Brev til Prælater, Kanniker og Beneficianter i Oslo og Hamers Domkirke om en Sum Daler, de skulle komme Kongen tilhjælp med og overantvorde Skriveren inden Kyndelsmesse førstkommende. Han skal derfor overantvorde disse Breve og siden opkræve samme Sum af dem og skikke den ned med den første Sum af Skatten og give dem Kvittans. Kongen sender ham ogsaa sit aabne Pasbord og Fordelsebrev, at han skal have fri Underholdning, medens han er paa samme Reise, frem og tilbage. Udat. (Novbr. 1543). K. 238. Afskr. 376—377.

Til Kapitlerne i Norge[2]. Hilsen til alle Prælater, Kanniker, Vikarier og Beneficianter i Oslo og Hamer Domkirke. Rigens Raad har alvorligen og grangiveligen overveiet den store og svare Tynge og Pendingeudgift, som Kongen fra hans Re-

[1] Brevet er det til Skriveren paa Agershuus.

[2] Brevet er det til Oslo og Hamers Domkirkes Kapitel.

gjeringstiltrædelse og til denne Dag paahængt har og endnu daglig paahænger med det meget Krigsfolk at besolde tillands og tilvands til Rigets Tjeneste og anden stor og daglig Pengeudgift, og derfor nu bevilget Kongen en almindelig Hjælp og Sølvskat af alle Undersaatterne saavel geistlige som verdslige i begge Riger. Og ere de i Oslo og Hamer Domkirke taxerede og optegnede for 1000 Daler at komme tilhjælp med af sin Rente og Indkomst. De skulle derfor indbyrdes forliges om hvormeget Hver skal give efter sin Indkomst og Evne og siden overlevere den samlede Sum til Brevviseren, Kongens Skriver, som derfor alene did er opskikket at opbære Skatten baade af dem og menige Almue over de norske Stifter, saa den virkelig er ude inden Kyndelsmesse førstkommende i det allerseneste. Udat. (Novbr. 1543). K. 239. Afskr. 377–378.

Ligeledes alle Prælater o. s. v. i alle Bergens Domkirke og Stavanger Domkirke 1000 Daler.

Ligeledes alle Prælater o. s. v. i Throndhjems Domkirke 1000 Daler. Begge udat. (Novbr. 1543). K. 239. Afskr. 378.

Tre Breve om Skatten til Almuen i 1) Agershuus[1] Tønsberg, Brunla, Skienssyssel og Nedenæs Len. 2) Bergens Len og alle smaa Len i Bergens Stift og Stavanger Stift. 3) Stenvigsholms Len og alle Forleninger i alt Thrøndelagen og alt Throndhjems Biskopsdømme.[2] [Ligesom til Kapitlerne, med Tillæg at] hver 10 Bønder og Landbo, hvemsomhelst de tjene eller tilhøre, skulle lægges i Læg sammen og give 20 Lod Sølv, og den Rige og den Fattige lægges hver efter sin Evne, undtagen de rige Bønder, som have Arv og Eje, hvilke skulle taxeres og sættes hver for sig selv og hver give efter Evne og som han har Rente til, og hver Huusmand, ledig Karl og Tjenestedreng, som bruge Søen eller nogen Næring eller Haandverk, skal give 1 Lod Sølv. Hvor der findes nogen Fiskeleie i nogen af de nævnte Len, der skal hver 10 Bønder give 20 Voger Fisk, den Rige at hjælpe den Fattige, og hver Udrorskarl og ledig Karl, som bruger noget Haandverk eller Næring, 1 Vog Fisk. Skatten skal være ude inden Kyndelsmesse næstkommende, og skal Peder Hanssøn, Embedsmand paa Agershuus, eller hans Fuldmægtig lade Skatten skrive over alle Lenene i Oslo Stift og Hamer Stift og lægge Indbyggerne i Læg sammen, at det gaar li-

[1] Foran Agershuus har staaet Baahuus Len, men dette er overstreget.
[2] Det i Registranten indførte Brev er til Agershuus, Tønsberg o. s. v.

gelig til, og siden indkræve og nedskikke den med klare Register og Mandtal med Kongens opsendte Skriver. Indbyggerne i Norge skulle derfor heri lade sig finde villige og hørsommelige og ansee, at Kongen hertil har forskaanet og överseet med dem ydermere end med dem i Danmark, som daglig sidde ved Haanden og daglig besværes med Madskat, Landsknegte og paa andre Maader, og endnu gjerne havde forskaanet dem nu, dersom ikke saa stor Udgift daglig paahængte. Haderslev Mandag næst efter Allehelgensdag (5 Novbr.) 1543. K. 240. Afskr. 378—380.

Missiver til de Lensmænd, som Befæstinge have i Norge, at de for den Leiligheds Skyld, som sig nu begiver, med andre Kongens Lensmænd og Klostre, som i deres Len i alt Oslo Stift og Hamer Stift boendes ere, Hjælp lade udrede, bespise og bemande et Skib til Orlogs imod Foraaret at lade møde hos Lindesnes velbetimeligen, at lade ligge der og tage vare om Nogen vil fordriste sig til at gjøre der under Landet Landgang. Herom sendes aabne Breve at forkyndes over deres Len. Lensmændene Christoffer Hvitfeldt og Thord Rodt ere ogsaa tilskrevne hver at skulle udgjøre et Skib til Orlogs at løbe under Lindesnes til samme Tid. De skulle derfor med hverandre blive enige om Tiden for Mødet. De skulle ogsaa holde flittig Strandvagt og have god Agt paa sin Sag baade med Slottet og ved Strandsiden. Kjøbenhavns Slot Fredag før St. Martins Dag (9 Novbr). 1543. K. 236. Afskr. 375—376.

Til Undersaatterne over hele Norge, at Kongen for den Leilighed, som sig nu begiver, har tilskrevet og strengelig i Befaling givet Fogder og Befalingsmænd for Slotterne og Befæstningerne over hele Norge, at skulle lade holde Strandvagt udmed Strandsiderne og ikke stede Fienderne Landgang, om Noget paakommer. De Tilskrevne skulle derfor rette sig efter at sidde tilrede hver efter sin Leilighed med Rustning, Harnisk, Vaaben og Værge at være Lensmanden, under hvilken de bo, paa Kongens Vegne hørige og følgeagtige at tilhjælpe og gjøre Fienderne Modstand og afværge Fædrelandets og deres egen Skade enten ved Strandbakken eller andensteds, hvor Lensmanden har dem behov og tilsiger dem. Kjøbenhavn Fredag før Martini (9 Novbr.) 1543. K. 236. Afskr. 374—375.

Til alle Embedsmænd, Lensmænd, Skrivere, Prælater, Priorer, Abbeder og alle Andre, som have Kronens Len, som bygge og bo i alt Oslo Stift og Hamer Stift, at Kongen nu har

tilskrevet og alvorlig i Befaling givet Peder Hanssøn, Embedsmand paa Agershuus, at han imod Foraaret paa Kongens Vegne skal udrede og med de Tilskrevnes Hjælp lade bespise et godt ført Skib til Orlogs at lade løbe ud i Søen. De skulle derhos udgjøre og til Hjælp skikke hver saa mange af sine Svende, som de Kronen med Kost og Fetalie og anden Nødtørft pligtige ere at udgjøre, naar Peder Hanssøn tilsiger, og i Alt hjælpe til at skade Rigets Fiender. Dat. Kjøbenhavn Fredag næstefter St. Martins Dag (9 Novbr.) 1543. K. 236. Afskr. 375.

Brev til Peder Hanssøn paa Agershuus, til Thord Rod og til Christoffer Hvitfeldt, at hver af dem tilreder et Orlogsskib imod Foraaret og bemander dem med deres egne og andre gode Mænds Svende, som ere Riget samme pligtige at udgjøre med Kost og Fetalie, og lade dem møde tilsammen hos Lindesnes. Udat. (1543?). K. 231. Afskr. 373.

Ligeledes et aabent Brev til gode Mænd, Kjøbstædsmænd og menige Almue, at de ere Vagt, om Noget paakommer, og være deres Lensmænd hørige, lydige og bestandige med Strandvagt og i alle Maader gjøre Fienden Modstand. Udat. (1543?) ib.

Høvidsmændene og andre Befalingsmænd for Kongens Krigsfolk, hvad deres Besolding er.

Høvedsmanden	10 Solde,	Veltwebelen	4 Solde,	Piberen	2 Solde.
Drengen	1 —	Drengen	1 —	Trommesl.	2 —
Lutenanten	5 —	Webel	3 —	Dravanten	2 —
Drengen	1 —	Fører	3 —	Feltskjær	2 —
Fænriken	5 —	Furerer	3 —	Profos	5 —
Drengen	1 —	Skriveren	4 —	Drengen	1 —

Stokkerknegten 1½.

Og beregnes en enfoldig Aars Sold 24 Mark Dansk og 6 Alen Klæde, Halvparten at betale om St. Valborg Dag og anden Halvparten ved alle Helgens Dag. Udat. (1543?). K. 235. Afskr. 374.

Anders Stabell fik Livsbrev paa en Gaard Kirke-Borge i ytre Borgesyssel i Agershuus Len og hans Hustru og Børn efter hans Død for slig Leding, Landgilde og anden Tynge, som der pleier og bør af at gaa. Cum claus. consv. Nyborg Tirsdag efter Martini episc. (13 Novbr.) 1543. R. IV. 15. K. 137. Afskr. 269. 371.

Guttorm Anderssøn fik Kong Christians Brev at være Lagmand i hans Faders Sted, dog saa at han først skal sværge vor Embedsmand der paa Landet [Færø] paa vore Vegne eller

hans Foged sammesteds. Rendsborg Slot Cathedra Petri (22 Februar) 1544. F. 55.

Stædernes Bergfareres Søbrev. Efterdi Borgemester og Raad af N. have nu ladet give os tilkjende, hvorledes at de der af deres By agte nu at affærdige disse efterskrevne Skippere N. og N. med N. deres Skibe, ladte med Gods og Kjøbmandsvare, at lade løbe ind udi vort Rige Norge, da have vi nu undt og tilladt, at forne Skippere med samme N. deres Skibe af N maa ubehindret løbe gjennem vore Strømme og til Bergen og ingen andensteds, dog saa at Skipperne skulle give vor Høvedsmand og Udligger i Søen nøiagtig Certification med Brev og Segl, at de ingen Vare indehave, som tilhøre vore Fiender, og at de ikke heller andensteds ville seile; og skulle vore Høvedsmænd have Tilsyn, at de ikke andre Vare indehave end som tjene udi vort Rige Norge. Thi forbyde vi Alle o. s. v. særdeles vore Fogder, Embedsmænd, Kapteiner, Høvedsmænd, vore Udliggere i Søen og alle Andre de af N. herimod paa Skib og indehavende Gods at hindre eller udi nogen Maade Forfang at gjøre under vor Hyldest og Naade. Rendsborg Søndag Jubilate (4 Mai) 1544. K. 248. Afskr. 384—385.

Optegnelse paa de norske Breve om Landeskat.

Aabent Skattebrev lydende paa Hr. Claus Bilde til Bønder og Almuen i alt Baahuus Len og Viken, hvem de tjene eller tilhøre, sammeledes alle Huusmænd, løse Karle, som Haandverk, Fiskeri eller anden Næring bruge, og Tjenestekarle, alle Sogneprester, Degne og Kirker, at komme Kongen og Riget tilhjælp, saaledes at hver 10 Bønder skulle give 20 Lod Sølv, den Rige hjælpe den Fattige, og hver Huusmand og løs Karl, som fisker eller bruger Haandverk, og Tjenestedrenge, som bruge nogen Næring, skal give 1 Lod Sølv, og hver Sogneprest, Degn og Kirke efter deres Evne, og samme Skat yde Hr. Claus Bilde inden Kyndelsm. i det Allerseneste. 1544. K. 242. Afskr. 380—381.

Ligeledes et aabent Brev lydende paa Peder Hanssøn af Agershuus til alle Bønder og menige Almue over alt Agershuus, Tunsberg, Brunla, Skienssyssel, Nedenes Len og alle andre Len og smaa Skibreder over alt Oslo og Hamers Stifter, at hver 10 Bønder o. s. v. [som forrige Brev]. 1544. K. 242. Afskr. 381.

Ligeledes et aabent Brev til alle Kaniker, Prælater og Beneficianter i Oslo og Hamers Stift, at give Kongen alle tilsammen hver efter sin Rente og Formue overalt 1000 Daler, og

dem overantvorde Peder Hanssøn paa Agershuus inden Midfaste i det Seneste. ib.

Ligeledes et aabent Skattebrev lydende paa Christoffer Hvitfeldt, Høvedsmand paa Bergen, til Bønder og menige Almue i Bergens Len og alle andre smaa Len i alt Bergens og Stavangers Stift, ihvem de tjene eller tilhøre o. s. v. [som i Br. til Baahuus Len). Findes nogen Fiskeleie i de nævnte Len og Stift, da skal der hver 10 Bønder give 20 Voger Fisk og hver Udrorskarl og ledige Karle, som bruge Haandverk eller Næring, 1 Vog Fisk, og yde Christoffer Hvitfeldt samme Skat inden Kyndelsmesse. ib.

Ligeledes et aabent Brev til alle Prælater, Kanniker og Beneficianter i Bergens og Stavangers Stifter, at give hver efter sin Rente og Evne overalt taxeret for 1000 Daler, og dem yde Christoffer Hvitfeldt inden Midfaste. ib.

[Til Peder Hanssøn]. Kongen sender sin egen Skriver til ham med de aabne Breve om en ny Hjælp og Skat, som Rigens Raad har bevilget, som den tilskrevne skal lade skrive og opbære over alt Agershuus Len, Oslo og Hammers Stift o. s. v. Han skal ikke ved Nedsendelsen vove den hele Sum tilhobe. Kongen har vis Kundskab, at de Burgundiske ere endelig tilsinds strax i Foraaret at ville have Skib i Søen at lade gjøre et Angreb og Indfald i Norge, hvor de først kunne see deres Fordeel til, og han skal derfor have flittig Tilsyn med Alt baade med Slottet og Strandvagt, og skynde sig des før at udkræve og nedskikke Skatten imod Foraaret. Brevviseren skal blive hos ham og hjælpe med Skattens Indkrævelse og siden følge den sidste Sum ned med den Tilskrevnes Folk, og Kongen har sendt ham for at Almuen, naar den erfarer det, skal blive des villigere til desto snarere at udgive samme Skat, og see at det er Kongens alvorlige Vilje og egen Befaling. Skriveren medfører ogsaa Kongens Brev til Prælater, Kanniker, Vikarier og Beneficianter af alle Domkirker i Oslo og Hammer om en Hjælp, de i lige Maade skulle udgive til Kyndelsmesse, og den Tilskrevne skal derfor være ham behjælpelig hos dem og nedskikke det Indkomne med Almuens Skat. I Brevene til Bønderne er sat, at de nye Bønder, som have Arv og Eie, skulle ikke lægges i Læg, men hver for sig taxeres efter Evne, da de sidde med stor og svær Eiendom og hverken holde Hest eller Harnisk; og Intet hertil have gjort eller givet end som

andre Bønder, og heri skal han vide og ramme Kongens Gavn, dog at det skeer med Lempe for Oprørs Skyld. Hermed følger og aabne Breve til alle Fogder og Lensmænd, som have Len i samme Stift, at de skulle tilhjælpe ham eller Fuldmægtig selv at følge i deres Len at skrive og udkræve Skatten af Almuen, og holde ham eller Fuldmægtigen med fri Underholdning den Stund de skrive og opbære den, at den des snarere maa udkomme. Det er derhos berettet Kongen, at Almuen i Norge haardelig skal beklage sig over at være besværet derved, at Lensmændene tvinge dem til at sælge sig alle de Maardskind og anden Vildværk, som de have at sælge, og derfor give dem, hvad de selv ville og for halv Værd, som skal være mod Norges Lov. Kongen vil derfor hermed alvorlig have ham forbudt, at han tiltænker, naar han har kjøbt om Aaret saamange Maardskind, Ulveskind eller Bjørneskind, som Kongen tilskriver ham om til sit eget Behov, siden at lade Bønderne frit sælge saadan deres Vare til hvem dem lyster, at ikke Almuen derudover skal blive foraarsaget til Oprør og ydermere dennem beklage deres Næring og Bjering at være dem betaget. Udat. 1544. K. 243. Afskr. 382—384.

Ligeledes til Christoffer Hvitfeldt, med Tillæg, at hvor Fiskeleie i samme Len og Stift findes, der skal han opbære Fisk og lade føre til Bergens Slot, og siden fremdeles baade med den Fisk, som han lader optage af Skatten, og den, som tilskikkes ham af Throndhjems Erkebiskopdom af dem, som der opbære Skatten, skal han rette sig efter Statholderen paa Kjøbenhavns Slots Skrivelse og Befaling. 1544. K. 244. Afskr. 384.

I lige Maade til Thord Rodt, at hvor Fiskeleie findes ved Strandsiden i Stenvigsholms Len eller Thrøndelagen, der skal han opbære Fisk at lade forskikke til Bergenhuus til Christoffer Hvitfeldt, der sender den til Kjøbenhavn. ib.

Hr. Claus Bilde Forleningsbrev paa Dragsmark Kloster i Norge, til anderledes tilsiges. Udat. (1544?). K. 253. Afskr. 385.

Henrik Svenssøn, Borger i Bergen, en Forskrift til Lagmænd, Borgemester og Raadmænd i Bergen, at de stevne ham og hans Vederpart irette og hjælpe ham saameget [som Ret er]. Udat. (1544). K. 261. Afskr. 385.

Thorlef Henrikssøn i Tunum i Brauset [Bragseter] Sogn i Viken et Protectorium til sig, sin Hustru og Børn. Udat. (1544). K. 260. Afskr. 385.

Til Thord Rod, at Kongen har naadeligen overdraget Almuen af Jemteland den halve gemene Landskat, som de nu vare skrevne for, og den anden Halvdeel, som er 1 Lod Sølv af hver Mand, skal de redelig med det Første udgive. Thord Rod skal oversee deres vedlagte Supplication, og finde hvad Raad og Lempe han kan efter deres Begjær. Udat. (1544?) K. 249. Afskr. 385.

Svend Galle, Hr. Oluf Galles Søn, fik Brev ad gratiam paa Raade Skibrede, mod tilbørlig Tjeneste, naar Kongen eller hans Lensmand derom tilsigendes vorder. Cum claus. consv. Mandag efter Reminiscere (2 Marts) 1545. R. IV. 15. Afskr. 269–272.

Følgebrev til samme Len, at Tjenerne skulle svare ham. Dat. som foreg. R. IV. 15. Afskr. 270.

Instrux og Underviisning for Peder Hanssøn, Embedsmand paa Agershuus Slot, paa Kongens Vegne baade paa Slottet og ellers der over alt Agershuus Len og Oslo Stift at udrette og sig i alle Maader derefter at rette skulle. 1. Skal han Slottet og Lenet med al sin Flid baade med Spisning, Huusholdning inden Slottet og udenfor troligen forestaa og ellers desforuden med al Slottets og Lenets Rente og Indkomst have de Forraad og Tilsyn, at det forvendes til Kongens Gavn, saavel af den geistlige som af den verdslige Rente, geistligt Sagefald eller anden Indkomst, som han der i Lenet herefter opbærendes vorder, og gjøre Kongen god Rede og klart Regnskab deraf. 2. Udi alt Kjøb og Forkjøb baade med Vildværk og i andre Maader, som det ham befalet bliver, vide, søge og ramme Kongens Gavn, ligesom det gjaldt ham selv paa. 3. Han skal være pligtig til i alle de Viger og Havne i hans Len af Bønderne og Almuen med Tømmer og anden Vare, som der falder i Lenet, at fly Kongens Skib Ladning og god Fordring, som paa Kongens Vegne til ham forskikket og ham om tilskrevet bliver. Med al sin Flid skal han lade tage vare paa Kongens Told og anden Fordeel, som bør og kan tilfalde af fremmede Kjøbmænd, som komme under Landet, og hos dem vide og ramme Kongens Fordeel baade med Tømmer at sælge og ellers i andre Maader, som kan være Kongen nyttigt, og deri ikke søge sit eget Gavn i nogen Maade. 4. Have flittigt Tilsyn hos Bønderne og Andre efter Kongens Breve og Befaling, at Kongen af alle Sagmøller, som Bønderne bruge der over alt hans Len Søndenfjelds, ende-

lig efter Lovbogen bekommer hver tiende Sagbredde, og dem annamme og opbære og gjøre Kongen god Rede og Regnskab derfor. Alt hvis Tømmer og Dæler, som Kongen baade af dennes egne Sagmøller og desligeste af Bønderne til Tiende tilkommer med al anden Vare, som duer at sælge, det skal han lade tilhobe samle og med første Skib, som paa anden bekvem Tid kommer der for Landet, skibe og forskikke at sælge og forvende Kongen tilbedste. 5. Skal han holde Kongens Jernhytter og Jernhammer ved Magt og dem, saameget ham muligt er, forsørge med Jern, Kul, Folk, Fetalie og anden Fornødenhed. Og i alle Maade, som han veed og kan, hjælpe og fordre Kongens Bjergverk enten med Fetalie eller Andet, da skal han derudinden lade sig velvilligen findes, naar Kongens Bjergfoged eller Bjerghøvedsmand ham derom besøgendes eller tilsigendes vorder. 6. Han skal og gjøre sin yderste Flid til der at sælge og vende Kongen til Penge alle de Varer, som Kongen tilkommer i Vildverk eller Andet, som man kan sælge. 7. Han skal i alle Maader over alle sine Len vide Kongens Gavn og Nytte, og Slotsskriveren, som har svoret Kongen, skal være hos alle Regnskaber og andre Handlinger, som er Kongen magtpaaliggende, og al Embedsmandens Udgift og Indtægt skal Slotsskriveren lade flittig optegne og registrere. Koldinghuus Tirsdag eft. Midfaste Søndag (17 Marts) 1545. R. IV. 16. Afskr. 270—271.

Peder Hanssøn fik Brev, at Kongen ex speciali gratia og paa det at han des villigere skal tjene Kongen paa Agershuus Slot, har undt og forlenet ham Hamer Gaard med Hedemarken og Østerdalen Len, som der tilliggendes er, og Otte Anderssøn dertil i Værge havde, fri og kvit uden al Afgift at skulle nyde og beholde, saalænge han har Agershuus Slot og Len i Værge og Befaling, dog at han skal bygge og forbedre Gaarden og holde den ved Hævd og Magt. Cum claus. consv. Dat. som foreg. R. IV. 17. K. 282—83. Afskr. 271, 385—387.[1]

Peder Hanssøn fik Følgebrev til Hamer Gaard, Hedemarken og Østerdalen Len, at Bønderne skulle svare ham. Dat. som foreg. R. IV. 18. K. 282. Afskr. 271. 385.[2]

[1] I K (hvor Forleningsbrevet kun gjælder Hamer Gaard og Len, medens Østerdalen og Hedemarken ikke nævnes) tilføies, at han skal have Lenet i 10 Aar efter Brevets Datum og give deraf aarlig 100 Mark Danske; atter overstreget.

[2] I K er Følgebrevet, som der kun gjælder Hedemarken og Østerdalen, dateret 15 Marts 1545.

Peder Hanssøn fik Følgebrev til Follo Len, som pleier at ligge til Provstiet i Oslo, saa det herefter skal ligge til Agershuus Slot. Dat. som foreg. R. IV. 18. K. 282. Afskr. 271—272. 385.[1]

Iver Jenssøn fik Brev, da han har sagt Kongen Tjeneste for en Berghøvedsmand i Norge, og skal troligen tilhjælpe og forfordre det, saa det fanger en god Fremgang, og ingen Umage spare deri, har Kongen for denne Tjeneste undt og forlenet ham Skien Len, Skiens Syssel, Gimsø Kloster og Frølands Skibrede med al deres rette Tilliggelse, Bønder, Tjenere, Biskopsrente med al anden kongelig Rente og Rettighed, Intet undtaget uden alene Langesund, at have, bruge og beholde, saalænge han er Berghøvedsmand, og have det i Befaling, dog at han af alle de nævnte Len aarligen til gode Rede af al visse og uvisse Rente giver 200 Daler og dem hvert Aar inden Pintsedag lader yde paa Kjøbenhavns Slot i Daler og „nerst" Klæde, Stykket for 4 Daler beregnet, og desforuden troligen tjener og forfordrer Bergverk og Bergfolk og holder Kongens Gaard Bratsberg, som samme Len tilliggendes er, ved skjellig Bygning og Godset der tilligger ved Hævd og Magt, og Tjenerne ved Norges Lov og Ret og ingen af dem uforretter, beskatter eller fratager, og tilholder Bønderne og Tjenerne at førdre Bergverket baade med Baade, Heste, Slæder og i andre Maade, og at hugge Tømmer til Kongens Skibes Last og anden tilbørlig Tjeneste, naar Behov gjøres. Han skal og være pligtig til paa Kongens Vegne at lade opbære og til sig med klare Registre annamme hvis Told, Sise, Vrag, Forkjøb og anden Rettighed, som Kongen medrette bør og tilfalder i Langesund og andensteds under alt Skienssyssel, og aarligen gjøre Kongen godt Regnskab derfor og samme Told med klare Registre fra sig antvorde og hvert Aar følge de 200 Dalers Afgift, og skal han hvert Aar skikke sit Skib til Kjøbenhavn efter Korn og Fetalie, som behøves til Bergverkets Underholdning, paa sin egen Fragt og Hyre og paa Kongens Eventyr gjennem Søen, og han maa bruge den gamle Kreier dertil, som ligger for Skien. Koldinghuus Tirsdag efter Midfaste Søndag (17 Marts) 1545. R. IV. 18. K. 282. Afskr. 272. 386.

[1] I K er ogsaa dette Brev dateret 15 Marts 1545.

Iver Jenssøn fik Følgebrev til nævnte Len og Kloster,[1] at Bønderne herefter skulle svare ham. Dat. som foreg. ib.

Til Iver Jenssøn, at mange Udlændiske fordriste sig til at bygge og bo i Skien og Skiens Len, der bruge Kjøbmandshandel baade med Indlændiske og Udlændiske under Borgernes Skin og Frihed, og ikke ere Kongen svorne eller gjøre Bergverket nogen Tilføring; men hvis Kjøbmandskab de bruge det føre de af Landet og der bruge deres Næring, og dog beraabe sig paa Bjergverkets Frihed, desligeste gjøre andre af Undersaatterne der i Riget Forkjøb paa hvis Vare der falder i Lenet baade hos Indlændiske og Udlændiske. Alle og Enhver, Indlændiske og Udlændiske, forbydes derfor herefter at bygge og bo i Skien eller bruge nogen Handel eller Landkjøb der i Lenene omkring, uden de have svoret Berghøvedsmanden Iver Jenssøn og have Borgerskab, uden hvis de gjøre Bergverket Tilføring, saafremt Berghøvedsmanden ikke skal straffe derover. Koldinghuus [feria 3?] post Lætare (17 Marts) 1545. R. IV. 20. Afskr. 273.

Til Undersaatterne i alt Oslo Stift, at Kongen forfarer af sine Lensmænd og Provster, at det bør dem at tiende af hvis Gods som de avle, eftersom Lovbogen og Christenretten udviser, og de have nu optaget sig en ny Bjering med Sagmøller, og Kongen har aldrig nydt Noget deraf, som kan bevises med Lovbogen medrette burde ske. Alle, som bruge Sagmøller, skulle derfor herefter komme Kongen til Hjælp med hver tiende Bredde [Bord] af hver Sagmølle. Peder Hanssøn, Embedsmand paa Agershuus, har faaet Befaling til at opbære og vende disse Tiendedeler Kongen tilgode og gjøre godt Regnskab derfor. Findes Nogen modvillig i Udredelsen, da agter Kongen at søge sin Fordeel anderledes i sine Havne, end han hidtil har gjort. Koldinghuus Onsdag efter Lætare (18 Marts) 1545. R. I. 152. Afskr. 261.

1545 Fredag efter Misericordia domini (24 April) fik Christoffer Galle Admiral Bestilling paa den lange Grif og Søbrev til sig og disse efterskrevne Høvedsmænd: Jakob van Meydeborg paa Bjørnen, Jørgen Grøn paa Peder Goskes Jagt, Oluf Tørrildsen paa Falk van Arhus, Jakob Gude paa Peder Ebbesens Jagt. K. 288. Afskrift 387.

[1] „Skiens Len og Gimsø Klosters Len, som Antonius Bruske hertil i Forlening havde til Bergverket." K. 282. Afskr. 386.

Jens Thiellofsen [Tillufssøn Bjelke] fik Beskjærmelsesbrev til sig, sin Hustru og Børn, og deri har Kongen omdraget og tilgivet hans Hustru Fru Lucie [Nilsdatter Gyldenløve] al den Tiltale, som han haver hende til at tale efter denne Dag i nogen Maade.[1] Odense Fredag næst efter Søndag Misericordia domini (24 April) 1545. R. IV. 21. Afskr. 273—274.

Sligt et Brev udgik over alt Norge om Skat.

Vi Christian etc. Hilse Eder Alle, Bønder og menige Landboere, ihvem som helst I tjene eller tilhøre, som bygge og bo over alt Agershuus Len, Tønsberg Len, Brunla Len, Skedesyssel, Nedenes Len, og alle andre smaa Len og Skibreder over alt Oslo Stift og Hamer Stift, ingen undtagen, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vor elskelige Rigens Raad have nu endrægteligen med os overveiet den store Gjæld og anden mærkelige Besværing fra denne næst forgangne Feides Begyndelse og nu til denne Dag paa hængt haver og endnu dagligen paa hænger, saa og paa det at vi saa meget des bedre maa og kunne betale og fri os og Riget af samme Gjæld, hvilket vi uden vore tro Undersaatters Hjælp og Bistand ikke gjøre kunne, og for saadanne vor Gjælds og Besværings Skyld bevilget og samtykket os en almindelig Landehjælp og Skat at lade oppebære af menige Bønder og Landboer over alt vort Rige Norge saavel som af andre Lande her udi vort Rige Danmark, i saa Maade at hver 10 Bønder og Landboere, ihvem som helst de tjene eller tilhøre, skulle lægges udi Læg sammen og give og komme os til Hjælp med 10 Lod Sølv, at den Rige hjælper den Fattige, og det gaaer ligeligen til uden Vild, saa den Rige lægger efter sin Evne og den Fattige efter sin Evne, undtagen de rige Bønder, som have Arv og Eie under dem selv, hvilke skulle sættes og skrives hver for sig selv og give efter som hver har Rente og er formuendes til, og hver Huusmand, ledig Karl og Tjenestedreng, som bruge Søen eller Haandverk eller nogen Næring, skulle give ½ Lod Sølv. Hvor der findes noget Fiskeleie udi nogen af forne Len og begge Stifter, som Bønderne ikke have anden Næring end med Fiskeri, der skulle hver 10 Bønder give 10 Voger Fisk, den Rige at hjælpe den Fattige, og hver Udrorskarl og ledig Karl paa samme Fiskeleie, som bruge nogen Haandverk eller Næring, ½ Vog Fisk. Denne Hjælp og Sølvskat skal være ude inden Helligtrekongers Dag først-

[1] I Anledning af hendes Leiermaal med Svogeren Hr. Nils Lykke.

kommende i det allerseneste. Og skal os elskelige Peder Hanssøn, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, eller hans Fuldmægtige, hvilke han det befalendes vorder, lade samme Skat skrive og opbære over alle forne Len udi alt Oslo Stift og Hamer Stift, og lægge Bønderne udi Læg sammen, at det gaar ligeligen til uden Vild, desligeste lægge og optegne hver af de rige Bønder, som have Arve og Eie under dem, hvor meget at hver efter sin Evne for sig selv skal give og komme os til Hjælp med, eftersom forskrevet staaer, og siden fremdeles med klare Registre og Mandtal nedskikke samme Skat og Hjælp til os og gjøre os derfor god Rede og Regnskab. Thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I med det allerførste, naar forne vor Embedsmand paa Agershuus eller hans Fuldmægtige, Fogder eller Lensmænd Eder tilsigendes vorder, lade Eder for samme Skat skrive og lægge udi Læg sammen og siden til gode Rede inden forne Tid velvilligen udgive og fremføre samme Sølvskat og Hjælp, eftersom forne Peder Hanssøn eller hans Fuldmægtige Eder paa vore Vegne befalendes og tilsigendes vorder, og lade Eder herudinden velvilligen og hørsommeligen findes, som gode troe Undersaatter pligtige ere, paa det at forne vor Embedsmand saa meget des snarere og inden forne Tid kan nedskikke samme Skat og Hjælp. Vi ville igjen være Eder alle og hver særdeles en naadig og gunstig Herre og Konge og i alle Maader vide og ramme Alles Eders Gavn og Bedste, som os bør og vi pligtige ere at gjøre vore troe og villige Undersaatter etc. Kjøbenhavn Thorsdagen efter St. Peters Dag ad vincula (6 August) 1545. T. II. 21. Afskr. 16—18.

Følgebrev om Skatten til Lensmændene i Norge. Kongen har ladet Skattebrev udgaa, og Lensmanden skal inddrive Skatten af alle sine Len, „og efterdi vi forfare af de andre Skatter, som tilforn oppebaaret ere, at Mange hertil have friet nogle af sine Tjenere og have regnet dem til sine Ugedagsmænd, ydermere end som vore Breve have indeholdt, da ville vi Dig hermed alvorligen befalet have, at Du grangiveligen lader forkynde vort Brev og haver god flittig Agt paa, at samme Skat og Hjælp bliver skreven, lagt og oppebaaret og ingen Ugedagsmænd fri holdne eller forskaanede i samme Skat uden de Ugedagsmænd, som bygge og bo udi samme det ene Sogn, som Adelens egne

Arvesædegaarde ligge udi,[1] efter samme vort Brevs Lydelse, og dersom Nogen herimod ville fri nogen af sine Tjenere, at Du da underviser dem.“ Skatten skal sendes til Erik Krabbe vor Mand, Raad og Embedsmand paa Aastrup [i Vendsyssel]. Kjøbenhavn vincula Petri (1 Aug.) 1545. T. II. 22. Afskr. 18—19.

Pros Laurítssøn fik Kongens Brev paa det Vikariat, som Hr. Hoffuert [Haavard] nu sidst i Værge havde, liggendes udi Marie Kirke i Oslo til Hellig Kors Alter. Udat. (1545?) T. II. 16. Afskr. 16.

En Forskrift til Christoffer Hvitfeldt, at Axel Posse i Hellekis har ladet berette for Kongen, at Fru Ingerd [Ottesdatter] og hendes Svigersønner forholde ham noget Gods der i Norge; at Hvitfeldt derfor bestiller med Lagmændene eller hver, som giver Stevning ud, at han eller hans Fuldmægtige maa fange Stevning over dem og vederfares saa meget som Ret er, at møde i Oslo til St. Pauls Dag førstkommende[2]. Udat. (1545?) T. II. 4. Afskr. 16.

Lensmændene paa Kongens Regnskabs-Slotte, som skulle klæde udi Kongens Klædning og Farve. [Efter forskjellige danske Lensmænd følger Peder Hanssøn af Agershuus, Christoffer Hvitfeldt, Thord Roed, Christoffer Stygge]. Udat. (1545?) K. 291. Afskr. 388.

Otte Brokkenhuus fik Brev til Peder Hanssøn paa Agershuus, at denne, dersom han kunde ombære Eidsberg og Schoen [Skaun, Rakkestad] Skibrede i Borgesyssel fra Slottet, skal komme overens med ham om den Afgift og Tjeneste, han skulde gjøre Kongen og Kronen deraf. Udat. (1545?). K. 291. Afskr. 387.

Dette efterskrevne Tømmer skal Hr. Claus Bilde lade hugge i Baahuus Len til den Bygning paa Riberhuus: 319 Bjelker af Eg og Fure 17 Alen lange $^3/_4$ tykke og 1 Alen i Bredden, dog mest Eg; 340 Egestænder 8 Alen lange og en god

[1] D. e. alene Adelens virkelige Ugedagstjenere, eller de Bønder, som boede ved Sædegaarden og dertil gjorde Arbeide, skulde være frie med Adelen.

[2] Denne Stevning angaar Trætten mellem Hr. Knut Knutssøn (Baats) svenske Arvinger paa den ene Side og Hr. Vincents Lunges Arvinger m. fl. paa den anden angaaende Morland, Brøden og Vele Godser, som Lunge havde deels kjøbt deels indløst, men de svenske Slægtninger ansaa sig odelsberettigede til. De i denne Sag faldne Herredagsdomme ere trykte i Norske Saml. II. 1 ff.

½ Alen i Firkant; 300 Stænder af Eg. 7 Alen lange og en god ½ Al. i Firkant; 640 Egesparrer 15 Al. lange; 319 Egekrogebaand; 300 Egetømmer til Løssholt, 2 Al. lange; 300 Egetømmer til Baand 2½ Al. langt; 640 St. Egetømmer til Hanbjelker, 12 Al. lange; 2 St. Ege-Leider, 4 St. Egetræer af 17 Al.; 4 St. Ege-Leider 16 Al.; 2 Murletter 16 Al.; 2 Murletter 18 Al.; 150 svære Lægter paa 20 Al. foruden Indholt og Indbygning. Udat. (1545.) K. 284. Afskr. 387.

Til Peder Hanssøn, Embedsmand paa Agershuus, Hr. Gude Galde Ridder, Erik Ugerup og Iver Jenssøn, „Høvedsmænd for vort Bergverk udi Norge." Oslo Kapitel har ved sin Fuldmægtig tilkjendegivet, at det tilforn er undt og tilstedt, at Mariekirkens Rente og Indkomst skulde herefter ligge til Domkirken [St. Halvards Kirke] sammesteds under eet Commune, men at det ikke vel kan saa ske, at Kannikerne kunne søge samme Bord som tilforn, saafremt de skulle skikke sig efter Ordinansen og give sig udi Ægteskab, thi da kunne de og derės Hustruer og Børn ikke vel søge et fælles Bord med hverandre, og de begjære derfor, at al den nævnte Mariekirkens og Domkirkens Rente og Indkomst med alle Præbender og Alterrenter der maa blive skiftet mellem tolv Kanniker og deres tolv Vikarier, som altid skulle bo og residere ved Domkirken, saa at hver maa faa, som hertil har holdt Commune og anden Tyngde; [men de] som ikke residere, skulle beholde deres Præbende og Rente saa længe de leve. Da Kongen for sin og Rigets mærkelig Leiligheds Skyld ikke selv personlig kan komme til Norge og gjøre en Skik baade heri og i alle andre Ærinder Religionen anrørendes, som han havde agtet, saa befaler han de nævnte Mænd at forsamle sig i Oslo og gjøre Kannikerne og Vikarierne en venlig Handel og Kontrakt imellem om denne Rente og deres Underholdning paa en ærlig og christelig Vis, dog paa Kongens Bevilgning, saa at han, eller om han senere sender nogen af Raadet og andre lærde Mænd til at gjøre en god Ordning og Politi paa alle Ærinder, da disse have Magt at forandre deres Handel, eftersom Leiligheden da forfares. Kjøbenhavn St. Laurentii Dag (10 Aug.) 1545. T. II. 26. Afskr. 20—21.

Følgebrev til Bønder og menige Almue over alt Finmarken, at de herefter svare Christoffer Hvidtfeldt til Bergenhuus paa Kongens Vegne og yde ham Leding, Landvord med al kongelig og Kronens Rente og Rettighed, desligeste Tiende, Prov-

stesager og anden Throndhjems Stifts og Biskops Rente og Rettighed. Kjøbenhavn Fredag efter Assumptio Mariæ. (21 Aug.) 1545. T. II. 23. Afskr. 19.

Lige saadant et Brev til alt Helgeland, som er 4 Fogderier: Senjen, [Tromsø,] Vesteraalen og Lofoten, Stiftets og Kronens Rente og Rettighed. Udat. ib.

Aabent Brev, at Brevviseren Mester Anders Madssøn er nu af menige Kapitel og Klerkeri over alt Oslo Stift udvalgt, begjæret og kaldet til deres Superintendent og Tilsynsmand over Religionen, og da Kongen noksom har forfaret af de Høilærde ved Høiskolen i Kjøbenhavn, at han er lærd, og desuden i sit Levnet og Omgjængelse skal være nyttig og bekvem til samme Embede og Befaling, saa er han, Gud almægtigste til Lov og Ære, hans hellige Ord og Religionen til Forfremmelse, tiltroet og befalet at være Superintendent i Oslo Stift og Hamer Stift, dog at han skal være Kongen og hans Efterkommere paa Tronen huld og tro, og have flittigt Tilsyn paa Religionen, saa det hellige Evangelium og Guds Ord prædikes og læres reent og klart for den menige Mand efter Ordinansens Lydelse, og skal han hjælpe hver Mand, fattig og rig, som for ham kommendes vorder, Lov og Ret uden al Vild, Gunst eller Gave. Stiftets Indbyggere skulle derfor annamme ham som sin Superintendent og geistlige Øvrighed og være ham i alle tilbørlige Maader hørige. Nyborg Slot St. Hans decollationis Dag (29 Aug.) 1545. R. I. 154. IV. 22. Afskr. 262. 275—276.

[Til Peder Hanssøn paa Agershuus], at som denne tit og ofte har begjæret, at Kongen maatte være fortænkt til at fly did til Oslo Stift og Hamer Stift en god, ærlig, from og lærd Mand til en Superintendent, har nu Kongen med stor Nød bevilget [bevæget] Brevviseren Mest. Andreas Madsen dertil, førend han har taget sig samme Befaling over, og dog ikke længere end paa 1 Aar, at han imidlertid kan besee og forsøge det Lands Leilighed, og hvad hans Underholdning er, og han er derfor nu affærdiget did til Stiftet. [Peder Hanssøn] skal derfor paa Kongens Vegne indsætte ham i samme Befaling og fly og besørge ham med al den Underholdning, Bolig og al anden Rente og Indkomst lidet eller meget, eftersom ham bør efter Ordinansen, og som Hr. Hans Reff, som nu sidst før ham var Superintendent, aarlig fanget og nydt haver, og dersom Peder Hanssøn formærker og kan tænke, nu han der først kommer og

er ubekjendt og elendig, at han ikke kan have nok dermed, skal han give Kongen hans Brøst tilkjende, hvormed samme hans Ophold kunde forbedres, og forresten i andre Maader søge og ramme hans Bedste, med fersk Fisk og Andet, og fly ham Noget af samme hans Underholdning, som han skal have, i Korn og anden Fetalie nu strax itide og imod hans Tilkomst at kunne finde for sig at begynde og sætte Huus med, at han ikke skal blive foraarsaget til at drage derfra igjen. Dat. ut sup. R. IV. 23. Afskr. 276.

Christoffer Galle fik Følgebrev til Bønderne, som ligge og tjene til Steenvigsholms Slot. Rendsborg St. Mortens Aften (10 November) 1545. R. IV. 24. Afskr. 277.

Til Undersaatterne paa Kongens og Norges Krones Land Færø, at Kongen har tiltroet og befalet Thomas Koppen, Embedsmand paa Færø, at skulle opbære og til sig annamme al Kronens Landgilde, Sagøre og al anden Rente baade af Geistlige og Verdslige, som Kongen der paa Landet tilkommer; han skal selv nyde og beholde den verdslige Rente og Indkomst, som han hidtil har nydt og opbaaret efter sit Forleningsbrev, som han modtog af Frederik den Første, og hvad han paa Kongens Vegne opbærer af det geistlige Gods og Rente, som Christoffer Hvitfeldt, Embedsmand paa Bergenhuus Slot eller hans Fuldmægtige, Foged før ham der paa Landet, opbaaret har, det skal han hvert Aar gjøre klart Register og Regnskab for og forvende til Kongens Gavn. Og forat Danmarks og Norges Indbyggere herefter ikke skulle blive besværede eller mod gammel Sædvane forhindrede paa deres rette Næring, skal det efter denne Dag være dem frit og aabent for at handle og seile til Færø, som de af gammel Tid gjort have, dog skulle ingen Tyske eller andre Udenlandske med nogen Seilads eller anden Handel besøge Landet, uden aleneste Th. Koppen efter hans Forleningsbrevs Lydelse. Undersaatterne der paa Færø skulle derfor give Th. Koppen eller hans Foged al den verdslige og geistlige Rente og Rettighed som Kongen tilkommer, og de hidtil have givet ham [Koppen] og Christoffer Hvidtfeldt. Th. Koppen skal atter holde dem ved Norges og Færøs Lov og Ret o. s. v. Dat. 1545. R. IV. 22. Afskr. 274—275.

Til Peder Hanssøn, Høvedsmand paa Agershuus, at efterdi han har opladt det Jernbjerg og Jernhytte, som han kjøbte af Mr. Morten Krabbes Arvinger, kaldes Sogenbjerg i

Agers Hered strax for Agershuus liggendes, som han selv har bekostet og opbygget, og haver derpaa gjört Kongen Forvaring med Segl og Brev, har Kongen derimod udlagt ham og hans Arvinger den Kongens og Kronens tredie Part, som Kongen havde med ham og hans Medarvinger, i Sognedals Laxefiske vestenfor Lister og pleier at skylde 2 Tønder Lax aarlig til Stavanger Kirke, at beholde til sig og sine Arvinger til evig Tid, og bepligter Kongen sig at fri hjemle ham og dem Laxefisket. Cum claus. consvet. Dat. 1545. R. I. 153. IV. 19. K. 283. Afskr. 261—62, 273, 386.

Nils Jude udi Kongelf en Förskrift [ɔ: Befaling] til Borgemester og Raad i Skıldskoler [Skjelskør] der have taget hans Skude fra ham for 2 Tønder Kjød, som han havde inde til Skibsbehov. Dersom han ikke havde mere Kjød inde end til Skibs Underholdning, skulde de lade ham følge sin Skude og ingen Uret gjøre ham derudi. Udat. (1545?) T. II. 41. Afskr. 21.

Lucas Symbler af Oslo citat Eyler Lycke for noget Kvæg, Kjør, Faar, Geder, Kobber, Bly med andet Boskab og Register og Breve, som han skal have taget efter Mester Mortens[1], som var Provst i Oslo, og hørte hans Fader til, som han siger. At møde i Aalborg paa Onsdag otte Dage førstkommende. Udat. (1545?). T. II. 54. Afskr. 21.

Mr. Torbern Olssøn [Bratt], Degn i Bergen [ɔ: Throndhjem], fik Fuldmagtsbrev at være Superintendent over alt Throndhjems Stift efter samme Tenor som det til Oslo Stift (jfr. 29 Aug. 1545). Kolding Helligtrekongers Dag (6 Januar) 1546. R. I. 154. IV. 25. Afskr. 262. 277. (Dansk Mag. VI. 294—95).

Til Christoffer Galle, at Kongen har affærdiget Brevviseren Mr. Thorbjørn Olssøn, Degn i Throndhjem, og tilbetroet og samtykt ham at være Superintendent over alt Throndhjems Erkebiskopsdom efter hans Fuldmagtsbrevs Lydelse. Han skal have sit Ophold af samme Degnedoms Rente, som han tilforn i Værge haver, og dertil skal han til Gaard og Bolig beholde Helgeseter Kloster udenfor Throndhjem med den Avlsgaard, med hvis Avl som der medrette tilhører. Christoffer Galle skal derfor paa Kongens Vegne indsætte ham i Embedet, og handle med Prioren i Helgeseter, og fly denne en Gaard eller ellers i andre Maader stille ham tilfreds med et ærligt Ophold i hans Livstid, og siden overantvorde Superintendenten Klosteret

[1] Provsten ved Mariæ Kirken i Oslo og Norges Kansler Morten Krabbe.

og dets Avlsgaard med al den Avl, som der medrette tilhører, at skulle beholde til en Superintendents Embed og Befaling, dog at Christoffer Galle annammer Bønderne, med hvis Landgods til samme Kloster liggendes er, der til Slottet til videre Besked. Dat. som foreg. R. I. 154. IV. 25. Afskr. 262. 277—278.

Brev til Eske Bilde og Jochim Beck, at give hver Herremand blandt de franske Knegte, som ere komne skibbrudne ind under Norge, 5 Alen Fløiel med Foder til en Trøie og Klæde og Foder til Hoser samt 10 Daler; de gemene Knegte skulle hver have Fardug og Foder til Trøie og Klæde og Foder til Hoser samt 5 Daler. Dersom de ville drage bort tilsøs, skulle Brevets Modtagere hjælpe dem at komme med Skib til Skotland eller Frankrige, eftersom de Skibbrudne selv ville, eller hvis de ville drage tillands, skal Hr. Eske give dem Pas og affærdige dem paa bedste Maade, hvilket Kongen vil for Kongen af Frankriges Skyld. Udat. (1546?) T. II. 59. Afskr. 21—22.

Et Søbrev for Germund Thorbjørnssøn vor Mand og vor Tjener med vort Orlogsskib den lange Grib og noget Krigsfolk, at løbe ind i Østersøen og nedlægge nogle Sørøvere, som beskadige keiserlig Majestæts Undersaatter og andre søfarende Mænd, som søge deres Næring og Bjering paa vore Strømme, hvor han samme Sørøvere bekomme kan. Med Befaling til Alle at hjælpe ham o. s. v. Kolding Tirsdag efter Søndag Exaudi (8 Juni) 1546. T. II. 76. Afskr. 22.

Følgebrev til Indbyggerne i Skienssyssel, der pleie at tjene til Bratsberg, som Iver Jenssøn [Jernskjeg] hidtil har havt i Befaling, at Kongen nu har forordnet Høvedsmanden paa Agershuus Peder Hanssøn til at være øverste Berghauptmand over alle Bergverker, og Hans Dringelberg at være Foged og Tilsynsmand paa Bratsberg og til efter Peder Hanssøns Underviisning at skaffe Bergfolkene Kul og anden Nødtørft, som de have Behov. Indbyggerne skulle derfor være disse Mænd lydige, give dem den skyldige Leding og Landskyld, og gjøre Bergverket Hjælp og Forfordring med Ved, Kul, Føring og anden Tjeneste, om de ikke ville straffes. Thorsdag efter Pintsedag (17 Juni) 1546. T. II. 80. Afskr. 22—23.

Missive til Christoffer Hvidtfeldt at lade Paul[1] Hvitfeldt beholde Nordfjord Len for sin Tjeneste, saalænge han er Slots-

[1] Der staar ved Skrivfeil Peder i Registranten.

foged paa Bergenhuus. Rel. Jochim Beck. Udat (1546?) T. II. 86. Afskr. 23.

Brev til Lensmændene[1], at Kongen er kommen overens med Danmarks Riges Raad om, at de, som have Kronens Len til Pant, skulle „dennem forhøie," og de, som have dem til Forlening, forstrække Kongen med Penge; „thi bede vi Dig, at Du vil rette Dig efter at laane os 1000 Jochimsdaler paa dit Len, og at vi kunne bekomme samme Penge inden St. Jakobs Dag førstkommende; vi ville gjøre Dig Forvaring udi samme dit Len." Kolding uden Dag (1546.) T. II. 88. Afskr. 23.

Peder Hanssøn paa Agershuus fik Kvittans for 200 Maardskind, 15 Losseskind og 3 berědte Elghuder. Dat. Mariæ Magdalenæ Aften (21 Juli) 1546. T. II. 94. Afskr. 23[2].

Brev til Kjøbstæderne i Norge om Skat, nemlig af Bergens By 1500 Daler, Oslo 1200, Throndhjem 600, Marstrand 500, Tunsberg 400, Salsborg 300, Oddevald 400, Kongelf 300, Skien 250, Stavanger 250, Summa 5700 Daler. Kallundborg St. Laurentsdag (10 Aug.) 1546. T. II. 100. Afskr. 24.

Til Kjøbstæderne i Norge om Skat. For de store Udgifters Skyld, der dagligen paatrænger baade til at betale Rigets Gjæld og til anden Rigets store Nytte og Behov, er Kongen nødt til at fordre Hjælp af alle Kjøbstædmænd over hele Norge. Kongen har derfor sat Bergens Borgere til 1500 Daler, som de skulle overantvorde til Christoffer Hvitfeldt, Embedsmand paa Bergenhuus, inden St. Mortensdag førstkommende i det Seneste, anseende, at Kongen i lang Tid har forskaanet dem, og seet igjennem Fingre med dem, og ei paalagt dem saadan Hjælp. Kallundborg St. Laurentsdag (10 Aug.) 1546. T. II. 100. Afskr. 25.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus, at Kongen efter Begjæring af Anders Stabel har undt denne at maatte faa en af Stiftens Gaarde fri for Indfæstning og anden Tynge, dog at han skal give Leding og ret Landskyld, og være Peder Hanssøn eller andre Kongens Fogder og Lensmænd lydig, og at Peder Hanssøn derfor skal udlægge ham en saadan Gaard, som han kan bo paa, og derpaa tilskrive Kongen Leiligheden om

[1] Man seer af en Liste fol. 81—84 over de Lensmænd, til hvem dette Brev er udfærdiget, at det ogsaa er bestemt til Norge, men Listen over de norske Lensmænd er ikke indført; der staaer fol. 84 kun „Norge" og Plads aaben.

[2] En anden Kvittering for de samme Skind er udstedt Kolding Søndag før Olavi (25 Juli) 1546. R. V. 499. Afskr. 279.

samme Gaard, hvorefter denne videre vil give ham Forvaring derpaa. Kallundborg Slot Onsdag efter St. Laurentsdag (11 Aug.) 1546. T. II. 100. Afskr. 24.

Breve til alle Kapitler, at alle Prælater, Kanniker og Vikarier skulle give Kongen $^1/_3$ af sin Rente i dette Aar, omsætte den i Penge og betale Halvdelen inden Jul og den anden Halvdeel til Paaske; ligeledes til de Regenter over alle Stifterne[1], at hver Sognekirke skal give Halvdelen af Tienden i dette Aar, og til Sognepresterne, at de af sin Rente skulle give Fjerdeparten[2]. Udat. (Aug. 1546.) T. II. 114. Afskr. 25.

Kongen har undt Sortebrødrekloster i Oslo med Kirkegaard og Haverum til et Lectorium, en Skole og Læsemesters Bolig til evig Tid. Relator Johan Friis. Kallundborg Fredag post Laurentii (13 August) 1546. R. V. 498. Afskr. 278.

Mr. Anders [Madssøn], Superintendent i Oslo Stift, fik Brev paa en Ødejord, som ligger næst norden op til Oslo Biskopsgaard, til sig og sine Efterkommere Superintendenter i Oslo. Relator Johan Friis. Kallundborg Fredag post Laurentii (13 Aug.) 1546. R. V. 498. Afskr. 278.

Presterne i Oslo Stift og Hamer Stift fik Brev ad gratiam at være fri og kvit for Tiende af deres Prestegaarde, som de selv ibo. Relator Johan Friis. Kallundborg Fredag post Laurentii (13 August) 1546. R. V. 498. Afskr. 278.

Hans Christiernssøn, der var udvalgt til Sogneprest til Odensø og Raade Prestegjeld og af Superintendenten examineret og funden god dertil, forundes samme Prestegjeld udi hans Livstid. Cum claus. consvet. Relator Johan Friis. Kallundborg Fredag post Laurentii (13 August) 1546. R. V. 498. Afskr. 278.

Hr. Laurits Matssøn, Provst i Tønsberg, fik Brev ad gratiam paa Erkedegnedømmet i Oslo med sine Tilliggelser. Cum claus. consvet. Relator Johan Friis. Kallundborg Fredag post Laurentii (13 August) 1546. R. V. 498. Afskr. 279.

[1] ɔ: de 4 Hovedlensmænd paa Baahuus, Agershuus, Bergenhuus og Steenvigsholm (Throndhjem), til hvem i Forening med Superintendenterne Stifternes Sager overdroges ved Reformationen.

[2] Det staar ikke udtrykkeligt, at disse Skattebestemmelser særligen ere udgaaede til Norge. I de T. II. fol. 116 og 117 indtagne Breve til Stifterne m. v. staar kun: „over alt vort Rige Danmark." Men da de øvrige Stænder i Norge deeltoge i Skatten, har Geistligheden neppe gaaet fri.

Hospitalet i Oslo fik Brev paa Guds Legems Alter i Oslo at have med al sin Rente og rette Tilliggelse til de Fattiges Underholdning. Kallundborg Løverdag efter Laurentii Dag (14 August) 1546. R. V. 498. Afskr. 279.

Hans Pederssøn, Borger i Bergen, fik Kongens Forskrift til Borgermester og Raad i Ystad, at de skulle hjælpe ham til en Arv, som han har Fuldmagt fra en Prest ved Navn Hr. Nils Thorkelssøn til at opkræve af Hans Hjorts Arvinger. Udat. (1546?) T. II. 119. Afskr. 26.

Til Knud Henrikssøn, Slotsskriver paa Bergenhuus. Da Christoffer Hvitfeldt, Embedsmand sammesteds, har berettet, at han efter Superintendentens og Sognemænds Raad og Samtykke har tilskikket ham at være Sogneprest i Lofoten Prestegjæld, og Superintendenten har kjendt ham god for en Sogneprest efter Ordinansen, har Kongen undt og tilladt ham det nævnte Prestegjæld at have, nyde og bruge med al Sogneprestens Rente og Rettighed i hans Livstid, dog at være Ordinansen undergiven og prædike og lære Guds rene klare Ord og Evangelium, og gjøre Sognefolket tilbørlig Tjeneste baade inden Kirken og uden, og skikke sig tilbørlig i sit Levnet og Lærdom. Lund Mandag post Mauritii (27 Septbr.) 1546. R. V. 499. Afskr. 280.

Hr. Claus Bilde paa Baahuus fik Kvittans, at han har gjort Rentemester Jochim Beck Regnskab for en Sølvskat, han i dette Aar forleden har oppebaaret af Almuen i alt Viken og over alt Baahuus Len, af hver Landbo 1 Lod Sølv og af hver Gaardmand, Pebersvend og Tjenestedreng $1/2$ Lod, af hver jordegne Bonde som selv havde Jordegods efter deres Evne, og beløb sig det Oppebaarne efter hans Mandtalsregister til 3207 Lod $1\frac{1}{2}$ Qvintin Sølv, som han med Fradrag af Udgiften havde antvordet Jochim Beck til Kongens Omslags Behov udi Kyll [Kiel] efter hans Kvittanses Lydelse i Daler og Sølv 2900 Lod Sølv, og dermed er samme hans Mandtalsregister klart og fuldgjort, og han bliver deraf intet ydermere skyldig. Lund Søndag post Michaelis (3 Octbr.) 1546. R. V. 499. Afskr. 279.

Fru Kirstine Eriksdatter [Gyldenhorn], Eiler Brokkenhuus's Efterleverske, fik Brev ad gratiam paa de Len, hendes Huusbond sidst i Forlening havde,[1] og hun nu selv i Værge har, dog at give deraf slig Tynge og Tjeneste, som der bør af

[1] Nemlig Verne Kloster og Spydeberg; ovenfor S. 65.

at gaa. Relator Johan Friis. Lund Fredag St. Galli Dag (22 Octbr.) 1546. R. V. 499. Afskr. 279.

Anders Stabell fik Livsbrev paa Holm Gaard i Thorsnes, at have fri og kvit for den visse aarlige Skyld, som deraf gaar, dog at han skal bygge og forbedre Gaarden og give deraf anden tilbørlig Tjeneste og Tynge. Lund Søndag efter Allehelgensdag (7 Novbr.) 1546. R. V. 500. Afskr. 280.

Til Jens Splid, at Kongen skylder ham 1000 gode myntede Jochimsdalere, som han har laant Kongen, for hvilke Penge han til Pant erholder Norges Krones Len Hardanger Len og Halsnø Kloster med al deres Rente og rette Tilliggelse, til de atter indløses for samme Sum, dog at han skal gjøre deraf slig tilbørlig Tjeneste og Tynge, som der bør af at gaa efter det Forleningsbrev, han derpaa har, og naar de tre Aar forløbne ere, som hans Forleningsbrev indeholder, skal han blive tilens med Kongen, hvad han til aarlig Afgift deraf skal give. Bønderne skal han holde ved Norges Lov og ei forurette. Helsingør Fredag post Martini (12 Novbr.) 1546. R. V. 500. Afskr. 280—281 [Overstreget.]

Nils Berrildssøn fik Pantebrev paa Lysekloster for 500 Daler og det at beholde med al sin Rente og rette Tilliggelse, til det bliver ham eller Arvinger igjen afløst af Kongen eller dennes Efterkommere for samme Sum, dog at gjøre tilbørlig Tjeneste deraf og holde Klosteret ved sin Hævd og Bygning. Koldinghuus Fredag post concept. Mariæ (10 Decbr.) 1546. R. V. 501. Afskr. 281 [Overstreget].

Peder Herlofssøn Lagmand i Oslo stevner Erik Ugerup for noget Arvegods, som han negter ham, at møde i Oslo St. Hansdag førstkommende. Udat. (1546?) T. II. 140. Afskr. 26.

Hr. Claus Bilde fik aabent Brev til Bønderne og Kronens Tjenere i hele Baahuus Len, at de efter hans Underviisning skulle hugge noget Tømmer, og føre det paa Strandbakken, at det paa Foraaret kan føres til Fyen; det skal blive dem betalt med Korn. Udat. (1546?). T. II. 141. Afskr. 26.

Brev til Peder Hanssøn paa Agershuus, at forskikke til Kjøbenhavns Slot de 56 Skippund Stangjern og 2 Læster Osmwnd [Myrjern] og de Klodder, som han blev skyldig af dette hans Regnskab; ligesaa de 30 Stykker grovt Klæde, som han blev skyldig af forgangne Aars Landehjælp af Agershuus Len. Udat. (1546). T. II. 143. Afskr. 26.

Nils Skrivers Arvinger fik Brev til Peder Hanssøn paa Agershuus, at han skal give dem 50 Daler paa Kongens Vegne. Mandag efter Nytaarsdag (3 Januar) 1547. T. II. 136. Afskr. 26.

Thord Rodt fik quitantia quitantiarum paa Alt, han paa Kongens Vegne har oppebaaret og igjen udgivet, siden han fik Steenvigsholm, og til den Dag han antvordede det igjen fra sig med Inventario til Christoffer Galle, og blev Kongen deraf Intet skyldig efter hans Regnskabs Lydelse. Cum claus. consvet. Kolding Mandag efter Nytaarsdag (3 Januar) 1547. R. V. 501. Afskr. 281.

Peder Hvitfeldt skal have Brev paa Provstiet i Oslo med al Frihed, Rente, Herlighed og Rettighed, og Follo og Mossedals Len ligesom Mester Morten Krabbe og andre Provster før ham samme Provsti og Len havt have (dog undtaget Kronens Told og Ladesteder i Follo og Mossedal, som Kongen vil have sig fri forbeholdt under Agershuus), at nyde saalænge han er Rigens Cantsler i Norge og har Rigens Indsegl etc. cum claus. solitis; samt

Et lukket Brev til Peder Hanssøn, at udlægge Peder Hvitfeldt fuldeste Vederlag af de Præbender og Altergods, som falden er i Oslo, for hvis Told, Rettighed og Rente, som han har mistet fra Provstiet, at det bliver ubeskaaret. Begge udat. (1547). T. II. 198. Afskr. 30.

Peder Hvitfeldt fik Brev ad gratiam paa Kronens Provsti udi Mariekirken i Oslo med al sin rette Tilligelse, som nu tilligger og Nils Skriver dertil nu sidst i Værge og Forlening havde, dog at han skal holde efter Ordinansen tilbørlig Tynge og Tjeneste, som Provster der bør at gjøre. Cum claus. consv. Kolding St. Knud Hertugs Dag. (7 Januar) 1547. R. V. 502. Afskr. 282.

Følgebrev til Bønderne sammesteds. ib.

Christoffer Hvitfeldt, Embedsmand paa Bergenhuus, fik Kvittans, at han har gjort Jochim Beck og Jørgen Pederssøn Rentemestere ved Slotsskriveren sammesteds Iver Thorstenssøn Regnskab for hvis Guld, Sølv, Jern, Klæder, Fisk, Kobber, Lærred, Vildværk og alle andre Varer, som han paa Kongens Vegne har faaet og opberget paa Bergenhuus af Landgilde, Sagefald, Gaardfæstning, Tiende og udi andre Maader fra St. Michels Dag 1545, da han sidst gjorde Regnskab, til samme Dag 1546, og dertil over al hans Udgift, som han deraf i den Tid paa Kongens Vegne har udgivet, fortæret og udi andre Maader forvandlet. Da blev han Kongen deraf overalt skyldig 104½ dobbelte Dukater, 1 Engelot, 1 rhinsk Gylden, 2 Deventer Gylden, 548½

Lod 1½ Kvintin Sølv og 3108½ Daler 1½ Ort, hvilket Guld, Sølv og Daler han har overantvordet Rentemesteren Jørgen Persen. Saa bliver igjen hos ham beholdendes paa Slottet denne Fetalie: 2½ Læster 3½ Tønde 1½ Løb ½ Pund 8 Mark Smør, 5 Tdr. 1 Vog 22 Oste, 7½ Tønde ½ Pd. Lax, 16 Spegelax, 1 Tønde 4 Pund Aal, 92 „Huner" Hvalspæk, 2 Tønder Sild, ½ Tønde 4 Mæler Ærter, 3 Tdr. 1 Fjerd. Edik, 7 Sider Flesk, 599½ Faarekroppe, 1½ Læst 5 Tønder skotsk Salt, 174½ Alen 1 Qvintin Engelsk, 6 Stykker 6 Alen Leyst, 2 Alen Deventerst, 5 Alen „Wondelede", 3½ Stykke 2½ Al. 1 Qv. „Siilfar", 249½ Al. grovt Lærred, 9 Lispd. 2 Mark Hamp, 3½ Deger 4 Huder, 80 Deger 8 Skind, 28 Ræveskind, 90 Odderskind, 1 Ulveskind, 5 Bjørneskind, 1 Bæverskind, 3 Renkalveskind, 4 Dynevaar og 600 Klapholt, som han fremdeles skal stande til Regnskab for. Kolding Thorsdag næstefter purificationis Mariæ (3 Februar) 1547. R. V. 502. Afskr. 283.

Peder Hanssøn, Embedsmand paa Agershuus, fik Kvittans, og er der igjen paa Slottet i Beholdning, som han skal gjøre Rede for i næste Regnskab: 2 Engelotter, 18 rhinske Gylden 2 Styver, 76 Skippund 1½ Lispund 1½ Tdr. Malt, 93½ Tønde Blandkorn, ½ Td. ½ Pund 1 Fj. Ærter, 53 Sider Flesk, 59 Øxen og Kjør, 396 Nødekropper, 145 Faar og Lam, 688 Faarekroppe, 71 Gjed, 29 Gjedekropper, 4 Tønder Talg, 1½ Læst 3 Tønder 1 Fj. 2½ Pd. Smør, 10 Tønder skruet Bergefisk, 26 Tønder 1½ Fj. Sild, ½ Tønde 2½ Ore Torsk, 28 Tønder Makrel, 1 Læst 5 Tønder ½ Fj. Lax, 50 Tdr. 7 Pd. Aal, 8 Skippund 11 Tønder Humle, 20 Tdr. Baisalt, 1½ Tdr. Lyneborg-Salt, 2 Læster 2½ Tønde „foldt", 205½ Osmund Jern, 55½ Skippd. 2½ Lispd. Stangjern, 43 Skippund Jernklodde, 44½ Deger ½ Oxehud, 44½ Deger 2 Faareskind, 6 Maardskind, 3 Ræveskind, 1 Bæverskind, 15½ Timmer 9 Graaskind, 5 Skippd. 2 Lispd. Bly, 18 Skippund Klokkemalm, 12 Lispund 4½ Skippund 8 Mark Br. . . 367½ Tylvt 3 Sagdeler, 7 Skov Glas, 7½ Tønde 1 Fj. grovt Krud, 127 Pund Kjernekrud, 3 Jernslanger, 61 Alen Vadmel, 150 Rokker og Hvidling, ½ Tylvt Rafter, 300 Stk. Sparrer og 2500 Lægter. Dog haver han mere forstrakt og udlagt end hans Indtægt sig beløber 20½ Daler, ½ Qv. Sølv, 50 Mark 14 Sk. 1 Alb og 25 Skippd. 15½ Lispd. norsk Salt, som han skal igjen afkortes i næste Regnskab. Jochim Beck manu propr. subscripsit. Kolding Thorsdag næstefter Purifica-

tionis Mariæ (3 Februar) 1547. R. V. 503. Afskr. 283. 284.

Disse Ærinder fik Peder Hanssøn Svar paa: 1) Han skal betinge Kongen alle de Maardskind, han dette Aar kan bekomme i hele sit Len, og benytte sig af Forkjøbsretten efter Norges Lov. 2) Han skal strax paa Foraaret sende til Kjøbenhavn alt det Kobber og alt det Stangjern han har, 2 Læster Osmund med de Klodder, som han blev skyldig af sit Regnskab, og 30 Stykker grovt Klæde, som han var skyldig af forgangne Aars Hjælp af Agershuus Len. 3) Om Bygningen paa Oslo Kirke og paa Skolen, er Kongen tilfreds; ligesaa hvad Peder har gjort med Kirketienden. 4) Om de Artikler Religionen vedkommende vil Kongen lade det bero, til han kommer „i Skonne“ [til Skaane?], og vil da forskrive Superintendenterne til sig tilligemed Peder Hanssøn, og da gjøre en endelig Skik derpaa. 5) Det glæder Kongen, hvad han skriver om den Klippe i Kjælderen, som der paa Slottet afbrudt er, og i Henseende til den Gaard, Peder Hanssøn har undt Bergmanden derfor kvit og fri hans Livstid, dermed er Kongen tilfreds. 6) Naar Peder Hanssøns Skib til Foraaret kommer til Kjøbenhavn, har Rentemesteren Befaling til at sende ham op tilbage Rug, Malt og Flesk, saameget han behøver. 7) I Antonius Almbechs Sag skal han tage Borgen af ham; kan han ikke stille Borgen, skal han forvare ham, saa han ikke undkommer med sit Regnskab. 8) De Kravelspiger og Jernbolte, han fik Hr. Eske Bildes Skrivelse om, skal han lade færdiggjøre, saaledes som der er tilskrevet ham, enten i Skien eller andensteds. 9) Kongen bifalder, at Peder Hanssøn har udlagt Superintendenten en Gaard for den Halm og det Hø, han aarlig skal have af Slottet. Kolding Tirsdag efter Kyndelsmesse (7 Febr.) 1547. T. II. 146. Afskr. 27—28.

Thomas Køppen fik Brev ad gratiam paa de 2 Parter af Stigtens Gods paa Færø uden alt Regnskab deraf at gjøre, dog at han aarlig skal give deraf til Skolen paa Færø 100 Mark Lybsk og 100 Mark Lybsk til Hospitalet sammesteds til St. Olafs Dag, og 500[1] Mark Lybsk skal han aarligen til Paaske fornøie Kongen deraf, hvor Kongen er her i Riget, og da medbringe fornøden Kvittans, at Pengene til Skolen og Hospitalet ere betalte. Kolding Mandag efter Scholasticæ virginis Dag (14 Febr.) 1547. T. II. 149. R. V. 505. Afskr. 28. 284—285.

[1] R. har 300 Mark.

Den samme fik Kvittans paa 200 Mark Lybsk, som er af hans Afgift af Færø for Kronens Rettighed, for 1545 og 1546. Dat. som foreg. R. V. 505. Afskr. 285.

Den Samme fik Kvittans at have gjort Jørgen Pederssøn [Rentemester] Regnskab paa Kongens Vegne, for hvad han har oppebaaret af det geistlige Gods paa Færø 1545 og 1546. Kolding Tirsdag efter Valentini (15 Februar) 1547. ib.

Christoffer Galle, Embedsmand paa Steenvigsholm, fik Kvittans, at han har gjort Rentemesteren Jørgen Pederssøn Regnskab ved sin Tjener Søren Pederssøn for hvis Guld, Sølv, Daler, Penge, Korn, Smør, Kvæg, Fetalie, Humle, Jern, Salt, Kobber, Fisk, Klæde, Lærred, Vildvare og al anden Vare, han har faaet og oppebaaret paa Steenvigsholm af alle de Len, der nu tilligger, af Landgilde, Sagefald, Gaardfæstning, Tiende og udi andre Maader, fra Fastelavn 1546, da han samme Slot og Len annammede af Thord Rodt, og til St. Michelsdag dernæstefter, som er 7 Uger og ½ Aars Regnskab. Og da over al hans Udgift, som han deraf i samme Tid paa Kongens Vegne har udgivet, fortæret og i andre Maader forvandlet og forsendt efter hans Registres og Regnskabs Lydelse, da blev han Kongen deraf overalt skyldig Henricus Nobel 1, dobbelte Dukater 12, Engelotter 110, rhinske Gylden 6, Maardskind 14½, Daler 1309, var deriblandt 600 Daler, som var af Skatten af Throndhjems By, Sølv 419½ Lod, hvilket Guld, Sølv og Daler han nu har ladet antvorde ind i Kongens Kammer paa Koldinghuus. Saa bliver igjen hos ham beholdendes paa Slottet denne efterskrevne Sum Penge og Fetalie: Penge 30 nye Mark, 6 Skil. Engelsk, 1½ Al. Deventers, 1 Stykke 5 Alen „ward“ Klæde, 3½ St. 4 Alen Sardug, 3½ Stykke 9 Alen lybsk graat, 15½ Alen Vadmel 2 Alen (!), Lærred 55½ Alen, Hamp 7½ Lispund, Nødsfald 14½ 2 Lemmer, Faar og Gjeder 583, Flesk 6 Sider, Hjorte Vildbrad 2 Læster, Smør 3 Tønder 1½ Spand 1 Pund 6 Mark, Lax 2 Læster 2 Tdr. 6 Lax, Sild 1½ Læst 1½ Tønde 1 Fj., saltet Torsk 2½ Læst 2½ Td., Rav 235, Rekling 26 Vorder, Bergeske Fisk 129 Vorder 2 Fisk, Tyskemeel 3 Tønder, Norskemeel 17 Læster 5 Tønder 6 Mærker, norsk Malt 64 Vægter 4 Voger, 12 Læster 4½ Td. Malt, Salt 1 Td. Lønborgersalt, 2 Tdr. norsk Salt, Humle 6 Pund 9 Lispd., Sælspæk 39, Gryn 1 Td., Jern 276 Pund „teme“ Jern 19 Voger 1 Pund forbrændt Jern, Huder 1½ Deger 2 Huder, Skind 8 Deger Ræveskind, 18 Otterskind, 139½

„Blyøe“ 6 Voger, som han fremdeles skal stande til Regnskab for. Det samme skal han ogsaa for det Inventarium, han har modtaget paa Steenvigsholm og han ikke nu til denne Regnskab har gjort Rede for. Kolding Tirsdag post Reminiscere (8 Marts) 1547. R. V. 506. Afskr. 285—286.

Axel Urne til Søgaard fik kongl. Tilladelse at indløse fra Nils Berrelsøns Arvinger Lyseklоster for hvad det er i Pant for, og siden det beholde for et frit brugeligt Pant, til det bliver ham eller Arvingerne igjen afløst. Og skal han gjøre deraf tilbørlig Tjeneste. Cum claus. consvet. Koldinghuus Onsdag efter Reminiscere (9 Marts) 1547. R. V. 507. Afskr. 286.

Otte Brockenhuus fik Brev ad gratiam pro servitio facto et faciendo paa Raade Skibrede at beholde kvit og fri uden al Afgift, dog at han skal gjøre tilbørlig Tjeneste. Kolding Thorsdag post Søndag Reminiscere (10 Marts) 1547. R. V. 505. Afskr. 285.

Følgebrev til Bønderne sammesteds. Dat. som foreg. ib.

Evert Bodecker med noget Bergfolk fik Pas at maatte passere til Kongens Bergverk. Udat. (1547) T. II. 178. Afskr. 29.

Til Borgemester, Raadmænd og menige Borgere og Indbyggere i Throndhjem, at Kongen af Gunst og Naade tager, annammer og undfanger dem, deres Hustruer, Børn og alt deres Gods rørendes og urørendes i sin kongelige Hegn, Værn, Fred og Beskjærmelse, ligesom han, for at Throndhjem saameget desbedre maa blive ved Magt, har undt og givet Undersaatterne af Byen og deres Efterkommere efterskrevne Privilegier, Naader og Friheder at nyde og beholde. Først skulle alle indlændiske og udlændiske Kjøbmænd, som komme did til Marked eller nogen anden Tid om Aaret, bygge deres Boder paa Torvet, som andensteds Sædvane er, og der blive i deres aabne Boder hos deres Kjøbmandskab og Kram, saalænge som Markedet staar og ikke længer, og ikke løbe omkring til Boderne og Jagter, som der indkomme, eller andensteds. 2) Alle de, som komme til Throndhjem og gjøre Tilføring med Meel, Malt, Viin, Øl eller anden Vare, som er svært Gods, skulle det opskibe i Boder eller andre Huse og Intet deraf bortsælge eller kjøbslaa paa Elven, førend de have det alt opskibet. 3) Ingen fremmed Kjøbmand skal være tilstedet at sælge Viin, Mjød, Tyskøl eller nogen anden Drik i Kandetal, hele eller halve Kander, uden i hele og halve Tønder. 4) Skal ingen „Vergemænd“ være tilstedt at

inddrage i Hered eller andetsteds at kjøbslaa, vore Undersaatter til Forprang i nogen Maade, uden med Fisk, Tran og Spæk, saameget som de behøve til deres eget Behov. 5) Prester, som have deres Gjæld og Rente, skulle være forbudt at bruge nogen Kjøbmandskab ydermere end med deres Rente og Indkomme og til deres egen Underholdning. Ligesaa skal være forbudt Lensmænd, Fogder, Provster eller Skrivere, som tjene for Klæde eller Penge, at bruge nogen Kjøbmandskab i Hereder eller andensteds. 6) Skal det være Undersaatterne i Throndhjem frit for at uddrage i Thrøndelagen og Nordlandene og der bruge deres Kjøbmandskab med Alen og Vægt efter gammel Sædvane. Dog saa, at naar Kongen kommer i Rigens Forfaring og da kan finde, at nogen af disse Artikler er ham og Undersaatterne besværlige, da vil han have Magt at forandre dem og remediere, eftersom det kan være ham og Undersaatterne lideligt og taaligt. Cum claus. consvet. Kolding Tirsdagen efter Palmesøndag (5 April) 1547. R. V. 507. Afskr. 286—288.

Jens Ulfstand stevner Lauge Bragde for noget Gods, som hans Fader[1] havde kjøbt, og ligesaa for noget Gods, som Kongen har givet hans Fader, at møde i Vardberg Mandag næstefter St. Hans Midtsommerdag. Udat. (1547). T. II. 191. Afskr. 30.

De Lybske fik et Brev til Christoffer Hvitfeldt [Høvedsmand paa Bergenhuus], at de have meldt for Kongen, hvorledes deres Kjøbmænd skeer forkort paa deres Seilads og Kiøbmandshandel, at han derfor skal paasee, at der ikke skeer dem nogen Uret, men at der gaar ligeligen til paa begge Sider. Udat. (1547). T. II. 152. Afskr. 28.

Christen Jenssøn i Winni i Norge et Protectorium. Udat. (1547?) T. II. 153. Afskr. 28.

Disse efterskrevne gode Mænd, Hr. Axel Bragde, Hr. Claus Bilde, Erik Bøller, Tage Ottesen [Thott], Claus Urne, Stig Pors, fik Brev at møde i Vardberg St. Hansdag Midtsommer førstkommende, at høre de Sager mellem de Svenske og Norske. Udat. (1547). T. II. 147. Afskr. 29.

De Samme fik siden Kongens Brev, at de skulle begive sig til Vardberg St. Hansdag, og der skikke baade de Svenske og Danske Lov og Ret. Odense Tirsdag næstefter Helligtrefoldigheds Søndag (7 Juni) 1547. ib.

[1] ɔ: Hr. Truid Holgerssøn Ulfstand, hvis Enke Fru Gyrvhild Fadersdatter (Sparre) Hr. Lage Brahe havde ægtet.

Brev til Peder Hanssøn paa Agershuus om en Skibsladning Sagdeler og Stenletter(?), deriblandt 8 Tylvter udvalgte tykke Sagdeler til Døre; dog skal Axel Jul selv skikke et Skib derefter. Ligeledes Brev til Hr. Claus Bilde at skikke en Skibsladning Egetømmer til samme Bygnings[1] Behov, eftersom Bygmesteren tilskriver ham, og Axel sender Skib derefter. Udat. (Vaaren 1547). T. II. 163. Afskr. 28.

Et Brev til Hr. Claus [Bilde] at lade sage og skaffe Kongen 50 Tylvter Egeplanker en rum Haand tykke til at ligge færdige, naar Kongen sender Skib efter dem.

Til Peder Hanssøn i lige Maade 50 [Tylvter?] Planker. Begge udat. (1547). T. II. 164. Afskr. 29.

Brev til Axel Jul [paa Aalborghuus], at han, naar han lader et Skib løbe til Norge, bestiller hos Baadsmændene med dem tilbage „Maesen tree" [Mastetræer?] til Kongens Behov[2]. Udat. (1547?). T. II. 174. Afskr. 29.

Thrond Benkestok fik Brev ad gratiam paa Søndmøre Len og Stigtens Gods i samme Len at have, nyde og beholde, saa at han skal til gode Rede give 180 Jochimsdaler og tjene overalt med 4 Karle til Skibs, naar Behov gjøres, og være Lensmanden paa Bergenhuus hørig og lydig. Cum claus. consvet. Relator Jochim Beck Rentemester. Kjøbenhavn Tirsdagen efter Botolphi (21 Juni) 1547. R. V. 508. Afskr. 288. (Udat. i T. II. 191. Afskr. 30.)

Lille Rolof [Rolf Olafssøn] i Oslo fik Livsbrev paa Bryn Gaard at beholde for det Brev, som han oplod Kongen, som han havde paa Hospitalet i Oslo. Kjøbenhavn St. Hans Midsommers Dag (24 Juni) 1547. R. V. 500. Afskr. 280.

Hospitalet i Oslo fik Brev paa det Hospital i Tønsberg, at blive dertil til evig Tid. Kjøbenhavn St. Hans Midsommerdag (24 Juni) 1547. R. V. 509. Afskr. 288.

Breve til alle Lensmændene ved Søsiden i Norge, at de have flittigt Tilsyn med, at Skotterne ikke ligge der og bytte og parte,[3] saafremt de ikke ville staa Kongen derfor tilrette. Udat. (1547?). T. II. 187. Afskr. 29.

[1] Paa Aalborghuus, hvorom Brev (T. II. 163) udgik til Høvedsmanden Axel Jul, dat. Kolding Mandag efter Oculi (ɔ: 14 Marts) 1547, samt til Mester Morten Bussert som Bygmester.

[2] Hører utvivlsomt til nysnævnte Brev af Mand. efter Oculi.

[3] ɔ: Sørøvere, som i norsk Havn dele det tagne Bytte.

Peder Hanssøn paa Agershuus fik Kvittans paa $3^1/_2$ Timmer Maardskind. Kolding Mandag efter Søndag Exaudi (23 Mai) 1547. R. V. 509. Afskr. 288.

Jens Thomessøn, Skriver i Kancelliet i Kjøbenhavn, forundes efter Mester Anstein, som var Kannik i Hamer og nu er død, dennes nu ledige Kannikedømme og Præbende til Hamers Domkirke med al sin Rente og rette Tilliggelse for Livstid; dog skal han, naar han ikke er i Kongens daglige Tjeneste, residere hos Domkirken i Oslo og være Oslo Kapitels Statuter undergiven, og gjøre slig Tynge og Tjeneste baade inden Kirken og uden, som andre Kanniker, og være Ordinantsen undergiven. Kjøbenhavn Søndag efter Bartholomæi apost. Dag (28 Aug.) 1547. R. V. 509. Afskr. 288. [Overstreget; jfr. Brev af 26 Juli 1552.]

Peder Hanssøn fik Brev at nedskikke Tømmer til et Porthuus paa Kjøbenhavn, nemlig 24 Bjelker 18 Alen lang, 30 Sperrer 17 Alen lang, 10 Stykker Træ hvert 30 Alen langt, 1 Stykke 30 Alen langt, 30 Stykker 10 Alen langt, 22 Stykker 7 Alen langt, 50 Stolper 7 Alen lang, 2 Stykker 16 Alen langt, 2 Stykker 16 Alen langt, 4 Stykker 15 Alen langt; ligeledes til Møllen 20 Bjelker hver 16 Alen lang og 1 Fod i Kant, 2 Stykker Fodtræ hvert 20 Alen langt, 1 Stykke 15 Alen langt, 1 Alen i Kant, 4 Stykker til Møllen hvert 15 Alen langt, 14 Stykker hvert 9 Alen langt, 30 Sparrer hver 15 Alen lang, 60 Stuckholtt 6 Alen lang, 1 Stykke Fodtræ 21 Alen langt, 1 Stykke 15 Alen langt, 40 Stykker 15 Alen langt, 5 Stykker 15 Alen langt. Kjøbenhavn Fredag efter Helligkorsdag exaltationis (16 Sept.) 1547. T. II. 206. Afskr. 30—31.

Til Indbyggerne i alle de søndenfjeldske Len, at Kongen til St. Hansdag førstkommende Sommer vil komme til Oslo for at lade sig hylde af menige Norges Indbyggere, Adel, Kjøbstædsmænd, Bønder og Almue efter Norges gamle Skik, og derpaa forblive der nogen Tid og hjælpe hver Mand til Lov og Ret efter Norges Lov. De skulle derfor sende 4 Agtemænd af hvert Fylke til Oslo med Fuldmagt for dem, der sidde hjemme, at sværge og hylde ham som deres rette Herre og Konge. Men da han forfarer, at han ikke der vil kunne bekomme Underholdning til sig og Følge uden Undersaatternes Hjælp, beder han dem efter Rigets gamle Skik at give en Gjengjerd, saaledes at hver 10 bosiddende Bønder yde 1 fed Oxe, 1 Fjerding Smør, 10 Sider Flesk, 10 Faar, 10 Gjæs, 20 Høns, 1 Tønde Meel og 2 Tønder Malt, og hver Huusmand, som ikke bosiddende er, 1

Lod Sølv, og fremføre denne Hjælp til Oslo til Peder Hanssøn paa Agershuus i det Seneste 18 Dage før St. Hansdag; Kongen vil da være dem en naadig og gunstig Herre, og vide og ramme deres Alles Gavn og Bedste. Kjøbenhavns Slot Tirsdag næstefter St. Mauritii Dag (27 Septbr.) 1547. T. II. 217. Afskr. 33—34.

Til Indbyggerne i de nordenfjeldske Len, at Kongen næste St. Hansdag vil lade sig hylde i Oslo. Ligesom næstforegaaende Brev, men da de Nordenfjeldske bo saa langt fra Oslo, at de ikke uden stor Skade og Fordærv kunne føre Fetalie didhen saaledes som de Søndenfjeldske [disses Ydelse nævnes som i foregaaende Brev, kun, at der istedetfor „hver Huusmand, som ikke bosiddendes er, 1 Lod Sølv“ heder „hver Udrorskarl 1 Lod Sølv“], da skulle hver 10 bosiddende Bønder istedet yde saameget Fisk, Smør, Huder og Skind, som svarer til Gjengjerden fra de Søndenfjeldske, og hver Udrorskarl, som ikke bosiddende er, 1 Lod Sølv, og fremføre denne Hjælp til Christoffer Hvitfeldt, Embedsmand paa Bergenhuus, inden 18 Dage før St. Hansdag. Kjøbenhavns Slot Tirsdag efter St. Mauritii Dag (27 Septbr.) 1547. T. II. 216. Afskr. 31—32.

Til Lensmændene Søndenfjelds, at tilsige Adel o. s. v. [som foregaaende Brev] til Hyldingen og sørge for, at Gjengjerden[1] efter de medsendte aabne Breve udgives af Almuen og føres til Oslo, „og den der lade annamme paa vor Tilkomst, og hvis Du af samme Gjengjerd oppebærer, at Du det lader salte og vel forvare til vort Behov, undtagen hvis som falder der hos Oslo, at vi det ferskt kunne beholde, eftersom Behov gjøres.“ De Bønder, som bo saa langt fra Oslo, at de ikke kunne fremføre levende Gjæs og Høns, skulle istedet give anden Fetalie. [Brevet er ufuldendt og udateret]. T. II. 218. Afskr. 35.

Breve til Lensmændene Nordenfjelds, at Kongen vil lade sig hylde næste St. Hansdag. Lensmanden skal derfor tilsige Alle af Adel i sit Len, alle Lagmænd og nogle af Lagrettesmændene samt 4 ægtede Bønder af hvert Fylke, og selv møde frem i Oslo til den nævnte Tid, samt sørge for, at Gjengjerden ydes saaledes som bestemt i de Breve herom, der sendes ham. Kjøbenhavn Slot St. Michelsdag (29 September) 1547. T. II. 217. Afskr. 34—35.

[1] Den i dette og foregaaende Breve paabudne Gjengjerd blev saavidt muligt omsat i Penge og i 1548 sendt til Danmark til Hoffolkets Afløнning og Gjældens Betaling.

Til Peder Hvitfeldt, Norges Riges Kansler, at Kongen for hans Tjeneste har forlenet ham Kronens Len Jomfrukloster i Oslo med alle de Bønder, Tjenere og anden Rente og rette Tilliggelse, som nu tilligger, at have kvit og fri uden al Afgift, til Kongen anderledes tilsiger, dog at han skal besørge de Nonner, som der nu inde ere og som hertil have holdt sig ærligen og tilbørligen, deres tilbørlige Underholdning til Klæde og Føde, gjøre Riget tilbørlig Tjeneste og bygge og forbedre Klosteret og Klostergodset, holde Tjenere derpaa boendes ved Lov, Skjel og Ret, og ikke uforrette nogen af dem mod Loven eller udfæste nogen af dem af deres Gaarde, medens de bygge og forbedre samme og give deres aarlige Landgilde og anden Rettighed, og ikke besvære Klosterets Tjenere med nogen ny Fæstning eller Husbondshold. Ingen maa derfor paa samme Gods gjøre ham Hinder eller Forfang. Kjøbenhavn Thorsdag efter Dionysii (13 Oktbr.) 1547. R. V. 509. Afskr. 289.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus, at indskibe Tømmer fra Drammen til Foraaret og nedsende det til Salen paa Kjøbenhavn, til det nederste Loft 80 Bjelker 15 Alen lange og 5 Kvarteer brede paa Kanten, til det øverste Loft 60 Bjelker 30 Alen lange, 5 Kvarteer brede, til 4 Karnapper 60 Bjelker, 20 Alen lange, 1 Fod brede, til Sperret 80 Sparrer, 19 Alen lange. Kjøbenhavn Thorsdag efter Dionysii[1] (13 Octbr.) 1547. T. II. 223. Afskr. 35—36.

Thrond Iverssøn fik Pantebrev paa Utstein Kloster for 300 Daler at have for et frit brugeligt Pant, til det vorder ham eller hans Arvinger igjen afløst for samme Sum, dog at han skal gjøre deraf tilbørlig Tjeneste, som hans Forleningsbrev, han tilforn derpaa har, indeholder. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn Fredag næst efter St. Galli Dag (21 Octbr.) 1547. R. V. 510. Afskr. 289.

Iver Jenssøn [Jernskjeg] fik Brev ad gratiam paa Frølands Skibrede at have, nyde og beholde efter Kong Fredriks Brevs Lydelse, som han derpaa har, paa tilbørlig Tjeneste og ikke besvære Bønderne med noget nyt Paalæg eller Huusbondshold eller Indfæstning. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn Thorsd. efter St. Andreæ apost. Dag. (1 Decbr.) 1547. R. V. 510. Afskr. 289—290.

[1] Saaledes ved Brevets Begyndelse, ved Slutningen staar Lucæ Evangelistæ (18 Oktbr.).

Til Bent Bilde, at Kongen af synderlig Gunst og Naade og for den Troskab og villige Tjeneste, han hertil har gjort og bevist og herefter troligen giøre og bevise maa og skal, har undt og tilladt ham at indløse Kronens Gaard og Len Sæm Gaard og Tønsberg Len fra Erik Ugerup, som nu har det i Pant og Værge, for 700 Mark danske og 4 Lod Sølv, og med alle de Bønder og Tjenere, der tilligge og eftersom Erik Ugerup nu har det, at nyde bruge og beholde for et brugeligt Pant kvit og fri uden al Afgift, til de fra ham eller Arvinger igjen afløses af Kongen eller hans Efterkommere for samme Sum; dog at han og Arvinger gjøre tilbørlig Tjeneste deraf, bygge og forbedre samme Gaard og Gods og holde Bønderne ved Loven. Sammeledes skal han frede Jagten og ei slaa eller slaa lade, skyde eller skyde lade eller ellers ødelægge noget Adelvildt eller andet Vildt; desligeste skal alt Vraget, som der falder i Lenet, komme Kongen til Bedste, og Bilde gjøre godt Regnskab derfor. Kolding St. Luciæ virginis Dag (13 December) 1547. R. V. 504. Afskr. 284.

Peder Hanssøn fik Brev, oppe i Landet i sit Len at maatte tage Daler[1], Huder og Skind for Madskatten, og ved Søsiden Madskat efter Kongens Breves Lydelse og lade den forvare, saa den ikke bliver fordærvet. Udat. (1547?). T. II. 226. Afskr. 36.

Mads Bagge til Agershuus. Uden Datum eller anden Oplysning (1547?). T. II. 227. Afskr. 36.

Hr. Claus Bilde fik aabne Breve til Baahnus og Vikens Len om at hjælpe med at hugge Tømmer. Udat. (1547?) T. II. 230. Afskr. 36.

Hr. Gude Galde stevner Thrond Benkestok og Erik Mogenssøn for noget Arvegods efter Jomfru Magdalene Olsdatter [Bagge], at møde i Oslo St. Hans Midtsommer. Udat. (1547?). T. II. 230. Afskr. 36.

Oluf Thordssøn fik Brev til sig og et Barn i begges deres Livstid paa Skaaneland i Helgeland, at have, nyde og beholde efter de Breves Lydelse, som [Erke-]Biskop Oluf, fordum Biskop i Throndhjems Stift, ham derpaa givet har. Cum claus. consvet. Koldinghus Onsdag efter St. Antonii Dag (18 Januar) 1548. R. V. 511. Afskr. 290.

Christoffer Galle fik Kvittans paa dette efterskrevne

[1] Formodentlig Skrivfeil for Deler (ɔ: Planker).

Guld og Daler, som han har ladet antvorde ind i Kongens Kammer, som er 11 dobbelte Dukater, 1 Engelot, 1 Krone, 22 rhinske Gylden, 234½ Daler 1 Ort. Kolding Mandag efter Pauli conversio (30 Januar) 1548. R. V. 511. Afskr. 290.

Jon Simonssøn, Lagmand i Lister, Mandals, Nedenes og Robygde Len, fik Brev paa en Kronens Gaard i Mandals Len i Holleim Sogn, der kaldes Holleim [Holme], at nyde, bruge og beholde den med al sin rette Tilliggelse, saalænge han er Lagmand i samme Len. Kolding Søndag post Purificationis Mariæ (5 Februar) 1548. R. V. 511. Afskr. 290.

Menige Borgere i Bergen fik Brev at maa bruge deres Kjøbmandsskab paa Færø efter deres Privilegiers Lydelse. Cum claus. consvet. Koldinghus Fastelavns Søndag (12 Februar) 1548. R. V. 512. Afskr. 290.

Lybert van Alsted fik Brev, at han har berettet, hvorledes Kjøbmændene paa Bryggen i Bergen nogen Tid siden forleden har fanget ham og ført ham til Lybeck, og der tvunget ham en Orfeide af, og desligeste maatte forsværge Kongens Riger og Lande, fordi han havde ladet sig love en Pige i Bergen og givet sig i Ægteskabs Stand og for ingen anden Aarsag, og agtet der at bygge og bo som andre Undersaatter; da efterdi samme Kjøbmænd dertil ingen Ret havde og ikke heller nogen Privilegier derpaa, har Kongen givet ham fri og sikker Leide, at give sig til Bergen og bo der, alligevel han er ægtegift. Dersom Nogen har ham noget til at tale medrette, skal han staa hver Mand tilrette for Embedsmanden paa Bergenhuus eller og for Borgermester og Raad sammesteds. Cum claus. consvet. Koldinghuus Fastelavns Søndag (12 Februar) 1548. R. V. 512. Afskr. 290—291.

Til menige Borgere i Bergen. Da de ved deres Fuldmægtige haardelig have beklaget, hvorledes der gjøres dem Hinder paa deres Næring og Bjering, som de bruge med Kjøbmandskab i Nordlandene og andensteds i Norge, har Kongen, for at Byen og Undersaatterne maa blive ved Magt, undt og tilladt dem at bruge deres Kjøbmandskab i Norge og alle andre Steder efter deres Privilegiers Lydelse, og for at det tydske Kontor i Bergen kan og blive ved Magt, skulle de ikke seile nordenfor Throndhjem ydermere end med de Skibe, som forladt blev i Odense nogen Tid forleden, den Tid de vendiske Stæders Fuldmægtige og Undersaatterne i Bergen derom bleve

forenede, til saalænge Kongen anderledes derom tilsigendes vorder, og Ingen skal herimod gjøre Undersaatterne af Bergen nogen Hinder eller Forfang. Koldinghuus Fastelavns Søndag (12 Februar) 1548. R. V. 512. Afskr. 291—292.

Lars Olssøn paa Halleset paa Strind fik Livsbrev paa Halleset Gaard, som han nu selv paaboer, med al sammes Tilliggelse, dog at han aarligen skal give deraf hvis Landskyld og anden Rettighed, som pleier og bør af at gaa medrette baade vist og uvist, bygge og forbedre Gaarden og holde den ved Hævd og Bygning, og tjene Kongen og Hertug Frederik huld og tro, og være Lensmanden paa Steenvigsholm hørig og lydig. Kolding Thorsdag eft. Invocavit (19 Febr.) 1548. R. 513. Afskr. 292.

Til Christoffer Hvitfeldt, at Undersaatterne i Bergen havde havt deres Fuldmægtige hos Kongen, som blandt Andet havde tilkjendegivet, at de efter sine Privilegier have Ret til at besøge Færø for Kjøbmandskabs Skyld, men at der nu i nogle Aar er gjort dem Hinder heri, hvorpaa Kongen havde givet dem Tilladelse til heri at følge Privilegierne. Men efterat Thomes Kiøping til Hamborg, som har Færø i Forlening, nu har berettet, at han og hans Madskab [ɔ: Matskapi, Compagni] i den dyre Tid, som indtraf paa Færø forleden Aar, forstrakte Undersaatterne der med Korn og Fetalie, saa de have Meget tilgode af dem, men maa befrygte, at de, hvis Bergens Borgere faa Lov til at gjøre Opkjøb af de Varer, der findes, ikke faa sin Betaling, vil Kongen, at Christ. Hvitfeldt handler med Undersaatterne i Bergen, at de ikke bruge noget Kjøbmandskab paa Færø, før Thomes Kiøping og hans Madskab have faaet sit Tilgodehavende. Til Efterretning sender Kongen derhos en Udskrift af det Brev, T. Kiøping fik paa Færø i den næst forledne Feide, fordi han lod sig finde villig og trolig mod Kongen og hans Riger. Koldinghuus Mandag efter Lætare (12 Marts) 1548. T. II. 243. Afskr. 36—37.

Thomas Køppen, Borger i Hamborg, fik Kvittans, at han har ladet fornøie ind i Kongens Kammer 500 Mark Lybsk, som er hans Afgift af Færø for 1547, og er de 400 Mark hans aarlige Afgift af den geistlige Rente og de 100 Mark af Kronens Rente. Ligesaa har han beviist for Kongen, at han 1547 har fornøiet til Skolen paa Færø 100 Mark Lybsk og 100 Mark til fattige Folk efter det Brevs Lydelse, som Kongen dertil aarlig har funderet og stiftet; han og hans Arvinger lades derfor kvit,

fri og ledige for alt ydermere Krav eller Eftermaning. Koldinghuus Mandag post Lætare (12 Marts) 1548. R. V. 513. Afskr. 292.

Brev til Christoffer Hvitfeldt, at han gjør sin Flid med at istandsætte Erkebiskopsgaarden i Bergen, forat Kongen siden kan unde Rigets Indbyggere den til at have sin Handel i, hvis den staar til at istandsætte med ringe Omkostning. Udat. (1548). T. II. 241. Afskr. 36.

Til Thomes Kiøpings Hustru Elisabeth, at Kongen under og tillader, at hun, om hun overlever sin Mand, maa nyde, bruge og beholde Færø med al kongelig og geistlig Rente og Rettighed et Aar næst efter hendes Husbonds Død, ligesom han det nu i Værge og Forlening haver, paa det at hun kan lade indkræve og saa meget desbedre undfange hvis Gjæld og Rettighed, som ham tilstaar der paa Færø, dog med saa Skjel, at hun skal gjøre og give Kronen deraf slig Afgift og Tynge, som hendes Mands Forleningsbrev udviser. Koldinghuus Tirsdag post Lætare (13 Marts) 1548. R. V. 514. Afskr. 293.

Christoffer Hvitfeldt fik Kvittans paa 303 dobbelte Dukater, 38 Halvdukater, 1 Portugaleser, 1 Riddergylden, 8 rhinske Gylden, 1 Krone, 1 Engelot, 61 Maardskind, 21½ Timmer Graaværk og 10 Skind og 65 Stykker Hermelin. Kolding Thorsdag post Lætare (15 Marts) 1548. R. V. 514. Afskr. 293.

Hr. Claus Bilde fik Brev, at han skulde give Jürgen van Mønster saameget Bygningstømmer, som et Skib paa 20 eller 30 Læster kan føre, naar han kommer efter det. Relator Anders van Barbi. Kolding Løverdag efter Lætare (17 Marts) 1548. T. II. 249. Afskr. 37.

Breve til alle Lensmænd i Norge Søndenfjelds, at lade forkynde for alle Søfarende, at de intet Tømmer udføre, og hindre dem deri, undtagen til Danmark. Udat. (1548). T. II. 261. Afskr. 38.

Brev til Kapitel i Throndhjem, at de udvælge en lærd Mand, som kan tjene til Superattendent.[1] Udat. (1548). T. II. 261. Afskr. 38.

Povel Hvitfeldt fik et Missive til Christoffer Hvitfeldt, at han skal overantvorde ham Nordfjord Len, som Peder Hvitfeldt tilforn havde i Forlening, at beholde kvit og fri uden al Afgift ad gratiam og medens han er Huusfoged paa

[1] Efter Mag. Thorbjørn Olafssøn Bratt, som døde paa Ringsager paa Hjemreisen fra Kjøbenhavn 1548.

Bergen. Kolding fjerde Dag Paaske (4 April) 1548. R. V. 515. Afskr. 293.

Christoffer Galle fik Følgebrev til alle Kronens Bønder og Tjenere, som bygge og bo i Skogn og Bodvigen, at skulle svare ham, til saa længe der anderledes om tilsiges. Dat. Kolding fjerde Dag Paaske (4 April) 1548. T. II. 258. R. V. 515. Afskr. 38. 293.

Peder Pederssøn [til Huseby] fik Følgebrev til Bønder og Tjenere, som bygge og bo i Børsen, at skulle svare ham, indtil Kongen derom anderledes tilsigendes vorder. Kolding 4de Dag Paaske (4 April) 1548. T. II. 258. R. V. 515. Afskr. 38. 293.

Jørgen Pederssøn fik Brev ad gratiam paa Bakke Kloster mod aarlig Afgift til Kongens Kammer 50 Daler, og tjene deraf med 4 gerustige Heste eller og 4 Karle til Skibs, naar derom tilsiges. Cum claus. consvet. Johan Friis Kansler subscripsit. Kolding Onsdag efter dominicam Qvasimodogeniti (11 April) 1548. R. V. 515. Afskr. 292—293. [Overstreget.]

Hr. Eske Bilde, Hr. Claus Bilde, Byrge Ulfstand og Claus Urne fik Brev med Gres [Gregers] Bryske, at skulle rette sig efter at drage paa det Tog til Norge[1], naar de faa videre Skrivelse derom. Udat. (Mai 1548). T. II. 264. Afskr. 38.

Baadsmænd at skulle nu forskrives af Kjøbstæderne i Nørre-Jylland og Fyen paa den Reise til Norge 1548. [Der udskreves ialt af Jyllands og Fyens Kjøbstæder 100 Baadsmænd, hvoraf 22 fra Fyen, af Ribe og Aalborg 8, af Skagen, Sæby, Randers og Aarhuus hver 6, iøvrigt 4, 3 og 2 af hver By]. Udat. T. II. 265. Afskr. 38. [Herom udgik Brev til de nævnte Stæder, dat. Koldinghuus Lørdag efter Himmelf. Dag (12 Mai) 1548. T. II. 266. Afskr. 39.].

Peder Hvitfeldt, Norges Riges Kansler, fik Brev til sig igjen at annamme det Gods, som var magelagt fra Provstiet i Oslo, dersom ikke dette havde faaet eller vilde faa fuldt Vederlag derfor. Kolding Løverdag efter Ascensionis domini (12 Mai) 1548. T. II. 266. Afskr. 38.

Peder Hanssøn paa Agershuus fik Brev at skulle tillægge Prædikanten i Nonneklosteret i Oslo en ringe geistlig Forlening til Underholdning, naar en saadan bliver ledig der. Kolding Løverdag efter Ascensio domini (12 Mai) 1548. T. II. 266. Afskr. 39.

[1] I Anledning af Hyldingen i Oslo.

Til Frants Bundtmager van Hall, at maatte opbygge en Sagmølle ovenfor Seermølle i Norge og den beholde i 20 samfelde Aar, og give aarlig deraf til Kronen hvert 10de Bord, som sages i Møllen, dog med saa Skjel, at han ikke skal lade bygge Møllen til nogen Hinder for Seermølle, og naar den, som i Seermølle er, har Vand behov, da skal Frants van Hall lade sin Sagmølle staa stille og ikke bruge den. Efter de 20 Aar skal den høre Kronen til. Kolding Tirsdag efter dom. Exaudi (15 Mai) 1548. R. V. 515. Afskr. 294.

Lauge Brahe stevner Fru Ingerd [Ottesdatter Rømer], Hr. Nils Henrikssøns Efterleverske, for Giske og Giske Gods, som hun annammede og oppebar Rente og Landgilde af, og for hvis Bo og Boskab hun deraf har annammet, som han mener med Urette. — Item stevner Fru Eline [Pedersdatter Griis] paa Ellin for nogle Breve, som hun har forkommet, som stode i Huseby Kirke. — Item stevner Lauge Ulfstand for nogen Oppebørsel, som han oppebar af hans Hustrus [Fru Gyrvhild Fadersdatter Sparres] Gods i Norge, siden hendes Huusbonde Hr. Truid [Ulfstand] døde, og hende tilkom, at møde i Oslo Løverdag næstefter St. Hansdag.[1]

Alle 3 Stevninger udat. (Vaaren 1548). T. II. 280. Afskr. 44—45.

Byerne Kjøbenhavn, Kjøge, Nestved, Helsingør, Malmø, Landskrone, Helsingborg, Ystad, Trælleborg, Halmstad og Vardberg fik Breve, ufortøvet, Nat og Dag usparede, at sende alle de Baadsmænd af deres By til Kjøbenhavn, eftersom Eske Bilde før har tilskrevet dem, samt en eller to gode Styrmænd, som ere forfarne under Norges Side. Kjøbenhavn, Tirsdag efter Hellig Trefold. Dag (29 Mai) 1548. T. II. 273. Afskr. 39.

Lage Ulfstand fik Brev at tilsige alle de Baadsmænd og Styrmænd, der ere forskrevne fra Vardberg, strax at skulle give sig til Kjøbenhavn. Dat. ut supra (29 Mai) 1548. T. II. 273. Afskr. 39.

Hr. Peder Skram, Knud Pedersen, Herlof Trolle, Tage Tott, Jesper Friis og Peder Bilde fik Brev at sende til Kjøbenhavn den Fetalie, som de tilforn havde faaet Skivelse om, til det Tog til Norge. Udat. (Mai 1548). T. II. 275. Afskr. 41.

Missiver, som ogsaa udgik til de Lensmænd, som skulle med

[1] Lage Ulfstand mødte ikke. Se mere om disse Retssager i Langes Afhandling om Giskes Beboere i Norsk Tidsskrift IV. 91—94.

Hertug Frederik til Norge. Hertugen skal hyldes i Oslo St. Hansdag. De skulle derfor sende 10 væragtige Karle med Harnisk og Værge samt Fetalie for 3 Maaneder til Kiøbenhavn nu paa Søndag otte Dage, og da selv være færdige til at følge med paa samme Reise. D. u. s. (29 Mai) 1548. T. II. 276. Afskr. 42—43.

Register paa Adelen, som skal med paa det Tog udi Norge med Hertug Frederik:

Hr. Anders Bille af Stege Len 4 Karle, Claus Eggertsen selv med saa mange Karle, som han pleier at udgjøre af sit Len, Borchardt van Brunneberg ligesaa, Claus Daa ligesaa, Hr. Knud Rud af Korsør 4 Karle, Marquard Tidemand selv med saa mange Karle, som han pleier at udgjøre af sit Len, Laurits Jensen 1 Karl, Oluf Skinckell 1 Karl, Erik Bøller med saa mange Karle, som han pleier at udgjøre af sit Len, Erik Madsen af Birckende ligesaa, Mogens Godske 2 Karle, Nils Marqvardsen af Brode med saa mange Karle, som han skal udgjøre, Bisterveld selv, Nils Lunge selv med saa mange o. s. v., Peder Rud ligeledes, Peder Falster ligeledes, Jørgen Wenstermand 1 Karl, Hans Urne 1 Karl, Gert Jenssen selv med saa mange Karle, som han skal holde af sit Len, Claus Urne selv, Jørgen Jenssen selv med saa mange Karle o. s. v., Joseph Falster ligeledes, Knud Pedersen af Villads Hered 2 Karle, Lauge Ulfstand 10 Karle, Hr. Claus Bilde selv tiende, Werner Parsberg 4 Karle, Ebbe Ulfeld 2 Karle, Byrge selv med saa mange o. s. v., Jakob Mauritsen ligeledes, Mikkel Hals selv, Mogens Krabbe selv, Otte Bragde selv, Sorø 10 Karle, Antvorskov 10 Karle, Ringsted 4 Karle, Esrom 4 Karle, Herridsvad 6 Karle, Holm Kirke 2 Karle. De skulle alle være tilstede i Kjøbenhavn nu paa Søndag otte Dage førstkommende i det Allerseneste, og tage med sig 3 Maaneders Kost. Kjøbenhavn Onsdag post Trin. (30 Mai) 1548. T. II. 273. Afskr. 40—41.

Missiver til de Lensmænd, som skulle med Hertng Frederik til Norge. Hertugen skal hyldes i Oslo St. Hansdag, og de skulle derfor selv følge ham og tage med sig saa mange Karle med Harnisk og Værge, som de ere pligtige at holde til Kongens og Rigets Tjeneste af sine Len, og dertil Fetalie for 3 Maaneder samt møde i Kjøbenhavn nu paa Søndag otte Dage i det Seneste. Kjøbenhavn Onsdag efter Søndag Trinitatis (30 Mai) 1548. T. II. 275. Afskr. 42.

Breve til Listers, Mandals, Hardangers, Agershuus

og Bergens Lene. Da der i Danmark er stor Brøst for Bygningstømmer, og Skovene der ikke taale, at man hugger saadant i dem, forbydes det strengt i de nævnte Len at sælge Egetømmer til nogen Indlænding eller Udlænding, som vil føre det andensteds hen end til Danmark. Overtræderne heraf skulle Lensmændene tiltale og straffe som dem, der ikke ville agte Kongens Breve og Bud. Kjøbenhavn Onsdag efter Trinitatis Søndag (30 Mai) 1548. T. II. 276. Afskr. 43.

Missive til Otto Stigssøn og Christoffer Hvitfeldt, at de paase det i foregaaende Brev udstedte Forbud mod Egetømmers Udførelse andenstedshen end til Danmark overholdt. Dat. ut sup. (30 Mai) 1548. T. II. 275. Afskr. 43.

Skibshøvedsmænd, som skulle til Norge med Hertug Frederik: Hamborg Gallion Christoffer Throndsen [Rostung], Ameral van Styssen Germund Svenske, Falken Karl Skotte, Engelen Josef Falster[1], Gabriel Otte Stigsen, Per Ebbesens Jagt Michel Viborg, Duen Hans Bisterfeldt, Størtebecker Jakob Jul, Gruben [Gribben?] Jørgen Jensen. Udat. (1548). T. II. 277. Afskr. 44.

Christoffer Hvitfeldt fik Brev med det Første at nedsende til Kjøbenhavn 800[2] Voger Bergefisk, 1/2 Læst godt hvidt Sælspæk, noget Hvalspæk og 1/2 Læst Rav og Rekling, og indskibe det paa 2 eller 3 Skibe. I hans Fraværelse hans Foged Paul Hvitfeldt. Kjøbenbavn Løverdag post Trinitatis (2 Juni) 1548. T. II. 277. Afskr. 44.

Christoffer Galle fik Brev i lige Maade om 800 Voger Bergefisk, 1/2 Læst godt Sælspæk, noget Hvalspæk og 3 eller 4 Tønder Rav og Rekling. I hans Fraværelse hans Kjøbmand i Bergen. Dat. ut sup. ib.

Kongen har sendt sin Søn Hertug Frederik, udvalgt Konge til Danmark og Norge m. v., med en Skibsflaade til Norge, og skal der paa alle Orlogsskibene forholdes efter følgende Ord og Artikler: Alle Undersaatter og Krigsfolk paa Flaaden skulle være den øverste Admiral, Løitnant og Skibshøvedsmændene i alle Maader hørige og lydige. Kortemesterne skulle have flittigt Tilsyn med, at Fetalien ikke spildes, og Krigsfolkene paa hvert Skib skulle derfor være ham lydige i Henseende til Kosten, og hvo der spilder den, skal straffes derfor. Krigsfolkene skulle lade sig nøie hver 25 Karle en Nat og Dag med en Tønde

[1] Dette Navn er atter overstreget.
[2] Rettet fra eller til 1200.

Øl. Dersom noget af Orlogsskibene et eller flere i Søen betræder noget af Rigets aabenbarlige Fiender og kunne overkomme dem, da skal samme Skib med alt sit medhavende Gods byttes og partes efter gamle Søbreves Lydelse, og som gammel Sædvane har været her i Riget. Hver Skibshøvedsmand, Skipper, Styrmænd, Baadsmænd og alle andre Undersaatter, Tjenere og Krigsfolk skulle være forpligtede at følge det Skib i Havn igjen, som han udfølger, og intetsteds begive sig derfra uden Admiralens og Skibshøvedsmændenes Villie og Samtykke, og hver Nat ligge paa Skibene saavel indenlands som udenlands, under Straf som ved bør for Uhørsomhed. Paa alle Flaadens Orlogsskibe skal holdes slig Ret som paa andre Kongens Slotte og Gaarde, og findes Nogen, som sig forgjøre eller forbryde mod Artiklernes Lydelse, skulle de, hvor de først komme i Land i Kongens Riger, stilles for Retten og straffes efter Gaardsretten. Udat. (Juni 1548). T. II. 283. Afskr. 45—46.

Til Mr. Frants Claussøn, at Kongen har forordineret, tiltroet og befalet ham at være Superintendent og øverste Tilsynsmænd over Oslo og Hamer Stigter, der at drage omkring og have Tilsyn i alle geistlige Sager, og prædike og lære Guds Ord og det hellige Evangelium reent og klart for Almuen, og visitere alle Sognekirker, og have flittig Tilsyn, saa Guds Ord læres reent og klart, og at Religionen holdes ved Magt, og i alle Maader rette sig efter den aabne Reformats og Ordinants, som han har faaet med. Alle Undersaatter, Fogder, Embedsmænd og menige Adel og Ridderskab over de nævnte Stifter skulle derfor bistaa og beskjærme ham og ligeledes rette sig efter samme Reformats og Ordinants. Kjøbenhavns Slot 12 Juni 1548. R. V. 516. Afskr. 294—295.

Hyldingsbrev til Norges Riges Indbyggere.

Christian o. s. v. gjøre Alle vitterligt, at efterdi vi nu udi lang Tid have været forhindret med stor Feide og andre disse vore Rigers mærkelig Forfald, saa at vi ikke have havt den Tid, at vi personligen kunde indkomme udi vort Rige Norge og der personligen annamme vor kongelige Hylding, endog vore Undersaatter der sammesteds have med deres Fuldmægtige og aabne beseglede Breve tilforn hyldet og svoret os for deres rette Herre og Konning, da have vi nu indskikket høibaarne Fyrste Hr. Frederik, udvalgt Konning til Danmark og Norge, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve udi

Oldenborg og Delmenhorst, vor kjære Søn, der paa vore og sine egne Vegne at annamme Ed og Hylding af vore kjære Undersaatter, menige Norges Indbyggere og deres Fuldmægtige, som nu forskrevne ere at møde udi vor Kjøbstad Oslo St. Hans Dag Midtsommer førstkommende, og for slig deres Hørsom, som de bevise skulle, da have vi forbenævnte Christian, med Guds Naade Danmarks, Norges etc. Konning etc. og vi Frederik, af samme Naade udvalgt Konning til Danmark og Norge, lovet og tilsagt og nu med dette vort aabne Brev love og tilsige, at vi ville være dem alle vore troe Undersaatter Norges Riges Indbyggere, Riddere, Riddersmænd, Prælater, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue naadige og gunstige Herrer og Konger, og holde alle og hver særdeles hver efter sin Stat ved St. Olafs Konges Lov, Skjel og Ret, og beskytte og beskjærme dem for Overvold og Uret, og ikke tilstede dem at uforrettes mod St. Olafs Konges Lov udi nogen Maade. Kjøbenhavns Slot Viti et Modesti Dag (15 Juni) 1548. R. V. 516. Afskr. 295—296.

Credentsbrev til Norges Riges Indbyggere. Kongen melder, at han ikke, som han havde tænkt, selv kan komme til Norge til den almindelige Herredag i Oslo St. Hans Dag, men at han har affærdiget Hertug Frederik; han beder derfor, at de alle ville betro ham, hvis Ærinde han paa Kongens Vegne lader tilkjendegive, ligesom Kongen selv personlig var tilstede, og at de deri ville bevise sig som villige og troe Undersaatter bør at gjøre, hvorpaa han ingen Tvivl har. Dat. ut sup. R. V. 517. Afskr. 296.

Kansleren Peder Hvitfeldt forlenes, medens han har Norges Riges Indsegl, med Follo og Mossedal Len med al deres Rente og rette Tilliggelse, dog at holde Bønderne ved Norges Lov og ei forhugge Skovene til Upligt. Kolding Løverdag efter Assumt. Mariæ (18 August) 1548. R. V. 518. Afskr. 296.

Bent Hemmingsøns ældste Søn, som nu lever, fik Livsbrev paa Norges Krones Gaard Fuskeland i Midsyssel [Agder] med Tilliggelse, dog at være Kongen og Hertug Frederik huld og tro, bygge og forbedre Gaarden, og holde den ved sin Hævd og Magt, og give Kronen den Landskyld og anden Deel deraf, der pleier aarligen af at gaa, og være Lensmanden paa Bergenhuus huld, tro og følgagtig. Lørdag efter Assumt. Mariæ (18 August) 1548. R. V. 518. Afskr. 296—297.

Jens Thommessøn, Cancelli-Secretair, fik Brev paa det Kannikedom og Præbende i Mariekirke i Oslo, som Hr. Marcus, som var Kannik der, rømmede fra, at have, nyde bruge og beholde med al sin Rente og rette Tilliggelse. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn Søndag post Bartholomæi Dag (26 August) 1547 (1548?). R. V. 515. Afskr. 294.

Thomes Kiøping til Hamburg fik Kongens Kvittans paa 500 Mark lybsk, som han lod antvorde ind i Kongens Kammer, som er hans Afgift af Færø, som han nu til Paaske næstkommende skulde fornøie Kongen, og er de 400 Mark lybsk hans aarlige Afgift af den geistlige Rente og det ene 100 Mark lybsk af Kronens Rente der paa Færø. Cum claus. consvet. Flensborg Thorsdag efter vor Frue Dag Nativitatis (13 Septbr.) 1548. R. V. 519. Afskr. 297.

Nichel Seyermandt og hans Hustru Helie fik Livsbrev paa Glimm [Glenne?] paa Follo, som de nu selv paabo, uden al Afgift i begges Livstid, dog at være Hertug Frederik huld og tro og Lensmanden paa Agershuus lydige, skikke sig som tro Undersaatter og bygge og forbedre Gaarden m. v. Flensborg Hellig Korsdag Exalt. (14 September) 1548. R. V. 519. Afskr. 297—298.

Sivort Anderssøn og hans Hustru Magdalene fik Livsbrev paa Høffvig hos Thorshavn paa Færø, som de nu have, mod at være Kongens Søn Hertug Frederik huld og tro og Lensmanden paa Færø hørige og lydige, skikke sig som tro Undersaatter og aarlig gjøre og give Kronen slig Tyngde og Tjeneste, som der pleier af at gaa, og bygge og forbedre Gaarden. Flensborg Hellig Korsdag Exalt. (14 September) 1548. R. V. 519. Afskr. 297.

Brev til Peder Hanssøn paa Agershuus at bestille Fardug til Kongens Hofklæde i Holland efter indlagte Seddels Lydelse, og lade hugge Deler, Lægter og Sparrer, eftersom han veed de kunne tjene til at betale med i Holland.[1] Koldinghuus Mandag efter Mikkelsdag (1 Octbr.) 1548. T. II. 298. Afskr. 46.

[1] I Forbindelse hermed staaer Kongens Befaling til Sander Leyell (Tolder i Helsingør) at bestille til Kongens Hofklæde det Fornødne til 84 Stykker leverfarvet Engelsk til Kjortel og 24 Stykker hvidt Engelsk til Hoseklæde og „Farffue," samt 146 Stykker Fardug. Lensmændene over alt Danmark, som have Slotte paa Regnskab, ere paalagte at sende Leyell Talg, Huder, Skind o. s. v. til Indkjøbet. Dateret samme Dag.

Den indlagte Seddel angiver: 200 Stykker Fardug, 3000 Alen ubleget Lærred til Foder. ib.

Claus Bilde, Peder Hanssøn, Christoffer Hvitfeldt og Christoffer Galle fik Brev uden al Forsømmelse selv eller ved sine fuldvisse Bud at skikke til Kjøbenhavn hvis Sølv og Penge, som de havde oppebaaret paa Kongens Vegne for Gjengerd, saa det visselig fremkommer inden Jul i det seneste. Kolding St. Dionysii Aften (8 Octbr.) 1548. T. II. 298. Afskr. 46—47.

Tømmer, som er bestilt til Bygningen paa Koldinghuus: fra Agershuus 45 Sparrer, hver $17^1/_2$ Alen lang, og 300 Tylvter Deler. Udat. (1548). T. II. 301. Afskr. 47.

Brev til Peder Hanssøn af Agershuus at antvorde en Skipper 50 Tylvter Deler. — Ligeledes til Peder Godske at antvorde samme Skipper saa meget Fetalie, som han behøver til Agershuus og siden hid [til Danmark] igjen. Udat. (1548). T. II. 306. Afskr. 47.

Breve til Hr. Claus Bilde og Lauge Ulfstand, at de overlade Hans Stygge hver en Skibsladning Tømmer, eftersom han tilskriver dem. Udat. (1548). T. II. 307. Afskr. 47.

Brev til Peder Hanssøn paa Agershuus, strax at nedsende 200 Læster Kalk, som han før har faaet Skrivelse om, og skal Iver Krabbe betale Fragten, naar den kommer ned. Udat. (1548). T. II. 309. Afskr. 47.

Breve til Peder Hanssøn paa Agershuus, Bent Bille i Tunsberg Len, Lage Ulfstand paa Vardberg Slot, Hr. Claus Bille paa Baahuus, Otte Stigssøn i Lister Len og Christoffer Hvitfeldt paa Bergenhuus. Det forundrer storligen Kongen at erfare, at de tvertimod hans Forbud tilstede Ditmarskerne og andre Udlændinger at lade og udføre Egetømmer af Lenene, og det paabydes derfor paany, at de ikke tillade Udførsel af samme, undtagen hvad Rigets Indbyggere udføre til Danmark. Kolding Vor Frue Dags Tid Præsentationis (ved 21 Novbr.) 1548. T. II. 310. Afskr. 48.

Til Christoffer Hvitfeldt, at de Lybske have tilskrevet Kongen og „forfordet,“ [vorwortet, bedet om], at han vilde forhøre den Sag og Uenighed mellem dem og Bergens Borgere, og Kongen har svaret, at han vil være i Kjøbenhavn Søndag Misericordia førstk. (5 Mai), og da undersøge Sagen. Christoffer Hvitfeldt befales at indfinde sig for at give Besked,

og han skal derfor gjøre sig Flid med at udspørge Bønder og Andre om Sagens Leilighed, forat der engang for alle kan gjøres en endelig Skik derpaa. Koldinghuus St. Pauls Dag conversionis [25 Januar] 1549. T. III. 11. Afskr. 49.

Brev om det Samme til Bergens Borgere. De skulle til Søndag Misericordia sende sine Fuldmægtige til Kjøbenhavn med alle Breve og Beviisninger, som kunne komme dem til Hjælp i Sagen. Dat. som ovenfor. ib.

Christoffer Anderssøn paa Jomfruland fik Brev ad gratiam paa den Gaard paa Jomfruland, hans Hustrus Fader nu sidst afdøde, dog at give aarlig deraf den Leding, Landskyld og anden Rettighed, som der pleier af at gaa, bygge og forbedre Gaarden, være Kongen, Hertug Frederik og Riget huld og tro, og ikke hugge mere i Gaardens Skove end til sin skjellig Ildebrand og Gaards Bygnings Behov, og være Lensmændene hørig. Cum claus. consvet. Kolding Thorsdag efter Scholostica (14 Februar) 1549. T. III. 20. R. V. 520. Afskr. 50. 298.

Den Samme lovet samme Tid at skulle fornøie Peder Hanssøn paa Kongens Vegne nu St. Hans Midtsommersdag 50 Daler til Gaardfæstning. ib.

Matthis Anderssøn, Borger i Oslo, fik en Forskrift til Stig Porss, at denne hjælper ham til at erholde nogen Gjæld 20 Lod Sølv og ½ Stykke ledisk af Rasmus Skriver, som boer i hans Len og belaa Matthis Anderssøns Datter. Udat. (1549?). T. III. 61. Afskr. 50.

Christoffer Hvitfeldt, Høvedsmand paa Bergenhuus, fik Kongens Kvittans paa dette efterskrevne Guld, som er 331½ dobbelte Dukater, 4 Portugaleser, 77 Engelotter, 5 spanske Realer, 2 Rosenobler, 1 Henricusnobel, 2 Skotskroner og 256 Guldgylden, som han har antvordet Kongen selv tilhænde i hans Naades eget Kammer her paa Kolding paa Regnskab af Bergen. Cum. claus. consvet. Kolding Søndag Invocavit (10 Marts) 1549. R. V. 520. Afskr. 298.

Hans Medsker van Karlsborg fik Brev paa en Gaard i Norge paa Samsberg[1] ved Navn Laarø, som han nu selv boer paa, for Livstid; han skal være Hertug Frederik huld

[1] Betyder maaske her kun Sandshverv. Ellers var Samsberg eller Samsonsberg Kobberverk, ogsaa Sandswerffen kaldet, det ældste Bergverk i Norge, hvis Beliggenhed i Sandshvervs Prestegjeld har været tvivlsom. (jfr. Brünnich Efterretn. om Norges Bjergværker 33, 48, 272 o. fl. St. Krafts

og tro, og give sædvanlig Tynge og Afgift til Agershuus. Kjøbenhavn Lørdag efter Jubilate (18 Mai 1549). T. III. 53. R. V. 520. Afskr. 50. 298.

Christiern Munk fik Brev ad gratiam paa Hamers Gaard og paa alt Kronens og Stigtens Gods der tilligger, som Peder Hanssøn det nu sidst i Værge havde, og skal tjene deraf med 20 væragtige Karle tillands eller tilvands, naar Behov gjøres, aarlig antvorde ind i Kongens Kammer 100 Daler, og bygge og forbedre Gaarden. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn Fredag post Cantate (24 Mai) 1549. R. V. 521. Afskr. 298—299.

Jens Ulfstand fik Brev ad gratiam paa Dragsmark Kloster med Bønder og Tjenere og al Rente og Tilliggelse, dog at gjøre deraf tilbørlig Tjeneste, bygge og forbedre Klosteret og underholde Jomfruerne [ↄ: Brødrene], derinde ere eller herefter kommendes vorde, med tilbørlig Klæde og Føde. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn Fredag næstefter Søndag Cantate (24 Mai) 1549. R. V. 521. Afskr. 299.

Peder Stygge fik Brev ad gratiam paa Værne Kloster og Ingedals Skibrede med Bønder og Tjenere og al sin rette Tilliggelse, dog at han skal tjene deraf selv fjerde med væragtige Karle til Lands eller Vands, naar han tilsiges, bygge og forbedre Klosteret og holde Jomfruerne [ↄ: Brødrene], derinde ere eller herefter kommendes vorde, med tilbørlig Underholdning til Klæde og Føde. Cum claus. consv. Fredag efter Søndag Cantate (24 Mai) 1549. R. V. 521. Afskr. 299.

Otto Stigssøn fik Brev ad gratiam paa Lister Len og Stigtens Gods der paa Listerland, dog at tjene deraf selv 6te med væragtige Karle til Lands og Vands, naar tilsiges, og give aarlig deraf 150 Jochimsdaler, bygge og forbedre Lister Gaard [Huseby], og gjøre aarlig klart Regnskab for alt Vrag, og alt at komme Kongen tilbedste. Cum claus. consv. Kjøbenhavn Fredag post Cantate (24 Mai) 1549. R. V. 522. Afskr. 299.

Anders Stabell, som tjener Peder Hanssøn paa Agershuus, fik Kongens Brev paa Kronens Part af Tienden i Kvilde Prestegjeld i Viken, den at beholde kvit og fri i to samfelde

Norges Beskriv. II. 513 (2 Udg. 200). Den her nævnte Gaard Laare (i R. Lare) er vistnok en Forvanskning for Laugrød d. e. den store Gaard Laugerud (Laugarrud) i Hedenstad Sogn S. f. Kongsberg, og her maa da vel og Kobberverket have ligget.

Aar. Kjøbenhavn Fredag post Cantate (24 Mai) 1549. R. V. 525. Afskr. 300.

Hr. Jakob Jenssøn, Kantor i Oslo, fik Stadfæstelsesbrev paa tre af Mariækirkens Tomter i Oslo, at have, nyde, bruge og beholde i hans Livstid og hans „Sueunne“ [Hustru Sunneve?] og hendes Arvinger den ene efter den anden, og give 12 Skilling aarlig til St. Mortens Dag. Dersom Afgiften ei betales, skulle Tomterne komme til Kirken igjen. Cum claus. consv. Kjøbenhavn Fredag efter Søndag Cantate (24 Mai) 1549. R. V. 523. Afskr. 299.

Fru Kristine [Eriksdatter Gyldenhorn], Eiler Brokkenhuus's Efterleverske, fik Brev ad gratiam paa Onsø Skibrede og Gresvig Ladested, at have og beholde kvit og fri. Kjøbenhavn Fredag efter Søndag Cantate (24 Mai) 1549. R. V. 524. Afskr. 299.

Til Peder Hvitfeldt, at Kongen er kommen udi Forfaring, hvorledes mangesteds i Norge Søndenfjelds forrykkes det geistlige Gods baade fra Kirken og Kirkens Personer, hvilket Kongen for ingen Deel vil tilstede. Hvitfeldt skal derfor have flittigt Tilsyn, at det ikke skeer, og hvis han finder Noget at være forrykket og kommet fra Kirken eller fra noget Vikarie eller andre geistlige Forleninger med Urette, skal han det igjen indfrie og derpaa gjøre Kongen et klart Register, at denne siden kan forvende det til anden Gudstjeneste, om den Tjeneste er ødelagt, som Godset tilforn var tillagt. Fogder, Embedsmænd, Lagmænd og alle Andre skulle derfor være Peder Hvitfeldt heri behjælpelige. Udat. (1549?). R. V. 524. Afskr. 300.

Nils Lauritssøn [Lystrup], Lagmand i Oslo, fik Brev paa disse efterskrevne Gaarde og Kongens Part af en Kirketiende, som er Hof, Haaøen, Eg, Villestad [Vivelstad], liggende i Hofs Sogn paa Hudrum i Agershuus Len, ligeledes Kongens Part af Kirketienden af samme Hofs Sogn, Alt at maatte beholde saalænge han er Lagmand og holder Godset ved Hævd og Magt. Cum claus. cons. Kjøbenhavn Søndag Vocem jucunditatis (26 Mai) 1549. R. V. 524. Afskr. 300.

Bestalling for Mester Hans Gaas som Superintendent i Throndhjems Stift [som de tidligere Bestallinger for Superintendenten i Oslo og Bergen]. Kjøbenhavns Slot Søndag efter Cantate (26 Mai) 1549. R. V. 524. Afskr. 299.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus, at levere Evert

Bild, naar han sender sit Skib, 30 Tylvter Deler, 1000 gode Lægter, 40 Sparretræer, 18 Alen lange, og derhos saameget Indholt som behøves til Sparrerne. Udat. (1549?). T. III. 66. Afskr. 50—51.

Peder Hanssøn fik Brev til 1) Christoffer Hvitfeldt, at han skikker Claus Hvitfeldts Bud 1000 Jochimsdaler til Bergverket, 2) til Claus Hvitfeldt, at skikke Bud til Christoffer Hvitfeldt efter samme Penge, og 3) til Borgermester og Raad i Oslo: Efterdi de finde sig besværede at sidde Raad og Ret uden at have Noget derfor, har Kongen skrevet Adelen til at skulle sidde i Raad med dem St. Hansdag og St. Pauls Dag; med Anmodning, at de endnu lade sig finde velvillige og skikke hver Mand Lov og Ret. 4) Aabent Brev til Adelen, at skulle sidde Raad og Ret med dem i Oslo de to nævnte Tider af Aaret. Udat. (1549?). T. III. 72. Afskr. 51.

Peder Hvitfeldt fik Brev at skulle afgive Mariækirkens Messeklæder og Klokker til Domkirken [i Oslo] mod Kvittering.[1] Udat. (1549?). T. III. 73. Afskr. 51.

Aabent Brev til dem, som skulle møde [til Herredag] i Oslo, at Kongen har befalet Peder Hanssøn at stevne Nogle i Rette der i Lenet, som have gjort nogen Oprør, Sæbjørn [Quam?] og Andre, og skaaret Ting op og tinget med Almuen mod Lensmandens Minde, at de kalde den Sag for sig og hjælpe ham paa Kongens Vegne saa meget som Ret er. Hvis Nogen af dem har Noget at tiltale Peder Hanssøn for, da skulle de ogsaa hjælpe Almuen til Ret over ham. Udat. (1549). T. III. 73. Afskr. 51.

Vaabenbrev til Nils [Lauritssøn] Liudstrup [Lystrup]. Kongen har for Troskab og villig Tjeneste, som N. Liudstrup og hans ægte Børn og rette Afkom Riget herefter troligen gjøre, bevise maa og skulle, undt og givet ham og dem Frihed og Frelse, som andre Riddere og Svende have i Norge med Skjold og Hjelm, som er et tveskift Skjold, den øverste Part i Skjoldet er hvidt og den nederste Part sort, og i den øverste Part stande tre sorte Odde af en Stjerne, og i den nederste Part to hvide Odde af en Stjerne, og til Hjelmtegn en hvid Hjelm og 2 Veselhorn paa samme Hjelm skakkede hvide og sorte, og mellem Hornene en femoddet Stjerne, de tre øverste Odde sorte og de to

[1] Peder Hvitfeldt var som Norges Kansler forlenet med Mariæ-Kirkens Provsti i Oslo; ovenfor S. 90.

nederste hvide, ligerviis som i dette Brev malet stander.[1] Dog Kongens og Kronens fri Bondegods og Kjøbstedsgods dermed uforkrænket i alle Maader. Ingen skal derfor hindre ham eller gjøre ham Forfang i nogen Maade. Kjøbenhavns Slot vor Frue Dag Visitationis (2 Juli) 1549. R. V. 525. Afskr. 300–301.

Mads Skriver, Slotsskriver paa Agershuus, fik Brev ad gratiam paa et Kannikedom til St. Karine Alter i Hamers Domkirke, som Hr. Halvor Olssøn tilforn i Værge havde, dog at han skal bygge og forbedre Residentsen, lade sig bruge i Kongens Tjeneste og være Ordinantsen undergiven. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn Løverdag efter vor Frue Dag Visit. (6 Juli) 1549. R. V. 525. Afskr. 301.

Peder Hanssøn paa Agershus fik Brev, at Kongen har omdraget med ham 200 Daler, som hah efter sit Registers Lydelse har oppebaaret af den „Visitats“ af Oslo og Hamar Stifter, som Kongen tilkom efter Biskop Hans Reff. Kjøbenhavn Søndag post visitationis Mariæ (7 Juli) 1549. T. III. 74. Afskr. 51—52. R. V. 525. Afskr. 301—302.

Brev til Bønderne i Marker, at deres Fuldmægtige paa deres Vegne have tilkjendegivet Kongen, at de finde sig besværede og ikke ville holde den Foring, som de hidtil have ydet, men beraabe sig paa nogle medsendte Privilegier, som Hertug Frederik for en Tid siden havde bevilget og samtykt i Oslo. Kongen har undersøgt disse og desuden Norges Lov og fundet, at de fra gammel Tid og efter Loven ere pligtige hvert tredie Aar at udgjøre Langskib og Udfærdsleding, som Loven klarlig melder, hvilket var dem meget mere til Tynge og Beskatning; de skulle derfor udgive samme Foring og Andet til gode Rede, som hidtil, og derved vise sig som tro Undersaatter. Findes der Nogen blandt dem, som have gjort nogen Forsamling eller Oprør mod Kongens Lensmand, da skulle de hjælpe til at fælde dem til Straf derfor, forat de Uskyldige kunne være umistænkte. Peder Hanssøn paa Agershuus har faaet Befaling til at indstevne samme Ulydige og Oprørske til Lagthing St. Paulsdag i Oslo, og der skulle ogsaa de, der have Noget at tiltale Peder Hanssøn for, faa Ret efter Loven. Udat. (1549?). T. III. 74. Afskr. 52.

[1] Jfr. Dansk Adels-Lexikon I. 333–34, hvor man efter Registranten har læst Lindstrup istedetfor Lindstrup, og derfor antaget han forskjellig fra Nils Lystrup, der nævnes senere S. 346 og gives et noget forskjelligt Vaaben.

Bent [Anderssøn] Haar fik Brev at skulle være Lagmand paa Hedemarken, og skikke hver Mand, som hænder for ham at komme i Dom og Ret, Lov og Ret efter Norges Lov. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn ipso die Canuti et Ketelli (11 Juli?) 1549. R. V. 526. Afskr. 302.

Peder Hanssøn paa Agershuus fik Brev med Thrond Iverssøn at kjøbe Kongen saa mange gode Losse-, Ulve- og unge Bjørneskind, som kan bekommes, og saa mange gode Maardskind, som behøves til at fodre 3 Kjortler med. Relator Andreas van Barbi. Abramstrup Onsdag post Assumpt. Mariæ (17 Aug.) 1549. T. III. 78. Afskr. 53.

Jon Teste [Teiste] fik Brev ad. gratiam paa Andenes Len med al den Rente, som nu medrette tilligger, og Finn Hanssøn nu sidst i Værge havde, dog at han skal gjøre deraf en tilbørlig Tjeneste, og give deraf til Bergenhuus 500 „Lubbere,“ og aarlig fornøie Superintendenten i Bergens Stift 18 Voger Fisk, og holde Tjenerne dertil liggende ved Lov, Skjel og Ret. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn ipso die Crucis (14 Septbr.?) 1549. R. V. 526. Afskr. 302.

Jens Tillufssøn [Bjelke] fik en Stevning over Erik Nilssøn Lagmand paa Jemteland, at møde for Christoffer Galle sex Uger efterat Stevningen er læst, fordi han skikker utilbørlig mod Jens Tillufssøn paa Kongens Vegne. Udat. (1549?) T. III. 81. Afskr. 53.

Brev til Lensmændene Christoffer Hvitfeldt paa Bergenhuus, Christoffer Galle paa Steenvigsholm og Peder Hanssøn paa Agershuus, at de forvende alle de Huder, Talg, Skind og Fisk, som de sælge paa Kongens Vegne, i rhinske Guldgylden, dog at den Sidstnævnte alligevel bestyrer og forskaffer Kongen aarlig det Foderdug, som han før har faaet Brev om. Ligesaa Brev til Christoffer Hvitfeldt, at han skaffer Kongen med det Første to Sundmørsbaade, som kaldes „Temmering“, med alt tilhørende Redskab. Udat.[1] (1549). T. III. 87. Afskr. 53.

Til Oluf Mortenssøn Borger i Kongelf. Han har berettet, hvorledes den Hustru, han nu har, hører sammen begge Vegne udi tredie [Led], og at han har Børn med hende, og ikke vidste den Tid han fik hende, at det var imod Ordinantsen. Da

[1] Følger i Registr. lige efter et Brev, udstedt i Nyborg Tirsdag efter Allehelg. (5 Novbr.) 1549.

det ikke er imod Guds Lov, og Kongen dog har ladet Ordinantsen udgaa, at Ingen skulde komme sammen nærmere end i tredie og fjerde Led for en christelig Politi, tillader han herved, at de maa blive sammen i Ægteskab og deres Børn regnes for ægte Børn. Dog skal Ordinantsen hermed være uforkrænket i alle Maader. Nyborg Slot St. Martini episcopi Dag (11 Novbr.) 1549. R. V. 526. Afskr. 302.

Christoffer Faldwather tillades at bruge og beholde Kronens Gaard i Listerlen, kaldes østre og vestre Brændzfjord [Bringsjord] i Lyngdal med alt tilliggende Fiskeri og Andet, for Livstid, mod at bygge Gaarden o. s. v. give den sædvanlige Landskyld, Leding og anden Rettighed, og være Kongen og Hertug Frederik huld og tro, Lensmanden i Listerlen hørig og lydig samt ei forhugge Skovene. Odense St. Thomæ apost. Aften (20 Decbr.) 1549. R. V. 527. Afskr. 302—303.

Otto Stigssøn, Embedsmand i Lister Len, fik Brev til Eske Bilde. Otto Stigssøn har været hos Kongen og tilkjendegivet, at Skotterne med deres Orlogsskibe ligge under Norges Side, og der haardelig og utilbørlig behandle Kongens Undersaatter og andre søfarende Mænd, og vare komne der strax efterat Kongens Skibe vare løbne derfra. Otto har ogsaa en Optegnelse hos sig, hvorledes der af Norge skal udgjøres Skibe, som kunne afværge slig Hinder for Næring og Seilads, og der skulle ligge i Vinterlag. Kongen har nu dermed affærdiget ham til Eske Bilde, „efterdi I vide den Lands Leilighed og det lade Eder alt forstaa.“ Naar han har hørt Otto Stigssøns Mening og overveiet Sagen med Andre, skal han sende Kongen sin Betænkning med Otto, og Kongen vil da med denne sende sit Svar tilbage. Otto Stigssøn har ogsaa tilkjendegivet, at der ikke er nogen Kjøbstad i Lister Len, og foreslaaet at anlægge en saadan paa et beleiligt Sted ved Strandsiden, „som han veed Eder det at nævne, efterdi der ikke kan lægges noget Slot, paa det at dersom der komme nogen modvillige Skalke, at man da kunde paa en snar Tid tilhobe samle 100 eller 200 Karle af samme Kjøbstad,“ og skal der ikke ligge nogen Kjøbstad ved samme Sted nærmere end 18 Ugesøes. Ogsaa herom skal Eske høre Otto Stigssøns Forslag og meddele Kongen sin Betænkning, og desuden tale derom med nogen Borgere i Kjøbenhavn, og forfare hvad Trøst de give dertil. Hvis der skal anlægges en Kjøbstad, vil Kongen give dem, som ville boe der,

særlige Privilegier og Friheder paa nogen Tid, indtil de ere „noget komne for dennem.“ Odense St. Thomæ apost. Dag (21 Decbr.) 1549. T. III. 116. Afskr. 53—54.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus. Kongen har faaet hans Brev, om ikke efter Kongens Bud at kunne kjøbe Klæde og Lærred, dersom han skal sende det forlangte Tømmer til Kjøbenhavn, Kolding, Randers og andre Steder, samt udrede et Skib til Orlogs og et andet til Kjøbmandskab, og han agter desuden at bygge en ny Jernhytte der for Slottet. Kongen er derfor tilfreds med, at det udstaar med Kjøbet af Klæde og Lærred, dog at det bliver bestilt med Tømmeret, Skibene, Jernhytten og Andet efter hans Brev. Angaaende forrige Brødrekloster i Oslo[1], som Kongen har bestemt til en Skole, men som efter Peder Hanssøns Melding er meget forfaldent og ikke har Penge til at opbygges og færdiggjøres for, uden man maatte sælge en Kjælder i Klostret og bruge de Penge, som derved indkommer, da billiger Kongen, at saa skeer med Bifald af Superintendenten og Kapitlet i Oslo Domkirke. Nyborg Slot Helligtrekongers Aften (5 Januar) 1550. T. III. 123. Afskr. 55—56.

Claus Hvitfeldt, Embedsmand paa Bratsberg, fik Brev til Bønderne i Skesyssel udi Gjerpen Sogn og Melum Sogn, Slemdal og Solum Hered. Kongen har befalet Claus Hvitfeldt at færdigholde Jernhytten til Kongens Behov; naar derfor han eller hans Fuldmægtig tilsiger dem, skulle de hugge Bulved og føre den, hvorhen det befales; om der, medens dette Arbeide staar paa, udskrives nogen almindelig Kongeskat, da skulle de for denne være forskaanede. Udat.[2] (Nyborg Jan.) 1550. T. III. 131. Afskr. 56.

Otto Stigssøns Søbrev. Kongen har affærdiget Otto Stigsøn med sit Orlogsskib N. til at løbe ud i Vestersøen, og udnævnt ham til Admiral over Skibsflaaden sammesteds, der skal afværge Skade og Fordærv for Undersaatterne og andre Søfarende i Kongens Havne og Strømme, og hindre at noget Rovgods partes eller byttes i Havnene eller paa Land, holde Strømmene rene og nedlægge Sørøvere, som de maatte træffe. Kongen beder derfor kjærlig alle sine Venner, Naboer og For-

[1] D. e. Sortebrødre eller Prædikebrødrenes Kloster. jfr. Dipl. Norv. I. No. 1117 og Langes Klosterhist. 2 Udg. 442.

[2] De to umiddelbart foregaaende Breve med samme Haand ere daterede Nyborg, conversio Pauli (25 Jan.) 1550, og det følgende er af 10 Febr. s. A.

vante, og byder alle sine Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd og alle andre Undersaatter, til hvem Otto Stigssøn og hans Flaade maatte henvende sig, at de fordre og fremme dem til det Bedste, og hvis de af Storm og Veir trænges ind i nogen Havn, hjælpe dem med Folk, Fetalie, Anker, Toug og hvad de behøve. Saadant vil Kongen kjærligen og gjerne i lige og større Maade forskylde og bekjende sine Naboer og Forvante, og af sine egne Undersaatter alvorligen havt have. Nyborg Scholasticæ Dag (10 Febr.) 1550. T. III. 133. Afskr. 56—57.

Til Lensmændene [i Hovedlenene] Claus Bilde, Peder Hanssøn, Christoffer Hvitfeldt og Christoffer Galle. Kongen melder dem, at han har sendt sin Embedsmand i Lister Len Otto Stigssøn med et Orlogsskib til Vestersøen, og udnævnt ham til at være Admiral paa Skibsflaaden mod Sørøverne der. Hver af de nævnte Lensmænd skal derfor strax udrede et Skib paa Orlogsviis med Folk, Fetalie, Krud, Lod og andet Tilbehør til at løbe i Vestersøen, saa at det virkelig er tilstede i Flekkerøen nu førstkommende Philippi et Jacobi Dag (1 Mai); Folkene paa samme Skibe skulle være Otto Stigssøn lydige, blive hos ham, til han forløver dem, og lade sig bruge hvor han tilsiger dem, efter den ham medgivne Bestilling. Lensmændene skulle ogsaa medgive Skibene Humle og Malt, at man kan brygge Øl deraf, om det behøves. De medsendte Bestillinger skal Otto Stigssøn overgive til Høvedsmændene paa hvert Skib; der er sat Rum aabent til Navnene paa disse, saa man kan indtegne dem. Lensmændene skulle derfor ikke heri tage nogen Forsømmelse, anseende hvad Magt derpaa liggendes er. Nyborg Thorsdag post Scholasticæ (11 Febr.) 1550. T. III. 133. Afskr. 57—58.

Til Almuen i Norge, at de, hvis Admiralen over Flaaden mod Sørøverne i Vestersøen Otto Stigssøn behøver nogen Baadsmænd, Styrmænd, Tømmermænd eller andet Skibsfolk, forhjælpe ham hertil; han skal betale dem paa Kongens Vegne for deres Umage og Tjeneste, eftersom tilbørligt er. Nyborg Tirsdag post Scholast. (11 Febr.) 1550. T. III. 139. Afskr. 58—59.

Tile Adenstede fik Brev til Peder Hanssøn paa Agershuus, at Kongen har af ham kjøbt noget Blyant, og er derfor bleven skyldig ham ved 800 Jochimsdaler; for disse skal Peder Hanssøn give ham Deler og Lægter eller andre Varer, og hvis han ikke vil modtage Varer, da Penge. Relator Eskild Oxe

Rentemester. Nyborg Tirsdag efter Søndag Reminiscere (2 Marts) 1551[1]. T. III. 120. Afskr. 55.

[Til Lensmændene i de mindre Len] om Skibsfetalie. Kongen har tilskrevet Lensmændene i Norge, „som er[2] Peder Hanssøn, Christoffer Hvitfeldt og Christoffer Galle,“ at de strax paa Foraaret hver lade udløbe et Skib til hele Sommeren at gjøre Sørøverne Nederlag; de som modtage dette Brev, skulle derfor strax til den af de nævnte Lensmænd, hvis Len ligger dem nærmest, sende saamange væragtige Karle med Vaaben og Værge, som de ere pligtige og optegnede for at holde Kongen og Riget til Tjeneste af sine Len, og derhos tilstrækkelig Fetalie for den Tid, de skulle være i Søen, samt befale dem at være Høvedsmanden paa Skibet lydige. Flensborg Onsdag post Reminiscere (5 Marts) 1550. T. III. 146. Afskr. 60—61.

Register paa de Breve, som udgik til Norge om Skibsfetalie: Christoffer Galle, Jens Tillufssøn selvfjerde, Peder Pederssøn selvanden, Jørgen Pederssøn 4 Karle, Erik Valkendorf[3], Thrond Benkestok 4 Karle, Erik Ugerup selvsjette, Peder Stygge selvfjerde, Iver Jenssøn selvfjerde, Peder Hanssøn, Otte Brokkenhuus selv personlig, Thrond Iverssøn selvsjette, Claus Hvitfeldt 4, Hr. Gude Galle 6 Karle, Bent Bilde 4, Peder Hvitfeldt 6 Karle, Paul Hvitfeldt selvfjerde, Fin Hanssøn Annes [ɔ: Andenes] 2 Karle, Fru Ingerd 6 Karle, Christoffer Hvitfeldt, Christen Munck 20 Karle, Jens Thrundsøn, Erik Kyell[4]. Udat. (5 Marts) 1550. T. III. 145. Afskr. 60.

Til Lensmændene i Norge, at Kongen har bevilget Keiserens Undersaatter Hollænderne at udføre Egetømmer af Norge og dermed indløbe i Holland og ikke andensteds; Undersaatterne i Norge maa derfor ogsaa udføre saadant Tømmer til Holland, men forøvrigt kun til Danmark, eftersom Forbud før er udgaaet. Flensborg Thorsdag efter Reminiscere (6 Marts) 1550. T. III. 144. Afskr. 59—60.

Guttorm Anderssøn, Lagmand paa Færø, fik Livsbrev paa en Gaard kaldes Wtheby i [Bø ved?] Kirkeby, som han selv iboer, dog at give Kronen deraf den sædvanlige aarlige Tje-

[1] Dette er vist en Skrivfeil for 1550, da Brevet er indført umiddelbart efter Aaret 1549 og foran alle Breve af 1550.

[2] Claus Bilde paa Baahuus er udeladt, uden Tvivl ved Uagtsomhed.

[3] Dette Navn overskrevet istedetfor: Jens Splid 6 Karle, hvilket er udstrøget.

[4] Det sidste Navn atter udstrøget.

neste og Afgift. Cum claus. consvet. Flensborg Onsdag post Oculi (12 Marts) 1550. T. III. 141. R. V. 527. Afskr. 59. 303.

Brev til menige Almue paa Færø, at Kongen har bragt i Erfaring, hvorledes mange af Undersaatterne sammesteds ikke ville være i Dom og Rettergang for den Lagmand, som Thomes Købing, Befalingsmanden paa Færø, tilsætter, men indskyde sig der af Landet og ind til Norge, og der ville være i Rette, om hvis Trætte dem paahænger. Kongen vil derfor, at de i sine Trætter først tage Dom af Lagmanden paa Færø, før de skyde sig ind udi Norge, under Straf som de, der ikke ville agte Kongens Bud og Breve. Flensborg Onsdag efter Søndag Oculi (12 Marts) 1550. T. III. 141. Afskr. 59.

Hr. Ismail Nilssøn paa Færø fik Livsbrev paa det Sogn, som ligger paa Sønderø og han selv i Værge haver, dog at han skal gjøre sit Sognefolk slig tilbørlig Tjeneste baade inden Kirken og uden, som en Sogneprest bør at gjøre, prædike og lære Guds hellige klare Ord og Evangelium og være Ordinantsen om Religionen undergiven, forbedre Prestegaarden og holde den ved god Hævd og Bygning. Flensborg Onsdag post Oculi (12 Marts) 1550. R. V. 527. Afskr. 303.

Thomas Køppen til Hamburg fik Kvittans paa 500 Mark Lybsk, som han antvordede Hans Skovgaard paa Kongens Vegne, som er den aarlige Afgift af Færø for Aaret 1549, som han skulde udgive til Paaske førstkommende, de 400 Mark af de geistlige Len og 100 af Kronens Len. Flensborg Thorsdag post dom. Oculi (13 Marts) 1550. R. V. 527. Afskr. 303.

Otto Stigssøn fik Brev, at Kongen ikke for Tiden kan lade udskrive en Gjengerd af Norge, saaledes som han i sin Mangel paa Fetalie har begjæret, men at der nu med Kongens Skib Peder Godtskes Jagt sendes ham Fetalie efter indlagt Seddels Lydelse til hans eget Skib; med Hensyn til de andre Skibe faaer han nu ny Skrivelse til Lensmændene, at hver, som har udgjort Folk til samme Skibe, selv skal underholde dem, saalænge de behøves paa Flaaden; til Lensmændene i Agershuus og Baahuus Lene ere Brevene sendte overland. Otto Stigssøn skal forblive der under Norge med Flaaden, til han faaer videre Skrivelse derom. Kjøbenhavn die Antonii conf. (13 Juni) 1550. T. III. 160. Afskr. 62—63.

Til alle Lensmændene i Norge. Kongen indskjærper Befalingen om at medsende de Folk, de skikke til Skibsflaaden under

Otto Stigssøn, den nødvendige Fetalie. Kjøbenhavn St. Antonii conf. Dag (13 Juni) 1550. T. III. 150. Afskr. 61.

Oluf Munk fik Brev at overantvorde Christoffer Hvitfeldts Tjener 8 Læster Malt og tage hans Kvittans derpaa. Kjøbenhavn Tirsdag efter Viti et Modesti Dag (17 Juni) 1550. T. III. 151. Afskr. 61—62.

Vaabenbrev til Oluf Kalips. Kongen giver for hans og hans ægte Børns og Afkoms Tjeneste før og i Fremtiden ham og dem Frihed og Frelse som andre Riddere og Svende have i Norge med Skjold og Hjelm, som er et tveskift Skjold, den øverste Part i Skjoldet rød med en halv hvid Hjort, den nederste Part hvid med to halve blaa Liljer jevne hos hverandre, og til Hjelmtegn en halv hvid Hjort, som Vaabenet i Brevet staar malet, dog Kongens og Kronens fri Bondegods og Kjøbstedsgods dermed uforkrænket i alle Maader. Ingen maa derfor gjøre ham eller dem Hinder eller Forfang. Kjøbenhavn Thorsdag post Viti et Modesti Dag (19 Juni) 1550. R. V. 528. Afskr. 303—304.

Kvittans paa en Kalk og en Disk af Guld og en forgyldt Patzs (?), som blev annammet paa Kongens Vegne af Prioren i Helgeseter Kloster, og som Christoffer Galle nu har overantvordet Kongen selv til Hænde. Kjøbenhavn Mandag efter Petri et Pauli (30 Juni) 1550. T. III. 156. R. V. 528. Afskr. 62. 304.

Til Christoffer Hvitfeldt, at han, naar ret Tid er at jage, lader slagte saameget Vildt, at Kongen kan faa 6 eller 7 Læster Vildbrad, forvarer den vel i godt Træ og med godt Salt til Kongens egen Mund, og med det Allerførste skikker den til Kjøbenhavn med alle de tilhørende Horn og Huder. Kjøbenhavn St. Knud Konges Dag (10 Juli) 1550. T. III. 165. Afskr. 63.

Hospitalet i Oslo fik Brev til evig Tid at maatte beholde en Hestehave udenfor Oslo, som tilforn laa til Graabrødre Kloster, og en Fos med en Kvern ved samme Hestehave, der nu bruges til Hospitalet, samt en Avlsgaard kaldes Bøllier [Bøler]. Cum claus. cons. Kjøbenhavn Onsdag efter Assumtionis Mariæ (20 August) 1550. R. V. 529. Afskr. 305.

Kapitlet i Oslo fik Brev at give Mester Frands [Berg], Superintendent i Oslo og Hamar Stifter, tre Fjerdedele af den Rente, som er forordineret til Læsemesterens Underholdning i Oslo, og er oppebaaret, siden Læsemesteren Mr. Jørgen døde; den sidste Fjerdepart skulle de selv beholde. Kjøbenhavn

Onsdag post Assumt. Mariæ (20 August) 1550. T. III. 170. Afskr. 63—64.

Aabent Brev til Bønder og menige Almue i Hamar og Oslo Stifter, at de ikke skulle tage sig Hustruer, uden de blive viede og givne tilsammen af Presterne for Kirkedøren. Fremdeles skulle de, naar Superintendenten visiterer Kirkerne, komme til disse og lade sig undervise til deres Sjæles Salighed. Hvis de ikke holde disse Artikler, skulle de straffes tilbørligen af Lensmanden. Kjøbenhavn Onsdag efter Assumt. Mariæ (20 August) 1550. T. III. 174. Afskr. 64.

Aabent Brev til de Samme, at de skulle tiende retfærdigen, og lade Presterne faa deres Rettighed med Udfærd og Indfærd efter den Skik, som Hr. Claus Bilde og Hr. Truid Ulfstand have gjort derom (efterdi Kongen erfarer, de ikke have iagttaget disse Bud). Cum claus. consv. et inhibitione solita. Kjøbenhavn Thorsdag næstefter Assumt. Mariæ (21 August) 1550. ib.

Aabent Brev til de Samme. Kongen har erfaret, at de ikke ville færdiggjøre de Huse, som staa paa deres Prestegaarde; det bydes dem derfor under Straf at holde samme Prestegaarde ved Magt. Dat. som foreg. ib.

Peder Hanssøn, Høvedsmand paa Agershuus, fik Kongens Kvittans paa 200 Maardskind, 25 Losskind, 10 Ulveskind, 16 unge Bjørneskind. Kjøbenhavn St. Bartholomæi Aften (23 August) 1550. R. V. 528. Afskr. 304.

Peder Hanssøn faaer Stadfæstelse paa et Kongen tilstillet aabent Pergamentsbrev, som Peder Hvitfeldt, Provst i Oslo, og Kapitlet sammesteds have beseglet og udgivet, indeholdende, at de have gjort et evigt Mageskifte med Peder Hanssøn paa efterskrevne Provstiets Gods, som ligger i Borgesogn og kaldes store Bruerbjerg og renter aarlig sex Tønder Malt, og lille Bruerbjerg sammesteds, der aarlig renter fire Tønder Malt, og derimod har Peder Hanssøn udlagt Provstiet Fyldest af sit Gods, eftersom Mageskiftebrevet ydermere i alle Maader udviser og indeholder. Skulde dog i Fremtiden saa findes, at Provstiet og Kirken ikke er skeet Skjel og Fyldest i samme Mageskifte, da skal det ingen Magt have. Cum claus. consv. Kjøbenhavn St. Bartholomæi ap. Dag (24 August) 1550. R. V. 529 og 530. Afskr. 304—305 og 306.

Anders Stabell fik Livsbrev at nyde, bruge og beholde en Kronens Gaard kaldes Blackgested [Blakestad] i Asker

Sogn med al sin Tilliggelse, dog at han skal selv besidde Gaarden, bygge og forbedre den, give og yde den sædvanlige aarlige Landgilde og Tjeneste o. s. v. Kjøbenhavn St. Bartholomæi ap. Dag (24 August) 1550. R. V. 529. Afskr. 305.

Rasmus Bagge, Slotsfoged paa Agershuus, fik Livsbrev paa Gaarden Rør paa Nesodden med al sin Tilliggelse, dog at bygge og forbedre den, give sædvanlig Landgilde og Tjeneste, være Kongen og Hertug Frederik hørig o. s. v. Kjøbenhavn Mandag post Bartholomæi Dag (25 August) 1550. R. V. 530. Afskr. 305—306.

Brev til Christoffer Hvitfeldt og Christoffer Galle, at de, hvis de ikke kunne bekomme vægtigt Guld for hvis Vare og anden Deel, som de paa Kongens Vegne oppebære, maa tage Dalere istedet. Udat. (1550). T. III. 151. Afskr. 62.

Brev, at Christoffer Hvitfeldt, Thrond Benkestok, Mads Størssøn[1] Lagmand i Bergen, og Nils Jonssøn Lagmand i Stavanger skulle med det Første stevne Erik Rosenkrands og Fru Ingerd, Hr. Nils Henrikssøns Efterleverske, til nu St. Mortens Dag angaaende en Trætte om et Fiskeleie paa Nordmøre, hvoraf hun forholder ham en Anpart. Udat. (1550). T. III. 154. Afskr. 62.

Til Christoffer Hvitfeldt. Han har allerede før faaet Brev om at bestille to Fyrblaser, hver ved 200 Læster; denne Begjæring paaskyndes; han skal lade Bønderne hjælpe med at bygge dem, forat de kunne blive saameget billigere, og derpaa med det Første sende dem til Kjøbenhavn. Han skal ogsaa snarest mulig sende Kongen nogen Vildbrad, og da medsende Huderne og Gevirerne, og kan han overkomme nogen takkede Gevir, Been eller andre underlige Ting, da ogsaa disse. Herredsvads Kloster Tirsdag efter St. Francisci Dag (7 Octbr.) 1550. T. III. 200. Afskr. 65.

Olaf Giordssøn [Gyrdssøn] fik Brev ad gratiam paa Norges Krones Gaard Mjeldom [Meldum] i Jæmteland mod at bygge og forbedre Gaarden, og give slig aarlig Afgift deraf, som pleier at gaa. Krogen Løverdag efter Dionysii (11 Octbr.) 1550. R. V. 531. Afskr. 306.[2]

Til Peder Hanssøn, at lade sage Kongen 100 Tylvter Deler

[1] Der staar urigtigt Thordsen.

[2] I et udateret Uddrag heraf eller af et andet Brev om samme Sag i T. III. 201, Afskr. 65 er tilføiet mod Slutningen: „i Fresø Sogn liggende Torffinden og Skorpestad Enger.“

efter den Maade, Kongen har tilskikket ham, som kunne tjene til Kobrygge paa Skibe; ligesaa bestille 100 andre Sagdeler. Udat. (1550). T. III. 202. Afskr. 65.

Til Christoffer Hvitfeldt. Superintendenten i Stavanger Stift har berettet, at Domkirken i Stavanger By er saare forfalden, saa at den, om den ikke snart faaer Hjælp, ikke uden store Omkostninger vil kunne istandsættes. Hvidtfeldt skal derfor snarest muligt begive sig derhen og undersøge, hvorledes Kirken med ringeste Bekostning kan hjælpes; kan dette ikke ske med nogen føie Bekostning, da skal han lade følge Kirken det Gods og den Rente, som tilforn laa til samme, forat den ikke plat skal forfalde. Kjøbenhavn Tirsdag efter Dionysii Dag (11 Octbr.) 1550. T. III. 210. Afskr. 65—66.

Til Hr. Jon [Guttormssøn], Superintendent i Stavanger Stift. Kongen sender ham det foregaaende Brev til Christoffer Hvitfeldt angaaende Domkirken i Stavanger. Forsaavidt han ogsaa har begjæret, at Presterne der i Stiftet maa forskaanes for den store Besværing, som er paalagt dem i Bispernes Tid, nemlig Cathedraticum, da kan Kongen deri ingen Forandring gjøre, før han har talt med Christoffer Hvitfeldt, men da skal derpaa gives Svar, og Kongen vil altid vide og ramme Presternes Gavn og Bedste. Dat. som foregaaende. ib.

Claus Hvitfeldt fik Kvittants paa 80 Maardskind, 2 Losse, 6 Elgshuder, 8 Par Elgshorn og ½ Tønde „Segellsten". Kjøbenhavn Løverd. post Galli (18 Octbr.) 1550. R. V. 531. Afskr. 306.

Nils Olssøn af Norge fik Brev til Mester Hans Gaas, Superintendent i Throndhjems Stift. Han er nylig kommen i Skade og har ihjelslaaet sin Broder Thrond Olssøn, men han har nu været for de Høilærde ved Høiskolen i Kjøbenhavn, som videre vil erfares af den medfølgende Sentents, som han af dem har faaet, og da han for sin Gjerning har skjænket 60 Daler til Hospitalet i Odense, skal nu Biskoppen absolvere ham, dog at han først gjør aabenbar Pønitents efter Biskoppens Bestemmelse, for at ikke Andre skulle tage et ondt Exempel; men derpaa maa han bygge og bo i Landet som andre troe Undersaatter. Nyborg Slot Thorsdag efter St. Martini Dag (13 Novbr.) 1550. T. III. 234. Afskr. 66—67.

Til Gude Galle og Erik Ugerup, at skaffe Frands Brokkenhuus, der skal bygge paa Nyborg Slot, Egetømmer hugget i sine Lene, føre det paa Strandbakken og til Foraaret fragte

et Skib til at bringe det til Nyborg, eller hvis dette ikke er dem muligt, underrette Frands Brokkenhuus om, hvor Tømmeret ligger og hvor stort Skib han behøver til at hente det med. Nyborg Fredag efter St. Martini Dag (14 Novbr.) 1550. T. III. 238. Afskr. 67.

Nils Olssøn fik Brev, at Kongen har tilgivet ham, at han slog sin Broder ihjel, da han har beviist, at han var nødt og tvungen til denne Gjerning, dog at han først gjør aabenbar Pønitents efter Biskoppens Bestemmelse. Det forbydes derfor Alle, især Fogder og Embedsmænd, for denne Sags Skyld at gjøre ham nogen Hinder eller Forfang. Nyborg Søndag efter St. Martini (16 Novbr.) 1550. T. III. 241. Afskr. 68.

Frants Bundtmager van Hall fik Brev paa Kronens Gaard i Skiens Syssel Hellentved, han nu selv iboer, med al Tilliggelse, indtil de 20 Aar ere forløbne, som han har paa en Kronens Sagmølle ovenfor Seermølle[1], dog at give sædvanlig Tynge og Tjeneste, bygge Gaarden, være Kongen og Hertug Frederik hørig, og naar de 20 Aar ere forløbne, skal Gaarden fri og ubehindret igjen komme til Norges Krone. Cum claus. consvet. Nyborg St. Elisabets Aften (18 Novbr.) 1550. R. V. 531. Afskr. 306—307.

Albert Gøye stevner Erik Rosenkrands til Nesøen for en Søsterpart af de Penge for det norske Gods, som han skal give hans Søskende, som han forholder ham, at møde paa Nyborg St. Thomas Dag førstkommende. Den samme stevner Holger Rosenkrands for hvad han har oppebaaret af hans Søster Fru Anne Rosenkrands, som hende [tilhører] baade i Norge og Danmark, for Sølv, Guld, Pendinge og anden Deel, fra den Dag han blev hendes Værge og til denne Dag, at møde samme Tid. Den Samme stevner endelig ogsaa Otte Rosenkrands for Guld, Sølv og Pendinge, som han har oppebaaret af det norske Gods, for hvilket ham ikke er skeet Skjel og Fyldest paa hans Hustrus Vegne for en Søsterdeel, at møde samme Tid. Udat. (Novbr. 1550). T. III. 246. Afskr. 68.

Albret Gøye til Krenkerup fik Brev til Erik Ottessøn Rosenkrands. Den første har berettet til Kongen, hvorledes E. Rosenkrands har nogle Penge hos sig, som han [Albret Gøye] og hans Medarvinger paa hans Hustrus Vegne tilkommer, og da han nu har stevnet E. Rosenkrands og sine Medarvinger for

[1] Se ovenfor Brev af 15 Mai 1548, S. 105.

Kongen for disse Pendinge, skal Rosenkrands beholde Pengene hos sig, indtil Sagen har været for Kongen. Nyborg Fredag post Catharinæ (28 Novbr.) 1550. T. III. 247. Afskr. 68—69.

Item findes en Havn i Norge i Hr. Gude Galles Len, som kaldes Mosse. En Havn kaldes Langesund i Claus Ottessøns Len. Udat. (1550?) T. III. 174. Afskr. 64.

Brev til Eske Bilde. Den svenske Konge skal lade føre sit Skyt „her ned udi hans Lande" og forsamle sit Krigsfolk, og skal lade sig sælsomt og underlig høre for den Handels [Uenigheds] Skyld, som har været mellem Hr. Claus Bilde, Ridder og Embedsmand paa Baahuus Slot, og ham[1]. Eske Bilde skal derfor strax forskrive Claus Bilde til sig, give ham denne Sag alvorligen tilkjende paa Kongens Vegne, og høre, om han (da Kongen erfarer, at Baahuus Slot er noget forfaldent,) trøster sig til at holde det, om Kong Gustav vilde give sig derfor med sit Skyt og Krigsfolk; trøster han sig ikke dertil og vil træde fra Slottet, da vil Kongen forsee ham med en anden Forlening paa et andet Sted, men vil han ikke af med det, og Kongen og Riget derover fanger nogen Skade, da vil Kongen vide den Skade hos ham og hans Arvinger. Kongen sender nu Eske Bilde sin Credents til Claus Bilde, at den Sidste skal betro sig til ham, som om det var Kongen selv, der var kommen ham tilords. Eske Bilde skal derpaa sende Kongen et enkelt [ɔ: bestemt] Svar, at denne kan vide sig derefter at rette. Nyborg Tirsdag efter vor Frue Dag Kyndermisse (9 Febr.) 1551. T. III. 275. Afskr. 69. [jfr. nedenfor 26 Marts.]

Til Hr. Mogens Gyldenstierne. Kongen melder ham Indholdet af det næstforegaaende Brev til Hovmesteren Eske Bilde og begjærer, at han for slig mærkelig Aarsags og Tidendes Skyld strax vil forskrive til sig Lauge Ulfstand, Embedsmand paa Vardberg, „efterdi vi forfare, han er dernede udi Landet," og grangivelig forfare al Leiligheden, om Vardberg Slot er saa bemandet og befæstet med sin Tilbehøring, at han kan holde det for Vold og Magt, om Noget paakom, saa at han, om nogen Skade opstod, selv vil stande tilrette derfor. „Sammeledes bede vi Eder, at I og efter slig Leilighed og farlig Tidende ville have et godt Opseende med Alt udi vor Fraværelse, eftersom I vide os og Riget alsomstørst Magt paaliggendes er." Dat. som foreg. T. III. 276. Afskr. 69—70.

[1] Om disse Stridigheder haves Oplysninger i Cragii Annales 339—341, Oversættelsen 347—349, og i Celsii Gustaf Is Historia 719.

Brev til Peder Godske, at sende et Skib til Norge efter noget til Nyborg Slot der færdigliggende Tømmer. Flensborg Løverdag post Lætare (14 Marts) 1551. T. III. 298. Afskr. 70.

Til Søren Pederssøn Skriver, at Kongen har tiltroet ham at være Lagmand i Throndhjem og Throndhjems Lagmandsdom[1] efter Oluf Mogenssøn, som nu er død. Alle skulle derfor søge sin Ret hos ham og give ham den Rettighed, som de have givet hans Formænd og ere pligtige til; han skal atter hjælpe dem tilrette efter Loven. Flensborg Onsdag efter Søndag Judica (18 Marts) 1551. R. V. 532. Afskr. 307.

Thomas Køpping, Borger til Hamborg, fik Kvittants paa 500 Mark Lybsk som Afgift af Færø for Aaret 1550 til Paaske [som ovenfor Brev af 13 Marts 1550]. Relator Eskel Oxe Rentemester. Flensborg Palmeløverdag (21 Marts) 1551. R. V. 532. Afskr. 307.

Christoffer Galle fik Kvittants paa 95 Maardskind og 8 Losse, som han paa Regnskab har antvordet ind i Kongens Skrædderkammer. Flensborg Palmeløverdag (21 Marts) 1551. R. V. 532. Afskr. 307.

Til Hr. Steen Erikssøn, Hr. Gøstaf Olafssøn og Hr. Peder Brahe.[2] Kongen har idag modtaget og ladet sig forelæse deres Skrivelse, dat. Skara 13 Januar næstfør, hvori de svare paa de Artikler, som Hr. Claus Bilde for nogen Tid siden gav paa deres forrige Skrivelse, og Kongen erfarer, at de besvære sig over, at Claus Bildes Svar ikke er saa nøiagtigt, som det burde. Kongen mærker ugjerne, at slig Uvillie og Uenighed skal være mellem „vor kjære Svogers, Broders og vore Undersaatter,“ og det er ikke hans Befaling, at hans Fogder eller Embedsmænd vise Sveriges Undersaatter Andet end Tilbørligt og Ret, og heller ikke, hvis Claus Bilde anderledes har forgrebet sig. Kongen vil med det Første foreholde Claus Bilde deres Skrivelse og senere sende dem hans Svar. Men

[1] Dette er vel kun en ikke usædvanlig Pleonasme. Udg. har ladet den blive staaende, om den skulde være et Udtryk fra den gamle Tid, da Throndhjem og Thrøndelagen havde hver sin Lagmand (Nidaros Lagmand og Frostethings), hvilket dog er lidet troligt.

[2] Steen Erikssøn Lejonhufvud, Friherre til Grefsnes, Statholder i Østergøtland, Gustaf Olafssøn Steenbock, Statholder over Vestergøtland, og Peder Bragde til Ridboholm, alle Riddere og Sveriges Rigs Raader. — I Udskriften paa dette Brev kaldes de Høvedsmænd paa Enkøping, Elfsborg og Ridboholm. Det sidste er neppe rigtigt.

for at slig og anden naboelig Brøst af hvilketsomhelst Slags venlig maa forhandles og nedlægges, synes det Kongen bedst paa den svenske Konges Behag, at en Dag berammes paa et bekvemt og beleiligt Sted for Nogle af begge Rigers Raad, at de kunne forhandle slige Uenigheder mellem Rigernes Undersaatter, forat man kan vide, hvor Skylden ligger. Dersom Kong Gustaf vil bevilge en saadan Dag, udbedes deres skriftlige Svar, samt at der maa bevilges Alle dem, der have nogen Tiltale mod svenske Undersaatter, Stevning over disse, naar de begjære det; paa samme Maade skal da forholdes fra Kong Christians Side, forat der kan være Fred og Enighed mellem begge Rigers Indvaanere. Flensborg Slot Thorsdag efter Palmesøndag (26 Marts) 1551. T. III. 309. Afskr. 71—72.

Til Christoffer Hvitfeldt, at han skal lade det nye Skib, som er bygget til Kongens Behov, løbe paa Fragt og ramme Kongens Gavn og Bedste deri, efterdi det ikke tjener til Orlogs. Desuden skikkes ham Kongens aabne Breve til menige Almue i Bergenhuus Len, at de i tre samfulde Aar herefter ikke skulle skyde eller ødelægge nogen Hjort eller Hind der i Lenet. Flensborghuus Onsdag efter Qvasimodogeniti (8 April) 1551. T. III. 317. Afskr. 72.

Til Eggert Hanssøn,[1] at han har havt for Kongen et aabent beseglet Pergamentsbrev, som Kong Hans har udgivet, indeholdende, at Eggert Hanssøns Farfader Eggert Eggertssøn og hans ægte Børn og Afkom maa have Frihed og Frelse som andre Riddere og Svende have i Norge til evig Tid, med Skjold og Hjelm, dog Kronens Bøndergods og Kjøbstedsgods i alle Maader uforkrænket, som samme Brev med Ord og Artikler og Skjold og Hjelm deri malet udviser og indeholder. Dette Brev har Kongen fuldbyrdet, samtykt og stadfæstet. Flensborg Slot Thorsdag næstefter Qvasimodogeniti Søndag (9 April) 1551. R. V. 552. Afskr. 325.

Til Christoffer Hvitfeldt, med det allerførste at forskikke til Kjøbenhavns Slot 48 Skippund god Bergfisk, ½ Læst Rav og 20 Kipper Rekling. Desligeste skal han i Sommer lade slagte 5 eller 6 Læster Rinske [ɔ: Reen-] Vildbrad- og Hjorte-Vildbrad og lade salte 5 eller 6 Læster Sild, og sende det Alt til Kjøbenhavn; desuden 1 Læst Sælspæk, og snarest muligt nedsende

[1] Dette Brev er tilskrevet i Registranten med en Haand fra 18de Aarhundrede.

det. Relator Eskild Oxe Rentemester. Kjøbenhavn Thorsdag efter Pintsedag (21 Mai) 1551. T. III. 351. Afskr. 72.

Til Christoffer Hvitfeldt, at det før omhandlede nybyggede Skib skal sendes til Kongen, hvis det ikke er udsendt andensteds. En Fyrblasse, som Kongen ogsaa før har bedet om, skal han nedsende paa 100 eller 150 Læster, eller og saa stor, han kan faa den. Kongen ønsker ogsaa en Brandjagt bygget, og sender ham derfor en af sine Baadsmænd, Amund Lauritssøn, som skal lade det nødvendige Tømmer hugge. Han skal fremdeles sende 2 eller 3 Sexinger med Seil og alt Tilbehør, og derhos en liden Fyrblasse paa 16 Læster, som kan føre det nævnte Tømmer og Sexinger ned. Den Rav og Rekling, han sender, skal være god, og han maa tillige skikke noget „Hvolraadt“ (Hvalrav?) af det blankeste han kan faa, eftersom Hvitfeldts Skriver nu skal tilkjendegive ham. Kjøbenhavn Fredag efter Pintsedag (22 Mai) 1551. T. III. 353. Afskr. 72—73.

Til Peder Hanssøn, Hr. Claus Bilde og Bent Bilde, at hjælpe de Vardberger til Tømmer, naar de skikke Skib i deres Len. Udat. (1551). T. III. 357. Afskr. 73.

Peder Hanssøn paa Agershuus fik Brev, strax at skikke til Kjøbenhavns Slot til Kongens Behov 346½ Oxekroppe og Kokroppe. Kjøbenhavn Thorsdag efter St. Bonifacii Dag (11 Juni) 1551. T. III. 358. Afskr. 73.

Til Steen Erikssøn og Hr. Gøstaf Olafssøn. Kongen har i disse Dage modtaget deres Skrivelse, af Elfsborg 2 Mai sidstleden, hvori de begjære Svar paa deres foregaaende Brev angaaende Claus Bilde, og han sender dem derfor nu dennes Forklaring. Skulde de ikke synes, at Claus Bildes Undskyldning er saa nøjagtig, som den bør være, vil Kongen give dem eller andre Sveriges Undersaatter, naar de begjære det, Stevning over ham, og naar Sagen da kommer i Rette for Kongen og Danmarks Riges Raad, skal det sørges for, at de ikke skulle have at beklage sig. Kjøbenhavns Slot St. Antonii confessoris Aften (12 Juni) 1551. T. III. 362. Afskr. 74. (jfr. ovenfor 26 Marts).

Peder Hanssøn fik Kvittants paa 20 Losse, 200 Maardskind og 12 Timmer Rødværk 10 Skind mindre. Kjøbenhavn Antonii conf. Dag (13 Juni) 1551. R. V. 533. Afskr. 307.

Til Christoffer Hvitfeldt, strax at nedsende et Skib, som han selv maa finde Raad til, fuldt med de hugne Stene,

som ere tagne af de Kirker i Bergen; bliver Steen tilovers, skal den forvares, saa den ikke forrykkes. Kjøbenhavn St. Botolphi abb. (17 Juni) 1551. T. III. 367. Afskr. 74.

Christiern Munk fik Følgebrev til alle Bønder og Tjenere, som ligge til vor Frue Kloster i Oslo, og nu sidst dertil svarede Peder Hanssøn paa Agershuus, at svare ham, indtil Kongen anderledes tilsiger. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn Fredag efter vor Frue Dag Visitationis (3 Juli) 1551. R. V. 533. Afskr. 307. (jfr. S. 143 nedenfor.)

Til Mester Frands [Berg], Superintendent i Oslo og Hamar Stifter. Kongen har modtaget hans Skrivelse med Christiern Munk, og har tilskrevet Peder Hanssøn paa Agershuus om Tienden og om Kannikeresidenserne i Oslo. [jfr. det følgende Brev]. Peder Hanssøn har ogsaa skrevet om, at Almuen gjerne vil besøge Kirkerne ved Superintendentens Visitatser, naar de kun faa Varsel. Superintendenten skal derfor betimelig underrette Sognepresten eller Kongens Fogder, at de kunne give Almuen Varsel.[1] Kjøbenhavn Fredag efter Visitat. Mariæ (3 Juli) 1551. T. III. 386. Afskr. 79.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus. I hans Brev til Kongen med Christiern Munk har han blandt Andet tilkjendegivet, at Almuen for ingen Del vil udgive den Fjerdepart af Tienden, som Kongen har undt Presterne, uden den maatte komme til fattige Folk, som den af gammel Tid skikket er. Efter hvad han derom har skrevet, sendes ham nu aabne Breve til Almuen i Oslo og Hamar Stift, at de skulle yde sin Tiende hos Sognekirken, hvor to Mænd skulle annamme den og skifte den i 4 Parter, en til Presten, en til Kirken, en til Kongen og en til fattige Folk; dette Bud skal han strax lade forkynde for Almuen og paasee det overholdt. Som han skriver, at han med Mester Frands, Superintendent i Oslo og Hamar Stigt, har faaet Kongens Skrivelse om at forfordre, at Presterne faa sin Udfærd og Indfærd, da maa han have Indseende med at Presterne faa hvad Hr. Truid Gregerssøn [Ulfstand] og Claus Bilde derom have forordineret. Da han har berettet, at Sognefolkene ere ved Kirkerne, naar Mester Frands besøger dem, undtagen de som boe langt borte, da Superintendenten ikke forud giver noget Varsel om sin Ankomst, har Kon-

[1] Af Brevets sidste Deel er kun Begyndelsesordene: „Ydermere, som I skriver os til om," indførte i Registranten.

gen tilskrevet denne, at han forud giver saadant Varsel, og Peder Hanssøn skal derfor tilholde Almuen, at møde frem ved Visitatserne, at lade sig undervise i Guds hellige Ord og Evangelium og til sine Sjæles Salighed. Angaaende de Huffmændsprovster, hvorom Mester Frands har været hos Kongen og begjæret, at der maatte forskikkes Prestemænd til samme Befaling, da maa han efter den Leilighed og Skik, som Kongen af hans Skrivelse forfarer og Christiern Munk har givet tilkjende, dermed holde det som det tilforn har været. Kongen formærker ogsaa af hans Brev den store Uskikkelighed, at Kannikerne ved Oslo Domkirke overgive sine rette Kannikeresidentser og lade dem forfalde, og opbygge andre Gaarde i Byen og dem agte til deres Arvinger; herom sendes nu Brev til Kannikerne, at de 12 Kanniker, som altid skulle boe hos Domkirken og opholde Tjenesten, skulle altid være der tilstede, og hver holde sin Kannikeresidents ved god Hævd og Bygning, under Fortabelse af Kannikedømmet, ligesom de derhos skulle staa tilrette for Forsømmelserne paa Bygningerne. Dette skal Peder Hanssøn paasee. Denne har ogsaa skrevet om og desuden ladet Christiern Munk berette om den store Skade, Kongen og Norge har af den onde Mynt, som er gangbar der i Landet. Dette har Kongen overveiet med nogle af Danmarks Rigsraad, men kan „for nogen mærkelige Aarsage Skyld“ ikke for Tiden gjøre nogen Forandring deri; i Fremtiden vil han tænke paa at gjøre en Skik derpaa, som kan være ham og Riget og Indbyggerne gavnligst. Kjøbenhavn Løverdag efter vor Frue Dag Visitat. (4 Juli) 1551. T. III. 382. Afskr. 74—76.

Til Norges Kansler Peder Hvitfeldt. Han har med Kansleren Johan Friis tilkjendegivet, hvorledes Nils Stub i Oslo en Tid med Biskoppens og Kapitlets Samtykke har haft noget Gods af Mariekirken i Brandsdal, som kaldes Viisøer,[1] men nu har opladt det til Peder Hvitfeldt. Kongen tillader efter hans Begjæring, at dette Gods, der aarlig renter 30 Mark i rede Penge og i Landskyld 2 Deger Huder, med al den Rettigbed, som Nils Stub har haft, for Eftertiden maa tilligge Peder Hvitfeldt og hans Efterfølgere som Provster ved Mariekirken. Kjøbenhavn Løverdag efter vor Frue Dag Visitat. (4 Juli) 1551. T. III. 383. Afskr. 76—77.

[1] Her menes Gudbrandsdalen og Visøren deraf, som allerede fra gammel Tid var en Rettighed for Mariekirken i Oslo; jfr. Dipl. Norv. IV. No. 628 og 630.

Til Kapitlet i Oslo. Kongen har erfaret, at uagtet 12 Kanniker skulle residere og gjøre Tjeneste ved Domkirken, kun 5 eller 6 giøre dette, medens de øvrige lade Residentserne forfalde og bygge Gaarde andetsteds i Byen. Han indskjærper derfor de ældre Bestemmelser [som i Brev af samme Dag til Peder Hanssøn]. Kjøbenhavn ut supra (4 Juli) 1551. T. III. 383. Afskr. 77.

Til Kapitlet i Hamar. Kapitlet har tilskrevet Kongen med Christiern Munk, at Domkirken i Hamar er meget bygfalden og ikke uden stor Hjælp kan istandsættes, og at det var for stor Skade, om den skulde forfalde, da det er den skjønneste Kirke i hele Norge. Kapitlet maa derfor i 3 Aar oppebære al den Tiende, som tilkommer Kirkerne i hele Hamar Stift, saaledes som Kongens medsendte aabne Brev videre formelder. Det skal gjøre sin største Flid med at sætte Kirken i færdig Stand og tilsee, at ikke Tienden forvendes til Andet, og derhos finde Raad til ogsaa at lægge anden Hjælp dertil, forat det kan gaa des snarere med Bygningen; samt aflægge klart Regnskab, naar det fordres. Kjøbenhavn Løverdag efter vor Frue Dag Visitat. (4 Juli) 1551. T. III. 383. Afskr. 78.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus, at Kongen har undt og forlenet Christiern Munk, Embedsmand paa Hamargaard, med Marieklostret[1] i Oslo, forat han skal bygge og forbedre dette Kloster og færdiggjøre det Taarn, som staar paa Hamar Gaard. Peder Hanssøn skal derfor lade ham følge Klostret med al sin Rente og rette Tilliggelse, og derpaa overveie, hvilken ydermere Tynge Munk kan gjøre Kongen og Riget deraf, komme overens med ham derom paa Kongens Vegne, og give ham Brev derpaa. Kjøbenhavn Løverdag efter Visitat. Mariæ (4 Juli) 1551. T. III. 384. Afskr. 78—79.

Claus Hvitfeldt fik Kvittants paa 7 Losskind, 60 Maardskind og 6 Elgshuder. Kjøbenhavn die Martis post Kanuti regis (14 Juli) 1551. R. V. 534. Afskr. 309.

Til Christoffer Galde. Jens Tillufssøn [Bjelke], Foged i Jemteland har berettet, at Oluf Gjordtssøn har Brev paa Kronens Gaard Melden i Jemteland, og at han har taget sig til 3 eller 4 Gaarde og hegner sig dem til for sit eget Gods. Denne Sag skal Christoffer Galde med det Første stevne for sig til Throndhjem, med Lagmand og Borgermester endelig

[1] ɔ: det ophævede Nonneseter for Benediktinerinder.

dømme derpaa o. s. v. Kjøbenhavn Onsdag efter St. Knud Konnings Dag (15 Juli) 1551. T. III. 386. Afskr. 79—80. [jfr. ovenfor S. 125.]

Til Claus Bilde, at Gert Rytter, Borger i Lybek, har berettet, at hans Skib og Gods er strandet der i Baahuus Len; han skal derfor lade ham erholde alt det Gods, som er bjerget eller kan bjerges, for en skjellig Bjergeløn, og ikke gjøre ham nogen Hinder derpaa. Kjøbenhavn St. Margarete Dag (20 Juli[1]) 1551. T. III. 392. Afskr. 80.

Dom mellem Hr. Lauge Brahe og Gregers Ulfstand og hans Medarvinger. For Kongen have underskrevne Dag, i Nærværelse af Hofmesteren Esge Bilde Ridder, Kansleren Johan Friis, Hr. Anders Bilde, Hr. Claus Bilde, Riddere, Knud Gyldenstierne, Hr. Peder Skram, Hr. Mogens Gyldenstierne, Byrge Trolle, Jørgen Lycke, Tage Thott og Claus Urne, Rigsraader, mødt Gregers Ulfstand, Lauge Ulfstand og andre Hr. Truid Ulfstands Arvinger paa den ene Side, og i Rette stevnet Hr. Lauge Brahe Ridder paa sin Hustrus Vegne paa den anden Side for Arv efter deres Broder Nils Ulfstand, og berettede Gregers Ulfstand og hans Medarvinger, at hans Fader tilforn havde Hr. Lauge Brahes Hustru Fru Gøryld[2] til sin Ægtehustru, og de havde Barn sammen, nemlig forne Nils Ulfstand, og han var død, og efter ham tilfaldt Fru Gøryld og Hr. Truids Børn Arv; de havde tit og ofte tilbudt Hr. Lauge Brahe, at han paa sin Hustrus Vegne vilde være til Skifte med dem om denne Arv og annamme, hvad deraf medrette kunde tilkomme ham, uden at han dog havde villet dette, og hindrede dem derved i at slutte det Skifte, som var dem imellem indbyrdes. De beviste derhos, at Sagen havde været til Landsthinget og derfra var henviist til Kongen, og de satte derfor nu i Rette, om Hr. Lauge Brahe ikke burde annamme samme Arv. Hertil svarede Hr. Lauge Brahe, at han ikke var lovlig stevnet og skjød paa, at han ikke havde sine Breve og Beviisninger tilstede. Paa Grund af denne Hr. Lauge Brahes Indsigelse, blev Sagen opsat til idag 6 Uger, da begge Parter skulle møde med deres Breve og Beviisninger, Jordebøger og Registere, som vedkom Sagen, og da lide og undgjelde efter Lov og Ret, og begge Parter være for-

[1] I nogle tydske Kalendarier og paa Island henføres Margarete Dag til 13 Juli.

[2] d. e. Fru Gyrvhild Fadersdatter [Gylden-]Sparre. Sagsøgerne vare Hr. Truid Ulfstands Børn af et foregaaende Ægteskab med Ide Brock.

pligtede samme Tid at sidde over Jævnet og skifte om samme Arv til endelig Ende, førend de skilles ad. Kjøbenhavns Slot St. Margaretæ Dag (20 Juli) 1551. T. III. 396. Afskr. 81—82.

Da Laurits Matssøn Provst i Tønsberg har fremviist et Pergamentsbrev, skrevet 1319 af Bjørn Audenssøn [Hr. Bjarne Audunssøn], hvorved denne stifter et Huus for fattige Syge ved St. Laurentii Kirke i Tønsberg, og Laurits Matssøn nu har opført dette Huus, saa alt holdes ved Magt, saa stadfæster Kongen nu hiint Fundatsbrev paany. Cum inhibitione solita. Hafniæ Mariæ Magdalenæ Dag (22 Juli) 1551. R. V. 534. Afskr. 309. [Trykt i Dipl. Norv. IV. No. 1127.[1]]

Til Peder Hanssøn paa Agershuus. Brevviseren Hr. Laurits Matssøn Provst i Tønsberg har berettet, at han har en Sagmølle, og lader de Deler, han der skjærer, føre til Drammen, og sælge til Hollænderne og Andre, men at dette nu formenes ham af Bønderne. Peder Hanssøn skal derfor, da det er hver Mand frit i Drammen at maatte søge sit Kjøbmandskab der, sørge for at der heller ikke skeer Laurits Matssøn nogen Hinder heri. Den Samme har ogsaa berettet, at Severin Skriver, Borgermester i Skien, dengang han var Foged paa Kongens Gaard Bratsberg, har taget et Stykke Skov og Mark fra vor Frue Kirke og Prestegaarden i Tønsberg, og siden har Severin Skrivers Svoger og deres Anhængere taget en Møllefos fra samme Kirke og Prestegaard, og ladet bygge en Sagmølle der og bruger Fordeel dermed, og Hr. Laurits har tit og ofte budet sig i Rette med dem, som saaledes har taget Kirkens Eiendom uden Dom og Ret, uden dog at kunne komme til Ende dermed. Peder Hanssøn skal derfor snarest muligt tage med sig Iver Jenssøn og Lagrettesmænd, begive sig til samme Eiendom og Møllefos, samt efter at have gransket og forfaret al Leiligheden endelig dømme derpaa. Kjøbenhavn Tirsdag efter St. Margaretæ Dag (21 Juli) 1551. T. III. 394. Afskr. 80—81.

Laurits Matssøn Provst i Tønsberg har berettet, at det Graabrødrekloster der i Byen nogen Aar siden forleden er bleven afbrudt, og da samme Kloster tilforn er funderet til Gudstjeneste, tillader Kongen, at Klostret med en Ø og en Have

[1] I Dipl. Norv. II. No. 1154 er samme Brev ligeledes trykt in extenso efter en af Bent Bilde og Kjøbenhavns Borgermester Mariæ Magdal. Dag 1551 udstedt Vidisse. Ifølge denne er Kongebrevet af Margaretæ Aften (12 eller 19 Juli), hvilket saaledes maa være den rette Udstedelsesdag.

kaldes Munke-Aarø og Munkelykken, som laa til Klostret, herefter maa være og blive til Skolen og Skolemesters Underholdning i Tønsberg, til anderledes derom tilsiges. Kjøbenhavn Thorsdag post St. Mariæ Magdalenæ Dag (23 Juli) 1551. R. V. 535. Afskr. 309—310.

Oluf Nilssøn, Borger i Oslo, fik Brev at maatte have og bruge en Kronens øde Jord Munkerud søndenfor Oslo næst Norden op til Leebro [Ljabro] ved Hyllerasten i hans Livstid, dog at han bygger og forbedrer samme Jord og oprydder den, og giver deraf til Agershuus sædvanlig Landskyld og Afgift. Cum claus. consvet. Roskilde Fredag efter Hellig Korsdag (om Høsten, 18 Septbr.[1]) 1551. R. V. 535. Afskr. 310.

Claus Hallessøn fik Livsbrev paa en Gaard i Nesoddens Prestegjeld kaldes Skoklefald, som han selv i Værge har. Roskilde Søndag efter Hellig Korsdag (20 Septbr.) 1551. R. V. 535. Afskr. 310.

Til Peder Hanssøn paa Agershuus. Han har for nogen Tid siden tilskrevet Kongen og begjæret, at der for hans Skrøbeligheds Skyld maatte tilskikkes en god Mand til at annamme Agershuus Slot og Len, og Kongen har derfor nu affærdiget Jesper Friis til Agershuus, hvem han paa Kongens Vegne skal antvorde Slottet udi en Slotslov paa samme Maade, som Kongen havde overantvordet ham det, og med klare Registre og Jordebøger lade Jesper Friis følge al Slottets og Lenets Rente og rette tilliggende Inventarium og alt Andet. Hvis Jesper Friis behøver nogen af de Fogder, Slotsskrivere, Hofmænd og andre Tjenere, som Peder Hanssøn paa Kongens Vegne har givet Klæde og Penge, da skal den Sidste handle med dem, at de fremdeles blive i Tjeneste hos Jesper Friis og i alle Maader lade sig trolig bruge. Da det nu er mod St. Michelsdag, og Lønnetiden forestaaer for Slotsfolket, da skal Peder Hanssøn deri ramme Kongens Gavn og Bedste, saa Folket bliver betalt og Slottet bespist, saa at Kongen ikke tager nogen Skade af samme Forandring. Kjøbenhavn Søndag efter St. Mathæi ap. Dag (27 Septbr.) 1551. T. III 409. Afskr. 82—83.

Til Jesper Friis, at Kongen har tiltroet og befalet ham at være Embedsmand paa Agershuus, og dertil i Værge og Forsvar at have alle de Bønder og Tjenere, som dertil ligge, og

[1] Er dette og følgende Brev udstedte Korsmesse om Vaaren, da ere de af 8 og 10 Mai s. A.

opbære Kronens Rente og Rettighed ligerviis som Peder Hanssøn hertil havt haver. Han skal holde Kongen og Hertug Fredrik Agershuus i en Slotslov, og aarlig gjøre Kongen god Rede og Regnskab for al Kronens Rente og Rettighed vist og uvist, som han opbærer og igjen udgiver. Dat. ut sup. R. V. 536. Afskr. 310.

Jesper Friis fik Brev til Peder Hvitfeldt og Andre, som ligge i Slotsloven paa Agershuus. Peder Hanssøn har for sin store Sygdoms Skyld begjæret, at Kongen vil overgive en Anden Agershuus Slot og Len, og dersom Gud kaldte ham, før Nogen blev opsendt, vilde han antvorde Lenet til Peder Hvitfeldt og flere andre gode Mænd, som skulde ligge der i Slotsloven. Kongen sender nu Jesper Friis, og dersom Peder Hanssøn er død, skal Peder Hvitfeldt overgive ham Slottet med Slotsloven, klare Registre og Jordebøger paa alt Slottets Inventarium, Rente og rette Tilliggelse, ligesom Peder Hvitfeldt selv har modtaget det af Peder Hanssøn. Hvis Jesper Friis behøver nogen af Fogderne, Skriverne eller Andre, som før have været ansatte der, da skal han underhandle med dem derom. Kjøbenhavn Søndag næstefter St. Mauritii Dag (27 Septbr.) 1551. T. III. 412. Afskr. 83.

Til Jesper Friis. Som Kongen tilforn har givet ham klart Register paa, hvor mange Master han skulde bestille til Skibsbehov, saaledes skal han nu strax paa Foraaret fragte en stor Kravel, som skal være der for Oslo, lade den med disse Master og sende den til Kjøbenhavn; de Master eller Deler, som blive tilovers, skulle Kongens Skibe komme efter til Foraaret, og han skal da forskaffe dem deres fulde Ladning. Kjøbenhavn St. Dionysii Dag (9 Oktbr.) 1551. T. III. 415. Afskr. 84.

Aabne Breve til Lensmændene om Mynten. Kongen har erfaret, at den Mynt, som er slaaet i Norge, hvert Stykke paa 4 Hvide, foragtes og forringes, saa at Ingen oppebærer eller udgiver den for mere end 2 Hvide, og har overveiet dette med sit Raad, og da dette er til stor Skade og imod den Skik, som før er gjort om Mynten og forkyndt for Undersaatterne, befales det strengelig Alle, som bo i Norge eller handle og vandle der, herefter at holde den norske Mynt for sit fulde Verd, nemlig et norsk Firehvidstykke for 4 danske Hvide, og skal 36 Stykker deraf regnes saa gode som en Jochimsdaler. Fordrister nogen Indenlandsk eller Udenlandsk sig til at modtage eller udgive den for et ringere Værd, da skal han derved have forbrudt

alle de Penge og Gods, som han dermed handler, Halvdelen til Kongen og Kronen og den anden Halvdeel til den, som paaklager, og siden dertil med straffes som den, der Kongens Breve og Bud ikke vil agte. Kjøbenhavn Søndag efter St. Dionysii episcopi Dag (11 Oktbr.) 1551. T. III. 419. Afskr. 84—85.

Missive til Lensmændene i Norge, hvorved sendes dem det foregaaende Brev om Mynten, for strax at forkyndes og senere at iagttages baade af Undersaatterne og Lensmændene. Dat. som foreg. T. III. 421. Afskr. 85.

Forlig mellem Hr. Lauge Brahe og Lauge Truidssøn [Ulfstand] om Nils Ulfstands Død.[1] Mandag efter St. Dionysii Dag have Lauge Brahe til Vidskild Ridder og Lauge Ulfstand til Torup mødt for Kongen angaaende den Trætte, som længe havde været dem imellem. Hr. Lauge Brahe beklagede først, at han var bleven mistænkt for at være Skyld i Nils Ulfstands, hans Hustrus Fru Gjørilds Søns, Død, og fremlagde et aabent beseglet Pergamentsbrev fra Hr. Hans Skovgaard Ridder, Stig Pors, Kjeld Byng og Erik Basse om, at de i Lund havde beseet Nils Ulfstands Lig og fundet, at han var død af Pestilents, og Lauge Brahe altsaa ganske uskyldig. Derimod beklagede Lauge Ulfstand, at ham var forekommet, at han efter Hr. Lauge Brahes Mening skulde have beskyldt denne for at have forvoldt Nils Ulfstands Død, ligesom Lauge Brahe ogsaa skulde have beskyldt ham for at han havde villet overfalde ham ved Nils Ulfstands Jordfæstelse i Lund, og at han altsaa ikke skulde holdt den Haandtastning, han havde gjort Marsken Erik Banner, for hvilke Beskyldninger han dog var frifunden af Kongen og Rigsraadet, og han fordrede derfor „at være Hr. Lauge Brahe ubevaret, uden hvis han kunde ham tiltale medrette.“ De havde ogsaa adskillige andre Ting, som de paatalte fra begge Sider, men Kongen og Raadet fandt dog, at der ikke var Noget, som gik Nogen af deres Ære for nær, og da de nu have givet al deres Trætte i Kongens Hænder at forhandle til Minde og Rette, og da al deres Strid om Gods og Eiendom i Danmark er afgjort mellem dem, saa skulle de ogsaa i alle andre Henseender være Venner efter denne Dag; men den Tiltale, de kunde have til hinanden om Arv, Skifte eller i anden Henseende, skulle de

[1] Jfr. hermed Kongens og Rigsraadets Dom, Kbhvn. Thorsdag før Michaeli 1551, hvorved Hr. Lage Brade frikjendes for Nils Ulfstands Død, trykt efter Dombogen i Kolderup-Rosenvinges Udvalg af gamle danske Domme I. 159—163.

gjøre gjældende ved Lov og Ret; heller ikke skulle de være fri for sin Haandtastning til Erik Banner. Fordrister nogen af Parterne sig til at handle herimod med Feide eller Overfald, da skal han straffes som den, der ikke holder adelig Tro, Ære og Love. Kjøbenhavns Slot Mandag efter St. Dionysii Dag (12 Oct.) 1551. T. III. 423. Afskr. 86—88.

Brev til Hr. Lauge Brahe paa hans Hustrus Vegne og Gregers Ulfstand til Estrup og hans Medarvinger, Hr. Truid Ulfstands Arvinger. De have været for Kongen om Arv og Skifte, som Hr. Lauge Brahes Hustru Fru Gjørild [Gyrvhild Fadersdatter Sparre] skulde være tilfaldne efter hendes Søn Nils Ulfstand. Gregers Ulfstand og Medarvinger berettede, at deres Samfrænder og fælles Venner nemlig Erik Banner, Danmarks Riges Marsk, Hr. Anders Bilde, Ridder, Knud Gyldenstjerne, Hr. Otto Krumpen, Hr. Mogens Gyldenstjerne, Hr. Peder Skram, Riddere, Antonius Bryske, Tage Thott, Klaus Urne, Verner Parsbjerg, Rigsraader, Hr. Hans Skovgaard Ridder og Peder Oxe vare af Kongen og Raadet tildømte og havde Fuldmagt af begge Parter til at ligne og skifte Arven, som den tilstedeværende Dom viste. Hr. Truids Arvinger irettelagde derhos et Brev, som deres Fader Hr. Truid havde underskrevet med egen Haand og givet dem, lydende, at det var mod Loven, at han havde givet sin Hustru Fru Gjørild det Gods i Halland til Morgengave at beholde til sit Barn og Arvinger ydermere end de Børn, han havde med sin første Hustru, og at han derfor havde undt og givet sin første Hustru Fru Ide Brocks Datters Børn al den Arv og Eiendom, som ham rettelig til Arv falden var i Fru Ide Brocks Datters Arv og Jordegods, som var tilfaldt ham efter to af hans Børn Anne og Kirstine, og hvis saa skede, at de første Børn, Fru Ides, ikke havde Fyldest efter et Søskendeskifte mod det, han havde givet Fru Gjørild til hendes og sin Søn, da gav han hine forlods til fuldt Vederlag at tage af andet Gods, som han havde i Halland, saa at der skede alle hans Børn med begge Hustruer lige Skjel i Arv efter ham, da han vilde dem alle lige vel. Hr. Truids Arvinger irettelagde ogsaa en Handel og Contrakt, som Kongen med nogle af Rigsraaderne efter Fru Gjørilds og Gregers Ulfstands og hans Medarvingers Tilladelse og Samtykke havde gjort dem imellem i Lund Fredag efter St. Galli Dag (22 Octbr.) 1546, hvorefter det Gods, som ligger i Halland, af Skyld 9 Tønder Smør, som Hr. Truid

har givet Fru Gjørild til Morgengave, maa annammes af hende og beholdes for hendes Livstid, og hvorefter Gregers og hans Brødre fornøier hende de 1000 ungarske Gylden i Morgengave og 100 ungarske Gylden, som Hr. Truid havde givet hende til Sjælegave, hvilket Gods og Penge Fru Gjørilds Søn Nils Ulfstand skulde beholde efter hendes Død som sit Mødrenegods, hvorimod Fru Ide Brocks Datters Børn[1] hver efter sin Lod til Mødrenearv skulde faa af Hr. Truids Kjøbegods i Danmark, og af hvad han har møndet og arvet efter sin første Hustru og hendes Børn, og hvis de ikke fik nok, da skulde de tage af Hr. Truids Arvegods og lægge til deres Mødrene, saa at hver fik Fyldest i Søskendeskifte mod de 9 Tønder Smørs Rente. Ligeledes skulde de maatte tage af Hr. Truids Pantegods og Løsøre, saa de fik Fyldest for de 1000 ungarske Gylden, og der i lige Maade at lægge til deres Mødrenearv; Fru Gjørild skulde ogsaa beholde alle sine skaarne Klæder, hvilke de have antvordet hende, hvorimod Gregers og hans Brødre og Søskende skulde nyde og beholde alt Fru Gjørilds Pant, som kunde tilkomme hende i Hr. Truids Gods i Bygning, Pantegods, Kjøbegods, Møllegods, Kjøbstadsgods, Bo og Boskab, Guld, Sølv, Penge, Klæder, Klenodier, rørligt og urørligt Gods uden Undtagelse, ligesom de ogsaa skulde beholde hvad de til den Dag havde oppebaaret af Fru Gjørilds Gods og Rente, og ikke heller skulde Fru Gjørild tiltale Gregers Ulfstand eller hans Søskende, for hvis hun eller deres Fader havde oppebaaret af deres mødrene Rente til samme Dag eller for hvad de havde tilskiftet hende, som samme Contrakt videre indeholder. Hr. Gregers og hans Medarvinger berettede, at deres fornævnte Samfrænder og fælles Venner havde lignet og lagt dem al deres Arv efter deres Faders omhandlede Brev samt den fremlagte Contrakt, og begge Hr. Truids Breve til Fru Ides Børn og Fru Gjørild og hendes Barn ere dømte ved deres fulde Magt, og der kunde følgelig ikke tilfalde Fru Gjørild nogen Arv efter hendes Søn Nils Ulfstand enten i deres fædrene eller mødrene Gods, men hende tilkommer at udlægge Noget af de 9 Tønder Smør, som deres Fader havde givet hende til Morgengave, om det ene Barn skulde ske saa godt Skjel som det andet. Dertil svarede Hr. Lauge Brahe paa sin Hustru Fru Gjørilds Vegne, at Hr. Truid Ulfstand havde givet hende 9 Tønder Smør og 1000 ungarske Gylden til Morgengave, og det syntes

[1] D. e. her som ovenfor Fru Ide Brocks Børn.

ham, at hun og hendes Arvinger efter hendes Contract med Hr. Gregers Ulfstand og hans Søskende burde nyde denne Morgengave, men han indankede nu Samfrændernes og Vennernes Beslutning for Kongen og vilde lide, hvad han derpaa sagde enten til Minde eller Rette. For at al Uenighed mellem dem skulde ophøre, bleve de da forenede og forligte saaledes, at Fru Gjørild og hendes Arvinger skulde beholde de 9 Tønder Smør og de 1100 ungarske Gylden, som Hr. Truids Børn havde givet hende, og hvis der mangler hende Noget af de 9 Tønder Smør, da skal Hr. Gregers og Søskende inden 6 Uger give hende Fyldest efter deres Faders Brevs Lydelse. Fru Ides Børn med Truid Ulfstand skulle beholde alt deres mødrene Gods og ligesaa deres fædrene Gods baade Arvegods og Alt, hvad Hr. Truid havde kjøbt og pantet, samt alt Andet, som de have annammet og oppebaaret efter deres Fader og Moder, rørligt og urørligt uden Undtagelse, hvorsomhelst det findes i Danmark, alene undtaget de 9 Tønder Smør i Halland og de 1100 ungarske Gylden, som Fru Gjørild og hendes Arvinger skulle beholde. Kjøbenhavns Slot Mandag efter St. Dionysii Dag (12 Oktbr.) 1551. T. III. 425. Afskr. 88—92.

Breve til Superintendenterne over hele Danmark, Norge, Færø og Island. Kongen mærker, at mangesteds i Riget Synd og Ondskab formeres og Ceremonier ikke holdes ved Magt om Guds Skikke, hellige Ord og Evangelium; for at Guds store Fortørnelse og fortjente Straf maa afvendes, og Synd og Ondskab aflægges og hver kan rette sig selv med Pønitents og Bedring, har Kongen med Raadet bevilget og samtykt, at der over hele Danmark skal holdes 3 Bededage i hver Sognekirke, nemlig Mandag, Tirsdag og Onsdag næstefter St. Andreæ apost. Dag (30 Nov., 1, 2 Decbr.), med Fasten, Messe, Litani og Prædiken, og Superintendenterne skulle ogsaa forøvrigt have flittigt Indseende med, at Synd og Ondskab aflægges og afvendes. De af Norge,[1] Island og Færø skulle selv beramme 3 bekvemme Bededage med det Allerførste efter Modtagelse af Kongens Brev. Kjøbenhavn Tirsdag efter St. Dionysii Dag (13 Octbr.) 1551. T. III. 421. Afskr. 85—86.

[1] Nemlig Mr. Gebelus i Bergens Stift, Mr. Hans Gaas i Throndhjem, Hr. Jens Guttormsen i Stavanger, Mr. Frants Bergius i Oslo og Hamar Stifter, Hr. Jens Gregerssøn [Riber] i Færø, Hr. Morten i Skalholt og Hr. Olaf Hjaltesen i Hole Stift. T. III. 422. Afskr. 86.

Til Jesper Friis paa Agershuus. Da Kongen nu har tiltroet ham at være Embedsmand paa Agershuus, skal han holde det med Alt baade paa Slottet og i Lenet, som Peder Hanssøn har gjort, indtil han faaer anden Befaling, og hvis der er nogen Ulempe, da finde det bedste Raad og Middel til at afhjælpe den til Kongens Gavn. Kjøbenhavn Tirsdag efter St. Dionysii Dag (13 Oktbr.) 1551. T. III. 430. Afskr. 92—93.

Til menige Bønder og Almue paa hele Færø, at de ikke skulle vise Uvillighed til at tiende til Kirken, Presten og Degnen, hvis de ikke ville tiltales af Fogder og Lensmænd. Kjøbenhavn Onsdag efter St. Dionysii Dag (14 Oktbr.) 1551. T. III. 428. Afskr. 92.

Til Jens [Jon] Gregerssøn, Superintendent paa Færø, at maatte holde og have en Skude paa 12 eller 14 Læster til at hente Bygningstømmer i Bergen for dermed at bygge Biskopsresidentsen og Kirken med, indtil anderledes forordnes. Kjøbenhavn Galli Dag (16 Oktbr.) 1551. T. III. 431. Afskr. 93.

Breve til Christoffer Hvitfeldt, at nedskikke sin Broder Paul Hvitfeldt, og til denne, at komme ned til Kongen, da denne vil bruge ham til Island. Kjøbenhavn St. Galli Dag (16 Octbr.) 1551. T. III. 431. Afskr. 93.

Forleningsbrev for Christiern Munk paa vor Frue Kloster i Oslo med Bønder, Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, at have frit og kvit uden al Afgift, til anderledes tilsiges, dog at han skal bygge og forbedre Klostret og færdiggjøre det Taarn, som staar paa Kongens Gaard Hamar, underholde med tilbørlig Klæde og Føde de Jomfruer, som der nu inde ere eller herefter indgivendes vorde, holde Tjenerne ved Norges Lov, Skjel og Ret, og ingen uforrette mod Loven eller dem udfæste af deres Gaarde, saalænge de aarligen til gode Rede yde sin Landgilde og anden Rettighed og holde deres Gaarde ved Hævd og Bygning, ikke heller paalægge dem noget nyt Huusbondshold eller paa anden Maade besvære dem. Han skal frede Jagten og ikke skyde eller skyde lade, slaa eller slaa lade Hjort eller Hind eller andet stort Vildt. Kjøbenhavn Mandagen[1] ipso die Galli confessoris (16 Octbr.) 1551. R. V. 533. Afskr. 308.

Aabent Brev til Hamar Stift, at de Kirker, som ikke ere

[1] Heri er en Feil; thi Galli Dag (16 Ocbr.) er i 1551 en Fredag; Mandagen derefter altsaa den 19de. Maaske er dog selve Helgendagen feilskreven; thi Følgebrevet til denne Forlening er dateret 3 Juli (ovenfor S. 132).

bygfaldne, i 3 Aar efter dette Brevs Datum skulle yde sin Tiende til Hamars Domkirkes Bygnings Behov. Alle Kirkeværger skulle rette sig herefter. Kjøbenhavn Mandagen ipso die Galli confessoris 1551. R. V. 534. Afskr. 308.

Til Bønder og menige Almue, som bygge og bo over alt Hamar og Oslo Stifter, at Kongen er kommen i Forfaring, hvorledes de pleie af gammel Tid at give Fjerdeparten af al sin Tiende til fattige Folk,[1] og han har derfor tilskrevet Lensmanden, at han skal skikke 2 Agtemænd, som skulle opkræve samme Fjerdepart af Tienden, og de skulle udgive den til Redelighed, hvis de ikke derfor ville straffes. Kjøbenhavn Mandagen ipso die Galli (16 Octbr.) 1551. R. V. 534. Afskr. 309.

Til Biskop Amund paa Færø,[2] at han med det allerførste skiller sig ved den løse Kvinde, som han, Folk til ondt Exempel, lever med, om ikke Kongen skal lade hente baade ham og hende og føre dem til Bergenhuus. Kjøbenhavn Løverdag efter St. Galli (17 Octbr.) 1551. T. III. 433. Afskr. 93.

Til Peder Hvitfeldt Norges Kansler, Jesper Friis Embedsmand paa Agershuus, Erik Ugerup, Claus Hvitfeldt, Peder Rosenkrands, Otte Brockenhuus, alle Lagmænd Søndenfields samt Borgemester og Raadmænd i Oslo. Da der er Trætte mellem Gregers Ulfstand til Estrup og Søskende paa den ene og Lauge Brahe til Vidskøl paa hans Hustrus Vegne paa den anden Side om Kjøbegods, Pantegods og Vicariegods i Norge, som forholdes hine, har Kongen ladet Stevning udgaa over Lauge Brahe til med Breve og Beviisninger at møde St. Hansdag næstkommende i Oslo, og de skulle derfor til saadan Tid og Sted undersøge og dømme i denne Sag og give Dommen beskreven. Kjøbenhavn Mandag efter St. Galli Dag (19 Oktbr.) 1551. T. III. 435. Afskr. 93–94.

Til Claus Bilde at sende forskjelligt Tømmer til Slotsbygningen paa Nyborg. Thorsdag efter Simonis et Judæ Dag (29 Octbr.) 1551. T. III. 441. Afskr. 94.

Til [Lensmændene over de fire Hovedlen] Claus Bilde, Christoffer Hvitfeldt, Jesper Friis og Christoffer Galle. Ligesom i Feiden de forledne Aar mellem de Engelske og Skotske mange

[1] Den saakaldte Bondelod, som Almuen ellers efter gammel Ret beholdt selv, imod at forsørge sine Fattige; jfr. bl. A. ovenfor S. 132.

[2] Den sidste katholske Biskop paa Færø Amund Olafssøn (ovenf. S. 41), der altsaa længe overlevede Reformationen.

Skalke og Sørøvere under Norge forstyrrede Kongens Undersaatter og de Søfarende, saaledes er det atter nu, da der er begyndt Feide mellem Keiseren og Kongen af Frankrige, at befrygte, at det Samme endmere vil gjentages, og Kongen vil derfor strax paa Foraaret lade nogle Skibe løbe i Søen mod saadanne Sørøvere. De Tilskrevne skulle da holde det bedste Orlogsskib, de have hos sig, færdigt til at gaa i Søen fuldt rustet med duelige Folk, Fetalie, Skyt, Krud og Lod, og de skulle da faa Kongens Bestemmelse om, hvem Folkene skulle lyde paa Kongens Vegne. Kongen har ogsaa sendt de Lensmænd, som have Len paa Tjeneste i de Tilskrevnes Len, Ordre til at skikke deres Svende med Fetalie til det Skib, Hovedlenet udruster. Dronningborg St. Andreæ Dag (30 Novbr.) 1551. T. III. 454. Afskr. 94—95.

Til [Lensmændene i de mindre Lene] Jens Tillufssøn, [Bjelke], Peder Pederssøn, Jørgen Pederssøn, Jens Splid, Trund Benkestok, Erik Ugerup, Peder Stygge, Iver Jenssøn, Otte Brockenhuus, Trund Iverssøn, Claus Hvitfeldt, Hr. Gude Galle, Bent Bilde, Peder Hvitfeldt, Fin Hanssøn, Fru Ingerd og Christiern Munck, at have saa mange gode væragtige Mænd med Vaaben og Værge, som de ere pligtige af sine Len, færdige, naar Lensmanden i Hovedlenet tilsiger dem, med Fetalie for hele Sommeren eller for saalænge det behøves, samt anden Tilbehøring, til Flaaden, som skal sendes mod Sørøverne. Dat. ut supra. T. III. 456. Afskr. 95—96.

Til Jens Gregerssøn [Riber], Superintendent paa Færø. Kongen hilser alle Sogneprester og Sognedegne, som bygge og bo over alt Færø, og melder, at han er kommen i Forfaring, hvorledes en stor Part af dem har 4 eller 6 Kirker at gjøre Tjeneste i og dertil ere Sogneprester og Sognedegne, og mange Kirker findes, hvori kun 3 eller 4 Gange om Aaret gjøres nogen Gudstjeneste og for Sognefolket prædikes og læres Guds hellige Ord og Evangelium, fordi de ere forlenede med saa mange langt adspredte Kirker. Det befales derfor strengelig, at holde hver Søndag Tjeneste Aaret igjennem i en af Kirkerne, eftersom Superintendenten Hr. Jens Gregersen tilsiger, og alvorlig foreholde Sognefolket, at de besøge Sognekirkerne. Ingen af dem maa holde nogen Kapellan, uden Presten selv er boende paa Færø, ellers skal han have forbrudt sit Sogn og dertil straffes som den, der ikke vil agte Kongens Breve og Bud, og

Superintendenten skal have Fuldmagt at sætte en anden Sognepræst i hans Sted. Desuden skal det menige Kleresi over alt Færø i alle Maader være Ordinantsen undergivet og rette sig efter, hvad Superintendenten dem derom underviser. Kongen har ladet aabne Breve udgaae til Almuen paa Færø, at de skulle tiende retfærdeligen, og give Kirken, Presten og Degnen hvis Rettighed som dem bør at gjøre. Kjøbenhavn (uden Dag) 1551. R. V. 537. Afskr. 311.

Hr. Willom Shyrincton, Ridder af England, tillades at skikke sine Fuldmægtige med 3 Skibe at løbe under Norge og doggere og bruge sit Fiskeri, til Kongen anderledes derom tilsiger, dog at han aarlig skal inden St. Hansdag Midtsommer fornøie Christoffer Galle, Embedsmand paa Steenvigsholm, paa Kongens Vegne 20 Jochimsdaler af hvert Skib, han i saa Maade udskikker under Norge at ligge og fiske udi Doggeri, og skal han med sit eget Folk og Baade bruge samme Doggeri, og ikke give noget til Kongen og Kronen af de Baade, han bruger dertil, uden alene af de tre Skibe. Skal han og med samme Skibe og Fiskeri ingen Handel bruge eller bruge lade, som kan være Kongens Undersaatter og andre Udlændiske til Hinder imod deres Privilegier og Friheder i nogen Maade. Ingen skal derfor gjøre ham eller hans Skibe Forfang. Dronningborg Onsdag post St. Luciæ virginis Dag (16 December) 1551. R. V. 538. Afskr. 312.

Til Christoffer Galle, at Kongen har meddeelt Hr. Willom Shyrincton Ridder og Johan Oruill af England Tilladelse til paa de i foregaaende Brev nævnte Vilkaar hver med 3 Skibe at fiske under Norge. Han skal derfor være dem behjælpelig at faae Karle tillige af de norske Indbyggere for deres Penge, at kunne løbe udi Søen med deres Doggerbaade, saa de kunne fange en Karl paa hver Doggerbaad, paa det at de Norske kunne lære deraf, hvorledes samme Fiskeri med Dogger tilgaar, og i Fremtiden selv bruge det. De fornævnte Engelske have ogsaa berettet, at der i Norge holdes mange Helligdage, og dermed kan deres Fiskeri blive forsømt; Christoffer skal derfor ikke tilstede deres Fiskere at holde flere Helligdage end Ordinantsen indeholder. Dat. som foreg. R. V. 538. Afskr. 312—313.

Til Claus Bilde, at skulle hugge Egetømmer til Koldinghuus og Dronningborg Slottes Bygning og holde det færdigt, til Kongens Skibe komme derefter, nemlig a. til Koldinghuus:

Sparrer, 60 Træer, hvert Træ 18 Alen langt, Hanebjelker, 30 Træer, hvert 15 Al. langt og 30 hvert 11 Alen langt, samt til Karnappet 9, hvert 20 Alen langt; 30 Træer, hvert 10 Al. langt og 30, hvert 6 Al. langt, Alt 1 Fod og 1 Haandsbredde i hver Kant. b. til Dronningborg: Bjælker, 40 Træer, hvert 17 Alen langt, Stænger, 40 Træer, hvert 11 Alen langt, 1 Fod og 1 Haandbredde i hver Kant; til Løssholt 40 Træer, 12 Alens Længde, til Leidere 6 Træer, 18 Al. Længde; 2 Tylvter, 12 Al. Længde, 4 Tylvter, 10 Al. Længde, 2 Træer 11 Al. Længde, 2 Tylvter, 8 Al. Længde, 2 Tylvter, 14 Alens Længde, 12 Tylvter, 8 Al. Længde og 22 Tylvter, 6 Al. Længde; til Pæle 100 Træer, hvert 20 eller 18 Al. langt, til Hammer, 20 Træer, hvert 16 Al. langt, 1 Fod i Kanten. Dronningborg Onsdag efter Juledag (30 Decbr.) 1551. T. III. 479. Afskr. 97—98.

Til Claus Huitfeldt, at skulle hugge Furetømmer til Dronningborg og Koldinghuus Slottes Bygning: a. til Dronningborg: Bjelker, 80 Træer hvert 17 Alen langt, 1 Fod og 4 Finger tykt; Sparrer 80 Træer hvert 15 Alen langt, 1 Fod tykt; til Hanebjælker 40 Træer hvert 9 Alen langt, 1 Fod tykt, og 40 hvert 11 Al. langt og 1 Fod tykt; b. til Koldinghuus: Bjelker, 40 Træer, 17 Al. langt, 1 Fod og 1 Haandsbredde i Kanten. Tømmeret skal hugges i Kronens Skove, og kun hvis disse ei forslaa, skal der handles med Bønderne, hvor det Manglende kan være at faa. Dronningborg Onsdag efter Juledag (30 Decbr.) 1551.[1] T. III. 480. Afskr. 98 og 99.

Aabent Brev til Almuen i Skiens Syssel, at hugge det i foregaaende Brev nævnte Tømmer, saaledes som Claus Hvitfeldt tilsiger dem, og nedføre det til Strandbakken. Dat. som foreg. T. III. 476. 480. Afskr. 96. 98—99.

Til Christoffer Hvitfeldt. De lybske og andre vendiske Stæder have begjæret Stadfæstelse af sine Privilegier, og ville sende sine Fuldmægtige til Kjøbenhavn til Søndag efter St. Hans Dag førstkommende; da imidlertid den største Uenighed om disse Privilegier kommer af, at Stæderne „ville kjende dem for megen Rettighed inde“ i Norge, har Kongen tilskrevet Undersaatterne i Bergen, at de til den nævnte Tid skulle sende ned Lagmanden og 2 eller 3 af de mest

[1] Med dette og følgende Breve ender Tegnelserne for 1551, og her maa derfor Aaret være regnet fra 1 Januar, uagtet det i andre af denne Konges Registranter tydelig er begyndt med Juledag.

agtede og forstandige Borgere med en vis Udskrift af Byens Privilegier, og skal da ogsaa Christoffer Hvitfeldt være tilstede for at undervise om al Leiligheden. Dronningborg Slot Thorsdag efter Valentini (18 Febr.) 1552. T. IV. 24. Afskr. 99—100.

Til Christoffer Galle, af samme Indhold, kun at der fra Throndhjem kun skal nedskikkes Lagmanden og 2 Borgere. ib.

Brev til Bergen og Throndhjem, saaledes som i foranstaaende Breve til Christoffer Hvitfeldt og Christoffer Galle omtalt. Udat. (1552). T. IV. 30. Afskr. 100.

Til Jesper Friis at forskikke Hans Stygge 100 Tylvter Sagdeler, naar han sender Skib derefter. Udat. (1552). T. IV. 58. Afskr. 100.

Til Christoffer Hvitfeldt at skaffe Claus von Thyen 1200 Daler, som Kongens Skib blev solgt for i Amsterdam med Ladning og Alt. Dronningborg Thorsdag efter Lætare (31 Marts) 1552. T. IV. 67. Afskr. 100.

Christoffer Hvitfeldt fik Kvittants paa en Guldkjede og et Guldkors med nogen Ædelstene, vejede 101 ungarske Gylden, en Guldkjede med et Guldkors, 3 Guldringe, en stor Guldring med nogle Stene, som veiede tilhobe 132 rhinske Gylden, som han antvordede Kongen selv ind i hans Naades Kammer, hvilket Guld Superintendenten i Bergens Stift sendte Kongen. Cum claus. consvet. Dronningborg feria 6 post Lætare (1 April) 1552. R. V. 539. Afskr. 313.

Christoffer Galle fik Kvittants paa 26 dobbelte Dukaten, 18 Guldgylden, 28 Maardskind og 4 Los. Dronningborg Tirsdag efter Judica (5 April) 1552. R. V. 540. Afskr. 313.

Borgermester, Raadmænd og menige Borgere i Kongelf fik Stadfæstelse paa deres Friheder og Privilegier lydende ligesom den Stadfæstelse, som Borgerne i Ebeltoft fik. Dronningborg Mandag efter Quasimodogeniti (25 April) 1552. R. V. 540. Afskr. 313.

Thomas Køping, Embedsmand paa Færø, skal have en Kvittants paa 13 smaa Pakker færøisk Vadmel, som han har forskikket ind i Skrædderstuen. Dronningborg Tirsdag efter Quasimodogeniti (26 April) 1552. T. IV. 85. Afskr. 101.

Jesper Friis skal have Kvittants paa 11 Loss og 32 Maard, som Kongen selv lod annamme og antvorde sin Skrædder. Dronningborg Tirsdag efter Quasimodogeniti (26 April) 1552. T. IV. 85. Afskr. 101.

Claus Bilde og Peder Hvitfeldt fik Breve at skulle være i Kjøbenhavn førstkommende St. Hansdag. Dronningborg Tirsdag efter Søndag Quasimodogeniti[1] (26 April) 1552. T. IV. 86. Afskr. 101.

Oluf Kalips fik Brev, at Kongen har undt ham Kronens Len Onsøen med Bønder, Tjenere og al sin Rente og Tilliggelse, til anderledes tilsiges, dog at han gjør Riget deraf tilbørlig Tjeneste og slig Afgift, som Peder Hvitfeldt Kansler og Jesper Friis Embedsmand paa Agershuus med ham paa Kongens Vegne enig vorder. Han skal holde Tjenerne ved Lov og Ret o. s. v. [med de sædvanlige Indskrænkninger om Jagt og Skovhugst.] Dronningborg Onsdag næst efter Quasimodogeniti Søndag [27 April] 1552. R. V. 540. Afskr. 313—314.

Mr. Frants Berg, Superintendent i Oslo Stift, har været for Kongen med et aabent beseglet Brev, som Kapitel og Kanniker i Oslo Kapitel have givet ham, hans Hustru og Arvinger paa et gammelt Steenhuus standende i Sortebrødrekloster der sammesteds sønden op til Læsehuset og østen ud mod Kirkegaarden, i Længde ved 40 Alen sønderud fra Læsestuen mod Domkirken og i Bredde 40 Alen, med sin Plads, som ligger østen ved til Conventstuen, hvilket Brev Kongen samtykker og stadfæster i alle Punkter og Artikler. Kjøbenhavns Slot Mandag efter Petri et Pauli ap. Dag (4 Juli) 1552. R. V. 541. Afskr. 314.

Til Christoffer Hvitfeldt, med det Første at sende til Kjøbenhavn 40 Skippund Bergfisk efter kjøbenhavnsk Vægt. Udat. (1552). T. IV. 131. Afskr. 103.

Til Søren Pederssøn, Lagmand i Tkrondhjem, at nyde og beholde Kronens Gaard paa Inderøen kaldes Saszaa [Saxhaug] med al sin Tilliggelse, Ager og Eng, Skov og Mark, Fiskevand og Fægang, som ham nu selv i Værge og Brug har, i hans Livstid, dog at være Kongen og Hertug Frederik huld og tro og Lensmanden paa Steenvigsholm hørig og lydig, o. s. v. Kjøbenhavn Tirsdag efter Canuti regis (12 Juli) 1552. R. V. 541. Afskr. 315.

Fru Ingeborg [Nilsdatter Gyldenløve], Peder Hanssøns Efterleverske, fik Kvittants, at hun har gjort Kongen god Rede og Regnskab for al Landskyld, Sagefald, Leding, Tiende,

[1] Herved er vedtegnet, at disse to Breve afgik med Jesper Friis's Bud Christiern Wendelboe, som fik K. Maj.s Pas.

Kongeskatter, Gjengerdsskatter og alt Andet, som hendes Mand har oppebaaret og igjen udgivet fra det Første han blev Lensmand paa Agershuus og til den Dag han døde, og hvis Inventarium der fandtes der paa Slottet, det har hun leveret Jesper Friis, og hvad Peder Hanssøn er bleven Kongen skyldig, har han fra sig leveret og overantvordet, saa han eller hans Arvinger aldeles Intet ere Kongen skyldige efter hans Registers og Regnskabs Lydelse. Kjøbenhavn Tirsdag post Canuti regis (12 Juli) 1552. R. V. 542. Afskr. 315.

Hr. Laurits Madssøn, Provst i Tønsberg, har været for Kongen med et af Hr. Anders [Muus], fordum Biskop i Oslo, beseglet Pergamentsbrev, som han med Kapitlets Samtykke har udgivet lydendes, at Hr. Laurits maa beholde St. Laurits Kirke i Tønsberg med al sin Rente og Tilliggelse i hans Livstid, hvilket Brev Kongen nu stadfæster i alle Maader, dog hermed Resescen og Ordinantsen uforkrænkede. Kjøbenhavn St. Margaretæ Aften (19 Juli) 1552. R. V. 542. Afskr. 316.

Kongen forfarer, at naar nogen Kanniker i Norge dø, da dele og skifte de andre Kanniker samme Kannikedoms Rente imellem sig og tilskikke Kapellaner til de Prestegjelde, som de fra dø, og dermed adskille samme Kannikedoms Rente, og ei Nogen besøger Kongen derom. Cum inhibitione solita.[1] Kjøbenhavn St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 543. Afskr. 316.

Manddrabere at have Leide i Helgeseter Kloster. Da Kongen erfarer, at det af gammel Tid har været Sædvane i Norge, at naar Nogen er kommen for Skade og har ihjelslaaet nogen Anden eller gjort nogen anden Gjerning, som han paa sit Liv var ufeilig for, saa han maatte rømme, da havde de nogle Steder, hvor de havde Tilflugt til og der vare sikkre og Ingen maatte dem hindre, saa har han undt og tilladt, at naar Nogen kommer for Skade i Throndhjems Stift og gjør Mandslet eller for nogen ærlig Sag bliver ufeilig, da maa han have Tilflugt til Helgeseter Kloster og der være fri og sikker uden al Hinder, indtil der bliver dømt paa hans Sag og Gjerning. Kjøbenhavn St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 543. Afskr. 316.

Til menige Almue over alt Throndhjems Stift. Naar Superintendenten Mr. Hans Gaas besøger Sognekirkerne i sit

[1] Brevet er i Registranten ikke heelt indført. Det sidste Tillæg vil da sige, at Kongen forbyder slig ulovlig Fordeling af afdøde Kannikers Præbender og Sognekalds Indtægter.

Stift, da kan han ikke fuldkomme sin Reise, for han ingen god Fordelse kan bekomme, ligesom heller ikke Almuen ved hans Besøg i Sognekirkerne kommer tilstede og hører Guds hellige Ord og Evangelium og lader sig undervise til sin Sjæls Salighed, som hver al som størst Magt paaliggende er. De skulle derfor indfinde sig ved saadanne Leiligheder og desuden forde og fremme Superintendenten baade tillands og tilvands, saa tit han besøger Kirkerne paa Embeds Vegne, efter som af gammel Tid Sædvane været har. Kjøbenhavn St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 543. Afskr. 317.

Om Gilder at holde. Da Kongen forfarer, at der i Throndhjems Stift holdes mange Gilder, som bruges i stor Uskikkelighed, Gud almægtigste til Vanære og mange af Undersaatterne til et ondt Exempel, har han, forat slig Uskikkelighed kan nedlægges, befalet Lensmanden og Superintendenten Mr. Hans Gaas, at hvor de forfare, at slige uskikkelige Gilder holdes, skulle de dem forandre efter den Skik, som derpaa gjort er i Bergens Stift, og efter saadan Skik skulle Undersaatterne rette sig. Kjøbenhavn St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 543. Afskr. 317.

Om Degnebol. Kongen forfarer den store Uskikkelighed, som findes i Throndhjems Stift, at der ingen Sognedegne findes hos nogen Kirker, som kan hjælpe Presten at synge, at ringe Klokker og holde Kirken reen, eller i andre Maader gjøre slig Tjeneste, som en Sognedegn bør at gjøre. Forat der maa gjøres en anden Skik, saa at hvert Prestegjeld maa have Sognedegn, har Kongen bevilget og samtykt, at der skal udlægges af hvert Prestegjeld et føie Bol fra hver Kirke, som intet mindre kan rente end et Spand, hvilket Bol altid skal være og blive til et Degnebol, og dersom nogen af Sognefolket vil komme deres Sognedegn noget til Hjælp for hans Tjeneste og Umage, da skal det stande til dem selv, dog skal Ingen dertil nødes eller trænges. Kirkeværgerne skulle derfor strax med det Allerførste udlægge fra sig slige Kirkebol til en Sognedegns Værelse. Kjøbenhavns Slot St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 544. Afskr. 317—318.

Til Kapitlet i Throndhjem. Da Prælater, Kanniker og menige Kapitel har ladet berette, hvorledes der undertiden gjøres dem Hinder paa hvis Rente og Rettighed, som ligger til Kapitlet og er tillagt, at de skulle dele og skifte dem mellem, har

Kongen undt og tilladt dem at nyde, bruge og beholde al deres Rente og Rettighed, Intet undtaget, og Ingen at tage dem Noget fra, uden hvis dem kan vindes fra efter nogen Lov og Ret. Kjøbenhavn St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 544. Afskr. 318.

Til Throndhjems Stift om Prestegaardes Bygning og Eiendom at komme til Kirken. Kongen forfarer, at Prestegaardene i Throndhjems Stift mangesteds storligen forfalde, og efter gammel Sædvane har været en Skikkelse derpaa gjort, saa Sognefolkene vidste, hvilke Huse paa Prestegaardene de skulde holde færdige og Presten sine Huse, og dermed blev Prestegaarden altid holdt ved god Hævd og Bygning. Han byder derfor Presterne og Sognemændene efter denne gamle Skik at holde hver sine Huse vedlige. Kongen har befalet Lensmændene at skulle have Fuldmagt hvert tredie Aar at lade besigte Prestegaardene, om de holdes ved Magt som andet Gods's Bygning i Landet, og Forsømmelse heri skulle de straffe som ved bør. Sammeledes vil Kongen, at alle Kirkeværger skulle bygge alle Kirkejorder, eftersom bevilget og samtykt blev den Tid Hertug Fredrik, Kongens Søn, blev udvalgt Konge i Oslo, og desligeste efter den Skik og Ordning, som Hr. Claus Bilde Ridder og Rigsraad og Hr. Truid Ulfstand Ridder tilforn paa samme Kirkejorders Bygning gjorde, der de med Kongens Fuldmagt vare opskikkede, og hvor nogen Jord eller anden Eiendom er Kirken frataget, da skal Lensmanden det lade komme til Kirken igjen. Og hvem der skader Noget paa, da tale sig til med Rette, og siden gaa derom saameget som Norges Lov og Ret er. Disse Artiklers Overholdelse skulle Fogderne og Lensmændene hver i sit Len paasee. Kjøbenhavns Slot St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 547. Afskr. 321—322.

Kongen forfarer, at Throndhjems Domkirke er noget forfalden og kan ikke blive opbygget eller ved Magt holdes uden stor Hjælp, og for at den kan komme til Bygning og blive saa meget desbedre færdig, har han tillagt den efterskrevne Rente og gjort der slig Skik paa, som følger. Først skal 2 Kanniker og 2 agtede Mænd, som Lensmanden og Superintendenten dertil forordner, drage aarligen omkring til alle Sognekirker og dem besigte, om der gjøres Behov at bygges Noget paa, og hvilken Kirke som findes ikke at være bygfalden, den Kirkes Rente baade Landskyld, Tiende og anden Deel skal til

gode Rede ydes og udkomme til Domkirkens Bygnings Behov, undtagen af de tvende Prælater, som er Truenes [Throndenes] og Tromsø. Sammeledes skal og Cathedraticum over hele Stiftet udgives til samme Kirkebygning, til anderledes derom tilsiges, dog undtaget deraf saameget, som Behov gjøres til Viin og Oblat. Desligeste har Kongen undt og tilladt, at de forfaldne Kirker, som staa i Throndhjems By, nu nedtages, og hvis Steen og Kalk derudi findes, maa bruges til Domkirken. Og forat al den nævnte Rente, Steen og Tømmer maa rettelig forvendes til Throndhjems Domkirke, skal der forordineres og tilskikkes 2 af Kapitlet og 2 andre skjellige Mænd, som skal opbære Renten og forestaa Kirkens Bygning, og aarlig derfor gjøre Lensmanden Regnskab for hvad de opbære og igjen udgive. Dette til Efterretning for alle Fogder, Embedsmænd, Kirkeværger og alle Andre. Kjøbenhavns Slot St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 548. Afskr. 322—323.

Hr. Jakob Præstø Slotsskriver og Kapellan paa Bergenhuus, fik Brev at maatte have og bruge Mandals Prestegjeld og det Kannikedom, som der tilligger, med al sin Rente og Tilliggelse i Stavanger Domkirke, som er ledigt efter Hr. Bertel, i hans Levetid, dog at han skal besøge samme Prestegjeld med en god lærd Mand til Kapellan, som kan forstaa Folket og undervise dem deres Sjæles Salighed og gjøre dem slig Tjeneste baade inden Kirken og uden, som en ret Sogneprest bør at gjøre, den Stund han er Slotsskriver paa Bergenhuus. Naar han ikke længer er Slotsskriver eller Kapellan paa dette Slot, da skal han residere og bo hos Stavanger Domkirke, og derhos gjøre slig Tynge og Tjeneste baade inden Kirken og uden som andre Kanniker sammesteds, og være Ordinantsen aldeles undergiven. Sammeledes skal han bygge og forbedre den Residents, som han dertil faaer, og altid holde den ved god Hævd og Bygning, og naar han ikke disse Artikler holdendes vorder, da skal han dermed have forbrudt dette Brev. Kjøbenhavn St. Margrete Aften (19 Juli) 1552. R. V. 549. Afskr. 323.

Til Borgemester, Raadmænd og menige Borgere i Throndhjem. Da Bergens og Throndhjems Fuldmægtige haardelig have beklaget sig hos Kongen, hvorledes der bruges stor Kjøbmandskab omkring deres Byer, besynderlig blandt Bønder, Prester og Fogder, hvilket er storlig til Hinder paa deres Næring og Bjering, har Kongen nu gjort slig Skik derpaa, at Ingen skal

bruge Kjøbmandskab paa Landsbyerne [ɔ: Landbygderne] i Norge uden med deres eget hjemmefødte Kvæg og eget avlede Gods, dog [ei?] videre end til deres egne Huses og Gaardes Opholdelse. Fordrister sig Nogen til at bruge nogen Kjøbmandskab til Forprang, skal han have forbrudt Godset, som han handler med, samt 8 Ørtuger og 13 Mark. De, som ville bruge Kjøbmandskab i Norge, skulle flytte til Kjøbstederne og bruge det der og intet andetsteds. Fogder og Embedsmænd skulle derfor hver i sine Len have flittig Opseende hermed. Kjøbenhavn St. Marie Magdalene Dag (22 Juli) 1552. R. V. 545. Afskr. 318—319.

Til Borgemester, Raadmænd og menige Borgere i Bergen, at Kongen har undt og givet dem St. Hans Kirke og Kirkegaard med et Stykke Jord sammesteds, som strækker sig i Bredden fra Kirkegaarden og op i Marken 83 Alen, og i Længden af Vester i Øster 134 Alen, hvilken Kirke, Kirkegaard og Jord de skulle have og lade forbygge til et almindeligt Raadhuus der i Byen, og siden altid holde det ved god Hævd og Magt, og til des bedre at bygge og forbedre det gives dem Allehelgens Kirke at lade afbryde, og hvis Steen, Kalk og Tømmer, som findes i samme Kirke, at bruge til Raadhusets Bygnings Behov og til intet Andet at forvendes i nogen Maade. Kjøbenhavn Marie Magdalene Dag (22 Juli) 1552. R. V. 545. Afskr. 319—320.

Afsked,[1] som Kongen har givet Undersaatterne i Bergen og de vendiske Steder i Anledning af hines nu for Kongen fremførte Klager over disse. 1. Kongen har undt dem af Bergen at maatte bruge sin Seilads og Haandtering for Norden og Sønden, til de fange videre Besked eller derpaa bliver dømt; dog skulle de af Bergen ingen Fremmede tage i sit Selskab at haandtere for Norden[2]. 2. Dersom de af Bergen kunne have sin Haandtering med de Tydske, som bo i Bergen, sig til Gavn og Fordeel, det lader Kongen vel ske, og maa de af Bergen med deres Vare seile paa hvad Sted dem lyster, og med hver Mand ubehindret handle. 3. Skulle og de af Bergen i alle Maader lade sig finde venlige mod Tydsken og mod deres Privilegier ikke handle. 4. Ville de tydske Kjøbmænd ikke være Retten hørige og undergivne, men gjøre det som straffeligt er,

[1] D. e. Svar, Besked, Resolution.
[2] D. e. deeltage i Nordlandshandelen.

skulle de Uhørsomme forfølges med Lov og Ret, og deres Navn og hvad de gjort have tilkjendegives Kongen. 5. Den Sise af Viin skal eskes og tages, som Privilegierne indeholde og Lovbogen derom udviser; hvilken sig derimod sætter, skal forfølges med Lov og Ret. 6. Om Bismervægt, Kramkister og om de Huse, som staa ved Stranden, og hvis anden Brøst som forhaanden er, vil Kongen efter Leilighed lade give Besked. 7. Kongen vil ogsaa lade befale de tydske Embedsmænd Skomagere, Skræddere og Andre, hvorledes de skulle holde sig, og vil Kongen ogsaa lade have et Indseende med de besværlige Vinterleier. 8. Kjøber den tydske Kjøbmand nogen Fetalie til Udskibning eller anderledes sig understaaer at ville handle mod Lov og Ret, i hvad Sag det være kan, da skal han derfor med Lov og Ret forfølges. Vil da Kjøbmanden ikke lade sig findes hørsom, men sig derimod sætter, da skal det gives Kongen tilkjende. 9. De vendiske Stæders Udsendte have og fortrøstet at ville befordre, at Borgerne af Bergen herefter ikke skulle forhindres fra at bruge deres Haandtering og Seilads med tilbørlige Friheder i de vendiske Stæder efter Privilegiernes Indhold. 10. Skal det og være dem af Bergen uforhindret for de tydske Stæders Skippere at fragte og med dem at lade overføre hvis de Behov have. 11. De af Bergen og Undersaatterne i Norge have den Frihed i Stæderne, som tydske Kjøbmænd have til Bergen. 12. Og skal alle Sager derhen holdes, at den tydske Kjøbmand mod Privilegier, Lov og Ret ikke skal besværes. Udat. (Fredag eft. Margareta? 1552). T. IV. 123. Afskr. 101—102.

Bescheid der Stadt Bergen. [Den tydske Text til Foregaaende]. Kjøbenhavn Fredag efter Margareta (22 Juli) 1552. T. IV. 161. Afskr. 104—105.

Til Peder Hvitfeldt, Norges Riges Kansler. Efterdi Follo Len i Agershuus Len har ligget til Provstiet i Oslo, men Jesper Friis, Embedsmand paa Agershuus, nu har faaet Befaling at annamme Provstiet til Agershuus, fordi samme Len ikke derfra kan undværes, har Kongen derimod undt og forlenet Kansleren med Kronens Len Midsyssel, at have og bruge med al sin Rente og rette Tilliggelse, som Christoffer Hvitfeldt det nu til Bergenhuus Slot i Værge havde, til saalænge anderledes tilsiges, dog at han skal gjøre deraf slig Tynge og Tjeneste, som han efter sit Forleningsbrevs Lydelse skal gjøre Riget af det Len, som er lagt til Agershuus; ligesaa skal han holde God-

set ved Hævd og Magt o. s. v. cum claus. consv. Kjøbenhavn St. Jacobi ap. Aften (24 Juli) 1552. R. V. 547. Afskr. 320—321.

Til Erik Valkendorff, at han maa til sig indløse fra Jens Splid Hardanger Len og Halsnø Kloster for den Sum Penge, som det for udi Pant stander, og det siden beholde, til det ham igjen afløses for samme Sum, dog at han skal gjøre deraf tilbørlig Tjeneste o. s. v. Cum claus. consvet. Kjøbenhavn St. Jacobi ap. Dag (25 Juli) 1552. R. V. 546. Afskr. 320.

Den Samme fik samtidig Følgebrev til Hardanger Len og Halsnø Kloster. ib.

Til Jens Thomessøn, Cancelleriskriver, fik, kvit og fri uden al Tynge, til sin Underholdning det Præbende og Kannikedom i Oslo Domkirke, og den Rente i Hamars Domkirke, som faldt efter Mr. Ansteen, som han nu selv i Værge har, med al sin Rente og rette Tilliggelse udi hans Livstid, dog at holde Godset ved Hævd og Magt o. s. v. Kjøbenhavn Tirsdag post Jacobi ap. Dag. (26 Juli) 1552. R. V. 547. Afskr. 320. (jfr. ovenfor S. 97.)

Jens Thjellufssøn [Bjelke], Embedsmand paa Jæmteland, har havt for Kongen to velbeseglede Pergamentsbreve, som Fru Ingerd Ottesdatter, Hr. Nils Henrikssøn Ridders Efterleverske, har udgivet, det første lydende, at hun har undt og givet ham og hendes Datter Lucie Nilsdatter Tiendegaver og Fjerdingsgaver efter Norges Lov af alt det Gods og Penge, som hende er tilkommen efter hendes Fader og Moder; det andet Pergamentsbrev lydende, at Fru Ingerd har undt og opladt Jens Thjellufssøn og Lucie Østeraad og Østeraads Gods, som er det Gods i Yrjens Prestegjeld liggende. Disse Breve har Kongen fuldbyrdet, samtykt og stadfæstet at blive ved Magt i alle deres Punkter og Artikler, til Nogen kommer for ham med bedre Beviisning. Kjøbenhavn Vor Frue Dag Nativitatis (8 September) 1552. R. V. 549. Afskr. 323—324.

Til Claus Bilde, at bestille forskjelligt Tømmer til Kjøbenhavns Bygnings Behov, deriblandt til Urtegaarden og Taarnet. Kjøbenhavn Mandag efter vor Frue Dag Nativit. (12 Septbr.) 1552. T. IV. 131. Afskr. 103.

Til Christoffer Hvitfeldt at kjøbe og strax nedsende til Kjøbenhavn 30 Basser, som kunne skyde med 1 Lod, og hver Basse med 3 Kanner. Kjøbenhavn Tirsdag efter Nativit. Mariæ (13 Sept.) 1552. T. IV. 133. Afskr. 103.

Om Folk at udgjøre til Island. Kongen har før nogle Aar siden tilsagt Undersaatterne paa Island til deres Kirkers og Skolers Bygning at ville sende dem to Skibsladninger Tømmer; han har derfor nu befalet Jesper Friis paa Agershuus at fragte to Skibe, lade dem med Tømmer og skikke dem til Island, og Breve sendes til flere Lensmænd at udmande Skibene, nemlig Erik Ugerup med 3 væragtige Mænd, Peder Stygge 4, Claus Hvitfeldt 4, Hr. Gude Galle 6, Bent Bilde 4, Peder Hvitfeldt 6 og Christen Munk 6, tilsammen 33 Mand. Fetalie skal hver Mand medføre, saamegen han behøver til Reisen frem og tilbage. Dat. St. Michaelis Dag (29 Septbr.) 1552. T. IV. 137. Afskr. 103—104.

Til Jesper Friis paa Agershuus, at skaffe 20 eller 30 af de største Træer til Skibsmaster, hvor Anders Skibsbygger kan bekomme dem der udi Landet enten paa Kronens [Skove] eller andensteds, 4 Tylvter Bjelker, hver 18 Al. lang og 1 Al. paa Kanten, 2½ Tylvt, hver 16 Al. lang og 1 Al. paa Kanten, 1 Tylvt og 4 Stykker 20 Al. lang og 1 Al. paa Kant, 1 Tylvt og 2 Stykker 22 Alen lang og 1 Al. paa Kant, og melde Anders Skibsbygger, til hvilket Ladested de ere førte. Kjøbenhavn Løverdag efter Michaelis (1 Oktbr.) 1552. T. IV. 137. Afskr. 103.

Til Claus Hvitfeldt, i lige Maade om 20 eller 30 Master, som kunde bekommes nogensteds deromkring. Dat. som foreg. ib.

Palle Grubbe fik Brev paa Dragsmarks Kloster, som Jens Ulfstand sidst i Værge havde, at nyde, bruge og beholde med Bønder og Tjenere, Rente og Tilliggelse uden al Afgift ad gratiam, dog at gjøre deraf tilbørlig Tjeneste. Cum claus. consvet. Onsdag efter St. Dionysii Dag (12 Oktbr.) 1552. R. V. 552. Afskr. 324.

Til Peder og Jørgen Bilde. Deres afdøde Fader[1] havde to af Norges Krones Len, men Kongen veed ikke, hvilken Afgift han skulde betale af samme; ligeledes oppebar han Kronens Rettighed af de to Len og alt hans og hans „bornne“ [Børns?] Gods der. De skulle derfor strax opsøge de Breve, Faderen havde paa disse Len og paa Kronens Rettighed deraf, og med klare Registre sende dem til Kongen. Kjøbenhavn Fredag efter Dionysii (14 Octbr.) 1552. T. IV. 168. Afskr. 106.

Mads Maun i Tønsberg Len fik Brev til Bent Bilde. Den Første har beklaget sig over, at Erik Ugerup har fortrængt

[1] Hr. Eske Bilde, der døde i Kjøbenhavn 11 Febr. 1552.

ham med Kone og smaa Børn fra en Gaard i Lenet, og den Dom, som i den Anledning er gaaet dem imellem, skal ikke være dømt efter begges Beviisninger, da han ikke har kunnet faa Beviisning i Sagen för Erik Ugerups Magts Skyld. Bent Bilde skal derfor strax skriftlig melde Kongen hele denne Sags Sammenhæng. Nyborg Fredag efter Luciæ (16 Decbr.) 1552. T. IV. 185. Afskr. 106.

Til Jesper Friis, at have i Forraad 100 Tylvter Sagdeler og 3000 Lægter til Bygningen paa Dronningborg, og lade Hans Stygges Skib faa fuld Ladning, naar det kommer derefter. Relator Hans Stygge Høvedsmand paa Dronningborg. Nyborg Onsdag efter Nytaarsdag (4 Januar) 1553. T. IV. 189. Afskr. 106—107.

Til Christoffer Hvitfeldt. De Lybske og andre vendiske Steder have af Kongen begjæret, at der maa berammes en Dag i Danmark, for at de ved sine Fuldmægtige kunne handle til endelig Ende den Uenighed og Tvedragt, som er mellem Kongens Undersaatter og dem om Kontoret i Bergen og andensteds. Kongen har nu hertil berammet Helligtrefoldigheds Søndag førstkommende, og Christoffer Hvitfeldt skal derfor den Dag være tilstede i Kjøbenhavn tilligemed en Borgermester eller Raadmand af Throndhjem. Kongen har ikke, som først paatænkt, villet skrive derom til Undersaatterne i Bergen og Throndhjem, for at ikke Sagen skulde rygtes, og Christoffer Hvitfeldt skal holde den hemmelig hos sig selv. Angaaende hvad Kong Gustaf af Sverige har skrevet om Norrbotten, kan han forfare al Leiligheden af den medfølgende Udskrift; og han maa til Mødet i Kjøbenhavn ogsaa medtage al Besked om den Sag baade Breve og andet, som han veed dertil nødvendigt, for at Kongen fuldstændigt kan lære den at kjende og vide, hvad han skal svare. Nyborg Mandag efter Kyndelsmesse Dag (6 Februar) 1553. T. IV. 220. Afskr. 112.

Til Claus Bilde, at lade hugge til Kongens Behov 50 Egebjelker, hver 20 Alen lang og noget over en Fod paa Kanten, og 40 Sperretræer, hvert 18 Alen langt og 1½ Kvarteer paa Kanten, og nedføre dette Tømmer til Ladestedet. Nyborg Tirsdag efter purificationis Mariæ (7 Februar) 1553. T. IV. 206. Afskr. 107.

Til Kong Gustaf i Sverige. Han har i sin Skrivelse fra Kalmar af 30 Novbr.[1] tilkjendegivet, hvorledes Christopher Hvit-

[1] Dette Kong Gustafs Brev er trykt i Dipl. Norv. II. No. 1158.

feldt, Embedsmand paa Bergenhuus, skal ville drage fra Sveriges Rige nogen Rettighed af Norbotten ved Grændsen, hvor Sverige, Norge og Rusland støde sammen, og ligeledes skal der være skeet nogle svenske Undersaatter Uret paa det danske Land Gotland af Lensmanden og Strandfogderne der. I Anledning heraf vil Kongen strax i disse Dage skikke Bud til Lensmændene Christoffer Hvitfeldt og Otto Rud og lade forfare al Leiligheden, og senere meddele den svenske Konge Besked. Det skeer ikke med Kong Christians Villie eller Befaling, at Lensmændene eller andre af hans Undersaatter foretage Noget, som de ikke have Ret til, mod den svenske Konge eller hans Undersaatter. Forsaavidt Kong Gustaf begjærer, at Klerkeriet i Sverige og besynderligen i Linkøping Stift maatte blive ved den Jurisdiction, som de have paa Gottland, gives kjærligen tilkjende, at Klerkeriet i Sverige ingen Jurisdiction eller Rettighed har havt paa Gottland hverken i afdøde Kong Fredriks Tid eller under tidligere Konger, saavidt Kong Christian har erfaret, men denne Sidste tvivler ikke om, at Kong Gustaf vel veed, at Erkebispen i Lund har haft Primatrettighed over alle de Geistlige i Sveriges Rige, og det begjæres derfor, at den svenske Konge vil forskaffe Erkebispedømmet i Lund at nyde denne Ret, som det har haft af gammel Tid. Hvor Kong Christian kan bevise Kong Gustaf Villie, Venskab og broderligt Naboskab, skal han altid findes villig. Nyborgs Slot Tirsdag efter Kyndelsmesse (7 Februar) 1553. T. IV. 206. Afskr. 107—108.

Til Borgermester og Raadmænd i Oslo. Jesper Friis har underhandlet med flere af Oslo Borgere om at løbe til Island med to Skibe med Sparrer og Deler, men 400 Daler til Fragt af hvert Skib synes formeget, hvorfor de skulle underhandle med dem, der have Skibe, om en skjellig Fragt, og Kongen vil da betale efter deres Bestemmelse. Nyborg Onsdag efter Vor Frue Dag Kyndelsmesse (8 Februar) 1553. T. IV. 208. Afskr. 108.

Til Jesper Friis. 1. Det foregaaende Brev om Fragten for Skibene til Island sendes ham. 2. Han har givet tilkjende, at Undersaatterne i Agershuus Len ikke ville optinge og give Penge for Gjæsteri; i denne Henseende skal han forhandle med Lempe, at Nogle ville først optinge, og den, som ikke vil, kan han lade gjæste, som det har været sædvanligt. 3. Et Brev medsendes til Christoffer Hvitfeldt af magtpaaliggende Indhold,

og det skal derfor ufortøvet Nat og Dag bringes ham ihænde med et sikkert Bud. 4. Der skal i Hr. Gude Galles Len være strandet nogle Fade med „Sabbelfoder.“ Kongen sender nu Fadenes Mærke, og Jesper Friis skal undersøge dette hos Gude Galle, til hvem ogsaa Brev medfølger, og vise ham Mærket, og skulde Foderet findes enten i Gude Galles eller Jesper Friis's Len, da skal det strax nedsendes. Nyborg Onsdag efter Kyndelsmesse (8 Febr.) 1553. T. IV. 209. Afskr. 108—109.

Til Gude Galle angaaende det i forrige Brev nævnte Sabbelfoder. Dat. som foreg. T. IV. 211. Afskr. 110.

Til Jesper Friis. Nærmere Oplysning om de Skibe, han skal bestille til Island. Efterdi det Folk, som Lensmændene skulle udgjøre, ikke kan bruges til Baadsmænd, skal han forskrive Lensmændene til sig og handle med dem, at de udgjøre Halvdelen saameget Fetalie, som deres Folk paa Islandsreisen behøve, og for den halve Fetalie, for hvilken de forskaanes, skulle de udgjøre halv saa mange Baadsmænd, som de have faaet Skrivelse om. Kongen vil ikke have nogen Bekostning med Fetalien og Baadsmændene, men Lensmændene skulle bekoste det alene. Nyborg Onsdag efter purific. Mariæ (8 Febr.) 1553. T. IV. 211. Afskr. 109—110.

Christoffer Hvitfeldt fik Følgebrev til Færø. Da Thomas Køppen, som sidst var forlenet med Færø, nu er død, har Kongen lagt samme til Bergenhuus Slot, og Christoffer Hvitfeldt skal have Undersaatterne der i Værge og Forsvar; de skulle derfor svare ham og give ham eller de Fogder, han tilskikker dem, sin aarlige Landskyld, Sagøre og al anden Rente og Rettighed, som de pleie og pligtige ere at give. Han skal aarligen gjøre Kongen Regnskab derfor og holde dem ved Loven. Nyborg Løverdag efter Søndag Esto mihi (18 Februar) 1553. R. VI. 546. Afskr. 326.

Til Christoffer Hvitfeldt. Da Thomes Kjøping til Hamburg nu er død, sender Kongen Chr. Hvitfeldt Følgebrev til Færø, at Geistlige og Verdslige skulle svare ham paa Kongens Vegne til Bergenhuus, og han skal derfor strax sende sin Foged med et Skib did til Landet og annamme det. Kongen sender ham ogsaa et Brev om nogle andre Ærinder og Hverv, om hvilke han før har sendt to Breve,[1] som han ikke er vis

[1] Det ene af disse er Brevet af 6 Febr. 1553 ovenfor.

paa ere komne frem. Nyborg Løverdag efter Søndag Esto mihi (18 Februar) 1553. T. IV. 218. Afskr. 110—111.

Til Jesper Friis. Da han har berettet, at Iver Jenssøn [Jernskjeg], er syg og skrøbelig, og derfor ikke kan drage den Reise til Island, sender Kongen et Brev til Oluf Kalips, at denne skal reise i hans Sted. Instructioner medfølge lydende paa dem begge. Udat.[1] (1553. T. IV. 220. Afskr. 111.

Til Oluf Kalips, at han, naar Jesper Friis tilsiger ham, skal være Høvedsmand paa et af de Skibe, der skulle løbe til Island; Jesper Friis vil da overgive ham Kongens beseglede Instruction om, hvad han skal udrette paa denne Reise.[2] Udat. (1553). ib.

Brev til Borgermester og Raad i Kjøbenhavn, som have andraget om, at de nu efter Thomes Køpings Død maa beholde Kjøbmandsskab og Seilads uhindret ogsaa af den, der faaer Færø i Forlening efter ham, at Kongen har lagt Færø under Bergenhuus, og at det skal være Undersaatterne i Danmark og Norge frit for at handle der. Nyborg Tirsdag efter Invocavit (21 Febr.) 1553. T. IV. 221. Afskr. 112—113.

Til Peder Hvitfeldt. Da Kongen agter med det Første at afsende Poul Hvitfeldt til Island i flere Ærinder, deriblandt ved Althinget at hjælpe Alle til Ret efter Norges Lov, og han ikke bør komme alene, men med En, der er forfaren i den norske Lov, skal Peder Hvitfeldt paa Kongens Vegne handle med Jon Simonssøn Lagmand i Mandal om at følge med et af de Skibe, som skal løbe fra Oslo til Island for Norden, og rette sig efter Poul Hvitfeldts Befalinger. Nyborg Onsdag efter Reminiscere (1 Marts) 1553. T. IV. 226. Afskr. 113.

Til Otto Stigssøn. De Lybske og andre vendiske Stæder have berettet, at mange Skalke og Sørøvere have ligget under Otto Stigssøns Len [Agdesiden], og der byttet og partet det Røvegods, de have taget fra den søfarende Mand, samt at hans Tjenere og Folk have kjøbt og partet med dem, og især hans Foged Hans von Bremen og en Prest ved Navn Hr. Michel. Otto Stigssøn skal derfor møde i Kjøbenhavn Trefoldigheds Søndag førstk. tilligemed de to nævnte Mænd, hvis han

[1] Den tilskrevne Datum: Nyborg Tirsdag efter Invocavit (21 Februar) 1553, er overstrøget.

[2] Instructionen er udstedt i Nyborg Tirsdag efter Søndag Reminiscere (28 Febr.) 1553, T. IV. 227.

ikke vil svare til deres Gjerning, og medtage de Breve og Beviisning derimod, som han maatte have. Cum clausulis consvetis. Nyborg Thorsdag efter Reminiscere (2 Marts) 1553. T. IV. 229. Afskr. 114.

Samtidig fik Jesper Friis Brev fra Nyborg med Iver Jenssøns Svend, Nat og Dag usparet med et eget vist Bud at sende det foregaaende Brev til Otto Stigssøn. ib.

Til Christoffer Hvitfeldt. Da Elisabeth, Thomas Køppens Hustru, har faaet Brev paa at maatte beholde Færø et Aar efter hendes Huusbondes Død, skal han lade hende følge den Rente og Rettighed, som tilkommer hende, og tilsige Fogderne der paa Landet at være hende behjælpelig med at bekomme sin udestaaende Gjæld. Nyborg Thorsdag efter Søndag Lætare (16 Marts) 1553. T. IV. 236. Afskr. 114—115.

Til Jesper Friis. Kongen har faaet Skrivelse fra Peder Hvitfeldt, Norges Kansler, Erik Ugerup, Iver Jenssøn og Christen Munk, at det Folk og den Fetalie, som de, efter hvad Jesper Friis paa Kongens Vegne har handlet med dem, skulle udgjøre til de Skibe til Island, ikke vil beløbe sig høiere end til 1 Skib. Jesper Friis skal derfor finde Raad paa Kongens Vegne at udgjøre saa mange Baadsmænd og saa megen Fetalie, som der vil fattes til det andet Skib. Kongen har dog tilskrevet de nævnte Mænd, at de ville udgjøre nogen ydermere Hjælp til det andet Skib, enten med Fetalie eller Baadsmænd, forat Omkostningerne ikke alene skulle komme Kongen til, og Jesper Friis skal derfor forhandle med dem derom, hvad han kan faa af dem med deres gode Villie og ikke ellers. Dat. Nyborg Fredag efter Judica (24 Marts) 1553. T. IV. 239. Afskr. 115.

Til Peder Hvitfeldt, Erik Ugerup, Iver Jenssøn og Christen Munk om forøget Hjælp med Baadsmænd eller Fetalie til det andet Skib til Island, af Indhold som i foregaaende Brev antydet. Dat. som foreg. T. IV. 240. Afskr. 115.

Christen Munk, Embedsmand paa Hamargaard, har ved Kansleren Johan Friis til Hesselager tilkjendegivet, at det vil koste storligen at opbygge det Taarn paa Hamargaard og ligesaa at bygge og forbedre Oslo Kloster, og han frygter, at han, naar han har bygget Taarnet og Klosteret, skal blive af dermed, og disse overgives til en Anden; Jesper Friis har desuden faaet det beleiligste Gods fra Klosteret, og har oppe i Landet udlagt ham noget andet Gods til hans Skade. Christen Munk

har derfor ved Kansleren begjæret, at der maatte undes ham nogen Tids Brev enten paa Hamar Gaard eller paa Klosteret. Kongen byder ham efter de modtagne Befalinger at foretage de nævnte Byggearbeider med største Flid, og han agter ikke at tage Forleningerne fra ham til hans Skade, men vil altid være ham en naadig og gunstig Herre. Nyborg Fredag efter Judica (24 Marts) 1553. T. IV. 241. Afskr. 115—116.

Christoffer Galle fik Brev paa Rygge, Aabygge og Ide Skibreder, som hans Fader Hr. Gude Galle nu i Værge har, at annamme efter Faderens Død, hvis han ham overlever, og indtil anderledes tilsiges, dog ei at forhugge Skoven, men frede Jagten o. s. v. Nyborg Vor Frue Dag Annunciationis (25 Marts) 1553. R. VI. 546. Afskr. 326.

Til Claus Hvitfeldt, at Brevviserne Wolf Dost, Casper Auersprecher, Lucas Trub, Ossel Ulrich og Simon Fütler hos Kongen have begjæret at maatte bruge Bergverket i Norge, forat de sig desbedre kunne nære og bjerge. Kongen tillader det, dog vil han Intet til Bergverket bekoste. Nyborg Tirsdag efter Palmesøndag (28 Marts) 1553. T. IV. 243. Afskr. 116.

Christoffer Galle fik Kvittants for alle Indtægter m. v. af Steenvigholms Slot og Throndhjems Gaard for Aaret 1546 Fastelavn, da han samme Len modtog, og til St. Michels Dag 1552, da han blev Slottet og Lenet kvit. Nyborg Skjærthorsdag (30 Marts) 1553. R. VI. 547. 548. Afskr. 326. 327.

Hr. Gude Galle Ridder fik Kvittants paa 120 Maard, som han havde antvordet fra sig i Kongens Skrædderkammer, som var kommen til Vrag i hans Len. Nyborg Skjærthorsdag (30 Marts) 1553. R. VI. 547. Afskr. 327.

Jesper Friis fik Kvittants paa 3 Losse og 20 Maard, som han lod fra sig antvorde ind paa Kongens Skrædderkammer paa Regnskab. Dat. ut supra. 1553. R. VI. 548. Afskr. 327.

Til Mads Christenssøn, Slotsskriver paa Agershuus, at maatte have og bruge det Gods, som laa til St. Annæ Gilde i Oslo, som han nu selv i Værge har, med al dets Rente og Tilliggelse for Livstid, dog at være Kongen og Hertug Frederik huld og tro og Lensmanden paa Agershuus underdanig, og holde Godset ved Hævd og Magt. Dat. ut supra (30 Marts) 1553. R. VI. 548. Afskr. 327.

Til Christoffer Galle, at Kongen har givet Borgermester og Raadmænd i Skjelskør til Pæler til en Bro, de ville bygge

ved deres By, 4 Tylvter Egetræer hvert 18 Alen langt, hvilke han skal holde rede, til deres Skib kommer derefter. Roskilde St. Bodilsdag (17 Juni) 1553. T. IV. 255. Afskr. 116.

Til Simen Stoell. Da et Kannikedom i Stavanger Domkirke, kaldet Stokke Præbende, nu er ledigt efter Hr. Thorkel Wundssøn, har Kongen undt ham samme med al sin Rente og Tilliggelse for Livstid, dog at han residerer hos Domkirken og gjør slig Tynge og Tjeneste inden Kirken og uden, som andre Kanniker der, og er Ordinantsen og Kapitlets Statuter undergiven, bygger og forbedrer den Gaard og Residents, han til Kannikedommet faaer, og holder den ved Magt.. Han skal holde Tjenerne dertil ligge ved Lov og Ret, ikke udfæste dem, saalænge de yde deres Afgifter, og ikke besvære dem med noget nyt Huusbondshold eller paalægge dem nogen ny Besværing paa andre Maader. Holder han ikke disse Artikler, har han dermed forbrudt dette Brev. Kjøbenhavn Tirsdag næstefter St. Hans Dag Midtsommer (27 Juni) 1553. R. VI. 549. Afskr. 327—328.

Til Herman Madssøn, at Kongen har undt ham Kronens Gaard Munkeby, som han nu selv iboer, med al Tilliggelse uden Afgift for Livstid, dog at være Kongen og Hertug Frederik huld, og Lensmanden i Dragsmarks Kloster hørig og lydig, bygge Gaarden og ei forhugge Skovene. Efter hans Død skal Gaarden med al sin Bygning og rette Tilliggelse kvit og fri uden al Hinder igjen komme til Kronen. Kjøbenhavn vor Frue Aften Visit. (1 Juli) 1553. R. VI. 550. Afskr. 328.

Christoffer Hvitfeldt fik Kvittants paa noget Sølv, som han lod antvorde ind i Kongens Kammer, som Superintendenten i Bergens Stift antvordede ham, nemlig forgyldt Sølv, forarbeidet i Støbe og andre Drikkekar 29½ lødig Mark 3 Lod, hvidt Sølv forarbeidet i Støbe, Skaaler, Røgelsekar og Kander 47½ lødig Mark 5½ Lod, en Bispestav, veiede 16 lødig Mark, Paviment og forbrændt Sølv 11½ Mark 3 Lod, 2 „szuinder" Biskopshatte med Ædelstene, som Superintendenten havde beseglet udi en Pose, en Træbolle beslagen og forgyldt med 6 Lod, 3 store Horn, beslagne og forgyldte, og 2 smaa Horn, beslagne og forgyldte. Kjøbenhavn Thorsdag efter Vor Frue Dag Visitationis (6 Juli 1553). R. VI. 550 og 596. Afskr. 329.

Til Jesper Friis, at bestille ind paa [Skibet] „Strudsen" og sende til Kjøbenhavns Slot 6 Tylvter stor Begerholt, som er

„tr. stort“ og „half tr. stort.“ Kjøbenhavn Tirsdag efter Canuti regis (11 Juli) 1553. T. IV. 258. Afskrift 117.

Axel Gynterberg fik Brev paa Reins Kloster efter Fru Ingerd Hr. Nils Henrikssøns Død, hvis han hende overlever, indtil Kongen anderledes tilsiger. Naar han har overtaget Klosteret, skal Afgiften nærmere fastsættes. Kjøbenhavn Løverdag efter Knut Konges Dag (15 Juli) 1553. R. VI. 550. Afskr. 329.

Til Peder Hvitfeldt, Norges Riges Kansler. Kongen erfarer, at han, siden han fik Mandals Len, tilsteder Tydskere og andre Fremmede at ligge der og bruge deres Handel og Kjøbmandskab, endog de ikke have noget Privilegium derpaa, og Kongens Undersaatter er dermed „forskott“ med deres Næring. Han skal derfor for Eftertiden alene tilstede Kongens Undersaatter saadant, efterdi Tydskere og andre Udlændinger, naar de en Tid lang have haft sin Handel der, regne det til deres Privilegier. Han skal heller ikke besvære Undersaatterne med nogen Told eller anden Byrde yderligere, end der har været fra Arilds Tid. Relator Johan Friis Kansler de Hesselager. Kjøbenhavn Søndag efter Kanuti (16 Juli) 1553. T. IV. 258. Afskr. 117.

Mads Størssøn, Lagmand i Bergen, har berettet, at han har megen Umage og stort Arbeide af sin Lagmandsbefaling og liden Løn derfor om Aaret, hvorfor Kongen har undt og tilladt, at han aarlig opbærer af Bergenhuus Slot 50 Mark Pendinge, til anderledes tilsiges; denne Sum skal derfor Lensmanden lade fornøie ham. Kjøbenhavn 19 Juli 1553. R. VI. 551. Afskr. 329.

Aabne Breve til Norge om Skat. Til alle Bønder og menige Almue, ihvemsomhelst de tjene eller tilhøre, som bygge og boe over alt N. Stigt. Paa Grund af den store farlige Tid, som begiver sig udi Tydskland med Krige og Krigsfolks Forsamling, kan man ikke vide, hvad Kongens Riger og Lande hasteligen paakomme kunde. Kongen har derom beraadslaget med menige Danmarks Riges Raad, som for at Kongen kan sidde udi god Forraad, om Noget hastigt paakom, har bevilget og samtykt en almindelig Landskyld og Hjælp at oppebære af menige Rigens Indbyggere, Bønder og Almue over alt vort Rige Norge udi saa Maade, at hver 20 Landboer skal lægges udi Læg sammen og skal give 20 Jochimsdaler, den Rige hjælpe den Fattige, og hver jordegen Bonde skal give Halvdelen af sin visse Rente, som han har af alt hans jordegne Bondegods

udi dette Aar. Sammeledes skal alle de, som egne Skib have, desligeste Skippere og Styremænd, som paa Landet bo, hver give efter deres Evne og Formue, og som Lensmanden med dem derom tileens vorder, og skal Ingen være fri for samme Skat og Hjælp. Denne Skat skal være ude med det Allerførste, og skal os elskelige N. vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot N. eller hans Fuldmægtige lade skrive samme Skat over alt forskrevne N. Stift, saavidt som han over samme Stift Befaling har, og lægge Bønderne i Læg sammen, at den Rige hjælper den Fattige og det gaar ligeligen til uden Vild, og derefter samme Skat og Hjælp opkræve og oppebære og siden fremdeles med klare Register og Mandtal fra sig overantvorde, og skal Almuen være fri for Skriverpenge. Thi beder Kongen Alle og hver særdeles strengeligen byder, at de med det Allerførste paa beleilig Tid og Sted, naar og hvor Lensmanden tilsiger, møder og af ham eller hans Fuldmægtig lader sig for samme Skat skrive og lægge udi Læg sammen, og siden fremføre og udgive samme Skat og antvorde den til Lensmanden eller hans Fuldmægtig, saa den visseligen fremkommer med det Allerførste. Kongen vil igjen ramme og vide Alles Gavn og Bedste, som han sine troe Undersaatter pligtig er. Kjøbenhavn St. Marie Magdalene Dag (22 Juli) 1553. T. IV. 296. Afskr. 119—120.

Herefter følger hvilke Lensmænd skulle oppebære samme Skat og udi hvilke Len hver oppebære skal:

Hr. Claus Bilde fik 2 Breve til Baahuus Len og Viken, at oppebære af hver 20 Landboere 20 Daler eller 40 Lod Sølv, hver jordegne Bonde Halvdelen af den visse Rente af alt hans jordegne Bondegods i dette Aar; hver som eget Skib haver samt Skippere og Styrmænd, som paa Landet bo, give hver efter deres Evne og Formue, eftersom der staar i forskrevne aabne Brev.

Jesper Friis fik lignende Brev til Oslo Stigt, ligesaa et til alt Hamars Stigt og et Brev til Stavanger Stigt, saa vidt han har Befaling over samme; ligesaa til Tønsberg Len, til Aabygge, Ide og Rygge Skibrede, til Skiens Len, til Frølands Skibrede, til Onsø Skibrede, til Hamargaard samt 6 aabne Breve til Agershuus Len, alle ligesom Brevene til Claus Bilde.

Christoffer Hvitfeldt fik Brev til Bergens Stigt af samme Indhold, et Brev til Færø, at hver Mand giver to Færøs

Gylden, et Brev til Throndhjems Stigt, saa vidt han har Befaling over samme, at oppebære af hver 20 Landboere 20 Jochimsdaler; hver jordegen Bonde giver Halvdelen af den visse Rente af alt hans jordegne Bondegods i dette Aar; hver Bonde, som boer udi Værene og udroer og bruger sit Fiskeri, give 2 Voger Fisk; hver Fiskedreng, som har sin Lod med Fiskeredskab, give 1 Vog Fisk; Skippere og Styrmænd, som bo paa Landet, give hver efter sin Evne og Formue. Til Sundmør Len ligesaa, til Lister Len ligesaa, til Andenes lydende paa Fisk alene; til Hardanger Len, Midsyssel Len, Nordfjord, 6 Breve til Bergenhuus Len, alle som ved Claus Bilde anført; et Brev til Throndenæs, at hver Mand skal give 2 Voger Fisk, hver som har eget Skib samt Skippere og Styrmænd paa Landet efter Evne.

Evert Bild fik ligelydende Brev til Throndhjems Stift, saa vidt han har Befaling over samme, og til Jemteland, at hver 20 Landboere give 20 Jochimsdaler o. s. v., til Romsdals Len og Ytterøen, at hver Mand giver 2 Voger Fisk og hver Fiskedreng som ovenfor, 4 Breve til Stenvigsholms Len, at hver 20 Landboere give 20 Jochimsdalere (o. s. v. som ved Claus Bilde). T. IV. 297—300. Afskr. 120—122.

Følgebrev til de nævnte Hovedlensmænd om Skatten. De skulle, strax de have modtaget den, sende den til Rigsraaderne Byrge Trolle og Peder Oxe i Nestved. Hvor Undersaatterne ikke kunne give Penge, skulle de give Varer for et skjelligt Værd og Lensmændene forvende disse til Kongens Gavn og Fordeel. Lensmændene skulle ikke tilstede nogen Borgere, Fogder, Prester eller Andre at handle med Bonden udi de Maade, paa det at Undersaatterne ikke dermed skulle besværes og ikke faa uden halv Værd for deres Varer. I de medsendte Missiver til de Lensmænd, som have Len i den Tilskrevnes Stigt, befales det hver i sit Len at være behjælpelig ved Skattens Udkrævning. Kjøbenhavn St. Mariæ Magdalenæ Dag (22 Juli) 1553. T. IV. 300. Afskr. 122—123.

Befaling af samme Dag til Lensmændene i de mindre Len om at efterleve Hovedlensmandens Paalæg angaaende Skattens Indfordring: Bent Bilde (Tønsberg Len), Claus Hvitfeldt (Skiens Len), Hr. Mogens Gyldenstjerne (Skeberg og Tune Skibrede), N. (Raade Skibrede), Oluf Kalips (Onsø Skibrede), Iver Jenssøn (Frølands Skibrede), Christoffer Galle (Aabygge, Ide,

Rygge Skibrede), Christen Munck (Hamar Gaard og Gods), Erik Valkendorf (Hardanger Len), Thrond Benkestok (Sundmør Len), Otto Stigssøn (Lister Len), Poul Hvitfeldt (Nordfjord Len), Jon Testesen [Teiste] (Andenes), Jens Tillufssøn (Jemteland og Tuterøen), Peder Pederssøn (Børsen Len, Skogn, Bodvig), N. (Huseby Gaard og Len), Peder Stygge (Ingedals Skibrede), Fru Ingerd, Hr. Nils Henrikssøns Efterleverske, (Romsdalen). T. IV. 300. Afsk. 123—124.

Kjøbstæderne i Norge [som fik Skattebrev?]: Throndhjem, Bergen, Stavanger, Tønsberg, Oslo, Salsborg, Oddevald, Kongelf, Marstrand, Skien. ib.

Jesper Friis har begjæret aabent Brev til Undersaatterne i Agershuus Len om, at de skulle føre Kronens Part af Tienden til Agershuus, og har derhos skrevet om Tienden, at den af gammel Tid har været skiftet i 4 Dele, og den fjerde Part er kommen til fattige Folk, og Presterne ville ikke [ikkun?] have den skiftet i 3 Parter, en Part til Kronen og de to Parter til Kirken. I første Henseende kan Kongen ikke paalægge Undersaatterne nogen ny Tynge eller Besværing, men da Jesper Friis alt har handlet med Nogle paa Kongens Vegne, saa de ville fremføre Kronens Part af Tienden til Agershuus, da maa han deri ramme Kongens Bedste, saa de gjøre det velvilligen og ikke anderledes. Med Hensyn til Tienden har der i denne Sommer været Fuldmægtige fra Agershuus Len hos Kongen og begjæret, at den efter gammel Sædvane maa skiftes i 4 Dele, hvoraf Fjerdeparten til de Fattige, og Jesper Friis skal rette sig efter, hvad der dengang derom blev skrevet til ham og Superintendenten Mr. Frands [Berg]. Da den Sidste og Jesper Friis ogsaa have begjæret, at Kongen med sine Skibe vil sende nogle Bibler til Oslo Stift og lade forstrække Penge dertil, da Jesper Friis har oppebaaret 130 Daler til dette Brug, saa har Kongen tilskrevet Dr. Machabeum og Dr. Christiern,[1] at de

[1] Det Økonomiske vedkommende Trykningen af Christian den Tredies Bibeloversættelse var overdraget den theologiske Professor Dr. Johannes Maccabæus og den medicinske Professor Dr. Christiern Therkelssøn Morsing. Bibelen var færdig i Juli 1551, da Omdelingen begyndte til de Kirker, som ifølge Kongebrev af 31 Mai 1546 havde betalt 2 Rdlr. i „Bibel-Penge.“ Der var altsaa indkommet Bidrag kun fra 65 Kirker i Oslo og Hamars Stifter. Jfr. iøvrigt C. J. Brandts Efterretninger i Kirkehistoriske Samlinger II. 394—415. Af det S. 406 indtagne Regnskab sees, at der i 1556 i det Hele var kommet kun 96 Bibler til Norge, hvoraf „Mestepart betalt.“

sende Bøgerne, naar der kommer Bud efter dem med Penge. Kongens Skibe ere allerede affærdigede saamange, som dette Aar skulle løbe til Norge efter Tømmer, hvilket ogsaa skal tilkjendegives Mr. Frands. Offuensiø St. Laurentii Dag (10 Aug.) 1553. T. IV. 268. Afskr. 118—119.

Erik Valkendorf, Kongens Kammertjener, har til Rigets Nytte og Behov laant Kongen 1000 gode myntede uforfalskede Jochimsdaler, og for disse sætter Kongen ham i Pant Kronens Len og Kloster Hardanger Len og Halsnø Kloster, han nu selv har i Værge, med al deres Rente og Tilliggelse uden al Afgift til et frit brugeligt Pant uafløst i hans Livstid, og naar han er død, maa hans Arvinger nyde og beholde Pantet, til det vorder dem afløst for samme Sum; dog skal han gjøre Kongen og Riget deraf tilbørlig Tjeneste, og lade sig selv personlig hos Kongen bruge eller andensteds, hvor Kongen har ham Behov; han skal bygge og forbedre Klostret, ikke uforrette eller udfæste Bønderne o. s. v. Cum claus. consv. Koldinghuus Søndag efter St. Lucæ evang. Dag (22 October) 1553. R. VI. 551. Afskr. 329—330.

Til Guder Norveger,[1] at Kongen til hans Underholdning har undt ham aarlig at bekomme til St. Mortensdag 60 Jochimsdaler, som Rentemesteren skal udbetale ham. Koldinghuus Omnium sanctorum Dag (1 Novbr.) 1553. R. VI. 553. 554. Afskr. 330—331.

Til den Samme, at Kongen har tilladt ham at bo og bygge i Norge paa Andenes eller andetsteds, og der lade bruge Handel, Vandel og Kjøbmandskab som andre Undersaatter, Kjøbstedsmænd der, ligeledes bruge Fiskeri under Norge med Duggeri eller i andre Maader, hvor han bedst kan, og den salte Fisk, som han tilhobe samler, maa han toldfri føre ud af Riget til fremmede Lande, til Kongen anderledes tilsiger; dog skal han ikke bruge nogen Handel eller Vandel, som er mod de vendiske Stæders Privilegier. Dat. ut supra. R. VI. 553. Afskr. 331.

Aabne Breve til alle Kjøbstæder i Danmark og Norge om Vederdøbere. Da Gud med sin Benedidelse har begavet

[1] Denne Mand nævnes oftere i Registranterne som Artilleriofficier, Tøimester o. desl. i Danmark. Det kan neppe være nogen anden end Erkebiskop Olafs Søstersøn Gaute Norweger, der ogsaa etsteds kaldes Gaute Simonssøn. Han fulgte uden Tvivl sin Morbroder til Holland, og stod 1539 med Mester Hans Bogbinder i Pfalzgreve Frederiks Tjeneste. (Breve i Deventers Archiv.)

Kongens Riger og Lande, saa at det hellige klare Ord og Evangelium prædikes reent og klart, og Kongen har erfaret, at mange Vederdøbere, Sakramenterer og andre Sværmere forsamles og aabenbares i de omkringliggende Lande, hvoraf Størsteparten skal være Embedsfolk [Haandverkere] og andet løst Folk, som foretage en slig uchristelig Handel og drage ud af et Land og ind i et andet, og det er at befrygte, at de hemmelig skulde kunne begive sig ind i disse Lande under Skin af at ville bruge deres Embede, indtil de vorde en stor Part forsamlede, og siden give tilkjende deres onde Forsæt og med deres falske Handel og Mening gjøre Oprør og omvende mange enfoldige Mennesker fra den hellige christelige Tro, Guds Ord og Evangelium, hvilket tilforn af slige Vederdøbere og Sakramenterer er skeet i andre Lande, befales det, forat Undersaatterne kunne advares og hver christelig kan vide at tage sig vare, Superintendenter, Abbeder, Priorer, Provster, Prælater, Prædikanter og alle geistlige Personer og ligeledes Riddere, Riddermændsmænd, Fogder, Embedsmænd, Borgermestere, Raadmænd, Byfogder og alle Verdslige i begge Riger, at de, om der forekommer dem nogen udlændiske Mænd, som ville være i deres Tjeneste eller bosætte sig i nogen af Kjøbstæderne eller andensteds paa Landet, først lade dem overhøre, hvorfra de ere komne, hvad deres Leilighed er, og hvad deres Tro er, da Ingen skal tage dem i sin Tjeneste eller tillade dem at bosætte sig, der ere Vederdøbere, Sakramenterer, eller som føre andre uchristelige Lærdomme i Rigerne. Koldinghuus St. Martini episcopi Dag (11 Novbr.) 1553. T. IV. 318. Afskr. 125—126.

Til Superintendenterne i Danmark og Norge sendes det foregaaende aabne Brev om Vederdøbere, der i de omkringliggende Lande siges at skulle være ved en 10 eller 15 Tusinde. Brevene skulle slaaes paa Kirkedørene i Kjøbstæderne, og Superintendenterne skulle siden bestille med Provster og Sogneprester over hele Stiftet, at de hver i sit Sogn have flittigt Opseende paa, hvor slige Sværmere give sig tilkjende, og melde det, om de ikke ville afstaa eller lade sig undervise i slig deres uchristelige Lærdom; Superintendenten skal derpaa meddele det til Lensmanden og denne til Kongen, som siden vil lade finde der anden Raad til. Dat. som foreg. T. IV. 318. Afskr. 126—127.

Til Christoffer Hvitfeldt over alt Bergens Stigt, Stavanger Stigt og Færø, Evert Bild over alt Throndhjems Stigt

og Jesper Friis over alt Oslo Stigt og Hamar Stigt. Kongen har tilskrevet N. N. i N. N. Stigt om nogen mærkelig Ærinde, som magtpaaliggende er, og skikker nu de aabne Breve herom, der skulle forkyndes over hele Stigtet, til videre Forsendelse, ligesom de nævnte Hovedlensmænd skulle have godt flittigt Tilsyn med, at de efterkommes. De skulle kjøbe for Kongen tjenligt Vildverk, Maard, Los og andet Foder. Koldinghuus Løverdag efter Martini (18 Novbr.) 1553. T. IV. 316. Afskr. 124—125.

Til Christoffer Hvitfeldt [paa Bergenhuus], at være i Kjøbenhavn St. Hans Midtsommerdag førstkommende, og tage med sig en Raadmand eller en Lagmand, som kan undervise Kongen i hvilke Artikler de finde sig besværede af de Lybske. Koldinghuus anden Nytaarsdag (2 Januar) 1554. T. IV. 340. Afskr. 127.

Samme Dag udgik Brev til menige Danmarks Riges Raad i Sjælland, Skaane og Norge (undtagen Chr. Hvitfeldt, som fik foregaaende Brev), at indfinde sig hos Kongen paa Koldinghuus vor Frue Dag Kyndelsmesse (2 Febr.) førstkommende. ib.

Til Rasmus Thordssøn paa Avaldsnes, at han maa have og beholde et Præbende og Kannikedom i Stavanger Domkirke, som nu er ledigt efter Hr. Evind, med al Rente og Tilliggelse for Livstid, dog at gjøre sædvanlig Tjeneste som andre Kanniker og være Ordinantsen og den Skik, som Kongen om Kannikedømmer der herefter gjør, og Kapitlets Statuter undergiven, bygge den Residents han faaer, og ikke uforrette Tjenerne eller forhugge Skovene til Upligt. Holder han ikke disse Artikler, skal han dermed have forbrudt dette Brev. Koldinghuus Tirsdag post Convers. Pauli (31 Januar) 1553.[1] R. VI. 554. Afskr. 331—332.

Til Hr. Claus Bilde, Claus Hvitfeldt og Christoffer Galle, efter Jakob Brockenhuus's Ordre at hugge Tømmer til Aalborghuus Bygning og holde det færdigt, til Skibe komme derefter. Koldinghuus Purificat. Mariæ (2 Febr.) 1554. T. IV. 319. Afskr. 127.

Til Christoffer Hvitfeldt. Kong Gustaf af Sverige har meldt, at han vil lade det Møde gaa for sig Philippi et Jacobi Dag (1 Mai) førstk. i Elfsborg, og vil did forskikke sine Raader, og Kong Christian vil derfor ogsaa sende nogle af sine Raader, for at forhandle om de Uenigheder og Brøst, som Kon-

[1] Vistnok Skrivfeil for 1554, da Brevet staaer foran alle andre Breve af dette Aar.

gerne og Rigerne ere imellem, og beder nu Chr. Hvitfeldt at indrette sig paa Tirsdag efter Søndag Jubilate (17 April) førstk. at være i Kjøbenhavn, hvor han skal faa nærmere Besked; han skal medtage alle de Breve og Beviisninger, som han kan tænke og vide Behov i denne Handel, og ligeledes dem, som han kan vide nødvendige for den Tiltale og Uenighed, som Kongen har den svenske Konge til at tale, enten om Grændsen eller i anden Maade i hans Len, saa han grundig kan vide at berette al Leiligheden om enhver Brøst for Lenets Vedkommende. Kan han ikke saa snart komme ned, skal han ialfald til Philippi Jacobi Dag møde paa Vardberg Slot, hvor han saa skal faa videre Besked, men dog gjøre sin yderste Flid for at komme til Kjøbenhavn, da Kongen med andre sine Raader vil raadslaa om, hvorledes denne Handel skal foretages, førend han drager til Elfsborg. Koldinghuus Fastelavns Søndag (4 Febr.) 1554. T. IV. 357. Afskr. 127—128.

Lignende Brev udgik s. D. til Hr. Claus Bilde, Hr. Peder Skram, Lauge Ulfstand, Ebbe Ulfeld og Otto Rud. — Herom tilskrev Kongen Onsdag efter Fastelavn (7 Febr.) Kong Gustav som Svar paa dennes Brev af Stockholm 24 Debr. f. A., og udtaler Haab om, at Alt vil ende i Venskab. ib.

Til Jesper Friis, at Kongen har givet Kapitlet i Bremen en eller to Skibsladninger Furetømmer at istandsætte deres Domkirke med. Dette Tømmer skal J. Friis holde rede, til deres Skib kommer, dog at de betale Udgifterne med dets Nedførelse til Strandbakken. Kolding Søndag efter Kyndelsmesse (4 Febr.) 1554. T. IV. 358. Afskr. 128.

Til Oluf Gjordssøn, Karl Nilssøn, Mogens Nilssøn og Simon Pederssøn i Jemteland, at de maa have og beholde Kronens Gaard sammesteds Meldum, som de nu selv paabo, med al sin Tilliggelse til anderledes tilsiges, dog at bygge og forbedre Gaarden, og aarlig give Kronen deraf den sædvanlige Rente. Johannes Friis Kansler subscripsit. Kolding Onsdag post Invocavit (14 Februar) 1554. R. VI. 555. Afskr. 332.

Paul Olssøn, Oluf Pederssøn og Jon Pederssøn fik Brev paa Kronens Gaard ad gratiam ved Navn Lordoes [Lokaas?] paa Jemteland, dog at bygge og forbedre Gaarden og aarlig give den sædvanlige Rente. Koldinghuus Thorsdag efter Invocavit (15 Februar) 1554. R. VI. 555. Afskr. 332.

Til Undersaatterne paa Jemteland. Brevviserne Hemming Siueffnensen (?) og Oluf Gjordssøn have været hos Kongen med Jemtlændingernes aabne beseglede Brev, i hvilket de besvære sig over det Forbud, at Ingen maa sælge Vildvare til Andre end Fogderne og Lensmændene paa Kongens Vegne, samt over at udgive Hjælpeskat, som de nu i dette Aar udgivet have, hvorfor de begjære, at Forbudet om Skindvarerne maa opgives, og at de maa blive forskaanede for Hjælpeskat. Kongen vil i disse og alle andre Maader ramme og vide deres Gavn og Bedste, og Lensmanden skal faa Befaling til ikke uden stor Nødvendighed for Kongen og Riget at besvære dem med Landehjælp; heller ikke skal det være dem forbudt at sælge sine Skindvarer anderledes end som Norges Lov udviser. Kolding Fredag efter Invocavit (16 Febr.) 1554. T. IV. 363. Afskr. 129.

Oluf Paulssøn og Thorlof Olssøn Borgere i Salsborg fik en Forskrift til Borgermestere og Raadmænd i Horsens, at de lade dem udløbe med det Korn de have skibet der for Byen. Udat. (1554). T. IV. 409. Afskr. 129.

Christoffer Valkendorf, Kongens Sekretær, fik Brev paa Provstiet i Bergen efter Jørgen Pederssøn, med Bønder og Tjenere og al Rente og Tilliggelse for Livstid, dog at være Kongen og Hertug Frederik tro og Ordinantsen undergiven. Cum claus. consv. Kolding Thorsdag efter Søndag Reminiscere (22 Febr.) 1554. R. VI. 556. Afskr. 333.

Laurits Haraldssøn har havt for Kongen Oslo Kapitels og Kannikers aabne Brev om, at de for hans Umag, som han nu en Tid lang har havt der i Skolen, have udvalgt ham til at være Kannik med dem og tilsagt ham et Præbende der i Domkirken, som kaldes Hofs Præbende. Kongen tillader ham derfor at nyde samme for Livstid, dog residere hos Oslo Domkirke, være Ordinantsen undergiven, og lade sig bruge der i Skolen for en Skolemester eller Læsemester eller og i anden Maade, som Superintendenten tilsiger ham paa Kongens Vegne, den Stund han formaaer for Alderdom og Skrøbelighed; han skal bygge den Residents, han faaer til Præbendet. Forbud mod Undertrykkelse og Udfæstning og Skovhugst til Upligt. Holder han ikke disse Artikler, har han forbrudt dette Brev. Kolding Søndag Judica (11 Marts) 1554. R. VI. 557. Afskr. 333—334.

Jesper Friis, Embedsmand paa Agershuus, fik Kvittants paa 13 Losse, som han lod antvorde ind i Kongens Skrædder-

kammer paa Regnskab. Kolding Fredag efter Paaskedag (30 Marts) 1554. R. VI. 556. Afskr. 333.

Oluf Thuressøn fik Brev paa Fosen Gaard, som han nu paaboer, fri og uden Afgift, til anderledes tilsiges. [I de sædvanlige Udtryk]. Kolding Mandag post Misericordiam (9 April) 1554. R. VI. 557. Afskr. 334.

Til Peder Hvitfeldt, Norges Riges Kansler. Jens Splid har berettet, hvorledes han paa Vincents Lunges Børns Vegne paa den ene og Hr. Johan Thuressøn og hans Medarvinger paa den anden Side har været for Kansleren Peder Hvitfeldt og nogle andre gode Mænd i Rette om noget Gods i Norge[1], som den sidstnævnte Part kjender sig at have Ret til, hvor da Sagen blev opsat til nu førstkommende St. Hansdag eller og til St. Pauls Dag, da begge Parter skulde møde med sine Breve og Beviisninger. Da Jens Splid nu er i Danmark forhindret og ikke kan komme derop til St. Hansdag, beder Kongen, at Sagen maa opsættes til St. Pauls Dag, som Dommen derom udviser. Kongen erfarer ogsaa, at denne Sag tilforn har været i Rette for Kansleren og gode Mænd, og at de da havde opsat den et Aar, for at der saa skulde gaa en endelig Dom efter de fremlagte Beviisligheder uden alt ydermere Skudsmaal og Forhaling, men Jens Splid beklager sig over, at der dog blev tilstedt den klagende Part at faa Skudsmaal, hvilket ikke synes at være efter Dommen, og Kansleren skal derfor have flittigt Indseende med, at saavel Undersaatterne som Fremmede maa vederfares Ret, og i den nævnte Sag give en Dom beskreven, som han vil ansvare, om samme Sag kommer videre udi Rette. Kolding 14 Juni 1555. T. IV. 411—412. Afskr. 129—130.

Til Hr. Claus Bilde, Christoffer Hvitfeldt og Jesper Friis, at de, da der skal løbe nogle Skalke og Sørøvere under Norge, som skulle lade sig høre at være Fransoser, og dog røve og tage fra Undersaatterne og andre Søfarende, strax skulle udgjøre hver en Jagt og bemande og tilrede den med Skyt, Lod, Krud og andet Tilbehør paa Orlogsviis, og derpaa lade dem i Forening gaa i Søen og holde Strømmene rene for dem, der saaledes besvære de Søfarende og gjøre dem i Landet stor Skade. De skulle dog befale sine Tjenere paa disse Jagter, at de ikke beskadige Nogen, men dersom de kunne overkomme slige Skalke,

[1] Jfr. To Herredagsdomme i denne Sag i Norske Samlinger II. 1 ff.

skulle de anholde dem, saa de ingensteds bortkomme, og siden lade Kongen faa al Besked derom at vide; han vil da nærmere afgjøre, hvorledes de dermed skulle handle. Kolding Søndag efter Viti et Modesti Dag (17 Juni) 1554. T. IV. 413. Afskr. 130—131.

Til Christoffer Hvitfeldt paa Bergenhuus, at han maa af sit Regnskab over Bergenhuus tage sig betalt for den Pinke, som han sendte Kongen. Kolding Søndag efter Viti et Modesti (17 Juni) 1554. T. IV. 414. Afskr. 132.

Til Christoffer Hvitfeldt. De Lybske og andre de vendiske Stæder have begjæret en Dag til en endelig Ende paa den Uenighed og Tvedragt, som er mellem dem og Kongens Undersaatter, og en saadan Dag er derfor berammet at stande i Odense Søndag efter St. Bartholomæi Dag (26 Aug.) førstk., hvor og da han skal være tilstede med en Borgermester og en Raadmand af Bergens By, som bedst veed Leiligheden om den Handel. Kolding Thorsdag efter Visit. Mariæ (5 Juli) 1554. T. IV. 415. Afskr. 132.

Brev af samme Dag og Indhold til Borgemester, Raadmænd og Menigheden i Throndhjem, der paalægges at sende en Borgermester eller Raadmand, der bedst veed Leiligheden, til samme Tid og Sted. ib.

Til Jesper Friis. Da han holder det til Skade tor Slottet og Byen[1] at lade bygge paa Biskopsgaarden, om Noget paakom i Fremtiden med Feide eller udi andre Maader, maa han lade det bestaa dermed indtil videre, men maa lade forfare, hvor der i Byen er en Plads, hvor Superintendenten kan faa en bekvem Bolig, og indberette derom. Da han ikke kan bekomme en saadan Jagt, som han har faaet Brev om at skulle udgjøre, da maa han snarest mulig paa Kongens Bekostning selv lade bygge en Jagt eller et andet Skib, som kan tjene til at bruges der under Norges Side, om Behov gjøres. Et Brev medfølger til Peder Godske, Embedsmand paa Kjøbenhavns Slot, at han, om Jesper Eriis forlanger det, skal fly ham en Skibsbygger og andre Tømmermænd, som har Forstand paa Skibsbygning, dog skal Jesper Friis selv bekoste dem, og dersom han andensteds kan bekomme Skibsbyggere, da kan det ogsaa ske. Odense Tirsdag efter St. Egidii Dag (4 Septbr.) 1554. T. IV. 421. Afskr. 132—133.

[1] Agershuus og Oslo.

Brev til Peder Godske af samme Dag og i samme Anledning. ib.

Til Borgermester og Raadmænd i Throndhjem. Borgermester og Raadmænd i Kjøbenhavn og Bergen have ved Fuldmægtige berettet, hvorledes St. Hans Dag Midtsommer over et Aar sidst forleden, der de vendiske Stæders Fuldmægtige vare forsamlede i Kjøbenhavn og der ogsaa vare Fuldmægtige fra Throndhjem, Kongen gjorde en Handel og Forligelse mellem Undersaatterne i Kjøbenhavn og Bergen paa den ene og dem i Throndhjem paa den anden Side, saaledes at begge Parter skulde besøge hinanden med sin Handel og Vandel, og ikke de af Kjøbenhavn eller Bergen være trængte paa de gamle Markeder, eller og være dem forbudt at handle indenbyes med Adelen, Prester eller Andre, som med dem kjøbe ville. Kongen beder derfor nu, at de Tilskrevne vilde blive ved samme Handel, som derpaa gjort er, og begge Parter Vinter og Sommer igjennem handle og vandle hos hinanden som gode tro Undersaatter bør gjøre, og ikke som Udlændinger; Kongen veed ikke rettere, end at denne Handel er til Gavn paa begge Sider. Odense Søndag efter Matthæi apost. Dag (23 Septbr.) 1554. T. IV. 450. Afskr. 135—136.

De Norske og Bergerfarers Afsked ved Herredagen i Odense Søndag efter St. Bartholomæi apost. Dag 1554.

Christian etc. Efterdi den Uenighed og Irringer, som sig begivet have med de vendiske Stæder, ikke endnu er tilende forhandlet, og vi efter Stædernes Sendebuds Begjæring have tilladt, at det maatte opstaa paa videre Besked, som de os skulle tilskikke, da skulle vore Borgere til Bergen og Indbyggerne udi vort Rige Norge rette dem efter den Afsked, som nogen Tid siden forleden blev givet i Kjøbenhavn, indtil vi anderledes derom tilsigendes vorder, og skulle de bruge deres frie Seilads og Haandtering for Sønden og Norden Bergen med saa mange Skibe, som denne lyster, og udrede Nordfarere, og deres Fisk og Gods føre for Østen og Vesten, deres Bedste dermed at søge, hvor det mest kan være dem til Gavns. Skulle de og frit bruge deres Privilegier, som de have, og dem givne ere i Norge, og desligeste med Seilads og Haandtering i de vendiske Stæder, deres Havne og Strømme, og skulle ingen Hinder gjøre de vendiske Stæder paa deres Privilegier. Dersom og vore Undersaatter skeer nogen Forfang i de vendiske Stæder paa deres Friheder,

eller og de blive besværede med nogen nye Paalægge, enten Told eller udi andre Maader mod deres Privilegier, da skulle de det give tilkjende for Borgermesteren udi den Stad, som dem Uret skeer, og af ham begjære, at saadant maa blive afskaffet, og derhos have tilstede Notarier og Vidnesbyrd eller andre trofaste Folk, som kunne vidne, hvad de klage, og hvad de for Besked fange, om Behov gjøres. Odense den 24 Septbr. 1554. T. IV. 437. Afskr. 134—135.

Samme Afsked paa Tysk. Odense 23 Septbr. 1554. T. IV. 436. Afskr. 133—134.

Til Throndhjems By. Kongen tillader, for at Byen des bedre kan blive ved Magt, at Trediedelen af alt Sagefald og anden uvisse Rente, som tilkommer ham af Byen, skal komme denne tilbedste og de to øvrige Trediedele Kronen, til anderledes derom tilsiges. Odense Onsdag post Matthæi ap. Dag (26 Septbr.) 1554. R. VI. 558. Afskr. 334—335.

Aabne Breve, som udgik over alt Danmark og Norge om Skibe at bygge. Da der bygges mange Skibe i begge Riger, og Skovene derved storligen ødelægges, medens Skibene, naar de ere byggede og kunne bruges i Søen, Størsteparten strax sælges, saa at Undersaatterne ringe deraf forbedres, har Kongen med Danmarks Riges Raad bevilget og samtykt, at alle de Skibe, som ere byggede eller herefter bygges i begge Riger, skulle blive hos Undersaatterne Rigernes Indbyggere, og ikke sælges eller afhændes i 10 Aar efterat de ere byggede, undtagen til andre Indbyggere i Rigerne. Fordrister Nogen sig til at gjøre derimod, da skal han have forbrudt Skibets Værd, som han det afhændede for, til Kongen og Kronen eller til sit Herskab, om det ikke er af Kongens Borgere eller af Kongens og Kronens Tjenere, og dertilmed straffes som den Kongens Breve og Bud ikke agte vil. Odense St. Michaelis Dag (29 Septbr.) 1554. T. IV. 467. Afskr. 136—137.

Palle Grubbe, Embedsmand i Dragsmark Kloster, fik Kvittants, at han i Odense har antvordet Kongen selv tilhænde et forgyldt Mastrandtze [Monstrants], som var opgravet af Jorden i Dragsmark Klosters Len og veier 165 Lod. Odense Fredag post Michaelis (5 Octbr.) 1554. R. VI. 558. Afskr. 335.

Claus Hvitfeldt fik Brev med Atzer Bagge, en norsk Baadsmand, at skulle flye Kongen med det Første ½ Tønde

rettelig god Segelsteen. Nyborg Fredag efter Simonis & Judæ (2 Novbr. 1554). T. IV. 461. Afskr. 136.

Til Borgermester og Raadmænd i Oslo, at Kongen, forat Kapellanen til Sognekirken i Oslo saameget desbedre kan have sin Underholdning, har tilladt, at Heggs Præbende, som er ledigt efter Thorgers Død, herefter med al Rente og Tilliggelse maa blive til en Kapellans Underholdning i Oslo Sognekirke, dog at Byens Borgermestere og Raadmænd altid skulle have Tilsyn, at Præbendets Rente ikke forvendes til noget Andet, og at der holdes en god skikkelig Person til Kapellan, som kan prædike og lære Evangeliet, og er skikkelig i Levnet og Lærdom. Nyborg Nytaarsaften (31 Decbr.) 1555 [ɔ: 1554]. R. VI. 558. Afskr. 335.

Til Christoffer Hvitfeldt, at bestille for Kongen af den Fisk, som kaldes smaa Vintertillinge, samt Torsk, Øret og Rødskjær, af den som fanges om Vinteren, samt noget af den allerbedste Rekling, af hvert Slags saa meget Kongen behøver et Aar omkring for sin egen Mund. Nyborg Thorsdag efter Helligtrekongers Dag (10 Januar) 1555. T. IV. 478. Afskr. 137.

Til Paul Hvitfeldt, iligen af give sig ned til Kongen. Nyborg 12 Februar (1555). T. IV. 488. Afskr. 137. Ligesaa til Christoffer Throndssøn.

Til Bønderne i Hiertenlander [maa være Hjertum] Sogn og Visterlander [Vistulanda] Sogn i Norge [Viken]. Da de have ladet berette og bevise, at de fremfarne Konger, efterdi de boe saa nær hos den svenske Grændse og ofte have været overfaldne og deres Gods og Penge borttaget og deres Gaarde afbrændte, have forskaanet og omdraget dem med noget af deres aarlige Landgilde til Baahuus Slot, tillader Kongen, at de aarlig give saadant Landgilde til Slottet og dertil gjøre slig Tynge og Tjeneste, som i Dronning Margretes og andre fremfarne Kongers Tid og ikke mere, indtil anderledes tilsiges; dog at de ere Kongen og Hertug Frederik hulde og troe og Lensmanden paa Baahuus lydige og følgagtige. Nyborg 12 Februar 1555. R. VI. 559. Afskr. 335—336.

Register over Lensmændene i Norge,[1] som skulle udgjøre Folk og Skibe til den Reise i Vestersøen:

I Bergenhuus Len: Christoffer Hvitfeldt af Bergenhuus,

[1] Breve i samme Retning udgik ogsaa til Lensmændene i Sjæland, Skaane og Smaalandene. T. IV. 488—489. Afskr. 138.

Peder Hvitfeldt af Midsyssel 6 Karle, Thrond Iverssøn af Utstein selv anden, Erik Valkendorf af Halsnø Kloster og Hardanger Len 4 Karle, Henrik Holck af Degnedømmet i Bergen 2, Otto Stigssøn af Listerlen selv sjette, Paul Hvitfeldt af Nordfjord selv fjerde, Jon Testesøn af Andenes 2 Karle, Axel Urne af Lyse Kloster 4, Erik Ormssøn selv anden, Christoffer Hvitfeldt af Tromsø Len 2 Karle, Bergens By 16, Thrond Benkestok af Sundmør Len 4. I Agershuus Len: Jesper Friis af Agershuus, Hr. Mogens Gyldenstiern af Skeberg og Tune Sogne med nogle Ladesteder 4 Karle, Iver Jenssøn af Frølands Skibrede selv fjerde, Erik Ugerup af St. Olafs Kloster i Tønsberg selv sjette, Oluf Kalips af Onsø Skibrede med Græsvigen selv fjerde, Peder Stygge af Verne Kloster og Ingedals Skibrede selv fjerde, Christian Munck af Hammers Gaard og Len 16 Karle, Bent Bilde af Tønsberg selv sjette, Claus Hvitfeldt af Bratsberg og Giemsø Kloster paa hans egen Bekostning 2 Karle, Oslo By 16. Steenvigsholms Len: Evert Bild af Steenvigsholm. Jens Tielluffsen af Jemteland og Tauterøen selvtiende, Fru Ingerd Hr. Nils Henrikssøns af Reins Kloster og Romsdalen 6 Karle, Christoffer Erikssøn af Bakke Kloster selv fjerde, Peder Pederssøn af Børsen selv anden, Throndhjems By 10 Karle. Dat. 13 Febr. 1555. T. IV. 488. Afskr. 138—139.

Til Jesper Friis, at Klagerne over Skotter, Engelske og Fransoser har bragt Kongen til at ville udsende nogle Orlogsskibe til Vestersøen førstkommende Sommer. Han skal derfor udgjøre et Skib og en Lodsmandsbaad med gode Baadsmænd, Skyt, Krudt, Lod og anden Tilbehøring, at være færdige strax efter Paaske; de skulle være i Flekkerøen Pintsedag og fortøve der til videre Besked. Brev følger til Borgermester, Raadmænd og menige Borgere i Oslo, om hvormange Karle de skulle udgjøre, og ligesaa at de skulle forskaffe Baadsmænd og hvad J. Friis forresten tilsiger dem. Lensmændene i hans Len have ogsaa faaet Breve at udgjøre saa mange Karle, som de ere pligtige at holde Riget til Tjeneste, med Kost og Fetalie for 4 Maaneder, og sende dem til J. Friis 14 Dage før Pintse. Skulle ikke det Mandskab, Lensmændene skulle sende, være tilstrækkeligt, maa han selv finde Raad. Siden vil Christoffer Throndssøn med nogle flere Skibe og med Bestilling og al anden Besked sendes ind i Flekkerøen. Dersom J. Friis ikke selv har Skib, som tjener til at bruge i Søen, maa han

finde paa Raad dertil enten i Oslo eller andetsteds. Register medfølger over, hvormange Karle Lensmændene i Agershuus Len og Oslo By skulle udgjøre. Nyborg 13 Februar 1555. T. IV. 490. Afskr. 139—140.

Til Christoffer Hvitfeldt i lige Maade, dog undtaget den Artikel, at dersom han ikke selv har Skib, at han da skulde andetsteds lade høre derom. Dat. som foreg. T. IV. 491. Afskr. 140.

Til Lensmændene i Bergenhuus og Agershuus Lene af Indhold som i foreg. Brev til Jesper Friis omtalt. Hovedlensmændene skulle udruste et Skib og en Pinke, og Christoffer Throndssøn være Flaadens Admiral. Dat. som foreg. T. IV. 491. Afskr. 140—141.

Til Evert Bild, Embedsmand paa Steenvigsholm, af samme Indhold som Brevet til Jesper Friis, dog at han, hvis han ei selv har Krigsskib, skal indskibe Baadsmændene paa en Fyrblasse og sende dem til Christoffer Hvitfeldt paa Bergenhuus, til hvem Kongen videre derom har tilskrevet. Dat. som foreg. T. IV. 492. Afskr. 141.

Til Christoffer Hvitfeldt. Da Evert Bild er fjernt bosiddende og ikke kan udgjøre Skib til Reisen i Vestersøen uden til Kongens Skade og hans egen store Besværing, skal Christoffer Hvitfeldt finde Raad til et Skib enten at fragte eller kjøbe foruden det Skib og den Lodsmandsbaad, han før har faaet Brev om. Evert Bild skal bekoste det og sende Baadsmænd, Skyt, Krudt og Tilbehør og det nødvendige Mandskab med Fetalie for 4 Maaneder. Nyborg ipso die St. Valentini (14 Febr.) 1555. T. IV. 493. Afskr. 141—142.

Til Lensmændene i Steenvigsholms Len, at sende og udruste N. Karle paa det Skib, Evert Bild skal udsende. Af samme Indhold som foreg. til de sydlige Len. Dat. 13 Febr. 1555. T. IV. 493. Afskr. 142.

Til Borgermestere, Raadmænd og menige Borgere i Bergen, at sende 16 gode væragtige Karle med Harnisk og gode Værger, Fetalie o. s. v. til det Skib og den Lodsmandsbaad, Christoffer Hvitfeldt skal udruste. Dat. som foreg. T. IV. 494. Afskr. 142.

Til Oslo og Throndhjem af tilsvarende Indhold og Datum. T. IV. 494—495. Afskr. 143.[1]

[1] Dette og foregaaende Breve om Flaaden til Vestersøen antvordedes Christoffer Hvitfeldt i Nyborg Løverdag efter Valentini (16 Febr.) 1555. Afskr. 143.

Jesper Friis, Evert Bild og Verner Parsbjerg fik hver sit Brev at forskikke Kongen og bestille i sine Len hvis Hvalsbann, Hvidkorale, Perler, Perlemoder, norske Demanter og hvis andet underligt Tingest, som der falder og de kunne bekomme. Udat. (1555). T. IV. 499. Afskr. 143.

Nils Trolle Hofsinder fik for tro Tjeneste Brev paa Andenes Len, som Jon Testesøn [Teiste] sidst i Værge havde, ad gratiam, dog efter Befaling af Lensmanden paa Bergenhuus at indfinde sig paa Slottet, og der lade sig bruge og være ham lydig og følgagtig, samt aarlig paa Bergenhuus give deraf 500 „Lubber“ og til Superintendenten 18 Voger Fisk. Forbud mod ny Indfæstning, Hjortejagt og Skovhugst. Nyborg Onsdag efter Valentini (20 Febr.) 1555. R. VI. 559. Afskr. 336.

Til Christoffer Hvitfeldt at lade forskikke til Kjøbenhavn hvis Kobberskyt der findes paa Bergenhuus. Nyborg Fastelavnsmandag (25 Febr.) 1555. T. IV. 499. jfr. 505. Afskr. 143.

Til Christoffer Hvitfeldt, at Kongen har befalet Gude Norweger at kjøbe Kongen tilgode i Amsterdam 50 Jernslanger af dem, som skyde 1 Lod, og til hvert Stykke Skyt 3 Kammer, fremdeles 60 dobbelte Basser, til hvert Stykke 3 Kammer, alle af dem, der skyde 1 Lod. Hvitfeldt skal tilskrive sin Faktor i Amsterdam, at han dermed er Gude Norweger behjælpelig, og Hvitfeldt skal derpaa betale det nævnte Skyt paa Kongens Vegne. Udat. (1555). T. IV. 505. Afskr. 143.

Til Jesper Friis, at lade hugge Furetømmer til 400 og Asketræ til 1000 Aarer, alle kløvede og saa lange, som de kan faaes, og skulle strax sendes til Kjøbenhavn. Nyborg Mandag efter Søndag Esto mihi (25 Febr.) 1555. T. IV. 505. Afskr. 143.

Jørgen Bilde til Elling fik Forleningsbrev paa Rygge, Aabygge og Ide Skibreder i Norge, som Christoffer Galle sidst i Værge havde, mod tilbørlig Tjeneste og Afgift, til anderledes tilsiges. Cum claus. consvet. Nyborg die Jovis proxima post dominic. Esto mihi (28 Februar) 1555. R. VI. 560. Afskr. 336.

Gude Norweger fik Brev paa Romsdals Len, for Troskab og villig Tjeneste, om han Fru Ingerds Hr. Nils Henriksøns Død[1]

[1] Hun druknede i dette Aar paa en Reise til Bergen paa Søvdefjorden i Søndmøre. Danske Magazin V. 93.

overlever, mod tilbørlig Tjeneste og sædvanlig Afgift, til anderledes bestemmes. [Nyborg] Thorsdag efter dominic. Esto mihi (28 Febr.) 1555. R. VI. 561. Afskr. 336.

Jesper Friis har ved Kansleren Johan Friis til Hesselager berettet Kongen, at der er kommen en Skipper ved Navn Hans van Hamborg selvfjerde indløbende med en Boyert i Langesund, og skal have Bestilling af Løgttmager (?) at angribe Kongen af Frankrigs Fiender; Skipperen har Jesper Friis med sit Bud skikket til Kongen, og de 3 Karle, som vare med, har han ladet indmane [sætte fast] i Skien. Kongen melder nu, at han har løsgivet Hans van Hamborg, og naar han kommer efter sit Skib og Gods, skal han derfor frit passere med dette, og af de 3 Karle skal Jesper Friis lade tage en nøiagtig Orfeide, og siden lade dem ubehindret reise bort. Nyborg Søndag Oculi (17 Marts) 1555. T. IV. 538. Afskr. 146.

Til Hr. Claus Bilde, at Kongen har overdraget Rigsraaden Tage Thott til Eriksholm Baahuus Slot, hvilket Bilde derfor førstk. Philippi et Jacobi Dag skal overantvorde ham med klart Inventarium, saavel de gamle Jordebøger paa Slottets Rente og Indkomster, han selv har annammet, som og de nye Jordebøger, som Bilde har gjort og dermed Slottets Indkomst forbedret, forat Tage Thott kan vide at gjøre Kongen aarlig god Rede og Regnskab. Nyborg Mandag næstefter Oculi (18 Marts) 1555. T. IV. 519. Afskr. 144.

Til Oluf Lauritssøn, Laurits Olufssøn, Palle Grubbe, Jørgen Steenssøn og Nils Pederssøn, at de ere nærværende, naar Tage Thott overtager Baahuus Slot, og paasee, at Slottets Inventarium bliver fuldgjort, saa Kongen og Kronen derudi skeer Skjel og Fyldest, samt at de gjøre klart Register og udskaarne Skrifter derpaa med Claus Bildes, Tage Thotts og deres egne Indsegle beseglet. Dat. som foreg. T. IV. 520. Afskr. 144.

Tage Thott fik Følgebrev til Baahuus, som hidtil har svaret Hr. Claus Bilde, indtil anderledes forordnes. [I de sædvanlige Udtryk]. Dat. som foreg. R. VI. 562. Afskr. 337.

Følgebrev for Tage Thott til Borgermester, Raadmænd og menige Borgere i Kongelf, Oddevald og Marstrand, at de ere ham lydige o. s. v.; han skal igjen hjælpe dem o. s. v. Dat. Tirsdag efter Oculi (19 Marts) 1555. T. IV. 520. Afskr. 144.

Guttorm Anderssøn fik Livsbrev paa en Gaard Steget

paa Færø, dog at han skal være Lagmand paa Færø og lystre Lensmanden. Relator Christoffer Hvitfeldt capitaneus castri Bergen. Dat. Tirsdag efter Søndag Oculi (19 Marts) 1555. R. VI. 561. Afskr. 336.[1]

Til Jens Tillufssøn [Bjelke] Embedsmand paa Jæmteland, at Brevviseren Oluf Gunderssøn har været hos Kongen og berettet, at hans Forældre have Brev og Segl paa en Eiendom ved Navn Kedlen og Vaxbjerg, hvilket han har beviist for Kongen, hvorfor han har bedet Kongen om Brev derpaa. Da denne imidlertid ikke kjender Leiligheden dermed, skal Jens Tillufssøn strax undersøge Sagen og tilskrive Kongen derom, og hvis denne kan unde ham Brev derpaa, skal han forskaffe ham det i Hænde, forat han ikke ydermere skal behøve at foretage saa lang Reise derom; i ethvert Fald skal Oluf Gunderssøn beholde Eiendommen, til Jens Tillufssøn faaer Svar tilbage med sit Bud. Nyborg Thorsdag efter Lætare (28 Marts) 1555. T. IV. 525. Afskr. 145.

Til Claus Bilde, at Kongen har faaet adskillig Tidende om underlige Handel og Praktiker, som begive sig i Tydskland, og da man ikke veed hvad der kan paakomme, har han tilskrevet Tage Thott, at han skal give sig did til Slottet [Baahuus] og have Opseende med Alt og bestille i Forraad hvad Behov gjøres, om Noget paakommer, og Claus Bilde skal derfor ligeledes have god Opseende med Alt, til han skal af med Slottet, og undervise Tage Thott al Slottets Leilighed. Nyborg Fredag efter Annunt. Mariæ (29 Marts) 1555. T. IV. 530. Afskr. 145–146.

Til Tage Thott, at han skal begive sig til Baahuus Slot. Af samme Indhold som foregaaende, der sendtes med Tage Thott. Dat. som foreg. T. IV. 530. Afskr. 146.

Til Lensmændene i Norge om Baadsmænd at forskaffe og hvormange hver skal fly, nemlig Tage Thott 100, Otto Stigssøn 30, Jesper Friis 200, Bent Bilde 40, Jørgen Bilde 50 og Christoffer Hvitfeldt 20. Peder Hvitfeldt fik mundtlig Befaling. Udat. (1555). T. IV. 539. Afskr. 147.

Til de Samme at udskrive i deres Lens Kjøbstæder N. Baadsmænd af de bedste, hvilke skulle være i Kjøbenhavn inden Pintsedag og blive aflønnede som Kongens andre Baads-

[1] Dette Brev fik Guttorm fornyet 22 Novbr. 1557, da de Frantzoser havde frataget ham det forrige Brev paa Søen. R. VI. 562. Afskr. 337.

mænd. De skulle udtages af Lensmændene og Kansleren Peder Hvitfeldt. Nyborg Fredag post Judica (5 April) 1555. T. IV. 540. Afskr. 147.

Til Christoffer Hvitfeldt, at sende til Kjøbenhavn al den udskudne Tørfisk, som ikke er Kjøbmandsvare, som han har paa Bergenhuus, samt noget god Fisk, ½ Læst Sælspæk og ½ Læst Hvalspæk. Nyborg Langfredag (12 April) 1555. T. IV. 544. Afskr. 147.

Til Jesper Friis, at skaffe til Kjøbenhavn til Kongens Skib 200 Aarer firkløvet, 28 Alen lange, og 1000 smaa Aarer til Kongens Baade. Kjøbenhavns Slot Tirsdag efter Misericordia (30 April) 1555. T. IV. 547. Afskr. 147.

Til Otto Stigssøn, ufortøvet at begive sig til Kjøbenhavns Slot og der en Tidlang fortøve. Dat. Søndag Jubilate (5 Mai) 1555. T. IV. 549. Afskr. 147.

Til Jesper Friis, at lade støbe saamange af de Kugler, som han havde faaet Skabelun paa, som han bedst kan, og lige mange af hvert Slags. Kjøbenhavn Søndag Cantate (12 Mai) 1555. T. IV. 551. Afskr. 147.

Til Borgermestere og Raadmænd i Oslo. For de modvillige Skalkes Skyld, der løbe i Søen og røve, har Kongen ladet Breve udgaa til alle Kjøbstæder over hele Danmarks Rige om Skibe at udgjøre, hvilket de alle have bevilget. Oslo Borgere skulle derfor rette sig efter at udgjøre et godt Orlogsskib med gode Baadsmænd, Folk, Fetalie, Skyt, Krudt, Lod og anden Tilbehøring, og lade det Alt være i Flekkerøen inden Pintsedag. For at det skal blive dem saa meget lettere, har Jesper Friis faaet Befaling til at indskikke paa samme Skib baade af Lensmændenes og hans egne Svende 50 Karle og Fetalie for samme. Kjøbenhavn Fredag post Jubilate (10 Mai) 1555. T. IV. 554. Afskr. 148.

Til Jesper Friis. Kongen har i disse Dage modtaget hans Skrivelse med Registere paa den Rente, som ligger til St. Laurentii Kirke i Tønsberg og til Provstiet sammesteds, samt paa Kronens Tiende af Tønsberg Len og Brunlag Len med nogle beseglede Kopier af samme Rente, og derhos hvad han har ladet opskrive om den Handel, som de Personer have brugt, som han har ladet brænde, og deraf forfaret al Leiligheden. Om det Skib, han paa Kongens Vegne har fragtet af Undersaatterne i Oslo for 250 Daler, sendes ham Brev til

Borgermestere og Raadmænd. Kongen har ladet overregne, hvormange Folk Lensmændene i Jesper Friis's Len skulle udgjøre, og da dette beløber sig til ved 42 Karle, saa vil der paa ham selv kun komme 8 eller 10, og han skal derfor lade bestaa med den Fragt, som de [Borgermestere og Raadmænd i Oslo] have begjæret af ham paa Kongens Vegne, og Intet deraf udgive. Da han har skrevet, at der er Brøst for Korn paa Agershuus Slot, skikkes ham Brev til Rasmus Pederssøn Stigtskriver i Vendelbo Stigt, som boer i Aalborg, paa Kongens Vegne at fornøie Jesper Friis 20 store Læster Rug. Kongen er ogsaa tilfreds, at han til Slottets Underholdning beholder Kronens Part af Tienden af Tønsberg Len og Brunlag Len, og at det bliver uforandret med den Rente, som ligger til Provstiet og til St. Laurits Kirke i Tønsberg, til han faaer Brev derom; han skal med det Første give tilkjende, hvad Ordinants og Skik der er gjort om samme Rente, og om Noget deraf skal lægges til Hospitalet eller til Skolen, at Kongen kan vide sig derefter at rette, og siden skal han melde, hvorledes han det har forordineret. Dat. som foreg. T. IV. 555. Afskr. 148—150.

Til Lensmændene Tage Thott, Jesper Friis, Bent Bilde, Jørgen Bilde, Claus Hvitfeldt, Paul Hvitfeldt, Peder Hvitfeldt, Erik Valkendorf, Christiern Munk og Otto Stigssøn. Forbudet mod Egetømmers Udførsel andensteds end til Danmark indskjærpes paany. Kjøbenhavn Onsdag efter Vocem jucunditatis (22 Mai) 1555. T. IV. 556. Afskr. 150.

Til Gude Norweger, at det Skjøt, som han har bestilt for Kongen i Nederlandene og som nu skal være færdigt, skal sendes til den Skibsflaade, Kongen lader udløbe under Norge, saasnart han formærker, at dette er skeet, at ikke de Franzosiske skulle optage det udi Søen, og Skjøttet skal derpaa indlades paa et af Skibene og føres til Sundet. Kongen vil ei have mere bestilt, ei heller Krudt, Styrmænd eller Baadsmænd. Kjøbenhavn feria secunda Pentecost. (3 Juni) 1555. T. IV. 558. Afskr. 150.

Til Christoffer Hvitfeldt, at levere det Skyt, han kan undvære paa Bergenhuus, og som han før har faaet Befaling til at sende til Kjøbenhavn, til Mogens Gyldenstjerne, naar denne skikker Skib derefter. Dat. Fredag efter Pintse (7 Juni) 1555. T. IV. 558. Afskr. 150.

Til Jesper Friis, at levere Mogens Gyldenstjerne paa

Anfordring 100 Oxekropper og 300 Faarekropper til Fortunes Behov. Kjøbenhavn Fredag efter Pintsen (7 Juni) 1555. T. IV. 558. Afskr. 150.

Til Christoffer Hvitfeldt, Jesper Friis, Bent Bilde, Lauge Ulfstand, Tage Thott, Otto Stigssøn, Claus Hvitfeldt og Frants Friis, at de i Henseende til Skibsflaaden, der for Sørøvernes Skyld holdes i Søen under Norge, uden al Forsømmelse have gode visse Kundskab ude, en efter den anden, baade med Fiskere og i anden Maade, og lade forfare, hvor stærk den fiendtlige Skibsflaade er, hvad for Folk og Skyt derpaa er, hvor store samme Skibe ere, hvad hvert er udstafferet med; og hvad de derom kunne forfare, skulle de strax, Dag og Nat usparet, forskrive til Kongen baade tillands og tilvands, og derpaa ingen Omkostning spare; ligeledes skulle de give Admiralen for Kongens Skibsflaade det Samme tilkjende. De skulle ogsaa tilskrive Kongen, hvor de forfare hans Skibe ere der under Landet, og derhos have god flittig Opseende hver i sit Len med, at Alt bliver holdt i god Agt, saa at Intet bliver forsømt. — I Brevene til Christoffer Hvitfeldt og Jesper Friis tilføies, at de med Flid bestille, at hvis Skibe, som der ere udgjorte Kongen og Riget tilbedste, forvares, saa de ikke komme i Fiendernes Hænder, og dersom noget af Orlogsskibene fanger Brøst for Fetalie og dem derom besøgendes vorder, at de da paa Kongens Vegne forskaffe dem hvis de til Nødtørft Behov have, og at de tilsige de andre Lensmænd i lige Maade. Da Kongen har tilskrevet de andre Lensmænd der udmed Søsiden, at de skulle forfare al Leiligheden, saa meget muligt er, hvad for Skibe der er forsamlet, hvor stærke de ere og hvad de foretage, saa skulle Chr. Hvitfeldt og Jesper Friis tiltænke at forskaffe Kongen Kundskab, saameget som hine stander til at gjøre, at Kongen af dem [Chr. Hvitfeldt og J. Friis] maa fange al Besked at vide, om det hos de andre Lensmænd bliver forsømt; de maa ingen Forsømmelse tage heri, da de vide det Kongen og Riget allermest magtpaaliggende er. Kjøbenhavn Tirsdag efter Trinitatis (11 Juni) 1555. T. IV. 561. Afskr. 150—152.

Til Hr. Mogens Gyldenstjerne, at Claus Dørknegt er kommen fra Frankrig med Besked, at det ikke er med Kongen af Frankrigs Villie eller Befaling, at de Franske røve paa Norge. Kongen sender en Liste over de fra franske Havne udrustede Sørøverskibe, med Ordre, at han skal løbe ud og

søge at faa noget af dem grebet. Kaperskibene skulle være meget gode Seilere, saa de ei vel kan opløbes. Kongen af Frankrig har givet „Skølling“ over dem, saa man kan handle med dem, som man vil. Hørringholm St. Hansdag (24 Juni) 1555. T. IV. 572. Afskr. 156.

Liste over de franske Fribyttere, som ere udløbne af Frankrig: Humfler [Honfleur] udi Normandien 4 Skibe, Habbel de Grasse [Havre] 8, Kankale 2, Seymalo [St. Malo] 2, Dieppe 20, dog ikke alle løbe for Norden. ib.

Til Hr. Magnus Gyldenstjerne Ridder, kgl. Majestæts Admiral. Kongen har faaet hans Skrivelse med Otto Stigssøn, hvorefter han lykkelig og vel med Skibsflaaden er indkommen under Norge i Flekkerøen, og at han aldeles Intet har kunnet formærke til de Sørøvere, som have røvet Kongens Undersaatter og andre søfarende Mænd, men at de skulle være bortløbne til Frankrige og Skotland. Da han derfor vil vide, om han længer skal fortøve der under Norge med Skibene, vil Kongen, at han endnu en Maanedstid efter dette Brevs Datum forbliver der, og undertiden løber ud i Søen og engang midtveis mellem Norge og Skotland og lader sig see, forat den fremmede Mand maa vide, at Skibsflaaden er udløben, og at det er Kongens alvorlige Mening at ville holde sine Strømme rene, og nedlægge saadanne Sørøvere og modvillige Skalke; siden skal han med Orlogsskibene give sig paa Hjemreisen; dog dersom der viser sig nogen Sørøvere, og det er fornødent, at den ganske Flaade bliver der, da maa han gjøre saa og tilføie dem saa stort Nederlag som muligt; men dersom det ikke er nødvendigt, at Skibene forblive der længer, maa han lade de norske blive liggende. Da Størstedelen af Fribytterne skulle være Fransoser, som nu ere løbne ind i Skotland og Frankrige, og der bytte og parte sit Røvergods, har Kongen, forat de maatte faa nogen Straf for den Overvold og Skade, de have gjort, tilskrevet Kongen af Frankrige og Dronningen af Skotland, og disse Breve sendes nu Gyldenstjerne tilligemed Udskrifter af dem, at han kan forfare deres Indhold, og han skal strax affærdige Steen Bilde med det til Frankrig og Karl Skotte eller et andet vist Bud med det til Skotland, og antvorde dem saamange Penge, som de have Behov til Tæring; han kan sende dem afsted enten med Koffardiskibe eller paa andre Skibe, som ham selv synes bedst, kun at Brevene visselig fremkomme. Han skal derhos

med største Flid bespeide nogen af Fribytterne og siden sætte efter dem, saa at han kan overkomme dem, forat man kunde bekomme nogen Kundskab af dem. Kongen har ogsaa overveiet, at det for det Tilfælde de franske Fribyttere mod Foraaret komme under Norge som hertil er skeet saa tidligt, at man for Is Skyld ikke endnu kan lade Skibene løbe ud fra Danmark og under Norge, vilde være godt at lade de Skibe, som indlagte Seddel udviser, ligge i Vinterleie i Bergen, og alt Folket drage fra dem uden saamange Baadsmænd, som kunde tage vare paa dem Vinteren over, og de Knegte, som Kongen har for Aarspenge, saa at disse forblive i Bergen og Christoffer Hvitfeldt forskaffer dem Underholdning i et Huus der, ligesom de nu bespises paa Skibene; med disse Knegte kan man da bemande Skibene og derhos ud af Norge bestille de nødvendige Baadsmænd; Knegtene kunne vaage paa Skibene, og Otto Stigssøn være Admiral og blive ved Skibene Vinteren over. Christoffer Hvitfeldt maa da finde Raad til at udspise Skibene paa Foraaret; Kongen vil inden Vinteren lade føre Malt og Meel til Bergen til Knegtenes og Baadsmændenes Underholdning Vinteren over og til de andre Skibe, som udgjøres af Lensmændene i Norge og Kjøbstæderne, saaledes at hver udfetalier og bemander sit Skib, dog at Lensmændene udgjøre sine Folk med Fetalie til Lensmændenes Skibe, som hertil skeet er. Magnus Gyldenstjerne skal derfor strax forskrive til sig Christoffer Hvitfeldt og raadslaa med ham, Otto Stigssøn og Christoffer Throndssøn om, hvorledes Skibene kunne lægges i Vinterlag, og hvorledes Alting dermed bedst kan handles, og tilskrive Kongen derom, at denne kan rette sig derefter og lade sit Skib David løbe til Bergen med det nødvendige Meel og Malt; Christoffer Hvitfeldt skal forresten bestille Fetalie til Skibene, og herom medfølger Brev til ham.

En Seddel, som kom i dette Brev til Mogens Gyldenstjerne: Forsaavidt Brevet melder, at han undertiden skal løbe i Søen og midtveis mellem Skotland og Norge, da sætter Kongen dette i hans eget Betænkende, hvad han selv deri synes bedst og raadeligst. — En anden Seddel: Kongen forfarer, at han kun har 80 Landseknegte paa Skibene, som ere i Aarspenge, og 10 i Danmark, altsaa ialt 70(!). Mogens Gyldenstjerne skal derfor handle med nogle de andre Knegte, som ere i Maanedspenge, at de ville tjene for Aarspenge og for slig Besolding, som Kon-

gen giver andre sine Knegte, som tjene for Aarspenge, nemlig en Hageskytte 8 Daler eller 20 Mark, en Knegt, som har Rustning, 30 Mark, en Part Mindre eller Mere; efter denne Maade skal han handle med dem, saa Kongen faaer ialt 100 Knegte i Aarstjeneste, da han ikke med Færre kan bemande de Skibe, som skulle ligge i Vinterlag for Bergen; de Knegte, der antages til Aarstjeneste, skulle da først følge disse Skibe til Bergen, og siden, naar Mogens Gyldenstjerne gaar tilbage med Skibene, løbe med dem til Helsingør, og ingen af Kjøbstedsskibene skulle da forløves at løbe hjem til sine Byer. Kjøbenhavn Thorsdag efter St. Knud Konnings Dag (11 Juli) 1555. T. IV. 568. Afskr. 152—155.

Register paa de Skibe, som skulle ligge Vinterleie i Bergen: Galioten eller David, hvilket Mogens Gyldenstjerne tykkes bedst at være, Gabriel, Koen, den gule Boiert, Pinken, Lensmændenes Skibe: fra hvert af Slottene Agershuus, Baahuus, Steenvigsholm og Bergenhuus 1 Skib, Kjøbstædernes: fra Bergen, Oslo og Throndhjem, hver 1 Skib. T. IV. 572. Afskr. 156.

Til Christoffer Hvitfeldt, at overlægge med Gyldenstjerne, hvorledes Alt med de Skibe og Folk, som skulle ligge i Vinterleie i Bergen, bedst kan bestilles. Af samme Indhold som foregaaende Brev om samme Sag til Mogens Gyldenstjerne. Kjøbenhavn (12 Juli) 1555. ib.

Til Christoffer Hvitfeldt, med Kongens Skibe at skikke til Kjøbenhavns Slot 1000 Voger Bergefisk, som før er befalet, samt 2 Læster Hvalspæk, 3 Læster Sælspek, ½ Læst Rav og 20 Kipper Rekling. Relator Eskild Oxe Rentemester. Kjøbenhavn Løverdag efter Knud Konge (13 Juli) 1555. T. IV. 566. Afskr. 152.

Til Christoffer Hvitfeldt, til Kongens Behov at lade slaae 5 Læster Vildbrad, og siden lade det salte og forvare og skikke det til Kjøbenhavns Slot, og at han slaaer samme Vildt paa Meenlandet [Fastlandet], hvor Kongen har Lod og Deel, og forskaaner Vildtet paa Øerne det meste muligt er, paa det at Vildtet ikke skal blive ødelagt. Ligesaa til Evert Bild til Steenvigsholm. Relator Peder Oxe. — I begge Breve blev indskrevet, at paa det at Adelvildt [ɔ: Hjorte] saa meget des mere maatte blive forskaanet, er Kongen tilfreds, at de slaae Rensdyr blandt førnævnte Vildbrad. Kjøbenhavn Søndag efter Knud Konge (14 Juli) 1555. T. IV. 568. Afskr. 152.

Til Tage Thott. Da der endnu skal ligge noget af det Tømmer, som blev hugget det forgangne Aar, saa sendes nu [Skibet] den Lybske Admiral derefter. Bliver ei Skibet dermed fyldt, skal han finde Raad dertil med andet Tømmer og Stuvholt. Kjøbenhavn Mandag efter Kanutus rex (15 Juli) 1555. T. IV. 574. Afskr. 157.

Til Jesper Friis, at Mester Frantz Berg Superintendent i Oslo Stigt har været hos Kongen og beklaget, at han ikke har hvad han behøver til sit Ophold, og derfor begjæret at maatte blive forsørget med nogen anden Rente. Kongen har derfor undt og tilladt, at han maa bekomme det Provsti i Tønsberg, som Hr. Laurits [Matssøn] sidst havde i Værge, dog at han skal betale slig Tynge til Hospitalet og Skolen, og til Agershuus Slot aarlig slig Afgift deraf som Hr. Laurits, undtagen 4 Stykker Nerskt, som Kongen med ham har omdraget. Jesper Friis skal saaledes lade ham Provstiet følge. Kjøbenhavns Slot Søndag post Nativit. Mariæ (15 Septbr.) 1555. T. IV. 583. Afskr. 157.

Til Otto Stigssøn, at Kongen har forhandlet med hans Medredere Peder Godske, Peder Skriver Borgermester i Kjøbenhavn og Myntmester Paul Fechtel, at de overlade Kongen det Tømmer, Otto Stigssøn har hugget til sit og deres Skib, mod Betaling. Det skal derfor holdes færdigt, og han skal desuden hugge Løn, Ask og Birk til de kongelige Skibes Behov. Kjøbenhavn 21 Septbr. 1555. T. IV. 584. Afskr. 157.

Aabent Brev om Vederdøbere og Sakramenterere. Kjøbenhavn St. Michels Dag (29 Septbr.) 1555. T. IV. 589. Afskr. 157—160. [Trykt iblandt Recesserne til Christian den Tredies Historie. II. 240—42.]

Følgebreve til alle Superintendenter, hvem 50 Exemplarer af foregaaende Forordning sendes, som strax skal opslaaes paa Kirkedørene i Kjøbstæderne og Landsbyerne, hvor behov gjøres. Forresten uden nogen ny Oplysning. Dat. som foreg. T. IV. 591. Afskr. 160.

Til Lensmændene som have Hereder, ligeledes at forkynde Brevene om Vederdøberne paa Heredsthing og have Tilsyn dermed. ib.

Til Laurits Olufssøn [Green] paa Reveland, saalænge han er Lagmand i Baahuus Len, at nyde og beholde Kronens Part af Tienden fri uden Afgift af de 3 Sogne paa Oroust

[ɔ: Tjørn], som er Steen-Kirke, Valle og Klevedal Sogne, dog at være Kongen og hans Efterkommere huld og tro og Lensmanden paa Baahuus lydig. Relator Tage Thott. Kjøbenhavn Tirsdag efter St. Michels Dag (4 Octbr.) 1555. R. VI. 563. Afskr. 337.

Til Erik Ugerup, Jens Splid, Jens Tilhufssøn og andre Fru Ingerds, Hr. Nils Henrikssøns, Arvinger, at Kongen er kommen i Forfaring, hvorledes de ikke have fuldgjort det Inventarium, som de skulde lade i Reins Kloster efter Fru Ingerds Død, og at de have oppebaaret Noget af Landskylden efter hendes Afgang ydermere, end som dem burde medrette; at de derfor skulle bringe dette i Orden. Dat. 23 Novbr. 1555. T. IV. 600. Afskr. 160.

Til Borgermestere, Raadmænd og menige Borgere i Oslo. Kongen har af deres Brev og deres Fuldmægtige Trud Jonssøn Borgermester og Christiern Mule hørt den store Besværing, de have haft af det Orlogsskib, de denne Sommer have udgjort til Kongens Tjeneste, og ikke selv kunde skaffe, efterdi Kongens Skrivelse kom dem tilhænde kort førend de skulde udgjøre Skibet, saa de maatte fragte et Skib, som Jesper Friis paa Kongens Vegne havde fragtet, og give ham sit Bepligtelsesbrev paa hvis Lod, Krudt og andet, som fandtes paa Skibet, saa at de skulle betale, hvis det blev forringet. De beklage, at denne Udredning har staaet dem ved 2500 Mark og begjære, at Borgerne i Tønsberg, Sarpsborg og Skien, der ikke have været besværede med slig Skibsudredning, maatte tilhjælpe dem at betale Skibets Bekostning, i Betragtning af den store Armod, som begiver sig blandt dem baade for den dyre Tids Leilighed og for den ringe Næring, de have, fordi der i Sverige er gjort Forbud, saa at de ingen Vare maa der ud fange, som tilforn skeet er, som de kunde have Hjælp af. Kongen takker dem, at de som hørsomme Undersaatter have ladet sig velvilligen finde og udgjort Skibet til Rigets Tjeneste, og beder dem være fortænkte at holde et godt Orlogsskib tilrede med Folk, Skyt, Lod, Krudt, Fetalie og anden sin Tilbehøring, saa at de, naar dem tilsiges, have det vel færdigt at lade udløbe til Rigets Tjeneste og deres eget Gavn og Gode. Med Raadets Raad er det i lige Maade paalagt andre Kjøbstedsmænd med Skibsudredning, og Kongen kan ikke paa denne Tid besvære Undersaatterne i Tønsberg, Sarpsborg og Skien med den forlangte

Hjælp, men han har forskrevet Danmarks Riges Raad til sig, og da vil han overveie den Leilighed og derom give dem Besked. Kjøbenhavn Løverdag post Nicolai (7 Decbr.) 1555. T. IV. 605. Afskr. 161—162.

Til Jesper Friis, at hugge 1000 Baandstager og nedsende dem enten med Kongens Skib eller fragte et andet dertil. Kjøbenhavn 9 Decbr. 1555. T. IV. 602. Afskr. 160.

Til Mr. Geble [Pederssøn] Superintendent i Bergens Stigt. Kongen har modtaget hans Skrivelse med denne Brevviser Hr. Nils Henrikssøn, hvori han melder, at han for sin Sygdoms og Skrøbeligheds Skyld ikke længere kan forestaa sin Befaling, og derfor begjærer, at den nævnte Nils Henrikssøn maa forordineres til Superintendent i hans Sted, men Kongen giver ham gunsteligen tilkjende, at han ikke er tilsinds at tilskikke nogen anden Superintendent, medens Mr. Geble lever, men at denne for sin Sygdoms Skyld maa handle med Nils Henrikssøn eller en anden forstandig lærd Mand, som kan hjælpe ham med at udrette sin Befaling. Kjøbenhavn Christi Fødsels Aften (24 Decbr.) 1555. T. IV. 610. Afskr. 162—163.

Til Tage Thott, at Brevviseren Hans Warmeimand har berettet, for nogen Tid siden at have antvordet en Mand ved Navn Jørgen Hermanssøn i Marstrand en laaset Tønde til troer Hænde, og da han igjen skulde annamme den, fandtes den opslagen, og han havde af den mistet 145 Daler, hvilke Penge han har undt Kongen at indmane. Tage Thott skal derfor forfare al Leiligheden derom, og hvis Jørgen Hermanssøn befindes at have taget Pengene, da tiltale ham og forfølge Sagen medrette. Relator Peder Godske, Embedsmand paa Kjøbenhavn. Kjøbenhavn Søndag efter Juledag (29 Decbr.) 1556 (ɔ: 1555). T. IV. 609. Afskr. 162.

Superintendenterne i Norge: Doctor Jens Skiellerup[1] udi Bergens Stigt, Mester Hans Gaas udi Throndhjems Stigt, Hr. Jens Gregerssøn[2] udi Stavanger Stigt, Mester Frants Bergius udi Oslo og Hamar Stigter.[3] Udat. (Nytaar 1556). T. V. Forord. Afskr. 164—165.

Til Claus Hvitfeldt, at da Kongen med det Første agter

[1] Først har staaet: Mr. Geble, men dette er overstrøget.

[2] Først har staaet: Mr. Jens Gotormi, men dette er ligeledes overstrøget.

[3] Herefter har været tilføiet: Hr. Jens Gregerssøn paa Færø, men dette er atter overstrøget.

at lade foretage nogen Bygning paa Flekkerøen, skal han til des Behov lade hugge 3 Skibsladninger Master og Spirer, hvert Skib paa 200 Læster, og dertil saa meget Fyrretømmer paa 24 Alen med Tværtømmer og anden Tilbehøring, som til tre gode Huse; desligeste 100 Tylvter tykke og gode Sagdeler til samme Bygning, Alt at ligge færdigt til Kongens Skibe komme derefter, at ikke den nævnte Bygning skal blive forsømt.[1] Kjøbenhavn Løverdag næstefter Nytaarsdag (4 Jan.) 1556. T. V. 6. Afskr. 164.

Fortegnelse over Skibe, som herefter skal holdes i Norge: Menige Almue udi Baahuus Len 1 Skib; menige Almue udi Viken og Oddevald By 1 Skib; menige Almue udi Tune, Skeberg, Rygge, Ide, Aabygge og Raade Skibreder med Sarpsborg By 1 Skib; Hr. Magnus Gyldenstjerne, Jørgen Bilde, Peder Rosenkrands, Fru Margrete Otto Brokkenhuus's 1 Skib, Oslo By og Tønsbergs By 1 Skib; Christiern Munck (af Hamer og vor Frue Kloster i Oslo), Iver Jenssøn, Oluf Calips, Erik Ugerup, Nils Lystrup Lagmand i Oslo, Jørgen Marsviin, Jesper Friis 1 Skib; menige Almue i Tønsbergs Len 1 Skib; menige Almue i Skiens Syssel og Brunlag Len 1 Skib; menige Almue i Nedenes Len og Raabygden 1 Skib; menige Almue i Lister Len og Midsyssel 1 Skib; menige Almue i Eger og Lier 1 Skib, Indherederne og Folde [Follo?] 1 Skib. Udat. (Begyndelsen af 1556). T. V. 13. Afskr. 164—165.

Aabent Brev, at Kongen har erfaret, at den Tid Thomes Køpping var forlenet med Færø, har han tilladt Undersaatterne der at maatte handle og kjøbe med udlændiske Kjøbmænd mere end med Kongens egne Undersaatter, som er mod Norges Lov. Kongen byder derfor strengelig, at de paa Færø ikke sælge, kjøbe eller handle med nogen udlændiske Kjøbmænd, men alene med Danske og Norske, dog at de skulle søge den almindelige Havn og ingen Landkjøb gjøre mod Norges Lov; Fogder og Embedsmænd forbydes herefter at tage Told af udlændiske Kjøbmænd der paa Landet, og fordriste nogen af Kongens Undersaatter sig til at drive den saaledes forbudte Handel, skal de have forbrudt hvis de have med at fare, og Fogder og Embedsmænd, som i denne Henseende ere forsømmelige, skulle straffes som de, der

[1] I en vedlagt Seddel blev det paalagt ham at bringe Tømmeret til de Flekkerøen nærmeste Havne.

ikke ville agte Kongens Breve og Bud. Udat.[1] T. V. 16. Afskr. 165–166.

Peder Hvitfeldt, Norges Riges Kansler, fik Følgebrev til Listerlen, Midsyssel, Nedenes og Robygdelaget, Skiens Syssel og Gemsø Kloster, samt Brunlag Len. De skulle svare ham og give ham den aarlige Landgilde, Sagøre, Gaardfæstning og al anden Rente og Rettighed, indtil anderledes tilsiges. Han skal holde dem ved Norges Lov og aarlig gjøre Kongen Regnskab for hvad han opbærer. Kjøbenhavn 10 Februar 1556. R. VI. 564. Afskr. 337—338. (jfr. 19 Marts s. A.)

Til Borgermester og Raadmænd i Bergen, at Kongen selv agter at lade gjøre Tilføring til Færø med hvad Undersaatterne der have Behov, og at de derfor skulle tilsige Undersaatterne i Bergen dette, og dersom Nogen skulde være tilsinds at lade gjøre nogen saadan Tilføring, at de da det have udi Fordrag; dog maa Bergens Borgere indkræve sin udestaaende Gjæld der paa Landet, dog uden at gjøre Tilføring. Kjøbenhavn Thorsdag efter Fastelavns Søndag (20 Februar) 1556. T. V. 15. Afskr. 165.

Til Jesper Friis, at lade hugge til Kongens Brug og Afhentning en Deel Master, Deler, hugne Bord og Baandstager efter Fortegnelse, nemlig 25 Master paa 13 Favne, 25 paa 11, 25 paa 10, 25 paa 9, 25 paa 8, 1000 Master paa 6 Favne, 200 Tylvter hugne Bord, som kaldes Rafter, 20,000 Baandstager store og lange til Pryssens Fade.[2] 27 Februar 1556. T. V. 18. Afskr. 166.

Christoffer Throndssøn, Embedsmand i Ebelholt Kloster, fik for tro Tjeneste Brev paa følgende Gods i Norge: I Hardanger: Thorlof paa Legeret giver 3 Løber Smør, Erland sammesteds 3 Løber Smør og 1 Tønde Salt, Thorkild paa Hegered giver 3 Løber Smør, Knud sammesteds 3 Løber Smør. I Sundhordland: Isnach i Grevedal giver 2 Løber Smør, Oluf Kysnes 2 Løber, Thrøgils paa Ennes 3 Løber, Jakob paa Berland 3 Løber, Oluf paa Hellevig 3 Løber, Laurits paa Nes 3, Rasmus sammesteds 3, Anders sammesteds 2, Barbara sammesteds 1. Hvilket Gods Christoffer og hans Arvinger maa have og beholde som arvelig Eiendom, dog at han i sin Livstid skal

[1] Staaer mellem et Brev af 13de og et af 25 Januar 1556.

[2] Pryssing var en Slags Drik.

være forpligtet at bo i Danmark og ikke andetsteds. Kjøbenhavn 4 Marts 1556. R. VI. 564. Afskr. 338.

Christoffer Valkendorf fik Brev paa Bergenhuus, Vardøhuus og andre Lene, som der tillagte ere. Han skal aarlig gjøre klart Regnskab for Alt, som han af Slottenes og Lenenes Rente baade vist og uvist opbærer og igjen udgiver, og skal han hvert Aar have til sin Besolding og for sin Tjeneste 100 Jochimsdaler og Klæde og Penge paa sig og sine Svende og Folk: Af Fordelen af den Kjøbmands Handel, han brugendes vorder, skal komme Kongen de to Parter tilbedste og ham selv den tredie Part, og al Omkostningen og Eventyret skal hver bekoste som han opbærer af Fordelen i alle Maader. Kjøbenhavns Slot 4 Marts 1556. R. VI. 565. Afskr. 338.

Otto Stigssøn fik Brev paa Nordfjord Len, som Paul Hvitfeldt, Embedsmand paa Kjøbenhavns Slot, det hidtil i Værge har havt, uden Afgift, til anderledes tilsiges, dog at han skal lade sig bruge selvtredie i Kongens Tjeneste til Lands og Vands o. s. v. [med de sædvanlige Forbud.] Kjøbenhavn 5 Marts 1556. R. VI. 565. Afskr. 339.

Til Christoffer Hvitfeldt, med det Første at forskikke til Kjøbenhavn Bergenfisk, Sælspæk, Hvalspæk og Talg, det allermeste som der er at bekomme. Dat. 7 Marts 1556. T. V. 28. Afskr. 166.

Peder Hvitfeldt fik Livsbrev paa Midsyssel, Nedenes, Brunlag og Gjemsø Kloster paa Regnskab [med samme Bestemmelse om Handelen som i foreg. Brev til Chr. Valkendorf]. Kjøbenhavn Thorsdag efter Søndag Lætare (19 Marts) 1556. R. VI. 567. Afskr. 339. (jfr. 10 Febr. ovenfor).

Breve til Tønsberg og Sarpsborg, at de laane Peder Hvitfeldt hver et Skib, som kan føre et Lad Tømmer ind til Flekkerøen til det Blokhuus, naar og hvor han tilsiger. Dat. Fredag post Lætare (20 Marts) 1556. T. V. 30. Afskr. 166.

Carl Pederssøn fik Brev paa en Gaard Viken i Norge efter hans Fader Peder Jonssøns Død, som nu boer paa Gaarden, i hans Livstid, mod at være Kongen og hans Efterkommere huld og tro og Embedsmanden i Jæmteland hørig og lydig o. s. v. Kjøbenhavn Søndag Judica (22 Marts) 1556. R. VI. 567. Afskr. 339.

Til Jesper Friis, at skulle paa Kongens Vegne fornøie Peder Hvitfeldt 50 Nødekroppe og ½ Læst Smør, naar han

ham derom tilsigendes vorder. Kjøbenhavn Løverdag efter Annunt. Mariæ (28 Marts) 1556. T. V. 32. Afskr. 167.

Til Claus Hvitfeldt, at skulle antvorde Peder Hvitfeldt hvad Sagblokke og andet Egetømmer, han har kjøbt paa Kongens Vegne. Dat. som foreg. ib.

Mester Geble Superintendent i Bergens Stift fik Brev med Mester Absalon [Pederssøn], som var kaldet til at skulle være Læsemester i Bergen, at skulle forfare Leiligheden, hvor der bedst kan udlægges nogen Rente efter Stigtens Leilighed ex bonis communibus til en Læsemesters Underholdning, og det give Kongen tilkjende, og denne vil siden gjøre en Skik derpaa og den confirmere. Søndag Quasimodogeniti (12 April) 1556. T. V. 34. Afskr. 167.

Aabent Brev til alle Kronens Bønder og Tjenere, som bygge og bo over alt Baahuus og Viken, at Kongen har befalet Tage Thott Embedsmand paa Baahuus at skulle foretage nogen Bygning der paa Slottet, men da dette ikke kan fulddrives uden med Bøndernes Hjælp, befales det dem efter Tilsigelse fra Tage Thott at være ham behjælpelige med Arbeide og i alle Maader. Udat.[1] T. V. 34. Afskr. 167.

Mikkel Skriver, Borger i Kjøbenhavn, fik Tilladelse til at seile paa Færø og did tilføre Malt, Meel og anden Fetalie, som Landet har Behov, der at opbære Kongens og Kronens geistlige og verdslige Rente og Rettighed mod aarligt Regnskab, samt drive Kjøbmandsskab der, saa at $^3/_4$ af Indtægten skal være Kongens og $^1/_4$ hans egen. Han skal holde Alle ved Norges Lov o. s. v. Kjøbenhavn Fredag efter Qvasimodogen. (17 April) 1556. R. VI. 568. Afskr. 339.

Mikkel Skrivers Følgebrev til Færø, at Almuen der, som hidtil har svaret Christoffer Hvitfeldt, nu skal svare ham, der skal beseile Landet og gjøre det Tilførsel m. v. [i de sædvanlige Udtryk]. Dat. som foreg. ib.

Claus Hvitfeldt fik Kvittants paa 80 Maard og 8 Losse, som han antvordede ind i Kongens Kammer paa Kjøbenhavns Slot paa Regnskab. Kjøbenhavn 20 April 1556. R. VI. 566. Afskr. 339.

Til Bønderne i Viken i de tre nordeste Skibreder. Deres Fuldmægtige have for nogen Tid siden hos Kongen beklaget, at Hr. Claus Bilde havde paalagt dem, naar de skulle yde Landgilde-Smør, at antvorde det fra sig med svensk Vægt, medens

[1] Staaer mellem Breve af 26 Febr. og af 18 April 1556.

de tilforn havde udveiet det med norsk, og ligeledes beklaget sig over, at de besværes med Sommerforing og Gaardebygsel, samt maae yde sin Leding og Smørskyld paa Baahuus Slot. Kongen tillader, at de herefter maa yde sit Landgilde-Smør med norsk Vægt, som de af gammel Tid have gjort, dog at andre Undersaatter i Viken veie sit Landgildesmør med svensk Vægt, som Sædvane har været. Om de andre Klagepunkter har Tage Thott, Embedsmand paa Baahuus, faaet Befaling at give Kongens Villie tilkjende. Kjøbenhavn Tirsdag efter Misericordias domini (20 April) 1556. T. V. 43. Afskr. 168—169.

Artikler til Lensmændene i Norge, hvorefter de skulle vide dem at rette: 1. Efterdi Kongen bør det første Kjøb over alt Norge paa Alt det, han behøver, skulle Lensmændene bruge sligt Kjøb i deres eget Navn, dog til Skjellighed, saa det ikke giver Klammer enten af Fremmede eller Indenlandske. Og hvad Lensmændene kjøbe i Norge, enten Tømmer, Fisk, Smør, Talg, Vildtvarer eller Andet, deraf skal de to Parter komme Kongen tilbedste, og den tredie Part maa Lensmændene beholde. 2. Lensmændene Nordenfjelds skulle kjøbe al den Tiendefisk, som Kirkerne tilkommer paa Kongens Vegne, ham alene til Fordeel. 3. Efterdi Bønderne i Norge ere pligtige at give Aabod for Husebygning, saa skal dermed holdes efter Loven, og hvem sin Gaard har bygget og forbedret, som Loven udviser, skal give en Tønde Øl og Mad dertil og ikke ydermere besværes for den Sag, og hvad Fogden og de to Mænd ikke fortære, det kommer Kongen tilbedste. 4. Den nye Gjæsting skal aflægges, hvis ikke Ret er, og hvor som gjæstes skal, da skal Lensmændene lade gjæste det mindste dem muligt er, paa det Kongen kan faae des mere for Gjæsteri. Og skal hver Bonde optegnes ved Navn, som gjæstes, og desligeste hver som tinger for Gjæsteri og hvad han derfor skal give, saa at Kongen faaer et klart Register derpaa ligesom paa andet Landgilde. 5. Lensmændene skulle have flittig Tilsyn til Ugekost, at naar Svendene ere i Gjæsteri, det spares udi Ugekosten, hvad de tære i Gjæsteri. 6. Om Smørvægt i Baahuus Len skal saa holdes, at de, der bo norden Baahuus, som ere de 3 Skibreder, skulle blive ved norsk Vægt, og de, der bo sønden Baahuus, skulle nyde den svenske Vægt, som de af Arilds Tid gjort have. 7. Bønderne skulle ikke tvinges til at føre Landgilden anderledes, end de have gjort af gammel Tid, dog skulle Lens-

mændene hver i sit Len, hvor det staaer til at gjøre, handle med Bønderne, at de det velvilligen ville gjøre. Udat. (1556). T. V. 43. Afskr. 169—170.

Axel Gyntelberg fik Forleningsbrev paa Reins Kloster, som han det nu i Værge har, til anderledes bestemmes, mod aarlig Afgift 100 gode myntede Jochimsdaler til hver Paaske [o. s. v. i de sædvanlige Udtryk]. Mandag efter Misericordia (20 April) 1556. R. VI. 569. Afskr. 340.

Kongens Befaling, som Christiern Munck skal udrette om Gods, som Peder Hanssøn har kjøbt af Kronens Bønder og Tjenere i Norge. Kongen melder Norges Kansler Peder Hvitfeldt og alle Embedsmænd og Lagmænd Søndenfjelds, at Peder Hanssøn [Litle], dengang han havde Agershuus i Forlening, har kjøbt med Kronens Bønder og handlet med dem om deres Bondeeiendom, saa at hans Hustru fremdeles skal have en stor Part deraf i Værge, hvilket Kjøb Kongen mener ingen Magt at have, hvorfor han har tiltroet og befalet Christiern Munck, Embedsmand paa Hammershuus, at tiltale hende om samme Eiendom. Naar derfor Christiern Munck tilsiger dem, skulle de forsamle sig i Oslo og stevne begge Parter med deres Breve og Beviisning for sig udi Rette, granske al Leiligheden og uden al Skudsmaal eller videre Forhaling dømme derpaa, om Peder Hanssøn rettelig har kjøbt med Kronens Bønder, saa hans Arvinger bør beholde Eiendommene eller ikke. Fru Ingeborg [Nilsdatter Gyldenløve], Peder Hanssøns Efterleverske, skal med sine Breve og Beviisninger møde de nævnte Mænd i Oslo, naar de tilsige, og da lide og undgjælde hvis de derom for Rette afsigendes vorde. Kjøbenhavn Tirsdag efter Misericordias domini (21 April) 1556. T. V. 39. Afskr. 167—168.

Tage Thott, Embedsmand paa Baahuus, fik Kvittants paa 224 Jochimsdaler, som han har opbaaret af Kongens Undersaatter i Kongelf for nogle uretfærdige Vidnesbyrd, som de havde vundet i en Sag mellem Hr. Claus Bilde og Peder Jude, Borger i Kongelf, og nu antvordet ind i Kongens Kammer paa Kjøbenhavns Slot. Kjøbenhavn Tirsdag post Misericordias domini (21 April) 1556. R. VI. 566. Afskr. 339.

Jesper Friis fik Brev paa Hamar Gaard, som Christiern Munk hidtil har havt i Værge, med alt dertil liggende Kronens og Stiftets Gods, indtil anderledes tilsiges, mod at tjene Kongen og Riget deraf med 20 væragtige Karle til Lands og Vands, og

aarlig betale i Kongens Kammer 100 uforfalskede Jochimsdaler, holde Godset ved Hævd, o. s. v. Kjøbenhavn 26 April 1556. R. VI. 569. Afskr. 340.

Ligesaa fik Jesper Friis Følgebrev til samme Hamars Bønder, som skulle svare til ham, til anderledes tilsiges. Dat. som foreg. R. VI. 570. Afskr. 340.

Jørgen Marsviin fik Forleningsbrev paa Vor Frue Kloster i Oslo, som Christiern Munk hidtil har havt i Værge, indtil anderledes forordnes, uden Afgift under de almindelige Betingelser, samt mod at forskaffe de Jomfruer, som der inde ere og herefter indgives, deres nødtørftige Underholdning til Klæde og Føde. Kjøbenhavn 26 April 1556. T. VI. 570. Afskr. 340.

Følgebrev af samme Dag til Bønderne. ib. 571. Afskr. 340.

Christiern Munks Bestilling paa Agershuus. Da Kongen har tiltroet og befalet ham Agershuus Slot, skal han aarlig gjøre Regnskab for alt hvad han paa Kongens Vegne opbærer og igjen udgiver af Lenet baade Vist og Uvist, at Alt kommer Kongen tilgode, og af den Kjøbmandskabs Handel, han brugendes vorder i Agershuus Len eller andetsteds i Norge, skal Fordelen komme Kongen de 2 Parter tilbedste og Christiern Munk den tredie Part, og al Omkostning og Eventyret skal hver bekoste, som han opbærer af Fordelen. Forresten skal han af yderste Magt og Formue ramme og vide Kongens Gavn. Han skal aarlig have for sin Tjeneste 100 Jochimsdaler, et Stykke Engelst og Klædning paa 10 Karle, som skal følge ham i Lenet og andensteds, og vil Kongen unde ham til fremmed Drik paa Slottet 2 Amer Viin, 2 Fade Pryssing og 6 Tønder Tydskøl. Kjøbenhavn 26 April 1556. R. VI. 571. Afskr. 340—341.

Den Samme fik Følgebrev til Kronens Bønder og Tjenere, som ligge og tjene til Agershuus, at de paa Kongens Vegne skulle svare ham, til anderledes tilsiges. Kjøbenhavn 27 April 1556. R. VI. 572. Afskr. 341.

Ligeledes fik Christiern Munk Følgebrev til Bønderne, som ligge og tjene til Sem Gaard og Tønsberg Len, som Bent Bilde hidtil har havt i Værge. [I de sædvanlige Udtryk]. Dat. som foreg. ib.

Til Christiern Munk, Embedsmand paa Agershuus, at Bønderne i Norge meget skulle besværes med Gaardfæstning, som hvert Aar efter andet mere og mere forøges, og

Bønderne deraf forarmes og Godset ødelægges; han skal derfor have flittig Indseende, at ingen Bønder i hans Len, hvem de end tjene eller tilhøre, herefter besværes med nogen Gaardfæstning mod Norges Lov i nogen Maade. Kjøbenhavn Tirsdag efter Trinitatis (2 Juni) 1556. T. V. 50. Afskr. 170—171.

Til Gude Tørlufsøn, at have Tilsyn med, at Ingen i hans Len besværes med Gaardfæstning mod Norges Lov. Dat. 7 Juni 1556. T. V. 50. Afskr. 171.

Til Borgermestere og Raadmænd i Bergen. Kongen har faaet deres Skrivelse med Brevviseren Truls Skriver deres Medborger, i hvilken de give tilkjende, at de paa Bryggen der i Byen have forbudt de Skippere, Styrmænd, Baadsmænd eller andet Skibsfolk, som føre Gods til Bergen, endog det ikke did forskrevet er, at sælge det til Andre end dem selv, hvilket aldrig før har været sædvanligt, men det har været dem frit for at sælge til Borgerne i Bergen hvem dem lyster, samt at de paa Spørgsmaalet om Aarsagen til sligt Forbud have faaet til Svar, at de af de vendiske Stæder have befalet dem det. Kongen har nu om den Handel strax tilskrevet de vendiske Stæder og deres Svar skal, naar det indløber, blive sendt. Dersom de paa Bryggen ville foretage nogen anden ny Sædvane, som ere Bergens Borgere imod, da skulle disse strax lade Kongen det vide, og han vil siden finde Raad og Middel til, at det skal gaae lideligen og tilbørligen til. Kjøbenhavn 7 Juni 1556. T. V. 54. Afskr. 171—172.

Til Evert Bild, at Kongen for hans Troskab og villig Tjeneste har undt ham Kronens Gaard i Throndhjem med de Len, Bønder og Tjenere, som han til Steenvigsholm Slot hertil har havt og nu selv i Værge har, med al Rente og rette Tilliggelse, til anderledes tilsiges. Til aarlig Underholdning for sig, Svende og Gaardsfolk, og til at opholde Gaarden, skal han fra St. Michelsdag 1556 til samme Dag 1557 og siden fremdeles Aar fra Aar, medens han har Lenet i Forlening, beregne sig Oxekjød 70 Kroppe, Smør 1 Læst, Rug 6 Læster, Sjælands Maal, Malt 12 Læster Sjælands Maal, saltet Fisk 6 Læster, Bergenfisk 50 Voger, Lax $1/2$ Læst, Sild 2 Læster, og dertil al Avlen af Tuterøen og en Eng kaldes Kalvskind; hvis derover er, det være sig Landgilde, Sagefald, Gaardfæstning, Tiende, Laxefiske og al anden visse og uvisse Rente og Rettighed, som ligger til det nævnte Len eller som kan falde, skal han paa

Kongens Omkostning gjøre godt Regnskab for, saa Alt kommer Kongen tilbedste, dog skal af alt Sagefald og Gaardfæstning Tredieparten tilfalde Evert Bild. Han skal tjene Riget deraf med 12 væragtige Karle, naar Behov gjøres og han derom tilsiges, holde Tjenerne ved Norges Lov, ikke udfæste dem eller besvære dem ved nyt Husbondshold eller paa anden Maade, frede Jagten og aldeles ikke skyde i de tilliggende Skove, uden aleneste der, som han med Adelen har Lod og Deel og er Adelens eget Arvegods; heller ikke skal han forhugge Skovene til Upligt. Kjøbenhavn 7 Juni 1556. R. VI. 573. Afskr. 341—342.

Denne efterskrevne Fetalie var forskreven at skulle forskikkes til Kjøbenhavn forgangne Aar, men kom ikke, og blev nu igjen forskrevet: fra Bergen: 4 Læster Vildbrad, 600 Voger Bergefisk og 100 gode Rotskjer, 150 Læster skrugede Fiske, 150 Rav, 20 Kipper Rækling, ½ Læst Ørne, 1 Læst Sælspæk, 1 Læst Hvalspæk, ½ Læst Sprøt; fra Steenvigsholm: 400 Voger Bergenfisk, 100 Sælspæk pakkede i Tønder, 1 Læst Hvalspæk eller saameget faaes kan, 2 Læster Vildbrad. Kjøbenhavn 7 Juni 1556. T. V. 59. Afskr. 172.

Latinsk Søpas for Christoffer Throndssøn, der med 4 Skibe er udsendt mod de Sørøvere, som forurolige Kongens Strømme under Norge og Jylland. Kjøbenhavn 7 Juni 1556. T. V. 63. Afskr. 173. Paa Dansk T. V. 64. Afskr. 173.

Skibsartikler for Christoffer Throndssøn. Af samme Datum. T. V. 65. Afskr. 173.

Til Christoffer Erikssøn [Bernhoft]. Da Kongen er tilsinds, at hans Lensmand paa Steenvigsholm herefter skal holde Huus paa Kongens Gaard i Throndhjem, skal Christoffer inddrage paa Steenvigsholm og der holde Huus og ikke i Bakke Kloster; han skal have godt Tilsyn med Tagsteen paa Husene og lægge ny Steen paa igjen; Kongen vil derimod afkvitte de 50 Daler, som han aarlig har givet til Afgift af Bakke Kloster. Kjøbenhavn 8 Juni 1556. T. V. 55. Afskr. 172.

Til Christoffer Hvitfeldt eller hans Foged i hans Fraværelse, at antvorde ind paa Kongens Skib Uglen, naar det kommer til Bergen, ½ Læst Smør, som skal forskikkes til Gude Norweger for at salte nogen Fisk under Norge til Kongens Behov. Ligesaa at forskaffe en Styresmand til samme Skib, som kan styre det fra Bergen til Romsdal, og at forskikke 1 Læst

Smør med første Skib fra Bergen til Kjøbenhavn. Kjøbenhavn 21 Juni 1556. T. V. 70. Afskr. 173.

Til Tage Thott. Undersaatterne i Kongelf have haft deres Fuldmægtige hos Kongen med Klagemaal og store Besværing, som dem paahænger: 1. at Bønderne der i Lenet bruge større Skibe end de nogensinde have gjort af gammel Tid, og dermed betages deres Næring; 2. at de begjære, at en Borger der i Byen, Peder Jude, maatte blive fjernet derfra, da han ikke handler saa, at det er dem lideligt, at han længer boer der; 3. at efterdi det ikke er meget [Seilads paa?] Sjæland i den Egn, nødes de at løbe til Tydskland at hente Tydskøl, men heraf maa de sise 8 Skilling dansk for Tønden, og denne Sise bede de derfor at maatte omdrages. Med Hensyn til det første Punkt paalægges det Tage Thott strax paa beleilig Tid og Sted at forsamle Borgerne i Kongelf og Bønderne, og forhandle dem imellem, hvor store Skibe Bønderne maa bruge, og deri ramme et godt Middel, saa at det kan være begge Parter til Gavn. Angaaende Peder Jude skal han forfare Leiligheden, og finde Raad til at lade ham vige Byen, hvis han befindes skyldig. Om Tydskøl-Sisen har Kongen svaret Fuldmægtigerne, at han ikke kan omdrage dem samme; derimod maa de indføre dansk Øl frit for Sise. Kjøbenhavn 3 Juli 1556. T. V. 70. Afskr. 173—174.

Jørgen Pederssøn, forlenes paa Grund af tro Tjeneste med Kronens Gaard Mossevigen, som Syver [Sigurd] Svendssøn sidst i Værge havde, med 20 Spands Rente af Godset, som Evert Bild paa Kongsgaarden i Bergen [Throndhjem] skal udlægge ham, Alt til Kongen anderledes forordner. Kjøbenhavn Fredag efter Vor Frue Dag Visit. (3 Juli) 1556. R. VI. 574. Afskr. 342.

Til Borgermester, Raadmænd og menige Borgere i Kongelf. Da de have berettet, at der ingen Marked holdes i deres By, tillader Kongen forat de kunne komme til Næring og Bjering, at der aarlig herefter paa hver St. Mariæ Magdalenæ Dag holdes et frit Marked der i Byen, hvorved Indlændiske og Udlændiske maa kjøbe og sælge som i andre frie Markeder, dog Kongens og Kronens Told og Rettighed uforsømmet. Kjøbenhavn Fredag efter Vor Frue Dag Visit. (3 Juli) 1556. R. VI. 574. Afskr. 342—343.

Til Christiern Munk. Christoffer Mogenssøn [Harding-

mand] Foged paa Kjøbenhavns Slot har for sin Broder Erik Mogenssøn, som gaaer til Studium og agter at blive ved Kirken, hos Kongen begjæret, at han maatte forsørges med Noget af Kirkens Rente til Underholdning. Naar derfor noget af de Præbender i Oslo eller Hamar Domkirker bliver ledigt, skal det gives Erik Mogenssøn til Hjælp for hans Studio, dog at han bepligter sig til at ville boe hos Kirken og være Ordinantsen og Religionen undergiven. Kjøbenhavn 4 Juli 1556. T. V. 71. Afskr. 174—175.

Til Christoffer Throndssøn. Da han ved Peder Oxe har givet tilkjende, at han har taget et Skib, og vil vide, hvorledes han dermed skal handle, skal han, naar han har endt Reisen, tage med sig de Skibe, han har taget, og deri rette sig efter den medgivne Bestillings Lydelse. Naar han løber paa Hjemreisen, skal han derhos indskibe til Kansleren Peder Hvitfeldt paa Blokhuset i Flekkerøen 20, 30 eller saamange som denne begjærer af de bedste Landsknægte og 2 Bøsseskytter af dem, han har paa Skibene, og lade dem sværge ham paa Kongens Vegne, og dog fremdeles have god Opseende med Skibene, at de blive vel forvarede. Ligeledes skal han overantvorde Peder Hvitfeldt 3 Tønder Krudt. Kjøbenhavn 12 Juli 1556. T. V. 74. Afskr. 175.

Til Peder Hvitfeldt. Da han med Peder Oxe har begjæret noget Skyt og Folk til at forvare det Blokhuus med, som han efter Kongens Befaling har ladet opbygge i Flekkerøen, er Admiralen paa Orlogsskibene i Vestersøen Christoffer Throndssøn tilskrevet, paa Hjemreisen at tilskikke ham 40 af de bedste Landsknegte og 2 Bøsseskytter eller mindre, om han ikke har alle behov; samt 3 Tønder Krudt. Christoffer Valkendorf paa Bergenhuus har ogsaa faaet Befaling til strax at forskikke ham 4 Falkenetter. Han skal derfor annamme disse Knegte og Skjøt paa Blokhuset, og lade Knegtene sværge paa Kongens Vegne, og naar han efter St. Michelsdag har bestilt sine Ærinder, maa han give sig ned til Danmark; dog sørge for, at Blokhuset bliver vel forvaret, som han vil ansvare for, og at ikke andre Kongens Ærinder i hans Fraværelse blive forsømte. Kongen vil ogsaa med det Første skikke ham hele Kartover og de Korterslanger med Krudt, Lod og anden Tilbehøring. Kjøbenhavn 12 Juli 1556. T. V. 74. Afskr. 175—176.

Til Peder Hvitfeldt, at Kongen sender ham sit Skib Uglen med Korn og Fetalie, hvilken Ladning han skal omsætte til salt Fisk o. s. v. efter mundtlig Aftale, og sende med en paalidelig Mand til England forat det der kan omtuskes med hvidt Engelsk, som skal afleveres i Helsingør. Kjøbenhavn 14 Juli 1556. T. V. 76. Afskr. 176.

Nils Anderssøn, Lagmand i Skien, forlenes for sin store Umag i sit Embede, med et Gjemsø Klosters Laxefiske, kaldes Abbedisse Fiske paa Ryg i Øjestad Sogn i Nedenes Len, frit uden al Afgift, til anderledes tilsiges, dog at han skal holde det ved Hævd og Magt og være Lensmanden i Skien hørig. Abramstrup 19 Septbr. 1556. R. VI. 575. Afskr. 343.

Stadfæstelse paa Frederik I.s Privilegier af 9 Aug. 1523 for Indbyggerne paa Hisingen. Dat. Malmø 14 Octbr. 1556. R. VI. 575. Afskr. 343. [Dipl. Norv. II. No. 1073. 1159].

Til Christiern Munk. Han har efter Kongens Befaling fragtet et Skib til Deler, som han har skikket til Danmark og skal give 200 Daler til Fragt, og begjærer at vide, om Skipperen kan bekomme sin Fragt dernede eller ikke; ligeledes er det Kongens Skib, som Jesper Friis har ladet opsætte der for Slottet, nu færdigt paa Anker, Toug og anden Udredning nær. Han maa selv finde Raad til at betale Fragten, have Skibet færdigt mod Foraaret, og indlade de Bjælker i Drammen og hvad andet der skal nedskikkes, dog at det fanger sin fulde Ladning. Kongen vil siden lade det udrede paa Orlogsviis. Da han ogsaa har meldt, at Slottet er meget bygfaldent paa det Huus, som Kong Christiern [II] lod opsætte, samt paa det Taarn og Mure, som forbygget er med Træverk, men at han, dersom han kunde bekomme 30 eller 40,000 Mursteen af de gamle forfaldne Kirker og Kapeller i Oslo, hvor ingen Tjeneste holdes, med ringe Omkostning vilde lade færdiggjøre det, da skal han tage til sig Superintendenten i Oslo og besee disse Kirker og Kapeller, og dersom denne med ham synes, at de uden Skade kunne nedtages, da maa han bruge Stenen til Agershuus Bygning. Kjøbenhavn 22 Octbr. 1556. T. V. 100. Afskr. 176—177.

Til Christoffer Valkendorf. Kongen sender med Skipper Johan Hagesmand 200 store Klapholt og 5 store Læster Salt; af Klapholten skal gjøres Tønder, og Bundholt dertil skal hugges i Sundfjord, og i Tønderne saltes 30 Læster Sild til Kongens Behov vel forvaret, som skal forskikkes til Kjøbenhavn i

Foraaret. Dersom han ikke fanger af samme Klapholt Tønder til 30 Læster, skal han selv finde Raad, saa det vorder 30 Tønder falde. Dat. ipso die omnium Sanctorum (1 Novbr.) 1556. T. V. 104. Afskr. 177—178.

Forespørgsel til Christiern Munk, om hvor stort det af Jesper Friis paabegyndte Skib er. Lader det 200 Læster eller mere, skal det lades med Spirer og Tømmer og sendes til Frankrige til Foraaret, naar Kongens Befaling indløber. Kjøbenhavn 30 Novbr. 1556. T. V. 106. Afskr. 178.

Til Tage Thott, at forfare hvor det Tømmer ligger, som Kongen har ladet hugge, hvor stort og hvor langt det er, og hvor stort et Skib Kongen skal lade løbe derefter; herom skal han melde inden Fastelavn. Ligesaa skal han lade hugge til Kongens Behov noget Brændeved paa Berneøerne i Guldmaren [-Fjord]. Udat. (1556). T. V. 107. Afskr. 178.

Den Samme fik aabent Brev til menige Bønder, Prestetjenere og Kirketjenere i Fos og Bro Prestegjelde, at de til Kongens Behov skulle hugge Brændeved, naar Tage Thott lader dem tilsige. ib.

Peder Hvitfeldt fik i lige Maade Brev at skulle forfare al Leilighed om det Tømmer, han har ladet hugge til Kongens Behov, og det give skriftligt tilkjende. ib.

Christiern Munk fik i lige Maade Brev om Tømmer, og at Kongen sender Christoffer Valkendorf et Brev, at han strax forskikker ham det tilhænde. ib.

Til Christoffer Valkendorf, at lade salte til Kongens Behov 20 Læster Sild og dem med det Første paa Foraaret forskikke til Danmark, og dersom der ikke er Salt og Træ at bekomme, da at lade lage og røge den meste han kan bekomme, og sende den med det Første. At han desuden sender hvis udskodden Fisk der er af „Borger"-Fisk og Kongen tilkommer. ib. Afskr. 178—179.

Jørgen Bilde fik Brev paa Rygge, Aabygge og Ide Skibreder, som han nu i Værge har, uden Afgift, saalænge til anderledes bestemmes, mod aarligt Regnskab over al uvis Indtægt og Kjøbmandshandel, hvoraf Halvparten skal tilfalde Kronen og Halvparten Bilde. [I sædvanlige Udtryk]. Kjøbenhavn 21 Decbr. 1556. R. VI. 576. Afskr. 343.

Til Christiern Munk. Kongen har modtaget hans Skrivelse, i hvilken han giver tilkjende, at nogen Tid siden forleden

har en Borger i Oslo løbet med sit Skib fra Norge og ind i England; da han der havde gjort sit Marked, har tvende Engelskmænd fragtet ham derfra og til Lunden [London] med en Ladning Steenkul, og der han er kommen i Søen, har han og hans Skibsfolk kastet de to Engelskmænd forborde, og ikke fundet flere Penge hos dem end 16 Daler. Siden er han med sit Skibsfolk kommen til Oslo, og der er han og de kommen i Trætte om den Sag, saa den er aabenbaret, og han selv syvende er greben, og de have bestaaet alle at være lige gode i den Sag. Chr. Munk har ladet dem udføre paa en Ø og lagt fem af dem paa Steile, og to sidde grebne, om Kongen vil dem benaade. Kongen forundrer sig ikke lidet, hvorfor C. Munk har ladet dem rette, og ingen Anklager paa de Dødes Vegne der har været tilstede, eller og derom tilforn Kongen tilskrevet, hvorledes han i den Sag skulde handle, efterdi ingen Anklager var tilstede, men saa hastigt ladet dem rette; og dersom Kongen bliver besøgt af Kongen af England eller af de Dødes Slægt og Venner, som udentvivl skeer, da maa han tiltænke selv at stande derfor tilrette. Thi maa vel skee man vil sige de Penge og slig Vare at være hos de Engelske, som de aldrig haft have. Kongen vil, at han paa en anden Tid enten i slige eller andre Sager handler viseligere, paa det at han ikke skal foraarsages til anderledes derom at tiltænke, og de tvende Karle, som sidde grebne, skal han lade blive siddende saalænge, til der kommer de Dødes Anklager, og han faaer videre Besked derom fra Kongen. Kjøbenhavn 3 Juledag (27 Decbr.) 1556. T. V. 114. Afskr. 179—180.

Til Christiern Munk, at lade hugge 7000 Baandstager, 100 Stager til Baadshager og 100 til at lade stage Pramme med, og dem forskikke ned til Stranden, hvor Kongens Skibe bedst kan indskibe dem. Kjøbenhavn 3 Juledag (27 Decbr.) 1556. T. V. 115. Afskr. 180.

Svar paa Oslo Borgermesters, Raadmænds og Borgerskabs Brev med Besværing over det dem paalagte Skibs Udredning, hvis Størrelse de ei kjende, og begjære Hjælp af andre Undersaatter dertil m. v. Kongen har tilskrevet Kansleren Peder Hvitfeldt, som vil give dem al Oplysning baade om Skibets Rustning og om hvem der skal hjælpe dem. Kjøbenhavn 3die Juledag (27 Decbr.) 1556. T. V. 116. Afskr. 180.

Hr. Nils Sommer fik Brev at maatte fange det første Kan-

nikedom, som vacerer i Oslo Domkirke, som er et af de 12 Præbender, som de Kanniker ere medforlente, som daglig skulle residere og bo hos Domkirken, dog saa, at naar samme Præbende ledigt bliver, skal han give sig til Kongen og tage Brev derpaa. Kjøbenhavn Nytaarsaften (31 Decbr.) 1557 [ɔ: 1556]. R. VI. 578. Afskr. 344.

Frants van Hald fik Brev paa Gaarden Here [Herre] i Skiens Syssel med en derunder liggende Ødegaard paa Livstid, under de sædvanlige Betingelser og med Forbud mod at bevare sig med det Vadfiskeri, som ligger til samme Gaarde. Kjøbenhavn Nytaarsaften (31 Decbr.) 1557 [ɔ: 1556]. R. VI. 578. Afskr. 344.

Frants Villumssøn, Tolder paa Kjøbenhavns Slot, fik Brev, at dersom han overlever Hr. Engelbrets Død, skal han fange hans Kannikedom i Oslo Domkirke, og beholde samme med Bønder og Tjenere i sin Livstid, mod at gjøre slig Tjeneste i og uden Kirken, som han pligtig er, og være Ordinantsen og Kapitlets Statuter undergiven. Saa skal han og holde en lærd Mand til Sogneprest til Gjerpen, som ligger til samme Kannikedom, som kan lære og prædike Guds Ord for Sognefolket m. v. Kjøbenhavn 2den Nytaarsdag (2 Januar) 1557. R. VI. 577. Afskr. 344.

Til Peder Hvitfeldt, Norges Riges Kansler. Kongen er kommen i Forfaring, at endog der er en Lov udgaaet over alt Norges Rige, bruges og udtydes dog denne Nordenfjelds anderledes end Søndenfjelds, saa at mangfoldige Klagemaal derover har været for Kongen, som ogsaa tilforn har befalet nogle Lensmænd og Lagmænd i Norge at forsamle sig paa en beleilig Tid og endelig gjøre en Skik derpaa, hvilket ikke hertildags skeet er for nogen paakommen Forhindrings Skyld. Nu har Kongen med nogle af Danmarks Riges Raad tiltroet og befalet Peder Hvitfeldt, at han St. Olafs Dag (29 Juli) førstkommende skal være tilstede i Bergen, og da tage til sig Embedsmanden paa Bergenhuus, Borgermester, Raadmænd, Lagmændene der og alle Lagmændene Nordenfjelds og Søndenfjelds og med dem grangivelig overveie, granske og forfare al den Tvist og Uenighed om Loven, og uden al Skudsmaal og videre Forhaling forenes om samme Lov og gjøre en Skik, saa at samme Lov og Ret drager overeet over det ganske Rige og bliver holdt ved Ord og Artikler, som den i alle Maader udviser og indeholder, og den ikke anderle-

des at tydes og forandres, end som Bogstaven udviser, men menige Norges Riges Indbyggere at blive ved Norges Lov, Friheder og Privilegier efter Kongens Søns Prinds Frederiks Tilsagn, da han blev hyldet i Oslo. Naar denne Skik saa gjort er om Loven, da skal der holdes et Retterthing hvert Aar i Bergen St. Olafs Dag og et Retterthing hvert Aar i Oslo paa St. Pauls Dag conversionis (25 Januar), og Norges Kansler begge Retterthing besøge og være der tilstede, og Lagmændene for Norden at møde i Bergen og Lagmændene for Sønden i Oslo paa samme Dage, og da Rigens Kansler med Lagmændene ikke at adskilles, førend de have endelig med Dom og Ret adskilt hver, som Sager har at udrette, og hjælpe hver Mand, fattig og rig, det Norges Lov og Ret er, som de ville ansvare for Gud og være bekjendte for Kongen. Og skulle de klarligen lade indsætte i de Domme de afsige begge Parternes Beretning, Breve og Beviisning, og naar Dommene ere beseglede og udgangne, skulle begge Parter være forpligtede dem aldeles at holde og fuldgjøre i alle Maader. Dersom og Nogen skader der Noget paa, maae de samme Domme indstevne for Kongen, og da gaae derom saameget som Norges Lov og Ret er. Kongen beder og byder derfor alle Undersaatterne at besøge deres Ret i Bergen og Oslo paa de forskrevne Tider hos Kansleren og Lagmændene. De skulle uden Vild hjælpe hver Mand saameget som Ret og Skjel er efter Loven. Kjøbenhavn 18 Januar 1557. T. V. 119. Afskr. 180—182.

Til Lagmændene Søndenfjelds: Laurits Olssøn [Green] i Viken, N. [Nils Svendssøn Skriver] i Salsborg, Nils Lystrup i Oslo, Nils Germundssøn i Oplandene, Peder Skriver i Tønsberg, Nils Skriver i Skien og Jon Simenssøn paa Agdesiden; og Nordenfjelds: Søren [Pederssøn] Skriver i Throndhjem, Staffan Anderssøn paa Steig i Helgeland, Mads Størssøn i Bergen og Laurits Skriver i Stavanger, at møde i Bergen St. Olafs Dag førstkommende o. s. v. som foregaaende Brev til Kansleren Peder Hvitfeldt. Dat. som foreg. T. V. 120. Afskr. 182—183.

Aabent Brev til menige Indbyggere over alt Norge, af Indhold som foregaaende til Kansleren Peder Hvitfeldt, kun at det her heder, at flere af Lensmændene skulle møde ved det førstkommende Retterthing i Bergen, ligesom det tillægges, at Kanslerens og Lagmændenes Dom, naar den indankes for Kongen, skal staa ved Magt og begge Parterne den nyde og und-

gjælde, til Kongen siger derpaa, enten den skal være ved Magt eller ikke. Dat. som foreg. T. V. 121. Afskr. 183—184.

Aabent Brev til menige Bønder over alt Norge, at Kongen er kommen i Forfaring, hvorledes hans Undersaatter Bønderne i Norge meget besværes med Gaardfæstning, saa at de skulle fæste deres Gaarde hvert tredie Aar og have det udi Jorddrottens Minde, og hvert Aar mere og mere dermed besværes, og at han derfor med Nogle af Danmarks Riges Raads Raad og som Hertug Frederik med Nogle af Raadet paa Kongens Vegne lod udraabe, da han blev hyldet i Oslo, at alle Norges Indbyggere skulde holdes ved Norges Lov og Ingen derover besværes, har bevilget og samtykt, at ingen Bønder, det være sig hvem han tjener eller tilhører, efter denne Dag skal være forpligtet at fæste sine Gaarde hvert tredie Aar, men nyde og beholde dem, al den Stund de gjøre og give deres aarlige Rettighed og holde Gaardene ved Hævd og Magt efter Loven. Fordrister Nogen, Geistlig eller Verdslig, Fogder, Embedsmænd, Riddermændsmænd og Andre, som fri og frelse kjendes, ligesaa Kjødstædsmænd, jordegne Bønder og alle Andre, som eget Jordegods have i Norge, sig til herimod at besvære sine Tjenere med slig Tredieaars Fæstning, da skal han straffes derfor som en Uhørsom, og som den, Kongens Breve og Bud ikke agte vil. Kjøbenhavn 18 Januar 1557. T. V. 122. Afskr. 186.

Aabent Brev til menige Almue Nordenfjælds. Om Nogen vilde modvilligen foretage sig Noget mod Kongen, hans Riger og Lande, vil han have god Agting paa sin Sag og sidde udi god Forraad med Rustning baade tillands og tilvands, om Noget hastigt paakommer og besynderligen mod Norge, hvilket Kongen ikke kan afstedkomme uden Undersaatternes Hjælp og Bistand. Efterdi han derfor forfarer, at det er Norges Lov, at Undersaatterne ere pligtige af hvert Skibrede at holde sin Herre og Konge og Norges Rige et Skib til Tjeneste at bruge mod Rigens Fiender, hvilket Skibs Rustning paa nogle Aar er aflagt og ikke har været brugt, og forat samme Skibs Rustning igjen maatte opkomme, Fædrelandet og Undersaatterne selv til Beskyttelse og Beskjærmelse, dog ikke med saa stor Besværing som tilforn af gammel Tid sædvanligt og efter Norges Lov har været holdt, skulle de Tilskrevne strax udrede et godt Rorskib, som kan bruges i Søen under Seil, og med Aarer roes inden Skjærene, og saa stort at der kan føres med N. Mand, og dertil

kan drage saa meget Fetalie, som de behøve, saalænge de ere udi Søen, og udruste det paa Orlogsviis med N. gode væragtige og velbevæbnede Karle med Skyt, Krudt, Lod og al anden Tilbehøring, saa det ustraffet fremkommer, naar det tilsiges at afværge Rigets Skade og Fordærv; og skulle de selv efter Norges Lov udnævne dem, som skulle altid sidde tilrede og uddrage med samme Skib, naar det behøves, og skal den Rige hjælpe den Fattige, saa at det ganger ligelig til efter Loven. Efter Loven skal samme Skib hvert Aar mønstres og besees[b] med Folk og al sin Udredning af den Befalingsmand, som Kongen dertil betroer, og som paa hans Vegne skal dem tilsige, og dersom da nogen Brøst findes, at Skibet ikke er udfliet og gerust som det sig bør paa Orlogsviis, skulle de raade Bod derpaa og udflie det efter Befalingsmandens Udviisning, saafremt de ikke ville lide tilbørlig Straf derfor. Lenenes Fogder skulle være Høvedsmænd paa Skibene, naar de skulle udløbe Riget til Tjeneste, og medens Riget ikke behøver Skibet, maa Undersaatterne selv raade for samme og oplægge det med al Tilbehøring udi god Forraad, saa det ikke fordærves, og skal Lensmanden det udi ingen Maade bruge, sig til Gavn og Fordeel, men Undersaatterne selv maa bruge det sig til Nytte. Kjøbenhavn 18 Januar 1557. T. V. 123. Afskr. 185—187.

Register paa de Len og Kjøbstæder Nordenfjælds, der skulle udgjøre forne Skibe: i Bergenhuus Len: Dalerne, Jæderen, Ryfylke et Egeskib stort 60 Læster, bemandet med 70 Mand, Søndhordland et Rorskib, som man kan bruge under Seil og deslige med Aarer, bemandet med 60 Mand, Nordhordland et Skib i lige Maade bemandet med 60 Mand, Sogn et Skib bemandet med 80 Mand, Hardanger og Vos et Skib paa 40 Mand, Søndfjord og Nordfjord et Skib paa 40 Mand, Helgeland et Skib paa 70 Mand, Senjen et Skib paa 70 Mand, Vesteraalen et Skib paa 70 Mand, Lofoten et Skib paa 70 Mand, Andenes og Tromsø et Skib paa 40 Mand, Romsdal og Søndmøre et Skib paa 40 Mand, Bergen, Throndhjem og Stavanger med Finmarken et Egeskib paa 60 Læster og 70 Mand. Throndhjems Len: Nordmøre et Skib paa 60 Mand, Fosen Len et Skib paa 70 Mand, Numedals Len et Skib paa 70 Mand, Thrøndelagen med alle Indherederne, som ligge inden Agdenes, to Skibe hvert paa 60 Mand, ialt 17 Skibe med 1050 Mand. T. V. 124. Afskr. 187—188.

Aabent Brev til menige Undersaatter i Norge Søndenfjælds, af Indhold som foregaaende til de Nordenfjældske. T. V. 125. Afskr. 189.

Register paa de Len i Norge Søndenfjælds, som skulle udgjøre samme Skibe: Menige Almue i Baahuus Len et Orlogsskib af Eg stort 60 Læster, bemandet med 60 Mand; menige Almue i Vikens Len med Borgerne i Oddevald et Orlogsskib af Eg, stort 80 Læster, bemandet med 80 Mand; i Tune, Skeberg, Rygge, Borge, Ingedal, Idde, Aabygge, Raade og Frøland Skibreder med Salsborg By, alle til Hobe et Orlogsskib af Eg, stort 70 Læster, bemandet med 70 Mand; Oslo By og Tønsberg et Skib af Eg, stort 70 Læster, bemandet med 70 Mand; menige Almue i Tønsberg Len et Egeskib, stort 40 Læster, bemandet med 40 Mand; Almuen i Skienssyssel Len og Brunlag Len et Egeskib stort 70 Læster, bemandet med 70 Mand; menige Almue i Nedenes Len og Robygden et Egeskib stort 60 Læster, bemandet med 60 Mand; menige Almue i Listerlen og Midtsyssel Len et Skib af Eg paa 70 Læster, bemandet med 70 Mand; menige Almue i Eger og Lier et Skib stort 60 Læster og 60 Mand; Indherederne og Folden et Skib af Eg paa 60 Læster og 60 Mand, Tønsberg By et Skib paa 70 Læster og 70 Mand,[1] ialt 10 Skibe med 640 Mand. T. V. 126. Afskr 189—190.

Missive til Bergen, Throndhjem, Stavanger, Oslo og Tønsberg at udruste Egeskibe; af Indhold som foregaaende til Undersaatterne Norden- og Søndenfjælds. De skulle blive enige og tilskikke gode forstandige Karle til Høvedsmænd paa Skibene, som altid kunne være rede at uddrage med dem, naar de skulle bruges tilsøs. Kjøbenhavn 18 Januar 1557. T. V. 127. Afskr. 190—191.

Til Hoved-Lensmændene i Norge; Søndenfjælds: Tage Thott paa Baahuus, Peder Hvitfeldt, Christiern Munk paa Agershuus, og Nordenfjælds: Christoffer Valkendorf paa Bergenhuus og Evert Bild paa Kongsgaarden i Throndhjem. Kongen sender dem de foran nævnte Breve om Udrustning af Skibe, om Norges Lov og om Tredieaarsfæste, hvilke Breve de skulle forkynde for Almuen og paasee overholdte i sine Len, og senere sørge for, at de blive opbevarede, samt indsende Almuens Svar.

[1] Dette Tillæg om et Skib af Tønsberg By særskilt maa være feilagtigt; thi Tønsberg er ovenfor anført sammen med Oslo, og hvis Tønsberg var paalagt at udrede et Skib for sig, blev det i Alt 11 Skibe med 710 Mand.

Da de aabne Breve ikke melde om, af hvor stor Drægtighed de Skibe skulle være, der skulle udrustes, skulle Lensmændene tage til sig Lagmændene og nogle af de Fornemste i Lenene og gjøre en Skik paa, at Skibene blive saa store og ordentlig byggede og udrustede med Skyt, Fetalie og anden Deel, at Kongen og Rigets Indbyggere kunde have tilbørlig Tjeneste deraf, om Noget paakommer. — I Christiern Munks, Christoffer Valkendorfs og Evert Bilds Brev tilføies: Der sendes dem ogsaa nogle Breve til nogle af Lensmændene, at de skulle være dem behjælpelige at handle med Almuen hver i sit Len med Skibenes Udrustning. — I Christoffer Valkendorfs Brev tilføies desuden: Da nogle af de Len, som ligge til Bergenhuus, ligger vidt borte fra Slottet, saa han ikke selv kan komme did og handle med Almuen, maa han tilsige Thrond Iverssøn at begive sig til disse Len og staa ham bi. — I Evert Bilds Brev tilføies ogsaa: Kongen er kommen i vis Forfaring, at de Engelske skulle have nogen Seilads gjennen den Karelestrand og ind i Rusland, men da han ikke veed, hvorledes Leiligheden sig dermed begiver, skal E. Bild grangiveligen forfare al Omstændigheden, om der er nogen Skibe af England eller andre, som foretage saadan Seilads, eller og om det er muligt den Kaas at bruge nogen Seilads og ind i Rusland, saa det skulde være at befrygte, at den søfarende Mand skalde der anlægge sig en ny Kaas udi de Riger og Lande at bruge deres Handel med hvis der kommer af Rusland og der omkring, og derpaa iligen give Kongen klar Besked derom. Kjøbenhavns Slot 18 Januar 1557. T. V. 128. Afskr. 191—193.

Til Lensmændene Søndenfjælds: Hr. Mogens Gyldenstjerne i Skeberg og Tune, Jørgen Bilde i Rygge, Aabygge og Ide, Peder Rosenkrands i Ingedal, Oluf Kalips i Onsø og Fru Margrete Otto Brokkenhuus's i Raade Skibrede; og Nordenfjælds: Erik Valkendorf i Hardanger Len, Otto Stigssøn i Nordfjord, ThroND Benkestok i Søndmøre og Gude Tarildsøn i Romsdalen: At de med sine Fogder skulle være Embedsmændene paa vedkommende Slotte behjælpelige, saa at det gaaer med Skibes Udrustning, som Kongen har befalet. Ligeledes skulle de, forsaavidt angaaer de Breve, Kongen har udsendt om Norges Lov og Tredieaarsfæste, haandhæve og beskytte Undersaatterne ved samme i alle Ord og Artikler. Kjøbenhavns Slot 18 Januar 1557. T. V. 129. Afskr. 193—194.

Til Thrond Iverssøn, at udrette Christoffer Valkendorfs Ærinde med Hensyn til Skibenes Udrustning i de Len, hvortil han ikke selv kan komme. Dat. som foreg. T. V. 130. Afskr. 194.

Til Jens Tillufssøn, at han skal lade sig bruge under Evert Bild udi samme Handel, naar denne tilsiger ham paa Kongens Vegne. Dat. som foreg. ib.

Til Christoffer Valkendorf. Kongen har bekommet hans Skrivelse, hvori han iblandt andre Ærinder giver tilkjende: 1. om det Skyt, som Kontoret paa Bryggen i Bergen skal have opsat paa deres Kirketaarn, og de det benegte ikke at have gjort; 2. ligesaa at Skomagerne paa Vaagsbunden have udbygget paa Stranden 12 Alen videre end de burde, hvorfor Valkendorf har tiltalt dem for Retten, men opsat Sagen paa nogen Tid, til han fik Kongens Villie at vide. Kongen befaler, at han den Sag forfølger med Retten og forskaffer en endelig Dom derpaa, og forfølger det til Lovsens Ende, og dersom de ikke ville det afbryde, skal han dog ikke gjøre det, førend han fanger videre Besked derom. Da deres Kirketaarn ikke skal være saa stærkt forbygget, at grovt Skyt derpaa kan afskydes, maa han dermed lade bestaae, men dog have god Indseende med Alt, som han veed Magt paaligger. 3. Sammeledes formærker Kongen, at Kong Gustavs Foged af Sverige skal have været inde udi Finland [Finmarken] og der tvunget nogle Finner til at give Skat og Landehjælp, saa og vilde samme Foged bortfæste alle de Ødejorder, som ligge i det Fogderi, som Kongen og Norges Krone tilkommer. Herom har Kongen talt med Christoffer Hvitfeldt, Embedsmand paa Korsør, hvorledes han har holdt med samme Kong Gustavs Foged og de Finner, lydendes at de ikke skulle give nogen Anden Skat eller Andet ydermere, end de af gammel Tid gjort og givet have, og til dem [de Fogder], som de i fredelig Tid gjort have. Valkendorf skal da i lige Maade af sig selv ved den samme Mening tilskrive Finnerne og bestille det med sine Fogder, at Finnerne give deres sædvanlige Landskyld ud efter gammel Sædvane i Fredstid. Ligesaa bifalder han, hvad Valkendorf har bestillet ved sine Fogder om de Ødejorder, saa at den svenske Foged dem ikke bortfæster; dog skal han bestille alt med allerbedste Lempe der i Finland, saa at Kongens Rettighed ikke tabes, og dog intet Opløb eller anden Ulyst deraf kommer. 4. An-

gaaende Kongens Gaard i Stavanger, som efter Valkendorfs Brev er meget bygfalden, især paa Bolværket paa Muren, har Christoffer Hvitfeldt berettet, at det var Kongen til stor Bekostning at holde nogen Kost der paa Gaarden; derfor aflagde han den og holdt kun nogle faa Personer der i et Bryggerhuus at gjøre Malt til Kongens Behov. Dette skal Valkendorf ogsaa vedblive, hvis han ei i andre Maader kan anvende den til Kongens Gavn og Fordeel, lade tække Husene, men intet Bolverk der opsætte. 5. Angaaende Stavanger Domkirkes Bygning vil Kongen give nærmere Besked med Superintendenten af Stavanger, der nu er nede hos ham. 6. Kongen bifalder hans Forslag, at det Skib, som er bygget der for Slottet til Orlogsviis, og har ligget ubenyttet i Bergen denne ganske Sommer, nu i Sommer lades med Bergefisk, saltet Sild, Emerholt og Ibenholt, nogle Klokker, som der findes i Lenet og Ingen bruger, og noget gammelt unyttigt Jernskot paa Slottet; dog at Skibet faaer fuld Ladning og udredes, saa at det kan med Redskab blive forvaret i Søen. 7. De Messeklæder og den Kalk af Halsne Kloster, som Hospitalens Forstandere i Bergen begjære til Hospitalens Behov, maa han lade dem bekomme mod deres Kvittants, at de ere annammede til Hospitalens Behov. 8. Angaaende Fredtold, som Valkendorf har skrevet om, at nogle Undersaatter i Bergens Len ikke ville udgive, som de hertil gjort have, har Christoffer Hvitfeldt berettet, at det har været Sædvane, naar Bonden havde Øxne, Faar, Geder og slig ædende Vare at sælge, skulde han først dermed komme for Kongens Toldbod, hvor Lensmanden først havde Kongens Kjøb; men efter Landsens Leilighed og for nogen synderlige Aarsagers Skyld udgik Kongens aabne Breve, hvorved det bestemtes, at Almuen skulde udgive en Fredtold, og dermed være fri og ikke føre sine Varer for Toldboden, og samme Skik skulde holdes, indtil anderledes derom tilsagdes, og Almuen det holde vilde. Valkendorf skal derfor handle godvillig med Almuen om samme Fredkjøb, saa at de, som ville det udgive, blive derved, og de som ikke godvillig ville, føre Varene til Toldboden og holde der med Kongens Kjøb efter Norges Lov. 9. Kongen vil ikke, at han efter sit Tilbud skal i denne Sommer drage til Nordlandene til Vardøhuus, der at forfare al Leilighed, for at kunne give Kongen vis Besked derom; thi det gjøres vel Behov, at han bliver i Bergen altid tilstede. 10. Det Kannikedom,

som Thrond Benkestok begjærer til sin Søn, maa denne bekomme; dog skal Valkendorf lade Superintendenten forhøre ham, om han er noget lærd og vil blive ved Bogen, og er Haab til, at han kan tjene Religionen; og naar Kongen har erfaret, hvad Superintendenten derom forfarer, om han kan tjene Religionen, vil han give ham sit Brev derpaa.

Seddel i samme Brev. Kongen har erfaret, at de Engelske skulle have nogen Seilads igjennem den Karel-Strand og ind i Rusland, men veed ikke, hvorledes Leiligheden sig dermed begiver; Valkendorf skal derfor forfare al Omstændigheden, om der er nogen Skibe af England eller andre, som igjennem den Karel-Strand løbe og ind udi Rusland, eller om det er muligt den Kaas at bruge nogen Seilads til Rusland, saa at det skulde være befrygtendes, at den søfarende Kjøbmand skulde der anlægge dem en ny Kaas at bruge deres Handel med hvad der kommer af Rusland og der omkring. Hvad Valkendorf derom grundligen kan forfare, skal han iligen med klar Besked tilskrive Kongen. — Til Ballast paa det Skib, som skal løbe til Kjøbenhavn, skal han indskibe nogen af den allerbedste hugne Steen, som findes udi de forfaldne Kirker i Lenet. Kjøbenhavns Slot 17 [18?] Januar 1557. T. V. 132. Afskr. 198—201.

Til alle Lensmændene Søndenfjelds og Nordenfjelds. Af gammel Tid og efter Norges Lov har Almuen i hvert Skibrede udgjort et Skib til Rigets Tjeneste, naar Behov gjordes, men da dette i lang Tid ikke er skeet, er det Forraad, som har været paa saadanne Skibe, Seil, Anker, Toug og anden Tilbehøring forødet og forkommet. Hver Lensmand skal derfor over hele sit Len undersøge dette, hvem der har forkommet Skibene og hvor deres Redskab er bortkommet, og give klar Besked derom. Kan han opspørge eller befinde Nogen, der har forødt slige Skibe eller Skibsredskab, og underslaaet dem, skal han forfølge dem eller deres Arvinger derfor med Loven og forskaffe Kongen, hvad Ret er. Kjøbenhavns Slot 18 Januar 1557. T. V. 130. Afskr. 194—195.

Til Christiern Munk. Der skal ligge nogle Gaarde ved Flekkerøen, Kongen beleiligt, hvoriblandt halvanden Gaard, Medeby Gaard og Halvbjerg [halve Berg?], som ligge til Vernett [Værne] Kloster, hvorpaa Peder Rosenkrands har Forleningsbrev med al Rente og Tilliggelse. Munk skal derfor paa Kongens Vegne udlægge ham saameget af Kronens Gods under

Agershuus Slot, som svarer til det, han skal lægge til Flekkerøen. Ligeledes skal han snarest muligt bygge en Jernhammer paa beleiligste Sted oven ved Agers Bro, saa han der kan smede Klodder og hvis Andet, Kongen lader tilsige, og føre Tømmer did nu, medens Føret staaer. Han skal snarest muligt nedskikke det Jern, som er smedet paa Hakkedal, og derhos de Klodder, som ere gjorte i Agershered i forgangne Sommer. Kongen har endvidere formærket, at mange store Master og store Egebjælker udføres af Norge, saa at, naar han har synderligt Behov til saadant Tømmer, er det maaskee ikke at bekomme; Christiern Munk skal derfor bestille og paasee, at der ikke udføres og udskibes noget sligt stort Tømmer i de Havne, som ligge i hans Len, „dog Du dette af Dig selv lader bestille, saa det kommer ikke os ved.“ Fremdeles har Kongen i disse Dage faaet hans Svarskrivelse paa Befalingen til at lade udrede det Skib, som er bygget der for Slottet (da det nemlig til Sommeren skal gjøre en Reise ind udi Frankrig), og da han ikke kan erholde den dertil nødvendige Redskab der i Landet, og Hampen er saa dyr, at Skipperhamp gjælder 18 Daler, og han desuden ei heller kan bekomme saa megen, som behøves, skal han gjøre sin Flid for at laane det nødvendige Redskab, saa Skibet kan løbe ned til Danmark, om han end derfor skulde give Noget i Leie; derimod skal han ikke kjøbe nogen Hamp, da den er saa dyr. Skibet skal han lade med det store Tømmer, som han omtaler, han før har faaet Befaling om, og skaffe det sin fulde Ladning, og dermed lade det løbe lige til Kjøbenhavn, dog udrede det saa, at det kan blive Foraaret i Søen. I en Seddel tilføies, at han med sit eget visse Bud skal forskikke Evert Bild medfølgende Breve fra Kongen. Kjøbenhavns Slot 18 Januar 1557. T. V. 131. Afskr. 195—197.

Til Peder Rosenkrands, at han lader Kansleren Peder Hvitfeldt paa Kongens Vegne følge Medeby og Halvbjerg Gaarde, som høre til Verne Kloster, men som ikke kunne undværes fra Kongens Huus paa Flekkerøen; Christiern Munk vil udlægge ham andet ligesaameget Kronens Gods. Kjøbenhavn 18 Januar 1557. T. V. 132. Afskr. 197.

Til Mr. Frands [Berg] Supperattendens i Oslo. Da Kansleren Peder Hvitfeldt har berettet, at han aarlig behøver Korn at kjøbe til Kongens Behov, og Mr. Frands sælger Tienden af Brunlag og Tønsberg Len, anmodes denne, Kongen synderlig

til Villie, at sælge Kansleren den for et skjelligt Værd; han skal betale den paa Kongens Vegne til gode Rede. Kjøbenhavn 18 Januar 1557. T. V. 132. Afskr. 197—198.

Peder Hvitfeldt fik Brev ad gratiam paa en Gaard kaldes Kovig, liggende i Liungdal i Norge, at nyde og beholde uden Afgift, dog at bygge og forbedre Gaarden og ei forhugge Skovene. Kjøbenhavn 18 Januar 1557. R. VI. 579. Afskr. 344.

Til Christiern Munk. Da Kansleren Peder Hvitfeldt har begjæret at forlenes med Kronens Gaard Fornebo med Roelsø,[1] forlanges Oplysning om Roelsø kan undværes fra Slottet. Kjøbenhavns Slot 20 Januar 1557. T. V. 131. Afskr. 197.

Da Jon Guttormssøn har sagt sig af med den Befaling at være Superintendent i Stavanger Stift, og Kongen dermed vil have ham forskaanet, maa han til sin Underholdning have Kolnes Præbende i Stavanger Domkirke med Bønder og al Rente og Tilliggelse, som Jakob Madssøn sidst i Værge havde, til anderledes tilsiges, dog at han residerer ved Stavanger Domkirke o. s. v. Kjøbenhavn 27 Januar 1557. R. VI. 579. Afskr. 344—345.

Til Tage Thott, Embedsmand paa Baahuus. Kongen sender ham tre Tømmermænd og 2 Sagskjærere, som der skulle ophugge [optømre] et Bryggerhuus, som Kongen vil have til Kjøbenhavns Slot. Han skal derfor forskaffe dem saameget godt stærkt Tømmer, som behøves, og er det ikke at bekomme paa Kronens Skove, faa det hos Bønderne der omkring for Betaling; han skal ogsaa forskaffe Tømmermændene Hjælp til at sammenhugge samme Huus, og Underholdning til Øl og Mad. Ligesaa skal han til Kongens Behov lade hugge 2 Tylvter 12 Alens lange Egebjelker, 1 Fod paa Kanten, at ligge tilrede, naar Kongen sender Skib derefter. Kjøbenhavn 1 Februar 1557. T. V. 137. Afskr. 202.

Til Christiern Munk, Høvedsmand paa Agershuus, at Kongen agter for Slottet i Kjøbenhavn at lade bygge et nyt Tøihuus og dertil behøves 40 Furubjelker 21 rumme Alen lange, 3 fulde Kvart paa alle Kanter, 80 Stykker Sparretræ 20 Alen lange, 1 fuld Fod paa alle Kanter, 40 Hanebjelker 18 Alen lange, 1 Fod paa alle Kanter. Han skal hugge Tømmeret i

[1] Fornebo maa være Gaarden af dette Navn paa Snarøen i Bærum, hvor ingen Ø Rolsø, Roaldsø eller Rolfsø findes. Skulde det være Snarøens ældre Navn?

Drammen, og dersom det ikke der er at bekomme, i Moss, hvor der skal være saadant, som dertil tjener, og lade det nedføre til Stranden og give Underretning om, i hvilke Havne Skibe skulle hente det. Kjøbenhavn 3 Februar 1557. T. V. 139. Afskr. 202—203.

Til Kansleren Peder Hvitfeldt, at der skal være udraabt en aabenbar Feide mellem Kongen af England og Kongen af Frankrige, hvoraf vel er at befrygte, at det skulde blive ufeiligt i Vestersøen, og mange Skalke og modvillige Sørøvere skulle forsamle sig; der maa derfor holdes godt Tilsyn med Alt og især med det Blokhuus, han paa Kongens Vegne har opbygget i Flekkerøen. Han skal derfor have god flittig Tilsyn med samme, saa det ikke bliver ham af forrasket. Kjøbenhavn 4 Februar 1557. T. V. 138. Afskr. 202.

Hr. Gjert Michelssøn fik Brev paa det ledige Hindens Kannikedom i Stavanger Domkirke efter Hr. Laurits paa Torvestad. Kjøbenhavn 6 Februar 1557. R. VI. 580. Afskr. 345.

Til Gude Norveger om et Skib, brugeligt til en Fart til England, som Evert Bild i Throndhjem er tilskrevet at udruste, og at Christoffer Valkendorf paa Bergenhuus skal betale en Pinke, som skal kjøbes i Holland. 28 Februar 1557. T. V. 154. Afskr. 203.

Til Chr. Valkendorf i samme Anledning. Dat. som foreg. T. V. 155. Afskr. 203.

Til Evert Bild, at Gude Norveger er tilskrevet med det Første at forskikke Skibet Uglen til Kjøbenhavn; han skal derfor forfare med ham, om samme Skib er stærkt, og om det Gods kan være forvaret, man der indskiber. Er det uden Fare, skal han med det sende det Vildbrad og anden Deel, som han har og som skal til Kjøbenhavns Slot. Han skal ogsaa forskaffe Folket paa Skibet nødtørftig Fetalie paa Veien og faae det afsted med det Første. Dat. som foreg. ib.

Befaling, at det Kannikedom i Oslo Domkirke, som er ledigt efter Hr. Erik Skraap, skal herefter altid blive til den Person, som er Skolemester i Oslo Skole, med Bønder, Rente og Tilliggelse til hans Underholdning, saalænge han er Skolemester ved Skolen. Kjøbenhavn 5 Marts 1557. R. VI. 580. Afskr. 345. [jfr. Brev af 9 Juni d. A. nedenfor.]

Christiern Mogenssøn, Huusfoged paa Kjøbenhavns

Slot, fik Brev paa Raade Skibrede uden al Afgift, hvilket Fru Margrete, Otto Brokkenhuus's Enke, hidtil har havt, mod deraf at gjøre tilbørlig Tjeneste. Kjøbenhavn 19 Marts 1557. R. VI. 581. Afskr. 345.

Jesper Friis, Embedsmand paa Hammerhuus, fik Kvittants paa 7 Losskind, 121 Maardskind, 1 Ræveskind, $13^1/_2$ Timmer Graaskind og 17 Skind, som han har opbaaret paa Kongens Vegne i Agershuus Len og nu antvordet i Kongens Skrædderkammer. Kjøbenhavn 23 Marts 1557. R. VI. 581. Afskr. 345.

Christiern Munk paa Agershuus har ved Rigsraad Peder Oxe ladet give tilkjende, at der holdes en stor Omkostning paa Slottet, og vil vide, hvorledes dermed skal holdes. Da Kongen har tiltroet ham Agershuus Slot, der i Alt at ramme Kongens Bedste, maa han handle efter bedste Skjøn. Kongen kan ei afgjøre, hvad Folk han skal forløve; han maa bestille det paa gavnligste Maade. Kongen har ladet høre Jesper Friis's Regnskab for Agershuus Slot og Len, og sender nu et klart Register paa Mangler og Brøst i samme, at C. Munk kan oversee dem og sørge for, at ikke saadanne findes i hans Regnskab. Som han ogsaa har spurgt, om han længer skal bruge de Jernbjerge, eftersom Kongen ikke kan have nogen Gavn af dem, da maa han, efterdi Bønderne have bevilget dette Aar at føre Malmen dertil, fremdeles lade dem bruge, til han selv kommer ned med sit Regnskab. De Jernkloder og Jernstænger, som han har liggende der, skal han strax denne Sommer med Kongens Skib forskikke ned. Kjøbenhavn Vor Frue Dag Annunt. (25 Marts) 1557. T. V. 164. Afskr. 203—204.

Til Christiern Munk, at indskibe noget til Vandkunsten for Koldinghuus Slot hugget Tømmer paa et ved Agershuus liggende Skib. 1 April 1557. T. V. 166. Afskr. 204.

Til Christoffer Valkendorf. Kongen har modtaget hans Skrivelse, i hvilken han blandt Andet giver tilkjende om den Seilads, som de Engelske have foretaget sig gjennem den Karele-Strand og ind i Rusland, og hvis han derom har forfaret. Da denne Seilads skal være de Norske til ikke ringe Skade, og Kongen ikke veed, paa hvad Maade den med Lempe kunde blive forhindret, skal han strax med det Første udspørge en forstandig Mand, som boer paa hin Side Vardøhuus Slot, og som har brugt Fiskeri i Karelestranden og handlet med Rus-

serne sammesteds og kjender al Leiligheden, og strax sende ham ned for at give Underretning. Denne Mand skal ikke være den, der af samme Handel har hørt sige, men som det selv har seet og forfaret og veed grundig Besked derpaa at give. Kongen har i vedlagte Brev skrevet efter Thrond Iverssøn, da han har været Foged paa Vardøhuus og kjender Forholdene, og dette Brev maa strax befordres. Christ. Valkendorf skal ligeledes gjøre sig Flid for at bekomme nogle gode troe forstandige Karle, som kunne sendes til Rusland til den Kjøbstad, hvor de Engelske bruge deres Handel, at de der uformærket kunne forfare, hvorledes det der tilgaaer og hvad de Engelske der foretage, samt hvad ydermere Tidender de der kunne bekomme, og siden give ham vis Kundskab om Alting. Kjøbenhavn 4 April 1557. T. V. 171. Afskr. 204--205.

Til Thrond Iverssøn den nysnævnte Befaling om strax at komme til Kjøbenhavn, med Tillæg at han imidlertid gjør sig Flid med af visse Folk fra hine Egne ydermere at forfare Leiligheden. Dat. som foreg. T. V. 173. Afskr. 205.

Til Jomfru Elsebe Pedersdatter, at efterdi Mag. Gabel Pederssøn, Superintendent i Bergens Stift, paa Kongens Vegne har udlagt hende, som er indgivet i Munkeliv Kloster, af Klostrets Rente til hendes Underholdning Jordleien af Guldsmedstrædet i Bergen 1 Skippund Malt og 1 Skippund Meel, og den aarlige Afgift af Bartskerboden ved Bryggesporden, som er 7 Mark og 8 Skilling, har Kongen nu undt hende at beholde samme Klosters Jordleie til hendes Underholdning i hendes Livstid; naar hun er død, da skal Jordleien uhindret igjen komme til Kronen. Kjøbenhavn 6 April 1557. R. VI. 581. Afskr. 345—346.

Til Christoffer Valkendorf, Befaling at takke Undersaatterne i Bergens Len, fordi de have viist sig godvillige til at udruste de dem paalagte Skibe. Kongen har med Nogle af Raadet, som bedst vide Landets Leilighed, overveiet, hvor det skulde være raadeligst at bestille Skibene, og fundet det bedst at forskrive nogle Skibsmestermænd fra Holland til at opsætte Skibene i Norge, og der faae Folk til at hugge Tømmeret. Skulde Undersaatterne kjøbe Skibe i Holland, fik de maaske ikke Skibe, der vare til Gavn, om Noget paakom. I Anledning af hans Spørgsmaal om, hvor drægtige Skibene skulle være, kan han tage til sig nogle forstandige Mænd, som ere forfarne paa Sei-

lade, og overveie, hvor store slige Skibe bør bygges, for at give Rum til det fastsatte Antal Personer med Fetalie om Sommeren, naar de bruges i Søen; af de modtagne aabne Breve kan han forfare, hvormange Karle hvert Len skal udgjøre paa sit Skib, hvorefter han kan forelægge Indvaanerne, hvor store Skibene skulle være, eftersom de skulle udgjøre Folk til; saamange Skibe som muligt skulle være af Eg. Kunne imidlertid Undersaatterne bekomme gode beseilede Skibe tilkjøbs i England eller andet Sted, saa de dermed ikke bedrages, maae det skee. Paa Valkendorfs Forespørgsel om hvorledes det skal holdes med de Knaber, som sidde ledingefri, om de Intet skulle udrede med paa samme Skibe, bestemmer Kongen, at de, naar Noget paakommer, skulle lade sig bruge paa Skibene som andre Kongens Tjenere. Kjøbenhavn 11 April 1557. T. V. 186. Afskr. 206–207.

Til Peder Hvitfeldt, at der sendes ham to Bøsseskytter til Huset paa Flekkerøen, da de, som før have været der, ere døde. Det smaae Skyt, som behøves der paa Huset, skal han lade støbe paa Kongens Bekostning eller kjøbe. Angaaende det Skib, som Borgerne i Oslo og Tønsberg have ladet kjøbe, og han begjærer maatte komme i Flekkerøen og der i nødigt Fald fortøve, da kan Kongen ikke besvære Undersaatterne dermed, men anseer han det til Kongens Gavn, maa han kjøbe Skibet og siden bruge det til Kongens Behov. Kjøbenhavn 4 Mai 1557. T. V. 196. Afskr. 207.

Ordre til forskjellige Lensmænd, hvoriblandt Tage Thott, at udruste N. N. Karle mod Sørøverne paa Kongens Strømme. 9 Mai 1557. T. V. 197. Afskr. 207.

Christoffer Hvitfeldt, hvem Kongen har betroet Gotland og Visborg Slot, hvoraf han paa sit eget Liv ingen Besoldning skal have, forlenes derfor med Tromsen Len med alt Stigtens Gods sammesteds uden al Afgift, indtil anderledes bestemmes. [I de sædvanlige Udtryk]. Kjøbenhavn 23 Mai 1557. R. VI. 582. Afskr. 346.

Til Christoffer Valkendorf, at Kongen har forlenet Christoffer Hvitfeldt med Tromsø Len, og at han derfor lader ham følge, hvad af samme paa Kongens Vegne er oppebaaret dette Aar til St. Olafs Dag førstkommende. Kjøbenhavn 24 Mai 1557. T. V. 199. Afskr. 208.

Til Peder Hvitfeldt. Da han har berettet, at der har

været Sørøvere med nogle Skibe under Norge og beskattet og taget fra den søfarende Mand, har Kongen afferdiget Jakob Huide, Karl Skotte og Jakob van Meideburg med 3 Skibe, som skulle løbe ind i Flekkerøen og blive ved Blokhuset, for at forvare det for Overvold og beskytte de Søfarende i Flekkerøen; han skal derfor have god Opseende med Blokhuset, saa det ikke bliver ham forrasket, og lade Skibene ligge der, saalænge han antager det fornødent. Skibene ere udfetaljede paa 3 Maaneder; bliver dette ikke tilstrækkeligt, maa han undsætte dem med saameget han kan aflade. Kjøbenhavn 1 Juni 1557. T. V. 200. Afskr. 208.

Bestilling, som medgaves Jakob Huide, Karl Skotte og Jakob van Meideborg, da de skulde løbe til Norge; at de skulle gaae til Flekkerøen o. s. v. [se foreg. Brev], og naar Kansleren Peder Hvitfeldt befaler det, atter tilbage til Kjøbenhavn. Dat. som foreg. T. V. 201. Afskr. 209.

Dom mellem Borgerne i Tønsberg, Oslo og Sarpsborg og Borgerne i Kongelf, Marstrand og Oddevald. I Nærværelse af Hr. Magnus Gyldenstjerne, Hr. Peder Skram Riddere, Anders van Barby og Herlof Trolle Rigsraader vare for Kongen skikkede Fuldmægtige fra de førstnævnte Byer, som klagede og berettede, hvorledes det nu formenes dem at kjøbslaae, handle og vandle i Viken og Baahuus Len, mod Norges Lov og de gamle Friheder og Privilegier, som vare givne dem af de fremfarne Konger og stadfæstede af Christian den Tredie, og deres Gods derudover arresteres og forholdes dem med Urette, endog at det tillades fremmede og udlændiske Folk at kjøbe og sælge med alle Vægt og Maade, store og smaae, hvor dem lyster i Norge. Dertil svarede de Befuldmægtigede fra Kongelf, Marstrand og Oddevald, at Bud og Tjenere fra de klagende Byer inddrage i Viken og andetsteds omkring deres Byer og der sælge Klæde og andre Varer i Alental og kjøbe Øxne, Kjød, Skind og andre Varer, dem til stor Skade og Afbræk, som de og meente skulde være mod deres Friheder; med flere Ord og Tale dem derom imellem var. Da efter Tiltale, Gjensvar og Sagens Leilighed, og efterdi det tillades fremmede og udlændiske Folk at kjøbe, handle og vandle i Viken og Baahuus Len, skal det heller ikke være dem i Oslo, Tønsberg og Sarpsborg formeent, frit og aabent at kjøbe handle og vandle sammesteds, som de af Arilds Tid have gjort, ligesom Under-

saatterne i Marstrand, Kongelf og Oddevald i lige Maade maa handle og vandle hos Oslo, Tønsberg og Sarpsborg, saalænge til Kongen selv eller hans Søn Hertug Frederik kommer til Norge og gjør en anden Skik derpaa, som Undersaatterne paa alle Sider lideligt kan være. Kjøbenhavns Slot Onsdag efter Søndag Exaudi (2 Juni) 1557. T. V. 201. Afskr. 209—210.

Tage Thott fik Brev til menige Almue i Baahuus Len, at da de for deres Fattigdoms og ringe Formues Skyld ikke kunne paa en kort Tid udrede det Orlogsskib, de have faaet aabent Brev om, og Kongen har ladet foretage nogen Bygning paa Baahuus Slot, som han med det Allerførste vil have færdiggjort, hvorved de undertiden med Arbeide og anden Deel besværes, skulle de være forskaanede for at udrede samme Skib i 2 Aar efter dette Brevs Datum, men efter den Tid skulle de dertil findes godvillige som tro Undersaatter. Kjøbenhavn Pintsedag (6 Juni) 1557. T. V. 205. Afskr. 210—211.

Til Peder Hvitfeldt, at lade Kongens Orlogsskibe Gabriel, Koen og Pinken, naar de ville løbe hjem, løbe ind i Langesund eller hvor han synes, og der lader dem fulde med Sagdeler. Kjøbenhavn 7 Juni 1557. T. V. 206. Afskr. 211.

Til Borgermester og Raad i Oslo. Da de have ladet berette, at deres Sogneprest ingen Gaard eller Residents har at boe paa, og der nu skal vacere en Kannikegaard ved Domkirken, efter Hr. Erik Skop [Skraap?], tillader Kongen, at denne Gaard herefter altid skal være og blive til Sogneprestens Bolig i Oslo. Kjøbenhavn 9 Juni 1557. R. VI. 583. Afskr. 346. [jfr. Brev af 5 Marts d. A. ovenfor.]

Til Christiern Munk. I Anledning af Kongens aabne Breve til Bønder og menige Almue over hele Norge om Orlogsskibe at udgjøre, finde Undersaatterne i Agershuus Len sig besværede, og tilbyde sig derfor, dersom de med samme Skibs Udredning maa blive forskaanede, aarlig at give Kronen en vis Udgift og Rente, eftersom de derom med Kongens Fuldmægtige kunne enes. Christiern Munk skal derfor handle med dem paa Kongens gode Behag, om hvormeget hver Mand i Lenet aarlig skal give Kongen, for at forskaanes for Skibenes Udredning. Hvad Christiern Munk heri forhandler, skal han tilskrive Kongen, som siden vil samtykke i, hvad ham og Kronen deri lideligt er at gjøre. I lige Maade skal han have Fuldmagt at handle med Undersaatterne i Oplandene, hvad de skulle

give for deres Uforleding [Udfare-Leding], som Loven formelder de ere pligtige, naar Noget paakommer. Kjøbenhavn 10 Juni 1557. R. VI. 583. Afskr. 346—347.

Til alle Provster og Sogneprester over alt Oslo- og Hammer Stifter, at Kongen har befalet Christiern Munk, Embedsmand paa Agershuus Slot, at have dem i Befaling og Forsvar og for Uret at haandhæve; de skulle derfor søge sin Ret hos ham i hvis Maade de besværes og uforrettes, og han skal hjælpe dem i deres retfærdige Sager saameget som Lov og Ret er. Kjøbenhavn 10 Juni 1557. R. VI. 583. Afskr. 347—348.

Aabent Brev til Bønder og menige Almue i Viken. Kongen forfarer, at de besvære sig at føre deres aarlige Tiende tilsammen paa et Sted, eftersom andre Undersaatter gjøre der i Riget, og befaler derfor, at de herefter aarligen tiltænke retfærdeligen at tiende, og siden føre Kongens og Kronens Part af Tienden tilhobe paa det Sted, som Lensmanden paa Agershuus eller hans Fuldmægtig tilsiger. Findes Nogen herimod sig at fortrykke, skal han straffes som ved bør. Kjøbenhavn 10 Juni 1557. R. VI. 584. Afskr. 348.

Borgermester, Raadmænd og menige Borgere i Oslo have givet tilkjende, at de efter Byens Privilegier og Friheder altid have havt sin Tilflugt til Lensmanden paa Agershuus Slot, og dersom der i nogen Maade blev gjort dem Uret, skulde han paa Kongens Vegne hjælpe dem tilrette; men nu en Tidlang have de af Lensmændene intet synderlig været haandhævede. Paa det de des ydermere maa holdes ved Norges Lov, skulle de, naar de herefter besværes eller uforrettes enten paa deres Kjøbmandskab eller i andre Maader, klage det for Lensmanden paa Agershuus, og han skal være forpligtet at hjælpe dem; kunne de ikke hos ham vederfares Ret, da maa de indskyde sig for Norges Kansler, Lagmændene og Raadet i Oslo efter Sædvane, og da derom at gange hvis Ret er. Kjøbenhavn 10 Juni 1557. R. VI. 584. Afskr. 348—349.

Erik Mogenssøn [Handingmand] fik Brev paa et Kannikedom, som Mr. Anders Kantor i Oslo Domkirke i Værge har, dersom han ham overlever. [I de sædvanlige Udtryk, med Forskrift, at naar han ikke er hos noget Universitet eller i Kongens daglige Tjeneste, skal han altid residere hos Domkirken o. s. v.]. Kjøbenhavn 10 Juni 1557. R. VI. 585. Afskr. 349. [jfr. ovenfor S. 203.]

Til Superintendenten i Oslo. Han har blandt andre Ærinder givet tilkjende, at Skolemesteren i Oslo er ringe forsørget med tilbørlig Underholdning, og derfor begjæret, at Kongen til hans Ophold vil lægge et Kannikedom, som for nogen Tid siden er bleven ledigt ved Domkirken; dette har Kongen gjort, før han modtog hans Skrivelse [ovenf. S. 218], og skal Kannikedommet altid blive hos den Person, som er Skolemester i Oslo. Brevet herpaa sendes nu og skal lægges i Forvaring, saa det ikke forkommer. Da de Degne, som besøge Oslo Skole, have en ringe Underholdning, har Kongen befalet Christiern Munk med Superintendenten at handle med Kapitlet i Oslo, at de hjælpe fattige Degne og Peblinge med Almisse hver efter sin Formue; Kongen haaber, at Superintendenten ogsaa selv giver godt Exempel med at hjælpe dem; Christiern Munk har faaet Befaling til paa Slottet at lade forskaffe 10 eller 12 Degne Underholdning, saa Kongen ikke heller vil være dermed forskaanet, men vil hjælpe de Fattige til Underholdning som tilbørligt er. Christiern Munk har ogsaa Befaling til at lade bygge paa den bygfaldne Gaard, hvori Superintendenten boer, og holde den ved Magt paa Kongens Vegne. Angaaende det Spørgsmaal, om Christiern Munk alene skal raade over de Geistlige over alt Oslo og Hamar Stifter, eller og hver Lensmand i sit Len, har C. Munk faaet aabent Brev. Superintendenten har ogsaa meldt, at der til det Provsti i Tønsberg, med hvilket han er forlenet, skal ligge nogle Tiender af to Sogne, som aarlig af gammel Tid har været ydet til samme Provsti, og beklager sig over, at derpaa gjøres ham Hinder, og at han har gamle Breve derpaa, og beder om, at han fremdeles maa beholde samme Tiende. Kongen har imidlertid bragt i Erfaring, at det er mod Ordinantsens Lydelse, at slig Tiende kommer fra Presterne, og han kan derfor ikke tilstede, at der gjøres nogen anden Skik paa; Superintendenten skal derfor lade Presterne følge samme Tiende uden Hinder; finder han sig besværet ved at udgive Afgiften af Tønsberg Provsti, maa han derfor være forskaanet, og en Anden skal da dermed forlenes, som vil give den aarlige Afgift, som Superintendenten har givet deraf. — Seddel i dette Brev: Da Superintendenten i Bergens Stift er død og den i Stavangers Stift er afsat, har Kongen tilforordnet og befalet Dr. Jens Skjelderup at være Superintendent over alt Bergens Stift og i Stavangers Stift saavidt som det

strækker sig udmed Agdesiden, medens den anden Part af samme Stift, som ligger Søndenfjelds, skal underlægges Superintendenten i Oslo, som der skal visitere og besøge det efter Ordinantsens Lydelse. Kjøbenhavn 10 Juni 1557. T. V. 206. Afskr. 211—213.

Aabne Breve til Adel, Prælater, Provster, Abbeder, Kanniker og Alle, som have Jordegods, om Forbud paa Varer. Nogle Kjøbstædsmænd i Norge have haft deres Fuldmægtige hos Kongen og beklaget sig over, at det er menige Bønder forbudt, hver af sit Herskab, at sælge deres Varer til andre end det Herskab, som dem i Værge og Forsvar har, hvorfor Kjøbstædsmændene ikke kunne bekomme nogen Varer, og Kjøbstæderne ville ødelægges. I Anledning heraf beder Kongen og strengeligen byder, at enhver, som har gjort saadant Forbud, tager det tilbage. Bønderne maae sælge sine Varer frit og ubehindret til hvem de ville dem unde, saa at Kjøbstædsmændene maae blive ved sin Næring, og hver maa nyde Norges Lov og sine Privilegier. Gjør Nogen Forbud herimod, skal han straffes, som det sig bør og efter Norges Lov. Da Kongen har første Kjøb paa alle Varer efter Norges Lov, skulle Lensmændene, naar de faa Befaling til at kjøbe Noget, enten Fetalie, Vildvare eller anden Deel til Kongens eget Nødtørft og Huusophold, det paa klare Register lade opskrive, og bruge samme Kjøb efter Norges Lov og ikke anderledes, og samme Vare betale, som det gjælder og en Anden derfor give vil. Kjøbenhavn 10 Juni 1557. T. V. 208. Afskr. 213—214.

Til Lensmændene over alt Norge i samme Anledning. Lensmænd, Fogder, Adelen, Kanniker, Prester og Andre, som have Jordegods, det være sig enten af Kronens, Stigtens, Kloster-, Kapitel- eller og Adelens eget Arvegods, forbyde Undersaatterne at sælge eller afhænde deres Varer til Andre end dem selv, saa at derover bruges megen Forprang med Kjøbmandskab mod Kjøbstædsmændenes Privilegier og Friheder (o. s. v. som foreg. Brev; Tillægget om Indkjøb for Kongen kun i Brevene til Christoffer Valkendorf, Peder Hvitfeldt, Christiern Munk, Evert Bild og Tage Thott). — Seddel i disse Breve: Naar Nogle have haft Kongens Slotte og Len i Forlening i Norge, have mange understaaet sig at kjøbe Gods af Kronens og jordegne Bønder og dermed forringet Norges Krones Ret og Frihed; thi dersom samme Gods ikke af Lensmanden var kjøbt af Bonden,

kunde det maaske faldet til Kronen. Lensmændene skulle derfor strax grangivelig lade forfare over hele sit Len, hvor sligt Gods fremdeles findes hos Nogen, som er kjøbt under Nogen, medens de havde Lenene, og lade det optegne paa klare Registre, og siden indtale det med Retten og forskaffe endelig Dom derpaa, om sligt Gods, som saa kjøbt er og Kronens Rettighed dermed forkortet, ikke bør at komme til Kronen igjen. Dat. som foreg. T. V. 209. Afskr. 214—216.

Peder Hvitfeldt, Erik Ugerup, Jesper Friis, Peder Rosenkrands, Oluf Kalips, Nils Lystrup, Kongens Mænd og Tjenere, Peder Anderssøn, Mads Størssøn, Lorents Olssøn, Nils Anderssøn, Jon Simenssøn, Nils Germundssøn, Lagmænd, Thrond Jonssøn Borgermester i Oslo, Steiner Sivordssøn, Thomas Busk, Jens Klingenberg og Thomis Lassøn, Raadmænd sammesteds, have faaet Befaling til i Oslo at tiltale Peder Hanssøns [Litles] Hustru og Arvinger, fordi han, mens han var Lensherre paa Agershuus, har kjøbt af Kronens Gods af Bønderne. [jfr. ovenfor S. 198.] Deres Dom have de nu givet fra sig beskrevet, men Kongen og Danmarks Riges Raad ere ikke tilfredse med den. Raadet finder, at den Stund Peder Hanssøn har været Lensmand paa Agershuus og har kjøbt Bøndergods, som laa til Agershuus, sig selv og ikke Kongen til Gode, hvorved Kronens Ret og Herlighed er formindsket, da er sligt Kjøb gjort med Urette; og forsaavidt der er dømt, at det Odelsgods, som Peder Hanssøn kjøbte af Kronens og jordegne Bønder og ikke var lovbudt rette Odelsmænd efter Loven, skulde vige til næste og rette Odelsmænd, efterdi at det findes, at Odel ikke var der stevnt eller kaldet i Rette, og Odel ei heller har derpaa klaget, saa tykkes det Kongen, at samme Gods burde være ham tildømt, indtil Odel derpaa talt havde. Ligesaa lyder deres Dom videre, at det Gods, Peder Hanssøn kjøbte, som ikke var Odelsgods, skulde Fru Ingeborg og Peder Hanssøns Arvinger beholde, uden Kongen vilde herefter gjøre derom udi Riget en anden Skik. Og heri tykkes det Kongen, at ham er skeet forkort, efterdi saadant Gods, som Peder Hanssøn saa har kjøbt af Bønderne imod Loven, burde være kjøbt Kongen og Kronen tilbedste, paa det at disses Ret og Herlighed af samme Gods ikke skulde blevet formindsket. Thi beder Kongen dem og vil, at de tiltage sig samme Dom igjen, og lade den være, ligesom den aldrig dømt var, efterdi den findes ikke noksom at være forkla-

ret, og siden paa ny foretage samme Sag og give Kongen en endelig Dom beskreven, eller og forklare sig imod Kongen i de omskrevne tvende Artikler, hvad Aarsag og Ret de havde til at dømme Kongen slig en Dom. Kjøbenhavn 10 Juni 1557. T. V. 211. Afskr. 216—218.

Christiern Munk fik Brev paa Sem Gaard i Tønsberg [Len], som Bent Bilde sidst paaboede, med det Laxefiske, som skylder aarlig 4 Tønder Lax, uden Afgift, indtil anderledes bestemmes. [I de sædvanlige Udtryk]. Kjøbenhavn 11 Juni 1557. R. VI. 586. Afskr. 349.

Til Christoffer Valkendorf, at Brevviseren Doctor Jens Skjelderup skal være Superintendent i Bergens Stift og Stavangers Stift, saavidt det strækker udmed Agdesiden, medens Superintendenten i Oslo Stift skal visitere i det Øvrige af Stavangers Stift. Den nye Superintendent skal, efter hvad Kongen er vorden tileens med ham, aarligen have til Besoldning og Underholdning 200 Daler, Malt 24 Stykker, Meel 18 Stykker, Smør 4 Tønder, Fisk 30 Voger, som aarlig gives af Andenes, Kjør og Øxne 8, Faar og Lam 40, og Fjerdeparten af al den ferske Tiende, som gaaer af Toldboden paa Bergen og Superintendenten tilforn havde. Sammeledes skal han have sin Vaaning i Graabrødrekloster, som Superintendenten tilforn udi boede, og dertil bruge af Munkeliv Eng saameget om Aaret, som han behøver til 6 Kjør og 2 Heste. Christoffer Valkendorf skal derfor paa Kongens Vegne aarlig fornøie ham den nævnte Pengesum og Fetalie og lade ham følge den nævnte Vaaning og Eng. Kjøbenhavn 14 Juni 1557. T. V. 215. Afskr. 218—219.

Doctor Jens Skjelderup fik aabent Brev om hvad Kongen har udlagt til hans Underholdning og Besolding af Bergenhuus Slot. [Af Indhold som foregaaende.]. Kjøbenhavn [14?] Juni 1557. R. VI. 586. Afskr. 349.

Til Christoffer Valkendorf, at Kongen har faaet hans Skrivelse om, at Undersaatterne i Bergens Len lade sig finde velvillige med den befalede Udrustning af Skibe, og begjære at maatte skyde Dyr, hvilket paa nogen Tid har været dem forbudt. Han skal imidlertid underhandle med dem af al Flid over hele sit Len, at de endnu paa nogen Tid holde Fred og ikke skyde Dyr; imidlertid skal der forfares, paa hvilke Steder man kan frede Jagten, hvor de bedste Dyr ere igjen, siden det til-

stedes Undersaatterne andetsteds at skyde Dyr efter gammel Sædvane. Han har ogsaa meldt, at Undersaatterne begjære, at Kongen vil sælge dem de Skibe, de skulle udgjøre, eller og de ville lade kjøbe Skibe i Holland eller andensteds, hvor de bedste ere at bekomme; herpaa er før sendt Svar, at Kongen ingen Skibe har at sælge, men at de maa hente Skibsbyggere af Holland og lade dem bygge i Norge, eller om det ikke kunde skee, maatte de kjøbe i England eller andensteds, hvor de kunne bekomme gode beseilede Skibe, saa store som Brevene havde sagt, og Kongen synes bedst at det bliver ved den Besked. Kongen lod ogsaa samtidig tilskrive ham om de Knaber i hans Len, som sidde ledingfrie, at de, naar Skibene skulle udgjøres, skulle lade sig bruge paa samme som andre Kongens Tjenere, og da han giver tilkjende, at Bønderne Intet vide af Skibshandel, hverken at være Styrmænd, Baadsmænd eller Bøsseskytter, og ham synes godt, at samme Knaber kunde holde tilrede Styrmænd, Bøsseskytter og Baadsmænd, hver eftersom han er formuende, skal han handle med dem, som sidde ledingfri, at de hver efter sin Formue ville holde sligt Skibsfolk ved fornøden Leilighed, dog ikke anderledes end hvis de derom godvilligen samtykke ville. Han skal ogsaa skrive om, hvad de to Præbender rente, som ere ledige efter Superintendenten i Bergen, og Valkendorf har givet Kapellanen paa Slottet til sin Underholdning og igjen afkvittet i hans Afspiisning og Besolding; siden vil Kongen gjøre en Skik derpaa. Den Eng ved Bergen, som Superintendenten havde og Borgermester og Raadmænd sammesteds begjære at faae, kunne de ikke erholde, da den nye Superintendent skal have en Part af samme til sine Kjør og Heste. Valkendorf har ogsaa faaet Befaling at skulle skikke Kongen noget af den Kirkesteen, som der ligger, men da den ikke er tjenlig, uden den bliver anderledes tilhuggen, skal han forskikke et Maal paa Stenenes Længde og Tykkelse, og senere faae videre Besked. Kjøbenhavn 14 Juni 1557. T. V. 215. Afskr. 219—220.

Til Christoffer Valkendorf, at forskikke fra Bergenhuus til Kjøbenhavn Vildbrad 6 Læster, Bergefisk 935 Voger og 20 Tønder „skruget," Rav 345, Reklinger 20 Kipper, „Øruth" 4 Tønder, Sprut og Nakke 4 Tønder, Sælspæk 14 Tønder, Hvalspæk 708 Stykker. Dat. 14 Juni 1557. T. V. 217. Afskr. 220—221.

Til Evert Bild, at forskikke fra Steenvigsholm: Bergenfisk 400 Voger, Sælspæk 1 Læst, Hvalspæk 1 Læst, Vildbrad 4 Læster. udat. T. V. 217. Afskr. 221.

Til Christoffer Valkendorf, at annamme den Fisk, som ligger paa Erkebiskop-Borgen [ɔ: Erkebiskops-Gaarden paa Stranden i Bergen] og det Skjøt der ligger, og forskikke det til Kjøbenhavn og derpaa give Christoffer Hvitfeldt Kvittants. 14 Juni 1557. T. V. 218. Afskr. 221.

Til Christiern Munk, med Kongens Skib at forskikke saamange Sagdeler og Lægter, som det kan bære, ligesaa 200 Pramstager, 50 Spirer til Mærsestænger og Mærseraaer, 500 Aaretræer og de Baandstager, som ere hugne til Kongens Behov. Kongen sender ogsaa en Seddel paa hvilke Baadsmænd ville blive og have soret, og hvilke ikke ville blive, at han skaffer Andre i deres Sted enten for Maanedspenge eller Hyre. Hørringsholm 3 Juli 1557. T. V. 221. Afskr. 221.

Til Mester Frands Berg, at Undersaatterne i Øtzmoel og Aulum [Ødsmaal og Aukland paa Indland, Viken] Sogne have ved deres Fuldmægtige berettet, at deres Sogneprest er død og havde 2 andre Sogne foruden de nævnte, hvorved Gudstjenesten blev meget forsømt i deres Sognekirker, saa at de i mange Søndage, Paaskedag og Pintse ingen Messeembede eller Prædiken havde, Mange bleve forsømte og bortdøde uden at faae deres Rede paa det Yderste, Børn bortdøde uden Christendom med megen anden utilbørlig Skik, som skede i samme Sogne, eftersom deres medfølgende Supplicats nærmere melder. De to Sogne have derfor ogsaa valgt sig en særskilt Sogneprest, og ville forskaffe ham tilbørlig Underholdning, og de beklage sig over, at de have haft Bud hos Superintendenten derom, men han vilde ikke samtykke samme Prest, men har skikket dem en anden at være Sogneprest i de 4 Sogne. Paa Grund af den stedfundne Forsømmelse med Gudstjenesten, som ikke har været holdt saagodt som i 10 eller 12 Søndage tilhobe, Børn døde uden Christendom m. m., og da Sognemændene i hver 2 Sogne ere formuende, saa de kunne holde en Sogneprest, skal Biskoppen lade Undersaatterne i Ødsmaal og Aulum beholde den Person, som de have udvalgt, hvis han er bekvem og duelig til Sogneprest, og lade de andre 2 Sogne og udvælge sig en Sogneprest efter Ordinantsen, at Sognefolket maa faae tilbørlig Presteredsel, ikke komme i nogen Fortvivlelse paa deres Sjæls

Salighed, eller og nogen Forsømmelse skal skee enten med Børn at christne, Folk at jorde eller i andre Maader. Abramstrup 26 Juli 1557. T. V. 236. Afskr. 221—222.

Christiern Skriver fik Livsbrev paa Kronens Gaard Mørrestad [Murstad] i Nordfjord Len, som han paa boer, med Rente og Tilliggelse mod sædvanlig Afgift. Abramstrup 26 Juli 1557. R. VI. 587. Afskr. 349.

Lucas Semler fik Kongens Tilladelse til, endog han boer i Oslo, at bruge den Gaard og Grund, som ligger til Kronens Gaard Fossen, som han har Kronens Brev paa. [Under de sædvanlige Forpligtelser]. Kjøbenhavn 1 August 1557. R. VI. 588. Afskr. 350.

Til Christoffer Valkendorf. Kongen har modtaget hans Brev om, at 8 Læster Tørsild, 400 Voger Fisk, nogle Ibentræer og Enebærtræer, de retteste han kan bekomme, ere afsendte. Han har og skrevet, at for nogen Tid siden skulle nogle af Kongens Bønder i Egernesund have ihjelslaget nogle Karle, som vare paa en fransk Pinke, ligesom en Skottedreng blev fangen, hvilket Alt skede, fordi Bønderne frygtede, at de vilde røve i Lenet, som de Fransoser tilforn havde gjort. Skottedrengen skal Valkendorf paa videre Besked lade vel forvare, saa han ikke kommer bort, og med det første Bud oplyse, om Pinken bortløb, hvormange Karle der bleve slagne, hvormange kom bort med Pinken, og hvorledes den Sag i det Hele forløben er, at Kongen sig derefter kan vide at rette. Kan han bekomme mere Ibenholt og Enebærtræer, skal han nedskikke de retteste og største uden Kvistetræer. Kjøbenhavn 3 August 1557. T. V. 240. Afskr. 222—223.

Til Jens Tiellofssøn [Bjelke], Embedsmand paa Jæmteland, Kongens Tak for 4 Losse, som han har foræret ham. Da han ved Kansler Johan Friis giver tilkjende, at mange Udenlandske, som kommer ind i Jæmteland, især Svenske, opkjøbe de Vildvare, der falder, saaat naar han skal kjøbe Kongen Maard eller Los, ere de ikke vel at bekomme, sendes ham efter hans Begjæring Brev til Almuen, at den skal sælge ham de Vildvare, den vil afhænde. Kjøbenhavns Slot 3 August 1557. T. V. 242. Afskr. 223—224.

Til menige Almue paa Jæmteland, at sælge Jens Tillufssøn Vildvare fremfor nogen Anden. Dat. som foreg. T. V. 242. Afskr. 223.

Til Evert Bild. Nogle af Lenene i Throndhjems Stift have ved sine Fuldmægtige hos Kongen besværet sig storligen over de Skibe, de skulle udrede, og tilbudet at give en Sum Penge istedet; der er svaret dem, at Kongen ikke vidste den Lands Leilighed og hvad der stod ham til deri at gjøre, men at Evert Bild skulde faae Ordre at komme overeens med dem. Der sendes ham derfor aabne Breve om samme Handel, og han skal strax handle med Undersaatterne, om hvad hver af dem aarlig skal give, for at være fri for Skibsudrustningen; herom skal han saa tilskrive Kongen, at han kan give sit Samtykke. Fuldmægtige fra Fosen Len have ogsaa overantvordet et Register paa nogle nye Besværinger, som der er paalagt dem mod Loven; deres Klage sendes E. Bild, at Kongen kan erfare, hvorledes det hænger sammen med Besværingerne. Dersom han ikke kjender sig god for alene at overveie disse Sager, skal han tage til sig andre gode forstandige Mænd, som er forfarne deri. Kjøbenhavn 16 September 1557. T. V. 270. Afskr. 224—225.

Aabent Brev til Evert Bild, at underhandle med Bønderne i Throndhjems Stift om hvormeget de aarlig skulle give i Penge for at forskaanes for Udrustningen af Skibe. [Af samme Indhold som foreg.]. Dat. som foreg. T. V. 271. Afskr. 225—226.

Dr. Jens Skjelderup har meldt Kongen, at han har haft Presterne i sit Stift for sig og handlet med dem, siden han kom derop, ligesaa, at han ikke hidtil har kunnet besøge de langt bortliggende Kirker, da han ikke har Tjenere derhos boendes, som kunne flytte og føre ham. Christoffer Valkendorf har herom faaet Brev, at skulle undersøge al Leiligheden, hvad der bedst kan lægges til Superintendentens Underholdning, og siden tilskrive Kongen, at denne kan gjøre en Skik derpaa. Kjøbenhavn 2 Novbr. 1557. T. V. 286. Afskr. 226. [Trykt i Dipl. Norv. IV. No. 1139.]

Til Christoffer Valkendorf, af lignende Indhold. Dat. som foreg. T. V. 287. Afskr. 226—227.

Til Tage Thott, at Kongen sender en Tømmermand og 4 Sagskjærere, som skulle hugge Tømmer til Skibsplanker og andet Skibsbehov. Paa Store Barnø ligger 8 Tylvter Tømmer, som ere gamle hugne, hvilket og skal udføres til Ladestederne med det nævnte Tømmer. Udat. (1557). T. V. 287. Afskr. 227.

Til Peder Hvitfeldt, at Kongen har undt Carl Dantzeus[1] at maatte udføre af Norge 2 Skibsladninger Master, hvortil Hvitfeldt paa Forlangende skal være ham behjælpelig. Dat. 4 Novbr. 1557. T. V. 288. Afskr. 227.

Til Christoffer Valkendorf at begive sig ned til Kongen for personlig at oplyse ham om de modtagne Breve og Copier [hvis Indhold ei nævnes]. Kjøbenhavn 6 Novbr. 1557. T. V. 288. Afskr. 227.

Liste over Baadsmænd, som udskreves i Danmark og Norge. Deriblandt: af Bleking med Kjøbstæder 10, af Malmø 10, Ystad 6, Kjøbenhavn 10, Helsingør 10, af Laaland og Falster, Peder Oxe 20, Fyen 15, Jylland 60, Baahuus Len, Tage Thott 100, Peder Hvitfeldt 100, Christiern Munk 100, og hver af Lensmændene særskilt 4 Styrmænd. Udat. (1557). T. V. 294. Afskr. 227.

Befaling til Christiern Munk, der efter Kongens Befaling har underhandlet med Bønderne i sit Len om den aarlige Udgift, de skulle give for at blive frie for at udgjøre Orlogsskibe, strax at begive sig til Kongen og medtage dennes Fuldmagt om samme Handel, de Breve, som Undersaatterne om en aarlig Udgift have givet og al anden Besked, for at herpaa kan gjøres en bestandig Skik. Der er i lige Maade tilskrevet Christoffer Valkendorf. Munk skal tilsige Mester Frants [Berg], Superintendent i Oslo Stift, at skikke Kongen klar Besked paa de Ærinder, han sidst skrev, og hvad ellers Magt paaligger, og berette Munk al Leiligheden, at han kan give den igjen tilkjende. Kjøbenhavn 25 Novbr. 1557. T. V. 295. Afskr. 228.

Jakob Friis, Foged i Nedenes Len, fik Livsbrev paa Kronens Gaard Landvig i Landvig Sogn, uden Afgift, mod at være Lensmanden i Nedenes Len hørig og lydig o. s. v. Kjøbenhavn 1 Decbr. 1557. R. VI. 588. Afskr. 350.

Til Christoffer Hvitfeldt, Tage Thott, Peder Hvitfeldt og Christiern Munk at hugge Tømmer til Kjøbenhavns Slots Bygning og nedføre det til bekvemme Ladesteder. Thott: 160 Egebjelker 16 Alen lange, 3/4 Alen paa Kant; Peder Hvitfeldt: 300 Furebjelker af samme Størrelse og 110 Furebjelker 28 Alen, 1 Fod paa Kant; Chr. Munk: 300 Furebjelker, 18 Alen lange, 3/4 Alen Kant, 150 Furebjelker, 28 Alen lange, 1 Fod paa Kant, 5 Tylvter 16 Alen, 1 Fod paa Kant, 200 Tylvter Deler, en

[1] Fransk Gesandt i Danmark.

„Dømmel“ tykke til Loftet. Kjøbenhavn 11 Decbr. 1557. T. V. 304. Afskr. 228.

Til Borgermestere, Raadmænd og menige Borgere i Throndhjem, Bergen og Oslo, at Kongen for adskillige og mærkelige Aarsagers Skyld, som ham og hans Riger allerstørst Magt paaliggendes er, foraarsages i tilkommende Sommer at udskikke nogle Orlogsskibe at løbe i Vestersøen paa Strømmene, og der nogen Tid at fortøve. Derfor skulle de Tilskrevne udruste det Orlogsskib, de ere taxerede for, med Skyt, Krud, Lod, Folk, Fetalie og anden Tilbehøring, og lade det løbe ind i Flekkerøen til Foraaret, saa det visselig er der Midfaste Søndag, eller saa tidlig det er muligt for Is Skyld. Der skal Peder Hvitfeldt, Embedsmand sammesteds, give deres Høvedsmand paa Skibet al Besked, hvorefter han sig kan rette, og de skulle give Høvedsmanden Befaling at lyde Peder Hvitfeldt paa Kongens Vegne. De skulle og udfetalje Skibet paa 5 Maaneder og deri rette sig efter den medfølgende Seddel paa, hvormegen Fetalie en Person skal have til en Maaneds Underholdning, eftersom Kongen lader forspise paa sine egne Orlogsskibe. Seddelen: Flesk ½ Side, Faarekjød ½ Krop, Sild 1 Vol, Flyndre 40, Gryn ½ Otting, Brød ½ Tønde, Kjød saltet ½ Fjerding, Hvitling 20, Smør ½ Pund, saltet Fisk ½ Fjerding, Ærter ½ Otting, Øl 1½ Tønde. Naar Skibene udløbe i Søen, bliver dem Skibsartikle medgivne, som formelde, at hver 24 Baadsmænd skulle have en Tønde Øl Nat og Dag, og hver 30 Krigsfolk 1 Tønde Øl Nat og Dag den Stund de ere i Søen. Kjøbenhavn 20 Decbr. 1557. T. V. 309. Afskr. 229—230.

Forordning til Superintendenterne om 3 almindelige Bededage at holdes over alt Danmark, Mandag, Tirsdag og Onsdag efter Septuagesima, 7, 8 og 9 Februar. Dat. 20 Decbr. 1557. T. V. 310. Afskr. 230.[1]

Til alle Domkapitler i Danmark, at de, som have Kirkens Rente i Forlening, skulle efter Ordinantsen residere ved Domkirken og der tjene, undtagen de alene, som tjene i Cancelliet eller studere ved noget Universitet. Kjøbenhavn 20 Decbr. 1557. T. V. 311. Afskr. 230.

Rentemester Jochim Beck til Førsløv fik Brev paa St. Hans Alters [ɔ: Klosters] Gods i Bergen med Munkeliv Gods i Norge, som Mester Geble sidst i Værge havde, uden

[1] Dette og følgende Brev meddeles, da maaskee lignende ere udfærdigede for Norge, uden at være protocollerede.

al Afgift, indtil anderledes bestemmes. [Med de sædvanlige Forbud o. s. v.] Kjøbenhavn 2 Februar 1558. R. VI. 588. 609. Afskr. 350.

Tenckzeddel [Tænkeseddel, Memorial] antvordet Lensmanden af Agershuus, hvorledes holdes skal med de Skibe, som Almuen er taxeret for at holde Riget til Tjeneste. 1. Efterdi Bønderne i Agershuus Len have velvilligen udgivet deres Brev at ville give hver Mand aarlig $^1/_2$ Daler eller $^1/_2$ Dalers Værd for Skibsrustning, og hver 2 Mænd i Oplandene, den Rige hjælpe den Fattige, at ville give $^1/_2$ Daler for deres Udforleding [Udfareleding], da skal det blive ved den Besked, som Bønderne have selv indgaaet, og dem i Oplandene skal igjen afkvittes deres Penge for Visøre og de 2 Heste Gjæsteri, dem ny er paalagt. 2. Lensmanden paa Agershuus skal handle med allerbedste Lempe og beskedelig med Almuen over alle de Len, som ligge til Agershuus, og ligesaa i de Len, som ere lagte fra Blokhuset [paa Flekkerø] og til Agershuus, som have redt dem paa Skib eller og gjort dertil noget Forraad, at de ville unde Kongen samme Skib med al dets Tilbehøring, samt hvad som er tilhobe saget i Forraad; og naar Lensmanden har dette saa forhandlet, skal han lade gjøre et klart Register baade paa Skib og Skibsforraad, og det forskikke til Kongen, og siden faae nærmere Besked. 3. Naar deres Skib af Oslo, Tønsberg og Sarpsborg har fuldgjort den Reise, som de ere foreskrevne at gjøre, skal Lensmanden paa Agershuus i lige Maade handle med dem, at de ville unde Kongen samme Skib. Herom har Lensmanden faaet Kongens Brev til Almuen. Kjøbenhavn 1 Marts 1558. R. VI. 614. Afskr. 353—354.

Tenkzeddel, antvordet Lensmanden af Bergenhuus. 1. Han skal handle med bedste Lempe med Undersaatterne, at de ville unde Kongen de Skibe med al deres Tilbehøring, som de have redt dem paa, desligeste hvis Forraad de have gjort dertil, enten med Fisk, Penge eller andre Varer, og naar det saa Kongen af Undersaatterne bevilget er, skal Lensmanden gjøre og sende Kongen klart Register derpaa, hvorefter han kan lade overlægge, hvad det overalt beløber; siden skal Lensmanden faae Svar igjen. 2. Naar det Skib, som Bergen, Throndhjem [Tromsø?] og deres Medredere ere taxerede for, har fuldgjort den Reise, som det er forskrevet at gjøre, skal Lensmanden paa Bergenhuus udi lige Maade handle med dem af Bergen, Finmar-

ken, Andenes og Tromsø, at de ville unde Kongen deres Anpart i samme Skib [o. s. v. som forrige Brev]. Kjøbenhavns Slot 1 Marts 1558. R. VI. 615. Afskr. 354.

Tenckzedell, antvordet Lensmanden af Throndhjem [Ordret med foregaaende undtagen at der staar Throndhjem istedetfor Bergen, Finmarken o. s. v.] Item Lensmanden i Throndhjems Len skal gjøre sin største Flid til at forvende Kongens Rente udi Fisk, det meste muligt er, og forsaavidt Undersaatterne velvilligen ville gjøre. Item Kongens Rettighed af de Ødegaarde, der ryddes i Throndhjems Len og Kongen ingen Rettighed fanger af, skal Lensmanden indtale med Lov og Ret, saa at Kongen og Kronen skeer Skjel og Fyldest, og aarlig derfor gjøre god Rede og Regnskab, og Alt at komme Kongen tilbedste. D. u. s. R. VI. 616. Afskr. 354.

Artikler, som Kongen lod antvorde Tage Thott, Christiern Munk, Evert Bild og Christoffer Valkendorf, Embedsmænd paa Baahuus, Agershuus, Throndhjem og Bergenhuus. 1. Lensmændene, som de Geistlige i Befaling have, skulle forfare med Superintendenterne, hvilke Prester have Brøster [lide Mangel], og have de ikke af Sognet deres tilbørlige Underholdning, skal der tillægges dem af Tienden eller Andet; herpaa gjøres klart Register, der forskikkes til Kongen, at denne siden kan lade gjøre en Skik derpaa, som lidelig kan være. 2. I lige Maade skulle de forfare, hvor Skolerne og Hospitalerne ere besørgede, og hvor Brøst findes, skulle de det optegne, og hvormed de ere at hjælpe, og derpaa skikke til Kongen et Register. 3. Hvor noget Gods, Sagkværner, Fiskegaarde, Jorder eller andre Eiendomme ere forbyttede, forlenede eller uden Kongens Bevilling tagne fra Kirken, skal de grangiveligen hver i sine Len undersøge og det paa klare Register forskikke fra sig, og hvad de kunne forfare uretteligen enten med Mageskifte eller i andre Maader er kommen fra Kirke, Kapitel, Kloster, Sognekirker eller andre geistlige Len, skulle de paatale og igjen indfrie med Lov og Ret. 4. Efterdi Presterne ere pligtige at holde Gjæsteri, og de mangesteds faae deres gamle Rente med Sjælegave og i andre Maader og dertilmed have store Prestegjæld, da skulle Lensmændene sætte dem for Gjæsteri som lideligt kan være, at Kongen maa have noget deraf, og Lensmændene derpaa gjøre et klart Register. 5. Lensmændene skulle lade flittig

høre **Kirkens Regnskab**, og have Tilsyn med, at hvad Kirkens er, bliver forvendt til Kirkens Bygning og Behov, og Kongen fanger og deraf hvad han og Bisperne deraf pleie at fange. 6. At Lensmændene forfare, hvilke Personer, det være sig Borgere, Fogder eller Andre, som holde nogen Gaarde frie for Leding, Landskyld, Kongeskatter eller have nogen anden Frihed derpaa, at de kalde dem for sig og see hvad Breve de have derpaa. Dersom de ikke have Kongens Breve eller nogen Andens, som bør at holdes, skulle Lensmændene lade dem udgive den fulde Redsel, som bør gjøres og gives af samme Gaarde, eller Andre deraf give ville. 7. Lensmændene skulle oppebære Korn til Tiende og ikke andre Vare derfor, hvor Bønderne ere pligtige at tiende Korn, og bruge samme Korn til at holde Kongens Huse med; dog hvor Bønderne ere saa fattige, at de ikke formue at give Korn til Tiende, skulle Lensmændene tage slig Vare for Korn, som Kongen kan have Gavn af. 8. Kongen vil, at Alt, hvad Havnefogderne opbære, det være sig Lærred, Skoug (?), Meel eller anden Vare, som indlændiske eller udlændiske Skippere udgive enten for Told eller andre Maader, det være sig hvad det nævnes kan, skal Alt komme Kongen tilgode, og Lensmændene det aarlig at føre til godt og klart Regnskab, og skulle Havnefogderne tage deres Løn af Lensmændene om Aaret for deres Tjeneste, og hvad enhver faaer, indskrives i Lensmændenes Regnskab. 9. Hver Lensmand skal i sit Len, eftersom Leiligheden sig begiver, lade fordre Told af de Varer, det være sig Lax, Kjød eller Andet som der udføres, og tage deraf som Sædvane er, og som ikke er imod Norges Lov eller Nogens Friheder og Privilegier, og Lensmændene deri ramme Kongens Gavn, og samme Told paa klar Register om Aaret indføre til Regnskab. 10. Der skal og tages Told af alle Skibe, som lades under Norge, som Sædvane er. 11. Hvis Fordeel som Kjøbmændene eller Andre udgive for de store Master, der udskibes, den skal Kongen have og aarligen derfor gjøres Regnskab. 12. Lensmænd skulle gjøre Forraad paa Master, Spirer, Sparrer, Bjelker og andet Tømmer, at lade føre ned til Ladestederne om Vinteren, hvor den Leilighed er, og siden om Sommeren gjøre dermed Kongen Fordeel, enten ved at lade løbe uden Riget eller at sælge Kjøbmænd; og hvad Tømmer Kongen forlanger sendt til Kongens Bygning, skulle de med Flid udflye og forskaffe, og de Master eller andet Tømmer,

som de sælge af Skovene, skulle de stykkeviis for hvert Slag og ved Tylter lade optegne og føre til Regnskab, og Alt at komme Kongen tilbedste. 13. At Lensmændene skulle selv bruge, Kongen tilbedste, alle Laxefiskende, ihvo de ere enten paa Kronens, Stigtens eller paa Klosters Grund, og ikke udleie dem eller tilstede Andre at bruge dem, og besynderlig hvor Hekkefiske, Kjærrefiske og Tenefiske er, og Lensmændene kunne tænke, at Kongen kan have Gavn af. 14. Hvor Lensmændene forfare, at der er Sagmøller paa Kronens, Stigtens eller Kirkens Gods, som Kongen raader for, skulle de bruge dem til Kongens Fordeel, og er der ikke af Kronens Skove at bruge, at de da finde Raad at kjøbe som Andre kjøbe Skov dertil, og med Lempe bruge Kronens Bønder til at føre samme Skov, saa Kongen maa have Sagmøllerne saa nyttige som Andre have deres, hvor Leiligheden er til, hvortil hver Lensmand vel betænker det bedste og forsynligste Raad. 15. I de Len, som Sæleveider ere, skal Lensmanden bruge dem Kongen alene til Fordeel. 16. Lensmændene skulle frede Jagten med Hjort og Hind, hvor Kongen har sær Enemærker, saa der aldeles intet jages uden Kongens Bud og Befaling. Findes Nogen at have deri Fælled og Lod, da skulle Lensmændene handle med dem, at de ville holde Fred og intet jage; naar Kongen lader jage, skulle Lensmændene tilsige dem i Fredetiden, og de derudi at nyde deres Frihed og aldeles da være dem uforbudt at jage. 17. Kongen vil, at efterdi Christiern Munk skal have Skiens Len til Agershuus, da skal den Foged, han der sætter, have til sin Underholdning Bratsberg Gaard fri og kvit med Ager og Eng for sin Umage og ikke ydermere, og alt det andet af Lenet skal komme Kongen til Bedste. 18. Alle de Ræveskind, Odderskind og Bæverskind, som Lensmændene over alt Norge kjøbe og bekomme kunne enten til Landskyld eller i andre Maader, skulle de gjøre deres Flid til og siden forskikke til Bergen; der skal Lensmanden forvende dem Kongen tilgode i Rusland, undtaget hvad Kongen vil have til sit eget Behov. 19. Lensmanden i Bergen holder et eller to nordlandske Skibe at bruge med Kongens Gods og Vare i Nordlandene paa Kongens Gavn og Fordeel. 20. Hvad iøvrigt Lensmændene vide hver i sine Len at bruge Kongen til Profit, skal hver særdeles gjøre, som hvers Ed og tro Tjeneste udkræver. Kongen vil igjen, eftersom han forfarer enhvers Flid heri, aflægge og belønne ham, at han skal

have Kongen at takke. Kjøbenhavns Slot 1 Marts 1558. R. VI. 617. Afskr. 355—359.

Knud Stenssøn fik Brev paa Kronens Len Romsdalen, som Gude Norweger sidst i Værge havde, uden Afgift, indtil derom anderledes tilsiges. [Med de sædvanlige Forskrifter og Forbud]. Kjøbenhavn 3 Marts 1558. R. VI. 610. Afskr. 351.

Christiern Munk, Christoffer Valkendorff og Evert Bild fik hver et Brev til Almuen, at Kongen, da Almuen finder sig besværet ved Skibe at udgjøre og altid at holde færdige med Tilbehør, har befalet Lensmændene at underhandle med Undersaatterne, som det kan være Riget nyttigt og disse taaleligt. Kjøbenhavn 4 Marts 1558. R. VI. 616. Afskr. 355.

Aabent Brev, at da der er Brøst for gode Haandverksfolk i Bergen, maa Christoffer Valkendorf forhandle med nogle gode Haandverksfolk, som ville bygge og bo der i Byen, sværge Borger-Eed og være Kongen og Hertug Frederik og Efterkommere hulde og troe, og paa Kongens Vegne tilsige dem at være frie for al kongelig og borgerlig Tynge i et Aar eller to efter Leiligheden. Dem, han saadant tilsiger, skal han optegne ved deres Navne i sit Regnskab, at man kan vide, hvilke frie have været og hvorlænge de have siddet frie for al Tynge. Kjøbenhavn 4 Marts 1558. R. VI. 620. Afskr. 359.

Til Kansleren Peder Hvitfeldt. Da Follo Len, som af gammel Tid har ligget til Provstiet i Oslo Domkirke, ligger beleiligt til Agershuus Slot og nu er henlagt dertil, forlener Kongen P. Hvitfeldt i dets Sted for sin Tjeneste og Umage med Hammer Gaard med Bønder, Tjenere og al Rente og Tilliggelse, eftersom Jesper Friis det hidtil i Værge har, uden al Afgift et Aar omkring. Naar dette Aar er omme, og han skal ombære Hammer Gaard, skal han igjen have til Provstiet i Oslo Follo Len med al Rente og Tilliggelse; dog skal han gjøre Riget Tjeneste deraf med 20 væragtige Karle til Lands eller Vands, naar ham tilsiges, holde Hammer Gaard i tro Haand og bygge og forbedre den, [o. s. v. i sædvanlige Udtryk], og ikke bruge nogen Handel eller Kjøbmandskab mod Norges Lov eller mod de aabne Breve, som derom ere udgaaede. Kjøbenhavn 4 Marts 1558. R. VI. 609. Afskr. 350—351.

Kongen tilsiger Christiern Munk for den Umage, han nu ydermere end tilforn har med Agershuus og underliggende Lene, en aarlig Forbedring i hans Besoldning af 100 Daler. Nær-

værende Jochim Bech Rentemester og Korfits Ulfeld Sekretær. Kjøbenhavn 4 Marts 1558. T. V. 330. Afskr. 230.

Til nogle Lensmænd i Norge, strax at forskikke N. gode væragtige Karle med Harnisk og gode Værge til Blokhuset i Flekkerøen med Fetalie for 4 Maaneder, og befale dem at være Christiern Munk, Embedsmand paa Agershuus, hørige og lydige. Fra Hamar 8 Karle, Peder Stygge 2, Iver Jenssøn 3, Erik Ugerup 3, Oluf Kalips selv anden. Kjøbenhavn 5 Marts 1558. T. V. 348. Afskr. 231.

Mageskiftebrev mellem Kongen og Peder Christiernssøn „vor Mand og Tjener," saaledes at denne og Arvinger skulle have og til evig Eiendom og Magelag beholde de to Kronens Gaarde i Borgesyssel og Tune Sogn paa Rolfsøen ved Navn Trosvig, som hver giver til aarligt Landgilde 6 Huder, med al deres Rente og Tilliggelse, Ager, Eng, Skov, Mark, Fiskevand, Fægang, vaadt og tørt uden Undtagelse. Derimod har P. Christiernssøn udlagt til Kongen og Efterkommere to Gaarde Kjergaard og Tybosgaard i Hardsyssel, i Lønborg Sogn, Bovling Len [Ribe Stift] i Nørrejylland, som skylde tilhobe til aarligt Landgilde 12 Tønder Byg. [Med sædvanligt Tillæg om gjensidig Skjødning, Vanhjemmel o. s. v.] Kjøbenhavn 5 Marts 1558. R. VI. 612. Afskr. 351—352.

Til Borgermestere og Raadmænd i Bergen. Kongen er kommen i Forfaring, hvorledes det er en gammel Sædvane og Norges Lov, at naar nogen af Undersaatterne have Gaarde i Bergen, da skulle de først tilbyde dem til Lensmanden, om han vil kjøbe dem paa Kongens Vegne; dersom Kongen ikke vil kjøbe dem, da skulle de sælge dem til Gjenbo eller Nabo; dog skulle de tilforn vurderes, og hvad de blive vurderede for, skulle de annamme og ikke ydermere. Da nu en Part af Undersaatterne mene, at det er gaaet partisk til og begjære, at de maa sælge og afhænde sine Gaarde til dem i Bergen, der ville give meest, skal dette tilstaaes dem, og Gaardene herefter ikke vurderes, for at de ikke skulle staae og forfalde; dog dersom Kongen har nogen Gaarde behov at kjøbe, vil han have sin Rettighed efter Loven uforandret. Kjøbenhavn 7 Marts 1558. T. V. 348. Afskr. 231—232.

Til Superintendenterne i Norge, Dr. Jens [Skjelderup] i Bergens Stift, Hr. Jens [Riber] i Stavanger, Mr. Hans Gaas [i Throndhjem], Mr. Frants [Berg] i Oslo og Hammer. Kongen

forfarer, at der skal være nogle Sogneprester, som ikke have deres tilbørlige Underholdning, og at det ikke heller skal være saa ordentlig skikket med Skoler og Hospitaler som tilbørligt er, Religionen og de fattige, saare og syge Mennesker til Hjælp og Bistand. De skulle derfor begive sig til vedkommende Lensmand efter hans Tilsigelse og undersøge disse Sager, og i fornødent Fald tillægge Presterne Noget af Kronens Tiende, samt optegne, om Skoler og Hospitaler ikke noksom ere forsørgede med Rente, eller det i nogen Maade dermed uordentlig holdes. Efter at have modtaget deres Forslag vil Kongen siden derpaa gjøre en Skik, som lidelig kan være. Kjøbenhavn 7 Marts 1558. T. V. 349. Afskr. 232—233.

Til Kapitlet i Throndhjem og Bergen. Da der skal staa mange Breve hos samme, som i lang Tid ikke skulle være registrerede, og som ere baade Riget, Stiftet og Kapitlet mærkelig anliggendes, har Christoffer Valkendorf, Embedsmand paa Agershuus [ɔ: Bergenhuus] faaet Befaling til strax med Kapitlet at overse og registrere disse Breve. Der skal forfattes tre Registre og besegles med Kapitlets og Valkendorfs Indsegl; det ene skal forskikkes til Kongen, det andet blive i Kapitlet, og det tredie indlægges hos Brevene, der efter at være registrerede skulle indsættes i Kapitlets Forvaring i Kister og Skriin med gode Laase for, og til Laasene skal være dobbelt Nøgle, en til Lensmanden, den anden til Kapitlet. Kjøbenhavn 7 Marts 1558. T. V. 349. Afskr. 233.[1]

Til Superintendenten i Throndhjem, at Evert Bild, Embedsmand i Throndhjems Len, har faaet Befaling til med ham og Kapitlet at registrere Kapitlets Breve. Dat. som foreg. T. V. 350. Afskr. 233—234.

Til Bønder og menige Almue i Throndhjem, Oslo og Hamar Stift. Da Kongen har erfaret, at mange af dem skulle sig fortrykke og ikke ville tiende retfærdeligen, befales strengeligen, at hver Mand aarligen til gode Rede skal udgive til Kongen, Kirken og Presten den Tiende, dem medrette tilkommer, om han ikke vil straffes som ved bør. Kjøbenhavn 10 Marts 1558. T. V. 350. Afskr. 234.

Til Christiern Munk, at Tolderen i Helsingør Sander Leyell agter at bygge sig et Skib i Trommesund, hvortil Munk

[1] Brevet til Throndhjems Kapitel er ei indført, men maa have været af samme Indhold.

skal være ham behjælpelig, samt at han har laant Kongen 22 20alens Træer, hvilke Munk skal betale ham med 30 Træer eller Penge, hvis saa store Træer ei findes. Kjøbenhavn 11 Marts 1558. T. V. 345. Afskr. 230.

Fetalie, som Lensmændene i Norge fik Skrivelse om at forskikke til Kjøbenhavn nu i tilkommende Sommer, saa den er der inden St. Bartholomæi Dag i det Seneste. Fra Bergen: Vildbrad 4 Læster, Bergefisk 700 Voger, det ene 100 gode Rotskjær, 1½ Læster „Skrevedefisk“ [skruet Fisk?], Rav 150, Rekling 20 Kipper, „Ørn“ og Nakke ½ Læst, „Spond“ ½ Læst, Sælspæk 1 Læst, Hvalspæk 1½ Læst. Fra Stenvikeholm eller Throndhjem: Vildbrad 2 Læster, Bergefisk 400 Voger, Sælspæk 1 Læst, Hvalspæk ½ Læst. Fra Agershuus: Lax saltet 1 Læst til Kongens Disk. Kjøbenhavn 11 Marts 1558. T. V. 345. Afskr. 230.

Til Kapitlerne over alt Norge, at Kongen er kommen udi Forfaring, hvorledes der af N. Kapitel ingen Studenter holdes hos noget Universitet, som det sig vel burde. De skulle derfor strax tiltænke altid der af Kapitlet at forskikke A, B etc. [Throndhjem 2, Oslo 2, Hamar 1, Bergen 2 og Stavanger 1] Personer der af Stiftet eller andensteds, hvor de bekvemme Personer bekomme kunne, til Universitetet i Kjøbenhavn, og forsørge dem med Kost og Underholdning, medens de ere der; dertil skulle vælges saadanne Personer, som der er Haab om kunne tjene Religionen enten ved at være Læsemestere eller i anden Maade, og naar de have studeret nogle Aar og nogle af dem fange sit tilbørlige Kald did til Stiftet, skulle andre Personer forskikkes i deres Sted, saa at der altid holdes det samme Antal hos Universitetet. Kjøbenhavn 15 Marts 1558. T. V. 351. Afskr. 234–235.

Christiern Munk fik aabent Brev til Fogder, Landsdommer og Heredsfogder i Skaane, angaaende en privat Ejendomssag mellem ham og Severin Jenssøn til Østridt, at da Chr. Munk var i Kongens Ærinde hindret fra personlig at være tilstede og forfølge sin Sag til Rette, har han givet Lauge Ulfstand sin Fuldmagt, hvilken Kongen befaler Vedkommende at tage for god. Kjøbenhavn 15 Marts 1558. T. V. 352. Afskr. 236.

Christiern Munk, Embedsmand paa Agershuus, fik Brev paa Søndmør Len, som Thrond Benkestok sidst i Værge

havde, uden Afgift, til anderledes bestemmes. Kjøbenhavn 18 Marts 1558. R. VI. 613. Afskr. 352.

Christoffer Mogenssøn [Handingmand], Foged paa Kjøbenhavns Slot, fik Forleningsbrev paa Livstid paa 2 Kronens Gaarde Skinderød i Raa[de] Sogn, i Agershuus Len, samt Kronens Tiende af samme Sogn, uden Afgift, til anderledes bestemmes. Cum. claus. consvet. Kjøbenhavn 19 Marts 1558. R. VI. 613. Afskr. 353.

Til Mr. Hans Gaas, Superintendent i Throndhjems Stift, at Kongen er kommen i Forfaring, hvorledes der skal findes stor Forsømmelse i Throndhjems Stift paa Religionen, saa det ikke gaaer saa ordentlig til, som det sig burde efter Ordinantsen, og at han derfor tiltænker at forestaae sit Kald og Befaling og bestille Alting med Religionen, som hans Kald udæsker og han vil ansvare for Gud og være bekjendt for Kongen. Kjøbenhavn 19 Marts 1558. T. V. 351. Afskr. 235—236.

Thrond Iverssøn, som var Høvedsmand for Gabriel, Koen, Pinken, Bergerskib og Oslo Skib fik Kongens Bestilling. Sørøvere og modvillige Skalke skulle understaae sig at løbe under Norge og der hemmelig i Havnene overfalde og røve fra de Søfarende; undertiden gjøre de Landgang og plustre Undersaatterne; de have ingen Herres eller Fyrstes Bestilling derpaa, og en Part, som Bestilling have, gjøre dog derimod. Thrond Iverssøn skal derfor gaae med Skibene til Havnene og andensteds der under Landet paa Kongens Strømme, for af al Flid at gjøre Sørøverne Afbræk og Nederlag, dog ikke besvære nogen søfarende Mand, som løber paa sin rette Næring, eller hindre nogen Herres og Fyrstes Udligger i Søen, som har sin Herres Bestilling og ikke derimod gjør. Alle Undersaatter, som han træffer med sine Skibe, skulle derfor hjælpe ham, om han trænger dertil. Kjøbenhavn 26 Marts 1558. T. V. 354. Afskr. 236—237.

Til Tage Thott, i sit Len [Baahuus] at kjøbe et godt Skib paa 30 til 40 Læster til bedst muligt Kjøb, og lade det med Egetømmer og i fornødent Fald fuldgjøre Ladningen med andet Tømmer, Lægter og Stuvholt og sende Alt til Kjøbenhavn. I en vedlagt Seddel tilføies, at han skal skaffe saa stort Tømmer som muligt er, siden de af Kongen forlangte Maal ikke vare at bringe tilveie; dog maa det have den opgivne Længde. Kjøbenhavn 29 April 1558. T. V. 369. Afskr. 238.

Til Tage Thott, at kjøbe Kongen til Bedste 100 Øxne og forskikke dem til Kjøbenhavns Slot, saa de ere der inden St. Laurentii Dag førstkommende, og deri ramme Kongens Gavn og Bedste. Kjøbenhavn 5 Mai 1558. T. V. 364. Afskr. 237.

Til Borgermester, Raadmænd osv. i Bergen, at Kongen har modtaget deres Skrivelse, i hvilken de give tilkjende, at Christoffer Valkendorf paa Kongens Vegne har handlet med dem om deres Skib, at dersom de ville unde Kongen det, skulle de forskaanes med videre Omkostning og Besværing at gjøre derpaa, men om de selv ville beholde det, da maa de, naar Kongen ikke har det behov, bruge det til sin egen Nytte; og at de herefter have overgivet Kongen Skibet. Kongen takker derfor og beder, at de, naar Skibet har fuldgjort den Reise, det nu er paa, ville lade annamme det og indlægge for Byen, og lade det vel forvare med Skyt, Krudt, Lod og al anden Tilbehøring, saa det ikke bliver fordærvet, indtil videre Besked. Abramstrup 18 Mai 1558. T. V. 367. Afskr. 237—238.

Til Christiern Munk, at Kongen vil foretage en ny Vandkunst til Kjøbenhavns Slot, hvortil Munk skal lade hugge 100 rette runde Aspetræer, 13—14 Alen lange og rumt ½ sjællandsk Alen tykke, samt sende dem med et af de Skibe, han er paalagt at kjøbe til Kongen, eller, om slige mangle, med fragtet Skib. Kjøbenhavn, udat. [1558]. T. V. 369. Afskr. 238.

Christoffer Valkendorf har tilskrevet Kongen, at han har gjort en Handel og Kontrakt mellem sig paa Kongens Vegne paa den ene og dem paa Bryggen i Bergen paa den anden Side om de Embedsmænd [ɔ: Haandverkere], som de holde paa Bryggen og ingen Privilegier derpaa have, saa at de have bepligtet sig til, at disse Embedsmænd til St. Michelsdag skulle rømme Bryggen; han har derhos tilkjendegivet, at ham synes godt at være, at Kongen, om han i denne Anledning bliver besøgt af de Lybske, ikke tilsteder dem længere at blive der. Kongen er fornøiet med Kontrakten, og de Lybske skulle i fornødent Tilfælde faae tilbørligt Svar. Valkendorf har ogsaa meldt, at han har handlet med Borgerne i Bergen, saa de velvillig have undt Kongen det Orlogsskib, som de med Throndhjems Borgere og andre Undersaatter have udgjort til Rigets Tjeneste. Herom gives ham tilkjende, at Bergens Borgere have tilskrevet Kongen om samme Skib, at de vilde unde det, og

igjen begjæret at faae Brev paa herefter at være frie for saadan Skibsudrustning; dette kan Kongen ikke tilstaae, men har tilskrevet dem med Tak og Befaling til, efterat Skibet har fuldgjort sin Reise, at indlægge det for sin By og lade det vel forvare indtil videre Besked. Valkendorf skal derfor give den samme Mening tilkjende, dog holde det hos sig selv om det Brev. Kongen besværer sig at give dem igjen, om han skal beholde Skibet, og naar han har handlet med de andre Undersaatter i sit Len om deres Skib og Skibshjælp, skal han strax lade Kongen det vide; det ene Skib, han har skikket ned, sendes ham igjen, at han skal beholde det der til Slottet og bruge det til Kongens Behov. Abramstrup 19 Mai 1558. T. V. 370. Afskr. 238—239.

Christiern Munk har meldt, at han har beseet Blokhuset i Flekkerøen, og skikket et ret Maal, hvor vidt og bredt det er baade paa Runddeler og i andre Maader; han har ogsaa skrevet, at han har beseet nogle af de Skibe, som Bønderne i nogle Len havde bygget, eftersom de ere taxerede for, og at de ikke kunne afsted komme at udrede Skibet med Anker, Toug, Skyt, Krudt, Lod og anden Tilbehøring paa Orlogsviis. Han skal lade Blokhuset aldeles blive ved Magt baade med Folk og Skyt som nu; Kongen vil med det Første forskikke nogle af Rigsraaderne derop at besigte det, og C. Munk skal da rette sig efter deres Befalinger. Skibene maa han lade Bønderne færdiggjøre saa meget, som de derpaa godvillig gjøre ville, og forresten see igjennem Fingre med dem og lade dem blive utiltalte; han skal efter Leiligheden faae Besked, hvorledes han med samme Skibe handle skal. Som han ogsaa har meldt, at han har ladet forfare om Kongens Skib David, at det staaer til at optage, dog at det vil komme Kongen til ringe Gavn, da det er et gammelt Skib, saa skal han dog gjøre sin Flid til, at Skibet bliver optaget, og snarest muligt forskikke det ladet med Tømmer eller Deler til Kjøbenhavns Slot. — Seddel i samme Brev: Kongen vil ogsaa med det Første lade sit Skib Saltholken løbe efter Tømmer og et andet Skib efter Steenkul; naar disse Skibe komme i hans Len, skal han strax forskaffe dem deres fulde Lad, og forskaffe Kongen klare Vidnesbyrd og Undersaatternes Brev og Segl paa, hvad de bevilge og samtykke ville, aarligen godvillig at udgive for deres Skibs Udrustning. Nyborg 15 Juni 1558. T. V. 375. Afskr. 240—241.

Thrond Iverssøn har givet tilkjende, at han med Skibene har løbet under Norge, men ikke fornemmet Sørøverne, at Fetalien meget formindskes, og at det er 2 gode beseglede Skibe, som Undersaatterne af Bergen og Oslo have udgjort. Han skal efter sin Bestillings Lydelse holde sig under Norge, til han ikke har mere Fetalie i Forraad, end han behøver til at løbe ned til Kjøbenhavn; naar har afløber, skal han tage med de to Skibe af Bergen og Oslo, og i det Sted forskikke Kongens Skib Koen til Christiern Munk paa Agershuus og Gabriel til Christoffer Valkendorf paa Bergenhuus; disse Lensmænd have faaet Brev om, hvorledes de dermed handle skulle. Han maae foruesle [ɔ: ombytte] Folket paa disse Skibe, sætte dem af det Oslo Skib paa Koen og Folket af Bergens Skib paa Gabriel. Det bedste Skyt af Skibene skal han tage og indsætte paa Oslos og Bergens Skibe og lade dem dermed nedløbe, dog at han i det Sted forordinerer andet Skyt ind paa Gabriel og Koen, saa de blive udfliet med maadeligt Skyt. Dersom han formærker noget Synderligt, som begiver sig i Søen, skal han strax iligen lade Kongen det vide. Eskeberg 25 Juni 1558. T. V. 380. Afskr. 241—242.

Til Christiern Munk, at da Borgerne i Oslo og Stavanger beklage sig, at de ikke altid kunne holde Riget et Orlogsskib til Tjeneste, har Kongen tilskrevet dem at ville annamme det Orlogsskib til sig, som de have udgjort, og lade dem være frie for at holde Orlogsskib; Orlogsskibet Koen skal i det Sted blive liggende for Agershuus, dog saa, at naar det er fornødent at udgjøre nogen Orlogsskibe, skulle de med Folk og Fetalie efter deres Formue dertil være tilrede, eftersom de før ere taxerede. Naar Thrond Iverssøn sender Koen, skal han derfor lægge Skibet ind for Slottet til videre Besked og have godt Tilsyn med det og dets Tilbehør, saa det ikke fordærves. Dat. som foreg. T. V. 382. Afskr. 242.

Til Christoffer Valkendorf, i lige Maade et Brev til Borgerne i Bergen om Skibet Gabriel. ibid.

Til Borgerne i Bergen, Throndhjem, Stavanger og Finmarken, at Kongen, da de tit have beklaget, at det storligen er dem til Besværing altid at holde et Orlogsskib tilrede til Rigets Tjeneste, har forordineret, at hans egne Skibe altid skulle blive beliggendes for N. Slot til at bruges i Søen, om Behov gjøres, og vil han i det Sted til sig annamme det Orlogsskib, de nu

efter hans Befaling have ladet udløbe med de andre Skibe under Norge, hvorimod de med Skibe at holde herefter skulle være forskaanede, dog saa at de, naar Kongen maa lade sine Orlogsskibe udløbe, da efter Formue med Folk og Fetalie tilhjælpe dem, eftersom de forud blive taxerede for. Eskeberg 25 Juni 1558. T. V. 382. Afskr. 243.

Til Borgerne i Oslo og Tønsberg, i lige Maade om et Skib, som skal blive beliggende hos N. Slot. Dat. som foreg. ib.

Til Christiern Munk, at Kongen har undt Brevviserne Wolf Tost, Lucas Tryb og Casper Ausburger paa nogle Aar at bruge Bjergverkerne [i Thelemarken] Zoltnesbjerg [Goldnes] og Mosibjerg med det Selskab, de til sig tage, og han skal derfor hjælpe dem at komme til at bruge samme Bjergverk; indtil anderledes bestemmes, har Kongen ogsaa til Bjergverkets Behov undt dem Kronens Gaarde Seslegaard [Sælid] og Sunsseborn [Sundsbarm] paa Gullenesbjerg, og han skal derfor forskaffe de Bønder, som der nu boe, andre Boliger. Den Seierhytte, som var bygget i Skienssyssel, skal være afbrudt, og den Strøm, som dertil løber, gravet af sit rette Løb til et andet Sted, og der være sat en Sagmølle, hvorved Kongens Laxefiskeri er ødelagt; C. Munk skal derfor undersøge, hvem der har gjort det, og naar Kongen vil have en anden Seierhytte bygget, sørge for, at den kommer til at staae paa den gamles Sted, og at Vandet kommer i sit rette Løb igjen. Eskebjerg 26 Juni 1558. T. V. 383. Afskr. 243—244.

Til Wolff Thost, Lucas Tryb og Casper Ausberg, at de i 20 Aar maa bygge, arbeide og bruge Kongens Bergverk i Norge, som er Guldnesberg og Moiseberg i Skienssyssel, dog at de og deres Selskab skulle flittig og trolig drive og forfordre Arbeidet, og mod Kongen, Hertug Frederik og Riget i alle Maader holde og skikke sig i al Troskab. Kongen vil have sig forbeholdt imidlertid at tillade Andre der i Riget at bygge Bergverk; dog skulle de og deres Selskab i de 20 Aar ubehindret nyde de Zeche i Guldnesberg og Moiseberg, som de arbeide og bruge, og paa ingen Maade derfra trænges. De skulle og give Kongen Tiendeparten af alt det Kobber og Sølv, de der vinde, og intet Kobber eller Sølv sælge uden til Kongen alene, efter den Skik og Bergordning, som i Norge tilforn er. Dersom de formærke og kunne oplede noget Bergverk, som er Haab til at bruges til nogen Fordeel, skulle de give Kongen eller

hans Efterkommere det tilkjende, og efter de 20 Aars Forløb skulle Guldnesberg og Moiseberg frit ubehindret uden al Gjensigelse atter komme til Kronen. Disse Artikler skulle de holde, om de ikke ville have forbrudt dette Brev. Eskeberg 26 Juni 1558. R. VI. 621. Afskr. 359—360.

Til de Samme, at Kongen, forat de des bedre kunne bruge det fornævnte Bergverk og holde Heste og Folk, har undt dem to Kronens Gaarde Seslegaard og Nusseborne [Sundsbarm] paa Guldnesberg i Skienssyssel med al Rente og Tilliggelse, til anderledes tilsiges, dog at bygge og forbedre Gaardene og aarlig give deraf sædvanlig Skyld og Landgilde. Dat. som foreg. R. VI. 622. Afskr. 360—361.

Til Christiern Munk, at Kongen paa Jørgen Meners Begjæring har undt denne en Kronens Gaard By ved Skien, mod deraf at give den sædvanlige Landgilde, Tynge og Tjeneste til Kronen. Eskebjerg 26 Juni 1558. T. V. 384. Afskr. 244.

Til Christoffer Valkendorf, at Kongen har bekommet de Lybskes og andre vendiske Stæders Skrivelse om Skomagernes og andre Embedsmænds Besværing paa Bryggen i Bergen. Kopier sendes af Stædernes Skrivelse, Embedsmændenes Supplicats og Kongens Svar til Stæderne. Odense 4 Juli 1558. T. V. 389. Afskr. 244—245.

Tage Thott har givet tilkjende, at han efter Kongens Befaling har været i Rette med Undersaatterne af Viken om den halve Tønde Korn Hesteleie, som de meente at være dem nyt paalagt, og efterdi de have udgivet denne Hesteleie af gammel Tid, ere de tildømte at udgive den fremdeles. Han har ogsaa meldt, at Borgerne i Oddevald og Almuen i Viken ville unde Kongen det Orlogsskib, som de ere taxerede for at udgjøre. Før T. Thotts Skrivelse fremkom, have Undersaatterne i Viken havt deres Fuldmægtige hos Kongen i Aalborg, og begjæret at være frie for samme Hesteleie, klaget, at de skulle give hvert andet Aar 12 Skilling, og begjæret, at de maatte holdes med Gaardfæstning som de have været holdt af gammel Tid, nemlig Fæste hvert tredie Aar og ikke naar Bonden døde. Herpaa har Kongen da svaret, at han ikke vil have dem i Fordrag med samme Korn og Kjør at udgive, og at de skulle fæste deres Gaarde efter Kongens aabne Breves Lydelse, hvori Kongen ikke vil gjøre Forandring. Tage Thott skal derfor opbære slig Rente og Skyld af dem, som de hertil gjort og givet have, og holde

det med Gaardfæstning, som Kongens Brev derom udviser. Det Skib, Undersaatterne have undt Kongen, skal han tage til sig, og tilsige Almuen, at de herefter skulle være forskaanede med Skibe at udrede, dog at de i fornødent Fald skulle hjælpe Kongens Skibe med Folk og Fetalie, hver efter sin Formue. Mogens Gyldenstjerne, Statholder paa Kjøbenhavns Slot, har faaet Befaling til at forskikke en Skipper efter Skibet og da medsende Thott de to aabne Breve, han havde nedsendt. Dat. 11 Sept. 1558. T. V. 406. Afskr. 245—246.

Til Verner Parsbjerg paa Sølvitsborg og Tage Thott, at Kongen vel har kaldet Raadet til sig til Kolding til Mortensdag, men at de dog skulle blive og passe paa deres Slotte og give nøie Agt paa, hvad i Sverige passerer, samt vælge gode og forstandige Karle til Speidere derinde. Den, der sidst var kommen derfra, havde ladet sig en heel Hob indbilde. Koldinghuus 10 Octbr. 1558. T. V. 416. Afskr. 246.

Til Evert Bild, at Superintendenten Mester Hans Gaas, som for en Tid siden fik Brev om med Lensmændene at overveie, hvorledes Sogneprester, Hospitaler og Skoler i Throndhjems Stift skulle forsørges med tilbørlig Rente og Underholdning, har nu været hos Kongen og overantvordet Register paa nogle Brøst, som findes i hans Stift, Religionen anrørendes. Da Superintendenten imidlertid ikke har raadslaaet med E. Bild, sendes Sagen til denne, for at de i Forening kunne foreslaae den bedste Maade at afhjælpe de Brøst, der maatte være, og forskaffe Prester, Hospitaler og Skoler en Underholdning af den geistlige Rente, som kan blive langvarende; Kongen vil derefter gjøre en Skik derpaa. Christoffer Valkendorf paa Bergenhuus har ogsaa faaet Brev om med Superintendenten at overveie Sagen for sine Lens Vedkommende. Naar han har undersøgt Alt, skulle de alle 3 [4?] forsamle sig paa beleilig Tid og Sted, og da tilhobe gjøre et klart Register paa, hvad de kunne tænke bedst med samme geistlige Handel. Kolding 24 October 1558. T. V. 420. Afskr. 246--247.

Til Christoffer Valkendorf, i lige Maade ultima excepta clausula. T. V. 421. Afskr. 247.

Til Tage Tott, som har meldt, at noget forlangt Tømmer ei var at faae der i Lenet, sendes en Penson N, som veed at paavise det, og befales at hjælpe ham med Hugst o. s. v. Kolding 5 Decbr. 1558. T. V. 431. Afskr. 247.

Osvald Ulrich fik Brev paa Livstid paa Kronens Gaard Medelby i Skiens Len i Gjerpen Sogn, som han nu paa boer, mod at holde den ved Hævd [o. s. v. som almindeligt] og mod Kul at brænde til Kongens Behov, naar han tilsiges, som han hidtil har gjort. Kolding St. Nicolai Dag (6 Decbr.) 1558. B. VI. 623. Afskr. 361.

Mester Wulff Hammersmed i Norge fik Bestilling. Kongen har undt ham Kronens Jernhytte i Skienssyssel med Hammer og al Redskab, til anderledes tilsiges, dog at han skal holde sig og sit Folk og Svende, som han bruger til Jernhytten, paa egen Omkostning med Løn og Underholdning, og aarlig give Kongen i Afgift den niende Vog godt Stangjern af alt det Jern, han der smeder og gjør, efter Kjøbenhavns Vægt, og være forpligtet at sælge Kongen hvert Aar 300 Voger godt Stangjern efter Kjøbenhavns Vægt, hver Vog for 30 Skilling dansk. Kongen vil lade Lensmanden paa Bratsberg regne med ham hver Maaned og betale ham det Jern, han paa Kongens Vegne bekommer af ham, og hvis Jern han ydermere kan forarbeide, maa han sælge og forvende til sin Nødtørft, hvor han vil. De Jernkloder, han gjør til Kongens Skyt, skal han faae betalt efter deres Værd. Han skal selv bekoste al Kul, Jern, Steen, Ild og Arbeidsløn, og dermed ingen Besværing gjøre Undersaatterne; dog skal han have fri Skov til Kul og Ved af Kronens Bønders Skove, hvor ham næst og beleiligst er at hugge til Hyttens Behov og ei ydermere. Lensmanden paa Bratsberg skal forstrække ham paa hans Arbeide til Underholdning hvert Aar, saalænge han har Hytten, 100 Tønder Malt, Tønden for 2 Mk. Dansk, og 50 Tønder Rug, hver Tønde 2½ Mk. Dansk; Halvdelen heraf skal med ham afregnes i hans Betaling for det Jern, Kongen kjøber af ham, og den anden Halvpart vil Kongen have ham forstrakt til hans Underholdning om Vinteren, og skal han derfor betale Kongen med Jern den anden Sommer. Hvad han opbærer paa sit Arbeide og til Underholdning for sig og sit Folk, skal han selv stande Kongen til Rede og Regnskab for, og holde Kongen det skadesløst. Om Kongen bliver til Sinds at forandre Jernhytten eller Mester Wulff ei vil bruge den længer, da skal han levere fra sig Hammeren og alt Tilbehør i Jernhytten efter hans Inventarium ligesaa godt som han det annammede, og holde samme Redskab færdigt og ved Magt paa egen Omkostning, saalænge han bruger det. Ligeledes skal han holde Hytten ved

Bygning med Tag og Vægge, men dersom det ganske Hyttehuus forfalder og maa opbygges paany, da skal Lensmandén opbygge ham det uden Besværing. Kongen har og undt Mester Wulff Kronens Bondegaard nordre Foss, som han nu selv udi boer, saalænge han er Hammersmed, fri for Afgift, ligeledes 2 andre Gaarde Hovig og søndre Foss til Kul til Hytten. Gaardene skal han holde ved Hævd og Bygning og ikke forhugge Skovene til Upligt. Koldinghuus 9 Decbr. 1558. R. VI. 624. Afskr. 361—363.

Til Christiern Munk, at Brevviseren Oluf Hammersmed har været hos Kongen, og Rentemesteren Jochim Beck har regnet med ham for det Stangjern og „Skenner“, Kongen har faaet af ham og skulle være komne til Kjøbenhavns Slot, og derfor ladet ham aldeles afbetale, som Munk kan erfare af den medfølgende Seddel. Kongen har nu paany ladet give ham sin Bestilling, hvorledes han skal Jern til Kongen forarbeide, og hvad Kjøb han skal give paa samme Jern. Munk skal derfor rette sig derefter og sørge for, at Kongens Foged i Skien modtager Jernet og leverer ham, hvad ham efter hans Bestillings Lydelse skal paa Regnskab antvordes. Han skal og forhandle med Cort Dancker, at Kongen ogsaa efter den samme Maade bekommer af ham det Jern han smeder, og det i lige Maade hver Maaned bliver med ham regnet og afbetalt, og han skal handle vel med samme Smede, at de kunne blive villige og fange Fyldest for sit Arbeide itide og efterhaanden, som de arbeide til. Kolding 12 December 1558. T. V. 435. Afskr. 248.

Til Tage Thott, at Brødrene Jørgen og Otto Brade have ladet berette, hvorledes Kong Hans skal have givet deres Morbroder Otto Rud noget Gods i Norge, som en Mand ved Navn Nils Raffuelsen [Ravaldssøn] havde forbrudt under Kronen, fordi han gav sig under Rigens Fiender og førte Avinds Skjold mod Riget; og nu skal en Svenske ved Navn Nils Krumme være inddraget i Norge og der annammet samme Gods, og sagt sig at være Nils Raffuelsøns Arving. For at denne Sag engang for alle maa komme til Ende, har Kongen ladet udgaae Befalingsbrev til Rigens Kansler i Norge, at han skal tage til sig Lagmænd og Lagrettesmænd der, og endelig dømme dem imellem. Tage Thott skal derfor strax gjøre Arrest paa samme Gods, og tilsige alle Bønderne paa Godset at sidde stille og ingen af Parterne svare i nogen Maade, førend Sagen er indkommen for Rigens Kansler og der er gangen Dom paa,

hvem samme Gods bør at have med Rette. Kolding 12 Decbr.. 1558. T. V. 437. Afskr. 248—249.

Til Kong Gustaf af Sverige, om samme Sag. Efterat Nils Ravaldssøn havde forbrudt det omtvistede Gods, havde nogle af hans Arvinger tilholdt sig samme, men Lagmændene og gode Mænd dømte da efter Kong Hans's Brev Jørgen og Otto Brade Godset til. Nils Krumme, Kong Gustafs Tjener og Raad, har nu annammet Godset og solgt en Part deraf. Da Kongen har givet Kansleren Befaling at kalde denne Sag for sig i Oslo St. Hans Dag førstkommende, anmodes Kong Gustaf om at tilholde Nils Krumme at møde der til den Tid med sine Breve og Beviisninger. Udat. [Decbr. 1558.] T. V. 441. Afskr. 249—250.

Kongens Hofsinder Jørgen Daa fik Brev at maatte til sig indløse fra Thrond Iverssøns Arvinger Utsteins Kloster for den Sum Daler, hvorfor det staaer i Pant, og derpaa nyde og bruge dette Len for et frit brugeligt Pant, til det bliver ham igjen afløst, med Forpligtelse at lade sig bruge i Kongens Tjeneste for en Skibshøvedsmand inden eller uden Riget, naar tilsiges, ligesom Thrond Iverssøn har gjort. Cum claus. consvet. Kolding 18 Decbr. 1558. R. VI. 625. Afskr. 363.

FREDERIK DEN ANDEN.

1559—1588.

1559.

Christoffer Walkendorf fik Brev som følger:

Frederik II. Vor Gunst tilforn. Viid, at din Skrivelse, som du haver tilskrevet den stormægtigste, høibaarne Fyrste og Herre Hr. Christian III, Danmarks, Norges, V. og G. Konge, etc. vor kjære Herre Fader, høilovlig Ihukommelse, er os tilhændekommet, udi hvilken du formelder, at Tidninge er der, at høimeldte vor kjære Hr. Fader skulde have tilsagt de liflændiske Herrer Hjælp imod de Rydser, og du derfore begjærer at maatte derom fange Besked at vide, om saa var, at du kunde bestille paa Vardøhuus udi Finmarken god Opseende med Alting, da give vi dig tilkjende, at hverken høimeldte vor kjære Hr. Fader ikke heller vi have nogen Hjælp tilsagt de Liflænder, ikke heller foretaget noget imod Rydsen, men nogen vore Raad ere indskikket udi Rydsland at handle om Fred og Enighed imellem Rydsen og de Liflænder. Dog bede vi dig og ville, at du ligevel lader have god Opseende med Alting paa forᵉ Vardøhuus og i Finmarken, som du kan tænke magtpaaliggendes er, dog at ingen af Undersaatterne derover forsømme deres Næring og Tæring, uden du formærker Andet, end man nu af veed. Samledes som du melder i samme din Skrivelse om de Embedsmænd [Haandverkere] i Bergen, som Kjøbmændene have under dem, at de ikke ville sværge dig paa vore Vegne, og derhos hid forskikke nogen Artikel, om hvis du har handlet med dem, og giver tilkjende, at de ikke vilde nøies med den Afsked, som Stæderne blev given udi Aalborg, da bede vi dig og ville, at du lader tiltale og med Ret forfølge saa mange af samme Embedsmænd, som

du vedst de ere pligtige at sværge os og det ikke ville gjøre, og dem lader gjøre fredløse. Og dersom og Nogen ere, som formene dem at være privilegerede og ikke bør at sværge os, da bære de vel frem for Retten, hvormed de dem ville forsvare, og naar du haver Deels dem [ɔ: nogle af dem] fredløse eller udslæger efter Loven, at du da siden forbyder dem at handle eller have nogen Bruggelse [Næring] der sammesteds, desligeste og forbyder andre at handle med dem. Desligeste forfare vi, at Johan Jellofssøn Falkner til Amsterdam skal have ladet bygge et Skib for Gude Tharaldssøn og Thrond Benkestok, at samme Skib skal være betalt paa 2 eller 3 Daler nær, da efterdi vi ere tilsinds at ville beholde samme Skib, bede vi dig og ville, at du lader regne med forne Johan Falkner, hvis forne Skib kommer at staa, og paa vore Vegne betaler ham saameget, som han rester af samme Betaling, og at du siden lader annamme Skibet og det forskikker ind for vort Slot Kjøbenhavn. Og haver vi tilskrevet os elskelige Hr. Magnus Gyldenstjerne, Ridder, vor Mand og Raad, at han paa vore Vegne skal forskikke fra Amsterdam en Bøssesmed, som kan smede Jernslanger [Kanoner], og han skal udtage saameget Jern, som til samme Skjøt fornøden er. At du derfor ogsaa lader regne og betale hvis Jern, som saa til vort Behov udtaget bliver, og lader bestille, at samme Smed med forne Jern bliver forskikket til Kjøbenhavn, og at du udi alle Maader rammer og vider vort Gavn og Bedste, som vi dig tiltroe. Befalendes dig Gud. Kolding 14 Januar 1559. Dominus rex manu propria subscripsit.

Seddel udi samme Brev.

Sammeledes dersom de tydske Kjøbmænd paa Bryggen ville hardt staae paa det Brev, Konning Christiern [II] haver givet dem, lydendes blandt Andet, at Embedsmændene skulle være Kjøbmændene undergivet, da har du derpaa at give for Svar, at samme Brev lyder ikke længer, end anderledes bliver med dem handlet. Siden har der været anderledes med Konning Christiern efter Konning Hans's Død. Og der han da har confirmeret deres Privilegier, da er denne Artikel ikke bleven meldet og ei heller confirmeret. Samledes har høibaarne Fyrste Konning Frederik, vor kjære Hr. Farfader, ogsaa confirmeret deres Privilegier, og denne Artikel i samme Confirmats ikke er rørt; saa er og samme Brev udgivet paa den Tid, Konning Christiern ikke var en regjerende Konning i Norge, men hans Hr.

Fader, Konning Hans, levede endda og havde Regimentet, derfor kan samme Brev føie have paa sig. Datum ut in literis, dominus rex etiam subscripsit. T. VI. 12—14. Afskr. II. 1—4.

Fru Marine Pedersdatter, Nils Lystrups Efterleverske, forlenes efter sin Mand uden Afgift med følgende Kronens Gaarde paa Hudrum i Agershuus Len: Hof, skylder aarlig 5 Skippund Salt, Haasøen [ved Drøbak], skylder 4 Skippund Salt, og Vildstad [Vivelstad i Lier?] skylder 4½ Skippund Salt. Cum claus. consv. et inhib. solita. Odense 17 Februar 1559. R. VII. 487. Afskr. II. 619.

Til Tage Thott, Erik Rosenkrands og Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vider at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at vort Slot N.[1] ikke skal være med Skøt, Lod og Krud og anden Nødtørft saa foresørget, som Behov gjøres, da endog, Gud være lovet, vi ikke vide os med Nogen at have Uenighed, ville vi ligevel at vore Slotte saa maatte blive forseet med Alting, hvis derpaa fornøden er, paa det at, dersom — Gud forbyde — Noget hastigt paakom, man da kunde have tilrede, hvad man skulde paa holde. Thi bede vi Eder og begjære, at I strax med det første overveier, hvad Eder fattes enten Skøt, Lod eller Krud der paa Slottet, sammeledes lader forfare, om der findes nogen Brøst paa Bygningen, og hvis I ikke selv kan færdig gjøre, at I da strax tilskriver os. Siden ville vi lade finde der Raad til. Odense 19 Februar 1559. T. VI. 30. Afskr. II. 4.

Til Christoffer Walkendorf.

Fr. II. V. G. t. Vid, at stormægtigste, høibaarne Fyrste Hr. Christian III etc. vor kjære Hr. Fader har undt og forlenet os elskelig Jørgen Daa, vor Hofsinder, vort og Kronens Kloster, Udstein Kloster, og vi nu har forlovet ham at drage did det at annamme. Thi bede vi dig og ville, at naar han dig tilsigendes vorder, at du da retter dig efter at være derhos tilstede, naar han skal annamme samme Kloster, og da have flittig Indseende med, at der bekommes hvis Inventarium, Jordebøger og anden Deel, som der bør at lades; sammeledes at du ogsaa forfarer, hvorledes samme Kloster er bygget og ved Magt holdt, den Stund Trund Iverssøn det havt har. Odense 19 Februar 1559. T. VI. 30. Afskr. II. 5.

Skolen udi Throndhjem.

Fr. II. Gjøre Alle vitterligt, at vi af vor synderlige Gunst

[1] ɔ: Baahuus, Bergenhuus og Agershuus.

og Naade, saa og paa det at Skolen udi vor Kjøbsted Throndhjem saa meget desbedre maa blive ved Magt, og Skolemesteren og Hørere der sammesteds kunne have deres nødtørftig Underholdning, have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at Skolemesteren der sammesteds, den som nu er eller herefter kommendes vorder, maa og skal her aarligen oppebære Halvparten af den Tiende udi Thingvold Prestegjeld udi Nordmøres Len, som Presten der sammesteds nu oppebær, og Hørerne i forne Throndhjems Skole skal aarligen mue oppebære Halvparten af Tienden, som Presten udi Vedøens Prestegjeld i Romsdalen nu oppebær, og forne Skolemester og Hørere siden at have, nyde, bruge og beholde forne Tiende til deres Underholdning, dog Presternes Rettighed i forne Prestegjeld efter Christenretten hermed uforkrænket. Odense 19 Februar 1559. R. VII. 488. Afskr. II. 622.

Peder Pederssøn, Borgemester i Throndhjem, fik stadfæstet Christopher Huitfeldts Brev til ham, at den af ham ryddede Part af Ødemarken Løvseter, liggendes hos Hofdal, i Melhuus Prestegjeld, skulde være hans arvelige Eiendom, imod at han svarer Leding og anden sædvanlig Afgift i Overensstemmelse med Christian III.s Brev, at hvilke af Undersaatterne i Throndhjems Stift, som vilde rydde Ødemarker og dem bebygge, skulde beholde samme Eiendomme arveligen mod at svare Leding og anden sædvanlig Afgift. Odense 19 Februar 1559. R. VII. 487. Afskr. II. 620. (jfr. Dipl. Norv. II. No. 1135).

Hospitalet udi Throndhjem fik Brev paa Kronens Part af Tienden i Orkedals og Medals [Meldals] Prestegjelde til de Fattiges Underholdnings Behov, dog saa at det ikke forvendes til andet end til de Fattiges Nytte og Gavn. Odense 19 Februar 1559. R. VII. 488. Afskr. II. 621.

Peder Bilds Forleningsbrev paa Bratsberg Gaard med Ske [Skien] Syssel og Gimsø Kloster.

Fr. II. Gjøre alle vitterligt, at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Peder Bild, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Odense, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne P. B., vor og Norges Krones Gaard Bratsberg med Skesyssel og

Gimsø Kloster med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, som os elskelige Christiern Munk, vor Mand og Tjener, nu hertil udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han aarligen hvert Aar til St. Hans Dag Midsommer skal gjøre os gode Rede og Regnskab for al visse og uvisse Rente og Indkomme af for^{te} Lene, baade Kronens og Stiftens Rettighed, Landgilde, Tiende, Sagefald, Gaardebygsel, Laxefiskende, Tømmerkjøb og alt andet, som deraf falder og Fordeel kan give, og deraf skal for^{te} Peder Bild nyde og beholde Halvdelen baade af Visse og Uvisse og anden Halvparten at komme os til Bedste. Og ville vi os forbeholdet have al Tolden og Vrag, som der kan falde udi Langesund eller andensteds der under Lenet. Sammeledes skal han førdre Jernhammeren og Hammersmedene paa Jernhytterne med Korn, Fetalie, Pendinge og andet Nødtørft af vor Anpart og Rettighed, og igjen annamme hvis Jern og anden Arbeid, som os kan tilkomme af Hammersmedene efter deres Bestillings Lydelse, og samme Jern siden forskikke til Kjøbenhavn med klart og godt Regnskab, hvilket Jern vi og for os selv ville beholde. Desligeste skal for^{ne} Peder Bild lade bruge vore og Kronens Sagmøller og forskaffe dertil Tømmer, Stokke og anden Nødtørft, og hvis Deler, som der blive sagskaarne, skulle og føres til Regnskab og Halvfordelen deraf med halv Omkosten skal os tilregnes og Peder Bild anden Halvfordelen. Skal og for^{ne} Peder Bild nyde, bruge og beholde Bratsberg Gaard og Gimsøklosters Avl, Ager og Eng for sig alene uden Regnskab, og derimod bekoste al daglige Omkosten til sig og hans daglige Tjenere paa Gaarden udi Klosteret og udi Lenet og deraf Intet tilregne os, og saamange Maardskind og Losse, han hos Bønderne kan bekomme derudi Lenet, skal han kjøbe os til Bedste for vore Pendinge. Skal han og deraf tjene os og Riget med 4 væragtige Karle til Skibs med Kost og Underholdning, naar ham derom tilsiges, og bygge og forbedre for^{ne} Gaard og Kloster og dem holde ved Hævd og Magt og Tjenerne derpaa boendes ere ved Lov, Skjel og Ret og ingen af dem uforrette imod Norges Lov; cum clausulis consv. et inbibit. solita. Odense 20 Februar 1559. R. VII. 489. Afskr. II. 622. (jfr. 12 Septbr. 1559 og 11 April 1564).

Christiern Munk fik Brev om at være Borgerne udi Assens behjælpelig med at erholde Tømmer i hans Len til

et Orlogsskib, de havde under Bygning, og lade Bønderne forhjælpe dem samme Tømmer til Stranden. Midelfart 21 Februar 1559. T. VI. 31. Afskr. II. 5.

Kgl. Maj. aabne Credents, given Knut Steenssøn med sig til Island, hvor han skulde modtage Folkets Hylding af Kongen. Aarhuus 5 Marts 1559. R. VII. 491. Afskr. II. 625.

Peder Hvitfeld, Norges Riges Cansler, fik Kvittants for til Christiern Munk at have betalt hvad han var bleven skyldig for Nedenes, Lister, Midsyssel, Skien Syssel, Brunlaug Len og Gimsø Kloster, som have ligget under vort Slot Flekkerhuus[1] og Bratsberg, fra den Tid han af Christian III. fik samme Slot og Gaard, og til Paaske 1558, han dem kvit blev. Aarhuus 6 Marts 1559. R. VII. 493. Afskr. II. 626.

Til Christiern Munk [paa Agershuus].

Fr. II. V. G. t. Vid at vi behøve til vor Bygning nogen Saugdeler. Thi bede vi dig og ville, at du strax med det allerførste forskikker os med dette vort Skib 200 Tylter gode Saugdeler og dermed affærdiger samme Skib det snareste muligt er. Aarhuus 7 Marts 1559. T. VI. 36. Afskr. II. 5.

Søbrev.

Fr. II. G. A. v., at efterdi vi forfare, at mange Sørøvere og modvillige Skalke skulle dennem understaae og foretage at løbe under vort Rige Norge og der hemmeligen udi Havnene overfalde og berøve den søfarende Mand, saavel vore egne Undersaatter som andre, sammeledes undertiden gjør Landgang og plustre vore Undersaatter, som boe ved Søsiden, og ingen Herres eller Fyrstes Bestilling derpaa har, og en Part, som Bestilling har, gjør dog imod deres Bestilling, da have vi derfor ladet affærdige os elskelige Lasse Anderssøn at være øverste Høvedsmand over 4 vore Orlogsskibe, som ere Hector, Venus, Falk von Bergen og Nordmand, dermed at løbe fra vor Kjøbstad Kjøbenhavn og under vort Rige Norge udi Havne og andersteds der under Landet, saavidt som vore Strømme sig strækker, og dersom han der kan overkomme nogen slig modvillige Skalke og Sørøvere, skal han med al Flid og sin høieste Formue gjøre dem Afbræk og Nederlag, dog skal han ingen den søfarende Mand, som lø-

[1] Saaledes kaldtes i kort Tid den af Christian III. anlagte og oftere ovenfor nævnte Befæstning paa Flekkerøen udenfor det nuværende Christianssand.

ber paa sin rette Næring og Bjering, eller nogen Herres og Fyrstes Udligger udi Søen, som har deres Herres Bestilling, og der ikke imod gjør, hindre eller besvære udi nogen Maade; thi bede vi kjærlig alle vore kjære Herrer, Venner, Naboer og Forvandte, og strengeligen byde alle vore Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd og alle Andre, som forne Lasse Anderssøn med Skib, Folk og Gods hænder fore at komme, at I fordre og fremme dem til det Bedste, og dersom de af Storm eller Uveir indtrænges udi nogen Eders Havne, at I da ville undsætte dem med Anker, Toug, Folk, Fetalie og hvis anden Deel, de behov have, det ville vi med høimeldte vore kjære Herrer, Venner, Naboer og Forvandte, hver efter sin Stand, udi lige og større Maade kjærligen og gjerne forskylde og bekjende, og af vore egne Undersaatter det saa alvorligen havt have. Aarhuus 7 Marts 1559.

Udi lige Maade finge disse Efterskrevne Søbreve at være k. M. Høvedsmænd over disse Skibe, som ere: Jørgen Grøn — Venus; Vitus Brun — Falk von Bergen; Jacob Jude — Nordmand. T. VI. 38. Afskr. II. 6. (jfr. 7 Mai 1559).

Til Christopher Walkendorff.

Fr. II. V. G. t. Viid, at vi agte at lade affærdige et vort Skib til vort Land Færø og siden at løbe derfra og ind for vort Slot Bergenhuus efter et Skiblad Tømmer, og det siden føre ind under forne Færø; thi bede vi dig og ville, at naar vor Skipper paa forne Skib dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da strax forskaffer ham et Skiblad Tømmer, eftersom os elskelige Hr. Magnus Gyldenstjerne, vor Mand, Raad og Statholder paa vort Slot Kjøbenhavn, dig derom tilskrivendes vorder. Aarhuus 8 Marts 1559. T. VI. 39. Afskr. II. 7.

Christoffer Hack, Skriver paa vort Blokhuus udi Flekkerøen, forlenes med Halvparten af Kronens Gaarde Møgestoffue [Møglestue] og Kimvig, skylder tilhobe 3 Kohuder og 1 Bukkeskind, fri uden Afgift, saalænge han er udi vor daglige Tjeneste, og naar han det ikke længer er, skal han beholde samme to halve Gaarde for slig Landgilde, Tynge og Tjeneste, som nu deraf gjøres. Aarhuus 10 Marts 1559. R. VII. 493. Afskr. II. 626. (jfr. 15 Septbr. 1561).

Evert Bild, Embedsmand paa Stenvigsholm, fik Kvittants for at have antvordet Magnus Gyldenstjerne 3000 Daler, som vi lade forsende til vore Raad og Sendebud til Re-

bell [Reval], og til Slotsskriverne paa Kjøbenhavn at have leveret 10 Deger og 3 tørre Hjortehuder, 8 Deger og 1 Hindehud, 7 Elendshuder, 9 Ulveskind, 4 Bjørneskind, 3 Bæverskind, 34½ Timmer og 12 Graaskind, 22 Bævergjelde smaa og store, og 22 tørre Bæverrumper, hvilket Altsammen er paa Regnskab leveret af Stenvigsholms Indkomst. Aarhuus 12 Marts 1559. R. VII. 494. Afskr. II. 627.

Evert Bild fik udi lige Maade Kvittants paa 4000 Daler, 200 Lod hvid Brodsølv, 9 dobbelte Ducater, 3 Gold-Gylden, 3½ Timmer og 15 Maardskind, 13 Losseskind, 78 Hermelinskind, hvilket Foder k. Ms. Bundtmager til sig annammet har og er forne Daler, Sølv og Guld paa Regnskab leveret af Stenvigsholms Indkomst og for Skibsudredning. d. u. s. R. VII. 494. Afskr. 628.

Til Christopher Walkendorff.

Fr. II. V. G. t. Vi bede dig og ville, at du strax med det allerførste forskikker til vort Slot Kjøbenhavn de 4 Skibe, som vore Undersaatter udi vort Rige Norge udi Jegeren, Daleren, Ryefolcken [Jæderen, Dalerne, Ryfylke], sammeledes udi Sogn, desligeste udi Sundhordtland og udi Hardanger og Voss, have kjøbt og ladet bygge til vort og Rigens Behov, med alle samme Skibes Tilbehøring, Skøt, Lod, Krudt og anden Deel, efter dette indlagte Registers Lydende; desligeste at du bestiller os noget af den Bergerfisk, som er fanget i denne Vinter, den retteligen god er, og noget godt Rav og Rækling, desligeste nogen god Fisk, Hvalspek, og det forskikker til vort Slot Kjøbenhavn, saa at det visseligen og uden al Forsømmelse er der tilstede inden St. Laurentii Dag førstk. Og efterdi at vi forfare, at du skal have nogen Penge staaende hos Johan Falkner udi Amsterdam, som os tilkommer, da bede vi dig og ville, at du skriver ham til, at dersom vi forskikke vort Bud did at kjøbe til vort Behov Speceri eller anden Deel, og samme vort Bud besøger ham med vor egen eller vor Rentemesters Skrivelse, at han da antvorder samme vort Bud forne Penge at betale hvis han der paa vore Vegne kjøbendes vorder. Aarhuus 18 Marts 1559. T. VI. 47. Afskr. II. 8.

Optegnelse paa Lensmænd og Lagmænd udi Danmark og Norge, som vare forskrevne til k. M.s Kroning udi Kjøbenhavn.

[Efterat de danske Lensmænd, som skulde rende og tournere, ere opregnede, følge:]

Norske Lensmænd:

Christopher Walkendorff.
Christiern Munk.
Peder Hvitfeldt.
Evert Bild.
} Selv fjerde at komme hver.

Lagmændene udi Norge Søndenfjelds:

Laurits Olufssøn [Green] i Viken.
Nils Skriver udi Salsborg.
Pros Lauritssøn [Hørby] udi Oslo.
Nils Geirmundssøn udi Oplandene.
Jørgen Klaussøn udi Tunsberg.
Nils Skriver udi Skien.
Jon Simonssøn paa Agdesiden.

Nordenfjelds:

Severin [Pederssøn] Skriver udi Throndhjem.
Steffen Anderssøn paa Stig udi Helgeland.
Mads Størssøn udi Bergen.
Nils Jenssøn udi Stednanger [Stavanger].

Disse forne Lagmænd finge k. M. Brev at skulle være til forne Kroning udi Kjøbenhavn den Søndag næst efter St. Peders Dag ad vincula. Aarhuus 20 Marts 1559. T. VI. 51—53. Afskr. II. 9.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid at os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand, Tjener og Norges Riges Cantsler, har berettet for os, hvorledes at han har ladet bygge et Skib for vore Undersaatter, Bønderne udi Nøddeness [Nedenes] Len, os og Riget til Bedste, og derpaa har oppebaaret af forne vore Undersaatter 400 Daler, og hvis som Skibet kommer mere at staa, har Bønderne endnu hos dem, dog han har af hans Penge forlagt, som han dig selv ydermere berette kan. Thi bede v. d. o. v. at du regner med forne Peder Hvitfeldt, og hvis forne Skib kommer mere at staa, end som forne vore Undersaatter allerede har udlagt, at du da annammer samme Rest af forne vore Undersaatter udi Nedenes Len og betaler forne Peder Hvitfeldt og har flittig Indseende, at os og forne vore Undersaatter skeer Skjel. Aarhuus 21 Marts 1559. T. VI. 56. Afskr. II. 10.

Borgemester, Raadmænd af Throndhjem, og Borgemester, Raadmænd af Bergen finge Breve, at efterdi der er Trætte imellem dem, at I da paa baade Sider møder for k. M. udi Kjøbenhavn eller og skikke deres Fuldmægtige frem med hvis

Breve og Beviisninger de imod hverandre har, saa de ere der tilstede den Søndag næst efter St. Peders Dag ad vincula førstk. Aarhuus 21 Marts 1559. T. VI. 57. Afskr. II. 10.

Peder Hvitfeldt forlenes med Hammer Gaard.

Fr. II. Gjøre alle vitterligt, at efterdi stormægtigste høibaarne Fyrste og Herre Hr. Christian III. etc., vor kjære Herre Fader, høilovlig Ihukommelse, nogen Tid siden forleden har lagt Folde [Follo] Len fra Provstiet i Oslo, som os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand, Tjener og Norges Riges Cantsler udi Forlening har, og til vort Slot Agershuus, og derfor igjen undt og forlenet forne Peder Hvitfeldt Hammer Gaard med sin Tilliggelse, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Peder Hvitfeldt maa og skal have, nyde, bruge og beholde forne vor og Norges Krones Gaard Hammer Gaard med Bønder, Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, intet undertaget, som han nu selv dertil udi Værge har og Jesper Friis tilforn dertil havde, fri uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa, at han skal holde forne Hammer Gaard udi en Slotsloug og tro Haand, os og vore Efterkommere Konger udi Danmark og Riget til Bedste; skal han og tjene os og Riget deraf med 20 væragtige Karle til Land eller Vand med Kost og Fetalie, naar vi ham derom tilsigendes vorder, og skal han bygge og forbedre forne Hammer Gaard, og den holde ved god Hævd og Magt, og Tjenerne dertil liggendes ere ved Lov, Skjel og Ret, og ingen af dem uforrette mod Loven eller og dem udfæste af deres Gaarde, emeden og al den Stund de aarligen til gode Rede yde og udgive deres Landgilde og anden Rettighed, og holde deres Gaarde ved Hævd og Magt; skal han heller ikke besvære dem med nogen nye Huusbondshold eller paalægge dem nogen anden nye Besværinger i nogen Maade; sammeledes skal han frede Jagten og aldeles Intet jage eller lade jage, skyde eller skyde lade paa nogen de Enemærker, Skove og Eiendomme, der tilligger, uden aleneste paa de Skove og Eiendomme, som han med Adelen har Lod og Deel og er Adelens eget Arvegods, og skal han ei heller forhugge eller forhugge lade Skovene etc. Aarhuus 21 Marts 1559. R. VII. 495. Afskr. II. 628.

Christiern Munk fik Brev, at k. M. har skjenket hans Fru Moder 70 Fyrrebjelker til Drotningborgs Bygnings Be-

hov, som godeere og velhugne, 10 Qvarteer paa Kanten og 23 sjælandske Alen lange, at han dem fordi visseligen lader hugge og nedføre paa Strandbaren, saa de ere der nu Pintsedag førstk. Og skal han lade hugge dem udi Drammen. — Sammeledes fik og Hr. Christiern Munk k. M. Brev, at han lader skjære 100 Tylter tykke Deler, som kaldes Danmarks-Last, til forne Drotningborgs Bygnings Behov. — Item blev forhandlet med k. Maj., at hans Naade laante hans Frue Moder det Skib, som ligger udi Langesund, og Bønderne lod bygge dersammesteds, at det skulde føre forne Bjelker og Deler ned udi Riget. Drotningborg 29 Marts 1559. Relatore Coruitz Wefildt. T. VI. 58. Afskr. II. 11.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, hvorledes at der skal staa noget Skøt udenfor vort Blokhuus udi Flekkerøen, som ikke skal være vel forvaret og letteligt til at borttages, dersom nogen Oprør skede; thi bede vi dig og ville, at du med det første annammer samme Skøt ind paa vort Slot Agershuus og der lader det blive bestaaendes, og at du forordinerer 12 eller 14 Karle med noget Skøt, som tjener til at bruge inden udi Blokhuset, at det bliver derpaa beliggende, og have med altingest flittig Opseende, om noget hastigt paakomme, og forskaffe samme Karle nødtørftig Underholdning til Mad og Øl den Stund, de der beliggendes vorder, og at du beskriver os al Besked til, hvorom altingest tilstaar, og hvad Forraad du har der paa Slottet. Drotningborg 11 April 1559. T. VI. 67. Afskr. II. 12.

Christiern Munk fik k. M. Skrivelse, at efterdi han skriver k. M. til, at der skal være Brøst for Skøt og Krudt, at han fordi selv finder Raad dertil at forsørge Agershuus Slot med nødtørftige Skøt og Krudt og anden [Deel]. Aarhuus 17 April 1559. T. VI. 78. Afskr. II. 13.

Tage Thott fik k. M. Skrivelse, at som han skriver Kongen til, at der skulde være Brøst for Skøt og Krudt paa Baahuus Slot, da beder k. M. ham og begjærer, at han selv finder Raad til Krudt og Skøt forne Slot at lade med besørge, og at han har godt flittigt Opseende med Alting, som k. M. ham tiltroendes er. Aarhuus 18 April 1559. T. VI. 78. Afskr. II. 13.

Til Christoffer Thrundssøn.

F. II. V. G. t. Vid at vi have tilskrevet os elskelige Hr. Mogens Gyldenstjerne, Ridder, vor Mand, Raad og Stat-

holder paa vort Slot Kjøbenhavn, at han skal lade de 4 vore Orlogsskibe, som vare bestillet at skulle løbe under vort Rige Norge, strax med det allerførste udløbe ind for Husum eller derhos udi den Egn, hvor Skibene kunne være forvaret; thi bede v. d. o. v. at du retter dig efter at give dig ind paa samme Skib og dem følger, og strax de komme til Husum eller derhos, at du da iligen og uden al Forsømmelse giver dig selv personligen til os. Og ville vi lade bestille paa Rendsborg Slot hos Hr. Iffwenn Rewenntlow eller Huusfogden der sammesteds udi hans Fraværelse, at du der skal fange at vide, hvor du os først finde kan; siden ville vi give dig videre Besked, hvorefter du dig skal vide at rette. Og efterdi vi forfare, at de Dynnerskær [Dytmersker] skulle have nogen Bøierter liggendes udi en Vand kaldes Støer, bede v. d. o. ville, at du har god Opseende med, saa at vore Skibe ikke komme udi deres Farvand, før du fanger af os videre Besked. Koldinghuus 7 Mai 1559. T. VI. 85. Afskr. II. 14.

Til Christopher Hvitfeldt.

Fr. II. V. s. G. t. Vider at denne Brevviser Rasmus Pederssøn har berettet for os, hvorledes at han nogen Tid siden forleden udi vort Rige Norge kom for Skade og ihjelslog en Karl ved Navn Rasmus, og der nu forvides ham af vore Undersaatter, Borgere udi vor Kjøbstad Wisby, og forbydes ham for samme Sag at mue boe hos dem, og beretter forne Rasmus Pederssøn, at han har søgt og bespurgt sig efter den Dødes Eftermaalsmand og Arvinger, og dog ikke kan dem opspørge, og derfor ikke kan komme til nogen Forligelse om samme Manddød, som han siger, og ydermere al Leiligheden har at forfare af denne hans indelukte Suplicantze; thi bede vi Eder og begjere, at I paa vore Vegne annammer af forne Rasmus Pederssøn en temmelig Bod og siden til Thinge lyser vor Fred over ham, dersom han ellers samme Gjerning ærligen gjort har. Udi vort Feldtleier til Meldorp udi Dytmersken 10 Juni 1559. T. VI. 96. Afskr. II. 15.

Til Christopher Walkendorff.

Fr. II. V. G. t. Vid at de Lybske og andre vendiske Stæder have os tilskrevet og beklage, at dem gjøres Forfang paa nogre deres Friheder der udi vort Rige Norge; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter at give dig til os, saa at du est hos os tilstede udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn med det aller-

første, eftersom du tilforn har fanget vor Skrivelse om, tagendes med dig al Besked, som du vedst, de vendiske Stæder ere anrørendes, at du derpaa kan gjøre os god Underviisning. Itzehou 17 Juni 1559. T. VI. 98. Afskr. II. 16.

Til Tage Thott, at han snarest muligt skal lade indskibe i Kongens Skib Falken, med hvilket Hans Holst skulde løbe ind i Svansund, „den Stald, som I til vort Behov har ladet tilhugge, og hvis Tømmer det ydermere kan drage.“ Kjøbenhavn 29 Juni 1559. T. VI. 102. Afskr. II. 16.

Til Tage Thott, at han skal lade hugge 20 Bjelker 12 Alen lange, 48 Stolper 6 Alen lange, 40 Sparrer 10 Alen lange og 22 Leyder og Fodstykker godt fuldsom Tømmer, og levere det til Peder Bild, som havde laant noget Tømmer til Kongens Moder til Koldinghuus Bygningers Behov. Kjøbenhavn 5 Juli 1559. T. VI. 108. Afskr. II. 16.

Til Tage Thott, at han skal forskaffe Bernt Bagge, der med Kongens Skib Lammet skulde løbe ind i Svansund, en Ladning Indholt og andet Skibstømmer. Kjøbenhavn 25 Juli 1559. T. VI. 114. Afskr. II. 17.

Christiern Munk fik Brev paa Søndmøre Len.

Fr. II. Gjøre alle vitterligt, at vi af vor synderlige Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelig Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, os og Riget her til gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne C. Munk vort og Norges Krones Len Søndmøre Len, med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undertaget, som han nu selv udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlige Tjeneste og afkvitte de 100 Daler, som vor kjære Herre Fader, høilovlig Ihukommelse, hans Besolding med forbedret havde; og skal han holde Godset ved Hævd og Magt og Tjenerne derpaa boendes ere ved Norges Lov, Skjel og Ret, og ingen af dem uforrette imod Loven eller og dem udfæste af deres Gaarde, emeden og al den Stund de aarligen til gode Rede yde og give deres Landgilde og anden Rettighed og holde deres Gaarde ved Hævd og Magt; skal han heller ikke besvære dem med nogen nye Huusbondshold eller paalægge dem nogen

anden ny Besværing i nogen Maade; sammeledes skal han frede Jagten og aldeles intet jage eller jage lade, skyde eller skyde lade paa nogen de Skove og Eiendomme, der tilligger, uden aleneste paa de Skove og Eiendomme, som han med Adelen har Lod og Deel og er Adelens eget Arvegods, og skal han heller ikke forhugge eller forhugge lade nogen de Skove, der tilligger, til Upligt i nogen Maade; cum inhibitione solita. Kjøbenhavn 8 August 1559. R. VII. 497. Afskr. II. 630.

Til Peder Bild.

Fr. II. V. G. t. Vid at vi have befalet vore Hammersmede paa Jernhytterne udi Skien at skulle til vort Behov arbeide nogle Jernstænger, Jernklodder og anden Deel, og de beklage, at de ikke have at forlægge, hvis de skulle paaholde; thi bede v. d. o. v. at du forlægger og forstrækker dem til deres Underholdnings Behov og anden Nødtørft Halvparten af hvis Malt og Rug, som vore Bestillinger formelde, vi dem givet have, og det igjen lade afkvitte udi hvis de til vort Behov forarbeidendes vorder. Og dersom nogen vil fordriste dem til at feide eller uforrette dem paa Jernhytterne udi nogen Maade, at du da haandhæver dem og tager Borgen af hvilke som vil feide dem, at de ere dem ubevaret, og ikke gjøre dem andet, end hvis de kunne tiltale dem med Rette. Kjøbenhavn 22 August 1559. T. VI. 126. Afskr. II. 17.

Jørgen Mener [Meynert] fik Brev paa Kronens Gaard Lie i Skiens Syssel, mod aarligen til Kronen at give slig Skyld og Landgilde, som der pleier og bør af at gange, og være Lensmanden i Skien hørig, lydig og følgagtig. Kjøbenhavn 22 August 1559. R. VII. 497. Afskr. II. 631.

Mester Wulff Hammersmed fik Befaling at smede nogle Jernklodde, og Løfte om 13 Daler for hvert Skippund Jernklodde, Kjøbenhavns Vægt, han forarbeider. Kjøbenhavn 22 August 1559. R. VII. 498. Afskr. II. 632.

Brev, at vi have leiet Cort Danker Hammersmed vor og Kronens Jernhytte ved Skien med Hammer og alt det Redskab, som der findes og os tilhør, dog saa at han skal holde sig og sit Folk og Svende paa hans egen Omkost med Løn og Underholdning og give os aarlig af samme Jernhytte, Hammer og Redskab til Landgilde og Afgift den 9de Vog godt Stangjern af alt det Jern, han der smeder og gjøre kan, efter Kjøbenhavns Vægt, og derudover skal han være forpligt at sælge

os hvert Skippund Stangjern, som vi af ham til vort Behov kjøbendes vorder, for $4^1/_2$ Daler og hvert Skippund Skinnejern til Hjul og Skøt for 5 Daler, og levere Peder Bild, Embedsmand paa Bratsberg, eller hvem udi hans Sted kommer samme Jern efter Kjøbenhavns Vægt. Item skal og Cort Danker selv bekoste alle Kul, Jern, Steen, Ild og Arbeidsløn til samme vor Hytte og ingen Besværing gjøre vore Undersaatter uden hvis han kan have udi deres Minde; dog skal han have fri Skov til Kul og Ved af vor og Kronens Bønders Skove, hvor ham næst er beleiligt at hugge til Hyttens Behov og ei ydermere. Item skal vor Lensmand paa Bratsberg forstrække Cort Danker paa hans Arbeide til sin Underholdning hvert Aar 100 Tønder Malt, hver Tønde for 2 Mark danske, og 50 Tønder Rug, hver Tønde for $3^1/_2$ Mark dansk, og skal med ham afregnes udi hans Betaling for det Jern vi kjøbe af ham Halvdelen af forne Malt og Rug, og den anden Halvdeel ville vi have ham forstrakt at mue beholde til sin Underholdning om Vinteren, og skal han derfor betale os med Jern den anden Sommer. Og hvis han oppebær paa sit Arbeide og til Underholdning for sig og sit Folk, skal han selv gjøre os Rede og Regnskab for og holde os det skadesløs. Item om saa skeer, at vi blive tilsinds at forandre samme vor Jernhytte eller Cort Danker ei længer vil bruge samme vor Hytte, da skal han levere fra sig vort Hammer-Redskab og Tilbehøring udi Jernhytten, som han for sig fundet har, efter hans Inventariums Lydelse, ligesaa godt som han det annammet har og holde samme Redskab færdigt og ved Magt paa hans egen Omkost, saalænge han bruger det; sammeledes skal han holde samme vor Hytte ved Bygning med Tag og Vægge, men dersom det ganske Hyttehuus bliver forfaldet og fornøden er at opbygge af ny, da skal vor Lensmand det af ny opbygge vor Hammersmed uden Besværing. Vi have undt og forlenet Cort Danker, saalænge han er vor Hammersmed, disse Kronens Bøndergaarde, først Mads Pussens Gaard paa Fossen, item Hanneval, desligeste Barby Gaard, mod at den sædvanlige Skyld og Landgilde afkvittes ham i hans Arbeide. Kjøbenhavn 22 August 1559. R. VII. 498. Afskr. II. 632.

Fru Anna Hvid, Jesper Friis's Efterleverske, fik Kvittants for Alt, hvad denne, medens han var forlenet med Agershuus, havde oppebaaret og igjen udgivet, og hvad han var bleven skyldig, nemlig: 18 Øxen og Kjør, $1^1/_2$ Læst 3 Tønder

$4\frac{1}{2}$ Pund 10 Mark Smør, 18 Deger 1 Hud og Hudelaug, 2 Kalvskind, $3\frac{1}{2}$ Bismerpund $3\frac{1}{2}$ Bismermark Messing, $\frac{1}{2}$ Tønde $\frac{1}{2}$ Fjerding Slangekrud, $\frac{1}{2}$ Qvarter engelskt, $\frac{1}{2}$ Qvarter flamsk Klæde, 1 Alen Fardug og $\frac{1}{2}$ Alen grovt Lærred; have vi altsammen tilgivet og omdraget med Fru Anne. Iligemaade fik hun Kvittants for den aarlige Afgift af Hammer Gaard for den Tid Jesper Friis med samme var forlenet. Kjøbenhavn 28 August 1559. R. VII. 499. Afskr. II. 635.

Jørgen Andzbach fik Livsbrev paa Kronens Sagmølle paa Bollefos og Døllevig, dog saa at han deraf aarlig skal give til Kronen et Stykke Ernst eller 4 Daler og være Lensmanden i Skien hørig og lydig. Kjøbenhavn 28 August 1559. R. VII. 499. Afskr. II. 636.

Nils Anderssøn [Skriver], Lagmand udi Skien Sýssel, fik Livsbrev paa en Sagmølle paa Bollefos og Døllevig mod samme Afgift. D. u. s. R. VII. 500. Afskr. II. 637.

. . . . . . fik Livsbrev paa en Sagmølle paa Bollefos og Døllevig mod samme Afgift. D. u. s. ibid.

Anders Lydikssøn fik Livsbrev paa en Sagmølle paa øvre Herre mod samme Afgift. D. u. s. ibid.

Henrik Quinque og Olaf Skrædder fik Livsbrev paa en Sagmølle paa Bollefos og Døllevig mod samme Afgift. D. u. s. ibid.

Hr. Jakob Jenssøn fik Brev paaa Jomfru Mariæ Tiders Altars Gods, som Mads Finde sidst i Værge havde, og paa St. Martini Altars Gods, som Hans Mule sidst i Forlening havde, begge udi Oslo Domkirke. Cum claus. consv. D. u. s. ibid.

Pros Lauritssøn [Hørby] fik Brev at skulle være Lagmand i Oslo Lagmandsdom, og blev forlenet med Marker Len kvit og fri uden Afgift, saalænge han er Lagmand, eftersom Nils Lystrup, sidst afgangne Lagmand, havde det i Forlening. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 29 August 1559. R. VII. 501. Afskr. II. 639.

Jørgen Klaussøn fik Brev at være Lagmand udi Tunsberg Lagmandsdom og have Kronens Part af Tienden udi Skede Sogn, som Peder Anderssøn sidst udi Forlening havde. Die et loco u. s. R. VII. 502. Afskr. II. 640.

Christen Nilssøn skal være Lagmand paa Jemteland. Die et loco u. s. R. VII. 502. Afskr. II. 640.

Jørgen von Onsbach [Ansbach] fik Brev paa Gimsø Kloster udi Skiensyssel, som han nu selv udi Værge har, mod aarligen at give Kronen slig Skyld og Landgilde, som han med vor Lensmand paa Bratsberg tileens vorder. Cum inhib. sol. Knudsby [ved Vordingborg] 12 September 1559. R. VII. 502. Afskr. II. 640.

Den Samme fik Livsbrev paa Kronens Sagmølle udi Skiensyssel udi Klosterfossen paa Klosterlandet, som han har opbygget og nu udi Værge har, mod den Afgift, han med Lensmanden paa Bratsberg kan komme tileens. Cum inhib. sol. Knudsby 12 Septbr. 1559. R. VII. 502. Afskr. II. 641.

Severin Pederssøn [Skriver], Lagmand udi Throndhjem, fik Gavebrev paa Graabrødre Kirke i Throndhjem med Jorden, som den paa staaer, og Kirkegaarden saameget som ubygt er, dog saa at han skal føre derpaa en god Kjøbstads Bygning og den altid holde ved Magt og Bygning og gjøre deraf til os og Byen slig Tynge og Besværing som andre Borgere der sammesteds. Knudsby 12 Septbr. 1559. R. VII. 502. Afskr. II. 641.

Til Tage Thott, Werner Parsberg og Ebbe Ulfeld.

Fr. II. V. s. G. t. Vi bede Eder og begjere, at I med det første ville forskikke ind udi Sverige en eller to gode forstandige Karle, som I vide stille med deres Ærinde kunne omgange og dertil duelig ere, at de hemmeligst og ubemærkt kunde forfare, hvad Tidninge sig der begiver udi Landet om Krigens Rustning og anden Deel, som de der kunde forfare; og hvis Tidninge, som I udi saa Maade forfare eller herefter til videndes vorder, at I det iligen med eget visse Bud ville skriftligen give os tilkjende, at vi derefter kunde vide os at rette, og at I ville have Flid med, at der maatte udskikkes de Bud, som forstandige vare, at man ikke os [hos] dem skulde formærke, hvad deres Hverv er derinde; thi os der magtpaaliggendes er. Vordingborg 14 Septbr. 1559. VI. 132. Afskr. II. 18.

Nils Stub, Raadmand i Oslo, fik kgl. Stadfæstelse paa et af Kansleren Peder Hvitfeldt udstedt Pergaments-Brev, dateret Oslo 14 December, i hvilket denne efter Kannikers og Kapitels i Oslo Bøn og med deres Confirmats har undt, opladt og resigneret Nils Stub for Livstid den St. Catharinæ Præbende i Oslo Domkirke, som Peder Hvitfeldt fik fra Kannikerne, hvilken Præbende efter Nils Stubs Død igjen skal falde til Oslo

Domkirke og ikke til Kanslerembedet. Kjøbenhavn 20 Septbr. 1559. R. VII. 503. Afskr. II. 642.

Peder Hvitfeldt, Kansler, fik stadfæstet et af Frants von Hall, Borger udi Skien, i 1558 udgivet Papirs-Brev, lydendes, at Fr. v. Hall under og oplader P. Hvitfeldt Gaardene Hellestved, skylder aarlig 3 Huder, og Herre med en Ødegaard, skylder aarlig 3 Huder, med hvilke Gaarde han af Christian III. paa Livstid var forlenet, paa det Vilkaar, at P. Hvitfeldt skal holde ham en fri Underholdning med Klæde og Føde udi hans Livstid. Kjøbenhavn 20 Septbr. 1559. R. VII. 503. Afskr. II. 643.

Otte Stigssøn fik Livsbrev paa Kronens Gaard Fradefjord i Hylle Kirkesogn i Hesby Len [Ryfylke] mod sædvanlig Skyld og Landgilde. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 21 Septbr. 1559. R. VII. 504. Afskr. II. 644.

Hans Bagge fik Livsbrev paa en halv Sagmølle kaldes Rose Elf, som afgangne Jep Skriver før havde Brev paa, mod sædvanlig Afgift til Lensmanden udi Verne Kloster. Kjøbenhavn 21 Septbr. 1559. R. VII. 504. Afskr. II. 645.

Til Mester Frants Bergen [Berg, Superintendent].

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vore Undersaatter menige Bønder udi Ødtzmøel [Ødsmaal] og Aulom [Aukland] Sogne [i Viken] have havt deres Fuldmægtige hos os og givet tilkjende, hvorledes at deres Sogneprest har 4 Sogne at gjøre Tjeneste til, og de derover meget forsømmes med Gudstjeneste udi deres Sognekirker, saa at de udi mange Søndager, Paaskedag og Pintsedag ingen Messeembed eller Prædiken fange, desligeste mange forsømmes og bortdøe og ikke fange deres Rede paa deres Yderste, Børn bortdøe uden Christendom med megen anden utilbørlig Skik, som der skeer udi for[ne] Sogne, dog ere saa formuendes, at de kunne selv underholde en Prest, og de tilforn har havt Christian III.s Brev [ovenf. S. 230] til Eder, at I skulde lade dem beholde den Person, som de for deres Sogneprest udvalgte, og lade de andre to Sogne og udvælge dem en bekvem og forstandig Sogneprest efter Ordinantsen, og I det dog ikke gjort har, hvilket os ikke lidet forundrer; thi bede vi Eder og ville, at I for slig Forsømmelse Skyld, som her til Dags med Gudstjeneste har været udi samme Sogne, tilstede Undersaatterne udi Ødsmaal og Aukland Sogne at udvælge dem en Sogneprest efter Ordinantsens Lydelse, som duelig og bekvem er, og kan

gjøre Sognefolket den Tjeneste baade inden Kirke og uden, som en Sogneprest bør at gjøre sit Sognefolk, og at I udi lige Maade har Indseende med, at de 2 andre Sogne og fange en duelig og bekvem Sogneprest, at de og kunne fange tilbørlig Gudstjeneste og derved ikke komme udi nogen Fortvivlelse paa deres Sjæls Salighed, eller og nogen Forsømmelse skal skee enten med Børn at christne, Folk at jorde eller udi andre Maader, hvorudi skeer vor alvorlige Vilje. Kjøbenhavn 22 September 1559. R. VII. 505. Afskr. II. 646.

Hustru Sigrid Dalesdatter, Thrond Iverssøns Efterleverske, fik Brev paa Gaarden Sel [i Klep], som Thrond Iverssøn sidst havde i Værge, og skylder 6 Tønder Blandkorn og 1 Tønde Lax, fri uden Afgift. Cum claus. consv. etc. Kjøbenhavn 23 September 1559. R. VII. 505. Afskr. II. 648.

Borgerne udi Oslo og Tunsberg, der vare komne tilsens med Christiern Munk om igjen at annamme det Orlogsskib, som de vare taxeret for at udgjøre, og som de havde nedskikket til Kjøbenhavn, mod at fornøie os 800 Jochimsdaler, skulle være frie for Skibe at udgjøre, dog saa, at naar noget paakommer, og vi lade udrede nogen vore Orlogsskibe i Søen, da skulle de være pligtige at udrede Folk og Fetalie til vore Skibes Behov, eftersom de fore taxeret vorder. Kjøbenhavn 23 September 1559. R. VII. 506. Afskr. II. 648.

Bønder og menige Almue, som bygge og bo udi de 12 Skibreder i Agershuus Len, fritages for hver Mand aarligen at udgive 1/2 Jochimsdaler for at blive fri for Skibe at udrede, hvilket de i Christian III.s Tid havde bevilget, eftersom de for sin Fattigdom havde besværet sig samme Pendinge at udgive. Kjøbenhavn 23 Septbr. 1559. R. VII. 506. Afskr. 649.

Udi lige Maade fik Peder Hvitfeldt Brev til alle Bønderne udi Hammer Len, som er Hedemarken og Østerdal, sammeledes til Bønderne til Provstiet udi Oslo og i Mossedal. Die et loco u. s. R. VII. 507. Afskr. II. 650.

Fr. II. Hilse eder alle vore Undersaatte, Riddersmændsmænd, Fruer, Jomfruer og alle som frie og frelse kjendes og Jordegods have, desligeste Borgere, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og bo over alt Agershuus Len kjærligen med Gud og vor Naade. Vi bede Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter aarligen herefter at være tilstede udi vor Kjøbstad Oslo sanctorum Petri et Pauli aposto-

lorum Dag med Eders Svende, Harnisk og Værge, og der lader Eder af vor Lensmand paa Agershuus mustre, eftersom han Eder undervisendes vorder, og siden altid have Eders Rustning tilrede, saa at, dersom noget hastigt paakommer, at I da kunne tilhjælpe at afværge vore og Rigens Fiender. Kjøbenhavn 23 Septbr. 1559. R. VII. 507. Afskr. II. 650.

Evert Bild, Embedsmand paa Throndhjems Gaard, som havde berettet for os, hvorledes der er føie Avl til Throndhjems Gaard, fik Brev paa den Avlsgaard, som hører til Helgeseter Kloster, og Mester Hans Gaas nu i Værge har. Kjøbenhavn 23 Septbr. 1559. R. VII. 507. Afskr. II. 651.

Til Mester Hans Gaas, Superintendent i Throndhjems Stift.

Fr. II. V. G. t. Vider at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes der skal være maadelig Avl til vor Gaard udi Throndhjem, saa at vor Lensmand der sammesteds ikke kan deraf underholde sig, og derfor have lagt til samme vor Gaard vort og Norges Krones Kloster Helgeseter Klosters Avl, som I udi Værge har; thi bede vi Eder og ville, at I nu strax til St. Mikkelsdag førstk. antvorder os elskelige Evert Bild, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, forne Helgeseter Kloster med al Klosters Avl, Inventarium og andet, eftersom I det annammet har, og siden rette Eder efter at have Eders Vaaning paa Degen-Gaarden der udi Byen, og dersom I ville bruge nogen Avl, at I da bruger den paa den Avlsgaard Berg, som I udi Værge har. Kjøbenhavn 23 Septbr. 1559. R. VII. 508. Afskr. II. 651. [jfr. Danske Magazin VI. 326 ff.]

Til Undersaatterne i Agershuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære tro Undersaatter, Riddersmændsmænd, Provster, Prester, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, geistlige og verdslige, som bygge og bo over alt Agershuus Len søndenfjelds, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at skulle der udi Lenet udi vor Fraværelse med Alting have god flittig Opseende, om noget hastigt paakommer; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at dersom noget paakommer og nogre af vore og Rigens Fiender ville gjøre nogen Indfald der ind udi Riget, at I da lade Eder bruge mod forne vore og Rigens Fiender som villige og troe Undersaatter bør at gjøre; vi ville igjen være Eder alle en naadig og gun-

stige Herre og Konge og vide og ramme Eders Gavn og Bedste, som vi vore troe Undersaatter pligtig ere. Kjøbenhavn 23 Septbr. 1559. R. VII. 508. Afskr. II. 652.

Hr. Tage Thott fik udi lige Maade et aabent Brev til Baahuus Len.

Evert Bild fik og et aabent Brev til Steenvigsholms Len.

Peder Hvitfeldt fik udi lige Maade et Brev til Hammer Len.

Knud Steenssøns Brev paa Provstiet i Romsdalen.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Knud Steenssøn, vor Mand og Tjener, Provstiet udi Romsdalen med Bønder, Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undertaget, som os elskelige Evert Bild, vor Mand og Tjener hertil udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste, og aarligen til gode Rede give os og Kronen 100 gode myntede og uforfalskede Jochimsdaler og dem paa vore Vegne fornøie vor Rentemester. Cum claus. cons. et inh. sol. Kjøbenhavn 23 Septbr. 1559. R. VII. 509. Afskr. II. 653.

Jens Tillufssøn [Bjelke] fik Brev paa Fosen Gaard fri og uden Afgift. Kjøbenhavn 24 Septbr. 1559. R. VII. 509. Afskr. II. 654.

Christoffer Mogenssøn [Hardingmand til Brandstorp] fik Brev paa Lister Len.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Christoffer Mogenssøn, Foged paa vort Slot Kjøbenhavn, vor Mand og Tjener, vort og Norges Krones Len, Lister Len, med al sin Rente og rette Tilliggelse, som os elskelige Christoffer Walkendorff, vor Mand og Tjener, nu udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste og aarligen til gode Rede give til os og Kronen 200 gode myntede og uforfalskede Jochimsdaler og dem paa vore Vegne fornøie vor Rentemester. Cum claus. consv. et inh. sol. Kjøbenhavn 26 Septbr. 1559. R. VII. 509. Afskr. II. 654.

Olaf Thørrissøn [Gyldensø?] fik Brev paa Jemteland.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene denne Brevviser Olaf Thørrissøn vort og Norges Krones Len Jemteland, som os elskelige Jens Tillufssøn [Bjelke], vor Mand og Tjener, nu udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde med al kongelige Rente og Rettighed, eftersom for[ne] Jens Tillufssøn det hertil havt har, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste, og aarligen betimeligen til gode Rede give os deraf til Afgift 500 Mark danske Pendinge og 100 Mark lybsk, og dem fornøie vor Rentemester paa vore Vegne; og skal han have sin Bolig og Vaaning paa vor og Kronens Gaard der sammesteds, kaldes Kongsgaarden. Cum inhib. solita. Kjøbenhavn 27 Septbr. 1559. R. VII. 510. Afskr. II. 654.

Erik Rosenkrands fik Brev af samme Indhold som næstfølgende Brev til M. Gyldenstjerne m. Fl. Kjøbenhavn 27 Septbr. 1559. Relatores: Hr. Eiler Hardenberg, Hofmester, Hr. Magnus Gyldenstjerne og Holger Rosenkrands. R. VII. 510. Afskr. II. 655.

Tønne Galdes Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Tønne Galde, vor Mand og Tjener, vore og Norges Krones Len, som er Frølands Skibrede, Edsberg, Thrygstad og Rakkestad Sogne med hvis flere Gaarde, som Iver Jenssøn [Jernskjæg] hertil i Forlening havt har, med alt samme Godses Rente og rette Tilliggelse, intet undertaget, at have, nyde, bruge og beholde fri og uden Afgift til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han skal tjene os og Riget deraf selv fjerde udi egen Person til Land og Vand, naar og hvor vi ham tilsigendes vorder. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 28 Septbr. 1559. R. VII. 511. Afskr. II. 656.

Til Magnus Gyldenstjerne, Christiern Munk, Peder Bild, Otte Stigssøn, Peder Hvitfeldt, Tage Thott, Evert Bild, Peder Stygge, Knud Steenssøn, Christopher Hvitfeldt.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have undt og tilladt, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, [Embedsmand

paa vort Slot Vardberg][1], maa have, nyde, bruge og beholde alt hans Arvegods, som ham tilhører og han udi Værge har, over alt vort Rige Norge, [paa Hetland, Færø og andensteds, hvor det findes under Norges Krone], kvit og fri for al Gesteri, Sagefald, Leding, Visøre og al anden kongelige Rente og Rettighed [med hvad Navn det nævnes kan, som os og Kronen med Rette deraf tilkommer], til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder; uden naar nogen Landhjælp bevilges at skulle gives af Norges Rige, da skulle forne Erik Rosenkrands's Bønder [og Tjenere] gjøre og give som andre [Adelens] Bønder der udi Riget, som vort Brev, vi ham derpaa givet har, ydermere udviser; thi bede v. d. o. v., at du derefter paa vore Vegne intet befatter dig med nogen af hans Tjenere udi dit Len boendes. Kjøbenhavn 29 Septbr. 1559. T. VI. 139. Afskr. II. 19.

Til Tage Thott og Christiern Munk, at de i sine Len skulde bestille de fleste gode forfarne Baadsmænd, de kunne bekomme, og ved Midfaste Tid forskikke dem hid til Slottet. Kjøbenhavn 30 Septbr. 1559. T. VI. 135. Afskr. II. 19.

Til Mester Frants Bergius.

Fr. II. V. G. t. Vid at som I skriver os til og er begjerendes, at vi ville forlene Eders Søn med et Kannikedom der udi Oslo Domkirke, da kunne vi det paa denne Tid ikke gjøre, men naar Eders Søn kommer til Alder og har studeret, saa at han kan tjene Religionen, ville vi os derudinden betænke, saa at han maa blive forsørget med sin nødtørftige Underholdning. Esrom Kloster 6 Octbr. 1559. T. VI. 143. Afskr. II. 20.

Jens Tillufssøn [Bjelke] fik Befaling lydendes som følger:

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, Mads Størssøn, Lagmand, Borgemester og Raadmænd udi vor Kjøbstad Bergen og andre Lagmænd, som til St. Olafs Dag førstk. forsamles udi forne Bergen, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider at os elskelige Jens Tillufssøn, vor Mand og Tjener, har berettet for os, hvorledes han har Tiltale til os elskelige Erik Ugerup, Jens [Pallessøn] Splid, vore Mænd og Tjenere, og Fru Ingeborg [Nilsdatter Gyldenløve], Peder Hanssøns [Littles] Efterleverske for 600 Lod Sølv, som Fru Ingerd [Ottesdatter Rømer] ham lovet til at gjøre hans Bryllupskost med, og han dem ikke fanget har, og hun dog har givet hver af de

[1] Hvad her er sat mellem Klammer er tilføiet i Brevet af 27 Septbr. 1559.

andre hans Hustrus Medarvinger saameget. Sammeledes for 200 Daler, som han har betalt for forne Fru Ingerd for sin Anpart udi hendes Gjeld, og de have fanget Betaling for hvis de udlagt og betalt har, og forne Jens Tillufssøn derimod Intet har bekommet; desligeste for nogen Breve, som forne Fru Ingerd baade dem og ham givet har, og samme Breve skulle være imod hverandre, som han siger og Eder selv ydermere berette kan, og vi derfor have ladet give ham vor Stevning over Erik Ugerup, Jens Splid og Fru Ingeborg udi de Sager, at de for Eder skulle møde udi Rette udi vor Kjøbstad Bergen St. Olafs Dag førstk. Thi bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I paa forne Tid forhører samme Sag for Eder udi Rette, granskendes og forfarendes al Leiligheden om alle forne Sager, og siden endeligen dømmer dem imellem og skiller dem ad med Rette, og hvis I dem imellem dømmendes og for Rette afsigendes vorder, at I det giver fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os. Faverholm 12 Octbr. 1559. T VI. 147. Afskr. II. 20.

Erik Orm [Ormssøn til Vatne] fik Brev paa Kronens Gaard Stødle i Etne Prestegjeld i Bergens Stift, som aarlig skylder 16 Tønder Korn, uden Afgift. Cum claus. cons. etc. Faverholm 12 Octbr. 1559. R. VII. 511. Afskr. II. 657.

Til Undersaatterne paa Færø.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, geistlige og verdslige, som bygge og bo over alt vort Land Færø og hertil have svaret os elskelige Anders Jude, Borger udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have fremdeles tiltroet og befalet forne Anders Jude at skulle beseile forne Færø og did gjøre Tilføringer med Malt, Meel og anden Fetalie, som der behov gjøres, sammeledes oppebære vor og Norges Krones Rente og Rettighed, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder herefter at svare forne Anders Jude paa vore Vegne, gjørendes og givendes ham og ingen anden Eders aarlige Landgilde, Sagerøre og al anden Rente og Rettighed, som I os og Norges Krone pleie og pligtige ere at gjøre og give, og I af gammel Tid gjort og givet have; han skal aarligen gjøre os derfor gode Rede og Regnskab, og dersom nogen af Eder vederfares andet end det Ret er, da skal han være pligtig at hjælpe hver efter Norges Lov

til Rette. Roskilde 2 Novbr. 1559. R. VII. 512. Afskr. II. 657.

Forbud angaaende Færø.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at stormægtigste, høibaarne Fyrste, vor kjære Herre Fader, nogen Tid siden forleden har ladet sit aabne Brev udgaae, at ingen Indlændiske eller Udlændiske skulde besøge vort Land Færø eller bruge der nogen Handel og Kjøbmandskab uden hans k. Maj.s Tilladelse, og vi forfare, at nogen derover fordriste dem imod høibemeldte vor kjære Herre Faders Brev samme Land at beseile, os og Kronen til Skade, da forbyde vi alle Indlændiske og Udlændiske efter denne Dag forne vort Land Færø at besøge eller der at kjøbslaa, uden det skeer med vor Vilje og Samtykke, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Roskilde 2 Novbr. 1559. R. VII. 512. Afskr. II. 658.

Til Undersaatterne paa Færø.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vore og Kronens Bønder og Tjenere paa vort Land Færø har ladet berette for os, hvorledes at de storligen har været besværet af de Fogder, som Landet i Befaling havt har, saa at naar nogen Mand har fæst sin Gaard og den bygget, forbedret og ved Magt holdt har, da have Fogderne uden al skjellig Aarsag udsat ham af Gaarden og den leiet og fæstet en anden; da paa det at forne vort Land Færø saa meget des ydermere maa forbedres og vore Undersaatter der sammesteds mue blive ved deres Næring og Bjæring, have vi af vor synderlige Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at naar nogen af vore og Kronens Bønder og Tjenere paa Færø fæster nogen Gaard af vor Foged, som der sammesteds Befaling har, da skal han den have, nyde, bruge og beholde emeden og al den Stund han samme Gaard bygger, forbedrer og ved Magt holder og udgiver hans Landgilde i tilbørlige Tid, og vor Foged paa vore Vegne høres og lydes, og i alle Maader skikker sig som en tro Undersaat bør at gjøre. Roskilde 2 Novbr. 1559. R. VII. 513. Afskr. II. 659.

Til Tage Thott, at han foruden de før omskrevne Baadsmænd skal bestille i Kjøbstæderne og udi hans Len til Kongens Orlogsskibe 500 Baadsmænd og 24 Styremænd, og give dem noget paa Haanden til Tæring, og forskikke dem til Kjøbenhavn, saa at de ere der den første Uge udi Faste førstk. Nyborg 14 Decbr. 1559. T. VI. 181. Afskr. II. 22.

1560.

Til Christiern Munk.

Frederik II. V. G. t. Vid at som du skriver os til og giver tilkjende, at der har været En under Landet med 5 Rorsjagter og røvet og taget fra vore Undersaatter, og derfor er begjerendes, at vi ville lade forskikke et Skib til dig, som kunde være ved Haanden, om Behov gjøres at formene slig Sørøver deres Modvillighed, da have vi tilskrevet os elskel. Hr. Magnus Gyldenstjerne, Ridder, vor Mand, og Raad, at skulle paa Foraaret lade et vort Skib løbe til Norge enten under Blokhuset eller hvor du byder ham til, at du siden kan finde Raad det at udrede med Folk og anden Tilbehøring, om Behov gjøres. Sammeledes som du i din Skrivelse melder, at vore Undersaatter Bønderne udi os elsk. Peder Hvitfeldts, vor Mand, Tjener og Norges Riges Canslers, Len stander tilbage med den halve Dalers Udgift, som de bevilget har for Skibsudredning, desligeste, at Bønderne udi Oplandene udi forne Peder Hvitfeldts Len ogsaa stande igjen med den visse Udgift, som de bevilget have aarligen at udgive for deres Udfarleding, og derfor begiærer vort Brev til forne Peder Hvitfeldt, at han dig paa vore Vegne skulde lade følge forne Udgift, som din Skrivelse derom videre formelder, da have vi tilskrevet forne Peder Hvitfeldt, at han udi hans Len skal udkræve og opbære hvis Rente og Rettighed, som os og Kronen med Rette kan tilkomme, og derfor gjøre vor Rentemester paa vore Vegne gode Rede og klart Regnskab. Thi bede vi dig og ville, at du Intet befatter dig med forne Peder Hvitfeldts Len, men saavidt som dit Len sig strækker og du har Befaling over, at du deraf opbærer af vore Undersaatter, hvis du med Rette kan tilkomme, og derover ikke besværer dem, paa det at vi mue beholde villige Undersaatter. Nyborg Nytaarsdag 1560. T. VI. 196. Afskr. II. 22.

Til Peder Hvitfeldt.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, har skrevet os til og givet os tilkjende, at vore Undersaatter, Bønderne ved Søsiden udi vort Rige Norge, have bevilget aarligen at give for deres Skibsudredelse hver Mand en halv Daler, og at samme Udgift skal være faldet for dette sidste Aar, førend vi med vort aabne Brev [ovenf. S. 271] have givet forne

vore Undersaatter kvit derfor, og at de over al Agershuus Len for^{ne} Penge udgivet har, undtagen i dit Len der stander Bønderne dermed igjen. Sammeledes giver han og tilkjende, at de stande igjen udi dit Len i Oplandene med den visse aarlig Udgift, som de have vedtaget at udgive for deres Udfarleding, som hans Skrivelse derom videre formelder. Thi bede vi dig og ville, at du tiltænker selv aarligen at opbære udi dit Len, hvis os tilkommer af samme halve Dalers Rente og af for^{ne} vore Undersaatter i Oplandene, saavidt som din Forlening er, for deres Udfarleding, og derfor gjøre vor Rentemester paa vore Vegne Rede og Regnskab, dog at du forhandler det saa, at det gaar ligeligen til, og at vore Undersaatter ikke besværes over det, som Ret er og hvis de bevilget har, eftersom udi andre Len. Nyborg Nytaarsdag 1560. T. VI. 196. Afskr. II. 24.

Til Hr. Magnus Gyldenstjerne.

Fr. II. V. s. G. t. Vider at os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, har ladet give os tilkjende, hvorledes at der skal have været en Sørøver under vort Rige Norge med 5 Rorsjagter og røvet og taget fra vore Undersaatter, og derfor begjerendes, at vi ville lade et af vore Skibe paa Foraaret løbe til ham, som kunde være ved Haanden, om Behov gjøres at formene slig Sørøvere deres Modvillighed; thi bede vi Eder og begjere, at dersom I kunne ombære et af vore Skibe, at I da paa Foraaret forskikker det til for^{ne} Christiern Munk, hvor han Eder tilsiger; han skal det selv med Folk og Fetalie og anden Tilbehøring udrede. Nyborg Nytaarsdag 1560. T. VI. 197. Afskr. II. 25.

Til Christiern Munk, om at være det Bud, som høibaarne „Fyrstinde Sophie, indfød Hertuginde udi Saxen, Grevinde udi Oldenborg, vor kjære Frue Moders Søster,“ sendte, behjælpelig, saa det kunde fange til Kjøb 6 Timmer Maard og 10 Timmer Hermelin. Kolding 31 Januar 1560. T. VI. 203. Afskr. II. 25.

Peder Hvitfeldt fik lignende Brev. T. VI. 203. Afskr. II 26.

Til Konning Gustaf.

Vor venlig kjærlig Hilsen med hvis mere kjært vi formue altid tilforn. Stormægtigste Fyrste, kjære Svoger, Broder og Nabo. Os er tilhændekommet Eders Kjærligheds Skrivelse af Stockholm den 27 Decbr. anno 1559, hvorudi Eders Kjærl. formelder om noget Gods, udi vort Rige Norge liggendes, som Ed.

Kjærl. Undersaat ved Navn Nils Krumme og hans Søster efter deres Morbrødre Nils Raffuelssøn [Ravaldssøn] og Erik Raffuelssøn og deres Søstre skulle være til Arv falden, og dem nu derpaa gjøres Hinder og Forfang af vore Undersaatter os elskelige Jørgen og Otte Brade, vore Mænd og Tjenere, hvorfor Ed. Kjærl. er begjerendes, at vi derudinden ville lade have et retviist og tilbørligt Indseende, som samme Ed. Kjærl. Skrivelse videre bemelder. Da give vi Ed. Kjærl. Konge tilkjende, at efterdi forne Jørgen og Otte Brade nu ikke ere hos os tilstede, og vi saa iligen ikke kunne fange at vide deres Beretning og Gjensvar udi den Sag, og paa det at ingen af Parterne skulle skee Uret, have vi givet forne Nils Krumme vor Stevning over forne Jørgen og Otte Brade at møde til første almindelige Herredag, som er berammet at stande udi vor Kjøbstad Odense St. Hans Dag Midtsommer førstk.; dersom han eller hans Fuldmægtige da ville møde med forne Jørgen og Otte Brade udi Rette, skal ham vederfares hvis Lov og Ret er, og hvor vi Ed. Kjærl. som vor kjære Svoger, Broder og Nabo udi slige og andre Maade kunde bevise Vilje, Venskab og alt Godt, dertil skal Ed. Kjærl. finde os villige. Ed. Kjærl. hermed Gud allermægtigste befalet. Nyborg 9 Februar 1560. Reg. Maj. manu propr. subscripsit. T. VI. 207. Afskr. II. 26.

Til Erik Rosenkrands om at være Grev Anton til Oldenborgs Bud behjælpelig i Bergen at maatte bekomme et Skib ladet med Fisk til hans Huses Ophold for et skjelligt Værd. Nyborg 10 Februar 1560. T. VI. 210. Afskr. II. 27.

Til Christiern Munk om at være samme Grev Antons Bud behjælpelig i Norge at bekomme et eller to Skibe ladet med Tømmer for et skjelligt Værd. Nyborg 10 Februar 1560. T. VI. 210. Afskr. II. 27.

Til Lensmændene Peder Hvitfeldt, Evert Bild og Christoffer Walkendorff.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have berammet en Herredag at skulle staa udi vor Kjøbstad Odense St. Hans Dag Midtsommers førstkom. med de vendiske Stæder; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter at give dig did til os, saa at du paa samme Tid er der hos os tilstede, og at du lader forfare og optegne hvis Besværinger, som vore Undersaatter der udi Riget, udi Kjøbstæderne og andensteds, have af Stæderne, og det siden tager med dig til os, at vi deraf noksom kunne

forfare al Leiligheden. Nyborg 28 Februar 1560. T. VI. 218. Afskr. II. 28.

Til Borgemester og Raadmænd udi Bergen, Throndhjem og Oslo.

Fr. II. V. G. t. Vider at vi have berammet en Dag med de vendiske Stæder at stande udi vor Kjøbstad Odense St. Hans Dag Midtsommer førstk. om deres Privilegier; thi bede vi Eder og ville, at I forskikke Lagmanden med en Borgemester og en Raadmand der af Byen, som vide al Leiligheden, hid til os med visse og nøiagtige Copier af Eders Privilegier, saa at de visseligen ere hos os tilstede udi forne vor Kjøbstad Odense paa samme Tid, og at I lader opskrive hvad Besværing I har af Stæderne, og det med samme Eders Fuldmægtige til os forskikker, at vi deraf al Leiligheden kunde forfare. Nyborg 28 Februar 1560. T. VI. 219. Afskr. II. 29.

Til Erik Rosenkrands, at han til samme Tid og Sted i samme Anledning skal tilsige Lagmændene i Bergen at indfinde sig, da at undervise os Leiligheden, udi hvis Maade vore Undersaatter der sammesteds af Stæderne uforrettes. Nyborg 28 Februar 1560. T. VI. 219. Afskr. II. 29.

Til Christiern Munk, at han skal lade nedføre 30 Tylter Deler og 1000 Stenletter, som vi have undt og givet vor kjære Fru Moder, til et Ladested kaldes Moss, hvor de skulde afhentes af et hendes kongl. Høiheds Skibe. Nyborg 5 Marts 1560. Scriba Jacobo Reuentlow. T. VI. 224. Afskr. II. 30.

Jørgen Daa, Embedsmand udi Utstein Kloster, fik Brev ad gratiam fra Mikkelsdag førstk. paa Gaardene Borde og Sel, med hvilke os elskelig Jens Pederssøn, vor Mand og Tjener, og hans Moder, Hustru Siredt Thrund Iverssøns Efterleverske [Sigrid Dalesdatter, ovenfor S. 271], for nogen Tid siden forleden var forlenet, da han havde beklaget, at samme Gaarde ligge ham saa beleiligt, at han dem fra Klosteret ikke ombære kan. Nyborg 6 Marts 1560. R. VII. 515. Afskr. II. 660.

Erik [Ottessøn] Rosenkrands til Valsø [i Skaane] fik Brev at maatte indløse Lysekloster fra Axel Urne for den Sum Pendinge, han det for udi Pant har, og naar han det har indfriet og fuldgjort de Pantebreve, Axel Urne derpaa har, da maa og skal han det have, nyde, bruge og beholde med Bønder og Tjenere og al sin Rente og Tilliggelse, intet undtaget, til vort Slot Bergenhuus, til saalænge vi anderledes derom

tilsigendes vorder, dog saa at han aarligen skal gjøre os gode Rede og Regnskab for samme Klosters Indkomme og det Alt at komme os tilbedste, og skal han holde Godset ved Magt og Tjenerne dertil liggendes ere ved Lov, Skjel og Ret [o. s. v. aldeles som i Peder Hvitfeldts Forleningsbrev ovenfor S. 262]. Nyborg 7 Marts 1560. R. VII. 516. Afskr. II. 662.

Til Tage Thott, Erik Rud og Frants Bild, at de skulde forevise den Tømmermand, som Herlof Trolle opskikkede, hvor Indholtstømmer, der behøvedes til Skibets Bygning i Kjøbenhavn, Skovene mindst til Skade kunde hugges. Nyborg 8 Marts 1560. T. VI. 231. Afskr. II. 30.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu have bekommet din Skrivelse og derhos de to Heste, som du os tilskikket har, hvorfor vi dig gunstigen betakke og ville det med al Gunst og Naade bekjende. Og som vi tilforn have dig tilskrevet, at du skulde kjøbe os tilgode 4 gode stærke norske Klipper, som ere eens store og af eet Haar, som vi ville have til vore egne Vogne; thi bede vi dig endnu og ville, at du bestiller og kjøber os samme Heste tilgode, de som ere lige store og en Lid, og dem med det første forskikker ned til os, og at du bestiller det med dit Bud, som samme Heste skal nedføre, at han har god Tilsyn med samme Heste, saa de ikke blive afredne og paa Veien fordærvede. Nyborg 8 Marts 1560. T. VI. 231. Afskr. II. 31.

Til Evert Bild om udi lige Maade at kjøbe 4 norske Klipper. Actum ut supra. T. VI. 231. Afskr. II. 31.

Contract og Forligelse imellem Fru Sophia Lykke, Jacob Hardenbergs Efterleverske, og hendes Svogre Erik Rosenkrands, Frants Bilde og Erik Rud om hendes Gods, som hun dem har opladt.

Fr. II. G. a. v., at Aar efter Guds Byrd 1560 den 8de Dag Marts her paa vort Slot Nyborg udi vor egen Nærværelse, nærværendes os elskelige Johan Friis til Hesselager, vor Cansler, Hr. Herlof Trolle Ridder, og Korfits Ulfeld, vore Mænd og Raad, var skikket for os os elskelige Fru Sophia Lykke, Jacob Hardenbergs Efterleverske, og tiltalet hendes Svogre, os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, Frants Bilde og Erik Rud, vore Mænd og Tjenere, og gav tilkjende, hvorledes at hun nogen Tid siden forleden er kommen udi en Handel med for^{ne} hendes Svogre og opladet dem hendes Jordegods, og for^{ne} hendes

Svogre det at skulle beholde og deraf give hende en aarlig Rente til hendes Ophold udi hendes Livstid, og beklaget, at hun en Tid lang af samme Rente Intet bekommet har. Dertil svarede Erik Rosenkrands paa sine egne, Frants Bildes og Erik Ruds Vegne og gav tilkjende, hvorledes at høibaarne Fyrste vor kjære Herre Fader, høilovlige Ihukommelse, nogen Tid siden forleden havde nogen Tiltale til forne Fru Sophia Lykke for nogen Kjøbmandsskab, hun bedrevet havde imod Recessen, og derfor vilde lade sig indføre i hendes Gods, efterdi hun vilde ikke selv rette for Sagen; da paa det forne Erik Rosenkrands, Frants Bilde og Erik Rud kunde frie forne Fru Sophias Gods, havde de udlagt for hende til høimeldte vor kjære Herre Fader 6,260 Daler og for Kost og Tæring, som Erik Bilde fik, 300 Daler, for hvis Tiltale høimeldte vor kjære Herre Fader havde til hende, og derfor have de siden den Tid beholdt forne Rente hos dem og den ikke villet udgive, med flere Ord og Tale dem derom paa baade Sider imellem løb. Da bleve de strax udi vor egen Nærværelse til Mindelighed saa forenet og fordragne, at vi af vor synderlig Gunst og Naade bevilget have at ville unde og forlene forne Fru Sophia Lykke vort og Norges Krones Len Lister Len [jfr. ovenfor S. 273] udi vort Rige Norge liggendes med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse med hvad Navn det nævnes kan, Intet undertaget, at have, nyde, bruge og beholde kvit og fri uden Afgift i hendes Livstid og saalænge hun lever, dog saa at forne Fru Sophia skal laane og forstrække os paa samme Lister Len til vort og Rigens Nytte og Gavn 4000 Daler, og naar forne Fru Sophia død og afgangen er, da skal forne Pant, Lister Len, blive hos forne Erik Rosenkrands, Frands Bilde og Erik Rud og deres Arvinger til saalænge, at det bliver dem eller deres Arvinger afløst af os eller vore efterkommendes Konger udi Danmark for forne 4000 Daler, eftersom foreskrevet staar, og skal forne hendes Svogre være pligtig igjen paa hendes Vegne at holde os og Riget til Tjeneste af forne Lister Len 4 væragtige Karle til Skibs med Harnisk, Værge, Kost og Fetalie, naar de derom tilsigendes vorder, og dermed skal det Brev være død og magtesløs, som forne hendes Svogre hende givet have paa forne Rente og Afgift, og forne Erik Rosenkrands, Frants Bilde og Erik Rud ubehindret at beholde forne Fru Sophias Jordegods, det være sig enten Pantegods eller Kjøbegods med hvad Navn det nævnes kan, intet undtaget udi nogre Maade,

som hun havde udi hendes havende Værge den Tid, hun gav dem samme Skjøde, og skal forne Fru Sophia holde Godset ved Hævd og Magt og Tjenerne derpaa boendes ere ved Lov, Skjel og Ret og dem ikke uforrette imod Norges Lov; sammeledes skal hun frede Jagten [o. s. v. som i Lensbrev af 21 Marts 1559, ovenfor S. 262]. Nyborg 8 Marts 1560. R. VII. 517. Afskr. II. 663.

Erik [Ottessøn] Rosenkrands's Forleningsbrev.[1]

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for villig og tro Tjeneste, som os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Erik Rosenkrands vore og Norges Krones Slotte, Bergenhuus og Vardhuus, desligeste Lysekloster, sammeledes Søndfjord Len, Søndhordland, Ryfylke Len, Sogn, Jæderen, Dalerne, Helgeland, Tromsø og Nordhordland udi forne vort Rige Norge liggendes med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse intet undertaget, eftersom os elskelige Christoffer Walkendorff, vor Mand og Tjener, sidst dem udi Værge havde, at have, nyde, bruge og beholde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han aarligen skal gjøre vor Rentemester paa vore Vegne den Stund, han samme Slotte og Lene har udi Forlening, gode Rede og Regnskab for Alt, hvis han oppebærendes vorder, det være sig vist eller uvist, ved hvad Navn det helst er eller nævnes kan, og Altsammen at komme os til bedste; og ville vi aarligen lade give ham til Besolding paa hans eget Liv 100 Daler, desligeste Klæder og Pendinge paa saamange Svende, som behov er at skal holdes der paa Slottet og udi Lenet, eftersom de andre vore Lensmænd før ham haft har; og skal han bygge og forbedre forne vore Slotte og dem holde ved Hævd og Magt, og Tjenerne udi forne Len boendes ere ved Lov, Skjel og Ret, og dem ikke uforrette imod Norges Lov. Sammeledes skal han frede Jagten og aldeles Intet jage eller jage lade, skyde eller skyde lade uden aleneste til Slots Behov til Nødtørft eller og til vort eget Behov at forskikke hid ned udi Riget til vor egen Underholdning, og ei heller forhugge eller forhugge lade nogre

[1] Jfr. Norske Magasin I. 123.

de Skove, der tilligger, til Upligt udi nogre Maade. Nyborg 9 Marts 1560. R. VII. 515. Afskr. II. 660. .

Til Axel Urne, at kongl. Maj. har befalet Erik Rosenkrands paa kgl. Maj. Vegne at skulle fra ham indløse Lysekloster; at Axel Urne derfor retter sig efter af Erik Rosenkrands at annamme den Sum Penge, samme Kloster udi Pant staaer, og siden det lader ham følge med klart Inventario, Jordebøger, Breve, Register og anden Deel, hvis der bør at lades. Nyborg 9 Marts 1560. T. VI. 232. Afskr. II. 31.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi forfare, at der skal staa nogle øde Huse paa vort og Norges Krones Kloster Lysekloster, som ere meget bygfaldne og ikke staae vel til at hjælpe; thi bede vi Eder og begjære, at I dem lader nedtage, og hvis Steen og Tømmer, som der findes og tjener til at bygge med, at I det igjen lade forbygge paa vort Slot Bergenhuus, og derudinden rammer og vider vort Gavn og Bedste, som vi Eder tiltro. Nyborg 9 Marts 1560. T. VI. 232. Afskr. II. 32.

Til Christoffer Walkendorff.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som dig vel fortænker, at vi have undt og forlenet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, vort Slot Bergenhuus; thi bede vi dig og ville, at du antvorder ham klart Inventarium og Jordebøger, med hvis Breve og Register, som Slottet er anrørendes, og at du gjør ham Underviisning paa, hvis du vedst os og Riget kan være til Gavn baade om de tydske Kjøbmænd og deres Handel og i hvis andre Maade, som du vedst magtpaaligger. Odense 11 Marts 1560. T. VI. 234. Afskr. II. 32.

Til Hr. Herlof Trolle.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at os er Eders Skrivelse tilhændekommet, derhos et Register paa de 4 Skibe, som I efter vor Befaling have ladet tilfly at skulle løbe under vort Rige Norge med Navn paa Høvedsmændene og hvis andet Folk, som skulle være paa samme Skibe. Da have I Eder at forindre, at sidste Sinde, I vare hos os, befalede vi Eder, at I skulde forordinere os elskelige Vincents Juel, vor Mand og Tjener, til en Høvedsmand paa et af for^{ne} 4 Skibe, hvilket vi formærke ikke er skeet, og forundrer os det ikke lidet. Vi havde os dog dertil forseet, at hvad vi Eder i dette eller andre Maader befalet, at I Eder efter vor Vilje skulde udrette, saa det ikke skulde

være fornødent en Ting mere end en Gang Eder at befale. Bedendes Eder endnu og ville, at I forordinerer forne Vincents Juel paa Falk von Bergen til en Høvedsmand udi Thorbjørn Bildes Sted, og lader forne Thorbjørn Bilde blive hjemme. Med de andre Skibe lader vi os bifalde, som I det bestilt har. Og skikke vi Eder herhos Skibsartikler, desligeste Bestillinger paa os elskelige Lasse Anderssøn, som skal have Befaling over alle 4 Skibene, og paa de andre Høvedsmænd med, hvoraf I ydermere Leiligheden har at forfare. Vi skikke Eder ogsaa vore Breve til forne Lasse Anderssøn og Vincents Juel, at de skulle give dem til Eder, og siden rette dem efter hvis I dem paa vore Vegne tilsigendes vorder; de andre toer e tilstede, dem kunne I paa vore Vegne mundtligen tilsige, at I det fore bestiller, at samme Skibe med det første mue afstedkomme. Og at de andre vore Orlogsskibe og blive færdige og tilflyet, eftersom vi Eder befalet har. Aarhuus 27 Marts 1560. T. VI. 236. Afskr. II. 33.

Til Lass Anderssøn og Vincents Juel, at Kongen agter at bruge dem til Skibshøvedsmænd, og at de strax skulle begive sig til Kjøbenhavn og rette sig efter hvad Herlof Trolle tilsiger dem. Aarhuus 27 Marts 1560. T. VI. 237. Afskr. II. 34.

Søbrev til de 4 Skibe, som bleve affærdiget at løbe under Norge, som er først Laurits Anderssøn paa Hector Amoral, Vincents Juel paa Falk von Bergen, Thorbjørn Daa paa den fløynde Geist, Jochim von Meickborg paa Ulven.

Fr. II. G. a. v., at efterdi mangfoldige Klage os forekommer af vore Undersaatter saavelsom af andre fremmede søfarende Mænd, hvorledes at de storligen besværes af nogen modvillige Skalke, som løbe i Søen og røver og tager fra dem, som segler paa deres rette Reise efter deres Næring og Bjering, da paa det at slige Sørøver maa formenes saadan deres Modvillighed, have vi affærdiget os elskelige N. med vort Skib at løbe under vort Rige Norge, og der have god flittig Opseende med Alting og holde vore Strømme rene, og dersom han kan overkomme nogen Sørøver, som røver og tager fra den søfarende Mand, da skal han gjøre dem Afbræk og Nederlag; dog skal han ikke besvære nogen, som segler paa deres rette Næring. Thi bede vi kjærligen alle vore kjære Herrer Naboer o. s. v. [som i Søbrevet ovenfor S. 258]. Aarhuus 27 Marts 1560. T. VI. 237. Afskr. II. 34.

Til Hr. Magnus Gyldenstjerne.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at nogle vore Undersaatter, Bønder udi vort Rige Norge, har havt deres Fuldmægtige her hos os med deres Supplicats og giver tilkjende, hvorledes at de er udskrevet at skulle lade dem bruge for Baadsmænd paa vore Orlogsskibe, og beklage, at de vide ikke med Skibshandel at omgaa og ere derudi aldeles uforsøgt, og derfor ere begjerendes, at vi dem dermed ville forskaane, som I ydermere Leiligheden har af denne deres indelukte Supplicats at forfare. Thi bede vi Eder og ville, at I derom forfarer Leiligheden, og hvilke af dem som findes at være Skibshandel uforfarne og ikke vide at lade dem bruge til Skibs, at I dem forløve at drage hjem igjen, dog at I det saa bestiller, at Skibene blive med Baadsmænd forsørget, saamange fornøden er. Aarhuus 28 Marts 1560. T. VI. 240. Afskr. II. 35.

Til Borgemester og Raad af Bergen.

Fr. II. V. G. t. Vider, at Borgemester og Raad udi Amsterdam har nu havt deres Fuldmægtige her hos os med høibaarne Fyrstindes Fru Margretes, Hertuginde til Parma og Plesantz, Forskrift, hvorudi vi forfare, at de dem beklage, at I skulle uforrette dem paa deres Handel og Kjøbmandsskab der udi Bergen mod deres gamle Friheder og Privilegier, som dem af fremfarne Konninger udi Danmark naadeligen undt og givet ere. Desligeste at I skulle have beskattet en deres Kjøbmand udi forne Bergen, hvorudinden de mene Eder at have gjort Uret, som I ydermere al Leiligheden af denne indlukte Copia, vi Eder tilskikke derhos, har at forfare. Og have vi givet forne Borgemester og Raads Fuldmægtig for Svar, at de St. Hans Dag Midtsommer førstk. udi vor Kjøbstad Odense møde, der ville vi forfare Leiligheden, hvor derom er og lade give dem Besked. Thi bede vi Eder og ville, at I retter Eder efter at opsøge hvis Privilegier, gamle Breve og andet, som I udi denne Sag imod dem have, og deraf lader udskrive nøiagtige Vidisser, og dem med Eders Fuldmægtige, som I tilforn have fanget Skrivelse om [ovenfor S. 281] at skulle affærdige til forne vor Kjøbstad Odense, paa forne Tid forskikke til os, at vi deraf kunne forfare al Leiligheden, om samme deres Klagemaal findes ret at være eller ikke. Aarhuus 29 Marts 1560. T. VI. 242. Afskr. II. 36.

Erik Rosenkrands fik ogsaa Skrivelse af samme Indhold; d. u. s. T. VI. 242. Afskr. II.. 37.

Til Hr. Tage Thott, Erik Rosenkrands, Evert Bild, Christiern Munk og Peder Hvitfeldt.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi forfare, at mange Falkfængere ligge udi vort Rige Norge og der fange hvis Falke der er, og siden dem udføre af Riget og intet derfor udgiver til os og Kronen. Thi bede vi Eder og begjerer, at I lader forfare, hvormange Falkefængere der ligger udi alt Eders Len, og naar de har fangen Falkene, og Tid er, at de ville dermed af Riget, at I da dem tilsiger, at de give dem til os med alle de Gerfalke og Gertersel, de have fanget, og at I lader Eders eget visse Bud følge dem til os og befaler ham, at han har flittig Opseende med, saa at de ingen af samme Falke sælge eller afsende eller i andre Maade undrykke paa Veien, før de komme til os. Emkloster [ved Skanderborg] Palmsøndag (7 April) 1560. T. VI. 246. Afskr. II. 37.

Til Hr. Tage Thott paa Baahuus, Erik Rosenkrands paa Bergenhuus, og Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at der skal være nogen Practiker forhænde, saa at nogen af dem ville understaae et eller flere vore Slotte at forraske og indtage udi saa Maade, at de ville indskikke noget Krigsfolk paa de Kjøbmandsskibe og Kofart, som løber igjennem vore Strømme, og dem saa hemmelige, naar de see Tid og Leilighed, sætte udi Land, dermed deres Vilje og Meninge at fuldkomme, hvorfor vi agte for redeligt med Alting at have godt flittig Opseende; bedendes Eder derfor og begjerer, at I bestiller det saa der paa Slottet, at der holdes god Vagt og Varetægt, og at I med Alletingest har god flittig Indseende, som I vide os og Riget magtpaaligger; dertil vi os visseligen forlader. Emkloster 9 April 1560. T. VI. 247. Afskr. II. 38.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare af dit Regnskab, at der har ingen fremmede Skippere, som har med deres Skib besøgt vore Havner og Ladesteder udi Agershuus Len, udgivet nogen Told enten af Deler eller anden Vare, som de har udskibet, uden aleneste de Skippere, som have besøgt ind for vor Kjøbstad Upslog [Oslo], Tunsberg og Salsborg, og vide vi ikke, hvorfor saadan vore og Kronens Told og Rettighed udi

for" vore Havner og Ladesteder under Landet forsømmet er af vore Havnefogder. Sammeledes forfare vi, at der ei heller udgives nogen Sise af Tystøl, som der indføres, og ikke heller nogensteds den nye Told af Heste, Øxen eller saltet Kjød, som udføres, som er 20 Skill. dansk af hvert Stykke, ligesom her over alt vort Rige Danmark sædvanligt og Brug er. Thi bede vi dig og ville, at du herefter bestiller det saa med vore Byfogder i vore Kjøbstæder og med Havnefogder udi alle Ladesteder der udi vore Lene under vort Slot Agershuus, at vore og Kronens Told og Sise og hvis andet os bør at have med Rette, ei herefter forsømmes, men at det opkræves og føres til Regnskab os til Bedste saavel udi de Ladesteder under Landet som for Kjøbstæderne, eller og skriver os ret Besked, hvorfor det ikke skeet er, eller om det ikke skee kan. Sammeledes formærke vi, at der findes Intet indkrævet af Prestegjæsteri udi Oslo og Hammer Stifte, saa fortænker dig vel, at saadant Prestegjæsteri er tilforn udgivet og ført til Regnskab efter at som sædvanligt er af alle Stifte der udi vort Rige Danmark, og vi ingen Frihed vide Presterne have at være frie for Gjæsteri udi vort Rige Norge ydermere end her udi Riget. Emkloster 15 April 1560. T. VI. 251. Afskr. II. 39. [jfr. Brev nedenfor S. 303].

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vi bede dig og ville, at du med det første paa et af vore Skibe, som vi ville til dig lade løbe, forskikker ned til vort Slot Kjøbenhavn 3 Læster Smør, det godt er, 3 Læster Lax, 2 Læster Osmund, 50 Skippund Stangjern, 2 levendes Losse, 18 Elgshuder, 3 Skippund gammelt Kobber, 7 Skippund og 4 Lispund Klokkemalm, 800 Tylter Sagdeler, 28 Stykker norsk Klæde, som du os skyldig blev udi dit Regnskab for næste forgangne Aar 1559, saa det visseligen og uden al Forsømmelse fremkommendes vorder. Desligeste at du og tiltænker at have flittig Opseende med vort Blokhuus udi Flekkerøen, at dersom noget paakommer, at det da maatte blive forvaret, som du vedst magtpaaligger. Aarhuus 21 April 1560. T. VI. 253. Afskr. II. 41.

Evert Bild fik Brev at skulle med det første forskikke til Kjøbenhavn paa den lidel Kraffuel 300 i Pendinge, 9½ Mark Bergerfisk og 2 Læst Vildbrad, 1 Læst Sælespæk og 413½ Pund

Jern af den Restants, som blev igjen standende 1559. Aarhuus 21 April 1560. T. VI. 253. Afskr. II. 41.

Christoffer Walkendorffs Kvittantsbrev.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Christoffer Walkendorff til Glorup, vor Mand og Tjener, har nu gjort os gode Rede og klart Regnskab for al Leding, Landskyld, Landboveitsle, Gaardfæstning, Sagøre, Inventarium, desligeste for Skibe og Skibshjælp og al anden visse og uvisse Rente og Rettighed, som han paa vore Vegne har oppebaaret og igjen udgivet af vore Slotte Bergenhuus og Vardøhuus med alle de Lene, han dertil havt har, fra det første han forne Slotte og Len udi Forlening bekommet har, og til den Dag han blev dem kvit. Og hvis han os af samme Regnskab er bleven skyldig, har han strax overantvordet og betalt os elskelige Jochim Bech, vor Rentemester, paa vore Vegne, saa at han nu aldeles Intet ydermere deraf er os pligtig efter hans Registers og Regnskabs Lydelse, som han nu fra sig leveret har; thi lade vi forne Christoffer Walkendorff og hans Arvinge kvit og fri for al ydermere Krav og Eftermaninge af os, vore Efterkommere, Konninger udi Danmark og alle andre for forne Opbæring, Udgift, Register og Regnskab i alle Maade. Aarhuus 2 Mai 1560. R. VII. 522. Afskr. II. 666.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vider, at som du skriver os til og giver os tilkjende, at du skal være kommen udi Forfaring, hvorledes at nogen af de Baadsmænd, som du efter vor Befaling har forskikket hid ned, skulle have taget Gunst og Gave af en Part vore Undersaatter, som vare udskrevne for Baadsmænd, og dem ladet blive hjemme, og derudinden dig undskylder, at sligt ikke skeet er, som din Skrivelse videre derom formelder, da ville vi slig din Undskyldning for godt annamme, og have vi dog aldeles intet hørt derom, at sligt skulde være skeet, førend vi nu fange din Skrivelse. Sammeledes som du formelder om de 4 Vognheste, som vi tilforn have dig om tilskrevet [ovenfor S. 282], da bede vi dig og ville, at du gjør din største Flid derudinden, at vi mue bekomme de Heste, der gode ere, og du dem med det første med dit eget visse Bud til os forskikker, og at du da befaler Budet, som samme Heste skal fremføre, at han har flittig Tilsyn med dem, saa at de ikke blive paa Veien fordærvede eller afredne. [Udateret; mellem Brev af 26 og af 27 Mai 1560]. T. VI. 273. Afskr. II. 42.

Til Capittel udi Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vider, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har berettet for os, hvorledes at der skal ligge noget Gods til et Alter der udi Domkirken, som Fru Inger[1], Hr. Arild Kanes, har givet dertil, og samme Gods skal være ham til Arv falden, som han og selv ydermere berette kan, da dersom den Person er død og afgangen, som forne Fru Inger samme Gods forlenet har, have vi undt og tilladt, at forne Erik Rosenkrands maa igjen bekomme forne Gods, bedende Eder og ville, at I lader ham dette følge og ingen Hinder ham gjør derpaa; men dersom forne Person, som forne Fru Inger med forne Gods forlenet har, endnu lever, da skal han samme Gods hans Livstid nyde, og efter hans Død og Afgang skal det ubehindret følge forne Erik Rosenkrands. Kjøbenhavn 27 Mai 1560. T. VI. 273. Afskr. II. 42. (jfr. S. 293).

Christopher Mogenssøns [Hardingmands] Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlige Gunst og Naade have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Christopher Mogenssøn, vor Mand, Tjener og Foged her paa vort Slot Kjøbenhavn, vor og Norges Krones Len Rygge Skibrede, Aabygge Skibrede og Id Skibrede at have, nyde, bruge og beholde med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undertaget, som os elskelige Jørgen Bilde, vor Mand og Tjener, nu hertil i Værge har, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste, og skal han aarligen gjøre os gode Rede og Regnskab for al den visse Rente, som han af forne Len oppebærendes vorder, og siden Halvparten deraf komme os tilgode og anden Halvparten skal han mue beholde. Sammeledes ville vi os forbeholdet have alt Vrag, som strander under forne Len, og skal forne Christopher Mogenssøn være pligtig aarligen derfor at gjøre gode Rede og Regnskab og det siden Altsammen at komme os til Bedste, og skal han holde Godset ved Hævd og Magt og Tjenerne derpaa boendes ere ved Norges Lov, Skjel og Ret og ingen af dem at uforrette imod Loven og ikke heller paalægge dem nogen ny Besværing i nogen Maade. Skal han og frede Jagten [o. s. v. i

[1] Erlandsdatter, Erik Rosenkrands's Farmoders Moster. Saml. t. d. n. F. S. o. H. I. 446.

sædvanlig Form]. Kjøbenhavn 28 Mai 1560. R. VII. 523. Afskr. II. 667.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at vort Slot Bergenhuus skal være meget bygfalden og synderlig Taarnet, som der staaer paa Slottet, saa det ikke lettelig staaer til at hjælpe; thi bede vi Eder og begjere, at I med det første ville forskrive en forstandig Bygmester, som kan besee hvad Brøst som findes paa Bygningen og paa Slotsbefæstning, og at I siden lader nedtage forne Taarn og det strax igjen opbygge, og at I med mindst Bekostning lader fly og færdig gjøre Slottet, hvor derpaa Brøst findes, eftersom I kunne vide os og Riget gavnligt kan være, og i alle Maader vider og rammer vort Gavn, som vi Eder tiltroer. Kjøbenhavn 29 Mai 1560. T. VI. 276. Afskr. II. 43.

Erik Rosenkrands's Følgebrev til Bergenhuus.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tjenere, som bygge og bo udi Bergenhuus Len og besynderligen udi Søndhordland og Nordhordland evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi have tiltroet og befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, vort og Kronens Slot Bergenhuus og Eder dermed udi Værge og Forsvar at have, da bede vi alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter at være forne Erik Rosenkrands hørige og lydige udi hvis han Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder, og naar han eller hans Fuldmægtige Eder tilsiger, at I da og tilhjælper at føre Ved ned til Stranden til vore Vedskibe, og at flytte og føre Slottets Folk, naar deres Vei falder der udi Lenet, og udi de og andre Maader lade Eder godvillig findes, som gode troe Undersaatter bør at gjøre; vi ville igjen være Eder alle og hver særdeles en naadig og gunstig Herre og Konning. Kjøbenhavn 30 Mai 1560. T. VI. 278. Afskr. II. 44.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. G. a. v., at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes nogen af de fremmede Kjøbmænd der udi vor Kjøbstad Bergen, desligeste vore Undersaatter, Borgere der sammesteds, skulle have bygget og opsat nogle Søboder, Røgehuus og andre Vaaninger under forne vort Slot Bergenhuus, Slottet til Trængsel og Forfang, og vi derfor have befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand der sammesteds,

at skulle handle med dem, at de strax med det første samme Huse skulle afbryde, og han igjen skulde udvise dem andre Steder og Jordsmonne for en temmelig Grundleie, som de igjen kunde bygge og opsætte forne Huse; thi bede vi Eder alle og hver særdeles, Fremmede saavelsom vore egne Undersaatter, som samme Huse og Boder tilhøre, at I dem med det første nedtage og bortflytte paa de Steder, som forne Erik Rosenkrands Eder forvisendes vorder, og lader Eder derudinden villig og uforsømmelig findes. Kjøbenhavn 30 Mai 1560. R. VII. 524. Afskr. II. 668.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har beret for os, hvorledes at Fru Inger [Erlandsdatter], Arild Kanes, nogen Tid siden forleden skal have givet noget Gods til et Altar udi Throndhjems Domkirke for nogre Messer og Gudstjeneste, som der skulde holdes efter den Fundats, derpaa gjort er, ydermere formelder, og samme Tjeneste udi lang Tid har været nedlagt og ikke holdt, og forne Gods skal ham arveligen tilkomme, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og efterdi at Recessen formelder, at Adelen igjen mue bekomme hvis Vicariegods, som de ere rette Arvinger til, naar de Personer ere døde og afgangne, som med samme Gods forlente er, undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at dersom den Person, som forne Fru Inger, Arild Kanes, med forne Gods forlenet har, er død og afgangen, maa forne Erik Rosenkrands strax igjen bekomme forne Gods. Og dersom samme Person endnu lever, skal han det nyde og beholde udi hans Livstid, og efter hans Død skal forne Gods strax uden al videre Hinder følge forne Erik Rosenkrands eftersom forskrevet staaer. Kjøbenhavn 30 Mai 1560. R. VII. 525. Afskr. II. 669. (jfr. S. 291).

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at os elskelige Otto Stigssøn, vor Mand og Tjener, har ladet berette, hvorledes at stormægtige, høibaarne Fyrste, vor kjære Herr Fader høilovlig Ihukommelse nogen Tid siden forleden har undt og forlenet ham en vor og Norges Krones Gaard kaldes Frodefjord [Frafjord, Ryfylke], dog saa, at han ikke skulde udfæste Bonden, som paa Gaarden boede, og ham udi ingen Maade uforrette; da har en Foged ved Navn Holger Bagge udsat Bonden, som paa Gaarden

boede, og selv den besidder, og forne Otto Stigssøn har fæst forne Bonde Gaarden igjen; thi bede vi Eder og begjere, at I med det første udi forne Otto Stigssøns Fraværelse skikker det saa, at samme Bonde, som tilforn besad samme Gaard, den igjen bekommer og ikke derfra fortrænges. Kjøbenhavn 15 Juni 1560. T. VI. 285. Afskr. II. 45.

Simon Prütz fik Brev paa 2 Kronens Falkeleier i Nedenes Len ved Navn Grunne og Fæweck [Fevik?] mod sædvanlig Afgift, og skal han være pligtig aarligen at tilbyde Lensmanden paa Agershuus de fangne Falke, førend han drager dem af Riget, og dersom vi da behøve nogen af samme Falke, skal det være Lensmanden frit for paa vore Vegne at annamme af dem saamange, som vi ville have, Gierfalke og Giertersel og andre Falke, og for Stykket give 6 Daler og ikke mere, og skal han ikke selv tage eller ved andre lade tage nogne unge Falke af Rede. Dersom det bliver befundet, skal han lide derfor tilbørlig Straf. Kjøbenhavn 15 Juni 1560. R. VII. 523. Afskr. II. 667.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som vi tilforn har dig tilskrevet om de Falkefængere, som ligge der udi Lenet, at du ikke skulde tilstede dem at uddrage hvis Falke, som de fangede, førend de have givet dem til os og samme Falke os tilbudet, da have vi nu undt denne Brevviser Simen Prytz 2 vore og Kronens Falkeleier udi Nedenes Len liggendes, dog saa at han aarligen skal give deraf den sædvanlige Afgift og tilbyde dig paa vore Vegne alle Falke, som han fangendes vorder, og dersom vi da nogre deraf behøve, skal du dem kjøbe af ham, eftersom du ydermere har at forfare af vort Brev, vi ham derpaa givet har; thi bede vi dig og ville, at dersom forne Simen Prytz fangendes vorder nogen Gierfalke eller Giertersel, de som skjønne ere, at du da dem paa vore Vegne af ham kjøber for det Værd, eftersom vort Brev, vi ham givet har, formelder, og forskaffer os dem tilhænde, og at du lader alvorligen forbyde, at ingen enten Indlændiske eller Udlændiske udtage nogen unge Falke af Redet, og naar du det saa forbudet har over alt dit Len, at du da siden lader have flittig Indseende med, at dermed ikke imod gjøres, paa det at vore og Kronens Falkeleier ikke skulle blive øde. Findes og nogen Indlændiske eller Udlændiske, som uddrage nogen Falkeunger af Redet, at du da derfor lader dem straffe, som vedbør. Kjøbenhavn 16 Juni 1560. T. VI. 286. Afskr. II. 46.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du skriver os til og giver tilkjende, at du har forskikket til vor Kjøbstad Aarhuus 19 Knægtharnisk, 1004 Par Hoser, 6 Tinkander og 2 Lysestager, som ere der indkomne udi dit Len til Vrag, og derhos formelder, at du ikke turde antvorde det Skipperen, for det var engelsk Gods, da har vi undt og tilladt, at forne Skipper igjen maa bekomme det samme Gods, bedendes dig og ville, at dersom der findes mere Gods bjerget i dit Len, som var paa samme Skippers Skib, at du da lader det følge forne Skipper og ingen Hinder gjør ham derpaa. Sammeledes som du giver tilkjende, at der er Brøst paa Slottet for Flesk og derfor begjerer, at du maatte fange noget Flesk til Slottets Behov, da ville vi med det første tale med vor Rentemester, og derom forfare Leiligheden. Odense 28 Juni 1560. T. VI. 288. Afskr. II. 47.

Confirmats paa Oslo Privilegier.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have taget, annammet og undfanget og nu med dette vort aabne Brev tage, annamme og undfange vor Kjøbstad Oslo med Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere dersammesteds udinden vor kongelig Hegn og Værn, Fred og Beskjermelse besynderligen at ville beskjerme og fordagtinge til alle Rette. Sammeledes have vi af samme Gunst og Naade fuldbyrdet, samtykt og stadfæst og nu med dette vort aabne Brev fuldbyrde, samtykke og stadfæste alle de Friheder og Privilegier, som stormægtigste, høibaarne Fyrste Hr. Christian III. etc., vor kjære Hr. Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, dem naadeligen stadfæst har, ved Fuldmagt at blive ved alle sine Ord, Punkter og Artikler, som de udi alle Maade udvise og indeholde, efter høimeldte vor kjære Herre Faders Stadfæstelse Brevs Lydelse. Odense 1 Juli 1560. R. VII. 526. Afskr. II. 670.

Til Christiern Munk, at kgl. Maj. har for Alderdom og Skrøbelighed forskaanet Rold Olsen [Rolf Olufssøn Darre] med at være Borgemester, og beder Christiern Munk, at han med det første giver sig til Oslo og udi hans Sted forordinerer en anden, som duelig er til at forestaa samme Befaling, og lade ham gjøre paa kongl. Maj. Vegne hans Borgemester-Ed. Odense 3 Juli 1560. T. VI. 289. Afskr. II. 47.

Til Christiern Munk, at kgl. Maj. er kommen udi Forfaring, hvorledes at Lagmanden i Oslo ikke skal have sin

tilbørlig Underholdning, som han havt har; thi beder k. M., at han derom med det første forfarer Leiligheden, og dersom han ikke findes dermed at være forsørget, at han da udlægger ham en tilbørlig Underholdning, hvoraf han kan have sin Ophold sig uden Skade. Odense 3 Juli 1560. T. VI. 289. Afskr. II. 48.

Til Tage Thott, at han skal forhjælpe Borgerne i Nykøping udi Mors, hvis By næsten var afbrændt, hos Bønderne, at de for deres Pendinge maatte bekomme Tømmer til deres Bygnings Behov. Odense 4 Juli 1560. T. VI. 291. Afskr. II. 48.

Ivar Jenssøn [Jernskjæg] fik Forleningsbrev paa Frølands Skibrede ad gratiam, eftersom os elskelige Tønne Galde nu udi Værge har. [jfr. ovenfor S. 274]. Odense 4 Juli 1560. R. VII. 527. Afskr. II. 671.

Pros Lauritssøn [Hørby] fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Pros Lauritssøn, Lagmand udi Oslo, har beret for os, hvor at hans Fædernevaaben er en Urhane og hans Mødernevaaben er 3 gule Egeblad, og alle hans møderne Slægt paa Skjoldsiden ere døde og afgangne, og derfor er begjerendes, at vi ville forbedre for^ne hans Fædernevaaben med for^ne 3 gule Egeblade, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som for^ne Pros Lauritssøn os og Riget hertil gjort og beviist har, og hans ægte Børn herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at for^ne Pros Lauritssøn og hans ægte Børn og deres Arvinge mue herefter føre for^ne 3 gule Egeblade hos den Urhane udi hans Fædernevaaben, og er samme Vaaben udi sin Farve tvert over fordeelt, den øverste Part rødt og den „wennster“ blaa, udi det røde Feldt en sort Urhane og udi det blaa Feldt 3 gule Egeblade, paa Hjelmen 3 gule Egeblade og en sort Urhane, eftersom det her fortegnet og malet staar; dog skal for^ne Pros Lauritssøn eller hans Arvinge ikke hermed tilholde sig noget vort og Kronens Bøndergods eller og vor og Kronens Rettighed dermed i nogen Maade forkrænke. Odense 8 Juli 1560. R. VII. 527. Afskr. II. 672.

K. Maj. Undersaatter udi Throndhjem finge confirmationem suorum privilegiorum. Odense 17 Juli 1560. R. VII. 526. Afskr. II. 671.

Til Borgemester og Raadmænd o. s. v. i Bergen.

Fr. II. G. a. v. Hilse Eder Borgemester, Raadmænd og

menige Borgere udi vor Kjøbstad Bergen, desligeste Indlændiske og Udlændiske, som der handler og vandler og har Gaarde og Grunde der sammesteds, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have tiltroet og befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at skulle lade paa vore Vegne maale alle de Jorde og Grunde, byggede og ubyggede der udi vor Kjøbstad Bergen, desligeste at lade forfare og opskrive hvis Leding, som os paa den tydske Brygge tilkommer, at han paa vore Vegne kan vide, hvis Ret og Rettigheder os og Kronen af forne Jorder og Leding bør at have med Rette; thi bede vi Indlændske og Udlændske, og alle og hver særdeles byde, som Jorde have, baade paa Bryggen og i Byen, at I med Eders Breve og Beviisning, som I have paa forne Jorde, møder, naar forne Erik Rosenkrands Eder med dette vort aabne Brev besøgendes vorder, og tilsteder ham paa vore Vegne forne Jorde, bygde og ubygde, at maale lade og tilkjendegive hvis Rettigheder, Ledinge og andet os og Kronen tilkommer, paa det at forne Erik Rosenkrands desbedre kan vide og forfare derom al Leiligheden og siden samme Rettighed paa vore Vegne at opskrive. Odense 23 Juli 1560. R. VII. 528. Afskr. II. 673.

Til Borgemester og Raad udi Bergen.

Fr. II. V. G. t. Vider, at Regentinden af Nederlandene har os tilskrevet og givet tilkjende, hvorledes at disse Brevvisere 3 Kjøbmænd af Amsterdam have dem for hendes Kjærlighed beklaget, at de ere kommen for Skade og handlet imod Eders Privilegier der udi Bergen, og I derfor have beskattet dem af 30 Daler, og hendes Kjærlighed er af os begjerendes, at vi ville forskaffet, saa forne 3 Kjøbmænd maatte igjen bekomme deres udlagte Pendinge; thi bede vi Eder og begjere, at efterdi hendes Kjærlighed har os tilskrevet og gjort Bøn for samme Kjøbmænd, at I da ville for denne vor Skrivelse Skyld igjen give forne 3 Kjøbmænd forne 30 Daler, endog I have der Ret til, og lade dem nyde denne vor Forbøn godt ad. Dermed gjøre I os til Vilje og forlade os der visseligen til. Odense 23 Juli 1560. T. VI. 301. Afskr. II. 49.

Til Borgemester og Raad udi Bergen.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi nu have givet os elskelige Johan Jellufssøn Falkner, vor Kjøbmand, fri at maatte bruge hans Kjøbmandskab, Madskab og Handel der udi Byen

hans Livstid uden al Tynge og Besværing, sammeledes, at naar han er død og afgangen, skal hans Arvinger være fri for den Tiendependinge Udgift og det ubehindret at mue udføre eller til andre afhænde, som vort Brev vi ham givet have, ydermere indeholder [nedenfor 25 Juli]. Thi bede vi Eder og begjere, at I ville tilstede forne Johan Jellufssøn udi saa Maade at bruge hans Handel og Kjøbmandsskab og ham derover ikke besvære. Eders Privilegier og Friheder skulle dog dermed være uforkrænket, at I derfor derudinden ville lade Eder godvillig findes, der vi os visseligen tilforlade. Odense 23 Juli 1560. T. VI. 302. Afskr. II. 49.

Peder Hvitfeldts Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi stormægtigste, høibaarne Fyrste, vor kjære Hr. Fader, høilovlige Ihukommelse, nogen Tid siden forleden har lagt Fordelen [Follo Len] fra Provstiet i Oslo og igjen forlenet os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, vor og Norges Krones Gaard Hammergaard [ovenfor S. 239. 262], og vi nu have forvandlet forne Hammergaard og Hammer Len, da have vi derfor af vor synderlige Gunst og Naade undt og forlent, og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Peder Hvitfeldt vore og Norges Krones Lene Nedenes Len og Robygden [jfr. S. 194 ovenfor] med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, vor og Kronens Rettighed, Intet undertaget, at have, nyde, bruge og beholde kvit og fri uden Afgift til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste og holde Godset ved Hævd og Magt og Tjenerne derpaa boendes ere ved Norges Lov Skjel og Ret og ingen af dem uforrette imod Loven eller og dem udfæste af deres Gaarde, emeden og al den Stund de aarligen til gode Rede yde og udgive deres Landgilde og anden Rettighed og holde deres Gaarde ved Hævd og Magt; og skal han ikke besvære dem med nogen nye Paalægge i nogen Maade; sammeledes skal han og frede Jagten; cum ceteris claus. consv. et inhib. solita. Odense 24 Juli 1560. R. VII. 529. Afskr. II. 675.

Johan Jelløsen [Jellufssøn] Falkner fik Brev paa udi sin Livstid at maatte bruge sit Madskab, Borgerskab og Næring i Bergen uden al Tynge og Besværing, og at hans Arvinger efter hans Død maatte være fri for at udgive den Tiendependinge af hans Gods, som andre Udlændinge pligtige ere at

udgive. Odense 25 Juli 1560. R. VII. 528. Afskr. II. 674. [jfr. ovenfor Side 297—298].

Bergen fik Confirmats paa des Privilegier. Odense 25 Juli 1560. R. VII. 526. Afskr. II. 671.

Hr. Bertholomeus Thennpel [Thenappel, Tinnopel, Borgemester i Lybek] fik Brev:

Fr. II. Hilse Eder alle vore Lensmænd, Fogder og Embedsmænd udi vort Rige Norge kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Bertholomeus Thennopel har beret for os, hvorledes at der er mange vore Undersaatter der udi vort Rige Norge, som ham ere skyldige, og dem fortrykke og ikke ville betale ham samme Gjeld, som han siger, og selv eller hans Fuldmægtige ydermere berette kan; thi bede vi Eder alle og hver særdeles byde, at naar for^ne^ Hr. Bertholomeus Thennopels Fuldmægtige Eder med dette vort aabne Brev besøgendes vorder, at I da hjælpe ham at mue uden videre Forhaling bekomme af for^ne^ vore Undersaatter, hvis de med Rette findes at være ham skyldige. Odense 25 Juli 1560. T. VI. 302. Afskr. II. 50.

Skattebrev.

Vi Fr. II. Hilse Eder alle Prælater, Kanniker, Vicarier, Provster, Prester, som geistlige Len have, sammeledes alle Kirkeværger, desligeste Bønder og menige Almue, ehvem som helst I tjene eller tilhøre, som bygge og bo over al N. Len evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at for den store Pendingeudgift, vi hertil havt har og os endnu paahænger, nødes vi til vore Undersaatter ydermere at besvære, end vi ellers gjerne gjøre, og have derom os beraadslaget med vores elskelige Danmarks Riges Raad og med deres Bevilling og Samtykke ladet vore aabne Brev udgaae til Eder, som geistlige Len have, desligeste til Bønder og menige Almue over alt vort Rige Norge om en almindelig Skat og Landehjælp at mue fange og lade oppebære udi saa Maade, at hver 10 Kronebønder og Leilændinge-Bønder, ihvem de tjene eller tilhøre, skulle lægges udi Læg sammen og give os 10 Jochimsdaler, den Rige hjælpe den Fattige; sammeledes hver 10 jordegne og frie Bønder skulle give os af de Gaarde, de iboe, 20 Daler, den Rige hjælpe den Fattige; sammeledes hver Tjenestedreng, som tjener for fuld Løn, og hver løs Karl, som nogen Næring bruger paa Landet, give os ½ Daler, og de som ere bosiddende ved Søsiden og bruge Fiskeriet, hver Mand give os 2 Voger Fisk, desligeste hver Ud-

roer-Karl, som tjener for fuld Løn, give os 1 Vog Fisk, og hver Skipper, som selv har Skib og segler i Nordlandene, give Tredieparten af al hans Fragt, og hver Styrmand Tredieparten af hans Hyre udi dette Aar; sammeledes hver, som Sagkverne har og aargangne ere, give os 3 Daler, og hver Flommesag 1½ Daler; desligeste alle Prælater, Kanniker, Vicarier, Provster, Prester, som geistlige Len have, skulle give os Tredieparten af al deres Rente og Indkomme i dette Aar, og alle Kirkeværger skulle give os af alle de Sognekirker, de udi Befaling have, Halvparten af al forne Kirkes Rente og Indkomme udi dette Aar. Og skal ingen være fri for samme Skat og Hjælp, og ville vi, at den skal være ude til Juul førstkommende i det allerseneste. Og skal os elskelige N., vor Mand, Tjener og Embedsmand etc., eller hans Fuldmægtige lade skrive samme Skat over alt forne Len [1] og lægge Eder udi Læg sammen, at den Rige hjælper den Fattige, saa det gaaer ligeligen til uden Vild, og siden samme Skat af Eder indkræve og oppebære, og fremdeles med klare Register og Mandtal fra sig overantvorde. Og skulle I være fri for Skriverpendinge og dermed ikke besværes. Thi bede vi Eder alle og hver særdeles byde, at I paa denne Tid Eder ikke ville besvære at komme os med samme Skat tilhjælp, og med det allerførste paa beleilig Tid og Sted, naar og hvor forne vor Lensmand Eder tilsigendes vorder, møder og af ham eller hans Fuldmægtige lader Eder for samme Skat skrive og lægge Eder udi Læg sammen eftersom forskrevet staaer, og siden rette Eder efter strax at fremføre samme Skat og den at antvorde forne vor Lensmand eller hans Fuldmægtige, saa den visseligen fremkommer inden Juul førstk. i det allerseneste, og lader det ingenlunde. Vi ville igjen ramme og vide alle Eders Gavn og Bedste, som vi vore troe Undersaatter pligtige ere. Givet paa vor Gaard udi Odense den 25 Dag Juli 1560. T. VI. 307 ff. Afskr. II. 51 f.

Register paa Lensmændene, som skulde oppebære forne Skat:

Hr. Tage Thott: Baahuus Len og Vigen 1 Brev.

Christiern Munk: Agershuus Len 6 Breve; Aabygge, Ide og Rygge Skibrede 1 Brev; Skien 1 B.; Frølands Skibrede 1 B.; Onsø Skibrede 1 B.; Ingedal, Skeberg, Tune, Raade Skibrede 1 B.; disse Skibrede lyde og paa Christiern Munk.

[1] I Peder Hvitfeldts og Evert Bilds Brev blev sat: „saavidt som han Befaling har."

Erik Rosenkrands: Bergenhuus Len 6 B.; Færø 1 B.; Lister Len 1 B.; Andenes Len 1 B.; Hardanger Len 1 B.; Helgeland, Senjen, Lofoten og Strygeren [Stegen?] 1 B.

Peder Hvitfeldt: Hammergaard Len 1 B.; Nedenes Len 1 B.; Robygden 1 B.

Evert Bild: Steenvigsholm Len 1 B.; Throndenes Len 1 B.; Søndmøre, Romsdal 1 B.

Peder Bild: Bratsberg Len 1 Brev.

Missive til forne Lensmænd om Skat:

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi skikke dig herhos nogne vore aabne Breve om en almindelig Skat og Landehjælp, som du paa vore Vegne skal oppebære udi N. Len, saavidt som du derover af os Befaling har, som du ydermere al Leiligheden derom forfare kan af samme aabne Breve; thi bede vi dig og ville, at du strax ufortøvet lader læse og forkynde samme vore aabne Breve for menige Almue, som de ere tilskrevet, og strax uden al Forsømmelse lader skrive og lægge dem udi Mandtal efter vort Brevs Lydelse, saa det gaaer til uden Vild og ikke bliver anseet Gunst, Gave eller anden Fordeel, og gjør din største Flid, at samme Skat kan udkomme allerførste muligt er, inden Juul førstk.; thi os ligger det storligen Magt paa [1]. Og paa det du des snarere kan indkræve og bekomme samme Skat, kan du tilskrive andre vore Lensmænd derudi Lenet eller deres Foged udi deres Fraværelse, hvilke du kan vide dig udi denne Sag at kunne være fordelige, at samme Skat maatte indkomme udi deres Len, eftersom forskrevet staaer. Og skikke vi dig herhos vore aabne Breve, hvilke du til des Behov kan dem tilskikke, dog at du indtager samme Skat og derfor gjør Regnskab. Odense 25 Juli 1560. T. VI. 309. Afskr. II. 54.

Mogens Pederssøn, kong. Maj. Hofsinder, fik Brev ad gratiam pro servitio facto et faciundo paa Reins Kloster udi Norge, som Axel Gyntersberg udi Værge har, paa tilbørlig Tjeneste at beholde. Cum claus. consv. et inhib. sol. Odense 25 Juli 1560. R. VII. 529. Afskr. II. 675.

Axel Gyntelsbergs Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Axel Gyntersberg, vor Mand og Tjener, vort

[1] I Erik Rosenkrands's, Christiern Munks og Evert Bilds Brev tilføies hereftter: „og strax du samme Skat oppebaaret har, at du da den forskikker til os elskelige Jochim Beck, vor Rentemester.“

og Norges Krones Kloster Bakke Kloster med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, eftersom os elskelige Christopher Erikssøn [Bernhoft], vor Mand og Tjener, hertil udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde kvit og fri uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal have sin Værelse paa vor Slot Steenvigsholm, og det holde os og Danmarks Rige til en tro Haand og udi en Slotslov og Kloster, og dem holde ved god Hævd og Magt og paa hans egen Bekostning lønne og underholde hvis Folk, han paa forne vort Slot Steenvigsholm holdendes vorder. Sammeledes skal han holde Godset ved Hævd og Magt og Tjenerne derpaa [o. s. v. i sædvanlig Form]. Vordingborg 1 August 1560. R. VII. 530. Afskr. II. 676.

Mogens Pederssøns Følgebrev.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Norges Krones Bønder og Tjenere, som bygge og tjene til vort og Kronens Kloster Reins Kloster, som os elskelige Axel Gyntelberg nu hertil i Værge havt har, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have undt og forlent os elskelige Mogens Pederssøn, vor Hofsinder, forne Reins Kloster og Eder alle der med udi Værge og Forsvar at have, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Thi bede vi Eder alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter strax herefter at svare forne Mogens Pederssøn og gjørendes ham og ingen anden paa vore Vegne Eders aarlige Landgilde, Gjesteri, Sagerøre, Egt, Arbeide og al anden Rente og Rettighed, som I os og Kronen pleie og pligtige ere at gjøre og give, og I af Arilds Tid gjort og givet har; han skal igjen holde Eder alle og hver særdeles ved Norges Lov, Skjel og Ret og ingen af Eder tilstede at uforrettes imod Loven i nogen Maade. Thi lader det ingenlunde. Sørup udi Falster 5 August 1560. R. VII. 530. Afskr. II. 676.

Til Christiern Munk, at han skal lade sammenhugge og afsende fornødne Bindinger til det Huus Dronningen havde bestilt. Sørup 12 August 1560. T. VI. 313. Afskr. II. 55.

Til Tage Thott, at han skal skaffe Hjælp til at indskibe det Tømmer, som han har ladet hugge til Bygningen paa Odense Gaard, i de Skibe, Magnus Gyldenstjerne i den Anledning opsender. Halsted Kloster [paa Lolland] 21 August 1560. T. VI. 319. Afskr. II. 55.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus, at han skal

hjælpe Grev Anton af Oldenborgs Bud at faa Tømmer tilkjøbs. Nyborg 25 August 1560. T. VI. 320. Afskr. II. 56.

Paul Stigssøn, Foged paa Island, fik lignende Anmodning angaaende Fiskeindkjøb for samme Greve. T. VI. 321. Afskr. II. 56.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du giver tilkjende, at du tilforn [ovenfor S. 289] har fanget vor Skrivelse om Told og anden Rettigheder, som der falder udi dit Len og Kronen tilkommer, og hertildags har ikke oppebaaret, og endog du os derom har tilskrevet Besked, vidste du ydermere al Omstændigheder baade om den Handel og andet mere os mundtligen at kunne berette, dersom vi dig ville forløve fra Slottet og at give dig hid ned til os. Da ere vi tilfreds, at du i denne tilkommendes Vinter giver dig til os, dog at du bestiller, at Altingest bliver vel forvaret baade med Slotslov og anden Deel udi din Fraværelse, saa at Slottet bliver vel forvaret og intet skulde blive forsømt, eftersom du vedst magtpaaligger. Vidskyld [Kloster ved Limfjorden] 23 Septbr. 1560. T. VI. 329. Afskr. II. 56.

Til Mester Hans Gaas, Biskop i Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vider, at som I skrive os til[1] og give tilkjende, at I have fanget vor Skrivelse, at skulle møde udi vor Kjøbstad Odense St. Hans Dag Midtsommer sidst forleden, at vi da kunde høre Eders Klage, som I havde til os elskelige Evert Bild, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, og at samme vort Brev kom Eder ikke tilhænde før for^{ne} Dag var forgangen, som samme Eders Skrivelse videre formelder, da har for^{ne} Evert Bild været hos os og gjort sin Undskyldning om hvis Klage, som I tilforn[2] har skrevet os til mod ham, og derpaa hæftet for os nøiagtige Breve og Segl. Og som I udi denne anden Eders Skrivelse giver tilkjende, at for^{ne} Evert Bild paa vore Vegne har annammet Elgeseter Kloster, og begjerer, at I det maatte beholde, da kunne vi samme Kloster ikke ombære der fra vor Gaard udi Throndhjem. Bedendes Eder derfor og ville, at I det lader for^{ne} Evert Bild paa vore Vegne følge. Og dersom I mener Eder ikke at have Eders tilbørlig Underholdning paa Eders Embeds Vegne, at I

[1] Under 9 Juli 1560. Danske Mag. VI. 329.
[2] 10 Novbr. 1559. Danske Mag. VI. 326. Langes Klosterhistorie 2 Udg. S. 227.

da lader opskrive og registrere Eders aarlige Indkomst og det forskikke til os; siden ville vi lade det oversee og det lade forskaffe, at det skal gaa tilbørligen til. Aalborg 26 Septbr. 1560. T. VI. 331. Afskr. II. 57.

Nils Gautssøn paa Setne [i Tiller] fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi denne Brevviser Nils Gautssøn paa Setne har nu havt for os et Thord Roeds aabne beseglet Pergamentsbrev, lydendes at han paa stormægtiste høibaarne Fyrstes vor kjære Hr. Faders Vegne, salig og høilovlig Ihukommelse, havde undt og tilladt, at forne Nils Gautssøn maa rydde, nyde, bruge og beholde saa meget af den Ødemark, som heder Horstad [Haarstad] liggendes udi Guldalslen i Thildsre [Tiller] Sogn, som han indgjærde kan, og skal deraf gjøre og give til Kongen og Norges Krone Leding, som andre jordegne Bønder; sammeledes har forne Nils Gautssøn havt for os et os elskelige Evert Bilds, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, Brev og Stadfæstelse paa forne Thord Roeds Brev, som samme Breve ydermere udvise og indeholder; da have vi af vor synderlige Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Nils Gautssøn maa have, nyde, bruge og beholde forne Jord og Eiendom, som han saa indtaget og nu selv i Værge har, udi hans Livstid og saalænge han lever, dog saa at han skal gjøre og give deraf til os og Norges Krone slig Tynge og Afgift, som der med Rette bør af at gange. Emkloster 24 October 1560. R. VII. 530. Afskr. II. 677.

Til Doctor Jens Skjelderup [Superintendent over Bergens Stift.]

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I skrive os til og give tilkjende, at I have Brøst paa Eders nødtørftige Underholdning, og desligeste at I med bekvemme Vaaninge og Værelse ikke er forseet, som Eders Skrivelse videre formelder, da har vi nu tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at han med det første derom skal forfare al Leiligheden om Eders Underholdning og Vaaninge og strax tilskrive os al Besked. Siden ville vi derom betænke og gjøre der en Skik paa, hvilket Brev vi Eder herhos tilskikke, bedendes Eder og ville, at I det overantvorder forne Erik Rosenkrands. Emkloster 17 Novbr. 1560. T. VI. 344. Afskr. II. 58.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at os elskelige Dr. Jens Skjelderup, Superintendent udi Bergens Stift, har os tilskrevet og beretter, at han har Brøst for hans nødtørftige Underholdning paa hans Embeds Vegne, og at os elskelige Christoffer Walkendorf, vor Mand og Tjener, efter stormægtige, høibaarne Fyrste vor kjære Hr. Faders, salig og høilovlig Ihukommelses, Befaling har udlagt ham nogen Rente udi et Prestegjeld, kaldes Voss, og nu I ere kommet til vort Slot Bergenhuus, have I gjort ham Hinder paa samme Rente. Sammeledes beklager forne Dr. Jens Skjelderup, at han har hans Vaaninge udi et stort øde Kloster[1], og at det er ham umuligt samme Kloster at kunne ved Magt holde, og derfor er begjerendes, at ham maatte udlægges et andet Værelse, som han kunde have hans Bolig, eftersom han Eder selv ydermere berette kan; thi bede vi Eder og begjere, at I strax med det første derom forfarer Leiligheden, hvad Rente og Underholdning forne Dr. Jens Skjelderup nu har, og derpaa gjøre klar Register. Og dersom han ikke har sin tilbørlige Underholdning paa hans Embeds Vegne, at I da udlægger ham saa meget dertil, som han kan holde sig af, og det ogsaa klarligen opskriver og registrerer, og siden forskikker baade forne Register til os, saa ville vi derpaa give ham vort Brev. Sammeledes at I forfare Leiligheden, om forne Dr. Jens's Vaaninge, og dersom han ikke kan have sin Værelse der, som han nu er, at I da tilskriver os, hvor ham kan udlægges en anden Residens og Bolig; siden ville vi os derudinden betænke og der lade gjøre en Skik paa, saa at vi derom med videre Overløb maatte forskaanes. Emkloster 17 Novbr. 1560. T. VI. 345. Afskr. II. 58.

Til Hr. Herlof Trolle i Anledning af en Forespørgsel, om vi ville have nogen vore Orlogsskibe udred at løbe paa Foraaret under vort Rige Norge eller udi Vestersøen, eller og om vi ville have vore Skibe udlagte paa Strømmene, at han skal lade Altingest tilfly, saa at dersom vi blive tilsinds at ville lade nogen af Skibene udløbe, at de da med en Hast mue blive færdige. [Emsborg][2] anden Dag Juul Aar 1561 [d. e. 1560]. T. VI. 368. Afskr. II. 60.

[1] St. Olafs Minoriter Kloster. Jfr. Breve af 23 Mai 1565 og 18 Juli 1571.

[2] I Registranten er Stedet ikke tilføiet. Kongen opholdt sig denne Vinter paa Emkloster, som han paa denne Tid forandrede til det kongelige Slot Emsborg. Daugaard: Om de danske Klostre. S. 419.

Til Hr. Tage Thott.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at disse Brevskrivere Hans Kirchhoff og Nils Reffuelssøn, Borgere til Danzig, har været her hos os med os elskelige Borgemester og Raads der sammesteds Skrivelse, hvorudi de give tilkjende, at 2 Skippere ved Navn Truels Witthe og Herman Meyer stakket Tid siden forleden med deres Skibe ere strandet under vort Rige Norge udi Vigen, og hvis Gods de inde have hører deres Borgere og Kjøbmænd udi Danzig til, og forne Kjøbmænd, som samme Gods har mist, har affærdiget deres Fuldmægtige forne Hans Kirchhoff og Nils Reftuelssøn at skulle opsøge og for en temmelig Bjergeløn annamme hvis Gods som bjerget er af det Gods, som var paa forne deres Skibe, som forne Borgermester og Raads af Danzig Breve ydermere formelder. Thi bede vi Eder og begjere, at naar forne Hans Kirchhoff og Nils Reffuelssøn Eder med dette vort Brev besøgendes vorder, at I da for en temmelig Bjergeløn lader dem følge, hvis der findes at være bjerget enten Penge eller andet Gods udi Eders Len, som de noksom kunne bevise forne Kjøbmænd af Danzig tilhøre og har været paa forne 2 Skibe og ingen Hinder gjøre dem derpaa. Emsborg 3die Dag Jule 1561 [d. e. 1560]. T. VI. 371. Afskr. II. 61.

Til Hr. Tage Thott, at han strax skal lade hugge til vort Behov at lade bruge til vort Land Island 100 Aareveer, 8 Alen og 10 Alen lange, Halvdelen af Birk og Halvdelen af Ask, 20 Kjølveer og 40 Stavneveer til Baade, som skulle være 10 Alen og 12 Alen lange, og sende det til Kjøbenhavn senest inden Paaske. Han skulde ogsaa strax lade hugge det Tømmer, som Hr. Magnus Gyldenstjerne paa Kongens Vegne forlangte, og handle med Bønderne, som have Skove og samme Tømmer er at bekomme, at de ville unde os det for et skjelligt Værd, saa det ikke aldeles skal tages fra dem for Intet, og at I Intet kjøbe med vore og Kronens Bønder uden til vort eget Behov. Og efterdi der findes stor Brøst for Tømmer udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn og deromkring, bede vi Eder og begjere, at I med største Flid handler med vore Undersaatter, Borgere og Bønder, som segler med Tømmer at sælge, at de altid herefter løbe den første Reise om Aaret med Tømmer ind for Kjøbenhavn, og det der sælger for et skjelligt Værd og ingen andensteds. Og hvis Tømmer, som I for Leding, Gjesteri eller Sagefald oppebær paa vore Vegne udi Eders Len, at I det forskikker ned

til vort Slot Kjøbenhavn og det siden fører til Regnskab os til Bedste. Emsborg 29 Decbr. 1561 [d. e. 1560]. T. VI. 372. Afskr. II. 62.

1561.

Hvide Rose, Styremand, fik Brev ad gratiam paa Kronens Gaard Tiurnes, som er St. Olafs Kloster Gods udi Tunsberg, al den Stund han er udi vor Tjeneste. Emsborg Nytaarsdag 1561. R. VII. 531. Afskr. II. 678.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at os er tilhændekommet os elskelige Borgemester og Raads af Lybek Skrivelse, derhos Aldermands og Kjøbmænds, som handterer paa Bryggen i vor Kjøbstad Bergen, Supplicats, hvorudi gives tilkjende om nogen Boder, som de der have standendes, og I paa vore Vegne har ladet tilsige, at de skulle lade afbryde, eftersom I har ydermere af hosliggendes Brev og Supplicats at forfare; thi bede vi Eder og begjere, at I strax med det allerførste tilskriver os al Leiligheden om for^{ne} Boder, hvor det sig dermed begiver, saa at vi Alting af samme Eders Skrivelse kunde forfare, og siden derefter mue vide at give de Lybske paa deres Skrivelse tilbørlige Svar. Emkloster 15 Januar 1561. T. VI. 386. Afskr. II. 63.

Paul Stigssøn fik Brev om at være 2 Skibe, der skulde løbe til Island efter Svovl, behjælpelig. T. VI. 386. Afskr. II. 63.

Paul Stigssøn fik Brev, at Kongen forbeholdt sig selv Islands Handel med Svovl, og at han skulde undersøge, om der paa Island fandtes „Jord til allehaande Farve," hvilket heller ikke maatte udføres uden med Kongens egne Skibe. T. VI. 390. Afskr. II. 64.

Magnus Gyldenstjerne fik Brev om det Samme. ibid.

Om Hans Pederssøns og Jens Splids Trætte.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, desligeste Lagmænd og Lagrettesmænd Søndenfjelds, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Hans Pederssøn til Thøitten [Thjøttø?] og Jens [Pallessøn] Splid til Lundestad, vore Mænd og Tje-

nere, have nu havt deres Fuldmægtige her hos os og budet dem udi Rette om noget Gods, som forne Jens Splid tilholder sig paa [sine Stifbørns] Hr. Vincents Lunges Børns Vegne, og forne Hans Pederssøn kjender sig ved for sit Odel at være, og berette, at den Sag har været tilforn udi Rette og er udsat for os, efterdi at udi vor kjære Herre Faders Tid er udganget en Stadfæstelse samme Gods anrørendes, dog at forne Stadfæstelse ikke lyder videre end til bedre Beviisninger; da have vi nu ladet tilsige begge Parterne at skulle møde for Eder derom i Rette i vor Kjøbstad Oslo St. Pauls Dag conversionis førstk. med deres Breve og Beviisninger. Thi bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I paa samme Tid tager Eder den Sag fore, granskendes og forfarendes al Leiligheden derom, og siden endeligen dømmer dem imellem og efter Norges Lov skiller dem ad med Rette, uanseendes forne Stadfæstelse, efterdi den ikke lyder længer end til bedre Beviisning, og hvis I derom dømmendes og for Rette afsigendes vorder, at I give det fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os [1]. Emsborg 4 Februar 1561. T. VI. 398. Afskr. II. 64.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vore Undersaatter, Bønderne udi Sandsverv i Tunsberg Len, have havt deres Fuldmægtige hos os og givet tilkjende, at du paa vore Vegne tiltaler dem for Skat at skulle udgive, eftersom andre vore Undersaatter der udi vort Rige Norge, og de mene dem derudinden at skee Uret, thi at fremfarne Konger skulle have givet dem frie for al Skat undtagen den aarlige Landgilde, som de til hver St. Hansdag Midtsommer skulle udgive, og beklage, at de for deres Armod ikke kunne afstedkomme ydermere Skat, som de sige, og du ydermere af dette indlukte Brev, forne vore Undersaatter os tilskrevet har, kan forfare. Thi bede vi dig og ville, at du med det første forfarer Leiligheden, hvad for Breve og Privilegier forne vore Undersaatter af fremfarne Konger have, desligeste om deres Armod og Fattigdom er saa stor, som de tilkjendegive, og dersom deres Formue er, at de ikke kunne komme nogen Skat eller Hjælp afsted ydermere end deres rette aarlige Landgilde, at du da omdrager med dem; men dersom de ere saa formuende som andre vore Undersaatter, og ikke have de Breve

[1] Jfr. ovenfor S. 174 og Norske Samlingsr II. 1 ff.

og Friheder, at dem bør fri at være, at du da tager af dem, som af andre vore Undersaatter der udi Riget. Ribe 18 Februar 1561. T. VI. 403. Afskr. II. 65.

Skibsartikler, som blev forsendt til Hr. Herlof Trolle, Admiral. Ribe 21 Febr. 1561. T. VI. 406—409. Afskr. II. 66.

Til Bønder og menige Almue for Norden paa Island, at de alene maatte afhænde Svovl til den Kjøbmand, Kongen nu havde afsendt. T. VI. 410. Afskr. II. 66.

Til Eggert Hanssøn, Lagmand paa Island for Norden, og til Hr. Olaf [Hjaltessøn] Superintendent paa Island for Norden om det Samme. ibid.

Om Jens Tillufssøns [Bjelkes] Børn.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, Peder Hvitfeldt, Norges Riges Kansler, og Evert Bild, Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, vore Mænd og Tjenere, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Mester Christopher Henrikssøn, Cannik i Throndhjem, har berettet for os, hvorledes at Jens Tillufssøn [† 1559] har befalet forne Mester Christophers Fader, Henrik Nilssøn [Gyldenløve] [1] og ham at skulle være Værge og Forsvar for hans efterladte Børn og deres Gods efter hans Død og Afgang, og beklager, at nogen af samme Børns Slægt og Venner nu paafører ham paa forne Børns Vegne stor Uret og Besværing, og stevner og platzer ham udi adskillige Urettergang; hvorudinden han sig hardt besværer, og derfor nu har været her udi Riget hos Børnenes Slægt og villet være samme Værgemaal kvit, og dog ikke kunde komme deraf med, og for slig Leilighed os underdanigst besøgt og af os begjært, at vi ham og forne faderløse og moderløse Børn ville naadeligen for Uret beskytte og haandhæve. Thi bede vi Eder og nu med dette vort aabne Brev befale, at naar forne Mester Christopher Henrikssøn paa forne Børns Vegne bliver tilholdt og udi Rette stevnet og Eder med dette vort aabne Brev besøgendes vorder, at I da ere ham paa samme Børns Vegne udi hans retfærdige Sag behjælpelige og bistandige, og har flittig Indseende med, saa at ham ingen Uret skeer, og at I ham for Vold og Uret forsvare og haandhæve. Kolding 28 Marts 1561. T. VI. 413. Afskr. II. 66.

[1] Norske Samlinger I. 83.

Stadfæstelse paa Throndhjems Capitels Privilegier.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have taget, annammet og undfanget, og nu med dette vort aabne Brev tage, annamme og undfange Throndhjems Domkirke med menige Capitel der sammesteds, deres Tjenere, Gods rørendes og urørendes udinden vor kongelig Hegn [o. s. v. aldeles som Brevet ovenfor af 1 Juli 1560]. Nyborg 3 April 1561. R. VII. 531. Afskr. II. 679.

Eggert [Klaussøn] Ulfeld fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Eggert Ulfeld, vor Kammertjener, vort og Norges Krones Kloster Verne-Kloster med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, som os elskelige Peder Rosenkrands, vor Mand og Tjener, nu hertil udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal bygge og forbedre samme Kloster og det holde ved god Hævd og Magt og Tjenerne der tilliggendes ere [o. s. v. som ovenfor S. 262]. Soer Kloster 10 April 1561. R. VII. 532. Afskr. II. 679.

Hr. Tage Thott fik Brev at lade paa Kronens Skove ved Marstrand hugge, kløve og nedføre til Stranden 1000 Læs Ved, der skulde bruges til Fyrlampen paa Skaffue [Skagen] Rev og afhentes af Otto Brade. Kjøbenhavn 17 April 1561. T. VI. 419. Afskr. II. 68.

Om Kronens Falkeleier Nordeufjelds.

Fr. II. G. a. v. at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at denne Brevviser Laurits Falkener maa og skal have, nyde, bruge og beholde alle vore og Kronens Falkeleier for norden Fjelds udi vort Rige Norge, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han aarligen til gode Rede skal give deraf til os og Kronen slig Told, Afgift og anden Rettighed, som der pleier og bør at afgaa, og skal han være pligtig, naar vi behøve nogen Gierfalke, og vi ham derom lade tilsige, at unde os hver tredie Geierfalk, Stykket for 6 Daler og ikke mere, og dersom vi blive tilsinds at ville derover kjøbe af ham flere Falke eller anden Fogel, som han fanget har, da skal han dem sælge os for et skjelligt Værd, eftersom vi derom med ham kunne lade handle, og hvis Geierfalke eller anden Fugl,

som han ned til os forskikker efter vor Befaling, skal skee paa vor Omkostning. Og skal han ikke selv tage eller ved nogen Anden lade tage nogre unge Falke af Redet, dog skal han mue lade nedtage nogne slette Falke til Lokfalke og ikke flere, end som han til Lokfalke behov har; findes, at han tager flere eller anden Falke af Rederne, end som forskrevet staaer, da skal han lide derfor tilbørlig Straf. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 18 April 1561. R. VII. 532. Afskr. II. 680.

Jens [Holgerssøn] Ulfstands Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Jens Ulfstand, vor Skjenk, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Jens Ulfstand vort og Norges Krones Kloster, vor Frue Kloster, udi Oslo liggendes, med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undtaget, som os elskelige Jørgen Marsvin, vor Mand og Tjener, nu hertil udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde fri og uden Afgift til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste, og bygge og forbedre samme Kloster og det holde ved god Hævd og Magt; sammeledes skal han forskaffe Jomfruerne, som der nu inde ere og herefter indgivendes vorder, deres nødtørftige Underholdning til Klæde og Føde og skal han holde Tjenerne, der tilliggendes ere [o. s. v. som ovenfor S. 262]. Kjøbenhavn 18 April 1561. R. VII. 533. Afskr. II. 681.

Til Hr. Tage Thott.

Fr. II. Vider, at vi forfare, at det Fiskeri udi Marstrand skal sig formere, og at der skal være større Søgning til end der pleier; thi bede vi Eder og begjere, at I ville have flittig Indseende med, at vor og Kronens Told og Rettighed der sammesteds ikke forsømmes. Kjøbenhavn 19 April 1561. T. VI. 426. Afskr. II. 68.

Christiern Munks Følgebrev.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Norges Krones Bønder og Tjenere, som bygge og bo paa Hedemarken og i Østerdalen, og ligge og tjene til vort og Norges Krones Slot Hamershuus, og os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, nu hertil i Værge har, evindelig med

Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at skulle annamme forne Hamerhuus til vort Slot Agershuus og Eder dermed udi Værge og Forsvar at have, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; thi bede vi Eder alle og hver særdeles byde, at I retter Eder strax berefter at svare forne Christiern Munk, givendes og gjørendes ham og ingen anden paa vore Vegne Eders aarlige Landgilde, Gjesteri, Sagerøre og al anden Rente og Rettighed, som I os og Kronen pleie og pligtig ere at gjøre og give, og I af Arilds Tid gjort og givet har, han skal derfor aarligen gjøre os gode Rede og Regnskab, og det Altsammen at komme os til Bedste, og holde Eder alle og hver særdeles ved Norges Lov, Skjel og Ret og Ingen af Eder tilstede at uforrettes imod Loven i nogen Maade. Kjøbenhavn 19 April 1561. R. VII. 534. Afskr. II. 682.

Mogens Pederssøn [til Tyrestrup], Hofsinder, forlenes med Tuterøens Gods, som Jens Tillufssøn [Bjelke] sidst udi Værge havde [o. s. v. i sædvanlig Form]. Fredriksborg 24 April 1561. R. VII. 534. Afskr. II. 683.

Jens Nilssøn [siden Biskop i Oslo] fik Brev, at maa nu strax bekomme et Vicarie udi Marie Kirke til Oslo Dom liggendes, som Hr. Einar sidst med forlenet var, dog saa, at naar han ikke studerer hos noget Universitet, da skal han residere og bo hos Oslo Domkirke. Fredriksborg 25 April 1561. R. VII. 535. Afskr. II. 683.

Om de tydske Kjøbmænd paa Bryggen i Bergen.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Staffen Anderssøn paa Steig, Lagmand udi Nordlandene, Søfren [Pederssøn] Skriver, Lagmand udi Throndhjem, Mats Størssøn, Lagmand udi Bergen, og Jens Pederssøn [Skriver], Lagmand udi Stavanger, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har ladet berette for os, hvorledes at der skal være Trætte imellem ham paa vore Vegne paa den ene og de tydske Kjøbmænd paa Bryggen udi vor Kjøbstad Bergen paa den anden Side, for at de imod vort aabne Brev [ovenfor S. 292] dem fortrykke og ikke ville afføre de Røghuse og Boder, som de under vort Slot Bergenhuus bygget har, Slottet til Trængsel; desligeste for at de ikke ville udgive af deres Kirker til os og Kronen slig Hjælp, som vi af

andre vore Undersaatter og Kirkerne der udi Riget bekommet har, men derudinden dem bevise modvillige og ulydige, og dertil med understaa dem at sætte Kirkeværger og i andre Maader tillage dem Regjering over Kirkerne ydermere end dem med Rette bør at gjøre; sammeledes for at de forløve de Hamburger og andre fremmede Skippere at ligge der udi Lenet at sælge og udføre Oxekjød, Vildbrad og anden Fedevare, og dertil bruge anden ulovlige Kjøbmandskab til Forprang imod vore Borgeres og Undersaatters Privilegier; og for at de Kjøbmænd, som der ligge Vinterleie, imod gamle beseglede Breve og Domme ikke ville udgive deres aarlige Tiende, som det sig bør, eftersom forne Erik Rosenkrands Eder ydermere berette kan. Thi bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I til St. Olafs Dag førstkommendes Eder forsamle udi vor Kjøbstad Bergen, stevnendes forne Erik Rosenkrands og de tydske Kjøbmænd paa Bryggen der sammesteds for Eder udi Rette, granskendes og forfarendes al Leiligheden om alle forne Sager og hvis ydermere Tiltale forne Erik Rosenkrands til dem har, og siden endeligen derom skiller dem ad med Rette, og hvis I herom dømmendes og for Rette afsigendes vorder, at I det give fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os. Et si non omnes, da skulle alle de, som tilstede komne, ligevel fuldgjøre denne Befaling. Kjøbenhavn 5 Mai 1561. T. VI. 430. Afskr. II. 68.

Paul Reerssøn, Borgermester udi Saltzborg, fik Tilladelse at maatte sælge et Skib, som han for 9 Aar har ladet bygge, uden at forbryde det, uagtet det strider mod Christian III's Forbud at sælge nogre Skibe uden Riget under 10 Aar gamle [ovenf. S. 177]. Kjøbenhavn 5 Mai 1561. T. VI. 431. Afskr. II. 70.

Erik Rosenkrands fik Brev at maatte annamme og færdiggjøre en af de øde Kjeldere paa Biskopsgaarden udi Bergen, og siden indtil videre have og nyde samme Kjelder for sig selv til sit eget Behov. Kjøbenhavn 5 Mai 1561. R. VII. 536. Afskr. II. 684.

Forbud at hugge Eg og Hassel i Bergenhuus Len.

Fr. II. G. a. v., at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes Egeskovene og Hasselskovene udi Bergenhuus Len meget forhugges til Upligt og sælges ud af Riget, saa at dersom der ikke findes Raad til, er at befrygte, at Skovene derover blive

ødelagt; da paa det at Skovene saameget desbedre mue udi Fred holdes, ville vi, at Ingen herefter skulle hugge enten Eg eller Hassel udi nogen de Skove, som os og Kronen tilhøre udi forne Bergenhuus Len, uden vor Lensmands Villie og Adspørgelse. Fordrister nogen sig til at hugge eller hugge lade udi nogen vore og Kronens Skove uden forne vor Lensmands Minde, da skal han derfor straffes, som for andet uhjemlet Gods. Kjøbenhavn 10 Mai 1561. T. VI. 435. Afskr. II. 70.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have undt og forlent os elskelige Hans Lauritssøn [Jernskjæg], vor Mand. og Tjener, vore og Norges Krones Len Brunlag Len og Numedals Len, med al Kronens og Stigtens Rente, Tiende og Provste Sager; thi bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne vederlægger Superintendenten udi Oslo, hvis han ombærer af Tiende og Provstesager af forne Brunlag og Numedals Len. Kjøbenhavn 10 Mai 1561. T. VI. 435. Afskr. II. 71.

Hans Lauritssøns [Jernskjægs] Livsbrev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Hans Lauritssøn, vor Mand og Tjener, har nu opladt til os Ramløse Gaard og Gods [paa Sjæland] med sit Livbrev, stormægtigste, høibaarne Fyrste, vor kjære Herre Fader, høilovlig Ihukommelse, ham naadeligen derpaa givet har, da have vi derfor undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Hans Lauritssøn vore og Norges Krones Len Brunlag og Numedals Len med al Kronens og Stigtens Rente, Tiende og Provstesager at have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift udi hans Livstid, og saalænge han lever, dog saa at han skal være pligtig at tjene os og Riget deraf med 2 værhaftige Karle til Skibs med Kost og Fetalie, naar tilsiges; skal og holde Godset [o. s. v. i sædvanlig Form]. Kjøbenhavn 10 Mai 1561. R. VII. 536. Afskr. II. 684.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I lader give tilkjende, at en Kjøbmand af vor Stad Hamburg skal have ligget der udi Bergenhuus Len og slagtet og brugt anden ulovlig Kjøbmandskab imod Borgernes Privilegier, og ingen Forlov have dertil, og siden er udløbet med hans Skib ufortoldet ned i Lister Len og der fremdeles brugt hans Kjøbmandskab, hvorfor I have ladet arrestere Skibet og anholde samme Kjøbmand, og

I derfor begjere at fange vor Vilje derom at vide, da bede vi Eder og ville, at I derom forfarer al Leiligheden og dersom saa findes, at han slig ulovlig Handel brugt har og forløbet vor Told, at I da det med Rette forfølger og derom lader gaa hvis Lov og Ret er. Kjøbenhavn 10 Mai 1561. T. VI. 435. Afskr. II. 71.

Jørgen Bilde til Ellinge fik Kvittants for al den visse Rente og Rettighed, han har opbaaret af Id, Aabygge og Rygge Skibreder. Kjøbenhavn 10 Mai 1561. R. VII. 537. Afskr. II. 685.

Fetalie forskreven at forskikkes ned fra Norge. Fra Agershuus: Smør 3 Læster; Talg 1 Læst; Lax 1 Læst; Stangjern 20 Skippund; Osmund 2 Læster; Bly 20 Skippund. Fra Bergenhuus: Bergenfisk 400 Voger; Smør 2 Læster; smeltet Talg 1 Læst; Vildbrad 2 Læster. Fra Throndhjem: Vildbrad 2 Læster; Bergenfisk 400 Voger; Smør 2 Læster. Kjøbenhavn 13 Mai 1561. T. VI. 437. Afskr. II. 72.

Om Rustning i Bergen.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Bergen evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at det lang Tid ingen Rustning er holdet der udi Eders By, hvorfor er befrygtendes, at dersom Noget paakommer, der da skal findes stor Brøst hos den menige Mand paa deres Rustning, saa at de ikke have den saa færdig, som det sig burde, da, endog Gud være lovet vi ikke vide os nogre Uvenner, ville vi ligevel, at I med Eders Rustning skulle sidde udi god Forraad, om Noget hastigt paakommer, bedendes Eder derfor alle og hver særdeles strengeligen byde, at naar os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, Eder tilsigendes vorder, at I da med Eders Harnisk og Værge møder for ham paa hvad Tid og Sted, han Eder tilsigendes vorder, og af ham lader Eder mustre og siden altid tiltænker at have tilstede gode Harniske og Værge og dermed sidde tilrede, naar Behov gjøres, og I derom tilsiges. Findes Nogen, som ikke har hans Rustning færdig, og bliver paamindt og ikke vil raade Bod derpaa, da skal han stande derfor til Rette. Esrom 2 Juni 1561. T. VI. 439. Afskr. II. 72.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. Vider, at vi nu skikker Eder herhos vort aabne Brev til vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen, at de

skulle have deres Rustning tilstede og af Eder lade dem mustre, naar I dem tilsige, eftersom I af samme vort Brev ydermere have at forfare; thi bede vi Eder og begjere, at I betænke, hvor det bedst kan forhandles med samme Mustring, saa at det hemmeligen og uformærket kunde udrettes, at ingen Fremmede, hverken de paa Bryggen eller andre, skulle være derhos enten at forfare, hvor stærke de ere der udi Byen eller anden Besked derom. Esrom 2 Juni 1561. T. VI. 443. Afskr. II. 73.

Til Hr. Tage Thott og Hr. Verner Parsberg [Befalingsmand paa Sølvitsborg], at de i sine Lene skulle lade hugge 3 Skiblad Ved og føre det til Stranden, hvor det af Kongens Skibe skulde blive hentet til Kjøbenhavn. Esrom 6 Juni 1561. T. VI. 443. Afskr. II. 73.

Hr. Tage Thott, at han skal forskaffe Kongens Sagskjærere, som afsendes for til Orlogsskibenes Behov at skjære Kravelsplanker, der skulde blive afhentede med Skibet Strudsen, nødtørftig Underholdning til Øl og Mad, medens de ere i Arbeide, og at han skal skaffe nævnte Skib fuld Ladning med Deler og andet Tømmer, saameget det over Kravelsplankerne drage kan. Kjøbenhavn 11 Juni 1561. T. VI. 446. Afskr. II. 74.

Fru Margrete Hardenberg, Palle Grubbes Efterleverske, fik Følgebrev til Dragsmark Kloster, som Palle Grubbe sidst i Værge havde. [Mut. mutand. som Mogens Pederssøns Følgebrev af 5 August 1560]. Frederiksborg 15 Juni 1561. R. VII. 537. Afskr. II. 685.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus, at han skal lade de Dandscher [Danzigere] følge hvis deres Gods bjerget blev af de Skibe, som der vare strandet i hans Len, som de kunde bevise deres at være, for en temmelig Bjergeløn. Kjøbenhavn 24 Juni 1561. T. VI. 449. Afskr. II. 75.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at disse Brevvisere, Rasmus Hjort, Hr. Jacob N. og Olaf Nilssøn af Throndhjem, have ladet berette for os, hvorledes at der vi lode til vort og Rigens Behov opbære af alle Prester Tredieparten deres Rente, da har du og af dem bekommet den Trediependinge af hvis de udi Forlening have, og de derfor underdanigen ere begjerendes, at vi ville unde dem det igjen til Hjælp at studere med og til anden Nødtørft, anseendes, at de ere fattige og uformuende, hvilket vi dem bevilget har. Thi bede vi dig og ville, at du igjen gi-

ver forne 3 Personer, hvis du udi saa Maade af dem paa vore Vegne opbaaret har. Kjøbenhavn 4 Juli 1561. T. VI. 460. Afskr. II. 75.

Christiern Munks Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre, bevise maa og skal, have undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Christiern Munk vort og Norges Krones Len Sundmøre Len med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, som han nu selv udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift udi 20 samfelde Aar næst efter dette vort Brevs Datum regnendes; og dersom han døer og afgaaer, førend forne 20 Aar forløbne ere, og hans Hustru os elskelige Fru Else Ulfstand, som han nu har, hans Død overlevendes vorder, da maa og skal hun samme Len nyde og beholde, til saalænge forne 20 Aar forgangne ere og hun sidder udi hendes Enkesæde; men dersom hun imidlertid, førend samme 20 Aar ere ude, igjen gifter sig, da skal strax samme Len ubehindret falde til os og Kronen, og hun Intet dermed ydermere skal sig befatte, dog saa, at dersom vi blive tilsinds vort Slot Agershuus at ville forvandle og en anden dermed at forlene, da skal forne Christiern Munk her tjene os og Riget af forne Sundmøre Len med 2 Gerustheste inden Riget paa hans egen Kost og Tæring og uden Riget paa vor Bekostning; skal han og holde Godset ved Hævd og Magt [o. s. v. i alm. Udtryk]. Kjøbenhavn 4 Juli 1561. R. VII. 538. Afskr. II. 686.

Til Christiern Munk, at han skal skaffe Hr. Eiler Hardenberg et Skibslad Deler til Bygningsbehov paa vort Slot Malmøhuus. Kjøbenhavn 7 Juli 1561. T. VI. 465. Afskr. II. 75.

Eiler Markvardssøn fik Brev ad gratiam paa Kronens Gaard Huseby i Bragernes Len, der giver til Landgilde 6½ Tønde Korn, dog saa at han skal lade sig bruge paa vort Slot Agershuus og andensteds udi vor Tjeneste, hvor og naar vor Lensmand der sammesteds ham tilsiger. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 7 Juli 1561. R. VII. 539. Afskr. II. 687.

Hr. Christopher Mikkelssøns Brev paa Vanse Sogn.

Fr. II. G. a. v., at efterdi denne Brevviser Hr. Christopher

Mikkelssøn, kaldes Skyt, har nu havt for os menige Sognemænds udi Vanse Sogn paa Lister aabne beseglede Kaldsbrev, udi hvilket de bekjende hans Fader Hr. Mikkel Skyt at have opladt ham forne Vanse Sogn, og de derfor samtykke og begjere forne Hr. Christopher til deres Sogneprest og Sjælesørger; sammeledes har han Superintendentens udi Stavanger Stift Vidnesbyrd og Commendats, at han kjender ham duelig for en Sogneprest at være Religionen gavnlig; da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Hr. Christopher Mikkelssøn maa fange forne Vanse Sogn og det siden have, nyde, bruge og beholde med al Prestens Tiende og Rettighed, emeden og al den Stund han er Sogneprest til samme Sogn, dog saa han retteligen skal prædike og lære Guds Ord og Evangelium og gjøre sit Sognefolk den tilbørlige Tjeneste inden Kirken og uden, som en Sogneprest bør at gjøre, og dersom Capitel udi Stavanger har nogen Rettighed til samme Sogn, skal det hermed være uforkrænket udi alle Maade. Kjøbenhavn 10 Juli 1561. R. VII. 539. Afskr. II. 688.

Om Fiskeriet udi Marstrand.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at Gud almægtigste nu har med sin Segen og Benedidelse begavet vort Rige Norge, saa at Silden der under Riget til gaaer, da paa det at de, som samme Fiskeri besøge, mue vide, hvorefter de dem skulle vide at rette, ville vi det saa holdet have, som herefter følger. Først ville vi, at alle udlændiske Kjøbmænd, som forne Sildfisket besøgendes vorder, skulle ligge udi vor Kjøbstad Marstrand og ingen andensteds, og der skulle de udgive til os og Kronen deres Aaresild, som er 4 Vol[1] af Aaren og ½ Daler af Læsten til Told af de Sild, de ud af Riget førendes vorder. Skal og ingen fremmede Kjøbmænd, som forne Fiskeri besøger, bruge der nogen anden Kjøbmandskab enten med Slagteri, Smør, Huder, Talg eller andre Vare vore Undersaatter til Forfang og Skade, uden alene hvis de behøve til deres Underholdning den Stund, de der salte og fiske; findes nogen herimod at gjøre, da skal han have forbrudt, hvis han har med at fare. Og skal det være vore egne Undersaatter frit fore at mue ligge der under Landet, hvor Silden meest tilgaaer og der bruge deres Næring og Fiskeri, og skulle de deraf udgive deres Aaresild ligesom udi Marstrand.

[1] Voll, en Old, et Antal af 4 Snese eller 80 Stykker. (Aasens Ordbog).

Dog skulle de ikke besværes med nogen Told af hvis Sild, de salte til deres eget Huses Behov, men hvis de salte og udføre af Riget, der skulle de give Told af, som andre Fremmede. Bedendes og bydendes alle Indlændiske og Udlændiske, som samme Sildfiskende besøgendes vorder, at I udi alle Maade rette Eder efter den Skik og Ordning, som forskrevet staaer; saafremt og dersom nogen findes herimod at gjøre, han da ikke vilde lide tilbørlige Straf[1]. Kjøbenhavn 12 Juli 1561. T. VI. 469. Afskr. II. 76.

Christiern Munk fik Brev at skulle lade nedtage det Blokhuus udi Flekkerøen [ovenfor S. 258] og forvende hvis Tømmer, derudi findes, til kgl. Maj. Bedste. Kjøbenhavn 14 Juli 1561. T. VI. 469. Afskr. II. 77.

Hans Pederssøn, som er tilslaget nogen Sygdom, saa at hans ene Øie er udganget, og han derfor ikke kan studere og lære boglige Konster, fik Brev at maa beholde det Kannikedom udi Oslo og Hammer Domkirke, som Christian III. ham forlent havde, dog saa, at han skal holde en gudfrygtig lærd Person, som paa hans Vegne kan lære, synge og gjøre slig Tjeneste udi Kirken som andre Kanniker der sammesteds, og naar nogen Tynge og Udgift eller anden Besværinge paakommer, da skal han være pligtig dertil at udlægge, gjøre og give som andre Kanniker, eftersom Christian III[s] nævnte Brev formelder. Kolding 26 Juli 1561. R. VII. 540. Afskr. II. 689.

Til Hr. Tage Thott, at han skal lade hugge for os elskelige Mester Bastian, vor Undersaat, Tømmer til et 12 Bindingshuus og 2 Lofte høit, og forskaffe ham saa meget Tømmer, det være sig Fodtræer, Stolper, Bjælker, Sparrer, Tømmer til Skillerum og alt andet Smaatømmer, som til saadant Huus hører, nedført til Malmø. Byringe [Kloster i Skaane] 24 August 1561. T. VI. 490. Afskr. II. 77.

Til Bønderne i Lister Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære Undersaatter og menige Bønder, som bygge og bo udi Lister Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at som I os tilskrive og med Eders Fuldmægtige give tilkjende nogen Besværinger, som Eder paa-

[1] Disse de ældste kjendte Regler for Sildefisket i Marstrand bleve Aar for Aar udførligere, eftersom man fik Erfaring om Fiskets Gang og Væsen, og udfærdigedes under Navn af Modbøger, hvoraf flere forekomme i det Følgende.

hænger, synderligen at I imod stormægtige, høibaarne Fyrstes vor kjære Herre Faders Brev [ovenfor S. 209] besværes med Eders Gaarde hvert tredie Aar at skulle fæste, da er ikke vor Vilje eller Mening andet, end at I skulle nyde hvis Breve og Friheder, høimeldte vor kjære Herre Fader Eder naadeligen undt og givet har, og ville vi Eder derhos beskytte og haandhæve. Vi have og tilskrevet os elskelige Fru Sophie [Lykke], Jacob Hardenbergs Efterleverske, som Eder nu udi Forlening har, at hun Eder imod høimeldte vor kjære Herre Faders Brev ikke skal forurette og ei heller tilstede hendes Fogder det i nogen Maade at gjøre. Sammeledes have vi tilskrevet hende, at hun paa denne Tid vil omdrage med Eder hvis Sagefald, I til hende faldet er, for at I med den Kjøbmand af Hamborg kjøbt og solgt har; dog ville vi, at I herefter Eder undtholder og ingen Handteringer eller Kjøbmandskab bruge, som forbudet og usædvanlige ere, eller og er imod Kjøbstædernes Friheder og Privilegier, men at I udi alle Maade skikke Eder som gode, lydige og hørsomme Undersaatter; vi ville altid ramme og vide Eders Gavn og Bedste, som det sig bør. Frederiksborg 31 August 1561. T. VI. 491. Afskr. II. 78.

Til Fru Sophie [Lykke], Jakob Hardenbergs Efterleverske.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vore Undersaatter udi Lister Len har havt deres Fuldmægtige her hos os og givet tilkjende, hvorledes de besværes mod og ikke nyde godt af Christian III[s] Brev, at Undersaatterne over alt Norges Rige skulde være fri for at fæste deres Gaarde hvert tredie Aar, og hvorledes de et Aar efter andet jo mere og mere beskattes og plages. Sammeledes have de og berettet, at I har forhvervet en Dom udi Bergen mod dem, for at de har kjøbslaaet med en Hamborger Kjøbmand [ovenfor S. 314], og at I nu lader tiltale dem og ville have til Sagefald af hver Mand, som med samme Hamborger kjøbt har, 4 Daler 17 danske Skilling og 2 Alb., hvorudinden de finde dem hardt besværet og mene største Parten denne for[ne] Sagefald ikke at kunne afstedkomme, eftersom de Eder selve ydermere vide at berette. Da bede vi Eder, at I lade Undersaatterne i Eders Len nyde godt af vor Faders Brev, og at I tilsiger Eders Fogder, at de dem herimod ikke besvære. Sammeledes bede vi Eder og begjere, at I for denne vor Skrivelse og Forbøn Skyld ville lade falde hvis Tiltale, I have til for[ne] vore Undersaatter, for at de med for[ne] Hamborgermand kjøbt

og solgt har, og at I omdrager hvis Sagefald, de for denne Sag til Eder ifaldet er. Fredriksborg 31 August 1561. T. VI. 491. Afskr. II. 79.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vore Undersaatter udi Lister Len have ladet give tilkjende, at Kirkerne der udi Lenet findes at være meget forfaldne og at have stor Brøst, for den Aarsag at Kirkeværgerne ikke mue raade for Kirkernes Rente, men den af Andre opbæres og forvendes til anden Brug; thi bede vi Eder og begjere, at I strax med det Første derom forfarer Leiligheden, og det siden saa forskaffer, at Kirkeværgerne aarligen mue bekomme hvis Rente og Rettighed Kirkerne med Rette tilhører, og at samme Rente forvendes til Kirkernes Bygning og Forbedring og til intet Andet. Fredriksborg 31 August 1561. T. VI. 492. Afskr. II. 80.

Skipper Hans Glad fik Brev og Pasbort at reise til Norge og der hugge Master. Fredriksborg 11 Septbr. 1561. T. VI. 499. Afskr. II. 81.

Til Christopher Hack.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som vi nogen Tid siden forleden [ovenf. S. 259] have undt og forlenet dig 2 vore og Norges Krones halve Gaarde, som er Halvparten udi Møgestoffue [Møglestue] og Halvdelen udi Kimvig, da forfare vi, at du dig understaaer at bruge nogen ulovlige Laxefiskende og med Vade sætter Elven tvært over, og dermed forhindrer Laxen sin Indgang, og forkrænker og tilintetgjør vort og Kronens Laxefiskende; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter ingen Garn at sætte udi Elven, og ikke heller bruger nogen Fiskeri der sammesteds, som kan forhindre eller udi nogen Maade være vort Laxefiskende til Skade eller Afbræk, saafremt vi ikke skulle foraarsages anderledes derom at tiltænke. Kjøbenhavn 15 Septbr. 1561. T. VI. 500. Afskr. II. 81.

Til Hr. Tage Thott (jfr. ovenfor S. 280).

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som Eder vitterligt er, at der skal ligge noget Gods udi vort Rige Norge, som en ved Navn Nils Raffuelssøn [Ravaldssøn] har tilhørt og blev forbrudt, og høibaarne Fyrste Kong Hans gav det Otte Rud, paa hvilket Gods er gjort Arrest; da efterdi Nils Krumme, som sig kjendes for Arving til samme Gods, nogen Tid siden forleden har forhvervet sig Stevning over os elskelige Jørgen og Otte

Brade, vore Mænd og Tjenere, om samme Gods at skulle møde udi Rette, og han dog ikke mødte; sammeledes har forne Jørgen og Otte Brade paa deres egne og deres Medarvingers Vegne havt vor Forskrift til stormægtige, høibaarne Fyrste Hr. Erik XIV, Sveriges og Gothers Konge, vor kjære Frænde, at hans Kjærlighed vilde lade tilsige forne hans Kjærl.'s Undersaat Nils Krumme, at han maatte møde for os og vore elskelige Danmarks Riges Raad, da ville vi hjælpe begge Parterne til Rette, og forne Nils Krumme ikke er kommet, og forne Jørgen og Otte Brade beklage dem og deres Medarvinger dermed ere forhalet og opholdet, og derfor underdanigst ere begjerendes, at de maatte komme til forne Gods; thi bede vi Eder og begjere, at naar forne Jørgen og Otte Brade Eder med dette vort Brev besøgendes vorder, at I da lade dem og deres Medarvinge følge forne Gods, saameget Nils Raffuelssøn tilhørte og høimeldte Konning Hans forne Otte Rud givet har; dersom Nogen kjender dem Rettighed dertil, kunne de det forfølge med Rette, og da derom gange saameget som Lov og Ret er. Kjøbenhavn 15 Septbr. 1561. T. VI. 501. Afskr. II. 81.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi har bekommet Eders Skrivelse, hvorudi I give tilkjende, at I efter vor Befaling har været i Rette med de tydske Kjøbmænd der paa Bryggen udi Bergen, og af Lagmændene og Landsdommere der udi Riget fanget en Dom imod dem, hvilken Dom I os tilskikke, hvoraf vi al Leiligheden har forfaret, og formærker deraf Eders Flid udi vore og Rigens Sager, derfor vi Eder gunsteligen betakker; bedendes Eder og begjere, at I fremfarer med samme Sager, eftersom I dem begyndt har, saavidt I kunne gjøre med Rette; thi vi ikke ere tilsinds Noget derudinden at omdrage eller dem at indrømme ydermere, end som deres Privilegier formelder. Og skikke vi Eder herhos vort aabne Brev og Mandat til Kjøbmændene paa Bryggen, at de dem efter den Dom, I mod dem fanget har, skulle rette, eftersom I af samme vort Brev videre kunne forfare. Som I og lader give tilkjende om de Falkefængere, der ligge udi Eders Len, og begjerer at vide, om vi ville, at de med de Falke, der fanges, skulle drage hid ind udi Riget eller ei, da ere vi tilfreds, at I annamme af dem hvis Told og Rettighed, de os og Kronen pligtig ere, og siden lader dem med deres Falke passere. Dersom vi ville have nogen af samme Fugle, ville vi Eder

derom tilskrive. Sammeledes som I er begjerendes at maatte fange til den Bygning, I paa Foraaret agter der paa Slottet at lade foretage, noget Malt og Flesk, da have vi derom talet med vor Rentemester Jochim Beck, og efterdi vi af ham forfare, at I ikke kunne samme Fetalie bekomme førend paa Foraaret, for Vinteren er nu saa nær paa Haanden, have vi ham befalet det at skulle Eder forskaffe det første paa Foraaret, man kan segle med Skibene. Om den Fisk, I giver tilkjende, I har liggendes og os tilkommer, og I ikke kan fange solgt, er vi tilfreds, at I strax paa Foraaret forskikker ned til vort Slot Kjøbenhavn, om I den imidlertid ikke kan sælge os til Gavn, og I ydermere selv vil Alting betænke og i alle Maade vide at ramme vort Gavn og Bedste, som vi Eder tiltroer; dertil vi os visseligen forlader. Odense 21 Septbr. 1561. T. VI. 502. Afskr. II. 82.

Olaf Gjordssøn, Nils Karlssøn, Mogens Nilssøn og Simon Pederssøn udi Jemteland fik Brev paa Kronens Gaard Meldum sammesteds mod sædvanlig Afgift. Kolding 30 Octbr. 1561. R. VII. 540. Afskr. II. 690 (ovenf. S. 125. 172).

Til Fogden paa Empteland [Jemteland].

Fr. II. V. G. t. Vid, at vore Undersaatter paa vort Land Jemteland har havt deres Fuldmægtige her hos os, begjerendes, at vi ville unde og tillade dem, at hvis de aarligen til Landskyld og rette Pendinge skulle udgive til os og Norges Krone, at de det mue udgive udi Hermelin, eftersom af Arilds Tid har været sædvanligt, og derover med nogen nye Paalæg ikke at besværes; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter at holde forne vore Undersaatter der paa Landet ved Norges Lov lige og Ret og annamme af dem for deres Landskyld og rette Pendinge slig Vare, som de pleie og pligtige ere at udgive, og derover med nogen usædvanlige Paalæg dem ikke besvære. Koldinghuus 31 Octbr. 1561. T. VI. 510. Afskr. II. 84.

Til Kjøbstæderne om Skippere, Styrmænd og Baadsmænd.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Borgemester, Raadmænd og Byfoged udi vor Kjøbstad N. evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi agte paa Foraaret at lade nogen vore Orlogsskibe udløbe i Søen og behøve til des Behov et stort Antal Skippere, Styremænd og Baadsmænd; thi bede vi Eder og strengeligen byde, at I strax tilsiger alle Skippere, Styremænd og Baadsmænd udi Eders By, som løbe paa Hyre, at de blive tilstede og dem til Ingen forhyrer, førend vi have

bekommet saamange af sligt Folk, som vi behøve, og vi eller vor Lensmand de andre forløve at fare; findes nogen, som herimod uden vor eller vor Lensmands Forlov og Tilladelse udsegler eller og dem til nogen forhyrer, da ville vi dem derfor lade straffe, som vedbør. Soer Kloster 9 Novbr. 1561. T. VI. 510. Afskr. II. 85. [Brevet udgik til Tunsberg, Oslo, Skien, Salsborg, Oddevald, Kongelv og Marstrand].

Til Christiern Munk, Peder Bild og Hr. Tage Thott, at de skulde lade forestaaende Brev, som blev dem tilskikket, forkynde i Kjøbstæderne udi deres Len, og at de skulde bestille det saa, at Skippere, Styremænd eller Baadsmænd paa Landet, som segle paa Hyre, bleve tilstede til saalænge de fange Forlov at segle. De skulde med det Første faa vide, hvormange de til Kongens Behov skulde bestille. Soer 9 Novbr. 1561. T. VI. 511. Afskr. II. 85 (jfr. S. 326. 329).

Til Peder Bild.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at der skal ligge en Gaard der udi vort Rige Norge hos Høyre [Herre i Bamble] kaldes Raffueness [Rafnes] og hører en Bonde til, hvilken Gaard skal ligge vel beleiligt, saa at der paa samme Gaards Grund kan bygges en Sagmølle os og Kronen til stor Gavn; thi bede vi dig og ville, at du tager til dig Lagmændene der nærværendes og andre Dannemænd og med dem paa vore Vegne handler med den Bonde, som hører for^ne Gaard til, at han vil unde os samme Gaard for Fyldest, og at du siden med for^ne Mænd udlægger samme Bonde af vort og Kronens Gods fyldeste Vederlag, Landskyld imod Landskyld, for hvis ham tilhører og derfor stiller ham tilfreds, og naar du for^ne Raffuenes saa til Vederlag bekommet har, at du da strax der lader bygge en Sagkværn og der lader sage til vort Behov hvis Vragtømmer og andet, som der uddriver, og derudinden rammer og vider vort Gavn og Bedste. Kallingborg 24 Novbr. 1561. T. VI. 519. Afskr. II. 86.

Om Skatten i Bratsberg Len.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Pros Lauritssøn [Hørby], vor Mand, Tjener og Lagmand udi Oslo, Jørgen Klaussøn, Lagmand udi Tunsberg, og Nils Anderssøn [Skriver], Lagmand udi Skien, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Peder Bild, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard Bratsberg, har berettet for os, hvorledes han har

forstrakt nogen vore Undersaatter udi hans Len af hans egne Penge til at udgive og betale udi deres Skat, og de derfor lovet at ville stille ham tilfreds med Slagtefæ og anden Deel, hvis de kunde afstedkomme, og beklager, at nu han æsker af dem hans Betaling, ville forne Undersaatter hverken igjen give ham hans udlagte Penge ikke heller stille ham tilfreds med Vare, eftersom de ham lovede, hvorudinden han mener sig at skee Uret. Sammeledes beretter forne Peder Bild, at forne vore Undersaatter der udi Lenet sidde ham aldeles overhørig for, og ikke ville være ham paa vore Vegne hørige og lydige eller udgive hvis de med Rette pligtige ere, eftersom han Eder selv ydermere berette kan; thi bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I med det allerførste paa beleilig Tid Eder forsamle udi Skien, stevnendes begge Parterne for Eder udi Rette, granskendes og forfarendes al Leiligheden derom, og siden endeligen dømmer dem imellem og skiller dem ad med Rette, og hvis I derom dømmendes og for Ret afsigendes vorder, at I det give fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os. Kallingborg 24 Novbr. 1561. T. VI. 519. Afskr. II. 87.

Til Bønderne i Skiens Syssel.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tjenere, som bygge og boe udi Skiesyssel, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at hvis Vildvare, der falder udi Lenet, skal sælges udlændiske og indlændiske Kjøbmænd og andre, saa at vor Lensmand der sammesteds [Peder Bild], som vi have befalet slig Vare til vort Behov at skulle kjøbe, en ringe Ting deraf tilkjøbs bekomme kan. Thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter at tilbyde vor Lensmand paa Bratsberg paa vore Vegne alle de Losse og Maardskind, som I kunne bekomme, og dem lader os være næst for et temmeligt og skjelligt Værd; vi have befalet forne vor Lensmand Eder derfor paa vore Vegne at skulle betale og tilfredsstille; findes nogen herover slig Vildvare at sælge til nogen Fremmede eller Andre, førend de dem har tilbudt vor Lensmand, da skulle de derover straffes, som vedbør. Kallingborg 24 Novbr. 1561. T. VI. 520. Afskr. II. 88.

Til Bønderne i Skiens Syssel.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tje-

nere, som bygge og boe udi Skiesyssel evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Peder Bild, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard Bratsberg, at skulle lade igjennembrænde en Steenklippe, som allerede begyndt er, til at sætte 2 eller 3 Sagkværne os og Kronen til Gavn og Bedste; sammeledes at lade hugge og opflaade hvis Tømmer, som til vore Sagmøller fornøden er; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter, hvor for^{ne} Peder Bild eller hans Fuldmægtige Eder tilsigendes vorder, at føre saamegen Veed til samme Klippe, som Behov gjøres til at brænde den igjennem med, saa at dermed det første maa blivê færdiggjort, desligeste at opfløde til vore Sagmøller saameget Sagtømmer, som for^{ne} Peder Bild til des Behov lader hugge. Findes Nogen herudover at være uvillige og sig fortrykker og ikke ville denne vor Befaling fuldgjøre, da skal han stande os derfor til Rette og straffes som vedbør. Kallingborg 24 Novbr. 1561. T. VI. 520. Afskr. II. 89.

Til Hr. Tage Thott, Christiern Munk og Peder Bild (jfr. S. 324. 329.).

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi agte strax paa Foraaret at lade vore Orlogsskibe udruste og løbe udi Søen, og dertil behøve et Antal Baadsmænd, Skippere og Styremænd; thi bede vi dig og ville, at du bestiller til des Behov udi Kjøbstæderne de allerfleste Baadsmænd, Skippere og Styremænd, der fangelig ere og du kan bekomme, og dem forskikker til vort Slot Kjøbenhavn, saa at de visseligen og uden al Forsømmelse ere der tilstede Paaskeaften førstkommendes, og dersom der findes paa Landet ledige Karle, som duelig og forsøgte ere og tjene tilsøs, at du da dem og til vort Behov bestiller, dog at de, som sidde for Gaarde og have Huse og Hjem fore at staae, blive forskaanet, og at du har flittig Indseende, at vi mue bekomme det Folk, som forsøgt er og tilforn har seglet og vide med Skibshandel at omgaae, og du derudinden vider og rammer vort Gavn og Bedste, som vi dig tiltroer. Kallingborg 27 Novbr. 1561. T. VI. 523. Afskr. II. 90.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at du skriver os til og giver tilkjende, at en ved Navn Hans Simonssøn skal have ladet sig høre, at han har forhvervet vort Brev paa en Gaard der udi dit Len, som denne Brevviser Hans Smidstad udi boer, og derfor har

forne. Hans Simonssøn udviist ham af samme Gaard, som din Skrivelse videre formelder; da bede vi dig og ville, at du forfarer Leiligheden, om forne. Hans Simonssøn har vort Brev paa samme Gaard, og dersom han findes det at have, at du da dig derefter retter og gjør din Flid og forskaffer forne. Hans Smidstad et andet Værelse paa vort og Kronens Gods; men dersom Hans Simonssøn ikke har vort Brev paa forne. Gaard, at du det da forskaffer, at forne. Hans Smidstad den nyder og beholder. Som du og formelder, at du har ladet nedtage det *Blokhuus* paa *Flekkerøen*, og hvis Tømmer derudi var ikke skal være meget duelig, og du derfor er begjerendes, at vi ville give dig samme Tømmer til Hjælp til en Lade, da dersom samme Tømmer ikke tjener eller er os gavnligt til andet end en Lade, eftersom din Skrivelse formelder, ere vi tilfreds, at du det beholder, og hvis forhugget Tømmer er og tjener til Skibsnagler, at du det forskikker til vort Slot Kjøbenhavn. Fredriksborg 13 Decbr. 1561. T. VI. 528. Afskr. II. 90.

Til Fru *Sophie Lykke*, Jacob Hardenbergs Efterleverske.

Fr. II. V. G. t. Vider, at som I skriver os til og giver tilkjende, at I har fanget vor Skrivelse om noget saltet Kjød, som var paa det Hamborger Skib, som os blev tildømt udi vor Kjøbstad Bergen, hvilket I endnu ere hos Eder beholdendes, og begjere, at vi det vilde unde Eder, som Eders Skrivelse videre bemelder, da efterdi vi ikke ere tilsinds at ombære noget det Gods, som var paa forne. Hamborger Skib og os er tildømt, bede vi Eder og endeligen ville, at I tiltænker at lade os følge samme Kjød og alt andet Gods, som var paa forne. Hamborgerskib aldeles Intet undertaget, og derpaa ingen ydermere Hinder gjøre. Kjøbenhavn Søndag næst efter Juledag 1562 (28 Decbr. 1561). T. VII. 1. Afskr. II. 93.

1562.

Mourits von Berlin, vor Skibshøvedsmand, fik Brev paa at oppebære Rente og Landgilde af Kronens Gaard Frafjord, som før Otte Stigssøn havde Livsbrev paa, og det siden have, nyde, bruge og beholde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han intet ydermere skal befatte sig med forne Gaard eller med Bonden derpaa boendes udi nogen Maade. Fredriksborg 5 Januar 1562. R. VIII. 494. Afskr. II. 691 (jfr. S. 270. 293).

Anders Pederssøn [Skriver], Borgemester i Bergen, fik Brev at maatte have, nyde, bruge og beholde en vor og Kronens Jord og Grund der sammesteds paa Hollænder-Strædet ved Bryggis porten [ɔ: Brygge-Sporden] liggende, som Mester Geble [Pederssøn], fordum Superintendent udi Bergens Stift, har bygget de Huse paa, med en Gaard kaldes Hr. Ivars Gaard og forne Anders Pederssøn nu selv udi Værge har, kvit og fri uden Jordeleie udi hans Livstid, og saalænge han lever, og naar han er død og afgangen, maa hans Hustru, som han nu har, og et deres Børn, paa det samme Gaard saa meget des bedre maa blive bygget og forbedret udi begges deres Livstid, den ene efter den anden nyde og beholde forne Gaard og Grund, dog at de deraf skulle give tilbørlig Jordleie. Og dersom samme Jord og Grund forøges og formeres udi Strande, maa forne Anders Pederssøn og hans Hustru og Børn i lige Maade det nyde efter Norges Lov og deraf give tilbørlig Jordleie. Kjøbenhavn 2 Febr. 1562. R. VIII. 494. Afskr. II. 692.

Mester Nils Sommer, Prædikant og Sogneprest til Helliggeisthuus i Kjøbenhavn, der havde Christian III's Exspectancebrev paa et Kannikedom i Oslo Domkirke, fik Brev paa det Kannikedom, der var ledigt efter Hr. Knut i Tune, cum claus. consv. Kjøbenhavn 4 Febr. 1562. R. VIII. 494. Afskr. II. 693.

Hr. Steen Erikssøn, Friherre til Grefsnes, Statholder paa Jønkøping, fik Brev paa at maatte have, nyde, bruge og beholde alt hans Hustrumoders, os elskelige Fru Birgitte til Ervalle[1],

[1] Friherre Steen Erikssøn Lejonhufvud, Ridder og svensk Rigsraad († 5 Oct. 1568) var gift med Ebba Liljehök, almindelig kaldet „Grev Ebba," en Datter af den bekjendte Måns (Magnus) Bryntessøn Liljehök og Fru Birgitta Jonsdatter (Roos) til Ervalla, der i 5te Led stammede fra Hr. Jon Hafthorssøn. (jfr. Biograph. Lexikon öfv. svenska Män. VII. 337. XII. 146 ff.).

Arvegods udi vort Rige Norge liggendes, kvit og fri for Studt, Leding, Gjesteri og Sagefald. Kjøbenhavn 5 Februar 1562. R. VIII. 495. Afskr. II. 694.

Til Hr. Tage Thott, Christiern Munk og Peder Bild.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som vi tilforn har Eder tilskrevet [ovenf. S. 326], at vi paa Foraaret strax agte at lade vore Orlogsskibe udruste og løbe ud i Søen, og dertil endnu behøve 700 Baadsmænd og nogre Styremænd, og vi derfor have affærdiget denne Brevviser Knud Alsen [Alsing] at skulle drage til vort Rige Norge, og der annamme alle de Baadsmænd og Styremænd der ere at bekomme, og dem følge hid ned til vort Slot Kjøbenhavn; thi bede vi Eder og begjere, at I ville forskaffe os de allerfleste Baadsmænd og Styremænd, der fangelig ere, og tjene at bruge tilsøs, og dem med forne Knud Alsen hid ned forskikker; dog ville vi, at de, som sidde for Gaarde og have Huse og Hjem for at staa, blive forskaanet, uden de selv velvilligen følge ville; at I derfor ville hjælpe, at vi mue bekomme det Folk, som forsøgt er og tilforn have seglet og vide med Skibshandel at omgaae. Kjøbenhavn 7 Februar 1562. T. VII. 22. Afskr. II. 94.

Til Hr. Tage Thott, Christiern Munk, Peder Bild, Peder Hvitfeldt og Erik Rosenkrands, at de skulle kjøbe alt Bygningstømmer som fangeligt er og skikke det til Kjøbenhavn, og hvis de ikke uden stor Bekostning kunne bekomme Skibe, skulle de give k. Maj. tilkjende, hvad Tømmer de have, at han derefter kunde lade sine egne Skibe løbe. Kjøbenhavn 9 Februar 1562. T. VII. 23. Afskr. II. 94.

Paul Stigssøn fik Brev at begive sig hid til Sommeren og give Kongen Underretning om al den Handel, som er og drives paa Island. T. VII. 24. Afskr. II. 95.

Olaf Henrikssøn, Borger i Kjøbenhavn, fik Tilladelse med sit Skib at segle for Norden udi vort Rige Norge og der bruge sin Handel, Kronens Told og Rettighed uforkrænket. Kjøbenhavn 14 Februar 1562. T. VII. 26. Afskr. II. 95.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Mester Frants Berg, Superintendent udi Oslo og Hammer Stift, har tilskrevet os og oversendt os nogre Artikle, om hvis Uskikkelighed sig begivet der udi Stigten om Sognepresters Indsættelse og i andre Maade, eftersom du af samme Fortegnelse, som vi dig herhos

tilskikker, har at forfare. Da efterdi at Ordinantsen klarligen formelder, hvis derom holdes skal, bede vi dig og ville, at du med Superintendenten derover holder og det saa bestiller, at Ordinantsen bliver ved Magt holdet og derimod Intet handles. Findes Nogen, som derimod gjør, du da derover straffer, som ved bør. Sammeledes efterdi vi forfare, at der endnu skal være nogen Skoler og Hospitaler udi de smaa Kjøbstæder udi forne Stigter, som ikke ere med tilbørlige Rente forsørget, saa de ved Magt kunne holdes, og skal i lige Maade findes nogre Sogneprester, som har paa deres Underholdning Brøst, da bede vi dig og ville, at du med Superintendenten klarligen optegner, hvilke Skoler, Hospitaler og Prester Brøst har, hvad deres Tilliggelse nu er, og hvormed vi dem kunde komme til Forbedring, og samme Optegnelse siden til os forskikker, at vi os derefter kunne vide at rette. Desligeste bede vi dig og ville, at du uden al Forsømmelse til os forskikker den Skibsbygger, vi tilforn have dig mundtligen befalet, og siden 4 Gange derom tilskrevet, saa han jo iligen maatte fremkomme. Fredriksborg 23 Februar 1562. T. VII. 34. Afskr. II. 95.

Til Mester Frants Berg, Superintendent i Oslo og Hammer Stift.

Fr. II. V. G. t. Vider, at som I skrive os til og give tilkjende om den Landgilde, som Provsten i Tunsberg tilkommer udi Brunlag Len og os elskelige Hans Lauritssøn [Jernskjæg], vor Mand og Tjener, sig vil tilholde, da efterdi forne Hans Lauritssøns Brev ikke formelder ydermere end Tiende og Provstesager etc., have vi ham tilskrevet, at han Intet skal befatte sig med nogen den Landgilde, som Provsten udi Tunsberg med Rette tilkommer og af Arilds Tid havt har, hvilket Brev vi Eder herhos tilskikker, at I det fremdeles kunne forne Hans Lauritssøns Foged der sammesteds antvorde. De Artikle, I os tilskikke, have vi ladet forskrive til vor Lensmand os elskelige Christiern Munk, at han derom forfarer Leiligheden, og siden med Eder med Flid derover holder og det saa bestiller, at Ordinantsen i alle Maade ved Magt holdes, og dersom Nogen derimod gjør, at han da derover straffes, som vedbør. Vi have ham og i lige Maade tilskrevet, at han med Eder skal forfare, hvilke Skoler, Hospitaler og Sogneprester, som ikke allerede har den Rente og Tilliggelse, de kunde holde dem af, og der klarligen optegne, hvad de nu have og hvad dem kunde tillæg-

ges, og samme Optegnelse til os siden forskikke, at vi os derefter kunde vide at rette, hvilket vi Eder ikke ville forholde. Fredriksborg 24 Februar 1562. T. VII. 34. Afskr. II. 97.

Til Hans Lauritssøn [Jernskjæg].

Fr. II. V. G. t. Vid, at som vi nogen Tid siden forleden [ovenf. S. 314] have undt og forlent dig vort og Kronens Len Brunlag Len udi vort Rige Norge med vor og Kronens Part af Kirketiender og Provstesager af samme Len, eftersom dit Forleningsbrev, du derpaa har, formelder, og forfare, at du understaa vil at oppebære Landgilden af nogre Bønder der udi Lenet, som Provsten i Tunsberg med Rette tilkommer, hvilken for^{ne} Landskyld vi dig ikke have samtykket, ikke heller vort Brev formelder dig nogen Rettighed dertil at skulle have; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter at lade Provsten udi for^{ne} Tunsberg følge Landgilden af alle de Bønder udi Brunlag Len, som høre til samme Provsti og af Arilds Tid der tilligget har, og ingen Hinder gjør ham derpaa eller dig dermed udi nogen Maade befatter. Fredriksborg 24 Februar 1562. T. VII. 35. Afskr. II. 97.

Rasmus Hjorts Livsbrev paa Provstiet udi Tunsberg.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelig hæderlig Mand Mester Frants Berg, Superintendent udi Oslo og Hamer Stifter, har nu opladt denne Brevviser os elskelige Rasmus Hjort Provstiet udi Tunsberg, som han med forlenet var, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at for^{ne} Rasmus Hjort maa nu strax fange samme Provsti og det siden udi hans Livstid og saalænge han lever have, nyde, bruge og beholde med al sin Rente og rette Tilliggelse, eftersom for^{ne} Mester Frants nu hertil udi Værge har og Provst Laurits [Matssøn] før ham havde, undtagen hvis Tiende og Provstesager, som Provsten tilforn havt har udi Brunlag Len, og nu er udlagt os elskelige Hans Lauritssøn, vor Mand og Tjener, dog saa han skal residere og boe hos Tunsberg Kirke og være Ordinantsen, som om Religionen udgangen er, aldeles undergiven, og gjøre slig Gudstjeneste med Prædiken og anden Deel udi Kirken, som fremfarne Provster før ham gjort har; sammeledes skal han opholde Skolen der sammesteds og af samme Provsties Rente og Indkomst forsørge de Fattige udi Hospitalet med nødtørftige Underholdning. Skal han og aarligen til gode Rede give til os

og Kronen en skjellig Afgift for hvis Tiender, som han har udi Tunsberg Len, og os og Kronen med Rette tilkommer, eftersom han med vor Lensmand derom tileens vorder, og skal han bygge og forbedre den Gaard og Residents, som hører til samme Provsti, og den holde ved god Hævd og Magt, og Bønderne dertil liggendes ere ved Lov, Skjel og Ret og ingen af dem imod Norges Lov udi nogen Maade at uforrette; skal han ikke heller forhugge eller forhugge lade nogen de Skove der tilligger til Upligt i nogre Maade; og naar han for^{ne} Artikle alle og hver særdeles ikke holdendes vorder, da skal han dermed have forbrudt dette vort Brev, og vi siden Magt have en anden dermed at forlene. Fredriksborg 24 Februar 1562. R. VIII. 495. Afskr. II. 694.

Til Hr. Tage Thott, Erik Rosenkrands, Peder Hvitfeldt og Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes meget Egetømmer af Udlændiske saavelsom af vore egne Undersaatter, Danmarks og Norges Rigens Indbyggere, skal udføres der af for^{ne} vort Rige Norge og ind udi fremmede Lande, og Skovene derudover meget forhugges og ødelægges. Og have vi derfor vort aabne Brev ladet udgaa til for^{ne} vore Undersaatter udi vort Rige Norge, at aldeles intet Egetømmer efter denne Dag skal udføres udi fremmede Lande, eftersom du ydermere har al Leiligheden at forfare af for^{ne} vort aabne Brev, som vi dig herhos tilskikker, bedendes dig og ville, at du strax med det allerførste samme vort Brev lader forkynde udi alle de Kjøbstæder, som ligge hos Strandsiden og andensteds, som have Ladesteder og Udskibninger ere udi dit Len, og siden derhos har flittigt Indseende, at for^{ne} vort Brev vedholdes, og aldeles intet Egetømmer af Udlændiske udføres af for^{ne} vort Rige Norge, og du ogsaa paa for^{ne} vort aabne Brev lader skrive og optegne, hvad Tid og Sted det læst og forkyndt bliver, paa det at Ingen dermed kan sig undskylde, at samme vort Brev jo forkyndt er. Fredriksborg 24 Februar 1562. T. VII. 38. Afskr. II. 98.

Seddel i samme Brev:

Sammeledes bede vi Eder og begjere, at I har forbudet over alt Eders Len, at aldeles ingen Baandstager udføres der af for^{ne} Len, men hvis Baandstager, som der hugges og udføres, at de og udi lige Maade maa indføres her udi vort Rige Danmark

og besynderligen til vor Kjøbstad Kjøbenhavn, efterdi hos vore Undersaatter der sammesteds for saadanne Baandstager meest Brøst findes. D. u. s.

Til Undersaatterne i [de i forrige Brev nævnte Lensmænds] Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, som bo og bygge over N. Len udi vort Rige Norge evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne i Forfaring, hvorledes at meget Egetømmer, saavel af Udlændiske som af vore egne Undersaatter, Danmarks og Norges Riges Indbyggere, udføres der af forne vort Rige Norge og ind udi fremmede Lande. Og dersom bestandigt vare, at saadant Egetømmer længe af Fremmede skulde udføres, var det befrygtendes, at Skovene der udi vort Rige Norge derudover skulde blive forhugne og ødelagte; thi ville vi herefter strengeligen budet og befalet have, at aldeles intet Egetømmer efter denne Dag af Udlændiske skal udføres af forne vort Rige Norge, men hvis Egetømmer, som af vore egne Undersaatter, Danske eller Norske, bliver udført af forne vort Rige Norge, at det alene skal indføres her udi vort Rige Danmark og til vor egen eller og vore Undersaatters Behov at komme og til ingen Fremmede. Fordrister sig nogen til, enten Indlændiske eller Udlændiske, herimod noget Egetømmer at udføre af forne vort Rige Norge og ind udi fremmede Lande, uden hvis Tømmer der bliver indført udi forne vort Rige Danmark til vor egen og vore Undersaatters Behov, eftersom forskrevet staaer, og derudover bliver befundet, skal dermed have forbrudt Skib og Gods og dertil som for anden Ulydighed straffes som vedbør. Fredriksborg 24 Februar 1562. T. VII. 39. Afskr. II. 99.

Til Kansler Johan Friis blandt andet om snarest muligt at afsende de norske Breve om Forbud paa Egetømmer, at Lensmændene, før Skibene gaa, sig derefter kunde rette. Fredriksborg 26 Februar 1562. T. VII. 41. Afskr. II. 99.

Tage Thott, Erik Rosenkrands, Peder Bild, Christen Munk og Peder Hvitfeldt fik Brev i Anledning af Forbudet at udføre Sagdeler. Mutat. mutand. som foregaaende Brev til Lensmændene i Anledning af Forbudet mod at udføre Egetømmer. Fredriksborg 13 Marts 1562. T. VII. 60. Afskr. II. 101.

Undersaatterne i Baahuus, Agershuus, Tunsberg, Mandal, Nedenes, Lister, Bergenhuus og Skienssys-

sel Lene bleve forbudne at udføre Saugdeler. Mutat. mutand. som Forbudet mod at udføre Egetømmer. Fredriksborg 13 Marts 1562. T. VII. 61. Afskr. II. 102.

Peder Bild fik Brev at forskaffe Henrik Rantzow, Statholder i Holsten, 60 Træer, halv Eg og halv Fyrretømmer, 18 eller 20 Alen lange, eller saa lange han kan bekomme, og en Fod udi Kanten, som god Bygningstømmer er. Fredriksborg 13 Marts 1562. T. VII. 62. Afskr. II. 103.

Til Erik Rosenkrands [paa Bergenhuus].

Fr. II. V. G. t. Vider, at som I lader give os tilkjende om Rygte og Tidninge, som sig der begiver, om den Uenighed, som skal være mellem os og vore Undersaatter udi vor Stad Hamborg, og at I et af deres Skibe der have arresteret, og derhos begjere at maatte faa vor Vilje at vide, hvis I Eder derudinden skulle forholde, med videre Eders Betænkende derom; sammeledes have vi og formærket, at vore Undersaatter, Borgerne der udi vor Kjøbstad Bergen, agte at ville have deres Bud til os om nogen Artikle at ville begjere, og forfare og derhos, hvad Eder derudinden for godt synes; — da ville vi Eder derpaa ikke forholde, at der har begivet sig imellem os og for°° vore Undersaatter udi vor Stad Hamborg nogen Uenighed, for at de dem imod os forseet har, hvorfor vi vel havde været foraarsaget derom anderledes at tiltænke, dog have de ladet handle med os, og vi for nogen Fyrsters og Herrers, vore Forvantes og Venners, flittige Skrivelser og Forbøn har ladet os med dem forene, saa at vi har løsgivet, hvis vi af deres Skibe arresteret havde, bedendes Eder derfor og begjere, at I udi lige Maade løsgiver den Arrest, som I paa det Hamborger Skib der for Bergen gjort har, og det lader passere. Vi ere og tilsinds Intet at ville indrømme de tydske Kjøbmænd enten med videre Friheder eller ydermere Breve at lade give den norske Handel anrørendes, uden vi tilforn lader give Eder det tilkjende og Leiligheden hos Eder derom forfare. Hvad vore egne Undersaatter hos os agter at lade fordre, derpaa ville vi efter den Fortegnelse, I fra Eder skikket har, lade give dem Besked, og med dem ville vi og Eder skriftligen lade give tilkjende, hvis der hos os forhandlendes vorder. I ville med Altingest herefter have god, flittig Opseende og som til des ramme og vide vort Gavn og Bedste, eftersom vi Eder tiltroer. Fredriksborg 17 Marts 1562. T. VII. 67. Afskr. II. 103.

Til Kansleren Johan Friis.

Fr. II. V. s. G. t. Vi have af Eders Skrivelse, saa og af hosliggendes vore Undersaatters af Bergen Supplicats formærket, hvad Skade samme vore Undersaatter af Ildebrand lidt har, hvilket vi ikke gjerne høre. Vi ere og ikke utilneget at komme dem til Hjælp udi slig deres Nød, dog kunne vi Eder ikke forholde, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, der han har formærket, at forne vore Undersaatter ville til os, og en Part dette Hverv forstandet, har hid ned forskikket hans Betænkende paa en Part af de Artikle, forne vore Undersaatter ere begjerendes, hvilket vi Eder herhos tilhænde sender, bedendes Eder og begjere, at I forne vore Undersaatters Begjerende ville oversee, og siden overveie, hvad vi os uden Skade kunne deraf bevilge, og I saa derom ville tilskrive os Eders Betænkende; dog ville vi, at I med Intet lader Eder mærke imod forne vore Undersaatter, at forne Erik Rosenkrands os Noget om deres Hverv tilkjendegivet eller tilskrevet har; I ville og siden igjen skikke til os forne vore Undersaatters Supplicats med forne Erik Rosenkrands's Fortegnelse. Fredriksborg 20 Marts 1562. T. VII. 75. Afskr. II. 106.

Til Superintendenterne, Provster og Prester udi Skaalholt Stift paa Island, at de skulle fremmøde med deres Tjenere, Heste og Vogne for at nedføre til Ladestederne den af Kongen bestilte Svovl. Fredriksb. 23 Marts 1562. T. VII. 77. Afskr. II. 106.

Ifølge Register paa de efter Kongens Befaling udløbne Skippere og Skibe, vare 4 Skibe sendte til Island, 2 til Vespenø og 2 til Færø. T. VII. 79. Afskr. II. 108.

Undersaatterne paa Island indskjærpes at sælge Svovl alene til Kongens Kjøbmænd. Fredriksborg 23 Marts 1562. T. VII. 79. Afskr. II. 108.

Til Peder Bild, at han ikke skal gjøre Anders Skutter paa vor Jernhytte Skeding [i Skien] nogen Hinder paa Kornmøllen til samme Hytte med der at lade male til vor Gaard Bratsberg, da Kongen i Anders Skutters Bestilling har bevilget ham denne Mølle i tre Aar. Anders Skutter skulde ogsaa paa denne Tid have Tilladelse til, Kronens Tiende uforkrænket, at sælge 20 Skippund Jern til hvem han vil, for at han des bedre kan sit Embede opholde og komme til noget Forlag. Fredriksborg 23 Marts 1562. T. VII. 77. Afskr. II. 107.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at denne Brevviser os elskelige Mads Skriver har berettet for os, hvorledes han med Tiden gjøres gammel og skrøbelig, saa han besværer sig længere at forestaa Skriverstuen og den Befaling der paa vort Slot Agershuus, og for slig hans Leilighed er begjerendes, at vi ville ham derfra have forløvet; da efterdi vi ikke vide nogen anden nu saa snart at bekomme, som vi til den Befaling kunde bruge, have vi paa denne Tid ikke villet ham forløve derfra, bedendes dig derfor og ville, at du gjør din største Flid at forskaffe en god, tro og forstandig Karl, som nu strax hos forne Mads Skriver kan være i Skriverstuen, og af ham lære at omgaaes Regnskab og vide Slottens og Lenens Leilighed, paa det at, naar forne Mads Skriver ikke længer vil blive ved samme Befaling, at han da den igjen kan annamme og forestaae. Fredriksborg 27 Marts 1562. T. VII. 88. Afskr. II. 109.

Mageskifte.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Rold [Rolf] Olssøn [Darre], Raadmand udi vor Kjøbstad Oslo, er af os begjerendes at maatte til Magelag bekomme 2 vore og Norges Krones Ødegaarde udi Agers Hered i Houie [Hofvin] Fjerding liggendes, den ene kaldes Lid, den anden kaldes Ass [Aas], skylder aarlig 20 Skill. danske, da have vi undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade forne Rolf Olssøn at mue fange samme Jorde og dem siden have, nyde, bruge og beholde med al deres Rente og rette Tilliggelse til sig og sine Arvinger for arvelig Eiendom eie skullendes. Og derimod har forne Rolf Olssøn udlagt til os og Norges Krone en hans Gaarde og Gods udi Bode [Borge-]Syssel udi Skiedued [Skibthvet] Sogn liggendes, kaldes øster Tveter, som Knut paaboer og skylder aarligen 1 Pund Meel eller Malt, efter det Gjenbrevs Lydelse, han os derpaa givet har. Thi bepligte vi os, vore Efterkommere Konger udi Danmark og Norge at fri hjemle og fuldkommeligen tilstaa forne Rolf Olssøn og hans Arvinger forne Jorde og Eiendom for hver Mands Tiltale, som derpaa kan tale med Rette i nogen Maade. Fredriksborg 27 Marts 1562. R. VIII. 496. Afskr. II. 696.

Til Erik Rosenkrands og Lagmændene Nordenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, Mads Størs-

søn udi Bergen, Staffen Anderssøn udi Steig, Jon Simonssøn under Agdesiden, Severin Pederssøn [Skriver] udi Throndhjem og Jens Pederssøn [Skriver] udi Stavanger, Lagmænd Nordenfjelds udi vort Rige Norge, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Borgemester og Raadmænd og menige vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen udi vort Rige Norge have havt deres Fuldmægtige her hos os og beklaget den store Skade, som de nu nogen Tid siden forleden af Ildebrandsvaade have fanget udi forne vor Kjøbstad Bergen, og efterdi vi formærke samme Ildebrandsvaade mest at være Byen overganget, for at Almindingerne med Gader og Stræder der udi forne Bergens By ikke med Plads og Rum hertildags ordentlig har været skikket; desligeste at vore Undersaatter udi forne vor Kjøbstad Bergen skulle igjen opbygge hvis Grunde, som af samme Ildebrandsvaade nu ødeligge, og en Part af dem sætte deres Velfærd paa samme Grunde og Byggesteder igjen at opbygge, som dog andre Mænd tilhøre; sammeledes at Fremmede og Udlændiske imod deres udi Bergen Privilegier og Friheder med Klein og Grot bruge stor Handel og Vandel, dem til deres Nærings store Skade og Fordærv, som forne de Bergers Fuldmægtige sige og Eder selv ydermere al Leiligheden derom berette kunne. Da paa det at forne vore Undersaatter desbedre kunne dem forekomme og deres By igjen opbygge, bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I med det allerførste paa beleilig Tid inden St. Laurentii martyris Dag førstk. Eder udi forne vor Kjøbstad Bergen forsamle, tiltagendes Eder gode Mænd, som paa samme Tid der udi forne vor Kjøbstad Bergen ere tilstede, og da med dem udmaaler forne vore Undersaatter udi Bergen de Gader, Stræder og Almindinger, som dem herefter for saadan Ildebrandsvaade nyttigst og bekvemmest kunde være, og hvor forne Gader, Stræder og Almindinger paa anden Mands end vor og Kronens Grund des til Behov blive dem udlagte, at I da dem, som samme Grund mister, til Vederlag igjen udlægge af vore og Kronens Grunde der udi Bergen, som skjelligt og lideligt kan være; desligeste at efterdi forne vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen skulle nu igjen opbygge hvis Grunde, som af samme Ildebrandsvaade nu ødeligge og en Part af dem sætte deres Velfærd paa samme Grunde og Byggesteder, som andre Mænd tilhøre, at I og derfor sætte forne Grunde, ehvemsomhelst de tilhøre, for den Jordskyld, som

lideligt kan være, og den ikke forhøier ydermere, end som den af Arilds Tid været har, og som gamle Grundbreve derom bemelder og indeholder; sammeledes at efterdi de Udlændiske imod de af Bergens Byes Privilegier og Friheder bruge Handel med Klein og Grot, dem til stor Skade og Fordærv, at I og derfor paa beleilig Tid inden forne St. Laurentii Dag stevne forne Udlændiske, som samme Handel med Klein og Grot bruge, med de bergenske Borgere, som de paaklage, for Eder udi Rette, granskendes og forfarendes al Leiligheden derom og siden endeligen dømmendes derpaa, om forne de Udlændiske saadan Handel med Klein og Grot udi Bergen By mue bruge, eller om vore Undersaatter udi Bergen med deres Privilegier dem det kunde formene; og hvis I derom enten med de Gader og Stræder til Almindinger forne vore Undersaatter at udmaale eller og af vore Grunde til dem igjen at udlægge, som til samme Almindinger af deres Grunde miste, desligeste hvis I om samme Klein og Grot gjørendes og for Rette afsigendes vorder, at I det give fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os. Og dersom nogen af Eder for lovlig Forfald Skyld samme Tid ikke kunne der tilstede være, da skulle I, som der tilstede kommendes vorder, Fuldmagt have at tage andre gode Mænd udi den Sted og alligevel fuldgjøre denne vor Befaling; bedendes og bydendes forne vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen, desligeste alle Udlændiske, som med Klein og Grot nogen Handel udi forne Bergen bruge, at I retter Eder efter derom at møde forne gode Mænd, naar og hvor de Eder tilsige, og da lide og undgjelde, hvis de om alle disse forne Artikler Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder. Fredriksborg 28 Marts 1562. R. VIII. 497. Afskr. II. 697.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at efterdi os elskelige Borgemester, Raadmænd og menige vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen har nu havt deres Fuldmægtige her hos os og beklaget den store Skade, som de nu nogen Tid siden forleden af Ildebrandsvaade have fanget udi forne vor Kjøbstad Bergen, da paa det at forne vore Undersaatter desbedre kunne dem forekomme og deres By igjen opbygge, have vi efter deres Begjering bevilget dem nogle Artikle, som vi og have dem vore aabne Breve derpaa givet, og I af forne vore Breve al Leiligheden om saadanne Artikle ydermere har at forfare; thi bede vi Eder

og begjære, at naar for^{ne} Undersaatter Eder med samme vore Breve besøgendes vorder, at I da derudinden ere dem behjælpelige med, at samme vore aabne Breve med det allerførste uden al Forhaling mue fuldgjøres og siden ved Magt holdes. Og efterdi for^{ne} vore Undersaatter udi Bergen have ladet berette for os, hvorledes at dem udi den forgangne Feide, der Hr. Esge Bilde havde Bergenhuus udi Forlening, er bleven nogen ny Besværing paalagt med en tom Tønde af hver Øltap aarligen at skulle give, desligeste Arbeid til Slottet at skulle gjøre, og samme Besværing dem jo mere og mere paalægges og forøges, bede vi ogsaa og begjere, at I efter denne deres Leilighed dem med samme Besværinger vilde med forskaane det meste muligt er, paa det de ikke skulle tænke os med slige Besværinger at ville dem aldeles ødelægge, meden at de med saadan Forskaansel desbedre kunne deres Skade oprette og deres Huse igjen opbygge, saa at for^{ne} vore Undersaatter der udi Bergen By kunne ved Magt blive. Fredriksborg 28 Marts 1562. R. VIII. 498. Afskr. II. 700.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du skriver os til og giver tilkjende om de Baadsmænd og Styresmænd, som du efter vor Befaling hid ned skikker, og at du har arresteret alle de Skibe udi Kjøbstæderne og udi Lenet og dem ikke tør lade udsegle, efterdi du ikke kunde bekomme det Antal Folk, som vor Skrivelse formelder, førend du Skrivelse og ydermere Besked fra os fangendes vorder, og derfor begjerer vor Vilje derudinden at maatte fange at vide, da bede vi dig og ville, at du tilsteder vore Undersaatter udi Kjøbstæderne og i Lenet med deres Skibe at udsegle paa deres Næring og Bjæring og dem paa denne Tid ikke længer opholder. Fredriksborg 1 April 1562. T. VII. 96. Afskr. II. 109.

Undersaatterne udi Bergen fik Brev:

Fr. II. G. a. v., at paa det vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen udi vort Rige Norge desbedre kunne deres Huse igjen opbygge, som af Ildebrandsvaade nu nogen Tid siden forleden ere afbrændte, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at for^{ne} vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen mue herefter oppebære den tiende Pending af alle de Engelske, Skotter og andre Udlændinger, som døer der udi Bergen og ikke

ère privilegerede at skulle være frie for samme tiende Pending at udgive, og den nyde, bruge og beholde til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Kjøbenhavn 7 April 1562. R. VIII. 499. Afskr. II. 702.

Undersatterne udi Bergen fik Brev:

Fr. II. G. a. v. Efterdi vore Undersaatter os elskelige Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Bergen udi vort Rige Norge nu have havt deres Fuldmægtige her hos os og beklaget den store Skade, som de udaf Ildebrand nogen Tid siden forleden har fanget udi for^ne vor Kjøbstad Bergen, saa at den største og bedste Part af Byen er af samme Ildebrand bleven øde, da paa det for^ne vore Undersaatter desbedre kunne dem forekomme og deres By igjen opbygge, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at hvis Boder, som paa Søen ere afbrændte, ikke skulle igjen opbygges af nogen anden end af vore egne svorne Undersaatter bosiddendes Borgere udi Bergen efter 2 Dage, og hvem samme Grunder tilhøre, være sig enten Riddermændsmænd eller andre, skulle dem til ingen Fremmede eller Udlændiske mue leie, dog at hver af for^ne vore Undersaatter, som samme Grunder bygge ville, skulle dem leie af den, som for^ne Grunder tilhører. Og efterdi for^ne vore Undersaatter udi Bergen have ladet berette for os, hvorledes at de altid efter deres Privilegiers Lydelse have havt og oppebaaret den Trediependinge af Sagefald, som falder inden Tagmærket der udi Byen, førend nu nyligen vor Lensmand paa vort Slot Bergenhuus dem har gjort derpaa nogen Forhindring, da have vi udi lige Maade af samme Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at for^ne vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen for^ne Trediependinge af samme Sagefald efter for^ne deres Privilegiers Lydelse altid herefter mue nyde og beholde, undertaget det Sagefald, som [falder] af Mandslet, halsløs Gjerning, Ubodemaal, fredløs Sag og alt Tyveri, som stjæles udi Kongens Gaard og Forbod, hvilket Sagefald vi os og Kronen ville selve forbeholdt have, dog at vor Lensmand paa vort Slot Bergenhuus, den som nu er eller herefter kommendes vorder, al Sagefald paa vore Vegne skal aftinge, og siden den Trediependinge deraf efter for^ne deres Privilegiers Lydelse at komme for^ne vore Undersaatter til Bedste. Kjøbenhavn 7 April 1562. R. VIII. 499. Afskr. II. 702.

Undersaatterne udi Bergen fik Brev:

F. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Borgemestere, Raadmænd og menige vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen have nu havt deres Fuldmægtige her hos os og beklaget den store Skade, som de nu nogen Tid siden forleden af Ildebrandsvaade have fanget udi for^{ne} vor Kjøbstad Bergen, da paa det at for^{ne} vore Undersaatter des bedre kunne dem forekomme og deres By igjen opbygge, have vi af vor synderlige Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at for^{ne} vore Undersaatter udi Bergen udi 10 samfulde Aar næst efter dette vort aabne Brevs Datum regnendes mue frie være for de 40 Mark Norske, som de til Leding pleie at udgive til os og Kronen aarligen. Og paa det for^{ne} vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen desbedre kunne til samme deres Byes Bygning Tømmer bekomme, og det ikke af Fremmede skulde udføres, have vi af samme Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at aldeles intet Tømmer, Bord eller Baandstager skal søndenfor Bergen udføres af nogen Fremmede, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, uden hvis Tømmer, som indføres udi vort Rige Danmark til vort eget og vore Undersaatters her sammesteds Behov. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 7 April 1562. R. VIII. 500. Afskr. II. 704.

Om Udueden[?] Fiskevær.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Mads Størssøn, Lagmand i Bergen, Staffen Anderssøn, Lagmand paa Steig, Severin Pederssøn [Skriver], Lagmand i Throndhjem, Jon Simonssøn, Lagmand udi Mandal, Jens Pederssøn [Skriver], Lagmand i Stavanger og Lass Pederssøn, Borgemester i for^{ne} Bergen, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Evert Bild, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, har ladet berette for os, hvorledes at han har Tiltale til Eder for en Dom, som I udgivet have, udi hvilken Dom I have fradømt ham paa vore Vegne et halvt Fiskevær kaldet Udueden, og han dertil ikke er lovligen stevnet eller kaldet, som han mener med Urette og Eder selv ydermere berette kan; thi bede vi Eder, at I eller Eders Fuldmægtige retter Eder efter at møde derom for os udi Rette St. Hans Dag Midtsommer over et Aar førstk., hvor vi da ere udi vort Rige Danmark, tagendes med Eder samme Dom og hvis andre Breve og

Beviisning, I udi den Sag imod ham har, og da at lide og undgjelde, hvis derom Lov og Ret er. Kjøbenhavn 8 April 1562. T. VII. 100. Afskr. II. 110.

Til Peder Bild.

Fr. II. V. G. t. Vid at denne Brevviser Wulf Hammersmed har været her hos os og begjeret, at vi ville fornye den Befaling under vort Navn og Segl, som vor kjære Hr. Fader ham givet har, da har vi ikke villet gjort, dog ere vi tilfreds, at han nyder samme Hammer [i Skien] udi dette Aar efter hans Beseglings Lydelse, bedendes dig og ville, at naar dette Aar forløben er, at du handler med ham, at han bruger samme Hammer paa sin egen Bekostning uden alt vort Forlege, og du afgiver til os og Kronen den Tiende og anden Rettighed os med Rette tilkommer; vi ville dog helst, at samme Hammer bliver ved Magt og ikke ødelægges. Kjøbenhavn 8 April 1562. T. VII. 101. Afskr. II. 111.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som Eder vel fortænker, at vi nogen Tid siden forleden [ovenfor S. 274] har undt og givet Eder vort aabne Brev, at I skulle mue have og beholde alt Eders Arvegods, som I udi Værge har, udi vort Rige Norge, Hetland, Færø og andensteds, hvor det findes under Norges Krone, kvit og fri for Gjæsteri, Sagefald, Leding, Visøre og anden kongelig Rente og Rettighed, til saalænge vi derom anderledes tilsigendes vorder; da have vi nu overseet Regnskaberne, som ere komne hid ned fra vort Slot og Len udi vort Rige Norge, og befinder det at være en mærkelig stor Sum, som os og Kronen aarligen dermed afgaar, hvorfor vi længer ikke kunne unde Eder samme Frihed, men ville herefter, at det skal blive dermed i alle Maader, som det i vor kjære Herre Faders og andre fremfarne Kongers Tid været har; thi bede vi Eder og ville, at I strax med dette Bud forskikker igjen til os vort Brev, som vi Eder der paa forne Frihed givet har, og at I efter denne Dag dermed ikke ydermere befatter. Kjøbenhavn 8 April 1562. T. VII. 101. Afskr. II. 111.

Erik Rosenkrands fik Kvittants.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har nu ladet os overantvorde selv tilhænde 4 Henriks-Nobel og en Sølvkande, veier 59 norske Lod, som Mester Geble [Pederssøn], fordum

Superintendent udi Bergen Stift, givet og foræret stormægtigste og høibaarne Fyrste vor kjære Herre Fader til Sjælegave; thi lade vi forne Erik Rosenkrands og hans Arvinge kvit og kravesløs for al ydermere Krav eller Eftermaning af os, vore Efterkommere, Konger udi Danmark og Kronen, for forne Sølvkande og 4 Henriksnobel udi alle Maade. Kjøbenhavn 8 April 1562. R. VIII. 501. Afskr. II. 705.

Thorbjørn Daa til Volderup, Høvedsmand paa vort Orlogsskib den flyende Geist, skulde med det Skib fare fra Kjøbenhavn til Bergen og annamme nogen Bergefisk, og paa samme Reise frem og tilbage have flittig Indseende med, at den søfarende Mand af Sørøvere og Fribytter paa vore Strømme ikke overfaldes eller uforrettes, men nedlægge dem, hvor han dem paa vore Strømme kan overkomme, og hvis han kan fornemme slig Sørøver og Fribytter under Norges Side og paa vore Strømme at være forhaanden, skal han ligge i 3 Maaneder udi vore Strømme. Thi bede vi kjærligen alle vore kjære Herrer Naboer [s. s. v. som i Søbrevet ovenfor S. 286]. Fredriksborg 10 April 1562. T. VII. 104. Afskr. II. 112.

Om Raadhuset i Bergen.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at os elskelige Borgemestere og Raadmænd udi vor Kjøbstad Bergen mue og skulle herefter have, nyde, bruge og beholde til Byens Behov kvit og fri uden Jordskyld og Grundleie den vor og Kronens Grund og Eiendom der sammesteds, som strækker sig af Øster i Vester fra den ene Gade til den anden og det nye Huus er bygget paa, de finge af os elskelige Christopher Walkendorff, vor Mand og Tjener, og de ville bruge til et Raadhuus, udi Længden og Bredden, eftersom samme Grund nu begrebet og forefundet er. Sammeledes have vi af samme Gunst og Naade bevilget og samtykt, at forne vore Undersaatter, Borgemestere og Raadmænd udi forne vor Kjøbstad Bergen, mue nyde og beholde uden Leie eller Afgift det hvælvede Kammer paa Biskopsgaarden der sammesteds, som de nu selv udi Værge har, og det bruge til Byens Bedste til at forvare udi deres Privilegier, Breve og anden Deel, som Byen tilhører og magtpaaligger. Cum inhib. sol. Fredriksborg 11 April 1562. R. VIII. 501. Afskr. II. 705.

Anders Pederssøn [Skriver], Borgemester udi Bergen,

fik Brev paa fremdeles herefter at have, nyde, bruge og beholde den vor og Kronens Jord og Grund, som hans Huus og Bygning nu paa staar, liggendes paa Hollænder Strædet næst op til Bryggesporden der sammesteds, og han udi nogen forleden Tid derpaa har havt vor kjære Herre Faders Brev, hvilken forne Jord og Grund strækker sig fra Gaden og udi Søen saalangt som den nu med Husebygning og Bolværk forefunden og begreben er, og siden fremdeles saa langt udi Vaagen, som den udi Fremtiden herefter, os og Byen til Nytte og Bedste, bebygges maa og kan efter Byloven, hvilken forne Grund forne Anders Pederssøn og hans Hustru, som han nu har, mue og skulle have, nyde, bruge og beholde kvit og fri uden al Jordskyld og Grundleie udi begges deres Livstid og saalænge de leve, den ene efter den anden, og naar de baade ere døde og afgangne, da mue deres Arvinger, eller hvem forne Huse eller Bygning til Arv og Eie fangendes vorder, nyde, bruge og beholde samme Jord og Grund efter Norges Lov, dog saa at de skulle give en redelig og tilbørlig Grundleie deraf efter som den Skik og Brug, som der til Bergen af Arilds Tid sædvanligt været har. Fredriksborg 11 April 1562. R. VIII. 502. Afskr. II. 706.

Tønnes Claussøn, Borger udi Bergen, fik Brev paa at maa have, nyde, bruge og for evig Eiendom for sig og sine Arvinger kvit og fri foruden Jordskyld beholde disse efterne vore og Norges Krones Grund og Eiendom udi forne vor Kjøbstad Bergen liggendes, og han nu selv udi Værge har, som er først en Grund hører til Mariæ Alter Kirke udi Oslo og ligger paa Stranden ovenfor Gaden, strækker sig udi Bredden 24 Alen og udi Længden til St. Hans Vold med en anden Grund, som ligger ned imod Søen paa den nordre Side og strækker sig udi Længden 18 Alen; sammeledes en Grund, som hører til Alle Helgen [Kirke i Bergen] liggendes ved Steenbroen hos det nye Torv med sin Længde og Bredde, som den nu begreben og forefunden er, med en liden Gaard ovenfor Salthøe [Saltøydehuus] og strækker sig udi Bredden ud til Gaden 19 Alen og i Længden ind til Gangen; desligeste en Grund, som hører til Halsnø Kloster liggendes paa Stranden søndenfor Saltøre [Saltøyden] og siden saa langt, som han længst kan bygge udi Stranden; udi lige Maade maa og forne Tønnes Claussøn og hans Arvinge have, nyde, bruge og for evig Eiendom beholde en Gaard liggendes udi forne Bergen kaldes Hostenn

og er bygget paa St. Hans Grund, skylder aarlig en Løb Smør, dog saa at forne Tønnes Claussøn og hans Arvinge skulle være os, vore Efterkommere Konger udi Danmark og Norge, og Rigerne hulde og troe, og skal han sætte paa forne Jord god Kjøbsteds Bygning og den holde ved god Hævd og Magt, saa deraf kan gange til os og Byen slig Tynge og Besværing, som af andre frie Borgergaarde der sammesteds. Cum inhib. sol. Fredriksborg 13 April 1562. R. VIII. 503. Afskr. II. 707.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I lader give os tilkjende, at vore Undersaatter, Bønderne udi Leydal [Leirdal] længst under Fjeldet meget besværes med Førsel og i andre Maade af den veifarende Mand, saavel af vore egne Tjenere som andre, der den Vei hænder at reise, og er at befrygte, at de med Tiden plat ødelægges, med mindre end de med nogen deres aarlige Udgift maatte forskaanes, eftersom I selv Leiligheden ydermere vide og kunne forfare, da ere vi tilfreds, at de med noget af forne deres Udgift aarligen blive forskaanet, bedendes Eder og begjere, at I derpaa gjører en Skik, som I kunne tænke gavnligst kan være, og at Bønderne kunne blive ved Magt. Sammeledes, som I lader formelde, at Erkebiskopsgaarden der udi Bergen stander og forfalder, og begjere at maatte fange vor Vilje derom at vide, om I derpaa Noget skulde bygge og forbedre, da efterdi vi ikke vide, hvad Gavn eller Fordeel vi af samme Biskopsgaard kunde have, om vi noget meget derpaa skulde lade bekoste, og I ikke heller derom noget lader os forstaa, bede vi Eder og begjere, at I med det første skriver os til al Leiligheden om samme Erkebiskopsgaard, hvad det kunde gavne os, at vi den lod bygge og færdiggjøre; siden ville vi derom tilskrive Eder vor Vilje og Betænkende, hvorefter I Eder skulle rette. Som I og lader give os tilkjende, at de Engelske have begyndt en Seilads ind udi Rusland gjennem den vestre Sø frem for vort Slot Vardøhuus, og derhos begjere at maatte fange at vide, hvor vi dermed ville have holdet, om I skulle paa vore Vegne lade eske Told af dem, desligeste om I skulle lade bygge Noget og forbedre paa forne vort Slot Vardøhuus, da efterdi vi ikke vide, hvilkelunde og med hvad Lempe man slig Told bedst fordre og bekomme kunde, og vi derhos agte ikke godt Noget i slig Maade fore at tage og begynde, som ikke skulde have Fremgang, bede vi Eder og

begjere, at I tilskrive os Eders Betænkende derudinden, og hure Eder synes samme Told kunde staae at bekomme, at os derover ikke skulde vederfares nogen Skjæmt, og hvad Eder derom raadeligst synes, om forne vort Slot Vardøhuus synes os godt være, at I der lader bygge og færdiggjøre paa Husene og Befæstning og derudinden rammer vort Gavn og Bedste, og ikke derpaa gjør formegen Pendinges Spilde, ydermere end I kunde tænke gavnligt og fornøden er. Vi have og formærket, hvis Eder om de Sager, som falder ved Bryggen, synes raadeligst være, og ville vi Eder ikke forholde, at efterdi vi forfare, at vore Undersaatters Privilegier der udi Bergen formelder, at dem af fremfarne Konger er undt og tilladt at mue bekomme Tredieparten af Sagefald, som falder inden Tagmarket, hvilke Privilegier vor kjære Herre Fader og vi udi lige Maade stadfæstet have, da mue og skulle forne vore Undersaatter samme Trediependinge af Sagefald nyde, saavidt deres Privilegier formelder, dog skal vor Lensmand alle Sager aftinge og siden vore Undersaatter deres Anpart deraf antvorde, undtaget de Sager, som deres Privilegier udvise Kongen sig forbeholdet har, hvorefter I derudinden Eder kunde vide at rette. Vi skikke Eder herhos vore aabne Breve om Skik og Ordning at gjøre paa det geistlige Gods udi Bergens og Stavangers Capitler, sammeledes til Tydsken paa Bryggen om dem, som myrder, ihjelslaaer og andre Ugjerninger gjør, saa og til vore Undersaatter Borgere og Prester, som Kjøbmandsskab drive i Nordlandene med ulovlig og skadelig Vare, og desligeste om Vildt, som skydes og ødelægges af Krybskytter, af hvilke Breve I ydermere Leiligheden har at forfare, bedendes Eder og begjere, at I dem lader forkynde og siden holder derover, at de ved Magt holdes. Som I og lader begjere, at vi ville unde Eder at mue fange af det forfaldne og øde Kloster Munkelivs Kloster der udi Bergen saa megen Steen, I kunde bygge Eder en Kjelder af udi Eders Gaard der sammesteds, som er afbrændt, da ere vi tilfreds, at I af samme Steen mue tage saa mange, I til forne Kjelder Behov har. Dette have vi Eder paa Eders Begjering ikke villet forholde. Esrom 17 April 1562. T. VII. 114. Afskr. II. 113.

Om det geistlige Gods i Bergen og Stavanger Capitler.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, kjær-

ligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at Superintendenten der udi Bergens Stift [Jens Skjelderup] har gjort sig deelagtig med Kannikerne der sammesteds udi Communes Rente, hvilket skal være imod Ordinantsen, og at der ikke skal være uden 4 Kanniker der hos Domkirken, som med Superintendenten skifte og dele dem imellem al forne Rente. Dertilmed tiltage de dem alle Vicariedomme og Præbender, som der falder og ledig bliver, og derover findes stor Klage hos andre daglige Kirketjenere, at de Intet have at holde dem af, eftersom I selv ydermere Leiligheden kunne forfare: Thi bede vi Eder og befale, at I med det allerførste tage til Eder Superintendenten og andre lærde Mænd og den Leilighed overveier, og siden af forne geistlig Rente udlægger Kannikerne, som der nu ere, hvis dem med Rette tilkommer, Sognepresten, Læsemesteren, Capellanen og Skolemesteren, hver saa meget, som de til Nødtørft kunne holde dem af, og hvis af samme geistlig Rente overbliver, at I den forordinerer til de Personer, som studeret har og lærde ere og kunne tjene Religionen, og naar I det saa gjort og forordineret har, at I det siden udi Skrift under Eders, Superintendentens og andre lærde Mænds Indsegl lader forfatte, og det siden os tilskikker, saa ville vi derpaa lade vore aabne Breve udgaa, at det dermed altid skal holdes. Som vi og forfare, at Kirken i Stavanger skal være meget bygfalden, og at Borgerne ikke ere formuende den at færde eller ved Magt at holde, sammeledes at det der skal gange meget uskikkeligen til med Kirkens Rente, saa at en Part den har og oppebærer, som aldeles ingen Tjeneste gjøre udi Kirken; da bede vi Eder og befale, at I udi lige Maade med Superintendenten [Jens Riber] og andre lærde og forstandige Mænd Leiligheden derom forfarer, og siden af den Cathedratico, der udi Stavanger Stift, lægger og forordinerer til forne Kirkes Bygning og Forbedring saa meget den ved Magt kan holdes; sammeledes at hvilke af de Personer, som tjene Religionen, det være sig Sognepresten, Capellanen, Skolen og desligeste Hospitalet, som med nødtørftige Rente og Underholdning allerede ikke forsørget er, bliver tillagt af den geistlige Rente saameget de til Nødtørft og Skjellighed kunne holdes med; hvad siden ydermere overbliver af forne geistlige Rente, at det tillægges og forlenes de Personer, som kunne tjene Religionen; og hvis I derom gjørendes vorder, at I det ogsaa skriftlig under

Eders, Superintendentens og de Lærdes Segl os giver tilkjende, at vi derefter med vore Breve at lade udgaa os kunne vide at rette. Esrom 17 April 1562. T. VII. 115. Afskr. II. 116.

Forbudsbrev om Krybskytter.

Fr. II. G. a. v., at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at der skal findes mange Krybskytter udi Bergenhuus Len, som der skyder og udstjæler Vildtet, sammeledes skulle og Bønderne ud af de tydske Kjøbmænds Tilliggelse understaa dem at skyde og ødelægge Vildtet saavel paa vort og Kronens som paa Andres Skove og Eiendomme, og forne Kjøbmænd fange dem Bøsser, Krud, Lod og anden Deel, som de dertil behøve; skulle og Kjøbmændene og deres Folk selv understaa dem at drage omkring i Fjeldene og skyde Dyr, hvilket Alt er imod vort Brev og Befaling; thi ville vi, at herefter aldeles ingen Krybskytter skulde tilstedes nogensteds der udi Lenet at gange paa Skovene at skyde og ødelægge noget Vildt; dersom vor Lensmand dem overkomme kan, skal han dem mue lade føre til Thinge og lade gange Dom paa dem og siden lade stinge deres Øine ud; have de Hjemmel, da skal den, som hjemler, stande til Rette, om det findes at være skudt paa vort og Kronens. Findes og nogen af de tydske Kjøbmænd eller deres Folk udenfor vor Kjøbstad Bergen med deres Rør, da skal vor Lensmand Magt have det at mue lade tage fra dem og Intet dermed at have forbrudt, dog skal det dem tilforn forkyndes, at de dem derfor kunne vide at tage vare, og dersom nogen Vildbrad eller Huder af nogre vilde Dyr findes hos nogre indlændiske eller udlændiske Kjøbmænd enten af Borgerne udi Bergen eller af de Tydske paa Bryggen, da skulle de være pligtige at give tilkjende, hvem de have faaet det af, eller regnes som andre stjaalne Kost. Esrom 17 April 1562. R. VIII. 504. Afskr. II. 709.

Om ulovligt Kjøbmandsskab udi Nordlandene.

Fr. II. G. a. v., at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at mange vore Undersaatter udi vort Rige Norge, Borgere, Prester og Andre dem understaae med deres Vare at drage ind udi Nordlandene og der bruge deres Handel med dem, som udroe i Fiskeværene, og kjøbe Fisken, før de dermed komme i Land, og ikke deraf udgive til os den Tiende, som os med Rette tilkommer, hvormed vor og Kronens Rettighed forkortes, efterdi at Borgerne tjente Intet; sammeledes føre de udi Landet at kjøbe

samme Fisk for adskillige skadelig Vare, som er Viin, Bastert, Romenij, Brændeviin, Figen, Rosiner, Peberkage og allehaande Kræmmeri, som Bønderne mere ere til Fordærv end til Gavn, hvilket tilforn ofte skal være forbudt udi fremfarne Kongers Privilegier. Da for saadanne Leilighed ville vi alvorligen forbudet have, at aldeles ingen skulle dem understaae med forne Fiskere at kjøbe nogen Fisk, førend vi deraf have bekommet hvis Tiende og anden Rettighed os og Kronen med Rette tilkommer. Skulle og ikke vore Undersaatter udi vore Kjøbstæder Bergen eller Throndhjem eller andre, ihvo de helst ere eller være kunne, mue kjøbe eller handle med forne Fiskere udi nogne de forbudne Dage, efter som af gammel Sædvane været har, paa det vi mue vor og Kronens Rettighed saameget desbedre bekomme af Finnerne og andre. Findes nogen herimod at gjøre, da skal vor Lensmand Magt have derover paa vore Vegne at straffe som vedbør. Fordrister sig og Nogen til, enten Borgere, Prester eller Andre, at indføre i Nordlandene at kjøbe fore nogen skadelige eller forbudne Vare, enten Viin, Bastert, Romeni,. Brændeviin, Figen, Rosiner, Peberkage eller nogen Kræmmeri eller Andet, som Undersaatterne kunne være til Fordærv, da skulle de have forbrudt hvis de have med at fare, og straffes som de vore Bud og Breve ikke holde ville; men hvilke som der ville bruge deres Handel med Fisk at kjøbe, skulle føre did ind de Vare, som Undersaatterne kunne være gavnlige og Landene til Bedste, og ikke Andet. Esrom 17 April 1562. R. VIII. 505. Afskr. II. 710.

Til Christiern Munk, at han skal forskaffe Holger Rosenkrands til Skanderborgs Bygning 80 Tylvter Sagdeler og 600 Lægter. Esrom 18 April 1562. T. VII. 117. Afskr. II. 118.

Til Hr. Tage Thott, at han hemmeligen i Sverige skal lade udspionere den svenske Konges Bestemmelse med sine Orlogsskibe, han havde forlangt at maatte passere igjennem Øresund til Østersøen. Esrom 19 April 1562. T. VII. 117. Afskr. II. 118.

Peder Bild fik paany Brev, at han skulde udlægge Haruold [Harald] Thordssøn og hans Medarvinger noget af Kronens Gods til fuldt Vederlag istedetfor dennes Gaard, som skulde magelægges Kronen, da Kongen ikke kunde ombære denne Gaard og saaledes ikke bevilge Harald Thordssøns Ansøgning om at maatte beholde den. Esrom 26 April 1562. T. VII. 125. Afsk. II. 119.

Til Christiern Munk, at Bønderne i Agershuus Len skulde have Tilladelse at udføre og sælge til Fremmede paa denne Tid og ikke ydermere det Tømmer, de havde hugget, skaaret og for en Deel afskibet, førend Forbudsbrevene om Tømmer at udføre i fremmede Lande blev forkyndt [ovenf. S. 332 og 333]. For Fremtiden skulde Forbudsbrevene nøiagtigen overholdes. Fredriksborg 9 Mai 1562. T. VII. 138. Afskr. II. 119.

Til Christiern Munk, at Thrond Jonssøn, Borgemester i Oslo, skulde have Tilladelse paa denne Tid at udføre til Tydskland en Ladning Spirer og Deler, hvilke vare indladede, førend Forbudet om Tømmers Udførsel til fremmede Lande var bleven forkyndt. Fredriksborg 10 Mai 1562. T. VII. 139. Afskr. II. 120.

Til Erik Rosenkrands, at Anders Angersten, Domdegn i Lybek, havde Tilladelse paa denne Tid at udføre af Norge 1 Tønde Smør og 1 Tønde saltet Kjød. Fredriksborg 11 Mai 1562. T. VII. 139. Afskr. II. 121.

Jochim Smelling citat Olaf Nilssøn for nogen Huse, han har kjøbt udi Bergen, og Olaf Nilssøn har ladet afbryde og nu gjør ham Hinder paa Grunden, at møde for kong. Maj. og Danmarks Riges Raad St. Bartholomæi Dag førstk., hvor kong. Maj. da er her i Riget.

Idem citat Mads Størssøn, Lagmand i Bergen, at møde for en Dom, som han har dømt imellem Jacob Smelling paa den ene og Nils Smed paa Helleland paa den anden Side om nogle Huse, som samme Jacob Smelling har havt standendes iblandt for^{ne} Nils Smeds Huse. Fredriksborg 12 Mai 1562. T. VII. 139. Afskr. II. 121.

Til Christiern Munk, at Kongen, der har ladet sig forelæse hans Artikle om Told af Tømmer, endnu ikke vil tage Bestemmelse i denne Anledning. Der kan ikke i denne Sommer blive sendt noget Skib efter de Master, han har ladet hugge; han faar derfor forvare dem vel indtil Foraaret, men nøiagtigen tilskrive om Antallet og Størrelsen af Masterne. Fredriksborg 17 Mai 1562. T. VII. 145. Afskr. II. 122. — Paa en Seddel anmodes Christiern Munk om med det første at nedsende til Kjøbenhavn de 400 Tylter Sagdeler, han har liggende og Kongen tilkommer og ere saa smaa, at de ikke tjene her i Riget.

Til Christiern Munk, at han skulde lade indskibe paa

det Skib, Nils Morck, Skipper af Aarhuus, førte med sig, til Skanderborgs Bygning, saamange Deler og Lægter, han kan føre, og modtage hans Kvittants. Kjøbenhavn 4 Juni 1562. T. VII. 149. Afskr. II. 123.

Hans Red fik Tilladelse at udføre noget Tømmer, da han før Tømmerforbudet havde afskibet en Skude, som af Kongens Udliggere blev opholdt og sendt til Kjøbenhavn. Kjøbenhavn 4 Juni 1562. T. VII. 150. Afskr. II. 123.

Til Tage Thott, Erik Rosenkrands, Peder Hvitfeldt, Evert Bild, Christiern Munk og Peder Bild, at de strax skulde bestille og kjøbe for Kongen alle de Sagdeler og alt det Tømmer, som kunde erholdes tilkjøbs, og oplægge det, indtil de fik nærmere Besked. Bønderne maatte ikke sælge Tømmer til andre end Lensmændene paa Kongens Vegne. Kjøbenhavn 4 Juni 1562. T. VII. 152. Afskr. II. 123. — Paa en Seddel anmodes de om hermed at have største Flid og ingen Forsømmelse derfor tage, men ramme Kongens Gavn og Fordeel efter deres Ed.

Lensmanden paa Baahuus [Tage Thott] fik Brev at lade hugge 3 Lad Brændeved og nedføre det til Stranden paa de næste Ladesteder, hvor det af Kongens Skibe skulde hentes. Kjøbenhavn 5 Juni 1562. T. VII. 154. Afskr. II. 124.

Om forbudne Vare at udføre.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og bo over alt N. Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, at vor kjære Herre Fader har ladet forbyde, at aldeles intet Brændeved skal udskibes eller udføres af Riget, men hvo som Ved har at sælge, skulde det føre tilkjøbs inden Riget og ingen andensteds. Dog alligevel skulle mange vore Undersaatter imod saadan Forbud dem fordriste til at udføre Ved og andre forbudne Vare og ingen Straf eller Tiltale derfor lide, hvilket os ikke lidet forundrer, hvorfor vi endnu med dette vort aabne Brev strengeligen forbyde alle vore Undersaatter udi forne N. Len noget Brændeved, Tømmer, Bord, Klapholt, Baandstager eller andet Tømmervare eller og nogen anden forbudne Vare at udføre af Riget; men hvo sligt har at sælge, skulle det føre tilkjøbs her udi Riget og ingen andensteds. Skal og Ingen udsegle med nogen deres Skibe eller Vare, enten indenlands eller uden, før de tage Søbrev af Lensmanden, udi hvis Len de bo, paa hvad

Vare, de have ladde, og hvor de ville løbe. Sammeledes naar de igjen tilstede kommendes vorder, skulle de være pligtige at føre med den Beviisning, hvor de have været med deres Skibe og Gods og losset og ladet, og samme indføre for vor Lensmand i det Len, som de bo udi, at han sig derefter kan vide at rette. Findes nogen vore Undersaatter nogne forbudne Vare, det være sig hvad det helst være kunde, at sælge eller udføre af Riget, eller imod nogen forne Artikler i nogen Maade at gjøre, da skal han dermed have forbrudt til os Skib og Gods, og dertil straffes som en uhørsom; kan og bevises, at vore Lensmænd ere herudinden forsømmelige eller og seer med Nogen gjennem Fingre, som imod dette vort Forbud gjørendes vorder, da skulle de derfor være pligtige at oprette hvis Skade og Forsømmelse deraf kommer. Kjøbenhavn 5 Juni 1562. T. VII. 155. Afskr. II. 125.

Til Lensmændene over alt Riget, at de skulde forkynde foregaaende Brev og nøie paasee, at det blev overholdt. Kjøbenhavn 5 Juni 1562. T. VII. 156. Afskr. II. 126.

Erik Rosenkrands fik Brev paa Lysekloster, som han nu selv udi Værge har, fri og uden Afgift, til saalænge anderledes derom tilsigendes vorder [jfr. ovenf. S. 281. 284]. Kjøbenhavn 20 Juni 1562. R. VIII. 506. Afskr. II. 712.

Til Erik Rosenkrands i Anledning af hans Forespørgsel, at det er al Slags Tømmer, baade Eg og Furetømmer, han ifølge Brevet af 4 Juni 1562 skal indkjøbe for Kongen. Borgerne i Bergen skulle tillades til deres Bygning at kjøbe saameget Tømmer, de behov have, paa det Byen igjen maa blive opbygget, men de maa intet udføre eller sælge til Fremmede. Som I lader forstaae, at Kronens Bønder har hugget meget Tømmer paa Kronens, Presters og Kirkens Skove der udi Lenet og det har solgt Borgerne, og begjere vor Vilje at vide, om I derfor skulle lade dem tiltale, da bede vi Eder og ville, at I dermed handler, eftersom Norges Lov formelder, og I kunne forfare Ret er. Kjøbenhavn 21 Juni 1562. T. VII. 174. Afskr. II. 127.

Til Peder Hvitfeldt.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du lader give tilkjende om det Tømmer, som du til vort Behov allerede har bestilt, som er 600 Bjelker, 16 Alen lange, og 300 Bjelker, 12 Alen, Alt Egetømmer, som skal ligge udi Strinfjord og udi Arendal; sammeledes at du endnu Intet har givet Bønderne for samme

Tømmer, begjerer derfor vor Vilje at maatte fange at vide, hvor vi dermed ville have handlet, da bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne handler med Bønderne og Andre af hvem du samme Tømmer bekommet har, at de ville unde os det enten for det Kjøb, de sælge det Fremmede, eller for ringere, eftersom du os mest til Gavn derudinden handle kan; dog er ikke vor Mening, at vi samme Tømmer for givendes eller for Intet ville have; og at du det siden paa vore Vegne betaler og fører til Regnskab, saa ville vi lade dig igjen give, hvis du derfor udlægger, og at du samme Tømmer, saameget du nu har, og hvis du derefter kan bekomme, det være sig Egetømmer, Furetømmer eller Sagdeler, lader oplægge udi Forvaring til saalænge du Skrivelse fra os derom faaer. Fredriksborg 28 Juni 1562. T. VII. 177. Afskr. II. 128.

Til Peder Bild, at han, siden Jørgen Meynert, der havde vor kjære Hr. Faders Brev paa Gaarden Lid [i Skiens Syssel, ovenfor S. 266], nu er død, skal annamme samme Gaard til sig paa vore Vegne og bruge den til at holde vor Sagmølle, som han udi Lenet havde bygget, ved Magt med. Hvis Nogen er indflyttet paa samme Gaard uden at have vor Faders eller vort Brev paa den, skal Peder Bild tilsige dem Gaarden uden al Forhindring at vige. Kjøbenhavn 6 Juli 1562. T. VII. 180. Afskr. II. 129.

Til Peder Bild, at Undersaatterne i hans Len skulle tillades paa denne Tid til Danmark at udføre de Sagdeler og andet Tømmer, som de havde kjøbt og sammensanket, førend Tømmerforbudet blev forkyndt. [jfr. ovenfor S. 333]. Kjøbenhavn 7 Juli 1562. T. VII. 171. Afskr. II. 127.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at eftersom vi have ladet vore aabne Breve udgaae, at aldeles intet Egetømmer eller Sagdeler skulle udføres af vort Rige Norge ind udi fremmede Lande enten af Udlændiske eller af vore egne Undersaatter, men hvad der udskibes skulde føres hid ind i Riget [ovenfor S. 333]; desligeste have vi Eder tilskrevet, at I paa vore Vegne og os til Bedste skulle opkjøbe alt det Tømmer, baade Deler, Mast, Furetømmer og Egetømmer, som er tilfangs udi Eders Len, enten hos Bønder eller andre, da ere vi i disse Dage komne i Forfaring, at der skal mange Skibe have været udi Norge, siden slig vore Breve ere udgangne, og der lad Tømmer og udført

til Holland og andensteds, synderligen under Lister Len, som Fru Sophie Lykke af os med forlenet er. Saa ville vi os ikke forsee, at Sligt er gjort med Eders Vidskab eller Vilje, bedendes Eder derfor og ville, at I strax med det allerførste lader forfare derom Leiligheden, og dersom nogen findes udi Bergenhuus Len, som imod vore Breve og Bud gjort har, enten udi Lister Len eller andensteds, at I da dem med Rette tiltaler og endeligen forfølger og derom lader gaa, hvad Ret er, paa det at de kunne forfare, at det er vor endelig Vilje og Mening, at vore Breve og Befalinger skulle ved Magt holdes. Og at I med dette Bud tilskriver os, hvis I kunne om denne Leilighed forfare, at vi os derefter kunne vide at rette. I ville og have flittig Indseende, at vore Breve og Mandater, som vi om Tømmer at udføre have ladet udgaae, fuldgjøres, og hvis vi Eder ellers tilskrevet har om Tømmer os til Bedste at skulle kjøbe og udi Forvaring paa videre Besked at oplægge, ogsaa maa gaa for sig. Helsingør 8 Juli 1562. T. VII. 183. Afskr. II. 130.

Tage Thott, Christiern Munk, Evert Bild, Peder Hvitfeldt og Peder Bild fik Breve af samme Indhold. T. VII. 184. Afskr. II. 131.

Til Fru Sophie Lykke, at Kongen, uagtet Forbudet af 24 Februar og 13 Marts 1562 om Tømmerudførsel og uagtet Befalingen af 4 Juni 1562 om Indkjøb af Tømmer, har erfaret, at I alligevel sælger og tilsteder der at sælge udi Lister Len, som I af os med forlenet er, Tømmer, Deler og anden Deel imod vore Breve og Vilje; hvorfor vi bede Eder og ville, at I strax med dette Bud tilskriver os og giver tilkjende, af hvis Aarsager I det gjort har, og at I tiltænker Eder herefter sligt at undholde og imod vore Breve og Befaling aldeles Intet gjør, eller og i Eders Len tilsteder Andre derimod at gjøre. Kan det befindes, og vi komme udi visse Forfaring, at I herefter enten selv sælger eller og tillader og forløver der i Lenet Nogen at sælge nogen Fremmede noget Tømmer, eller og seer igjennem Fingre med, at Fremmede der ligge og lade med Tømmer, da skulle I dermed have forbrudt forne vort Len og vi for Eders Ulydelse Eder at ville tiltale og med Ret forfølge, hvortil I Eder visseligen mue forlade og herefter vide at rette. Helsingør 8 Juli 1562. T. VII. 185. Afskr. II. 131.

Til Tage Thott og Christiern Munk, at Borgerne i Helsingør, som havde beklaget sig over at have stor

Brøst for Bygningstømmer, havde Tilladelse til i Agershuus og Baahuus Lene at kjøbe og derfra udføre Tømmer, naar de medbragte Borgemesters og Raads Erklæring om, at Tømmeret skulde anvendes udelukkende til deres egne Huse der i Byen. Fredriksborg 11 Juli 1562. T. VII. 186. Afskr. II. 132.

Til Christiern Munk, at han skulde bestille Altingest vel paa Slottet [Agershuus] og siden strax begive sig til Kongen; han fik ogsaa Underretning om, at Melcher Hesseler af Breslau havde faaet Tilladelse paa denne Tid at udføre et Skibslad Spirer. Fredriksborg 11 Juli 1562. T. VII. 187. Afskr. II. 133.

Til Tage Thott, at Claus Kortssøn, Borger i Flensborg, havde Tilladelse til at udføre det Furetømmer og de Deler, han havde i Baahuus Len, naar han med nøiagtig Borgen forpligter sig til at indføre det til Danmark og ingen andensteds. Fredriksborg 12 Juli 1562. Relator Corwitz Ulfeld. T. VII. 189. Afskr. II. 134.

Til Christiern Munk, at Kongen paa Begjering tillader Peder Bild at indkjøbe i Norge Sagdeler til hans Huusbygnings Behov. Fredriksborg 15 Juli 1562. T. VII. 192. Afskr. II. 134.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi agter herefter at lade føre til vor Kjøbstad Kjøbenhavn al den Svovl, som udskibes af vort Land Island, og den der lade luttre, og efterdi vi dertil behøve megen Tran, bede vi Eder og ville, at I kjøber os til Bedste al den Tran, som falder udi Bergenhuus, Vardøhuus Len og andensteds, hvor I den kan bekomme af vore Undersaatter, og samme Tran forskikker til vort Slot Kjøbenhavn. Vi skikke Eder hos vort aabne Brev til vore Undersaatter, Fogder, Provster, Prester, Borgere, Bønder, som Tran have at sælge, at de den skulle unde Eder eller Eders Fuldmægtige paa vore Vegne for et skjelligt Værd, eftersom I af samme vort Brev ydermere har at forfare. I ville derfor derudinden gjøre Eders største Flid, og dersom nogen vore Undersaatter findes imod forne vort Brev ulydige, og sælge eller afhænde Tran til andre end til Eder eller Eders Fuldmægtige paa vore Vegne, at I da derover straffer, som vedbør. Sammeledes bede vi Eder og begjere, at I til vort eget Behov forskikker hid ned 1200 Voger Rodskjær, der ret god er, desligeste nogen Tønder Sprot, Nakker og anden smaa Bergfisk med Rav og Rækling, og at samme Fisk

fremkommer inden Vinteren. Fredriksborg 28 Juli 1562. T. VII. 200. Afskr. II. 135.

Til Undersaatterne i Bergenhuus og Vardøhuus Lene, at de kun til Erik Rosenkrands paa Kongens Vegne for et skjelligt Værd skulde afhænde al den Tran, de havde at sælge. Fredriksborg 28 Juli 1562. T. VII. 201. Afskr. II. 136.

Til Peder Bild, at han skulde give Underretning om, hvem der havde forløvet de fremmede Skippere Byrge Pederssøn, Mads Bentssøn og Svend Larssøn alle udi Nyløse [Ny-Lødese], Ommen Klaussøn til Raarep ved Amsterdam og Gerbrand Klaussøn til Hindlopen i Holland at udløbe med sine med Sagdeler ladede Skibe, uagtet Peder Bild havde forbudet det. Kjøbenhavn 25 August 1562. T. VII. 218. Afskr. II. 136. — Paa en Seddel bedes Peder Bild at skaffe to af Kongen sendte Skibe ladede med Tømmer; d. u. s.

Til Tage Thott at han til Kongens Behov i Baahuus og Viken skal kjøbe 200 Øxne. Kjøbenhavn 25 Aug. 1562. T. VII. 218. Afskr. II. 137.

Til Christiern Munk, at Steen Rosensparre paa Kallingborg Slot har Tilladelse til sit Behov i Norge at kjøbe 30 Tylter Sagdeler. Kjøbenhavn 29 August 1562. T. VII. 222. Afskr. II. 137.

Om Udførsel af Tømmer.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære troe Undersaatter, Riddersmænd, Provster, Prester, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe udi vort Rige Norge, med Gud og vor Naade. Vider, at vi, efterdi mangfoldige Klage os er forekommet, hvorledes at der skeer stor Skade paa Skovene udi forne vort Rige Norge, saa at de saare forhugges og udføres udi fremmede Lande, og dersom det nogen Tid skulde vare, er befrygtendes, at Skovene aldeles skulde blive øde og vore Riger brøstholden for Tømmer; da paa det at vore Undersaatter udi vort Rige Norge kunne have deres Næring og Bjæring, have vi med nogle vore elskelige Raad os derom beraadslaget og gjort derpaa en Ordning og Skik, hvilken vi saa alvorligen ville holdet have, som herefter følger. Først ville vi, at efter denne Dag aldeles intet Egetømmer hugges eller nogensteds udføres af Baahuus Len uden aleneste, hvad der behøves til vort eget Behov, undertaget paa Adelens egne frie Enemærke-Skove der sammesteds, dog at hvis som de paa samme deres Enemærke-

skove i saa Maade lade hugge, det skulle de lade føre hid ned udi vort Rige Danmark og ingen andensteds. Gran og Furetømmer mue vore Undersaatter udi Baahuus Len hugge og hjælpe dem med til deres Huses Ophold og anden Nødtørft. Og efterdi vi forfare, at ingen uden vore egne Undersaatter kommer der med Skib at lade, skal der gives af forne Tømmer til os og Kronen til Told, som hertil sædvanligt har været, af smaa Skuder for hver Læst 1 Skill., af hver Strangkreier 1 Daler og af hvert Mersskib 1 Daler. Sammeledes ville vi, at ingen Fremmede eller Udlændiske efter denne Dag skal udføre Egetømmer af vort Rige Norge enten af Lister Len under Agdesiden eller nogen andensteds der af Riget; men hvis Egetømmer, som vore egne Undersaatter, Danske og Norske, udføre der af Riget, det skulle de føre hid ind i vort Rige Danmark. Skal og ingen Udlændiske, Nederlænder eller andre Fremmede tilstedes at udføre Sagdeler, som tjene til at bruge her i Danmark, men saamange Sagdeler, som vore egne Undersaatter udi begge Rigerne Danmark og Norge udføre, de skulle føres og afhændes udi vort Rige Danmark og ingen andensteds, paa det Skovene kunne blive ved Magt og ikke forhugges eller ødelægges; og af forne Egetømmer og Deler skal gives til os og Kongen den tilbørlige Told og Rettighed, som dertil sædvanligt været har. Skeer det ogsaa, at vi derom bliver besøgt, og vi tillade nogen med vore Breve at mue udføre nogen Sagdeler udi Nederlandene eller andensteds uden Rigerne, da skal der afgives til os og Kronen til Told den tiende Tylt af samme Deler; dog skal ingen vore Lensmænd eller Andre forløve Nogen, enten vore egne Undersaatter eller Fremmede, at føre nogen Sagdeler enten i Nederlandene eller andensteds uden vore Riger Danmark og Norge, uden de have derpaa vore Breve og Tilladelse. Smaa Granspirer, Raffther [Rafter] af Fyr og Gran og smaa Hollands Deler, som en ringe Ting tjene udi vort Rige Danmark, mue vore Undersaatter sælge fremmede Udlændiske og føre uden begge vore Riger Danmark og Norge, og af saadant Tømmer, som Udlændiske udføre, skal gives til os og Kronen af hver 4 Dalers Værd $1/2$ Daler til Told. Sammeledes mue Udlændiske og Fremmede udføre Hollands Last af Deler, og deraf give til os og Kronen den tiende Tylt til Told; dog skulle vore Lensmænd, hver udi sit Len, have flittig Opseende med, at ingen Sagdeler, som tjene at bruge her udi Danmark og ei heller Egetømmer,

som alt forbudet er, under samme Deler og Hollands Last udskibes eller udføres imod for^ne vort Forbud, og skal aldeles ingen Master over 16 Palme udføres af Norge andensteds end aleneste hid ind udi vort Rige Danmark. Hvilken Ordning og Skik om Tømmer at føre af for^ne vort Rige Norge vi udi alle Maade, eftersom foreskrevet staaer, ville have holdet og fuldkommet. Findes nogen Indlændiske eller Udlændiske herimod at udføre noget Tømmer andensteds, end eftersom dette vort Brev formelder, da skal han, hvis Brøst saa findes, have forbrudt Skib og Gods og dertil straffes som en Uhørsomme. Dersom og nogen vore Lensmænd findes hermed at see igjennem Fingre eller ved dem selv, deres Fogder eller Andre forløver eller samtykker og tilsteder Nogen herimod at gjøre, da skulle de derfor stande os til Rette. Er det og saa, at nogen vore egne Undersaatter, som lader Tømmer eller Deler udi Norge og sige sig dermed at ville løbe udi Danmark, findes at føre det andensteds, da skulle de derfor have forbrudt Skib og Gods, og skulle vore Lensmænd og deres Fogder have der god Agt og Opseende med, at dersom Nogen findes derudinden brødige, at de da, naar de igjen tilbage kommer, blive arresteret og anholdt, paa det de for deres Forsømmelse mue stande til Rette. Kjøbenhavn 31 August 1562. T. VII. 223. Afskr. II. 139.

Til Tage Thott, Peder Hvitfeldt, Christiern Munk og Peder Bild.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at mange af vore Undersaatter saavelsom Fremmede skulle have fordristet dem til at udføre Tømmer af vort Rige Norge ind udi fremmede Lande, siden vort Forbud er udgaaet, saadant Tømmer ikke andensteds at mue føres end her udi vort Rige Danmark, og en Part af dem have forpligtet dem til samme Tømmer ingen andensteds at ville føre end her ind udi for^ne vort Rige Danmark og det alligevel ikke gjort har; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter strax med det allerførste med al som størst Flid at udspørge udi dit Len hver ved Navn, som siden samme vort Forbud udgik, Tømmer har udført, og derpaa forskikker vore Toldere udi vore Kjøbstæder Helsingør og Nyborg klare Register. Desligeste at du og selv tager visse Beviisning af dem, som bo udi dit Len og med Tømmer ere udløbne, siden for^ne vort Forbud er udganget, hvor de samme Tømmer ført have. Kjøbenh. 31 Aug. 1562. T. VII. 225. Afskr. II. 142.

Borgemester, Raadmænd og menige Borgere i Tunsberg fik k. Maj.'s Confirmats paa deres Privilegier. Kjøbenhavn 31 August 1562. R. VIII. 506. Afskr. II. 712.

Til Erik Rosenkrands og Evert Bild.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at efterdi Klage er for os kommet af vore Undersaatter for det Forbud, som gjort er udi vort Rige Norge paa Tømmer og Deler at udføre, da paa det vore Undersaatter der sammesteds mue have deres Næring og Bjæring, og Undersaatterne her udi vort Rige Danmark kunne fange nødtørftig Tilføring af Tømmer, Sagdeler og andet Sligt, have vi ladet gjøre derpaa en Ordning og Skik, og det i dette vort aabne Brev ladet forfatte, hvilket vi Eder herhos tilskikke, at I deraf Leiligheden kunne forfare. Bedendes Eder og ville, at I med al som største Flid har Tilsyn med, at samme vort Brev ved alle Punkter og Artikler ved Magt holdes, og dersom Nogen udi Eders Len, ædel eller uædel, sig herimod forgriber og imod for^{ne} vort Brev gjør, at I da den, hvis Brøst findes, derfor tiltaler og med Rette forfølger og derover straffer som vedbør. Kjøbenhavn 1 September 1562. T. VII. 225. Afskr. II. 143.

Christopher Mogenssøn [Hardingmands] Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Christopher Mogenssøn, vor Mand, Tjener og Foged paa vort Slot Kjøbenhavn, Rygge, Aabygge, Ide og Raade Skibreder med Bønder og Tjenere og al deres Rente og rette Tilliggelse, som han nu selv i Værge har, at have, nyde, bruge og beholde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han skal tjene os og Riget deraf selv sjette med fem væragtige Karle til Land eller Vand paa hans egen Omkosten, naar vi ham tilsigendes vorder; og skal han aarligen gjøre os gode Rede og klart Regnskab for alle visse og uvisse Rente og Indkomst, som han oppebærer af vore Undersaatter der udi Lenene, og Halvparten deraf at komme os til Bedste, og anden Halvpart skal han mue beholde; skal han og lade os følge aarligen Halvparten af alle de Deler, som skjæres paa de Sager, der ligge til for^{ne} Len, og Halvparten af alle de Laxe og af Sælspek, som der fiskes og fanges, og ville vi stande halv Omkosten paa Sagene og Fiskeredskaberne; sammeledes ville vi os forbeholdet have al Told, Sise og Vrag, som falder der udi Lenene, hvorfor for^{ne} Christopher Mogenssøn skal aarli-

gen gjøre os gode Rede og Regnskab og det Altsammen at komme os til Bedste; og skal han holde Godset ved Hævd [o. s. v. om Huusbondshold, Jagtens og Skovens Fredning i sædvanlige Udtryk]. Fredriksborg 8 Septbr. 1562. R. VIII. 506. Afskr. II. 712. [jfr. ovenfor S. 291].

Christiern Munks Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise skal og maa, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Christiern Munk vor og Norges Krones Gaard Hammer med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undertaget, som han nu selv udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han skal holde os og Danmarks Rige tilbedste forne Gaard udi en tro Haand og Slotslov, og gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste og selv paa hans egen Omkost bygge og forbedre Gaarden og beholde og underholde saamange Svende og Folk, som Behov gjøres at forsvare Gaarden med og til anden Nødtørft, og deraf aldeles Intet tilregne os; derimod skal han mue nyde og beholde Hammer Gaards Avl, Ager og Eng kvit og fri, og skal han aarligen gjøre os gode Rede og klart Regnskab for al visse og uvisse Rente og Indkomst, som han oppebærer der udi Lenet, saavidt samme hen sig strækker, Intet undtaget, og Halvparten deraf komme os til Bedste, og anden Halvpart skal han mue beholde; desligeste ville vi os forbeholdet have Halvparten af alle de Elgshuder og Vildvare, forne Christiern Munk kjøber eller lader kjøbe der udi Lenet, og det i lige Maade aarligen at føre til godt Regnskab; skal han og holde Godset ved Hævd [o. s. v. i sædvanlig Form]. Odense 13 Septbr. 1562. R. VIII. 507. Afskr. II. 714. [jfr. ovenfor S. 311—312].

Peder Nilssøn, Mads Lauritssøn og Olaf Lauritssøn fik Brev paa Kronens Gaard By i Jemteland, som Lasse Ketilssøn, Nils Pederssøn i Underum, Olaf og Lasse i By sidst i Værge havde, mod at betale sædvanlig Afgift. Cum claus. consv. Fredriksborg 22 Octbr. 1562. R. VIII. 508. Afskr. II. 715.

Til Bønderne i Bratsberg, at de skulde hjælpe Lensmanden Peder Bild med Bygningen paa Bratsberg Gaard, som

var meget forfalden, og paa hans Opfordring føre Tømmer, Næver, Spaan og anden Nødtørft af Skovene til samme Bygnings Behov under Straf som vedbør. Fredriksborg 24 Octbr. 1562. T. VII. 234. Afskr. II. 144.

Til Bønderne af Skiens Syssel, som havde Sagdeler at sælge, at de, siden der var stor Brøst for Sagdeler til vore Møller der udi Lenet, skulde unde os det første Kjøb paa samme Deler og tilbyde Lensmanden dem paa vore Vegne under Straf. Fredriksborg 24 Octbr. 1562. ibid.

Til Peder Bild.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at der skal ligge 2 Gaarde udi [dit] Len meget beleiligt hos vort Gods og Frihed, den ene kalden Bulvig [Bolvig], og den anden Wmdal [Omdal], udi hvilken Gaard vi selv have Anpart; thi bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne handler med dem, som samme Gaarde eie, at de for fyldeste Vederlag under os deres Rettighed i samme Gaarde, og at du derfor gjør dem fyldeste Vederlag udi andet vort og Kronens Gods. Fredriksborg 24 Octbr. 1562. T. VII. 235. Afskr. II. 145.

Til Jens [Holgerssøn] Ulfstand, Høvedsmand paa Baahuus, at han skal tilstede Korfitz Ulfeld udi Baahuus Len at indkjøbe og udføre saameget Egetømmer, som han selv til hans egen Bygning Behov har. Fredriksborg 24 Octbr. 1562. T. VII. 270. Afskr. II. 152.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I skriver os til og lader give tilkjende iblandt Andet om en Bestilling, som vore Undersaatter der udi Bergen har forhvervet til Eder med Lagmænd at skulle dømme imellem dem og de Amsterdamske om Klein og Grot, som de Amsterdamske skulle bruge vore Undersaatter til Besværing og Skade, og derhos formelder derom Eders Betænkende; sammeledes som I lader tilkjendegive om det vort Brev [ovenf. S. 343], som Borgemester og Raads der sammesteds Fuldmægtige have forhvervet paa nogen Grund og Eiendom, som det Huus, de af os elskelige Christopher Walkendorff have bekommet, paa stander, at de dermed ville tilholde dem 2 hele Gaarde os og Kronen til Skade; saa skal og samme deres Fuldmægtige have beret os nogen Sagefald, som falder der udi Byen, hvilken Beretning I mene ikke at skulle være ret, hvorfor I er begjerendes at maatte bekomme vor Stevning

over den vor Borgemester, som med de andre vore Undersaatter af Bergen hid ned skikket var; da paa det vi om alle forne Sager 'scameget des grundligere maatte komme i Forfaring, bede vi Eder og begjere, at I bestiller Eders Ærinde saa, at I til St. Hans Dag Midtsommer førstk. kunne være hos os tilstede her udi vort Rige Danmark, og have vi tilskrevet vor Borgemester og Raadmænd der sammesteds, at de skulle paa forne Til til os forskikke deres Fuldmægtige med det Brev, de af os paa forne Grund forhvervet have, og da ville vi al Leiligheden om alle forne Ærinde os lade berette og derom lade forhandle, som det paa alle Sider lideligt kan være. Som I og formelder om det Tømmer, I allerede til os kjøbt og bestilt har, og begjerer at vide, hure I Eder dermed holde skal, da bede vi Eder og begjere, at I det sælger og afhænder os til Bedste og derudinden rammer vort Gavn, som vi Eder tiltroer; dersom vi til vort egen Bygnings Behov ville have noget Tømmer hugget eller bestilt, ville vi betimen Eder derom tilskrive, og midlertid mue I lade bestaae og Intet lade hugge, før I vor Skrivelse derom fangendes vorder. Hvis Messeklæder I have der paa Slottet liggendes og os tilkommer, mue I sælge, og til andre Kirker og hvem dem behov har afhænde og forvende os til Bedste. Vi har nogen Tid siden forleden tilskrevet Eder den Afsked, vi have gjort, hure holdes skal om Sagdeler, Egetømmer, Furetømmer, Spirer og andet Sligt, som falder i vort Rige Norge, hvorefter I Eder kunne vide at rette. I ville og Altingest bestille og ordinere der paa Slottet, naar I drager derfra, saa Intet bliver forsømt, eftersom I vide os og Riget magtpaaligger. Kjøbenhavn 6 Novbr. 1562. T. VII. 237. Afskr. II. 145.

Seddel. Sammeledes som I udi Eders Skrivelse formelder at have taget Borgen af nogne vore Undersaatter i Lister Len, som imod vort Forbud har solgt og udført Tømmer og oppebaaret Told af Fremmede, som og Tømmer udført have, og begjerer at vide, hure I dermed handle skal, da bede vi Eder og ville, at I samme vore Undersaatter derfor paa vore Vegne tiltaler og med Rette forfølger og lader gaa derom, hvad Lov og Ret er, dat. u. s.

Til Borgemester og Raad i Bergen.

Fr. II. V. G. t. Vider, at som Eders Fuldmægtige nogen Tid siden forleden have været hos os om nogen Byens Ærinde at udrette, og vi da efter deres Beretning have undt Eder et

Brev paa en Grund og Eiendom der sammesteds, som det Huus, I af os elskelige Christopher Walkendorff bekommet har, paa stander, da forfare vi, at I med samme vort Brev ville tilholde Eder 2 hele Gaarde os og Kronen til Skade. Sammeledes skal og samme Eders Fuldmægtige have beret for os om noget Sagefald, som falder der udi Byen, hvilket aldeles efter deres Beretning ikke saa skal være; desligeste forfare vi og, at der skal være Trætte imellem Eder og de Amsterdamske om Klein og Grot, som de Amsterdamske skulle bruge Eder til Skade og Forhindring. Da paa det at vi grangiveligen kunne forfare al Leiligheden, bede vi Eder og ville, at I til os forskikker de Eders Fuldmægtige, som sidste Sinde i samme Ærinde vare her hos os, desligeste med det vort Brev, de af os forhvervet have paa forne Grund og Eiendom, saa og klar Besked om forne Sagefald og hvad Rettighed I dertil have, og i lige Maade paa forne Klein og Grot. Vi have tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands paa samme Tid ogsaa at skulle være hos os tilstede, og da ville vi høre begge Eders Beretning i forne Sager og det siden saa forordinere, saa det kan være os og Kronen saavelsom Eder ligeligt. Kjøbenhavn 7 Novbr. 1562. T. VII. 239. Afskr. II. 147.

Til Mads Størssøn, Lagmand udi Bergen.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at hvis Sager os elskelige Erik Rosenkrands for dig paa vore Vegne forfølger, af dig undertiden opsættes og Retten os forholdendes, saa at vor Rettighed derover forsømmes; thi bede vi dig og ville, at hvis Sager forne vor Lensmand eller hans Fuldmægtige hænder med for dig at komme, at du dem uden al Forhaling gransker og forfarer, og siden uden videre Opsætning derpaa dømmer og hjælper ham derudinden saameget som Lov og Ret er, paa det vor Ret og Rettighed ikke skal derover forsømmes, og dersom vi derover nogen Skade fangendes vorder, du da ikke vil stande os til Rette. Kjøbenhavn 7 Novbr. 1562. T. VII. 239. Afskr. II. 149.

Om Bergens Gader og Almindinge.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Jørgen Daa, Christopher Svale, vore Mænd og Tjenere, Doctor Jens Skjelderup, Superintendent udi Bergen, [Mads Størssøn, Lagmand udi Bergen[1]], og Jens Pederssøn [Skriver], Lagmand udi

[1] Mads Størssøns Navn findes i Overskriften; i selve Brevet er det udeglemt.

Stavanger, med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Erik Rosenkrands har ladet berette for os, hvorledes han efter vor Befaling med andre gode Mænd forordineret de Gader og Almindinge udi vor Kjøbstad Bergen, og dertil iblandt andre Jorde er bleven udlagt mange Jorde og Eiendomme, som forne Erik Rosenkrands arveligen tilhørte, hvorfor han ingen Vederlag fanget har, som han siger og Eder selv ydermere berette kan; thi bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I med det Allerførste paa beleilig Tid Eder forsamler udi vor Kjøbstad Bergen, granskendes og forfarendes al Leiligheden, hvormeget Jord og Eiendom forne Erik Rosenkrands udi saa Maade til forne Byens Gader og Almindinge mistet har, og siden udlægger ham derfor Fyldest af vor og Kronens Jord saa udaf øde Klosters og øde Kirkers Jorde der sammesteds, som allerede ikke ere lagte til anden Brug, saa at han fanger Vederlag i Længden og Bredden for hvis han mist har, eftersom forskrevet staaer, og at I har flittig Indseende med, at os og Kronen ikke skeer for kort, givendes fra Eder beskrevet etc. Kjøbenhavn 7 Novbr. 1562. T. VII. 240. Afskr. II. 149.

Jacob Christiernssøn, Skolemester udi Bergen, fik, efterdi Hr. Hans Henrikssøn nu er død, Brev paa et Vicarie liggendes til vor Frue Alter udi Bergens Domkirke, dog saa, at naar han ikke tjener udi Skolen eller studerer hos noget Universitet, skal han residere og bo hos Bergen Domkirke. Kjøbenhavn 12 Novbr. 1562. R. VIII. 509. Afskr. II. 716.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at denne Brevviser Villom Rottby har beret for os, at han en Tid lang har besøgt vort Rige Norge med Klæde og andre Vare, og udi Agershuus Len det solgt og iblandt Bønderne brugt hans Kjøbmandskab vore Undersaatter der sammesteds til Bedste, og er begjerendes, at han maatte handle med Bønderne udi Alental, efterdi Bønderne ikke kunne af ham hele eller halve Stykker kjøbe og saa gjøre ham hans Vare kvit, som han og ydermere berette kan, og du af denne hans indlukte Supplicats har at forfare; da efterdi vi ikke vide, hvad vi udi den Sag kunne efterlade eller bevilge, og om det kan være vore Undersaatter Kjøbstædsmænd til Forfang, bede vi dig og ville, at du med det første forfarer al Leiligheden og siden strax tilskriver os al Besked. Kjøbenhavn 23 Novbr. 1562. T. VII. 247. Afskr. II. 150.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du lader give os tilkjende med os elskelige Johan Friis, vor tro Mand, Raad og Kansler, at der skal findes nogne Artikle udi den Afsked, vi dig lod antvorte om Tømmer at udføre af vort Rige Norge, som vore Undersaatter, Borgere og Kjøbstædsmænd anderledes end du ville forstaa, og derfor begjerer, at du derom maa fange en vis Besked, hvorefter du dig kan vide at rette, da have vi ladet os samme Afsked forelæse, og kunne ikke andet forfare, end at den er udi sig selv klar og forstandig nok, og er det vor Mening, at aldeles ingen Udlændiske, Hollænder eller Andre, skulle udføre af vort Rige Norge enten Sagdeler, som tjene at bruge her udi Danmark, eller Egetømmer og ei heller Master større end vort Brev derom formelder [ovenfor S. 356 ff.], og skal ingen vor Lensmand tilstede nogen Udlændiske at udføre Sagdeler, som duelige ere her udi Riget, uden vi det forløve, og de derom fange vort Brev og Skrivelse, og hvilke Udlændiske saa blive forløvet med vort Brev Sagdeler at udføre, skulle give til os og Kronen hver tiende Tylt til Told, men vore egne Undersaatter, Danske og Norske, mue ubehindret føre Egetømmer og Sagdeler hid ind i Riget, og deraf skulle de give slig Told, som af gammel Tid sædvanligt været har; smaa Granspirer, Spærrer, Rafter af Fur og Gran og smaa Hollandsdeler, som ringe tjene udi vort Rige Danmark, mue Hollænder og andre Udlændiske føre uden vore Riger, og deraf give af hver 4 Dalers Værdi $^1/_2$ Daler til Told. Sammeledes mue og Udlændiske og Fremmede føre Hollandslast af Deler og deraf give til Told hver tiende Tylt. Det skal og være vore egne Undersaatter, Danske og Norske, frit for slige smaa Granspirer, Sparrer, Rafter af Fyr og smaa Hollandsdeler, desligeste Hollandslast af Deler at mue udføre i fremmede Lande, og deraf skulle de give til os og Kronen den gamle Told, som sædvanligt været har. Kjøbenhavn 28 Novbr. 1562. T. VII. 251. Afskr. II. 151.

Til Otte Brade, at han strax paa Foraaret skal skikke til vort Slot Baahuus 10 Læster Malt og 5 Læster Rug, og tilskrive Lensmanden paa Baahuus, at han skal annamme samme Korn og betale Skipperen den betingede Fragt. Fredriksborg 19 Decbr. 1562. T. VII. 280. Afskr. II. 153.

Til Jens Ulfstand Hr. Holgers Søn.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du skriver os til og giver til-

kjende om den Munk, der var kommen fra Elfsborg, og nu skal være død paa vort Slot Baahuus, da bede vi dig og ville, at du lader komme Liget udi Jorden, og som du formelder om de Fremmede, som ere bortrømte og ikke have til os udgivet hvis Told og anden Rettighed os tilkommer, og vor Tolder derfor har arresteret deres Gods, da efterdi vore egne Undersaatter ikke ere frie for Told til os at udgive, ville vi, at du det saa bestiller, at hvis Gods, vor Tolder i saa Maade beslaget har og de Fremmede tilkommer, bliver tilstede i samme Besætning, til saalænge de udgive og betale hvis Told og anden Rettighed, de pligtige ere og os med Rette tilkommer. Fredriksborg 19 Decbr. 1562. T. VII. 281. Afskr. II. 153.

1563.

Til Lensmændene i Norge om Baadsmænd.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi paa Foraaret agter at at lade udruste nogne vore Orlogsskibe og behøve dertil nogle Styremænd; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter at forskaffe os af dit Len N. gode, forsøgte Baadskarle, som til Skibs forfarne og forsøgte ere, og gjøre din største Flid at forskaffe os det Folk, som vi ere med tjente, og have Indseende med, at dine Fogder eller andre ikke drager Gunst eller Gave, og derover udgjøres det Folk, som uduelig ere og til Skibs uforfaret, som tilforn skeet er. Vi ville lade give samme Folk Monatspendinge, saalænge de ere udi vor Tjeneste. Vi have affærdiget vor Tjener Knud Alsing samme Skibsfolk at skulle nedfølge til vort Slot Kjøbenhavn og have Indseende med, at de paa Veien holde dem skikkeligen og vel, og ingen vore Undersaatter forurette. Fredriksborg 2 Januar 1563. T. VII. 288. Afskr. II. 154. Af Skien By og Skien Len 23, af Agershuus Len 310, af Lister Len 17, af Mandal 16, af Brunlag Len 19, af Tunsberg Len 38, af Baahuus Len og Viken 213, af Vardbyge Len og Schyøbster(?) 50, af Nedenes Len 24, Christopher Mogenssøn [Hardingmand] af hans Len [Rygge, Aabygge, Id og Raade] 16.

Knud Alsing fik Pasbord at skulle reise til Norge efter

nogne Baadsmænd, som han skal føre hid til Kjøbenhavn, lydendes paa deres og hans Underholdning til Øl og Mad, og til ham selv nødtørftige Heste, Vogne og Skydsheste. Dat u. s.

Otte Stigssøns Livsbrev paa Nordfjord.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at os elskelige Otte Stigssøn, vor Mand og Tjener, maa have, nyde, bruge og beholde vort og Kronens Len Nordfjord udi vort Rige Norge liggendes, med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, eftersom han det nu selv udi Værge har, kvit og fri udi hans Livstid og saa længe han lever; dog saa han skal blive boendes udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn og troligen lade sig bruge udi vor Tjeneste hos vore Skibe og paa Bremerholmen hos vore Baadsmand der sammesteds, Alt uden vor Omkostning; sammeledes skal han og holde Godset ved Hævd og Magt og Bønderne derpaa boendes ere ved Norges Lov, Skjel og Ret, og ingen af dem at uforrette eller med nogen nye og usædvanlig Paalægge besvære; skal han og frede Jagten og ikke forhugge eller forhugge lade nogen de Skove der tilligger til Upligt udi nogen Maade. Cum inhib. sol. Fredriksborg 9 Januar 1563. R. VIII. 510. Afskr. II. 717.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. etc. Vider, at hvis denne Brevviserske Birgitte Eskilsdatter sig for os har beklaget, har I af hendes Supplicats, vi Eder tilskikke, at forfare, og efterdi hun beretter sig at være skeet Uret, og at hendes Vederpart med vrang Underviisning har af nogen vore kjære Herre Faders Raad fanget Dom imod hende, har vi efter hendes underdanigst Begjer undt hende vor Stevning over hendes Vederpart med hvis Domme, de saa med vrang Underviisning mod hende forhvervet har, at møde til første almindelig Herredag her udi Riget. Sammeledes har forne Birgitte Eskilsdatter budet os noget Gods tilkjøbs, desligeste begjerer en vore Gaarde i Norge til Vederlag, og naar hun døer og afgaar, skal samme Gaard og komme til os; thi bede vi Eder og begjere, at I af hende derom ville forfare al Leiligheden og siden skrive os Eders Betænkende til, hvad Eder synes, om det kan være os gavnligt, og om vi vor Lensmand derom skulle tilskrive paa vore Vegne med hende at handle. Fredriksborg 10 Januar 1563. T. VII. 292. Afskr. II. 155.

Til Christiern Munk at lade hugge og nedføre til Stran-

den 20 Tylter Bjelker, 8 Alen lange, 20 Tylter Sparrer, 16 Alne, 20 Tylter Ludesparrer, 12 Alen lange, 18 Tylter langt Tømmer til Fodstykker, for at dette Tømmer kunde hentes af Kongens Skibe. Han skulde lade sit visse Bud følge det hid i Riget og modtage Kvittants for det; ligeledes skulde han opgive, hvormeget Tømmer der os forgangen Aar i Forraad er. Kjøbenhavn 18 Januar 1563. T. VII. 294. Afskr. II. 155.

Til Peder Hvitfeldt at lade hugge 18 Tylter langt Tømmer til Rammer og 20 Tylter Tømmer til Fyldetømmer; d. u. s.

Til Fru Sophie Lykke at lade hugge 20 Tylter Stolper, 12 Alen lange, 15 Tylter Bjelker, 18 Alen lange; d: u. s.

Til Peder Hvitfeldt at forskikke hid ned 200 Tylter Deler, hver tre Fingre tykke, til Bolværk; d. u. s.

Laurits Vinter fik Sudvern[1] Sogn i Finmarken.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Hr. Laurits Vinter, Sogneprest udi Sudvern Sogn udi Finmarken udi vort Rige Norge, har beret for os, hvorledes han af Vaade nogen Tid siden forleden er kommen for Skade og ihjelslaget en ved Navn Thomes Skotte, og han for samme Drab er sat fra sit Sogn og Presteembede, da efterdi forne Hr. Laurits Vinter har forligt sig med den Dødes Slægt og Venner, saa og af os elskelige og høilærde Mænd Doctor Jens Skjelderup, Mester Hans Gaas og Mester Jens Riber, Superintendenter udi Bergen, Throndhjem og Stavanger Stifter, er samtykt at mue igjen komme til sit Presteembede, have vi af vor synderlige Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Hr. Laurits Vinter maa igjen bekomme forne Sudvern Sogn og det med sin Presterente og Rettighed nyde og beholde, dog saa han udi hans Levnet og Lærdom skal holde sig skikkeligen og christeligen, og gjøre hans Sognefolk baade inden Kirken og uden slig tilbørlig Gudstjeneste, som en Sogneprest bør at gjøre sit Sognefolk, og udi alle Maade være den geistlige Ordinants undergiven. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 20 Januar 1563. R. VIII. 510. Afskr. II. 718.

Jernhytten ved Skien.

Fr. II. G. a. v., at vi have undt og udi Leie ladet disse Brevvisere Mester Ulf Hammersmed og hans Broder Nichel vor og Kronens Jernhytte udi Skiensyssel med Hammer og

[1] Det kaldes strax nedenfor Sjørø, og skal derfor maaske være Skjervø Sognekald i Tromsen.

alt vort Redskab, som der tilhører, eftersom de nu selv udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde udi 3 samfulde Aar næst efter dette vort aabne Brevs Datum regnendes, dog med saadan Besked, at forne Mester Ulf og hans Broder Nichel skulle holde dem og deres Folk og Svénde, som de behov have at bruge til samme Jernhytte, paa deres egen Omkost med Løn og Underholdning, og give os aarligen af samme vor Jernhytte, Hammer og Redskab til Landgilde og Afgift dén niende Vog godt Stangjern af alt det Jern, de der smede og gjøre kunne, efter Kjøbenhavns Vægt, og hvis de derover bekomme skulle de være forpligtet at sælge os hver Vog for 30 Skill. dansk, og ville vi lade vor Lensmand paa Bratsberg regne med forne Mester Ulf og Nichel Hammersmede hver Maaned og betale dem hvis Jern, han paa vore Vegne af dem bekommer, og hvis Jernkloder, som de til vort Skytte gjørendes vorder, ville vi lade dem betale efter deres Værd. Item skal og forne Mester Ulf og hans Broder Nichel selv bekoste alle Kul, Jern, Malm, Steen, Ild og Arbeidsløn til samme Hytte og dermed ingen Besværing gjøre vore Undersaatter i nogen Maade; dog skulle de have fri Skov til Kul-Ved af vor og Kronens Bønders Skove, hvor dem beleiligt er at hugge til Hyttens Behov og ei ydermere, dog efter vor Lensmands Underviisning. Item skal vor Lensmand paa Bratsberg forstrække forne Mester Ulf og hans Broder Nichel paa deres Arbeide til deres Underholdning hvert Aar saalænge de have forne vore Jernhytte 100 Tønder Malt, hver Tønde for 2 Mark danske, og 50 Tønder Rug, hver Tønde for 2½ Mark danske, og skal med dem afregnes udi deres Betaling for det Jern, vi kjøbe af dem, Halvdelen af forne Malt og Rug, og den anden Halvpart ville vi dem have forstrækket at mue beholde til deres Underholdning om Vinteren, og skulle de derfor betale os med Jern den anden Sommer; og hvis forne Mester Ulf og hans Broder Nichel oppebærer paa deres Arbeide og til Underholdning for dem og deres Folk, skulle de selv stande os til Rede og Regnskab for og holde os det skadesløst. Item om saa skeer, at vi blive tilsinds at ville forandre samme vor Jernhytte, naar forne 3 Aar forløbne ere, eller forne Mester Ulf og hans Broder Nichel ikke da længer ville dem bruge, skulle de levere fra dem vor Hammer, Redskab og al Tilbehøring udi Jernhytten efter deres Inventarii Lydelse ligesaa godt, som de det annammet have, og holde samme Redskab færdigt og ved Magt paa deres egen Om-

kost, saalænge de bruge det. Sammeledes skulle de holde samme vor Hytte ved Bygning med Tag og Vægge, men dersom det gamle Hyttehuus bliver forfaldet og fornødent er at ombygges af ny, da skal vor Lensmand det af ny opbygge for^ne vore Hammersmede uden Besværing. Vi have og undt og forlenet for^ne Mester Ulf og hans Broder Nichel vor og Kronens Bondegaard Nordre Fos, som de nu selv udi boer, at have, nyde, bruge, besidde og beholde, saalænge de ere vore Hammersmede og ikke længer, dog saa de aarligen skulle give deraf til vor Gaard Bratsberg slig Leding og Landskyld, som der bør og pleier af at gaae og holde samme Gaard ved Hævd og Bygning og ei forhugge Skovene til Upligt i nogre Maade. Fredriksborg 12 Februar 1563. R. VIII. 511. Afskr. II. 719.

Erik Rosenkrands fik Skrivelse, hvorledess at Hans Nilssøn og Birgitte Eskilsdatter har ladet berette for Kongen, hvorledes at der skal være en Gaard udi Stavanger Len, som kaldes Dyredal, som Kronen tilhører, og de samme Gaard er begjerendes udi begge deres Livstid at mue beholde, og de derimod ville arveligen igjen til Kronen [give] 2 Undergaarde, den ene hedder Viig udi Borgund og den anden hedder Lougviig [Løvvik] udi Skaanevigs Sogn, som skylde baade tilsammen 6 Løber Smør; og beder derfor k. Maj., at Erik Rosenkrands derom forfarer Leiligheden, om k. Maj. udi [uden] hans Naades Skade kan unde dem samme Gaard for de 2 Gaarde, de begjere, og siden tage deres Skjødebrev paa for^ne 2 Gaarde. Og hvis Brev for^ne Erik Rosenkrands for^ne Hans Nilssøn og Birgitte Eskilsdatter igjen givendes vorder vil k. Maj. selv stadfæste, naar k. Maj. derom besøgt vorder. Fredriksborg 18 Februar 1563. T. VII. 303. Afskr. II. 156.

Borgemester, Raadmænd og Menighed udi Oddevald finge Stadfæstelse paa deres Friheder og Privilegier (Ord til andet som Brev af 1 Juli 1560 ovenfor S. 295). Kjøbenhavn 26 Februar 1563. R. VIII. 512. Afskr. II. 722.

Forskrift til Erik Rosenkrands om at forskaffe Laurits Vinter, Sogneprest til Siørø, nødtørftig Underhold af Kirketienden i hans Sogn. Kjøbenhavn 27 Februar 1563. T. VII. 297. Afskr. II. 156. (jfr. S. 368.)

Om Sise paa Øl.

Fr. II. Vider, at efterdi vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at her meget fremmed Øl baade af Udlændiske saavelsom

vore egne Undersaatter skal indføres her udi vore Riger Danmark og Norge, hvoraf vi vel vide forne vore Undersaatter meget at besværes, og de dog ikke samme fremmed Øl ville ombære, da paa det at enten samme fremmed Øl des bedre kan aflægges eller og forne vore Undersaatters Besværing deraf maa os og Kronen til Bedste komme, bede vi Eder og ville, at I strax tilsige vor Toldere eller Sisemestere her udi vor Kjøbstad N., at han herefter retter sig efter paa vore Vegne til Sise at tage af hver Tønde Rostokkerøl, Sundisk Øl, Barsbier, Vismars, Kolbergs, Bernowst og alt andet tydske Øl en Mark Danske, Desligeste af hver Tønde Hamborgerøl, Lybsk Øl og alt andet fremmed Øl, som indføres udi Hamborg, Tønden 1½ Mark danske eller ½ Daler. Og hvis Sise forne vor Tolder eller Sisemester der udi forne vor Kjøbstad paa vore Vegne af samme fremmed Øl opbærendes vorder, at han derfor skal gjøre vor Rentemester gode Rede og Regnskab aarligen. Fredriksborg 2 Marts 1563. T. VII. 311. Afskr. II. 157. [Brevet udgik til Borgemester og Raadmænd i Kongelf, Oddevald, Marstrand, Sarpsborg, Oslo, Tunsberg; til Erik Rosenkrands for Bergenhuus Len 1 Brev, for Lister Len 1 Brev, til Evert Bild 1 Brev for Steenvigsholms Len.]

Til Lensmændene i Norge udgik et Brev om Sisen paa Øl af samme Indhold. Fredriksborg. Dat. u. s. T. VII. 312. Afskr. II. 158.

Fra Christiern Munk blev anno 1563 forskrevet: Bly 10 Skippund, Stangjern 10 Skippund, Elgshuder 20, Deler 1000 Tylter, Smør 3 Læster, Lax 2 Læster. Sammeledes de Klokker, som Christiern Munk har staaendes paa Agershuus. Item er dette forne af det, som han bliver skyldig af dette forgangne Aars Regnskab og kan vel ombæres fra Slottet. Fredriksborg 25 Marts 1563. T. VII. 329. Afskr. II. 159.

Mads Skriver, Slotsskriver paa Agershuus, fik Brev paa Kronens Eng Ødeaasen i Agershered kvit og fri uden Afgift. Fredriksborg 25 Marts 1563. R. VIII. 516. Afskr. II. 723.

Mads Skriver, Slotsskriver paa Agershuus, fik Livsbrev paa 2 Vicariedomme udi Marie Kirke udi Oslo, det som ligger til hellig Kors's Alter, og det andet, som ligger til Sacristiet, og han nu selv i Værge har, kvit og fri uden al Tynge og Afgift; dog saa at han skal holde Godset ved Hævd og Magt og Tjenerne derpaa boendes ere ved Norges Lov, Skjel

og Ret og dem imod Loven ikke besvære. Cum. inhib. sol. Fredriksborg 25 Marts 1563. R. VIII. 517. Afskr. II. 724.

Simen Surbeck citat Paul Vigfussøn, Lagmand for Sønden og Østen paa Island, for at have opegget og styrket de engelske Kjøbmænd at handle med Indbyggerne, førend Kongens Skibe vare ladede, til at møde i Danmark St. Michaels Dag. Kjøbenh. 27 Marts 1563. T. VII. 330. Afskr. II. 159.

Mester Frants Berg, Superintendent udi Oslo og Hammer Stifter, fik Brev til arvelig Eiendom at have Kronens Jord, liggendes Norden næst op til den Gaard, Mester Frants Berg bygget har udi Klosteret i Oslo, og strækker sig samme Jord udi Sønden og Norden paa den vestre Side 53 Alen og udi Østen og Vesten paa den nordre Side 47 Alen, item udi Sønden og Norden paa den østre Side 65 Alen og udi Øster og Vester paa den søndre Side 57 Alen med norsk Alnemaal. Kjøbenhavn 27 Marts 1563. R. VIII. 518. Afskr. II. 725.

Christiern Munk fik Brev, at eftersom han giver tilkjende om hvis Deler og hvis Hollands Last der findes skaaret og ere tilkjøbs, da har Kongen tilskrevet Frants Brockenhuus, at han med det første skal forskikke et Skib med Korn lad til Christiern Munk, som han kan blandt Undersaatterne udfange og igjen for Betaling tage af dem Deler, Hollands Last og dansk Last, og skal Frants Brockenhuus tilskrive ham, hvormeget for** Korn er, som han til ham forskikker. Beder Kongen Christiern Munk, at han for** Skib igjen lader med Tømmer og dansk Last og det tilbage igjen forskikker. Og efterdi Kongen paa denne Tid ikke har Skibe at bruge med Deler vestvart eller at føre hid i Riget med, at han da gjør sin Flid at kunne fange Skibe og Skuder at hyre for en temmelig Fragt, som kunde føre til Kjøbenhavn, hvis danske Last af Deler han bekommer k. Maj. til Bedste, og hvis Hollands Last, han for Korn eller i andre Maader bekommer k. Maj. tilgode, at han dem igjen sælger Fremmede. Fredriksborg 5 April 1563. T. VII. 341. Afskr. II. 159.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I lader give tilkjende Aarsagen, hvorfor der ikke findes at være nogen klar Jordebog paa vort Slot Bergenhuus, desligeste om den Besværing os og Kronen paahænger aarligen med vort Landgilde og anden Rettighed, som der oppebæres, da have vi derom ladet vort aabne Brev udgaae, hvilket vi Eder herhos tilskikke, hvoraf I

Leiligheden har at forfare, bedendes Eder og begjære, at I derudinden ville handle og det saa bestille, som I kunne tænke os gavnligt og vore Undersaatter lideligt kunde være. Hvis I lader give tilkjende om den engelske Seilads i Rysland, have vi og formærket, og ville vi dermed alting lade bestaae til vi komme Eder selve til Ords, og da ydermere med Eder derom at tale; I ville og med Altingest have god flittig Opseende, som vi Eder tiltroe. Kjøbenh. 14 April 1563. T. VII. 347. Afskr. II. 160.

Om Landgilde og Leding i Bergenhuus Len.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi ere komne i Forfaring, at hvis Landgilde, Leding og anden Rettighed, som os og Kronen udi Bergenhuus Len tilkommer, aarligen paa vor store Omkostning med Skibsleie og anden Deel indkræves og oppebæres; sammeledes hvis Fisk vi skulle have af Nordlandene aarligen i lige Maade med Fragt, Føring, Løn og anden Besværing os meget kommer at koste, da har vi derfor befalet og Fuldmagt givet og nu med dette vort aabne Brev befale og Fuldmagt give os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, den Handel at overveie og videre derpaa gjøre en Skik og Ordning, hvor dermed herefter holdes skal, saa at det kan være os gavnligt, og vi med slig stor Omkosten ikke skulle besværes. Sammeledes forfare vi og, at der ingen ret Jordebog findes paa vort Slot Bergenhuus, paa hvad Rente og aarlig Indkomst der tilligger, udaf den Aarsag at Bønderne ikke give det ene Aar saadanne Landskyld og Leding, som de give det andet Aar, hvorfor vi udi lige Maade hermed Fuldmagt give forne Erik Rosenkrands at lade tilskikke nogne forstandige Mænd, som kunne sætte alle vore og Kronens Gaarde over alt Bergenhuus Len for en visse Landgilde og Leding aarligen det ene Aar som det andet til os og Kronen at udgive, eftersom det kan være os og Kronen gavnligt og vore Undersaatter lideligt, og forne Erik Rosenkrands siden at gjøre en ret og klar Jordebog paa al den Indkomst til forne Bergenhuus ligger, at vi os derefter kunne vide at rette. Bedendes og bydendes derfor alle vore Undersaatter udi forne Len, at I Eder godvillig derudinden lader findes og efter den Skik og Ordning, forne Erik Rosenkrands i saa Maade gjørendes vorder, Eder retter; vi ville altid vide at ramme Eders som vore kjære troe Undersaatters Gavn og Bedste. Kjøbenhavn 14 April 1563. R. VIII. 519. Afskr. II. 726.

Laurits Anderssøn, Skriver paa Bergenhuus, fik Brev ad gratiam strax at maatte bekomme et Vicarie udi Bergens Domkirke, kaldet St. Magni Præbende, som vaccerer efter Herr Jørgen Henrikssøn, fordum Sogneprest paa Manger. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 14 April 1563. R. VIII. 520. Afskr. II. 727.

Om Leding i Leydall [Leirdal].

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi forfare, at vore Undersaatter udi Leirdal udi vort Rige Norge boendes have stor Besværing med Gjesteri, Førsel og i andre Maade af vore Fogder, Skrivere og andre vore Tjenere, som hænder igjennem at reise, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne vore Undersaatter udi Leirdal herefter mue være frie for den Leding, de til os aarligen skulle udgive, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Kjøbenhavn 15 April 1563. R. VIII. 520. Afskr. II. 728. (jfr. ovenfor S. 345).

Anders Christiernssøn, Skriver paa Bergenhuus, fik Brev herefter at lade oppebære vor og Kronens Part af Tienden af Voss Prestegjeld, og den have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 15 April 1563. R. VIII. 520. Afskr. II. 728.

Til Christiern Munk, at Kongen har givet Johan [Jellofssøn] Falkner, k. Maj.'s Faktor, og Mattes Thinnappell udi Amsterdam et Skiblad Furebjelker til Hjælp at bygge et Huus med udi Amsterdam til at luttre „Koberøg“ udi, som k. Maj. har forskrevet dem at mue hente udaf Island. Kjøbenhavn 17 April 1563. T. VII. 354. Afskr. II. 161.

Til Axel Gyntelberg.

Vid, at vi have befalet os elskelige Evert Bild paa vore Vegne at skulle give dig Noget tilkjende; thi bede vi dig og ville, at du derudinden har ham betroet, ligerviis som vi selv personligen tilstede vare, og at du i alle Maader retter dig efter at være ham hørig, lydig og følgagtig udi hvis han dig paa vore Vegne tilsigendes vorder. Kjøbenhavn 17 April 1563. T. VII. 354. Afskr. II. 161.

Udi lige Maade til Olaf Thørressøn [Gyldensø?] paa Jemteland, Peder Pederssøn, Embedsmand udi Vigen(?), Bønder og menige Almue over Steenvigsholms Len, Bønder og

menige Almue over alt Jemteland og Borgemester, Raadmænd og menige Borgere udi Throndhjem; dat. u. s. T. VII. 354. Afskr. II. 162.

Karsten von Bremen fik for Hertug Henrik af Brunsvigs Skrivelse og Forbøn Skyld Tilladelse paa denne Tid at lade kjøbe og udføre fra Norge til Tydskland 600 Bjelker, Halvparten Fyr og Halvparten Egetømmer, dog vort Forbud saa og vore og Kronens Told og Rettighed uforkrænket udi alle Maade. Kjøbenhavn 18 April 1563. T. VII. 357. Afskr. II. 162.

Brev til Undersaatterne for Norden paa Island at sælge Hans Nilssøn og ingen anden Svovl og Tran. Kjøbenhavn 18 April 1563. R. VIII. 521. Afskr. II. 729.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at efterdi tilforn mangfoldige Klage for os været har om den store Besværing, Fru Sophie Lykke vore Undersaatter udi Lister Len paalægger, hvilket vi have ladet give os elskelige Frants Bilde og Erik Rud tilkjende, og dem befalet at sige Sligt forne Fru Sophie og hende undervise, at hun retter sig selv derudinden, paa det vi ikke skulle foraarsages derom anderledes at tiltænke, da forfare vi, at Sligt Intet har hjulpet, men nu paany er for os haardeligen beklaget, at forne Fru Sophie ikke aleneste med usædvanlig og ulovlig Paalæg vore Undersaatter imod Norges Lov besværer og i mange Maade uforretter, men ogsaa imod vore aabne Breve og Forbud understaaer sig at lade forholde(?) Fremmede og dem tilsteder at udføre Tømmer der af Lenet og ind udi Tydskland, desligeste forbyder Undersaatterne med Tømmer og andre Vare at besøge vort Rige Danmark, og hendes eget Skib med Tømmer imod vort Forbud lader løbe udi fremmede Lande med mere, som vi udi Fremtiden ydermere ville lade give tilkjende, hvilket vi ikke længer ville eller kunne lide, og ei heller efter denne Dag ville tilstede hende at beholde forne vort Len, haver derfor befalet os elskelige Christiern Munk samme Len paa vore Vegne at skulle annamme. Thi bede vi Eder og ville, at I paa vore Vegne tilsiger forne Fru Sophie, at hun aldeles Intet ydermere befatter sig med Lister Len, men det med klar Jordebog, Register og anden Deel, som der bør at lades, lader forne Christiern Munk følge og ingen Hinder gjøre ham derpaa. Sammeledes, at I aarligen paa vore Vegne forrenter hende de 4000 Daler, hun samme Len fore i Pant har, til saalænge Sagen kom-

mer i Rette og derom bliver dømt, hvad heller hende bør Hovedsummen at have eller og den til os at være forbrudt. Kjøbenhavn 21 Mai 1563. T. VII. 364. Afskr. II. 163.

Christiern Munk fik Brev at skulle annamme Lister Len og siden en tro Karl derudi at sætte. Sammeledes at han aarligen deraf skal gjøre Rede og Regnskab. Desligeste fik han og Følgebrev til Bønderne, at de efter denne Dag svarer ham. dat. u. s. T. VII. 365. Afskr. II. 164.

Til Bønderne i Lister Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Norges Krones Bønder og Tjenere, som bygge og boe over alt vort Len Lister Len og Fru Sophie, Jakob Hardenbergs Efterleverske, nu i Værge har, evindeligen med Gud og vor Naade. Vi bede Eder Alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter strax herefter at svare os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, givendes og gjørendes ham og ingen Anden Eders aarlige Landgilde og Gjesteri, Sagerør og al anden Rente og Rettighed, som I os og Kronen pleie og pligtige ere at gjøre og give, og I af Arilds Tid gjort og givet har, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, og han skal derfor gjøre os gode Rede og Regnskab og det Alt at komme os til Bedste, skal han og holde Eder Alle og hver særdeles ved Norges Lov, Skjel og Ret og Ingen af Eder tilstede at uforrettes i nogre Maade. Kjøbenhavn 21 Mai 1563. R. VIII. 521. Afskr. II. 729.

Til Christiern Munk.

Fr. II. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse, hvoraf vi forfare Leiligheden om de Ærinde, vi dig tilforn tilskrevet have, og ville vi os der videre paa betænke, og naar vi blive tilsinds vort Folk derind at forskikke, ville vi tilforn lade dig det give tilkjende, bedendes dig og ville, at du imidlertid tilflier saa hemmeligen og uformærket, hvad dig staaer at gjøre baade med een Deel og anden, og tykkes os ikke uraadeligt, at der bliver udskrevet 500 Bønder eller flere, naar det skal angange, som kunde bruges til at rydde Veien og til anden Deel vore Modstandere til Afbræk. Hvis Heste du kunde bekomme imidlertid, vil du gjøre din Flid, som og da kunde lade dem bruge os til Bedste. Kjøbenhavn 21 Mai 1563. T. VII. 366. Afskr. II. 164.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at hvis nogen Borgere af Amster-

dam har til os suppliceret, og Regentinden samt Prindsen af Uranien have os derom tilskrevet, har du af hosliggende Breve og Supplicats at forfare. Da efterdi vi ikke vide Leiligheden derom, bede vi dig og ville, at du strax med det allerførste kalder Borgemestere og Raadmænd udi vor Kjøbstad Oslo for dig, og dem samme Brev foreviser, og af dem forfarer al Besked om samme Klagemaal, og at du med dem skriver os til klar Besked om forne Klage, og det med forne Breve igjen forskikker uden al Forsømmelse til os, at vi siden noksom deraf kunne al Omstændighed forfare og med billig Antvord dem paa deres Skrivelse begegne. Fredriksborg 27 Mai 1563. T. VII. 374. Afskr. II. 165.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at eftersom vi tilforn have skrevet Eder til, at for de mangfoldige Klagemaal, for os komme, over Fru Sophie Lykke, have vi ikke længer villet tilstede hende at beholde Lenet [Lister Len], men befalet os elskelige Christiern Munk det at skulle annamme, saa har og nu paa det ny nogre vore Undersaatter udi vor Kjøbstad Bergen ved Navn Jørgen Hanssøn, Gilbert Anderssøn og Jon Thomassøn dem haardeligen for os beklaget, hvorledes Fru Sophie uden al Lov, Dom og Ret imod deres Byes Privilegier, hvilke vi og andre vore Forfædre fremfarne Konger dem naadeligen stadfæst haver, voldeligen taget dem deres Gods fra, som de have indført udi vort og Kronens Len Lister Len, deres Handel og Kjøbmandskab dermed at bruge, og der de hende derom besøgt have, er dem af hende givet for Svar, hun havde kjøbt Lenet, hun vilde det bruge efter hendes Vilje, og de aldeles Intet af deres maatte igjen bekomme, hvorfor de nødes os derom at besøge; thi bede vi Eder og ville, at I strax anseendes dette vort Brev tilsiger hende, at hun tiltænker uden videre Forhaling at stille forne vore Undersaatter tilfreds, og igjen give dem hvis Gods, hun dem i saa Maade frataget har, og deres lidte Skade oprette. Dersom hun sig derudinden vægrer, ville vi Eder alvorligen hermed befalet have, at I uden al Forsømmelse forskaffer det saa, at dem af hendes Gods udlægges Fyldest for hvis dem frataget er, paa det vi engang for alle med videre Klage mue blive forskaanet; dertil vi os visseligen ville forlade. Fredriksborg 30 Mai 1563. T. VII. 378. Afskr. II. 165.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. Vider, at vi have bekommet Eders Skrivelse, hvor-

udinden I formelder om den Sise, som vi have ladet vore Breve udgaa, der skulle opbæres af fremmed Øl, og derhos det Forslag I foregive forstanden, hvilket vi os have ladet vel befalde; dog have vi os derom betænkt og ere tilsinds efter denne Tids Leilighed med samme Sise endnu en Tid lang at lade bestaae, eftersom her tilvendt har, til saalænge vi anderledes derom tilskrivendes vorder. Som I og lader give tilkjende om det kgl. Mandat, de af Bremen Eder tilskikket har, saa og hvad de Lybske hos Eder have søgt, agte vi bedst, at I begge Parterne, om de videre derom hos Eder søgendes vorder, med Lempe afviser, givendes dem for Svar, at I uden vor Vilje og Befaling dermed Intet ville have at gjøre. Hvad de Lybske til os skrevet har, kunne I af hosliggendes Brev og Supplicats Leiligheden forfare, bedendes Eder og begjere, at I derom ville tale med vore Undersaatter, Borgemestere og Raadmænd der sammesteds, og hos dem tage al Besked og hvis de der have udi at sige, og siden med det allerførste tilskriver os, hure det sig dermed begiver, at vi derefter paa de Lybskes videre Fordringe dem med tilbørlige Svar kunne afvise. Fredriksborg 31 Mai 1563. T. VII. 380. Afskr. II. 166.

Hr. Jørgen Erikssøn [senere Biskop i Stavanger] fik Brev paa et Vicarie liggendes til vor Frue Alter udi Bergens Domkirke, og Hr. Hans Christiernssøn sidst udi Værge havde. [Mut. mutand. som Brev ovenf. S. 312]. Fredriksborg 31 Mai 1563. R. VIII. 522. Afskr. II. 730.

Til Borgemestere, Raad og menige Borgere udi Oslo, Tunsberg, Sarpsborg og Marstrand.

Fr. II. Vi bede Eder og ville, at I strax med det allerførste retter Eder efter at udgjøre os og Riget til Tjeneste et godt Orlogsskib med godt Folk, Fetalie, Skjøt, Krud, Lod og al anden Tilbehøring, og det uden al Forsømmelse forskikker til os elskelige Christopher Throndssøn, som ligger paa vore Strømme under Baahuus Len, og Folket paa samme Skib befaler, at de retter dem efter, hvis forne Christopher Throndssøn dem paa vore Vegne tilsigendes vorder. Kjøbenhavn 2 Juni 1563. T. VII. 382. Afskr. II. 167.

Hr. Hans Anderssøns Stadfæstelses Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Hr. Hans Anderssøn har nu havt for os et aabent beseglet Papirsbrev, som os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand

paa vort Slot Bergenhuus, under Datum 1562 den 14 Juni udgivet har, lydendes, at efterdi han retteligen er kaldet og udvalgt til en Sogneprest for Buksnes Prestegjeld paa Laaffonn [Lofoten] af menige Sognemænd der sammesteds, da har forne Erik Rosenkrands paa vore Vegne undt og samtykt ham samme Prestegjeld med al sin Rente og rette Tilliggelse, eftersom forne Erik Rosenkrands's Brev ydermere udviser og indeholder, hvilket Brev vi af vor synderlig Gunst og Naade have fuldbyrdet, samtykket og stadfæstet og nu med dette vort aabne Brev fuldbyrde, samtykke og stadfæste ved sin Fuldmagt at blive udi sine Ord, Punkter og Artikler, som det i alle Maader udviser og indeholder, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Kjøbenhavn 2 Juni 1563. R. VIII. 522. Afskr. II. 730.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. Vid, at denne Brevviser Hans Olssøn, Borger udi vor Kjøbstad Bergen, har beret for os, hvorledes en Jord paa Strandet, som Ivar Thorsteinssøn sidst i Værge havde, hvilken Jord nu er øde og Ingen befatter sig med, hvorfor forne Hans Olssøn underdanigst er begjerendes forne Jord at maatte bekomme; han vil derpaa føre god Kjøbstæds Bygning, og siden gjøre der til os, Kronen og Byen hvis tilbørlige Tynge der bør at afgange; thi bede vi Eder og ville, at I derom forfarer Leiligheden, og dersom samme Jord er ledig, og det kan skee os og Byen til Gavn, ere vi tilsinds, at han fanger samme Jord, og at I da derom tilskriver os al Besked, at vi os derefter kunne vide at rette, saa ville vi derpaa lade give forne Hans Olssøn vort Brev. Kjøbenhavn 3 Juni 1563. T. VII. 383. Afskr. II. 168.

Missive om, at der skal holdes almindelige Bededage over alt Riget 12, 13 og 14 Juli førstkommendes. Kjøbenhavn 3 Juni 1563. T. VII. 383. Afskr. II. 168.

Kgl. Maj.'s aabne Brev imod Forbud udgik til Undersaatterne udi Norge, at de her mue sælge, afhænde og udføre udi fremmede Lande allehaande Tømmer, paa det de des bedre kunne have deres Næring og Bjæring, indtil saalænge anderledes bestemmes, dog Told og Rettigheder dermed uforkrænket. Kjøbenhavn 4 Juni 1563. T. VII. 384. Afskr. II. 168.

Til Lensmændene i Norge at lade læse og forkynde kgl. Maj.'s aabne Breve om en almindelig Skat og Landehjælp. [Ord til andet som Skattebrevet af 25 Juli 1560, ovenfor S. 299; Skatten skulde være indbetalt inden St. Michaels Dag førstk.].

Kjøbenhavn 4 Juni 1563. Der udgik til Baahuus Len 1 Brev, Agershuus Len 6 B., Aabygge, Id og Rygge Skibrede 1 B., Skien 1 B., Frolands Skibrede 1 B., Hammer Len 1 B., Onsø Skibrede 1 B., Lister Len 1 B., Ingedal, Skjeberg, Tune, Raade Skibrede 1 B., Bergenhuus Len 6 B., Færø 1 B., Andenes Len 1 B., Hardanger Len 1 B., Nordfjord Len 1 B., Helgeland, Senjen, Lofoten og Steygeren [Steig] 1 B., Nedenes Len, Robygden 1 B., Steenvigsholms Len 1 B., Throndenes 1 B., Søndmøre, Romsdal 1 B., Bratsberg Len 1 B. T. VII. 384. Afskr. II. 169.

Skattebrev.

Fr. II. Hilse Eder alle Prælater, Kanniker, Vicarier, Provster, Prester, som geistlige Len have, sammeledes alle Kirkeværger, desligeste Bønder og menige Almue, ehvemsomhelst I tjene eller tilhøre, evindeligen med Gud og vor Naade. Vid, at vore elskelige Danmarks Riges Raad os for nogen synderlige Aarsage Skyld have bevilget og samtykt en almindelig Skat og Landehjælp at mue fange og lade opbære af Eder, som geistlige Len have, desligeste Bønder og menige Almue over alt vort Rige Norge, udi saa Maade, at hver jordegne Bonde, som har eget Jordegods, skal give os Halvparten af al hans Rente udi dette Aar udi saadanne Vare, som han dem opbær, sammeledes hver 10 Kronens Bønder og Leilændinge Bønder, ihvem de tjene eller tilhøre, skulle lægges udi Læg sammen og give os 10 Jochimsdaler, den Rige hjælpe den Fattige, desligeste hver Tjenestedreng, som tjener for fuld Løn, og hver løs Karl, som nogen Næring bruger paa Landet, give os ½ Daler, og hver Tjenestedreng, som tjener for halv Løn, skal give os 1 Ort, og de som ere bosiddendes ved Sjøsiden og bruge Fiskeri hver Mand give os 2 Voger Fisk, desligeste hver Udrorskarl, som tjener for fuld Løn, skal give os 1 Vog Fisk, og hver som tjener for halv Løn, give os ½ Vog Fisk; item hver Skipper, som selv har Skib og segler i Nordlandene, give Halvparten af al hans Fragt, og hver Styremand Halvparten af al hans Hyre udi dette Aar. Sammeledes hver, som Sagkverne have og aargangne ere, give os 3 Daler, og hver Flommesag 1½ Daler; desligeste alle Prælater, Kanniker, Vicarier, Provster, Prester, som geistlig Len have, skulle give os Halvparten af al deres Rente og Indkomst i dette Aar, og alle Kirkeværger, enten i Kjøbstæderne eller paa Landet, skulle give os af alle Sognekirkerne, de udi Befa-

ling have, Halvparten af al forne Kirkers Rente og Indkomme udi dette Aar, og hvilke som ikke kunne afstedkomme at udgive Daler, da skulle de udi det Sted mue give for hver 2 Lod Sølv, og skal Ingen være fri for samme Skat og Hjælp, og ville vi, at den skal være ude til St. Michaels Dag førstkommendes i det allerseneste, og skal os elskelige N., vor Mand, Tjener og Embedsmand eller hans Fuldmægtige, lade skrive samme Skat over al forne Len og lægge Eder udi Læg sammen. [Forresten som Skattebrevet S. 299]. Kjøbenhavn 4 Juni 1563. T. VII. 386. Afskr. II. 170.

Christiern Munk fik k. Maj. Skrivelse, hvorudi k. Maj. er begjerendes af ham 4000 Daler tillaans, desligeste at han og saa handler med Adelen der i Lenet om Pendinge efter det Registers Lydelse, k. Maj. ham tilskikker. [Kjøbenhavn 10 Juni 1563]. T. VII. 397. Afskr. II. 172.

Da Christiern Mule til Oslo skal være en svensk Karl 1000 Daler skyldig, skal Christiern Munk og Borgemester og Raad samtligen gjøre Arrest paa samme Pendinge paa en Ret, og hvis de udi saa Maade efter k. Maj. Skrivelse og Befaling arresterendes vorder, at de det paa klare Register og Skrifter optegne, paa det, om k. Maj. udi Fremtiden ydermere Besked derom fordrer, at I da kunne vide at give god Besked derom. Kjøbenhavn 6 Juli 1563. T. VII. 418. Afskr. II. 173.

Til Erik Rosenkrands, Christiern Munk, Peder Hvitfeldt, Peder Bildt, Jens Ulfstand, Evert Bild.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi for nogen mærkelig Aarsags Skyld have igjen fornyet det Forbud, som vi nogen Tid siden forleden gjort have paa Tømmer at udføre af vort Rige Norge, og derom ladet vore aabne Forbudsbreve udgaae, hvilket vi dig herhos tilskikke, hvoraf du ydermere al Leiligheden har at forfare; thi bede vi dig og ville, at du strax uden al Forsømmelse lader forkynde samme vort Brev over alt dit Len, og siden selv saa og dine Fogder med al som største Flid holder derover, saa at forne vort Forbud udi alle Maade blive fast ved Magt holdet og uforkrænket, saafremt du ikke vil stande os til Rette, om du med nogen seer igjennem Fingre, eller og din eller dine Fogders Forsømmelse derudinden findes i nogen Maade. Kjøbenhavn 7 Juli 1563. T. VII. 421. Afskr. II. 173.

Forbudsbrev om Tømmer.

Fr. II. G. a. v., at siden vi vore Breve have ladet udgaae

og igjen opgivet det Forbud, som vi gjort have paa Tømmer og Sagdeler af vort Rige Norge at udføre, ere vi for nogen mærkelige Sager Skyld storligen foraarsaget samme Forbud igjen at fornye og med vore Breve udi vort Rige lade forkynde, hvorfor vi strengeligen ville have forbudt alle Indlændiske og Udlændiske, aldeles ingen undertaget, noget Tømmer, Furebjelker, Egebjelker, Master, Sagdeler eller andet Tømmer af forne vort Rige Norge at udføre udi fremmede Lande uden aleneste hvad som Hollands Last er, vor og Kronens Told og Rettigheder dermed i alle Maader uforkrænket. Findes nogen herimod at udføre af forne vort Rige i fremmede Land Andet end Hollands Last, af Spirer, Rafter og Hollands Bord, da skal han have forbrudt Skib og Gods og dertil straffes uden al Naade; bedendes og bydendes vore Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd, Toldere, Strandfogder og alle Andre, at I hermed have flittig Opseende med, saa at forne vort Forbud ved Magt holdes, saafremt, hvor Nogen af Eder findes at see igjennem Fingre eller herudinden at være forsømmelig, at I da ikke ville stande os derfor til Rette. Kjøbenhavn 7 Juli 1563. T. VII. 421. Afskr. II. 174.

Fru Marie, Dronning af Skotland, fik Brev paa ved sin Fuldmægtige Henrik Gunnussen[?] at lade kjøbe og udføre fra Norge til Skotland 4 [i Overskriften staar 1] Skiblad Egetømmer toldfri, dog vor og Kronens Forbud paa Tømmer at udføre dermed udi alle Maader uforkrænket. [Kjøbenhavn 16 Juli 1563]. T. VII. 426. Afskr. II. 174.

Til Jens [Holgerssøn] Ulfstand paa Baahuus, at han skulde anstille Undersøgelse angaaende et ved Syndenbyholm, som og kaldes Korshavnen, strandet Skib, der indehavde 80 franske Boldauit, som Jens Mogenssøn, Tolder i Helsingør, havde forskrevet fra Nederlandene til vore Skibes Behov, tage til sig, hvad der var bjerget, og sørge for, at det Ubjergede om muligt blev optaget og tørret, saa det ikke fordærvedes. Kjøbenhavn 17 Juli 1563. T. VII. 429. Afskr. II. 175.

Søartikler, daterede Kjøbenhavn 20 Juli 1563. T. VII. 432—442. Afskr. II. 176.

Peder Skrams Bestilling tilsjøs. Kjøbenhavn 23 Juli 1563. T. VII. 431. Afskr. II. 176.

Til Jens [Holgerssøn] Ulfstand paa Baahuus, at Kongen har befalet Jørgen Rantzow at bygge og igjen færdiggjøre Elfsborg Slot og gjøre Rosmøller der sammesteds, og at Jens

Ulfstand dertil skal skaffe 4 Læster Kalk, 6 Læster Kul samt Muurmestersvende, Tømmermænd og Kalkslagere. Datum var ikke skreven udi copiam. [Brevet er indført imellem 2 Breve, daterede Halmstad 8 August 1563]. T. VII. 510. Afskr. II. 179.

Fru Sophie [Lykke], Jacob Hardenbergs Efterleverske, fik Brev paa Lister Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Norges Krones Bønder og Tjenere, som bygge og boe over alt Lister Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi nu have undt og samtykt os elskelige Fru Sophie, Jacob Hardenbergs Efterleverske, igjen at mue bekomme forne Lister Len udi Forlening, dog saa at hun skal være pligtig for os og vore elskelige Danmarks Riges Raad at stande Eder Alle og hver særdeles til Rette for Alt, hvis I hende i nogen Maade have til at tale og beskylde, og Eder da at skulle vederfares hvis Ret er; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter at svare forne Fru Sophie Lykke, givendes og gjørendes hende paa vore Vegne Eders aarlige Landgilde [o. s. v. aldeles som i Følgebrevet til Bønderne i Lister Len, ovenfor S. 376]. Halmstad 8 August 1563. R. VIII. 524. Afskr. II. 733.

Til Undersaatterne i Viken.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe udi Viken, med Gud og vor Naade. Vider, at vi have forsamlet et stort Tal Krigsfolk, og vil gjøres Behov til deres Underholdning megen Proviant; thi bede vi Eder alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter hver Mand at fremføre 1 Tønde Brød eller og ½ Tønde i det allerringeste, og samme Brød antvorde os elskelige Jens Ulfstand, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Baahuus; han skal paa vore Vegne give Eder Pendinge for samme Brød og Eder det betale. Saa I og anden Fetalie have at aflade, at I den og for Penge lader ham bekomme, og Eder som troe Undersaatter herudinden lader godvillig befinde, og med det allerførste lader samme Brød og Fetalie udkomme, eftersom forne Jens Ulfstand eller hans Fuldmægtige Eder undervisendes vorder. Datum udi k. Maj. Feldtleir hos Vardberg 10 August 1563. T. VII. 511. Afskr. II. 180.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus, at han skal lade foregaaende Brev forkynde for Almuen i Viken, og at han paa

Kongens Vegne skal betale samme Brød; dat. u. s. T. VII. 512. Afskr. II. 180.

Til Jens [Holgerssøn] Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi af din Skrivelse forfarer, hvad Tidende sig derudi den Landsende begiver, og bede vi dig og ville, at du endnu fremdeles har din visse Bud ude, og lader forfare, hvor den svenske Hob drager, og hvad de foretager, og hvis du derom eller andet, Magt paaligger, kan udspørge, du det iligst giver os tilkjende. Sammeledes give vi dig tilkjende og bede dig og ville, at du arresterer og anholder alle de svenske Skibe med Folk og Gods, og gjører Afbræk og Nederlag alle de du af dem overkomme kan, og ere vi tilfreds, at du beholder den Jagt, som af Marstrand udgjort er, og den bruger os til Bedste der hos Slottet. De Øxne, du har gangendes, os tilkommer, dem skal du forvare allerbedst muligt er, til du derom af os videre Besked fanger. Feldtleiren hos Vardberg 13 August 1563. T. VII. 515. Afskr. II. 181. — Seddel udi samme Brev: Sammeledes bede vi dig og ville, at du strax iligen, uden al Forsømmelse kjøber os tilgode 200 Skydsklepper, som vi kunne bruge til Kløv og at bruge paa dette vort Tog, saa vi dem anseendes dette vort Brev maa bekomme. Dat. ut in litteris.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du skriver os til og formelder om et Skotte-Skib, som har været for Elfsborg, og du nu har anholdt der for Baahuus paa videre Besked, sammeledes at der endnu skal ligge nogne flere Skibe, skotske, engelske og fleminge, hvorom du begjerer vor Vilje at vide, om du samme Skibe skal anholde og gjøre Afbræk, da bede vi dig og ville, at du beholder det Skotte-Skib med hvis Gods derudi er, som du allerede arresteret har paa videre Besked, og saamange du kan overkomme, enten Skotter, Engelske, Fleminger eller andre, som gjøre de Svenske Tilføring, eller og de, som have hjemme i Sverige, at du da dem anholder og gjør Afbræk, saameget mest muligt er, og dig staar at gjøre. Datum Feldtleiren paa Hammero 19 August 1563. T. VII. 520. Afskr. II. 181.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu skikke til dig 100 Læster Rug, bedendes dig og ville, at du strax iligen uddeler det blandt vore Undersaatter udi Kongelf og Marstrand, og paa vore Vegne dem tilsiger, at de uden al Forsømmelse den lader male

udi Meel og bage udi Kavringbrød, og du siden samme Brød til os udi vort Feldtleir forskikker, og det vor øverste Proviantmester antvorder. Datum for Elfsborg 26 August 1563. T. VII. 524. Afskr. II. 183.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse og Leiligheden, hvorledes det har sig udi den Landsende, deraf forstandet; da bede vi dig og ville, at du med Altingest har god Opseende og styrker dig baade med Heste saa og med vore Undersaatter, Bønder og andet Folk, det meste du kan opbringe, saa at dersom nogen Indfald skete (hvilket vi ikke formode, thi vi haaber med Guds Hjælp paa denne Side saa meget at fange dem at tage vare, at de skulle forglemme dig), at du da kunde være tilstede det at afværge. Sammeledes bede vi dig og ville, at du gjør din største og yderligste Flid at handle med de Svenske etc. om at gange tilhaande. Datum for Elfsborg 27 August 1563. T. VII. 524. Afskr. II. 182.

Stadfæstelse paa Hisingens Privilegier.

Fr. II. G. a. v., at vore Undersaatter, som bygge og bo paa vort Land Hising, har havt for os et stormægtigste høibaarne Fyrstes, Kong Christians, høilovlig Ihukommelses, vor kjære Herre Faders aabne beseglede Papirsbrev, lydendes Ord fra Ord, som her efterfølger: [Nu følger Brev af 14 October 1556 og 9 August 1523, trykte i Diplom. Norv. II. No. 1159 og 1073], hvilket Brev vi af vor synderlig Gunst og Naade have fuldbyrdet, samtykt og stadfæstet og nu med dette vort aabne Brev fuldbyrde, samtykke og stadfæste ved sin fulde Magt at blive ved alle Ord, Punkter og Artikler, som det indeholder og udviser. Givet udi vort kongelige Feldtleir for Elfsborg 1 Septbr. 1563. R. VIII. 523. Afskr. II. 731.

Til Evert Bild, at han strax forskikker til Kjøbenhavn al den Bergfisk, som han har usolgt, og al den Tran, Spek og Vildpret, som Kongen tilkommer. Kjøbenhavn 2 Septbr. 1563. T. VII. 464. Afskr. II. 176.

Til Christiern Munk, at han forskikker til Kjøbenhavn hvis Sølv og Daler, som Lensmænd, Adel, Kjøbstæder og Prester have lovet Kongen udi Agershuus Len. Sammeledes hvis Smør, Lax og Spek, der er at aflade; dat. u. s.

Til Erik Rosenkrands, at han skal forskikke til Kjøbenhavn hvis Sølv og Daler, som han har optaget af Lensmændene,

Adel, Prester og Kjøbstædsmænd, desligeste den meste Bergfisk, han har usolgt, Spek, Vildbrad, Lax og Tran; dat. u. s.

Til Christopher Mogenssøn [Hardingmand], at han forskikker til Kjøbenhavn hvis Pendinge, Lax og Spek Kongen tilkommer efter godt Regnskab. dat. u. s.

Til Peder Bild, at han forskikker til Kjøbenhavn hvis Lax, Pendinge og Stangjern Kongen tilkommer med klart Regnskab; dat. u. s.

Til Bøndene udi Jemteland.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og bo paa vort Land Jemteland, med Gud og vor Naade. Vider, at vi nogen Tid siden forleden [ovenfor S. 374] har ladet befale vor Befalingsmand der paa Landet, os elskelige Olaf Tørrissøn, nogen Ærinde og Hverv at give Eder tilkjende, hvilket vi forfare han gjort har, og I Eder derudinden har vægret, det os ikke lidet forundrer; da efterdi at Norges Lov indeholder, at Indbyggerne ere pligtige at opsætte hvis deres Herre og Konning Liv og Gods(!), om Feide er og behov gjøres, og Tiden og Leiligheden nu sligt udæsker, bede vi Eder endnu Alle og hver særdeles alvorligen byde og befale, at I rette Eder efter at være forn. Olaf Tørrissøn hørig og lydig udi hvis han Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder, og at I med Eders Vaaben og Værge ere til rede vore og Rigens Fiender at afværge og Eder lade bruge, eftersom vor Befalingsmand undervisendes vorder. Findes Nogen herimod ulydig og dem efter vore Breve og Bud ikke rette ville, da skulle de efter Norges Lov være udslæger og straffes paa Liv og Gods. Datum for Elfsborg 7 Septbr. 1563. T. VII. 535. Afskr. II. 183.

Til Olaf Tørrissøn, at han skulde lade forkynde foregaaende Brev for menige Almue paa Jemteland, at de dem derefter retter, dog at han med bedste Lempe med dem handler, eftersom han kan tænke k. Maj. og Riget magtpaaligger. Datum for Elfsborg 7 Septbr. 1563. T. VII. 535. Afskr. II. 184.

Christiern Munk fik Kvittants.

Fr. II. G. a. v. og kjendes med dette vort aabne Brev, at os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, har nu ladet overantvorde os selv tilhænde 2 Guldkjeder, veier $28^1/_2$ Lod 1 Kvintin mengt Guld, end en liden Kjede, veiede 10 Lod 1 Kvintin ungarsk Guld, sammeledes udi myntet Guld $111^1/_2$ Engelotter, $8^1/_2$ Roseno-

bel, 16 Kroner; desligeste har han ladet antvorde vor Rentemester, os elskelige Eiler Grubbe, paa vore Vegne 2855½ Daler, hvilken Summa Guld og Daler vore Undersaatter, Adelen, Borger og Bønderne i Agershuus Len til vort og Rigens Behov os laant og med forstrakt har, og forne Christiern Munk paa vore Vegne af dem oppebaaret har; thi lade vi forne Christiern Munk og hans Arvinge kvit og fri for al ydermere Krav og Eftermaning af os eller vore Efterkommere Konger udi Danmark for forne Guld og Daler i alle Maade. Datum Feldtleigeret for Elfsborg 7 Septbr. 1563. R. VIII. 525. Afskr. II. 734.

Til Hr. Peder Skram, k. Maj. Admiral.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi nu forskikke til Eder 4 vore Skibe, som ere et Skib af Oslo, et af Tunsberg, et af Sarpsborg og en vor egen Pinke, som skulle blive hos vor Skibsflaade, bedendes Eder derfor og begjere, at I forne Skibe til Eder annammer og bruger dem til Kundskab og til hvis Andet I dem behov have. Sammeledes bede vi Eder og begjere, at I altid tilskriver os, hvor Leiligheden sig med Eder begiver, og hvis I kunne forfare magtpaaligger, at vi os derefter kunne vide at rette. Datum for Elfsborg 8 Septbr. 1563. T. VII. 537. Afskr. II. 184.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du lader give tilkjende, at der skal være meget løst Folk i Kongelf, som med Ed og Borgerskab ikke ere forvandte, hvilke i denne Feide have taget fra de Svenske i gammel Løse [Lødese] og andensteds, hvorom du begjerer at vide, hure du dig hermed holde skal, da bede vi dig og ville, at du lader saa mange, der er udi Byen og der agter at blive, sværge os og tage Borgerskab, og at du arresterer og paa vore Vegne anholder alt det Gods, som de saa fra de Svenske taget have. Datum for Elfsborg 12 Septbr. 1563. T. VII. 539. Afskr. II. 185.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid at os mangfoldig Tidinge forekomme, iblandt Andet at de Svenske lade dem høre, at de ville indfalde udi vort Rige Norge og der plustre og fordærve vore Undersaatter, og til det at forekomme ville vi did ind i Riget forskikke et Regiment Knegte, som er 10 Fenlein Knegte stærk, og en Fane Ryttere, hvilke der skulle blive liggendes vore Undersaatter at beskytte og Fienderne at afværge, om de ville gjøre

nogen Indfald, og vi dog ikke vide Leiligheden, om samme Knegte og Ryttere der kunne fange Underholdning til Mad og Øl; thi bede vi dig og ville, at du strax derom forfarer Leiligheden og siden iligen skriver os til, om forne Regiment Knegte og Geschwader Ryttere der kan bekomme Underholdning til Mad og Øl til Nødtørft, at vi derefter kunne vide os at rette. Sammeledes forfare vi og, at Almuen der ud med Grændsen skulde være meget Underholdning[?] og lette tilsinds, og en Part lader dem høre at ville falde den Svenske til og give til Aarsag, at de saa hardt med Skat skulle være besværede; da er dig vitterligt, hvad for Hjælp vi af dem, siden vi ere kommet til Regimentet, bekommet har, og at den ikke har været saa overmaade stor, at de dem derover har at beklage; bedendes dig derfor og ville, at du udi lige Maade derom tilskriver os al Besked, saa og hvad Tidinge du udi den Landsende formærker, og hure alting sig der begiver, og at du med Almuen handler og Altingest saa bestiller, som du kan tænke os og Riget kan være gavnligst og magtpaaligger. Falkenberg 26 Septbr. 1563. T. VII. 546. Afskr. II. 185.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse og der[med] hvis Breve, Kongen af Sverige og Grev Peder Brade til vore Undersaatter udi Kongelf tilskrevet har, og bede vi dig og ville, at du tilsiger samme vore Undersaatter og Andre udi dit Len, at de føre af Veien deres Gods og andet hvis de kunne, enten ind i Skaane eller Norge, eller hvor de det bedst kunne have forvaret, og at de dem som ærlige og troe Undersaatter forholde, og for ingen Deel ganger vore Fiender tilhaande, betragtendes den Ed, de os svoret har og med forvant ere; vi ville med det allerførste finde de Raad og Middel, at de skulle blive forløste. Dersom Fienderne brænde deres Huse og Gaarde, ville vi af vore og Kronens Skove komme dem tilhjælp med Tømmer, saa de igjen skulle fange dem bygde. Som du og lader give tilkjende om det Skib, os elskelige Jørgen Rantzow fra Elfsborg til dig forskikket har, da er ikke vor Mening, at du der skulde bygge det aldeles færdig, men aleneste at du saameget lader gjøre derved, at det kunde føres derfra og ind for Kjøbenhavn; bedendes dig derfor og ville, at du strax gjør din yderste Flid og finder Raad at lade forbygge der saa meget paa, som du kan tænke til forne Reise fornøden er, og at du

al mulig Flid forvender, at flye os samme Skib ind for Kjøbenhavn, førend Frosten tager, og derudinden ingen Umag eller Omkosten sparer, og rammer vort Gavn dermed, som vi dig tiltroer. Og efterdi vi have fanget Skrivelse fra vor Lensmand paa Kjøbenhavn, at der er stor Brøst paa Jern, og det der ei er at bekomme, da bede vi dig og ville, at du strax med det allerførste forskikker til vort Slot Kjøbenhavn alt det Jern, du har der paa Slottet, som du fra de Skotter bekommet har, og hvis du ellers kan aflade; hvis Tidinge du kan forfare magtpaaligger, du dem iligen lader give os tilkjende. Sammeledes har vi tilskrevet forne Jørgen Rantzow, at han til Kjøbenhavn skulde forskikke noget Jern, da dersom han ikke veed Raad til Skib det med at nedskikke og tilsigendes vorder, at du da finder Raad til et Skib til samme Jern, at vi det vist mue bekomme; thi os der magtpaaliggendes er. Halmstad 3 Octbr. 1563. T. VII. 558. Afskr. II. 187.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus, at han strax forskikker til Kjøbenhavn paa Kongens Skib Engelen saamegen Bergenfisk, Hvalspek, Sælspek og Vildbrad, som Skibet kan føre; hvis han ikke selv har Fisk nok, skal han finde Raad hos Evert Bilds Foged eller Kjøbmændene. Kjøbenhavn 18 Octbr. 1563. T. VII. 486. Afskr. II. 177.

Til indlændiske og udlændiske Kjøbmænd, Fiskere og menige Almue, som det norske Fiskeri besøger udi Baahuus Len, at Kongen har affærdiget denne Brevviser Michel Skriver til Marstrand og alle de Toldsteder og Fiskeleier under Baahuus Len, og der at lade læse og forkynde for menige Mand hans naadig Modbog, Ordning og Skik, hvorefter hver Mand skal vide at rette sig, ligesom paa de Fiskeleier udi Skaane, og skal han oppebære paa Kongens Vegne den sædvanlige Aaresild, Told og Rettighed, som k. Maj. paa Kronens Vegne udi alle Fiskeleier og Toldsteder der udi Baahuus Len tilkomme kan, bedendes og bydendes derfor alle Indlændiske og Udlændiske, som nogen af Kongens Fiskeleie eller Fiskeri besøgendes vorder, at de retter dem efter at give k. Maj. forordnede Toldere deres sædvanlige Aaresild, Told og anden Rettighed, som de k. Maj. pligtige ere; han skal igjen have Opseende, at Eder skal Intet vederfares imod Retten i nogen Maade. [Kjøbenh. 18 Octbr. 1563]. T. VII. 487. Afskr. II. 177. (jfr. S. 318).

Til Jens Holgerssøn [Ulfstand], at Kongen har affær-

diget sin Tjener N. [Michel Skriver] til Marstrand og de andre Fiskeleier og Toldsteder udi Baahuus Len, som Sildefiskend er, og have med sig Salt og Tønder at bruge paa hans Naades Vegne, og skal de oppebære hvis Aaresild, Told og Rettighed Kongen tilkommer af alle Indlændiske og Udlændiske, som besøge og bruge samme Fiskeri og der handle og vandle. Og skal han læse Kongens Modbog, Ordning og Skik, hvorefter de skulle vide dem at rette ligesom udi Fiskeleierne udi Skane, bedendes Jens Holgerssøn, at han herefter vil vide at rette sig og lade bygge Kongen tilgode Toldboden og Skure paa beleilige Steder. Sammeledes at han tilholder Almuen at yde fra dem Aaresild og hvis de paa Kronens Vegne pligtige ere til forne Toldere og de Saltere paa hvert Leie, han dertil sættendes vorder, og lader dem give Tilføring med Kul og Brændeved og anden Nødtørft, hvis de paa k. Maj. Vegne udi samme Sildefiskeri behov have. Desligeste at han lader hans Fogder tilsige Almuen i Lenet, at de have flittig Strandvagt Nat og Dag og have godt Opseende, at Fienderne ikke gjøre noget Indfald og tage fra nogen Mand, som Sildefiskeriet besøger. Kjøbenhavn 18 Octbr. 1563. Ex sedula Joachimi Beck. T. VII. 488. Afskr. II. 178.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus, at han til de nye Skibe, Kongen har ladet opsætte, bestiller 400 Bjelker, 100 22 Alen lange, 100 18 Alen lange, de andre 200 15 Alen og 16 Alen lange, godt, stærkt og fuldsomt Tømmer, og lader det føre til Stranden. Kjøbenhavn 18 Octbr. 1563. T. VII.489. Afskr. II. 179.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at denne Brevviser Mester Nils Sommer, Sogneprest til Helliggeist Kirke udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, har beret for os, hvorledes at Capitel udi Oslo ham har taxeret for 30 Daler os at skulle laane og halv sin Rente udi dette Aar til os at skulle udgive, og beklager, at han for sin Fattigdom Sligt ikke kan afstedkomme; thi have vi ham dermed naadeligen forskaanet, bedendes dig og ville, at du lader ham følge forne 30 Daler Laanependinge, saa og forne halve Aars Rente, og ham derfor ikke ydermere maner eller tiltaler. Fredriksborg 22 Octbr. 1563. T. VII. 553. Afskr. II. 186.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus, at Kongen har erfaret, at Kongen af Sverige skal have belagt Baahuus, saa forseer k. Maj. sig, at han der en føie Ting udrettendes vorder, thi han var her for Halmstad, saa efterfulgte de Ærinde, hvor-

ledes det sig for Halmstad begav, eftersom Hans Holcks Brev[1] formelder, og befaler k. Maj., at han i alle Maader holder sig, som en ærlig Mand vel anstaaer. Halmstad St. Mortens Dag 11 Novbr. 1563. T. VII. 564. Afskr. II. 188.

Borgerne udi Tunsberg finge Brev, at efterdi det Skib, de udi Sommer have udgjort og udrustet, er for lidet, derfor befaler k. Maj., at de udi dets Sted forskaffer et andet større og bekvemmere Skib, saa det fremkommer paa Foraaret og kan følge k. Maj. Skibsflaade og Admiral; derfor har Kongen tilskrevet Christiern Munk, at han skal udsee et Skib der for Byen, som Kongen kan være tjent med, og paa det samme Skibs Udrustning skal være dem saa meget desmindre til Besværing, har Kongen tilskrevet menige Indbyggere udi Sarpsborg at skulle for deres Anpart staae udi samme Skibs Udredning, at de derfor med dem skulle blive overeens samme Skib med hvis dertil behov gjøres, Skøt, Krud, Lod og andet hvis dertil behov gjøres, saa det paa Foraaret maa betimen fremkomme. Kjøbenhavn 20 Novbr. 1563. T. VII. 580. Afskr. II. 189.

Sarpsborgs Borgere fik Brev, at de med Tunsberg Borgere skulle tilhjælpe det i foregaaende Brev omtalte Skib at udrede; dat. u. s.

Christiern Munk fik Brev at udsee det i foreg. Brev omtalte Skib og siden tilholde Tunsbergs og Sarpsborgs Borgere, at de med Flid udruster og tilflyer samme Skib, og det uden al Forsømmelse med hvis dertil behov gjøres maa strax paa Foraaret fremkomme, saa derpaa ingen Brøst findes. Sammeledes at han og bestiller, at ingen Baadsmænd udi hans Len nogensteds neddrage eller til nogen Fremmede dem hyre, men at han lader dem optegne med deres Navn, hvor slig Baadsmænd findes, og det saa bestiller, at Kongen dem paa Foraaret maa bekomme udi Tjeneste paa Orlogsskibene. Kjøbenhavn 20 Novbr. 1563. T. VII. 580. Afskr. II. 189.

Til Christiern Munk, at han skal forskaffe Kongens Skib Falck von Nakskov fuld Ladning af de store tykke Deler. Kjøbenhavn 27 Decbr. 1563. Afskr. II. 190.

[1] I et Brev, dateret 11 Novbr. 1563, der indeholder Kongens Beretning om, hvorledes Svenskerne med et Tab af 2500 Mand og 30 Kobberstykker bleve slaaede tilbage fra Halmstad, paalægges det Hans Holck at forsvare Vardberg Slot, og at sende ovenstaaende Brev til Jens Ulfstand.

1564.

Christiern Munk fik Brev af hans Len at bestille 100 Skibsfolk. Kjøbenhavn 3 Januar 1564. T. VII. 602. Afskr. II. 190.

Fru Sophie [Lykke] fik Brev at lade bestille de fleste Skibsfolk, der er at bekomme udi Lister Len. Kjøbenhavn 4 Januar 1564. T. VII. 603. Afskr. II. 190.

Jens Holgerssøn [Ulfstand] fik Brev, at efterdi han ikke selv i denne Tid kan give sig fra Slottet, har Kongen tilskrevet Olaf Kalips, at han skal omdrage udi Baahuus Len at opsøge udmed Søsiden paa Fiskeleier og andensteds, der er nogen Baadsmænd og Styremænd at bekomme og kan bruges paa k. Maj. Orlogsskibe; at Jens lader hans Fogder derudinden være ham forførdelig og siden at give dem hid Midfaste. Kjøbenhavn 4 Januar 1564. ibid.

Olaf Kalips fik Brev at bestille og opsøge Skibsfolk udi Baahuus Len, som foregaaende Brev formelder. Kjøbenhavn 4 Januar 1564. ibid.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu strax paa Foraaret agte at lade udruste vore Orlogsskibe udi Søen og dertil behøve mange gode Skippere, Styrmænd og Baadsmænd; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter at lade opskrive alle de gode Baadsmænd, som der findes udi Kjøbstæderne hos Havnene udi Agershuus Len, og dem forskaffer til Skibs hid ind for vort Slot Kjøbenhavn, saa de ikke drage over Land. Vi have i lige Maade tilskrevet Olaf Holck, Borger udi vor Kjøbstad Tunsberg, at han og skal opsøge og lade beskrive alle de gode Baadsmænd, som findes udi Tunsberg By og Len og desligeste udi Sarpsborg og Brunlag Len, og at du har Opseende med og er ham bestandig at bekomme de, som gode og til Skibs forsøgt og duelig ere, og at der ikke for Gunst og Gave Skyld udgjøres de Folk, som uforstandig ere, som før er skeet; og strax han samme Baadsmænd bekommet har, at du da forskaffer ham Skibe med al Tilbehøring til ham og for^{ne} Baadsmænd, saa han med dem i det allerseneste inden Midfaste hidkommendes vorder. Kjøbenhavn 4 Januar 1564. T. VII. 603. Afskr. II. 191.

Olaf Holck fik Brev at bestille og opsøge Skibsfolk,

saaledes som foregaaende Brev formelder. T. VII. 604. Afskr. II. 191.

Hans Holck fik Brev med det snareste at lade udflye det Skib, som sidste Sommer blev taget fra Hollænderne, med gode Skippere, Styrmænd, Baadsmænd, Anker, Toug, Fetalie og anden Tilbehøring, og lade det løbe ind i Oslo Fjord til Christiern Munk, som skulde skaffe det ladet med tykke Sagdeler til Orlogsskibenes Behov. Kjøbenhavn 7 Januar 1564. T. VII. 606. Afskr. II. 191.

Til Christiern Munk at lade et Skib med tykke Deler til Overbukke til Kongens Skibe og siden sende flere. Kjøbenhavn 7 Januar 1564. T. VII. 606. Afskr. II. 192.

Til Bønderne udi Agershuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt Agershuus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at vore Fiender, de Svenske, nogen Tid forleden har ladet dem høre, at de ville give dem ind udi vort Rige Norge, der at overfalde Eder og gjøre Eder Skade, hvorfor os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, Eder har ladet opæske, og I da strax godvilligen har ladet Eder finde, og ere med ham dragne vore Fiender under Øine, for hvilken Eders Godvillighed vi Eder naadigst betakke, bedendes Eder endnu og begjære, at dersom Fienderne ydermere ville gjøre noget Indfald og for^ne^ Christiern Munk eller hans Fuldmægtige Eder tilsigendes vorder, at I da ere tilrede med Eders Vaaben og Værge og troligen gjøre vore og Kronens Fiender Modstand og Nederlag, og tilhjælper Eders Fædrenerige at forsvare og fordagtinge. Vi ville slig Eders Troskab og Villighed med al Naade betænke og bekjende, og være Eder Alle og hver særdeles en naadig Herre og Konning. Flensborg 20 Januar 1564. T. VII. 613. Afskr. II. 192.

Christiern Munk fik Brev at forkynde foregaaende Brev for Almuen og at have flittig Opseende med Alt, om Noget paakommer. Flensborg 23 Januar 1564. T. VII. 614. Afskr. II. 193.

Menige Bønder udi Midsyssel Len fik Brev at hugge til Kongens Behov efter Christiern Munks nærmere Tilsigelse Tømmer til 300 Læster Tønder, og siden kløve og tilflye dette Tømmer, saa Bødkerne det kunne haandtere og forarbeide til Tønder, eftersom vor Tjener og Sildesalter Christopher Hack

derom tilsiger. Fredriksborg 16 Februar 1564. T. VII. 626. Afskr. II. 193.

Christiern Munk fik Brev at lade foregaaende Brev forkynde for Almuen og ved sine Fogder paaskynde Tømmerets Hugning. Fredriksborg 16 Febr. 1564. T. VII. 626. Afskr. II. 194.

Til Lensmændene om Forbud paa Tømmer.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi for nogen Leiligheds Skyld ere foraarsaget at lade anholde Tømmer der udi vort Rige Norge, saa at intet skal udføres i fremmede Lande eller andensteds end hid ind i Riget; thi bede vi dig og ville, at du det alvorlig og med største Flid bestiller udi dit Len, at der aldeles intet Tømmer, hverken Furetømmer, Egetømmer, Sagdeler, Master, Spirer eller andet Tømmer udføres i fremmede Lande, ei heller tilsteder nogen Fremmed det at udføre, men hvis Undersaatterne ville udføre, det skulle de føre hid ind i Riget og ingen andensteds. Saa skulle og vore Undersaatter her i Riget mue der hente med deres Skibe Tømmer, eftersom den Skik og Ordning, vi derpaa gjort har, udviser, dog at de ei heller føre det andensteds end hid ind i Riget. Findes nogen Indlandske eller Udlandske derimod at gjøre, ville vi derover uden al Naade straffe. Dersom du og seer med Nogen gjennem Fingre, og din Forsømmelse findes, skal du og stande os til Rette. Fredriksborg 19 Februar 1564. T. VII. 630. Afskr. II. 194. — Brevet udgik til Erik Rosenkrands, Bergen; Christiern Munk, Agershuus; Peder Hvitfeldt, Norges Kansler; Peder Bild, Bratsberggaard; Jens Ulfstand, Baahuus; Evert Bild, Throndhjems Bispegaard; Fru Sophie [Lykke], Lister Len; Olaf Kalips til Kolberg; Christopher Mogenssøn [Hardingmand] til Brandstrup.

Fru Magdalene Banner, Ivar Krabbes Efterleverske, fik Tilladelse at hente en Ladning Egetømmer i Baahuus Len til hendes egen Bygnings Behov. Fredriksborg 25 Februar 1564. T. VII. 634. Afskr. II. 195.

Hans Rosenau fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand og Tjener, har beret for os, hvorledes at en ved Navn Hans Rosenau, Borger til Lybek, har indført udi vort Rige Norge Meel, Malt og anden Nødtørft, og forne Peder Hvitfeldt igjen har lovet ham med vor Bevilling at maa udføre der af Riget noget Tømmer og Deler; thi have vi af vor synderlig Gunst og

Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade forne Hans Rosenau maa paa denne Tid udføre af forne vort Rige Norge et Huus, som han der har ladet sammenhugge, og til samme Huses Bygnings Behov et Skiblad Sagdeler, og samme Huus og Deler indføre til Lybek og ingen andensteds, dog vor og Kronens Told og Forbud uforkrænket. Fredriksborg 1 Marts 1564. T. VII. 638. Afskr. II. 195.

Jens Ulfstand, Embedsmand paa Baahuus, fik Brev at mue paa denne Tid udføre af Norge og ind udi Nederlandene hvis Sagdeler, han nu har liggendes skaaret, og dem afhænde og forvende sig til Bedste, dog Kronens Rettighed og Forbud uforkrænket. Kjøbenh. 4 Marts 1564. T. VII. 641. Afskr. II. 196.

Herr Nils Mikkelssøn fik Brev paa det Kannikedom udi Oslo Domkirke, der var bleven ledigt ved Kanniken udi Oslo Domkirke Herr Hans Kjeldssøns Død. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenh. 4 Marts 1564. R. VIII. 526. Afskr. II. 735.

Nils Pederssøn, Rentemesters Skriver, fik Brev paa det Kannikedom udi Oslo Domkirke, som var bleven ledigt ved Mester Nils Sommers Død. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 8 Marts 1564. R. VIII. 526. Afskr. II. 735.

Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere i Tunsberg og Sarpsborg finge Brev, at efterdi de for deres Fattigdoms Skyld ei kunne med Skyt, Lod, Krud og anden Krigsmunition udgjøre det Skib, som de for taxeret vare, da har Kongen naadigst omdraget med dem om samme Rustning, dog at de med det Første lader det Skib fremkomme, som Christiern Munk til Orlog har ladet udsee, med al sin Skibstilbehøring at segle med. Kjøbenhavn 10 Marts 1564. T. VII. 647. Afskr. II. 196.

Jens Ulfstand, Høvedsmand paa Baahuus, fik Brev, hvori Kongen lader ham betakke for Troskab og Villighed, som han brugte mod Fienden, de Svenske, der de nu senest havde Slottet beleiret etc., og at han skulde med det første blive videre forsørget med Krud, Lod og nogle dobbelte Barser efter hans egen Begjering, og at Kongen er tilsinds at lade en Fenlein Knegte 2 eller 3 forskikke til Baahuus, dersom hans Naade var vis paa, hvad Proviant der var paa Slottet at underholde Folket med, og er derfor med det første Leiligheden af ham begjerendes med hans eget Bud; og dersom Fienderne ville give sig der for Slottet igjen, førend forne Knegte kunde saa snarligen der opkomme, da har k. Maj. tilskrevet Jens Kaas, Høvedsmand paa Elfs-

borg, at han ham med 100 Knegte mere eller mindre skulde undsætte, om han ham derom tilsigendes vorder. Kjøbenhavn 10 Marts 1564. T. VII. 647. Afskr. II. 196.

Christiern Munk fik Brev at skulle omdrage med Jens Nilssøn, Skolemester i Oslo [siden Biskop], med hvis Skat og Hjælp, han var taxeret for at give Kongen paa denne Tid. Kjøbenhavn 12 Marts 1564. T. VII. 649. Afskr. II. 197.

Christiern Munk fik Brev at tilsige Borgerne udi Oslo at affærdige det Skib, de vare taxeret for at skulle udruste, og at samme Skib indtager Hans Ovessøn med hvis Pendinge og anden Deel, han har med at fare; item at han i samme Skib lader indskibe hvis Fetalie og anden Deel, han skulde lade føre til Kjøbenhavn. Kjøbenhavn 14 Marts 1564. T. VII. 650. Afskr. II. 197.

Hans Ovessøn fik Brev at begive sig ind i det i foreg. Brev nævnte Oslo Skib med hvis Sølv og Pendinge, han havde med at fare, som Evert Bild fremskikker af sit Len. Kjøbenhavn 14 Marts 1564. T. VII. 651. Afskr. II. 198.

Michel Selle fik Brev under Norge, at efterdi Erik Rosenkrands's og Evert Bilds Karle ere komne ned med Skat og Pendinge til Agershuus, han med Nagtegallen selv tredie løber ind for Oslo og der indtager for^{ne} 2 Lensmænds Tjenere med hvis de have med at fare, og siden løber ind for Kjøbenhavn dermed og bliver ud paa Red til videre Besked, og at han tilsiger Høvedsmændene paa de andre 3 Jagter, at de have godt Opseende og Varetægt paa de svenske Skibe, som er forventendes fra Vesten og ville der frem, eftersom han derom tilforn havde faaet Kongens Skrivelse. Kjøbenhavn 18 Marts 1564. T. VII. 655. Afskr. II. 198.

Til Jens Kaas, at han fra Elfsborg skal skikke til Jens Ulfstand paa Baahuus den Halvkartov og nogen flere Skøt, hvis han kan aflade dem, og give Kongen Underretning om, hvad han afsender. Kjøbenhavn 18 Marts 1564. T. VII. 655. Afskr. II. 198.

Til Erik Rosenkrands, at han skal sende til Kjøbenhavn de fleste Baadsmænd, som i Bergen og hans Len ere at erholde, og give dem paa Haanden, hvad han selv synes, og naar de ere hidkomne, vil Kongen selv forhandle om deres Besolding. Kjøbenhavn 18 Marts 1564. T. VII. 656. Afskr. II. 198.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus, at efterdi Jochim

Smølling, Borger udi Lybek, har nu været hos Rentemesteren og betalt ham hvis han tilforn med forne Erik paa Kongens Vegne kjøbslaget havde, at han fordi endnu skulde sælge ham 300 Løber Smør og 1000 Vog Rotskjær, hvilke han og der har lovet at ville betale og aflægge. Kjøbenhavn 23 Marts 1564. T. VII. 661. Afskr. II. 199.

Erik Rosenkrands fik Brev, at efterdi Lagmanden paa Steig [Steffan Anderssøn] er død, at han tilskikker Axel Fredrikssøn [Fridag] eller en anden[1], som kunde være god og duelig for en Lagmand, paa det at ingen Ret skulde forsømmes. Kjøbenhavn 27 Marts 1564. T. VII. 665. Afskr. II. 199.

Menige Skomagere udi Bergen fik Brev, at de efter gammel Viis og Vane skulde holde 20 væragtige og velgeruste Karle paa Bergenhuus saa tidt og ofte, som Embedsmanden, som nu er eller herefter kommendes vorder, dem derom lader tilsige. Kjøbenhavn 27 Marts 1564. T. VII. 667. Afskr. II. 199.

Om Fiskeleierne i Bergenhuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle indlændske og udlændske Kjødstædsmænd, Fiskere og menige Almue, som det norske Sildefiskeri besøge udi Bergenhuus Len, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at skulle paa vore Vegne tilskikke og forordinere Toldere over alle de Toldsteder og Fiskeleier, som liggendes ere i forne Bergenhuus Len, og der lade læse og forkynde for Eder vor Modbog, Ordning og Skik, hvorefter hver skal vide sig at rette, ligesom paa Fiskerleierne udi Baahuus Len, Marstrand og andensteds der udi vort Rige Norge, og skal han paa vore Vegne oppebære Aaresild, Told og Rettighed, som os paa vore og Kronens Vegne udi alle Fiskeleier og Toldsteder der udi Bergenhuus Len tilkomme kan, ligesom det gjøres udi Baahuus Len; bedendes og bydendes derfor alle Indlændiske og Udlændiske, som nogne af forne Fiskeleier besøgendes vorder, at I retter Eder efter at give og fornøie forne vor Toldere, som Erik Rosenkrands dertil skikker og forordinerer paa vore Vegne, den Aaresild, Told og anden Rettighed, som I os pligtige ere; han skal igjen have Opseende, at Eder Intet skal vederfares imod Retten i nogen Maade. Kjøbenhavn 27 Marts 1564. T. VII. 667. Afskr. II. 200.

[1] Jens Pederssøn Skriver, Lagmand i Stavanger, blev udnævnt 4 Mai 1564.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi forfare, at der udi Bergenhuus Len og Fiskeleier der sammesteds er om Aaret, naar Sildefiskeriet er, ingen forordnet Tolder, som der paa vore Vegne af Indlændiske eller Udlændiske kunde oppebære hvis Ret og Rettighed, som er Aaresild, Told og andet, os og Kronen med Rette tilkommer, hvorover vor og Kronens Ret og Rettighed forsømmes; thi bede vi Eder og begjere, at I der tilskikker og forordinerer en god forstandig Mand, som der aarligen paa vore Vegne kan opbære hvis Aaresild, Ret og Rettighed os tilkommer af Indlændiske og Udlændiske, som did hænder at komme og der handler med Sildefiskeri og Salteri. Sammeledes at I lader samme Tolder, hvilken I dertil forordner, læse paa forne Fiskeleie for Menigheden vor Modbog, Ordning og Skik, hvorefter de skulle vide dem at rette, ligesom paa vore Fiskeleier udi Baahuus Len, Marstrand og andensteds udi vort Rige Norge, [ovenf. S. 318, 389], efter det vort aabne Brevs Lydelse, vi Eder herhos tilskikker. Desligeste, at I finder Raad aarligen at forskaffe samme vor Tolder der udi Bergenhuus Len saamange Tønder og Salt, han Behov har at bruge paa vore Vegne, og lader bygge os tilgode Toldboder og Skur paa beleilige Steder. Dernæst at I tilkalder Almuen, at de yde fra dem samme Aaresild og hvis de paa vore og Kronens Vegne pligtige er til forne vor Tolder. Og udi lige Maade bestiller, at vore Saltere paa hvert Leie, I dertil sættendes vorder, gjøres Tilføring med Kul, Brændeved og anden Nødtørft, hvis de paa vore Vegne udi samme Sildefiskende behov have. Sammeledes at I lader Eders Fogder tilsige Almuen der udi Lenet, at de holde flittig Strandvagt Nat og Dag og have godt Opseende, at Fienderne ikke gjøre noget Indfald og tage fra nogen Mand, som Sildefiskeriet besøge der sammesteds, eller dem udi andre Maade vederfares nogen Forfang. Kjøbenhavn 27 Marts 1564. T. VII. 668. Afskr. II. 200.

Til Herlof Trolle.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi ere komne udi visse Forfaring, at den Svenske skal fast ruste sig og er paa Antoget og ville igjen for Baahuus, og skal have fanget nogen store Muurbrekker over paa 4 Mile nær Slottet, hvorfor vil gjøres Behov med det første at finde der Raad til; thi bede vi Eder og begjere, at I strax lader indskibe udi en vore Jagter en halv

Kartov, en Kvarter Slange og saamange Lod dertil behov gjøres; sammeledes ½ Læst Slangekrud, ½ Læst Kjernekrud og noget Bly, og samme Jagt med en god duelig og forstandig Karl affærdiger til Baahuus, saa han strax, saasnart Vinden vilde føie, dermed maa afsted komme, anseendes hvad Magt os der paaliggendes er. Fredriksborg 2 April 1564. T. VII. 675. Afskr. II. 202. — Seddel: Og dersom I ikke har nogen Jagter strax ved Haanden, at I da finder Raad til et andet Skib, som for^{ne} Skøt, Krud, Lod og Bly kan fremføre til Baahuus, og synes os godt at være, at I forskikker 200 Lod til hvert Stykke. Og efterdi Jens Holgerssøn [Ulfstand] har Brøst for Bøsseskytter, mue I med samme Skib til ham forskikke den gamle Fyrværker og til ham 2 andre Bøsseskytter, og at de der iligen og med det aller Iligste maa blive bestilt, det ligger os stor Magt paa. Datum ut in literis.

Til Erik Rosenkrands om Steenvigsholm.

Fr. II. V. s. G. t. Os er igaar til videndes vorden, at vore Fiender de Svenske skulle have indbekommet vort Slot Steenvigsholm, hvilkelunde og med hvad Besked tvivle vi ikke, at I jo det der har hørt, og kunne vi os over den Handel noksom ikke forundre; havde os og Andet til dem, i den Egn Befaling havde, forseet, og for den Skyld bede vi Eder og naadigst begjere, at I som vor troe Mand, den vi os al Troskab tilforseer, ville i den Landsende have flittig Opseende, og dersom I kunde finde Raad og Middel Fienderne i deres Forehavende at hindre, at I da derudinden ingen Flid vilde spare og saa meget muligt er forlægge dem passende, at de med Skibe ikke skulle komme ud eller ind for Throndhjem. Dersom og muligt var, at I kunde gjøre dem noget Afbræk, at I da derudinden vilde gjøre Eders Flid. Sammeledes at I vilde afværge, at de ikke komme udi Nordlandene eller der gjør os nogen Indpas, og I udi alle Maade de bedste Raad og Middel ville betænke, som vi Eder tiltroer, hvortil vi os visseligen ville forlade. Fredriksborg 2 April 1564. T. VII. 675. Afskr. II. 203.

Til Jens Kaas.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have befalet 2 Fenlein vore Knegte at skulle forskikkes til vort Slot Baahuus; thi bede vi dig og ville, at du paa nogen kort Tid forskaffer for^{ne} Knegte Øl og Brød der af Slottet [Elfsborg], naar de der did kommendes vorder, til saalænge Jens Ulfstand, Embedsmand paa

forne Baahuus, kan opkræve af Bønderne Gjengjerd at underholde samme Knegte med; og hvis Øl du til forne Knegte undfangendes vorder, at du det paa klare Registre optegner og til os forskikker; siden ville vi forskaffe dig saameget Øl i det Sted igjen. Og at du med Alting har godt flittig Opseende, som du veed magtpaaligger, og vi dig tiltroer. Fredriksborg 2 April 1564. T. VII. 676. Afskr. II. 204.

Om Svenskernes Indfald.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære troe Undersaatter, Riddersmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe udi vort Rige Norge, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at en Kong Erik af Sveriges Høvedsmand ved Navn Claudius [Collart] skal være med et Antal Folk indfalden i forne vort Rige Norge i Throndhjems Stift, og der gjort et Rygte for Almuen, hvorledes at vi skulle være uddraget af vort Rige Danmark og med Alle undveget for den Frygt, vi skulle have for forne Konning Erik, og saaledes forladt vore Undersaatter Danske og Norske, hvilken Tale og Rygte han, forne Claudius eller hvem det sagt har, skjendeligen have løiet og digtet, som ingen ærlige, og er vi ikke tilsinds fra Eder eller andre vore troe Undersaatter at undvige; thi, Gud skee Ære, den Nød er ikke forhaanden, men meget mere hos Eder at blive, Eder for vore og Rigens Fiender at beskytte, beskjerme og haandhæve, saa og at opsætte hos Eder, hvis Gud almægtigste os forlenet har, og Livet med, om Nøden det udkræver. Thi bede vi Eder Alle og af hver særdeles begjere, at I ere ved frit Mod og ikke lader Eder af saadanne Løgnere og Bedragere overtale, men at I ere vore Lensmænd og Befalingsmænd i vor Fraværelse paa vore Vegne hørige, lydige og følgagtige, og troligen tilhjælper vore og Eders egne Fiender at afværge og gjøre Modstand. Vi ville næst Guds Hjælp med det allerførste finde Raad og Middel Eder Krigsfolk at tilskikke, som Eder undsætte skal og med Eder tilhjælpe forne vore Fiender at nedlægge og forjage; I ville derfor i alle Maade som troe, lydige og villige Undersaatter, Eders Fædreneland til Bedste og Bistand, Eder i alle Maade trovillige lade finde, des vi visseligen os til Eder ville forsee; vi ville igjen ramme og vide Eders Gavn og Bedste og være Eder Alle en naadig Herre og Konning. Fredriksborg 3 April 1564. T. VII. 677. Afskr. II. 204.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Din Skrivelse have vi bekommet, og som du formelder om de 100 Tønder Rug, du af den stralsundske Mand bekommet har, da maa du dermed lade bestaae og ingen Betaling udgive, før du videre Besked derom af os bekommer. Vi have denne Time skrevet og bestilt, at de strax skal forskikke til dig 2 Fenlein Knegte, om Noget paakommer, du da kan have dem der paa Slottet at bruge og gjøre Fienderne Modstand. Sammeledes er det bestilt, at det første Vinden føier, skal du bekomme en halv Kartov, en Kvarter Slange, ½ Læst Slangekrud, ½ Læst Kjernekrud og noget Bly. Som du og begjerer at vide, om du maa opbære Pendinge af Undersaatterne for deres Landgilde, da ere vi dermed tilfreds, og ville vi med det første og dig forskaffe hvis Meel og Malt du est begjerendes. Fredriksborg 3 April 1564. T. VII. 678. Afskr. II. 206. — Seddel: Vi have befalet, at du skal bekomme 3 Bøsseskytter og til hvert Stykke 200 Lod. Sammeledes har vi tilskrevet os elskelige Jens Kaas, at han skal flye dig af Elfsborg Brød og Øl til Knegterne paa nogen kort Tid, til du kan fange den Gjengjerd af Bønderne. Datum ut in literis.

Til Herlof Trolle.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I lader give tilkjende om den halve Kartov, som I have fanget vor Skrivelse om at skulle forskikke til vort Slot Baahuus, og at I derom have talt med os elskelige Povel van Sara og af ham forstandet, at en Slange var ham bedre og nyttigere at skyde igjennem Skandsekurve med; thi bede vi Eder og begjere, at I udi det Sted for forne halve Kartov forskikker til ham 2 Slanger med saamange Lod, som I kunne tænke dertil behov ere, og derhos tilskrive Jens Holgerssøn derom al Besked, at han derefter kan vide sig at rette; thi vi tilforn have ham tilskrevet, at vi forskikke ham forne halve Kartov, og at det maatte med det Første med anden Deel, som I have fanget vor Skrivelse om, eftersom I vide os magtpaaligger, blive affærdiget. Fredriksborg 3 April 1564. T. VII. 679. Afskr. II. 206.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vi forfare af din Skrivelse, hvor Leiligheden sig med vort Slot Steenvigsholm begiver, og kunne os ikke noksom derover forundre; havde os og vel til det Folk i den Landsende forseet, og paa det Almuen der udi dit Len eller

deromkring ikke skulle med løgnagtige Paafund dem noget lade gjøre viis, skikke vi dig nogne vore aabne Breve, som du efter Leiligheden kan lade forkynde. Og efterdi vi ere tilsinds nogle vore Knegte didind at forskikke, bede vi dig og ville, at du med det Allerførste finder Raad og gjør din Flid at samle Proviant udi Forraad. Sammeledes at du og gjør dit Bedste at forskaffe til Veie saamange Pendinge, at du kan laane Knegtene om Maaneden paa hvert Fenlein 100 eller 200 Daler udi Daler eller Klippinge, og dersom du ikke selv har dem, at du da gjør dit Bedste at laane dem hos Herremænd, Prester, Borgere eller rige Bønder, og derpaa giver dit Brev. Vi ville det i alle Maade holde dig skadesløs. Dersom du og saa snart ikke kan opbringe Pendinge, at du da finder Raad til Fetalie, og det for et temmeligt Værd sælger Knegterne og gjør derpaa klare Registre, saa det dem siden i deres Betaling kan afkortes, og du herudinden ingen Umage sparer og med Alting farer sagte afsted, at Fienderne det ikke spørger, og siden forlægger Passen med Knicken [spærrer Passerne ved Forhugninger] og i andre Maade du vilt, og iligen Dag og Nat uspart skrive os til om al Ting, og udi dit Len lade have flittig Opseende, som vi dig tiltroer, og i alle Maade dig saa holder, som du os lovet har, og vi os til dig forseer, at du ikke skalt paalade dig det Navn og Eftersagn, de have, som inde paa Steenvigsholm vare. Fredriksborg 3 April 1564. T. VII. 679. Afskr. II. 207.

Til Lagmændene Søndenfjelds og Borgemester og Raadmænd i Oslo, at de, efterdi Kansleren Peder Hvitfeldt nu er med nogle vore Orlogskibe forordineret at skulle løbe udi Søen imod Fienden, og derfor ikke kan være tilstede paa vore Vegne udi Rette at høre hvis Sager der sig begiver for Sønden udi Norge, og i Oslo af Kansleren aarligen bør udi Rette at holdes, — skulle begive sig til Oslo, naar Ret og Dom sættes skal, og der paa vore Vegne udi Rette høre hvis Sager, som der for Sønden udi Norge sig begiver, og udi Oslo af Rigens Kansler bør udi Rette at høres, og derudinden hjælper hver Mand det som Lov og Ret er. Kjøbenhavn 8 April 1564. T. VII. 683. Afskr. II. 208.

Til Borgemester, Raadmænd og menige Borgere i Bergen.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi have ved Eders Fuldmægtige bekommet Eders Skrivelse, hvoraf vi have forstanden Eders underdanigste Villighed imod os om en Summa Pendinge, som

I os med forærer, hvorfor vi Eder naadeligen betakker, ville det og med al Naade betænke, bedendes Eder og begjere, at dersom Noget i den Egn paakommer, og Nøden trænger, at I da som troe, villige Undersaatter Eder bevise, vore Fiender og Uvenner modstaae, og eftersom I Eders Fædrenerige pligtige er, lader befinde. Vi ville igjen være Eder en naadig Herre og Konning og Eders Bedste i alle Maader vide og ramme. Kjøbenhavn 8 April 1564. T. VII. 684. Afskr. II. 209.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som vi nogen Tid siden har skrevet Eder til om den Handel sig begiver udi Steenvigsholms Len og Throndhjems Stift, hvorom I udentvivl har selv visse Kundskab, saa ville vi Eder ikke forholde, at vi agte at forskikke nogne vore Knegte til vort Slot Agershuus, som siden skal bruges mod vore og Rigens Fiender, og med vore Undersaatter der sammesteds tilhjælpe dem at forjage eller nedlægge; thi bede vi Eder og begjere, at I ville opbringe alt det meste Folk af vore Undersaatter nogenlunde muligt er, og gjøre Eders yderste og største Flid, at Fienderne maatte igjen blive fordrevet af Throndhjems Stift, og Bønderne og ved Ed og Pligt mue igjen blive forvandt. Dersom Slottet saasnart ikke kunde forøfres [indtages], havde det sin Besked, at vort Folk da efter Leiligheden maatte forlægges udi Lenet, saa de med Alting kunde have Opseende og afværge, om videre Indfald skee skulde. I ville og gjøre Eders Flid at formene Fienderne Passen til Søes, saa de ingen Skibe skulle fange ud eller ind for Throndhjem, og i de og alle Maade vide og ramme vort og Rigens Gavn og Bedste, som vi Eder fuldkommeligen tiltroer. Kjøbenhavn 8 April 1564. T. VII. 684. Afskr. II. 210.

Til Nils Stub, Borgemester udi Oslo og Norges Riges Skriver.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, er nu med nogne vore Orlogsskibe forordnet og tilskikket at skulle løbe udi Søen imod vore og vore Rigers Fiender og Uvenner, og derfor ikke selv kan tilstede være paa vore Vegne udi Rette at høre hvis Sager, som der sig begiver for Sønden udi forne vort Rige Norge, og udi vor Kjøbstad Oslo af forne vor og Norges Riges Kansler aarligen bør udi Rette at høres, og forne Peder Hvitfeldt har beret for os, at han udi sin Fraværelse baade udi de og alle andre Sager, som der sig begiver og ham paa vore

Vegne bør at udrette, har gjort dig til sin Fuldmægtige, da bede vi dig og ville, at du med Lagmændene der for Sønden udi vort Rige Norge og Borgemester og Raadmænd udi forne vor Kjøbstad Oslo udi alle Maader retter dig efter vort aabne Brev, som forne Peder Hvitfeldt derom til forne Lagmænd for Sønden og Borgemester og Raadmænd udi Oslo forhvervet har, og dig her nu hos tilskikker. Sammeledes bede vi dig og ville, at du har flittige Tilsyn og Opseende med hvis Rigens Breve, som forne Peder Hvitfeldt nogle Aar siden forleden lod indsætte udi Oslo Domkirkes Sacristi, og udi hans Fraværelse blev bortført og indsat paa vort Slot Agershuus, og magtpaaligge, saa at de af Orm eller Møl ikke blive fordærvede. Kjøbenhavn 8 April 1564. T. VII. 686. Afskr. II. 211.

Mogens Pederssøn [Galt] til Tyrestrup, Hofsinder, fik Forleningsbrev paa Bratsberg med Skiens Syssel og Gimsø Kloster, eftersom Peder Bild nu hertil i Værge har. [Mut. mutand. Ord til andet som Peder Bilds Forleningsbrev, ovenfor S. 256]. Kjøbenhavn 11 April 1564. R. VIII. 533. Afskr. II. 737.

Renolt Junge, Borger til Lybek, og Dancloff van Bucke fik Tilladelse over 1 Aar efter dette Brevs Datum hver at kjøbe og udføre af Norge til Tydskland et Skiblad Sagdeler. Kjøbenhavn 13 April 1564. T. VII. 693. Afskr. II. 212.

Til Erik Rosenkrands.

F. II. V. s. G. t. Vider, at vore Undersaatter, menige Kjøbstædsmænd udi Bergen, have havt deres Fuldmægtige her hos os og ladet give tilkjende, hvorledes at deres By har fanget stor Skade af Ildebrand, og de igjen gjerne vilde bygge og forbedre Byen, da kunne de til des Behov ikke bekomme Bygningstømmer tilkjøbs; da efterdi vi ugjerne vilde, at samme vor Kjøbstad skulde længe ligge øde, men meget heller see, at der maatte blive bygget, forbedret og ved Magt holdt, bede vi Eder og begjere, at I ville forskaffe forne vore Undersaatter Bygningstømmer tilkjøbs for et skjelligt Værd, saa Byen igjen maatte komme under Bygning, og at I ville have Flid med, at Borgerne til deres Næring og Bjæring mue blive befordret og paa deres Friheder i ingen Maade skulle blive forkortet. Kjøbenhavn 13 April 1564. T. VII. 693. Afskr. II. 211.

Michel Zelle fik Brev at maatte ved sin Fuldmægtig Wulff Løtmandt kjøbe en Skibsladning Furetømmer i Langesund

og indføre den til Tydskland. Kjøbenhavn 14 April 1564. T. VII. 694. Afskr. II. 212.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vi have bekommet din Skrivelse, og din Mening med al omstændig Leilighed deraf forstandet, og ville vi nu strax affærdige 2 Fenlein vore Knegte med nogle vore Skibe til Throndhjem, der at skulle gjøre Flid til igjen at indtage vort Land, de Svenske nu indehave; og efterdi vi forfare, at Fetalie er ringe i den Egn at bekomme, hvorfor ikke ville tjene meget Krigsfolk at sende did, da have vi os derom betænkt og forordineret èn Fenlein Knegte, som skulle med det allerførste give dem dig [til dig?], hvilke du med vore Landsaatter kan have at bruge efter Leiligheden, bedendes dig og begjere, at du betænker de bedste Middel, hvorledes du kan gjøre Fienderne nogen Afbræk, og i alle Maade dig bevise, eftersom vi dig tiltroer, og at du gjør din Flid at forskaffe Knegterne Pendinge tillaans paa deres Besolding og derpaa gjør klar Register, at det dem udi deres Betaling kan blivè afkortet, og at de kunne fange nødtørftige Underholdning for et skjelligt Værd. Sammeledes som du giver tilkjende, at vore Undersaatter dem besvære over det Forbud gjort er paa Tømmer af vort Rige Norge at udføre, da eftersom Leiligheden sig nu begiver, ere vi tilfreds, at du tilsteder Undersaatterne at sælge Fremmede Furetømmer, og de det at mue udføre; dersom og vore egne Undersaatter Furetømmer udføre ville, maa det være dem frit paa videre Besked, dog ville vi ikke, at nogen Fremmede skulle udføre noget Egetømmer smaat eller stort, ikke skulle heller vore egne Undersaatter det mue udføre andensteds end hid ind udi vort Rige Danmark. Du vilt nu Altingest i alle Maade saa udrette, som vi os til dig forlade, og du vedst os og vore Riger magtpaaliggger. Kjøbenhavn 14 April 1564. T. VII. 694. Afskr. II. 213.

Til Jens Holgerssøn [Ulfstand].

Fr. II. Vid, at vi agte at lade forskikke op til vort Slot Agershuus en Fenlein Knegte; thi bede vi dig og ville, at du strax med det Første bestiller saa mange Skuder, som kunne føre samme Knegte, og at de ligger tilstede for Marstrand der at indtage for[ne] Fenlein Knegte og dem siden føre til Agershuus, og at du gjør din Flid at forskaffe samme Knegte Øl og Brød den Stund de ere til Skibs, saa de uforsømt mue fremkomme. Sammeledes bede vi dig og ville, at du holder det

stille hos dig selv og ikke formelder, hvor samme Skuder skulle, førend at Knegterne komme der op og strax skulle gange tilskibs; du vilt derfor ingen Forsømmelse tage. Kjøbenhavn 14 April 1564. T. VII. 695. Afskr. II. 214.

Til Undersaatterne Nordenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære, troe Undersaatter, Riddersmændsmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe Nordenfjelds udi vort Rige Norge, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi Konning Erik af Sveriges Krigsfolk ere indfaldet udi Throndhjems Stift og der indtaget og bekommet vort Slot Steenvigsholm, da have vi nu affærdiget os elskelige Herluf Schauffue [Skave] med nogre vore Krigsfolk som vor øverste Befalingsmand, sammeledes Christopher Thrundssøn og Knut Steenssøn, vore Mænd og Tjenere, som skulle tilhjælpe forne vore Fiender at nedlægge og forjage, og igjen indtage til os og Kronen hvis Fienderne overkommet have. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles, at I ere forne Herluf Skave paa vore Vegne hørige, lydige og følgagtige udi hvis han Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder, og Eder udi alle Maader som troe, lydige og villige Undersaatter Eders Fædreneland til Bedste og Bistand trovillige lade finde. Vi ville igjen ramme og vide Eders Gavn og Bedste og være Eder Alle en naadig Herre og Konning. Kjøbenhavn 15 April 1564 T. VII. 696. Afskr. II. 215.

Til Erik Rosenkrands og Christiern Munk.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at efterdi vi forfare, at vore Fiender de Svenske ere indfaldne udi vort Rige Norge og indtagne Throndhjems Stift, da have vi nu affærdiget os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener, med nogre vore Orlogsskibe og Krigsfolk, som skal gjøre deres Flid at forjage forne vore Fiender, og til os og Kronen, hvis Fienderne overkommet have, igjen at indtage; thi bede vi Eder og begjere, at I paa vore Vegne ere ham behjelpelige med Folk, Fetalie og hvis anden Deel, han Eder om tilsigendes vorder, og I kunne afstedkomme, paa det han desbedre kan gjøre Fienderne Afbræk og Modstand. Kjøbenhavn 16 April 1564. T. VII. 698. Afskr. II. 216.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. Vid, at vi nu skikke dig paa vort Skib Munken til vort Slot Baahuus's Behov 14 store Læster Malt, 30 Læster Brød, desligeste noget Skjøt og Krud, eftersom Skipperne paa

samme Skib veed dig at berette, bedendes dig og ville, at du med Slottet og Lenet har god, flittig Opseende, eftersom du vedst magtpaaligger, og vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 16 April 1564. T. VII. 699. Afskr. II. 216.

Til Baahuus Len, Agershuus Len, Skienssyssel Len, Nedenes Len, Lister Len og Bergenhuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt N. Len udi vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at der ofte indkommer Skibe udi Havnene der under Landet og nogen Tid lang der blive beliggende, og ikke lade dem bemærke andet, end de ere Kjøbmænd, men naar de see deres Tid, røve og brænde de fra vore Undersaatter og tage bort, hvis de have, desligeste overfalde søfarende Mænd og dem fratager Skib og Gods og dermed løbe deres Kaas; da paa det dermed maa haves flittig Opseende, saa og udi denne Feide maa holdes paa Alting godt Varetægt, bede vi Eder og byde, at I efter Norges Lov retter Eder efter at holde Vider og Vagt færdige, og have godt Opseende i alle Havne, hvad Skibe der indkomme, hvem de tilhøre, og hvad deres Bestilling er; og dersom I kunne overkomme nogne vore og Rigens Fiender eller og Sørøvere, at I da Eder beflitter dem at nedlægge og gjøre Afbræk af Eders yderste Formue; hvis Bytte I af dem overkomme kunne, skulle I mue kvit og fri bekomme. Kjøbenhavn 20 April 1564. T. VII. 705. Afskr. II. 217.

Til Byrge Trolle.

Fr. II. Vider, at eftersom I lader give tilkjende om vore Skibe, som skulle løbe med vore Krigsfolk til Throndhjem, og vor sidste Afsked var, at der skulde indskibes paa samme Skibe til Knegternes Underholdning Øl og Brød og ingen anden Fetalie, nu har os elskelige Herluf Skave og Christopher Thrundssøn talt med Eder derom, og synes det vilde være meget besværligt, uden Skibene forsørges med nogen Fetalie til Krigsfolket, ellers fortære de Skibsfolks Proviant, hvorfor Eders Betænkende er, at det var godt, at nogen Fetalie til Knegterne saavelsom til Skibsfolket bliver forordnet strax ind paa Skibene, da ere vi tilfreds, at I forskaffer til samme Knegtes Underholdning ind paa forne Skibe 3 Ugers Fetalie, forsee os og til, at inden den Tid forløber komme Skibene frem; bedendes Eder og begjere, at I ville nu gjøre Eders største og yderste Flid, at

samme vore Skibe med det allerførste uden Forsømmelse mue blive færdige at udløbe, eftersom vi Eder tiltroe, anseendes, hvad Magt os og Riget derpaa liggendes er. Fredriksborg 21 April 1564. T. VII. 708. Afskr. II. 217.

Til Christiern Munk om Paul Skrivers Underholdning.

Fr. II. Vid, at eftersom du lader give tilkjende, at Slotsskriveren, som nu er paa vort Slot Agershuus, har ringe Besolding at underholde sig af, og at andre Skrivere, som tilforn have været der sammesteds, ere med geistlige Rente forsørget og deraf havt deres største Underholdning, da ere vi tilfreds, at naar der vaccerer og ledigt bliver et Kannikedom udi Oslo Domkirke, at du paa vore Vegne forlener det forne Slotsskriver, som nu er, og derpaa giver ham dit Brev og siden skriver os til derom, saa ville vi det med vort Brev confirmere og stadfæste. Kjøbenh. 27 April 1564. T. VII. 711. Afskr. II. 218.

Til Undersaatterne i Steenvigsholms Len og Nordlandene.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære troe Undersaatter, Riddersmændsmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe udi Steenvigsholms Len og over alt Nordlandene udi vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at os er til Vidende vorden, at vore og Rigens Fiender, de Svenske, ere indfaldne i forne Steenvigsholms Len og den Ort uforseendes indtaget, hvorfor vi have ladet udruste nogre vore Orlogsskibe med et Antal Krigsfolk, som sig der heden begive skulle, samme vore Fiender igjen at forjage; da efterdi vi nu forfare, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har med vore Undersaatter, Kjøbstædsmænd der sammesteds, saa og de tydske Kjøbmænd paa Bryggen ladet udflie nogen Orlogsskibe med Skjøt og Folk forne de Svenske under Øine, agte vi ikke at være fornøden herfra saa stor Magt at forskikke, og have vi for den Skyld affærdiget os elskelige Christopher Thrundssøn, Knut Steenssøn og Olaf Daa med 3 vore Orlogsskibe og et Tal Krigsfolk at komme Eder med til Undsætning, og skulle forne vore Forordnede med vort Krigsfolk give dem udi Land, og imod vore og Rigens Fiender dem lade bruge, hvor Behov gjøres. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I som troe og lydige Undersaatter lader Eder godvilligen findendes være, Fienden at gjøre Modstand og Nederlag, og i alle Maade Eder beviser, saasom I Eders rette Herre og Konning og

Fædrenerige pligtige ere. Vi ville igjen være Eder Alle en naadige Herre og Konning og Eders Bedste i alle Maader vide og ramme. Kjøbenhavn 29 April 1564. T. VII. 712. Afskr. II. 219.

Til Undersaatterne i Stegen Lagsogn[1].

Fr. II. Hilse Eder Alle vore kjære troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt Stegen Lagsogn udi vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi nu har affærdiget nogne vore Krigsfolk der til vort Rige Norge, der at gjøre vore Fiender, de Svenske, Modstand og Afbræk, dem at nedlægge og forjage, og igjen at indtage, hvis Fienderne indehave.; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I retter Eder efter at være for^{ne} vore forordnede Høvedsmænd og Krigsfolk derudinden behjælpelige og at gjøre for^{ne} vort Krigsfolk Gjengjerd, Tilføring og Efterføring med Proviant og anden Nødtørft af Eders største Formue, saa de ikke lider Nød for Underholdning, eftersom os elskelige Erik Rosenkrands Eder ydermere undervisendes vorder, at I derudinden som lydige og troe Undersaatter Eder lade finde og bevise. Vi ville det med al Naade bekjende og være Eder Alle en naadig Herre og Konning. Datum incerto loco, mense et die. 1564. T. VII. 716. Afskr. II. 220.

Kjøbstædsmænd og Bønder udi Bergen og Stavanger, desligeste over al Bergenhuus og andre omliggendes Lene finge udi lige Maade Brev om Gjengjerd, Tilføring og Efterføring ut supra. T. VII. 717. Afskr. II. 221.

Om Tømmer-Udførsel.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi forfare, at det Forbud, som vi paa Tømmer at udføre af for^{ne} vort Rige Norge gjort have, skal være Eder paa Eders Næring og Bjæring til Skade og Afbræk, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og paa det at I saa meget des ydermere som troe Undersaatter skulle lade Eder villige finde om Noget paakommer, igjen opgivet for^{ne} Forbud, saa at I mue sælge og afhænde til Fremmede, som Eder besøgendes vorder, saavel som til vore egne Undersaatter Egetømmer, Fu-

[1] Om dette og følgende Brev samt nogle andre danske er i T. VII. 714 anført, at Copierne (Concepterne), hvorefter de ere indførte i Registranten, ingen Datum have, „og skal dog refereres til April Maaned."

retømmer og Sagdeler; desligeste at I og selv mue udføre samme Tømmer og ind i Tydskland eller andensteds, hvor I kunne søge dermed Eders Gavn og Fordeel, dog vor og Kronens Told og Rettighed hermed udi alle Maade uforkrænket. Kjøbenhavn 1 Mai 1564. T. VIII. 1. Afskr. II. 223. (jfr. ovenfor S. 405).

Til Lensmændene paa Bergenhuus, Agershuus, Baahuus, Lister Len, Skien og Bratsberg.

Fr. II. Vider, at efterdi vi forfare, at vore Undersaatter udi vort Rige Norge dem besverge over det Forbud, at Tømmer der af Riget ikke maa udføres, da have vi anseet Leiligheden og samme Forbud igjen opgivet, eftersom du af vort aabne Brev, vi dig herhos tilskikke, ydermere har at forfare, bedendes dig og ville, at du samme vort Brev lader for Almuen strax forkynde, at de dem derefter kunne vide at rette. Sammeledes skikke vi dig herhos vort aabne Brev til Menigheden i dit Len, at de skulle tiltænke at holde Vider og Vagt færdige, saa og at have Opseende med, hvad Skibe og Folk der kommer udi Havnene, eftersom samme vore Breve formelde; thi bede vi dig og ville, at du og lader forᵉ Breve forkynde og tilholder Almuen, at de rette dem derefter, og at du selv saa og bestiller ved din Foged, at de have god flittig Opseende med, hvad Folk der kommer eller reiser udi Landet, saa at intet Forræderi skeer, og hvor nogen enten Sørøvere eller af vore Fiender overkommendes, at de da anholdes og dermed handles, som det sig bør. Kjøbenhavn 1 Mai 1564. T. VIII. 1. Afskr. II. 224.

Til Christiern Munk.

Fr. II. Vid, at efterdi vi forfare, at vore Fiender de Svenske ere indfaldne udi vort Rige Norge og indtaget Throndhjems Stift, da have vi nu affærdiget os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener, med nogre vore Orlogsskibe og Krigsfolk, som skulle gjøre deres Flid og forjage forᵉ vore Fiender, og til os og Kronen, hvis Fienderne overkommet have, igjen at indtage; thi bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne er dem behjælpelig med Alt hvis dig muligt er, Folk, Fetalie og hvis anden Deel, du kan afstedkomme, og eftersom vi dig tiltroer, flittigen og troligen tilhjælper, at vi igjen mue forøfre og bekomme, hvis Fienderne nu af vort indehave, og dersom du i nogen Maade kan gjøre vore Fiender nogen Afbræk, at du der ingen Forsømmelse fore tager. Dertil vi os visseligen forlade. Kjøbenhavn 3 Mai 1564. T. VIII. 2. Afskr. II. 225.

Til Undersaatterne i Baahuus Len.

Fr. II. Hilse Eder vore kjære, troe Uudersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt Baahuus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vore Fiender de Svenske skulle lade dem høre igjen at nedrykke for Baahuus og der i Lenet Eder Skade og Overvold at tilføie, da have vi opskikket til forne Baahuus noget vort Krigsfolk, som skulle for Fienderne tilhjælpe Eder at beskytte og haandhæve; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles, at I retter Eder efter at gjøre Gjengjerd og Tilføring til forne vort Krigsfolk, saa de kunde fange nødtørftig Underholdning, eftersom vor Lensmand der sammesteds os elskelige Jens Ulfstand ydermere Eder undervisendes vorder, og baade udi de og andre Maader lade Eder godvilligen findes, som gode troe Undersaatter pligtige ere. Kjøbenhavn 3 Mai 1564. T. VIII. 2. Afskr. II. 225.

Til Undersaatterne i Stegen Lagsogn.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, som bygge og boe over alt Stegelaug Sogn [Stegen Lagsogn], evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi forfare, at Lagmanden [Steffan Anderssøn] der sammesteds er død og afgangen, da have vi tiltroet og befalet denne Brevviser [Jens Pederssøn Skriver] at være Lagmand over forne Lagsogn og der hjælpe hver Mand, fattig og rig, som ham for Dom hænder fore at komme, til Norges Lov og Ret. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I retter Eder efter at holde forne Jens Pederssøn for Eders Lagmand og hos ham at søge Eders Ret; han skal være pligtig at hjælpe Eder Alle og hver særdeles uden Vild, hvis Norges Lov og Ret er. Kjøbenhavn 4 Mai 1564. T. VIII. 3. Afskr. II. 226.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I skriver os til og ved denne Brevviser Jens Pederssøn mundtligen lader give os tilkjende, hure Leiligheden sig udi Steenvigsholms Len nu begiver, da have vi nu affærdiget nogre vore Orlogsskibe med 2 Fenlein Landsknegte, som iligen skulle give dem til Eder, og siden efter Eders Raad og Betænkende ydermere med vore Undersaatter der sammesteds fremdrage Fienderne under Øinene, og dem hjælpe at forjage og nedlægge. Thi bede vi Eder og begjere, at I ville, eftersom vi Eder tiltroer, betænke, udi hvis Maade Fienderne staaer til at gjøre Afbræk, og siden Eder der-

om med vore forordnede Høvedsmænd, som vi med vort Krigsfolk did forskikker, beraadslaae og derudinden Altingeste bestille, eftersom I vide os og Riget magtpaaligger. Som I og formelder, at I 2 Gange har havt Eders Tjener paa Veien hid ned med hvis Sølv og Pendinge, I paa vore Vegne opbaaret har, og os tilkommer, hvilke for Fare Skyld ikke kunne fremkomme, men nødtes til at drage tilbage igjen, hvorfor I nu begjere at vide, hure I Eder dermed skulle forholde, da efterdi nogre af de vore Skibe, som vi med vort Krigsfolk did op forskikkendes vorder, igjen skulle med det første hid tilbage, bede vi Eder og begjere, at I udi et af samme Skibe indskikker forne Pendinge med Eders Skriver og andre Eders Tjenere, saa samme Summa fremdeles kunne fremfølge. Sammeledes efterdi at I give tilkjende, at Lagmanden paa Stegen er død og afgangen, og I for godt anseer, at denne Brevviser, Jens Pederssøn, fanger igjen samme Befaling, da have [vi] tilskikket ham til en Lagmand udi forne Stegen Lagsogn, og derpaa ladet antvorde ham vort Brev, eftersom I deraf ydermere har at forfare, bedendes Eder og begjere, at I har Opseende med, saa at Altingest der maatte forhandles efter Norges Lov, og at ingen af Undersaatterne imod Loven besværges. Vi skikke Eder herhos vore aabne Breve til vore Undersaatter udi Bergen, saa og Bønder og menige Almue der i Lenet, at de skulle være Eder følgagtige, vore og Rigens Fiender at gjøre Modstand, desligeste at ingen dem skulle understaae, efter at Vagt er sat, udi Bergen ved Nattetide at fare til eller fra Byen, eftersom samme Breve videre formelder, hvilke Breve I efter Leiligheden kunne lade bruge. Og bede vi Eder endnu og begjere, at I Altingeste ville betænke og gjøre Eders største Flid og tilhjælpe med Raad og Daad, at vore Fiender af Nordlandene igjen maatte blive forjaget, og vi kunne indbekomme, hvis de af vort indtaget have, dertil vi os visseligen ville tilforlade. Kjøbenh. 4 Mai 1564. T. VIII. 3. Afskr. II. 226.

Til Undersaatterne i Bergen og Bergenhuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Borgemester, Raadmænd, Oldermænd og de 18, saa og menige Borgere, som bygge og boe udi vor Kjøbstad Bergen, desligeste Bønder og menige Almue over alt Bergenhuus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at vore og Rigens Fiender de Svenske skulle være indfaldne udi vort Rige Norge udi Throndhjems Stift, og der ufor-

seendes overfaldne vore Undersaatter, da paa det flittig Tilsyn maa haves med Altingest, og Fienderne udi Tide mue gjøres Modstand, bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I efter Norges Lov retter Eder efter at være villige og følgagtige at gjøre vore og Rigens Fiender Afbræk og Nederlag, og Eder som gode troe Undersaatter uspart lader finde paa vort Slot Bergenhuus eller og udi Marken, naar og hvor Behov gjøres, og os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa forne vort Slot Bergenhuus, Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder; vi agte og med Guds Hjælp med det første med vort Krigsfolk her at oprykke og os ind i Sverige begive, og der fange dem saa meget at skaffe, at de Eder i den Landsende forgjette; I ville derfor i alle Maade som lydige Undersaatter Eder bevise; findes Nogen, som sig herudinden besværge og ikke ville lade sig hørsomme bruge, som det sig bør, da ville vi derover lade straffe paa Livet efter Norges Lov. Kjøbenhavn 4 Mai 1564. T. VIII. 4. Afskr. II. 228.

Til Indbyggerne i Bergen.

Fr. II. G. a. v., at efterdi udi denne Feide og farlige Tid godt Opseende vilde være fornøden, ville vi, at Ingen skal ind- eller udfare til eller fra vor Kjøbstad Bergen om Nattetider, siden Vagten er sat, enten med Skibe, Skuder, Jagter eller Baade. Sammeledes skal og Ingen om Dagen drage til forne vor Kjøbstad Bergen eller fra, uden de give Besked fra dem udi Toldboden der sammesteds. Findes nogen Indlændiske eller Udlændiske herimod at gjøre, da skulle de derfor straffes uden al Naade; bedendes og bydendes vore Lensmænd der sammesteds saa og vore Borgemestere og Raadmænd, at I dermed have flittig Opseende, saa at denne saa fast og ubrødeligen holdes udi alle Maade. Kjøbenhavn 4 Mai 1564. T. VIII. 5. Afskr. II. 229.

Til Undersaatterne i Steenvigsholm Len og Nordlandene.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære troe Undersaatter, Riddersmændsmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over al Steenvigsholms Len og over al Nordlandene udi vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at os er til Vidende vorden, at vore og Rigens Fiender de Svenske ere indfaldne i forne Steenvigsholms Len og den Ort uforseendes indtaget, hvorfor vi have ladet udruste nogne vore Orlogsskibe med et Antal Krigsfolk, som sig der heden

begive skulle, samme vore Fiender igjen at forjage og Eder at komme til Entsætning, og skulle vore forordnede Høvedsmænd med vort Krigsfolk give dem udi Land og imod vore og Rigens Fiender dem lade bruge, hvor Behov gjøres. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I som troe, lydige Undersaatter lade Eder godvillige findes vore Fiender at gjøre Modstand og Nederlag, og i alle Maade Eder bevise saa som I Eders rette Herre og Konning og Fædrenerige pligtige ere. Vi ville igjen være Eder Alle en naadige Herre og Konning og Eders Bedste i alle Maade vide og ramme. Kjøbenhavn 5 Mai 1564. T. VIII. 5. Afskr. II. 230.

Om Stavanger Domkirke.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Prælater, Kanniker og Capitel udi Stavanger, saa og alle Sogneprester og Kirkeværger i samme Stift, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at Domkirken skal være meget bygfalden, og hvis Rente og Indkomst, som kaldes Cathedraticum og I tilforn have udgivet til forne Kirkes Bygning, skulle I en Tid lang have hos Eder forholdet og den ikke ydet og fremført, hvorfor Kirken staaer forfalden og ubygget; da paa det forne Kirke igjen maa bygges, forbedres og ved Magt holdes, og samme Rente kan forvendes til sin rette Brug, bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter strax at betale al den Efterstand, som I for forgangne Aaringe ere pligtige til forne Kirkes Bygning at skulle have udgivet, og siden aarligen herefter til gode Rede efter gammel Sædvane samme Rente udgiver og fremfører og den antvorder de Personer, som dertil ere forordnede paa Kirkens Vegne samme Rente at oppebære. De skulle være pligtige den at forvende Kirken til Gavn og Bedste og til ingen anden Deel. Kjøbenhavn 5 Mai 1564. T. VIII. 6. Afskr. II. 231.[1]

Om Klippinge.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og bo over alt vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at eftersom vi udi denne Feide har ladet mynte og slaae Klippinge, som er Tomarkstykker, Eenmarkstykker, 4 Skill. og 2 Skill. Stykker, og dem lyst gjænge og gjæve over alt vort Rige Danmark, da ville vi og, at samme vor Mynt skal gjænge og gjæve holdes udi

[1] Dette Brev findes i Vidisse af 12 Mai 1565 i Dipl. Arn. Magn. fasc. 49. Nr. 9.

Vexel, Kjøb og Sålg over alt vort Rige Norge, for det Værd vi den have ladet slaae og mynte, som er regnendes 3 Mark for 1 Daler; bedendes derfor alle Indlændiske og Udlændiske, ehvem de helst ere eller være kunne, aldeles Ingen undertaget, at I samme vor Mynt indtager og udgiver, saa og for fulde gjænge og gjæve agter og holder, og Eders Varer ei høiere eller dyrere sætter eller afhænder, end som man med Daler dem kjøbe og med betale kunde. Findes Nogen herimod forne vor Mynt Klipping at foragte, forskyde eller ugjæv at holde og den ikke for det Værd, den fore myntet og slaget er, indtager og udgiver, eller og samme Vare høiere sætter og afhænder, end som billigt og ret er, eftersom forskrevet staaer, da ville vi derover lade straffe uden al Naade. Kjøbenhavn 7 Mai 1564. T. VIII. 8. Afskr. II. 231.

Gert Willims fik Tilladelse paa denne Tid med 2 Skibe at løbe ind i Langesund og kjøbe saa mange Master, Skibene kunde drage, og siden indføre dem i Tydskland. Kjøbenhavn 7 Mai 1564. T. VIII. 33. Afskr. II. 237.

Til Borgemester, Raadmænd og menige Borgere udi Sarpsborg og Tunsberg.

Fr. II. Vider, at eftersom vi Eder nogen Tid siden forleden [ovenfor S. 391 og 395] have ladet Eder tilskrive om et Orlogsskib, som I os og Riget til Tjeneste skulde udgjøre, og I nu samme Skib har hid skikket, da have vi ladet det besee, og forfare, at det til Orlogsskib os ikke er gavnligt, hvorfor vi have ladet kjøbe et andet Skib udi det Sted og skulle give derfor 500 Daler, hvilke denne Brevviser Olaf Anderssøn, Eders Fuldmægtige, inden St. Bartholomæi Dag førstk. har lovet paa Eders Vegne at fornøie vor Rentemester paa vore Vegne, og vi derfor have undt og tilladt Eder selv at mue beholde samme Skib og det bruge Eder selv og Eders Byer til Bedste; thi bede vi Eder og ville, at I retter Eder efter med det Første inden forne Tid at udgive og fremføre forne 500 Daler og dem antvorder forne vor Rentemester. Kjøbenhavn 8 Mai 1564. T. VIII. 9. Afskr. II. 232.

Til Christiern Munk, at han skal skaffe Henrik Tapperodt til Wismar, som med sit Skib har tjent os udi forgangne Sommer, 100 Tylter Deler, Hollands Last, som Kongen for denne Tjeneste har undt og givet ham. Kjøbenhavn 8 Mai 1564. T. VIII. 9. Afskr. II. 233.

Om Steenvigsholms Indtagelse.

Fr. II. G. a. v., at vi nu have affærdiget os elskelige Herluf Skave, Christopher Thrundssøn og Knut Steenssøn, vore Mænd og Tjenere, med nogne vore Orlogsskibe og et Antal Krigsskibe at skulle begive dem ind udi vort Rige Norge, der vore Fiender at gjøre Modstand og Nederlag og igjen at indtage vort Len, som Fienderne nu indehave; og efterdi vi ere komne udi Forfaring, at nogre vore Lensmænd og Undersaatter af Adelen, Evert Bild, Peder Pederssøn, Axel Gyntelberg med flere der udi Norge, skulle ikke alene have opgivet til Fienden vor og Kronens Huus Steenvigsholm, men ogsaa mod Ed og Pligt gjort dem vore Fiender deelagtige, da, dersom saa findes, have vi befalet og nu med dette vort aabne Brev fuldkommeligen befale forne Herluf Skave og andre vore Forordnede, at naar Gud almægtigste dem har [forlenet] Seier og Overhaand imod vore Fiender, og de igjen har bekommet og indtaget, hvis Fienderne nu indehave, skulle de fængslige antaste alle vore Undersaatter af Adelen, det være sig hvem det er, som ere mod Pligt og Ed den Svenske forvandte, og dem vel forvaret hid fangne ned til Skibs til os forskikke, hvorinden de ingen Forsømmelse tage skulle. Kjøbenhavn 8 Mai 1564. T. VIII. 10. Afskr. II. 233.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. Vider, at som vi med Jens Pederssøn [Skriver], Lagmand paa Steg, Eder gav tilkjende, at vi have affærdiget os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener, med noget vort Krigsfolk til vort Rige Norge, der at skulle igjen indtage den Orts Land, som vore Fiender erobret have; da bede vi Eder og begjere, at I derudinden ere forne Herluf Skave behjælpelig og troeligen tilhjælpe, at vi igjen mue bekomme, hvis Fienderne indtaget have, eftersom vi Eder tiltroer. Kjøbenhavn 8 Mai 1564. T. VIII. 11. Afskr. II. 233.

Til Christiern Munk.

Fr. II. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse og Leiligheden, hure det sig der begiver, forstandet, og var vi vel tilsinds at ville forskikke til dig noget vort Krigsfolk, da efterdi vi Folket her til vore Skibe og til anden Nødtørft have at bruge, kan det paa denne Tid ikke skee. Bedendes dig derfor og ville, at du med Altingest har godt Opseende, eftersom vi dig tiltroer, og dersom Fienderne gjør noget Indfald der ind i Landet, at du

da bruger vore Undersaatter Landfolket, Borgere og Bønder, og gjør Fienderne Modstand. Vi have lade udflye nogne vore Orlogsskibe med Krigsfolk at skulle løbe ind i Nordlandene, der vore Fiender at gjøre Afbræk og Nederlag, og efterdi vi forfare, at os elskelige Hans Ovessøn [Rød], vor Mand og Tjener, skal være deromkring vel bekjendt, have vi befalet ham, at han skulde tage til sig nogre vore Undersaatter af Bønderne, og naar han formærker vore Skibe ere ankomne, og Folket gjør Angreb, skulde han gjøre et Indfald ind over Fjeldene, og gjøre sin Flid paa den Side at gjøre Fienderne Afbræk; thi bede vi dig og ville, at du gjør dit Bedste at forskaffe ham til Hjælp de fleste Bønder af dit Len, du nogenledes kan ombære, at de med forne Hans Ovessøn dem lader bruge imod Fienderne. Sammeledes agte vi med det første at oprykke med vor vældige Hob ind udi Sverige, og derfor see for godt an, at naar vi var paa Antoget, at du da med os elskelige Jens Ulfstand, Embedsmand paa vort Slot Baahuus, kunde blive tileens, og med et Tal Folk lade gjøre paa denne Side et Indfald ind i Sverige, eftersom I kunde tænke bedst og beleiligt kan være, og have vi derom ham i lige Maade tilskrevet; dog at du forskaffer det saa, det Alting i Lenet bliver saa bestilt, at det er forsørget, om noget uforvarendes Indfald derind skulde skee. Og efterdi at vi forfare, at det Oslo Orlogsskib ligger der for Slottet, bede vi dig og ville, at du det lader lægge fuldt af godt Egetømmer og det hid ned forskikker. Desligeste at du lader 2 eller 3 Skiblad Egetømmer, det største og bedste i dit Len er at bekomme, som vi til vor egen Bygning kunde lade bruge, og det lader lægge tilstede, og strax tilskriver os, hvor det findes, at vi det med vore Skibe kunne lade hente. Kjøbenhavn 11 Mai 1564. T. VIII. 12. Afsk. II. 235.

Til Undersaatterne Nordenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære, troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe Nordenfjelds udi vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi have affærdiget noget vort Krigsfolk ind i forne Norge, som igjen skulle indtage den Ort Land, som vore Fiender de Svenske erobret og bekommet have, da have vi befalet denne Brevviser, Hans Ovessøn, vor Mand og Tjener, at skulle med Eder tilhjælpe forne vore Fiender at forjage og nedlægge af hans yderste Magt og Formue; thi bede vi Eder Alle og hver særde-

les, at I ere forn. Hans Ovessøn følgagtige, og troligen Eder beviser forn. vore Fiender at gjøre Afbræk og Modstand, eftersom han Eder selv ydermere skal undervise, og udi alle Maade Eder som troe og lydige Undersaatter lade finde; vi ville igjen være Eder en naadig Herre og Konning og vide og ramme Eders Gavn og Bedste, som vi vore troe Undersaatter pligtige ere. Kjøbenhavn 11 Mai 1564. T. VIII. 14. Afskr. II. 236.

Nils Pederssøn, Slotsskriver paa Baahuus, fik Brev aarligen at maatte oppebære vor og Kronens Part af Tienden af Tanums og Kville Sogne, og have den indtil videre kvit og fri uden Afgift. Malmø 4 Juni 1564. R. VIII. 536. Afskr. II. 739.

Holger Bagge fik Brev paa Kronens Gaard Frafjord [Ryfylke], som han nu selv udi boer, kvit og fri indtil videre, dog skal han være Lensmanden paa Bergenhuus hørig og lydig. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 6 Juni 1564. R. VIII. 537. Afskr. II. 739. (jfr. S. 293. 308.)

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vi have bekommet Eders Skrivelse og deraf forfaret, hvad Seier og Overhaand Gud almægtigste os over vore Fiender de Svenske, som i Throndhjems Stift indfaldne vare, givet og forlenet har, des ske ham Lov og Priis evindeligen; og betakke vi Eder for Eders Flid og Umage, I udi samme Bestilling havt har, og ville det med al Naade bekjende og forskylde. Som I og formelder i Eders Skrivelse, at Eder synes nyttigt, at noget Krigsfolk forsendes did, som til Landværn kunde ligge, om videre Indfald skee skulde, da have vi (som I uden Tvivl nu have forfaret) affærdiget vore Skibe med noget vort Krigsfolk herfra til Eder, hvilke I efter Leiligheden kunne lade bruge, eftersom I kunne tænke os og Riget kan være meest til Gavn. Hvis Copie og Breve I os med os elskelige Jørgen Daa, vor Mand og Tjener, tilskikker, have vi os ladet forelæse og Leiligheden deraf formærket; og som vi forfare, at vore Undersaatter, menige Kjøbstædsmænd udi Throndhjem, baade Borgemester og andre, saa og Capitlet der sammesteds med Flere deromkring have dem ganske utilbørligen imod os beviist og mod deres Ed, Tro og Love, Huldskab og Mandskab, som de os som deres rette Herre og Konning med forvandt ere, have givet dem udi vore Fienders Hænder, og unødt og utvunget Fienderne svoret og undergivet, da

bede vi Eder og begjere, at I til St. Olai Dag førstk., eller naar Eder selv synes beleiligst, før eller siden, udi Rette stevner dem og alle andre vore Undersaatter, Norges Riges Indbyggere, Ingen undertagen, som udi denne nærværendes Feide sig have begivet til vore Fiender, dem hyldet, svoret og gjort Hjælp og Bistand, eller i andre Maade dem imod os og deres Fædrenerige utroligen beviist. Desligeste at I og i Rette fører hvis Speidere og andre Forrædere, som I have siddendes, og dem alle paa vore Vegne alvorligen tiltaler og med Rette forfølger, og endeligen tager Dom for Eder, og siden lader gaae over dem, hvad Lov og Ret er, paa det andre maa see „vidt“ og deres Ære og Ed bedre betænke; til des Behov skikke vi Eder vor aabne Befaling til Lagmændene Nordenfjelds og Borgemester og Raadmænd udi Bergen, at de skulle tage til dem de Fornemste, som samme Tid ere der tilstede, forne Sager høre udi Rette og siden endeligen dømme derpaa, og hjælpe Eder paa vore Vegne saa meget som Ret er. Dersom Gud almægtige under os vort Huus Steenvigsholm igjen, og I kunde bekomme den svenske Tjenere Claudius [Gallus], da bede vi Eder og begjere, at I udi god Forvaring, eftersom I vide magtpaaligger, ham hid til vort Slot Kjøbenhavn forskikke; desligeste den Fransoske, som I allerede have fangen, med hvilke flere Capitainer og fornemme Folk, I af Fienderne bekommet har, at I og dem vel forvaret hid forskikke. Sammeledes som I lader give tilkjende om den Fisk, som os tilhørte, og vore Undersaatter i Throndhjem have kjøbt af Fienderne, saa og om vor Fisk, som en ved Navn Jens Staldsvend indehavde, og blev Fienderne foreviist og af dem borttaget, men hvis samme Jens Staldsvend og hans Anhængere tilhørte er altsammen bleven beholden, da bede vi Eder og begjere, at I derom i lige Maade forfare Leiligheden og siden med Rette det saa vidt forfølger, at I maatte fange Skjel og Fyldest, og de, som utilbørligen mod os handlet have, maatte stande til Rette og derfor straffes, som vedbør. Som I og lader formelde, at der er Brøst for en Lagmand udi Stavanger, ere vi tilfreds, at I forordinerer der en til samme Befaling, som duelig og retfærdig er, og kan hjælpe hver Lov og Ret og vor Rettighed ikke forsømme. Hvis I formelder om den Skat, I paa vore Vegne oppebaaret har, saa og Eders Regnskab, desligeste om Sølv og Andet, os tilkommer, da synes os bedst, at I det med det første hid ned forskikker med vore Skibe, som tilbagesendes.

Vi vare og ikke utilreget at sende en Myntmester did, som skulde slaae noget Mynt der i Riget; nu vil Tiden og Leiligheden det ikke tilstede, men vi ville dog med det første forskikke til Eder nogen 1000 Daler i Mynt, som I kunde forvandle iblandt Almuen for Sølv og andre gode Vare, og derudinden vort Bedste ramme og vide. De Bondeknegte mue I handle med og lade give dem noget til Besolding, eftersom I selv kunde betænke, saa de kunde blive des villigere og dem imod Fienderne, om behov gjøres, lade bruge, hvilket vi stille udi Eders eget Betænkende, at I selv kunne ramme dertil med. Vi ville Eder ikke forholde, at vi agte med Guds Hjælp en Dag eller 3 efter St. Hans Dag Midtsommer med vor vældige Hob at oprykke og søge vore Fiender, og dersom I da kunde bestille et Indfald paa den Side i Sverige, syntes os det raadeligt og godt være, hvorudinden I selv kunde betænke de bedste Middel, saa Fienderne maatte skee nogen statlige Afbræk paa den Side; hvis I kunde igjen indtage Jemteland, Herdal eller andet, som Fienderne nu indehave, synes os bedst være, I ville derudi gjøre Eders Flid, som vi Eder tiltroer. Dersom de Throndhjemske os besøge om det Skib, I dem have ladet fratage etc., ville vi os vide dem med tilbørlige Svar at aflægge, og efterdi de havde Fiende Pasbord og det Gods inde, Fienderne os frarøvet have, lade vi os tykke, vi have til Skib og Gods noksom Ret. Men dog ere vi tilfreds at give Krigsfolket, som samme Skib toge, for deres Umage, hvad Eder selv synes billigt er, paa det vi kunne have villigt Folk, og de des frimodere en anden Gang kunne lade dem bruge. Vi skikke Eder efter Eders Begjering Rug, Malt, Humle, Flesk, Staal og Krud, eftersom Jørgen Daa veed Besked om, og Eder berette kan; og efterdi, som I melder om Fiskeskatten i Nordlandene, og at der ikke skal blive Kjøbmænd der til etc., bede vi Eder og begjere, at I samme Fisk forskikker hid til Slottet; thi der vil her vel gjøres behov til vore Orlogsskibe og anden Udspisning. Som I og begjere at vide vor Vilje, hvem vi ville unde vort Slot Steenvigsholm, og om nogen de Fogder, tilforn vare der i Lenet, igjen mue komme til deres Befaling, da ville vi Eder ikke forholde, at vi allerede have affærdiget os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener, og ham undt forne Slot og Len, og ville vi, at ingen de Fogder, Befaling havt har i samme Len, igjen skulle indsættes eller stædes til nogen Befaling, men at der maatte tilskikkes

andre i deres Sted, som troe og oprigtige ere, saa at Bønderne holdes ved Lige og Ret, og vor Rettighed ikke forsømmes; og hvilke af de Fogder, i Befaling været har og sig utilbørligen have holdet, at de derfor tiltales og straffes, som det sig bør. Hvilket Alt vi Eder paa Eders Skrivelse ikke ville foreholde og forsee os visseligen, at I Altingeat saa ville i den Landsende (etc.) Kjøbenhavn 11 Juni 1564. — Seddel: Sammeledes bede vi Eder og begjere, at I ville bestille, at alle de Breve optaget ere, enten indskrevet i Sverige eller der ud af Svenske eller andre, hvad heller de findes hos os elskelige Erik Munk eller andensteds, maatte i deres Original skikkes os tilhænde. Dermed gjør I os synderligen til Vilje. Datum ut in literis. T. VIII. 36. Afskr. II. 237.

Til Lagmændene Nordenfjelds og Borgemester og Raadmænd i Bergen.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Lagmænd Nordenfjelds og Borgemester og Raadmænd udi vor Kjøbstad Bergen evindeligen med Gud og vor Naade. Viid, at vi ere komne udi visse Forfaring, hvorledes at nu nogen Tid forleden, der vore Fiender de Svenske indfaldt i vort Rige Norge i Throndhjems Stift, have vore Undersaatter, Klerkeriet der sammesteds, saa og Kjøbstædsmændene og andre flere, ikke aleneste vægret dem at gjøre Fienderne Modstand, men med deres Fuldmægtige Fjenderne imod skikket, dem antaget, hyldet og svoret og en Part omdraget i Lenene blandt vore Undersaatter Bønderne, med dem tinget og handlet, at de skulde affalde fra os og til Fienderne, eftersom vor troe Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, os elskelige Erik Rosenkrands, Eder ydermere skal berette. Thi bede vi Eder og strengeligen befale, og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I til St. Olafs Dag førstk., eller og naar forne Erik Rosenkrands Eder tilsigendes vorder, Eder forsamle udi vor Kjøbstad Bergen, stevnendes for Eder udi Rette Capitlet og Klerkeriet udi Throndhjem, sammeledes Borgemester og Raadmænd og menige Borgere der sammesteds og alle Andre, som sig udi nogen Utroskab mod os og vore Riger beviist have, eftersom forne Erik Rosenkrands Eder undervisendes vorder, tagendes til Eder de fornemste og bedste Mænd, Adelen og andre, som paa den Tid ere tilstede der udi Bergen, granskendes og grangiveligen forfarendes al Leiligheden, og endeligen uden al Forhaling, Opsættelse eller

Undskyldning dømmer derpaa, hvad hver, som skyldig findes, er skyldig falden fore til os, det være sig enten Liv, Ære eller Gods, ei anseendes Vild og Venskab, Frændskab, Gunst eller Gave, men aleneste Ret og Guds Retfærdighed, saa de Skyldige kunne blive straffet, paa det Andre mue see „wedt“, og hvis I udi saa Maade dømmendes og for Rette afsigendes vorder, at I det give klarligen fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os, ladendes det ingenlunde, saafremt I ikke ville stande os til Rette, om I herudinden forsømmeligen findes. Kjøbenhavn 11 Juni 1564. T. VIII. 39. Afskr. II. 242.

Til Christiern Munk, at han snarest skal udskibe i det Skib, som opsendes, 3000 „Steenletth“ og saa mange Sagdeler, Skibet kan drage. Kjøbenhavn 15 Juni 1564. T. VIII. 41. Afskr. II. 243.

Til Doctor Hans Albrektssøn [Biskop over Sjæland].

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at efterdi vi forfare, at Gud almægtigste naadeligen har undt os over vore Fiender de Svenske, som i vort Rige Norge indfaldne vare, Seier og Overhaand, saa Størsteparten er nedlagt og forjaget, sammeledes at vore Skibe udi Søen og have forbrændt og omkommet det vældigste Skib, Fienderne havde i sin Flaade, og hans Admiral og andre fornemme Mænd paa samme Skib fanget og grebet, hvilket altsammen er Guds Gjerning, ham ske derfor Ære evindeligen; da bede vi Eder og begjere, at I strax Sligt udskriver til alle Superintendenterne over alt Riget, og dem befaler det at foreholde alle vore Undersaatter, og dem alvorligen formaner at gjøre Gud almægtigste for saadanne sine Velgjerninger Lov, Ære og Tak og fremdeles paakalde og bede hans Almægtighed, at han endnu her efter vilde gjøre os Bistand og forlene os naadeligen Seier og Overhaand over alle vore Fiender, hans Navn til Ære, og os, vore Riger og Undersaatter til Gavn og Gode. I ville dette saa bestille, at det med al Flid alvorligen maa gaae for sig. Kjøbenhavn 15 Juni 1564. — Seddel: Os er iaftes for vist tilskrevet, at Gud almægtigste har igjen tilføiet os vort Slot Steenvigsholm, og vort Folk det indtog anden Dag Pintse (22 Mai), og fik den svenske Capitain, der paa var, fangen med 500 Mand, hvorfor Gud almægtigste ogsaa bør tilbørligen Ære og Tak, hvilket vi Eder ikke ville forholde. Datum ut in literis. T. VIII. 42. Afskr. II. 244.

Paul Paulssøn, Slotsskriver paa Agershuus, fik Brev paa

det efter Mads Christiernssøn ledigt blevne Kannikedom med Vicarie til St. Anthonii Alter udi Oslo. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 16 Juni 1564. R. VIII. 537. Afskr. II. 740.

Gunhild Pedersdatter fik Brev paa Kronens Gaard Mørrestad i Nordfjord Len, som hendes Huusbonde Christiern Skriver iboede, mod sædvanlig Afgift. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 19 Juni 1564. R. VIII. 538. Afskr. II. 740.

Til Lagmand, Borgemester, Raadmænd og menige Borgere i Throndhjem.

Fr. II. Vi have bekommet Eders Skrivelse ved en Eders Medborger, hvorudinden I gjøre Eders Undskyldning, at I mod Ed og Pligt have gjort Eder vore Fiender de Svenske deelagtige, og derhos underdanigst søge om Naade og Forladelse, da have vi slig Eders Begjering taget udi en Betænke, og ville med det Første efter Leiligheden derpaa lade give Eder Svar og Besked, hvorefter I Eder skulle have at rette. Kjøbenhavn 22 Juni 1564. T. VIII. 53. Afskr. II. 245.

Hans Ovessøn [Rød] fik Forleningsbrev paa Bakke Kloster, som Axel Gyntelberg i Værge har. [Mutat. mutand. som Lensbrevet ovenfor S. 311, dog intet om Jomfruerne]. Kjøbenhavn 22 Juni 1564. R. VIII. 538. Afskr. II. 741.

Til Jens Ulfstand.

Fr. II. V. G. t. Vi kunne os ikke noksom forundre, det du uden vor Befaling har hidskikket alle vore Drabanter, det er jo her, Gud være lovet, Alting sikker og uden [Fare,] saa at stor Vagt gjøres ikke Behov; hvad for Fremmede hid kommet er, ere alle Venner, og vi have for dem ikke at befrygte; vi vide os forinden vi have skrevet dig til at skulle hid sende vor Drabanter Trommeslager med hans Tromme etc. og ikke ydermere, men ehure om Alting kunde vi vel lide, at du sligt ikke understod dig uden vor Befaling; thi vi det ikke have eller lide ville; dette vi dig ikke ville forholde. Fredriksborg 1 Juli 1564. T. VIII. 56. Afskr. II. 245.

Til Jens Ulfstand.

Fr. II. Vid, at vi have givet den skotske Ritmester en Hest, hans Lieutenant en Hest og Fendriken en Hest; thi bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne forskaffer dem hver en god stærk Hest, som de kunne være beridende paa; hvad de komme at koste, ville vi lade betale. Fredriksborg 1 Juli 1564. T. VIII. 56. Afskr. II. 246.

Til Undersaatterne paa Hisingen.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære, troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og bo paa vort Land Hisingen, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at eftersom I med Eders Fuldmægtige Anders Svode og Svend Anderssøn udi Askumsbog lade give tilkjende, at vore Fiender de Svenske dem flux forstærke paa Grændsen, og true og undsige Eder at ville overfalde, hvorfor I ere begjerendes at maatte fange noget Folk til Undsætning, da give vi Eder derpaa naadeligen tilkjende, at vi allerede have bestilt et Antal Folk, som Eder med det første skal tilskikkes, og forsee os uden Forsømmelse did fremkommendes vorder Eder til Hjælp; thi bede vi Eder alle og hver særdeles byde, at I imidlertid troligen holde Vagt og gjøre samme vore Fiender Modstand af yderste Magt og Formue, eftersom I hertil gjort have, og I vide os og Riget magtpaaliggendes er; og dersom Nogen af Eder med Brand eller i andre Maade har bekommet nogen Skade af Fienderne, ville vi forskaffe det saa, at I med Bygningstømmer og anden Nødtørft igjen skulle behjælpes, saa at I igjen skulle komme til Eders Opretning, Næring og Bjæring, og ville vi være Eder alle og hver særdeles en naadig Herre og Konning og vide og ramme alle Eders Gavn og Bedste, som vi vore troe Undersaatter pligtige ere. Helsingør 6 Juli 1564. T. VIII. 58. Afskr. II. 246.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Eders Skrivelse af Bergenhuus, udskrevet den 6 Mai sidst forleden, er os for nogre Dage tilhændekommet, hvoraf vi have naadigst formærket, at vort Folk, som I paa vore Vegne derfra Bergen udskikket have, igjen forøvret og ind have bekommet vort Slot Steenvigsholm; thi bede vi Eder og begjere, at I, eftersom I udi Eders Brev formelder, og vi med os elskelige Jørgen Daa, vor Mand og Tjener, Eder have tilskrevet, ville, det første muligt er, forskikke hid ned til os den svenske Øverste Claudius, Høvedsmand, Sekreteer, Skriver og Befalingsmand med ham og Fangerne, og I ville bestilt, at de vel, eftersom I vide at magtpaaligger, bliver paa Reisen forvaret. Om de andre Fanger, I lade give tilkjende, som skulle være ved 700, stille vi udi Eders eget Betænkende, hure med dem handles skal og de bedst kunne forvares; dersom I have der at arbeide, maatte I dem dertil bruge, eftersom vi forfare,

at vore, som de Svenske havde fangen, med Arbeide og Trældom noksom have været besværet. Vore egne Undersaatter, som affaldne og menedige vare vorden, mue I lade straffe, eftersom de ere til og deres Brøde og Forseelse findes, synderligen de, som til dette Affald vare største Aarsage og Tilskyndere, saa og den Mester Christopher Henrikssøn, som sig i alle Maade saa villig, unødt og utvungen, os og sit Fædrenerige til Skade og Svensken til Bedste, imod hans Ed, Tro og Love har ladet bruge, med andre, ihvem de ere, som I kunne forfare og med Flid opspørge, skyldig ere. Til des Behov have vi efter Eders Begjering med Jørgen Daa Eder tilskikket noksom alvorlige Befalinge og med vort aabne Brev til Lagmænd Nordenfjelds og Borgemester og Raadmænd i Bergen, at de skulle stevne i Rette (ovenfor S. 421), hvilke I paaklage, dømme og hjælpe Eder paa vore Vegne, hvad Ret er, eftersom I af samme Breve ydermere har at forfare. Hvad vore Undersaatter i Throndhjem os have tilskrevet, deraf skikke vi Eder herhos en Copi; derpaa have vi igjen skrevet dem tilbage, at vi ville os betænke og efter Leiligheden give dem et Svar, hvorefter de dem skulle rette; dog er ikke anden vor Mening, end at hvilken der findes, som sig saa utilbørligen have holdet, at de have forgjort Halsen, at I da derom lade gaae, hvad Ret er og Norges Lov udviser. Sammeledes som I skrive, at der er ingen Tilføring gjort til Bergen i Aar, som der pleier, og derfor er Nød for Proviant, da have vi med Jørgen Daa efter Eders første Skrivelse til Eder forskikket Meel, Malt, Humle og Flesk med andet, hvilket vi agte længesiden er til Eder kommet. Vi forsee os, at der vel nu gjøres Tilføring, saa at Landet bliver igjen bespiset; I ville nu med Alting i den Landsende bestille og lade have flittig Opseende, eftersom vi Eder tiltroe; dertil vi os visseligen forlade. Fredriksborg 9 Juli 1564. — Seddel: Vi forfare ogsaa, at der skal være udi vort Rige Norge Demanter at bekomme; thi bede vi Eder og begjere, at I med det første ville lade forfare, hvor saadanne Stene ere fangelige, og deraf forskaffe os de allerfleste, I kunde fange, og os dem tilskikke ligesaadan, som de brydes af Bjergene. Datum ut supra. T. VIII. 60. Afskr. II. 247.

Til Undersaatterne paa Indlandet i Baahuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære, troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe paa Indlandet i Baa-

huus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at som I ved Eders Fuldmægtige Olaf i Nørrebakke og Thomas i Broland os tilkjendegive om det Indfald, vore og Rigens Fiender de Svenske have gjort i den Egn, og at de endnu true og lade dem høre ydermere Skade Eder at ville tilføie; da bede vi Eder Alle og hver særdeles, at I herefter lade Eder troe og villige findes at holde Vagt og af Eders yderste Magt gjøre Fienderne Modstand, og at I ei udgive til dem enten Brandskat eller Gjerd, eller i andre Maade gjør dem nogen Tilføring. Vi have allerede bestillet og ladet forskrive et Antal Folk, Eder til Bistand og Undsætning, hvilke vi forsee os, med det første muligt er fremkommendes vorder, hvorfor I imidlertid med Alting ville have flittig Opseende, og i alle Maade lade Eder godvillige findes og at være os elskelige Jens Ulfstand, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Baahuus, hørig, lydig og følgagtig, hvor han eller Fuldmægtige Eder mod vore og Rigens Fiender bruge ville, eller i andre Maader tilsigendes vorder. Sammeledes som I lader give tilkjende om den Tønde Korn, hver Mand udgiver til os og Kronen, og kaldes Vaaben-Vide, hvilken Udgift I ere begjerendes at maatte med blive forskaanet, da paa det at I saa meget des ydermere Eder med gode Vaaben og Værge kunne forsørge og troligen ville og skulle gjøre Fienderne Modstand og Nederlag, ville vi naadeligen udi dette Aar omdrage med Eder for Tønde Korns Udgift; og efterdi vi ikke vide, hure det sig har med samme Udgift, ville vi os imidlertid derom Leiligheden lade undervise og siden fremdeles os naadigst derudinden betænke, hvilket vi Eder ikke ville forholde; forsee os alvorligen til Eder, at I som troe Undersaatter Eder i alle Maader villige og uspart lade finde, som det sig bør; vi ville igjen være Eder Alle en naadigst Herre og Konge. Fredriksborg 9 Juli 1564. T. VIII. 61. Afskr. II. 249.

Til Christiern Munk at skulle med Flid handle med det Folk, som udhugger de norske Diamanter, og at han siden forskikker Kongen saa mange af dem, som han meest kunde opbringe, og at samme Diamanter komme ligesaadanne frem, som de brydes af Bjerget. Kjøbenhavn 10 Juli 1564. T. VIII. 65. Afskr. II. 250.

Til Herluf Skave.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os af nogne vore Raad er tilkjendegivet, at du har skrevet dem til og er begjerendes at vide

vor Vilje, hure du dig i den Landsende med Alting skal forholde etc.; da efterdi vi ikke vide Leiligheden, have vi tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad etc., at han skal tilskrive os hans Betænkende, hure Altingeste bedst kan bestilles, og om det er raadeligt der udi Steenvigsholms Len at lade det vort Krigsfolk blive beliggendes denne Vinter, som vi did sendt har, eller og det hid ned igjen at forskrive, og hvad Raad der kan findes til Underholdning til samme Folk; thi herfra at skikke hvis Proviant de skulle holdes med, vil falde meget besværligt baade for denne lange Vei, saa og for Skibe dertil, hvilke i denne Tid herfra ikke kan ombæres. Dog kunne vi hos os ikke besinde, at det skulde være godt samme Folk derfra at førdre for allehaande Forræderi og Indfald, som sig der kunde begive; thi bede vi dig og ville, at du med forne Erik Rosenkrands derom tileens bliver, saa at vi kunne fange Skrivelse og noksom Besked, hvorefter vi os kunne vide at rette. Sammeledes efterdi du vedst, hvad Skade og Uret der af er kommet, saa og hvad Fare den Ort Lands udi var, for at vort Huus Steenvigsholm ikke var besat og besørget, som det sig burde, og vor Lensmand der ikke havde sin Værelse, da bede vi dig og ville, at du retter dig efter strax udi egen Person at give dig did ind paa Slottet og efter denne Dag der at holde Huus, og dig forsørger med hvis Nødtørft behov gjøres, saa at, dersom noget ydermere paakommer (hvilket Gud naadelige afværge), at du da kunde holde Huset for vore Fiender, og ville vi hermed have dig samme vort Slot Steenvigsholm antvordet udi en Slotslov og tro Haand, saa du dig derpaa skal lade finde og imod os og dit Fædrenerige dig udi alle Maade bevise, som en ærlig Riddermandsmand bør at gjøre; dertil vi os Altingest ville forlade. Fredriksborg 19 Juli 1564. T. VIII. 72. Afskr. II. 251. (jfr. nedenfor S. 436).

Erik Rosenkrands fik Brev at conferere med Herluf Skave, som i foregaaende Brev til denne er meldt, og derpaa skriftlig sende Kongen Besked derom. Fredriksborg 19 Juli 1564. T. VIII. 73. Afskr. II. 252.

Til Doctor Hans Albrektssøn, Biskop over Sjæland.

Fr. II. Vider, at efterdi vi have affærdiget vort Krigsfolk, Ryttere og Knegte ind udi Sverige at søge vore Fiender, desligeste forfare, at de Svenske med deres Skibsflaade skulle være forhaanden udi Søen, see vi for godt an, at der paa det Nye

maatte holdes Bededage over alt Riget; thi bede vi og begjere, at I strax tilskrive alle Superintendenterne, at hver udi sit Stift lader holde Bededage, og med Flid formaner og tilholder Folket troligen at bede og paakalde Gud almægtigste om Hjælp og Bistand og Seiervindinge over vore og Rigens Fiender, og Sligt alvorligen maa bestilles og udrettes, eftersom I vide magtpaaligger. Fredriksborg 20 Juli 1564. T. VIII. 74. Afskr. II. 252.

Til Mester Hans Gaas, Superintendent over Throndhjems Stift.

Fr. II. Vider, at som I lader give tilkjende, hvorledes de Svenske, som vare indfaldne udi Throndhjems Stift, har Eder frataget Eders Gods og Pendinge og hvis Andet I havde, og da vort Krigsfolk, som ere did forskikket Landet til Undsætning, ere ankomne og har nederlagt vore Fiender, have de bekommet en Deel af Eders Gods, hvorfor I underdanigst er begjerendes igjen at mue bekomme, hvis I deraf kunde opspørge hos forne vort Krigsfolk; da efterdi vort Krigsfolk har det forøffret fra vore Fiender, og derover vovet deres Liv, kunne vi med Magt det ikke lade tage fra dem, dog have vi Eder til Bedste tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands, at han med Lempe skulde det hos vort Krigsfolk forhandle, saameget muligt er, at I samme Eders Gods maa igjen bekomme, saameget hos dem findes, og I kunde bevise Eder at tilhøre, hvilket Brev vi Eder tilskikker, at I kan overantvorde med det første. Fredriksborg 22 Juli 1564. T. VIII. 78. Afskr. II. 253.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. Vi have bekommet din Skrivelse, og eftersom du tilkjendegiver, hure Leiligheden sig der begiver, ere vi tilfreds, at du bliver der tilstede og ikke giver dig fra Slottet; men efterdi du formelder, at os elskelige Christiern Munk er med et Tal Folk paa Antoget, bede vi dig og ville, at du gjør din Flid at opfordre det meste Folk, muligt er, og forordinerer en god fast Karl, som over dem fanger Befaling, og du siden forskikker dem til os elskelige Christiern Munk, at de følger ham paa det Tog, han fore har, og ellers med Altingest tilseer som du vedst magtpaaligger, og vi dig tiltroer. Abrahamstrup 26 Juli 1564. T. VIII. 85. Afskr. II. 254.

Hr. Jørgen [Erikssøn], Capellan paa Bergenhuus, fik Brev paa Vor Frue Præbende og Hammer Sogn, som han nu selv i Værge har, dog saa, at medens han studerer hos no-

get Universitet, skal han forsørge Sognet med en god lærd Mand til en Capellan, som skikkelig og ustraffelig er udi Levnet og Lærdom, og kan gjøre slig Tjeneste inden Kirken og uden, som en Sognepræst sine Sognefolk pligtig er. Og naar han ikke længer studerer hos noget Universitet, skal han boe hos Domkirken og gjøre Sognefolket i Hammer Sogn slig Tjeneste inden Kirken og uden, som en Guds Ords Tjener bør at gjøre. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 8 August 1564. R. VIII. 539. Afskr. II. 741.

Erik Rosenkrands skulde, efterdi Jochim Beck har berettet, at Nogen skulde tilholde sig nogen Jordegrunde og Eiendom, som med Rette ligger og hører til hans Forlening N., [Munkelif og St. Hans Klostre i Bergen], og derpaa gjøre ham i hans Fraværelse Hinder og Førfang, kalde udi Rette for sig Jochim Becks Fuldmægtige og alle dem, som denne i saa Maade har til at tale, og hjælpe ham hvis Lov og Ret er. Kjøbenhavn 9 August 1564. T. VIII. 95. Afskr. II. 254.

Erik Munk fik Brev paa Vor Frue Kloster udi Oslo, som Jens [Holgerssøn] Ulfstand nu i Værge har. [Mut. mutand. aldeles som Forleningsbrevet ovenfor S. 311]. Kjøbenhavn 9 August 1564. R. VIII. 540. Afskr. II. 742.

Fru Else Ulfstand, Tage Thotts Efterleverske, fik Kvittants, at have gjort Rede for al Indtægt og Udgift, som hendes Huusbonde havde oppebaaret og udgivet paa Baahuus Slot af Baahuus Len og Vigen fra det første han fik samme Slot og til Philippi Jacobi Dag 1563, da Jens Holgerssøn Ulfstand annammede Baahuus; desligeste har hun og gjort Rede for hvis Konningskatter forne Tage Thott har oppebaaret. Kjøbenhavn 9 August 1564. R. VIII. 540. Afskr. II. 742.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vi have med os elskelige Erik Munk, vor Mand og Tjener, bekommet Eders Skrivelse, hvilket vi os have ladet forelæse, saa og derhos forfaret, hvis I artikelviis have ladet optegne og ham befalet os tilkjende at give; og til det første, som I skrive om den svenske Øverste Claudius [Gallus] og andre Fanger, I hid nedsender, da ere de ankomne, og vi have dem ladet annamme og udi Forvaring forordnet. De andre Fanger, som I hos Eder har beholdt, stille vi udi Eders eget Betænkende, hure med dem skal handles, agte og for bedst efter Eders Mening, at efterdi de ikke have holdet dem som Krigsmænd og efter Krigsbrug, at I da lader

gaae Dom derover, og dem lader vederfares hvad Ret er. Som I og lader formelde, at hvis med vort Krigsfolk, vi have udi Throndhjem, udrettes skal, kan ikke skee saa kort, førend I kunne forfare, at vor vældige Hob var opdraget etc., saa endog vort Krigsfolk altsammen var oprykket ind udi Sverige, og ere nu igjen neddraget over Grændsen ind udi vort eget Land, kunne vi ikke vide noget enket Besked at skrive, hvad videre bliver foretaget; ville derfor have Eder den Bestilling befalet; stod der til Gjøringe, at I noget kunde udrette, os og Riget til Fordeel og Bedste, saa vi det gjerne, ville og ikke tvivle, at I jo gjør dertil, hvis muligt er. Det Brev, I er begjerendes til de 3 vore Lagmænd at skulle dømme paa hvis Sager, I for dem førendes vare, skikke vi Eder, at I det efter Leiligheden kunne bruge. Sammeledes skikke vi Eder ogsaa vort aabne Brev om 50 varagtige Karle, hvilke I kunde have ved Haanden altid, om Behov gjøres, og Noget paakomme, bedendes Eder og begjere, at I tilsiger Borgerne, at de rette dem efter at underholde samme Karle til Øl og Mad, paa det de om deres Kjøbmandsskab og Handel mue segle og være paafærde, og derfra ikke skulde opholdes, eftersom I af samme vort aabne Brev ydermere har at forfare. Om Forbud, at Ingen skal hugge i vor og Kronens Skove uden Forlov, see vi for godt an, at dermed saa maa holdes, og sende vi Eder derom ogsaa vort aabne Brev. Hvis I formelder om det Bytte, som blev taget af vort Krigsfolk fra vore Fiender de Svenske, saa og hvad som blev forøfret paa vort Slot Steenvigsholm, ville vi det saa dermed have holdet, at Alt, hvis vort Krigsfolk hos Fienderne fundet og fra dem bekommet have udi Landet udenfor for^{ne} vort Slot Steenvigsholm, det mue de beholde, og ville vi have Eder det hjemstellet dermed at handle, som I kunne tænke Ret er, paa det de des villigere mue være en anden Gang at bruge, om Behov gjøres; men Alt det, som er fundet og forøfret paa for^{ne} vort Slot Steenvigsholm, det ville vi os forbeholdt have, at I det forvender os til Bedste og dermed besolder og afbetaler Krigsfolket, Skippere, Styrmænd, Baadsmænd og andre, som os paa det Tog i Norge tjent have. Og efterdi vi forfare, at for^{ne} Erik Munk troligen sig udi vor Tjeneste paa samme Tog holdet og beviist har, have vi undt og tilladt, at naar al Omkosten er betalt og Krigsfolket besoldet, eftersom forskrevet staaer, maa for^{ne} Erik Munk bekomme alt det Bytte,

som over bliver af det, som blev forøfret paa Steenvigsholms Slot, og vi os forbeholdet have, hvilket vi ham naadigst unde og give ville, bedendes Eder og begjere, at I det lader ham følge. Det Brev til Lagmændene og andre gode Mænd at skulle tage til dem 12 vore Tjenere paa Bergenhuus og dømme paa dem, som sig paa dette Tog forseet har, saa og fandtes ulydige og gjorde Andre med sig ulydige etc., skikke vi Eder og derhos. Vi have og befalet vor Rentemester at skulle forskikke Eder en Modbog, hvorefter Sildefiskere der udi Eders Len dem rette skulle. Som I skriver om den Fisk, vor Fiende havde taget fra vore Borgere udi Bergen, Throndhjem og fra Nordfarere, og vort Krigsfolk siden fra Fienderne forøfret, saa og begjerer at vide, hvor med dem holdes skal, som have kjøbt og forhandlet dem til af det Gods, som Fienderne havde røvet og taget, da stille vi Alt det udi Eders eget Betænkende, at I dermed ville handle, eftersom I kunne befinde billigt er, og vort Bedste derudinden ramme, saameget I kunne gjøre med Rette; hvis de svenske Fanger, som er løsgivet og skulle inden en bestemt Tid igjen komme, og dem Randzone er anrørendes, og Eders Fortegnelse om formelder, ere vi vel tilfreds, at vort Folk, som samme Fanger have grebet, mue bekomme hvis Randzone Fangerne have udlovet, om de deraf noget kunne bekomme. Sammeledes som I give tilkjende om en Dom, Borgemester og Raadmænd udi Bergen dømt have imod Hr. Esge Bilde med nogre Biskoppers og Norges Riges Raads Dom om en Gaard, Presten af Manger tilhørt har, hvorfor I er begjerendes, at vi ville lade vort Brev udgaae, saa at samme Prest maatte nyde Gaarden, emeden Hr. Esge Bildes Dom stander ved Magt, da have vi os derom betænkt og synes bedst være, at det dermed paa nogen Tid bliver bestandendes, og naar Leiligheden sig saa begiver, at Landene komme noget til Rolighed, at da den Sag med andre, som man finder sig udi besværet, kunde stevnes udi Rette, og da gaae derom, hvis Ret er. Og efterdi vi forfare, at nogen vore Undersaatter udi denne forløbne Tid dem imod os og Fædrenerige forseet have, ville vi Eder befalet have dem derfor med Rette at tiltale, og alle Sager i saadanne Handel paa vore Vegne til Minde eller Ret at udføre, eftersom Sagerne er til; og bede vi Eder og begjere, at Alting der udi den Landsende, saa og udi Throndhjems Stift og Nordlandene, vilde lade Eder være befalet, og I det vilde bestille, at god Varetægt hol-

des paa, at Fienderne ikke der gjøre os ydermere Indfald eller Skade; dertil vi os visseligen ville forlade, og ville saadanne Eders Troskab og Villighed med al Naade bekjende og forskylde. Fredriksborg 15 August 1564. T. VIII. 97. Afskr. II. 255.

Til Borgemester og Raadmænd og menige Borgere i Bergen.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Borgemester og Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Bergen evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi forfare, at der ofte indkomme udi Bergenhuus Len Sørøvere og andre Skalke, som gjøre vore Undersaatter Skade, hvorfor vel gjøres Behov noget Folk altid at have ved Haanden, naar Noget paakommer, da paa det vi ikke skulle foraarsages at lade tilsige Nogen af Eder at skulle blive tilstede der paa at vare, og Eders Seilads, Handel og Kjøbmandskab dermed skulle forsømmes, have vi befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, paa vore Vegne at skulle antage et halvt Hundrede gode varagtige Karle, som altid skulle være tilstede hos Slottet, dem at lade bruge naar og hvor Behov gjøres. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter at forskaffe forne 50 Karle nødtørftig Underholdning til Mad og Øl der udi Byen, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Fredriksborg 15 August 1564. T. VIII. 100. Afskr. II. 258.

Til Menigheden over alt Bergenhuus Len.

Fr. II. G. a. v., at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at mange fordriste dem til at hugge og hugge lade udi vore og Kronens Skove udi Bergenhuus Len, og ikke har det udi vor Lensmands eller hans Fogders Minde, og dersom vi ikke lader have Opseende med, bliver Skovene med Tiden øde; thi forbyde vi Alle, ihvosomhelst de ere eller være kunne, Borgere, Bønder og alle Andre, herefter Noget at hugge eller hugge lade udi forne vore og Kronens Skove uden vor Lensmands eller hans Fogders Tilladelse. Fordrister Nogen sig til at sælge, give eller udføre noget det Tømmer, udi forne vore og Kronens Skove hugget er, og ikke beviser ved Toldboden, at han har det i Fogdens Minde, da skal han derfor tiltales og stande os til Rette. Fredriksborg 15 August 1564. T. VIII. 101. Afskr. II. 259.

Til Lagmænd og Lagrettesmænd Nordenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Lagmænd og Lagrettesmænd Nordenfjelds udi vort Rige Norge evindeligen med Gud og vor

Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at nu, sidstesinde vor og Rigens Fiender var indfalden udi for^{ne} vort Rige Norge, og os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, opbød vore Undersaatter, Knæber, Fogder, Borgere og Bønder at skulle tilhjælpe for^{ne} vore Fiender at gjøre Modstand og igjen at forjage, da skal nogre af samme vore Undersaatter paa Toget dem have forseet, saa og en Part aldeles siddet overhørige og ulydige hjemme, eftersom for^{ne} Erik Rosenkrands Eder ydermere berette kan, hvorfor vi have befalet for^{ne} Erik Rosenkrands for^{ne} vore Undersaatter for saadanne deres Ulydighed med Rette paa vore Vegne at tiltale; thi bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I med det allerførste Eder forsamler udi vor Kjøbstad Bergen, naar for^{ne} Erik Rosenkrands Eder tilsigendes vorder, stevnendes for Eder udi Rette alle de, han i saa Maade Noget har til at tale eller at beskylde, tagendes til Eder 12 de fornemste og bedste Tjenere, granskendes og forfarendes al Leiligheden, og siden endeligen dømmer paa hver besynderligen, eftersom deres Brøde og Forseelse findes, og hjælper samme Erik Rosenkrands derudinden saameget som Lov og Ret er, givendes det fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os. Fredriksborg 15 August 1564. T. VIII. 101. Afskr. II. 260.

Mads Størssøn, Lagmand i Bergen, Jens Pederssøn [Skriver], Lagmand paa Stegen, N., Lagmand i Stavanger, og Borgemestere og Raadmænd i Bergen, fik Befaling, i næsten de samme Udtryk som i forrige Brev, at dømme dem, Erik Rosenkrands maatte indstevne for Ulydighed og Forsømmelse under Krigen. Fredriksborg 15 August 1564. T. VIII. 102. Afskr. II. 261.

Erik Rosenkrands fik Brev paa et Steenhuus.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har ladet berette for os, hvorledes hans Forældre nogen lang Tid siden forleden have givet til Lysekloster et Steenhuus med sin Grund og Tilliggelse udi Bergen, liggendes nedenfor Vor Frue Kirke, og derfor skulde holdes nogen daglige Messer og Begjengelse, hvilken Tjeneste lang Tid har været nedlagt; thi have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at for^{ne} Erik Rosen-

krands maa samme Steenhuus med sin Grund og Tilliggelse igjen bekomme, og det have, nyde, bruge og beholde for arvelig Eiendom, vor Ret og Rettighed saavidt der sig strækker [forbeholden.] Fredriksborg 16 August 1564. R. VIII. 541. Afskr. II. 743.

Christiern Munk og Jens Holgerssøn [Ulfstand] fik Brev at skulle forevise en af Kongen til Agershuus opsendt Tømmermand, paa hvilke Skove godt Tømmer til vor Skibsbygnings Behov er at bekomme, skaffe ham Hjælp til at hugge Tømmeret og lade det nedføre til Ladestederne ved Stranden; det Tømmer, som allerede var hugget, skulde nedskikkes med dette vort Skib, som vi did derefter skikkendes vorder. Kjøbenhavn 22 August 1564. T. VIII. 107. Afskr. II. 261.

Til Menigheden over al Bergenhuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære, troe Undersaatter, Riddermændsmænd, Borgere og Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt Bergenhuus Len, kjerligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi forfare, hvorledes at I udi denne nærværende Feide Eder troligen og godvillig have ladet finde, vor og Rigens Fiender, som i Nordlandene indfaldne var, at nedlægge og forjage, hvorfor vi Eder naadigst betænke, og ville vi Eder ikke forholde, at vi endnu have befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, med Alting i den Landsende at have god, flittig Opseende, og at gjøre vore og Rigens Fiender de Svenske Modstand og Afbræk, hvor han dem overkomme kan; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter at være for^{ne} Erik Rosenkrands og hans Fuldmægtige hørige, lydige og følgagtige, naar han Eder tilsigendes vorder, og troligen tilhjælpe at afværge vore og Rigens Fiender, og dem af Eders yderste Magt og Formue at gjøre Modstand og Nederlag, og udi alle Maade Eder som villige og troe Undersaatter bevise, eftersom I Eders rette Herre og Konning og Fædrenerige pligtig ere. Kjøbenhavn 22 August 1564. T. VIII. 107. Afskr. II. 262.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vi have bekommet din Skrivelse og Leiligheden forfaret, hvorledes det sig der udi den Landsende begiver, og at os elskelige Christiern Munk, vor Mand og Tjener, med det Folk, han hos sig har, er paa Toget imod Fienderne, dem af Vigen at uddrive; thi bede vi dig og ville,

at det første forᵉ Christiern Munk Noget udrettet har, du det giver os tilkjende; desligeste at du gjør din Flid at bestille det saa, at vor Kjøbstad Marstrand maa blive for Fienderne forvaret, eftersom du vedst magtpaaligger. Som du formelder om de Rostokker og Stralsunder, da maa du dem der lade handle og vandle paa videre Besked og dem ingen Forhindring gjøre, uden du kan noksom forfare, at de handle med Fienderne eller gjøre dem Tilføring. Og som du lader give tilkjende om det Skib, dit Folk har taget fra de Svenske, da eftersom samme Skib ikke duer at bruge os til Bedste, ere vi tilfreds, at Folket, det tog, mue det beholde. Hvad synderligt forefalder, vilt du lade os vide med det første, og med Alting have flittig Opseende, som vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 29 August 1564. T. VIII. 112. Afskr. II. 263.

Christiern Munk skulde forskikke paa den danske Engel til Kjøbenhavn: Master paa 10, 9, 8, 7, 6, 5 Palmer af hvert Slag 3 Tylter, Aaretræ 10 Tylter og saamange Deler, han kan føre. Kjøbenhavn 6 Septbr. 1564. T. VIII. 126. Afskr. II. 264.

Til Hans Holk, Christiern Munk og Jens Holgerssøn.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at mange vore Undersaatter udi dit Len, Bønder saavelsom andre, skulle understaae dem at bruge deres Handel og Kjøbmandskab med vore Fiender de Svenske, og sælge dem Salt og anden Vare, hvormed de styrke vore Fiender; thi bede vi dig og ville, at du lader forbyde over alt dit Len, at forᵉ vore Undersaatter aldeles intet Salt, Fetalie eller nogen anden Deel, hvormed vore Fiender kunde styrkes, sælger forᵉ de Svenske; findes Nogen herimod at gjøre og forᵉ vore Fiender enten Salt eller andre Vare sælge, at du da straffer derover, som vedbør. Kjøbenhavn 6 Septbr. 1564. T. VIII. 127. Afskr. II. 264.

Til Jens Ulfstand, Christiern Munk, Kjøbenhavns By og Malmø By.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi det Fiskeri udi Marstrand nu tilstunder og allerede lader sig see, saa dertil er en god Forhaabning, at vore Undersaatter og andre, som det besøge, skulle gjøre et godt Fiskende; nu er at befrygte, at vore Fiender de Svenske skulle overfalde forᵉ Fiskere og tage fra dem deres Gods, hvorfor vi agte at udruste nogne vore Jagte, som skulle ligge udi Marstrand at forbede forᵉ Fiskende for

Fienderne; thi bede vi dig og ville, at du tiltænker at udgjøre en Jagt med Folk, Fetalie, Skøt, Lod og Krud, og den lader løbe til vore Jagte udi Marstrand at tilhjælpe, vor og vore Undersaatters Skade og Fordærv at afværge og for^{ne} Fiskere derom forbede. Kjøbenh. 6 Septbr. 1564. T. VIII. 127. Afskr. II. 265.

Herluf Skave fik Brev paa Steenvigsholms Slot.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlige Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene for^{ne} Herluf Skave vort og Norges Krones Slot og Len Steenvigsholm med Bønder og Tjenere og sin Rente og rette Tilliggelse aldeles Intet undtaget, som os elskelige Evert Bild, vor Mand og Tjener, sidst hertil i Værge havde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, og skal han aarligen til sin Underholdning, at holde sig, sine Svende og Folk med, beholde som herefter staaer, og skal begyndes og paagaae nu St. Michelsdag førstkommende Aar 1564, og endes St. Michelsdag 1565, og siden forfølges Aar fra Aar, imedens han samme Slot og Len udi Forlening har, som er først: Oxekjød 70 Kroppe, Smør 1 Læst, Rug 6 Læster med Sjælands Maal, saltet Fisk 6 Læster, Bergerfisk 50 Voger, Lax ½ Læst, Sild 2 Læster, og dertil med al Avlen af Tuterøen og en Eng, kaldes Kalvskind. Og hvis derover er, det være sig Landgilde, Sagefald, Gaardfæstning, Tiende, Laxefiskende og al visse og uvisse Rente og Rettighed, som ligger til for^{ne} Slot og Len eller som falde kan, skal for^{ne} Herluf Skave paa Omkostning gjøre os gode Rede og Regnskab fore, og det Alt at komme os til Bedste, dog undertaget al Sagefald og Gaardfæstning, hvoraf for^{ne} Herluf Skave skal beholde Tredieparten; skal han og tjene os og Riget deraf med 12 værgagtige Karle, naar Behov gjøres, og ham derom tilsiges; skal han og holde Tjenerne (o. s. v. som ovenfor S. 262). Fredriksborg 14 Septbr. 1564. R. VIII. 541. Afskr. II. 744.

Til Herluf Skave.

Fr. II. V. G. t. Vid at vi forfare, at en Part de Knegte, vi did op med dig og de andre Forordnede forskikket havde, ere igjen neddragne, og vor Høvidsmand Jacob Wintze er med sine Knegte bleven hos dig, da have vi nu tilskrevet ham, at han skal tænke til paa videre Besked at fortøve der tilstede

og rette sig efter, hvis du ham paa vore Vegne befalendes vorder; thi bede vi dig og ville, at du i alle Maade rammer og vider vort Gavn og Bedste, og at du udi egen Person, eftersom vi dig tilforn tilskrevet har, giver dig ind paa Steenvigsholms Slot, og det holder udi en tro Haand os og Rigerne til Bedste, og at du gjør din Flid til, at du igjen kunde bekomme Jemtedalen og Herjedalen, som Fienderne nu skulle have inde, og i de og alle andre Maade lader dig finde villig, os og dit Fædrenerige til Gavn og Fordeel, eftersom vi dig tiltroer; vi ville det igjen med al Naade bekjende. Nyborg 24 Septbr. 1564. T. VIII. 137. Afskr. II. 265.

Mattis Fuchs fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Mattis Fuchs, Borger til Kniphoff Koningsberg, har ladet berette for os, hvorledes at han er tilsinds sig ind udi vort Rige Norge at ville begive, og der under Landet 4 Mile norden vor Kjøbstad Marstrand, udi Robersvik, at ville bruge Sildefisket, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade ham det tilladt og bevilget, dog vor og Kronens Told og anden Ret og Rettighed hermed i alle Maade uforkrænket, forbydendes derfor vore Fogder, Embedsmænd, Toldere og alle andre ham her imod paa for:e Fiskeri at hindre eller i nogen Maade, eftersom forskrevet staaer, at uforrette. Flensborg 30 Septbr. 1564. Herimod havde han givet hans Reversal og findes udi det tydske Cancelli forvaret. T. VIII. 138. Afskr. II. 266.

Til Herluf Skave og Jacob Wintze.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som I skrive og lade give tilkjende, at de Knegte, som vi der have liggendes, dem lader formærke, at naar deres Aar er ude, skulle de ikke længer ville tjene for Aars-Pendinge, mest for den Aarsag, at de ikke kunne fange der tilkjøbs for den Mynt, vi dem have ladet give, hvis de Behov have; da bede vi Eder og ville, at I samtlig og hver besynderlig derudinden ville gjøre Eders største Flid og handle med samme Knegte, at de endnu fremdeles ville lade dem bestille udi Aarspendinge, og dermed ramme de bedste Middel, enten at forbedre deres Besolding eller i andre Maade, hure I kunne det gjøre mest paa vort Gavn; thi I have at betænke, at vi udi denne Tid ikke vel kunne ombære Knegterne derfra. Herudi ville I gjøre Eders Flid og vort Gavn og Bedste vide.

som vi Eder tiltroer. Flensborg 14 Octbr. 1564. T. VIII. 145. Afskr. II. 266.

Om Klippinge.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over al Throndhjems Stift, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at I skulle vægre Eder og for fulde ikke ville antage vor Mynt Klippinge, som nu her udi Riget myntes; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter forne vor Mynt for sit fulde Værd, som er 3 Mark for en Daler, udi Kjøb og Salg at indtage og udgive og i alle Maade for gjenge og gjeve at holde; findes Nogen, som herimod gjør eller forne vor Mynt foragter og for fulde, eftersom forskrevet staaer, ikke ville indtage og udgive, da ville vi derover lade straffe paa Livet uden al Naade. Flensborghuus 14 Octbr. 1564. T: VIII. 146. Afskr. II. 267.

Hans Albrektssøn fik Brev paa Jernhytten udi Bratsberg Len.

Fr. II. G. a. v., at efterdi Cort Dankert (ovenfor S. 266) er død og afgangen, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at denne Brevviser Hans Albrektssøn maa bekomme denne Jernhytte, saa og vor og Kronens Gaard Aas udi vort Rige Norge i Bratsberg Len liggendes, som forne Cort Dankert i Værge havde, og den have, nyde, bruge og beholde med lige slig Vilkaar og Besked, som forne Cort Dankert den havde, og for saadan Tynge og Besværing, som han til os og Kronen deraf gjort og givet har, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Cum inhib. solita. Flensborg 16 Octbr. 1564. R. VIII. 542. Afskr. II. 745.

Fredrik Kneuell fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Fredrik Kneuell, lybske Admiral, har beret for os, at han agter at ville indskikke sine Tjenere udi vort Rige Norge, der at lade bruge Sildefiskende paa Molsund og Svansund [i Viken] og derpaa underdanigst begjert vor Bevilling, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Fredrik Kneuell maa lade bruge samme Sildfiskende paa forne 2 Steder udi Molsund og Svansund ubehindret udi hans Livstid og saalænge han lever, dog vor og Kro-

'nens Told og anden Ret og Rettighed dermed uforkrænket. Cum inhib. sol. Flensborg 26 Octbr. 1564. R. VIII. 543. Afskr. II. 745.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus, at Kongen har bevilget Doctor Jochim Hinck, Domherre til Bremen, aarligen at mue bekomme 2 Tønder Rotskjær og 6 Tønder Sild. Nyborg 20 Novbr. 1564. T. VIII. 159. Afskr. II. 268.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du skriver os til og ved din Tjener Erik Brockenhuus lader give tilkjende, at vore Knegte, som ligge der oppe hos dig og tjene udi Aars Besolding, lade dem formærke, at dersom de skulle bruges imod Fienderne, ville de have Maanedspendinge, og du derfor begjerer at vide vor Vilje, hvor du dermed holde skal; thi bede vi dig, at du med Høvedsmændene vil handle med for^{ne} Knegte paa det allerflittigste, at de blive udi Aarspendinge, og saalænge de ere udi vort eget Land og ligge stille og ikke bruges imod Fienderne, ville vi lade dem underholde, men naar de drage udi Fiendeland imod Fienderne, da ville vi lade give dem Kostgelt om Maaneden 12½ Mark danske, det er 5 Gylden Mynt danske Pendinge; dog skal deres Aarsbesoldning ligevel gange for sig, og ville vi, at du lader dig Intet bemærke, at vi dig tilskrevet have, hure meget vi om Maaneden til Kostgelt ville give, paa det du først for dig selv med Høvedsmændene derom handlet paa det allerringeste; dersom du og kunde næst Høvedsmændenes Tilhjælp forhandle, at de gemene Knegte ville lade dem nøie med 10 Mark om Maaneden til Kostgelt, da have Høvedsmændene og de fornemme Knegte der over en Gylden at forbedre deres egen Pendinge med. Vi have og ladet tilskrive for^{ne} vore Høvedsmænd, at de med dig paa det flittigste derom skulle handle med Knegtene. Og som du begjer at vide, naar vort Folk her neder skulle oprykke imod Fienderne, og om du skulde gjøre nogen Indtog udi fremmede Lande, da kunne vi paa denne Tid om vort Tog dig ingen endelig Besked tilskrive, men dersom du efter Leilighed kan enten med Rov, Mord eller Brand gjøre vore Fiender nogen Skade og Afbræk, bede vi dig og begjere, du derudinden ingen Flid sparer, og du i alle Maade gjør dit Bedste, eftersom vi os til dig forlade, dog at du har paa din Sag god Agting, at du med vort Folk ikke giver dig saa vidt af din Fordeel, at du af Fienderne skulde blive overrasket og

lide nogen Nederlag, hvoraf vort Folk kunde blive mistrøstige og Fienderne fange des større Mod. Du vilt derfor udi de og alle andre Maade vide og ramme vort Gavn og Bedste, som vi dig tiltroer. Nyborg 25 Novbr. 1564. T. VIII. 160. Afskr. II. 268.

Til Christiern Munk, at han snarest muligt til Orlogsskibenes Behov skal kjøbe 20 Læster Tjære eller det allermeste, han kan bekomme, og sende den til Kjøbenhavn. Nyborg 4 Decbr. 1564. T. VIII. 167. Afskr. II. 269.

Hans Nilssøn, Borger i Kjøbenhavn og Kongens Kjøbmand paa Island, tilsiges Handelen paa Hapsaas Havn udi Skagefjord, hvilken fratages Hamborgerne formedelst deres Bedragerier. Nyborg 4 Decbr. 1564. R. VIII. 543. Afskr. II. 746.

Christiern Munk, Embedsmand paa Agershuus, fik Brev at bestille en Deel Tømmer og det strax nedsende med de 2 Skibe, Kongen derefter maatte sende. Nyborg 7 Decbr. 1564. T. VIII. 168. Afskr. II. 270.

Mogens Pederssøn [Galt] fik Brev, at han strax skulde skaffe de Master, som maatte behøves til det Skib, som Peder Hvitfeldt har ladet bygge udi Norge. Nyborg 7 Decbr. 1564. T. VIII. 168. Afskr. II. 270.

Peder Hvitfeldt fik Brev at skulle lade flye sit eget Skib, og siden lade hugge saa mange store Egebjelker til at skjære 5 Planker af og andet smaa Tømmer, saameget som Skibet kan drage, og siden forskikke til Kjøbenhavn. Nyborg 9 Decbr. 1564. T. VIII. 170. Afskr. II. 271.

Fru Sophie [Lykke] fik Brev at skulle lade hugge udi Lister Len stort Tømmer og flye det ned til Stranden i denne Vinter. Ut supra; ibid.

Christiern Munk fik Brev at skulle lade hugge Tømmer udi Mandals Len. Ut supra; ibid.

Mogens Pederssøn [Galt] eller hans Foged i hans Fraværelse fik Brev at skulle lade hugge et Lad store Master og Spirer, at det ligger rede paa Foraaret. Ut supra; ibid.

Krigs Ordning, hvorledes kgl. Maj. Krigsfolk dem holde skulle. Nyborg 11 Decbr. 1564. T. VIII. 172—178. Afskr. II. 271.

Christopher Mogenssøn [Hardingmand] fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade os elskelige Christopher Mogenssøn, vor Mand og Tjener, maa have, nyde, bruge og beholde vor og Norges Krones Len,

som er Rygge, Aabygge, Ide og Raade Skibrede, som han nu selv udi Værge har, fri og uden Afgift, imedens og saalænge han er udi vor Bestilling paa Bremerholm, som ham nu befalet er; dog ville vi os selv forbeholdet have al den Told og Sise, som falder udi forne Len, desligeste alt Vrag, som strander der under Lenene, hvorfor forne Christopher Mogenssøn aarligen skal gjøre os gode Rede og Regnskab og det Altsammen at komme os til Bedste. Nyborg 13 Decbr. 1564. R. VIII. 544. Afskr. II. 746.

Til Jens [Holgerssøn] Ulfstand.

Fr. II. Vid, at vi af din Skrivelse har forfaret, hvad Tidinge sig begiver, og agte vi strax at overskikke vore Feldtøverste og andre Befalingsmænd til vort danske Krigsfolk, danske og tydske, som vi have liggendes udi Skaane; forhaabes med Guds Hjælp med det første at angribe de Middel og Veie, at Fienderne skulle gjøres Nederlag. Dersom Noget hos dig paakommer, bede vi dig og ville, at du i alle Maader gjør din Flid og skikker dig som en ærlig Mand bør at gjøre, som vi dig tiltroer. Nyborg 15 Decbr. 1564. T. VIII. 181. Afskr. II. 273.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse, deraf forstandet, hvis du med dette Folk, du hos dig har, udrettet, saa og hvad du udi Sinde har ydermere at foretage, og bede vi dig og begjere, at du udi alle Maade ville betænke, hure Alting os og Riget til Gavn og Bedste kan foretages og Noget udrettes, og siden gjøre hvad muligt er. Som du melder om Christopher Mogenssøn [Hardingmand], da kunne vi ham ikke ombære, men Olaf Kalips og Hans Pederssøn [Litle] ere hjemdragne, dem kan du til dig forskrive. Du vilt i alle Maade lade dig befinde, eftersom vi dig tiltroer; vi ville saadanne din troe Tjeneste naadigst betænke. Nyborg 16 Decbr. 1564. T. VIII. 183. Afskr. II. 271.

Til Menigheden over alt Baahuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, ihvemsomhelst I tjene eller tilhøre, som bygge og boe over alt Baahuus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at eftersom vi tilforn har ladet vort aabne Brev udgaae til Eder, at I skulle være os elskelige Jens Ulfstand, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Baahuus, hørige, lydige og følgagtige, vore og Rigens Fiender at afvende, desligeste Vagt at holde og i andre Maade Eder at lade bruge, naar

for^ne Jens Ulfstand Eder tilsagde, da forfare vi, at en Part af Eder lade sig bevise fast ulydige og forsømmelige. Thi bede vi Eder endnu Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter at holde Vagt og Varetægt, saa og med Eders Vaaben og Værger at være tilrede og troligen tilhjælpe at afværge og nedlægge vore og Rigens Fiender og Eders Fædreland at forsvare, bevisendes Eder i alle Maader som troe og lydige Undersaatter. Vi ville igjen være Eder en naadigste Herre og Koning og Eders Gavn og Bedste vide og ramme. Findes Nogen ulydige og herudinden forsømmelig, da ville vi derover lade straffe uden al Naade. Nyborg 16 Decbr. 1564. T. VIII. 184. Afskr. II. 272.

Om Sildefiskendet i Marstrand.

Fr. II. Hilse Eder alle Indlændiske og Udlændiske, som nu have besøgt Sildefiskend for vor Kjøbstad Marstrand, med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, at vore Fiender de Svenske have gjort Anslag paa for^ne Fiskeleier, og agte at ville uforseendes overraske Eder og Eders medhavendes Gods plyndre og borttage, hvorfor vi Eder med dette vort Brev ville have advaret, at I kunne have Eders Sag udi Agt og Eders Gods udi god Forvaring, om Noget hastigt paakommer. Sammeledes bede vi Eder Alle og hver særdeles, at naar I med Eders Vare løbe derfra, at I da løbe hjem, hver til sit igjen eller til de Steder og udi de Havne, som I kunne ligge sikker for Fienderne, og ikke begive Eder udi nogen de smaae Havne under Halland, der som Fienderne Eder kunde overfalde, eller Eders Vare skulde komme dem til Bedste. Findes nogen enten Indlændske eller Udlændske, som modvillige løbe Fienderne udi Hænderne paa de Steder, som Fare er paafærde, eller og handler og kjøbslaaer med dem og afhænder til dem enten Sild, Salt eller andre Vare, da ville vi alvorligen derover lade straffe. Nyborg 16 Decbr. 1564. T. VIII. 182. Afskr. II. 273.

Til Michel Zelle, Tolder udi Marstrand.

Fr. II. Vid, at vi have forfaret, at de Svenske skulle have gjort Anslag paa Marstrand, det Fiskeri der sammesteds at forstyrre, og derfor have vi ladet vort aabne Brev udgaae til alle, som samme Fiskende besøgt have, at de derfor kunde vide at tage vare, hvilket Brev vi dig herhos tilskikke, bedendes dig og ville, at du samme vort Brev strax for dem

lader forkynde; sammeledes at du tilsiger menige Mand, som der forsamlet er, at Ingen af dem skulde løbe ind i de smaae Havne under Halland eller andensteds, som Fare kan være for Fienderne, paa det Sild, Salt og andet, hvad de have med at fare, ikke skulde komme Fienderne tilbedste, desligeste at Ingen hverken vore Undersaatter eller Fremmede skulde sælge eller i andre Maade afhænde enten Sild, Salt eller andre Vare til Fienderne under den Straf, som vedbør; og dersom Fienderne understaae dem at gjøre noget Indfald, at du da med det Folk du hos dig har og der forsamlet er, gjør Eders Bedste dem at modstaae og i alle Maade dig bevise, som vi dig tiltroer. Nyborg 16 Decbr. 1564. T. VIII. 184. Afskr. II. 274.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. Vid, at som du lader give tilkjende, at de Svenske skulle ville gjøre Anslag paa Marstrand, det Fiskeri der sammesteds at forstyrre, thi bede vi dig og ville, at dersom du fornemmer, de deres Tog did paa ville foretage, at du da gjør din største Flid saa meget mest muligt er, det at forekomme og afværge; vi skikke dig herhos vort aabne Brev til Almuen, eftersom du tilforn begjeret har, at de skulle være dig bestandige og følgagtige; du vilt dig udi de og alle andre Maade villige og uspart lade finde, eftersom vi dig tiltroer. Nyborg 16 Decbr. 1564. T. VIII. 185. Afskr. II. 275.

Herr All fik Brev paa noget geistligt Gods.

Fr. II. G. a. v., at efterdi der vaccerer noget Gods udi Oslo Domkirke, som ligger til Jomfru Marie Tiders Alter, sammeledes St. Martini Alters Gods, som Hr. Jacob Jenssøn sidst udi Værge havde, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at denne Brevviser Herr All, Feldtprædiker under vor Ritmester os elskelige Jørgen Marsvins Fane, maa fange forne Gods, som ligger til Jomfru Marie Tiders Alter og til St. Martini Alter, og det siden have, nyde, bruge og beholde med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undertaget, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at naar han ikke hos vor Ritmester for en Prædikanter eller studerer hos noget Universitet, da skal han residere og boe hos Oslo Domkirke. Cum claus. consv. Nyborg 17 Decbr. 1564. R. VIII. 544. Afskr. II. 747.

1565.

Jørgen Pederssøn fik Lagmands Bestilling.

Fr. II. G. a. v., at efterdi Severin Pederssøn [Skriver], Lagmand udi Throndhjem, ikke kan længer for hans Alderdom og Svagheds Skyld forestaae hans Lagmands Befaling, og derfor har sagt sig der af med, da have vi tiltroet og befalet, og nu med dette vort aabne Brev tiltroe og befale denne Brevviser Jørgen Pederssøn at være Lagmand udi forn.e Throndhjem, og der at hjælpe hver Mand, som ham for Dom hænder fore at komme, hvis Norges Lov og Ret er; skal han og til hans Underholdning mue have, nyde, bruge og beholde den Rente og Rettighed, som forn.e Severin Pederssøn før ham paa hans Embedsvegne havt har, og skal han troligen og med al Flid have Opseende, at vor og Kronens Ret og Rettighed udi ingen Maade nederslaaes eller fordølges. Thi bede vi og byde alle vore Undersaatter, Riddersmændsmænd, Borgere, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt forn.e Throndhjem Lagmandsdom, at I rette Eder efter herefter at holde forn.e Jørgen Pederssøn for Eders Lagmand og søge Eders Ret hos ham, [givendes ham] hvis Rente og Rettighed, som I Eders Lagmand pligtig er; han skal igjen hjælpe Eder alle og hver særdeles, som ham for Dom hænder at forekomme, saa meget som Lov og Ret er. Sorø 4 Januar 1565. R. VIII. 545. Afskr. II. 747.

Til Herluf Skave, Embedsmand paa Steenvigsholm.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os er tilhændekommet din Skrivelse, paa vor Gaard udi Throndhjem den 29 Novbr. 1564 udskrevet, og hvis du tilkjendegiver om vore Knegte, som der hos dig tilstede er, hvorledes du og vor Høvedsmand Jacob Wintze med dem handlet har, have vi forstandet, og som du begjerer, at vi dig vor Vilje ville lade vide, hure du dig efter de 3 Maaneders Udgang med forn.e Knegte forholde skal, synes os bedst være efter denne Tids Leilighed, saa og efterdi vi ikke kunne derfra ombære Knegtene, at du med forn.e vor Høvedsmand Jacob Wintze fremdeles handler med dem, at de blive udi Tjenesten for Mands [Maaneds] Besolding, og derudinden vider og rammer vort Gavn og Bedste, saameget mest muligt er; sammeledes ere vi tilfreds, at du med Jacob Wintze gjører Fændriken en Besoldinge, hvad ham om Maaneden skal gives.

Vi have herhos tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at han dig skal forskaffe Pendinge, Klæde og anden Deel til Knegtene, det meste han kan afstedkomme, eftersom du ham om tilskrivendes vorder. Som du og formelder om de Bønder udi Sundmøre og Romsdalen, da vil det ikke være raadeligt i denne Tid paa det skarpeste med dem at handle; du vilt derfor bruge de bedste Middel, hure du med dem kan komme overeens. Vi skikke dig vort Brev til forne vore Undersaatter, hvilket du efter Leilighed kan lade forkynde for dem. Desligeste som du giver tilkjende, at du har fanget vor Skrivelse, at du dig paa vort Slot Steenvigsholm skulde lade finde, om Noget paakomme etc., da har du tilforn nogen Tid siden forleden ogsaa derom tilskrevet os dit Betænkende, og hvad du og Jacob Wintze derom forfaret have, hvorpaa vi da strax skrev dig tilbage igjen vor Mening, som og Svar paa hvis andre Ærinde du os samme Tid tilskrevet har; forsee os, at samme Brev er dig tilhændekommet; dersom og forne vore Breve ikke skulle være dig tilkommet, skikke vi dig her indlagte Copier af hvis vi dig da tilskrevet have, at du endnu deraf vor Vilje og Mening forfare kan, og hvad vi paa den Tid til Antvort paa forne din Skrivelse givet har. Du gav og tilkjende samme Tid, at Almuen, saa og Borgerne ikke ville tage vor Mynt Klippinge for fulde, hvorfor vi ogsaa da tilskikket dig vort aabne Brev derom, og efterdi Tvivl er, om Brevene ere fremkomne, skikke vi dig endnu vort aabne Brev om Mynten, at du det, naar og hvor Behov gjøres, kan lade forkynde. Og som du melder i din Skrivelse, at Jacob Wintze, Svart Hans saa og Lieutenanten og Feldtvebelen have ladet dem underdanigst godvillig finde udi vor Tjeneste og vort Bedste hjulpet forfremme, saa meget dem muligt har været, da have vi det gjerne formærket, og ville saadan deres Trovillighed med al Naade bekjende. Vi have og tilskrevet dem samtligen og skikke dig derhos samme vort Brev, bedendes dig og ville, at du dem det overantvorder, og du Alting i den Landsende vil lade dig være befalet, og i alle Maade vort og Rigens Gavn og Bedste vide og ramme, eftersom vi dig tiltroer. Dertil ville vi os visseligen forlade. Sorø 5 Januar 1565. T. VIII. 200. Afskr. II. 276.

Til Bønderne i Romsdalen og Sundmøre.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Bønder og

menige Almue, som bygge og boe over alt Romsdalen og Sundmøre, med Gud og vor Naade. Vider, at vi forfare, at vore og Rigens Fiender de Svenske dem skulle lade forlyde, at de der ind udi Landet agte at gjøre Indfald, hvorfor vil være fornøden med Alting at have god flittig Opseende; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter at være os elskelige Herluf Skave, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, hørige, lydige og følgagtige, og med Eders Vaaben og Værger giver Eder paa de Steder, han Eder tilsigendes vorder, og siden troligen tilhjælper vore og Rigens Fiender at gjøre Modstand, Afbræk og Nederlag, og i alle Maader Eder beviser, som troe, lydige og villige Undersaatter pligtige ere; vi ville igjen vide og ramme Eders Gavn og Bedste og være Eder alle og hver særdeles en naadigst Herre og Konning. Sorø 5 Januar 1565. T. VIII. 202. Afskr. II. 278.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. Vider, at vi forfare, at os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, skal have Mangel for Pendinge til de vore tydske Knegte, som han der hos sig har; thi bede vi Eder og begjere, at I ville gjøre Eders Flid at forskaffe ham til samme Knegtes Besoldinge Pendinge, Klæde og anden Deel, hvis I kunne afstedkomme, og han Eder derom tilskrivendes vorder. Sorø 5 Januar 1565. T. VIII. 202. Afskr. II. 278.

Til Hr. Magnus Gyldenstjerne.

Fr. II. Vider, at hvis os elskelige Jens Kaas, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Elfsborg, os udi sin Skrivelse ladet give tilkjende, have I af hosliggendes Brev, som vi Eder tilskikke, al Leiligheden at forfare, og som han melder om Marstrand, Viken, Indland og Halland og hvad de Svenskes Anslag derom er, da bede vi Eder og begjere, at I med de andre vore Raad, som der tilstede ere, Altingest ville afværge og beraadslaae, hvad dertil er at gjøre og foretage. Og som han beklager, at han har Brøst synderligen for Humle og Brød, og vi forfare, at I allerede have forskikket til ham nogen Humle, bede vi Eder og begjere, at I ville gjøre Eders største Flid, at I kunde forskaffe ham nogen Læster Brød af det, vi have der liggendes for Slottet, saa at dermed maatte blive undsat. Sammeledes eftersom Johan Falkener Eder tilskriver og begjerer at vide, om vi til vore Skibe behøve nogen Anker eller anden

Deel, at det da med det første maatte gives ham tilkjende, da bede vi Eder og begjere, at I strax derom ville med vor Admiral lade forhøre al Besked, og siden derom Alting bestille, eftersom vi Eder tiltroer, og I vide os magtpaaligger. Sorø 6 Januar 1565. T. VIII. 202. Afskr. II. 279.

Til Lensmændene udi Norge.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi agte strax paa Foraaret at lade udruste vore Orlogsskibe udi Søen, og til des Behov behøve et mærkeligt Antal Baadsmænd; thi bede vi dig og ville, at du strax, anseendes dette vort Brev, udskriver af dit Len N. gode Baadsmænd, og dem til Skibs forskikker til vort Slot Kjøbenhavn til os elskelige Herluf Trolle, vor Mand, Raad og Admiral, saa de visseligen ere der tilstede inden Paaskedag førstk. [22 April] i det allerseneste; han skal give dem videre Besked, hvorefter de dem rette skulle (og ere vi tilfreds, at du udtager af ugifte Karle og andre, som ikke sidde for Skattejorde, paa det Skattebønderne mue blive forskaanet, dog hvor ikke saa mange findes, at da og af Skattebønderne udtages, saa at forne Tal bliver fuldt, eftersom forskrevet staaer). Vi ville lade give dem til Besolding om Maaneden, hver god Baadsmand 4 Gylden, saa det skal blive dem uden Skade, og hvilke som begjere Forlov og ikke længer ville tjene, skulle om Høsten blive forløvede; at du derfor vilde have god Indseende med, at vi mue bekomme de Folk, som er og vi kunne være tjent med, og skulle de Baadsmænd, som udi forgangen Aar fanget Pasbord, at skulle igjen komme, og med indregnes udi samme Tal og til bestemte Tid fremskikkes. Sorø 14 Januar 1565. T. VIII. 207. Afskr. II. 280.

Register og Fortegnelse paa Baadsmænd, Skippere og Styremænd, som Lensmændene og Stæderne udi Norge skulle udskrive:

Christiern Munk	af sit Len	50	gode	Baadsmænd.
Christopher Mogenssøn	—	20	—	—
Hans Lauritssøn	—	20	—	—
Fru Sophie [Lykke]	—	50	—	—
Olaf Kalips	—	6	—	—
Mogens Pederssøn	—	40	—	—
Peder Hvitfeldt	—	50	—	—
Baahuus Len	—	50	—	—
Bergenhuus Len	—	50	—	—
Olso	6 Skippere,	50	—	—

Tunsberg By . 4 Skippere, 30 gode Baadsmænd.
Sarpsborg . . 2 Skippere, 20 — —
Bergens By . . 6 Skippere. T. VIII. 208. Afskr. II. 281.

Laurits Olssøn [Green] udi Viken og Baahuus Len, Mads Thorbenssøn i Agershuus Len, Pros Lauritssøn [Hørby], Lagmand i Oslo, Franke Lauritssøn, Borger i Tunsberg, fik Breve at skulle udi Lensmændenes Fraværelse, efterdi de ikke kunne komme selv fra Slottet, udtage hvis Baadsmænd, Lensmændene i foregaaende Brev fik Befaling om. Sorø 15 Januar 1565. T. VIII. 210. Afskr. II. 282.

Erik Rosenkrands paa Bergenhuus fik Brev at skulle paa Foraaret, naar Skibene kunne segle, forskikke til Kjøbenhavn de to Kongens Skibe der ligge, og der udskikke hvis Hvalspek, Sælspek, Fisk og anden ædende Vare, som han mest kan aflade; paa samme Skibe skal han og nedsende de Skibsfolk, som deromkring ere udskrevne til Kongens Behov. Fredriksborg 24 Januar 1565. T. VIII. 216. Afskr. II. 282.

Ligeledes fik Christiern Munk Brev, i det Oslo Skib at indskibe hvis Deler, Tjære og anden Deel, han har faaet Kongens Brev om, og desuden de Skibsfolk, som der skal udgjøres til Kongens Behov. Dat. u. s. ibid.

Peder Hvitfeldt eller hans Foged i Nedenes Len fik Brev at lade hugge og nedføre til Stranden 100 Egebjelker, de længste og bedste, der ere at bekomme, hvilke Bjelker Kongen havde undt og givet Hertug Adolph af Holsten. Fredriksborg 30 Januar 1565. T. VIII. 219. Afskr. II. 282.

Paul Stigssøn fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Paul Stigssøn, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Land Island, har beret for os, at han nogen Tid siden forleden har forhandlet hos hans Farbroder Otte Stigssøn, saa han har opladt ham det vort og Norges Krones Len Nordfjord, som han havde Livsbrev paa, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Paul Stigssøn maa samme Nordfjord Len strax bekomme og det have, nyde, bruge og beholde med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, eftersom forne Otte Stigssøn dertil udi Værge havde, fri uden Afgift til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa [o. s. v. som ovenf. S. 367]. Kjøbenhavn 5 Februar 1565. R. VIII. 546. Afskr. II. 748.

Til Menigheden paa Færø.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære, troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe paa vort Land Færø, med Gud og vor Naade. Vider, at som I udi Eders Supplikats til os giver tilkjende, at I har bekommet vore Breve om en Hjælp at udgive til os, og I for Eders Armods Skyld underdanigst begjerer, at vi paa nogen Tid end Eder dermed omdrage ville, da have vi saadanne Eders underdanigste Begjering og Landsens Leilighed anseet, og paa det I igjen kunne komme til Næring og Bjæring, naadigst undt og tilladt, at I mue blive forskaanet med samme Hjælp at udgive, til saalænge I videre Besked derom fra os bekommendes vorder; dog saa at I Eder imod os udi al underdanigst Troskab beviser, og naar vi udi Fremtiden Eder med vort Brev besøger, at I da som andre Rigsindbyggere udi alle Maade lader Eder godvillige og lydige findes; dertil vi os visseligen ville forlade. Byringe [Kloster i Skaane] 5 Marts 1565. T. VIII. 236. Afskr. II. 283.

Anders Jude, Borger i Kjøbenhavn, fik Brev at maatte besøge to Havne Reffuit og Stappen for Vesten paa Island. Byringe 5 Marts 1565. R. VIII. 547. Afskr. II. 749.

Gert Bomhoffuer fik Brev at maatte besegle 3 Havne paa Island. Byringe 16 Marts 1565. R. VIII. 547. Afskr. II. 749.

Frants Friis fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vor Undersaat og Borger udi vor Stad Hamborg, Frants Friis, har ladet berette for os, hvorledes at han udi nogre Aar med hans Medreder har besøgt vort og Norges Krones Len Lister Len, og der sammesteds med vore Undersaatter handlet og vandlet, til nogen Tid siden forleden Fru Sophie Hardenberg det har forbudt, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Frants Friis og hans Medredere maa igjen med hans Skib og Gods besøge forne Lister Len og med vore Undersaatter der sammesteds handle og vandle, kjøbe og sælge, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han aarligen til gode Rede skal udgive til os og Kronen slig Told og anden Rettighed, som han af Rette pligtig er, og i alle Maade vide og ramme vort og vore Rigers Gavn og Bedste. Cum inhib. solita. Byringe 23 Marts 1565. R. VIII. 548. Afskr. II. 750.

Bente Nilssøn fik Brev paa Kronens Gaard Vik udi Fjere

Sogn i Nedenes Len, skylder aarlig 4 Huder, mod sædvanlig Afgift. Cum claus. consvet. Lund 27 Marts 1565. R. VIII. 548. Afskr. II. 750.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse og deraf forstandet, hvad Fienderne der for Slottet udret har, og eftersom du giver tilkjende, hvad Brøst der er paa Slottet for Fetalie og anden Deel, have vi strax tilskrevet os elskelige Hr. Magnus Gyldenstjerne, Statholder paa vort Slot Kjøbenhavn, og andre vore Raad der sammesteds, at de ville finde Raad og flye dig hvis du behov har, saameget mest er tilfange, og forsee os, at du, det allerførste muligt er, det bekommendes vorder; bedendes dig og begjere, at du herefter, som du hertil gjort har, med Alting har flittig Opseende og udi alle Maade dig som en ærlig Mand holder og skikker, derpaa vi ingen Tvivl have; vi ville saadanne din tro Tjeneste naadigst bekjende og belønne og med Guds Hjælp snart komme dig til Undsætning, saa det ingen Nød skal have. Byringe 28 Marts 1565. T. VIII. 260. Afskr. II. 284.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at som I uden Tvivl hørt have, at de Svenske paa det ny have været indfaldet udi Throndhjems Len og understandet dem Noget at udrette, dog Gud almægtigste gav Naaden, at vort Folk slog dem tilbage igjen, hvorfor og paa det at Fienderne ikke uforvarendes skulle gjøre der noget ydermere Tog ind, vore Undersaatter at overfalde, ere vi foraarsaget, der at holde nogen tydske Knegte, som med vore egne Undersaatter kunne gjøre Fienderne Modstand; saa forfare vi af vor Lensmands der sammesteds Skrivelse, at han skal have stor Brøst for Pendinge til Knegterne at besolde, saa og for Proviant, desligeste for Krud og Lod at bruge mod Fienderne, og er derfor begjerendes dermed at maatte blive undsat; da efterdi at det vil falde os fast besværligt her af Riget den lange Vei did at forskikke, hvad der skal paaholdes, bede vi Eder og begjere, at I ville lade Eder denne Bestilling være befalet, og paa vore Vegne forskaffe for^{ne} vor Lensmand os elskelige Herluf Skave Pendinge til for^{ne} Knegtes Besolding, desligeste Fetalie, Krud, Lod og anden Deel, hvis behov gjøres, sammeledes at I tilsiger de næste derhos omliggendes Len, at de med Folk kommer de andre vore Undersaatter udi Thrond-

hjems Stift til Hjælp og Undsætning, Fienderne at afværge, og at de ogsaa med Gjengjerd og i andre Maade, hvis muligt er, gjøre Tilføring til Krigsfolket, saa at Fienderne saameget desbedre maa gjøres Modstand. Desligeste som Eder vitterligt er om den Seilads, de Engelske og andre dem foretage, vort Slot Vardøhuus forover og did ud i Rusland, da bede vi Eder og begjere, at I derom ville betænke, hvad dertil kan gjøres, og Eders største Flid forvende, at samme Seilads maatte blive forhindret. Lundegaard 31 Marts 1565. T. VIII. 262. Afskr. II. 284.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse, den 10 Januar dateret, hvorudinden du formelder, at det ikke er raadeligt vore tydske Knegte, som hos dig ere, at forløve, og seer for gødt at dem maatte gives Monats Pendinge, da ere vi ikke tilsinds dem at forløve, men have tilforn (ovenf. S. 439) tilskrevet dig herom, at du med Høvedsmændene skulde handle med samme Knegte, hure I bedst kunne os til Gavn, bedendes dig endnu og ville, at du Alting betænker, hure det os gavnligst kan bestilles og det saa forhandle, eftersom vi dig tiltroer. Lund 1 April 1565. T. VIII. 263. Afskr. II. 286.

Til Herluf Skave, Embedsmand paa Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi udi Dag have bekommet din Skrivelse, som er af Throndhjem udskrevet den 20 Decbr. 1564, hvorudi du giver tilkjende om det Indfald, som Fienderne samme Maaned gjort have der over Fjeldet, og hvoı det sig dermed har forløbet, saa og at Knegtene have svoret at tjene for Maanedspendinge, eftersom din Skrivelse ydermere formelder, da have vi gjerne fornummet, at Gud almægtigste har givet Lykken, at Fienderne ere tilbageslagne, betakke dig naadigst for din Flid, bedendes dig og begjere, at du med vor Høvedsmand os elskelige Jochim Winssen [Jacob Wintze] fremdeles handler med Knegtene, at de blive udi Tjenesten der oppe hos dig, og ere vi tilfreds, at de blive udi Monats Pendinge, paa det de saa meget villigere ville lade dem bruge mod Fienderne. Vi skikke dig herhos vort Brev og Skrivelse til os elskelige Erik Rosenkrands, at han skal forstrække dig Pendinge til at besolde Knegtene med, saa og flye dig Folk, Lod, Krud, Proviant og anden Deel, hvis du af ham begjerer, desligeste at han skal forskaffet, at de næste omliggendes Len skulle komme dig til

Hjælp med Folk og Gjengjærd, hvilket Brev du ham med det Første kan tilskikke, og derhos skrive ham til ydermere din Leilighed, og hvad du har fornøden. Du vilt og Alting der bestille og saa udrette, eftersom vi dig tiltroer. Lund 1 April 1565. T. VIII. 263. Afskr. II. 286.

Ærinde og Bestilling, som Paul Stigssøn havde Befaling at udrette paa Island. Lund 13 April 1565. R. VIII. 549. Afskr. II. 751.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse, og hvis du begjer, skal med det første udrettes, og have vi det allerede ladet forordinere baade til Land og Vand, bedendes dig og begjere, at du i alle Maade dig som en ærlig Mand, eftersom du hertil gjort har, beviser. Vi ville med Guds Hjælp med det allerførste komme dig til Undsætning, saa det aldeles ingen Nød skal have, og Fienderne dig med længere Beleiring ikke skulle bekymre. Dertil du dig skal have at forlade. Lund 20 April 1565. T. VIII. 263. Afskr. II. 287.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi udi disse Dage have forfaret, at de Svenske paa ny have været for Steenvigsholm og for Throndhjem, og vort Folk har dem tilbageslaget, og at de endnu skulle ligge der paa Jemteland, og naar de see deres Tid, skulle de der igjen indfalde, hvorfor vi foraarsages der at holde fremmede Krigsfolk, som med vore egne Undersaatter kunne gjøre Fienderne Modstand, da, efterdi vi tilforn have Eder tilskrevet (ovenfor S. 450), at I vilde forskaffe os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener, Pendinge til at besolde og betale Knegtene med, saa og Krud og Lod og anden Deel, hvis han behov har, desligeste Proviant til Folket, eftersom han Eder tilsigendes vorder, anseendes at det vil falde fast besværligt Altingest, hvis der behov gjøres, herfra den lange Vei did op at forskikke, bede vi Eder endnu og begjere, at I derudinden ville være fortænkt og bestille det saa, at forne Herluf Skave vist maa bekomme Undsætning med hvis han har behov, eftersom forskrevet staar. Sammeledes at I lader det og forskaffe, at af Nordlandene maatte gjøres Tilføring til Throndhjem med Fetalie, efterdi Undersaatterne der ingen Besværing hertil havt have, og at vore Undersaatter, Bønderne udi næste omliggendes Len, tilhjælpe med vort Krigsfolk udi

Throndhjem at gjøre Fienderne Modstand, og at I Alting ville bestille, som vi Eder tiltroer, og I vide magtpaaligger, hvortil vi os visseligen ville forlade. Lund 26 April 1565. T. VIII. 274. Afskr. II. 288.

Til Herluf Skave paa Steenvigsholm.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu have forfaret af din Skrivelse, som du hid ned skrevet har, hvilke Breve er dateret Throndhjem den 26 Marts, hvorledes at Fienderne paa det ny have været der for Slottet og for Byen, og Gud har givet Lykken, at de igjen ere blevet afslagne og tilbagejaget, og som du formelder om vore Knegte, som du der hos dig har, og om deres Besolding etc., da have vi herfra den 1ste Dag udi denne Maaned skrevet dig til, at du og vor Høvedsmand Jacob Wintze fremdeles med Knegtene ville handle, at de paa Monatspendinge blive udi Tjeneste, og derhos tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands, at han skal flye dig Pendinge til at besolde dem med, desligeste forskaffe dig Krud, Lod, Underholdinge til Folket, saa og at Bønderne udi Nordlandene gjør dig Tilføring til Knegtene, og at de udi næste omliggendes Len boendes skulle tilhjælpe at gjøre Fienderne Modstand, naar tilsiges, hvilke Breve og Besked vi forsee os ere dig nu tilhændekommet; bedendes dig endnu og begjere, at du udi alle Maade, eftersom vi dig tiltroer, dig vil forholde og Alting udrette, som du kan tænke os og Riget er gavnligst; vi skikke dig endnu herhos et Brev, som vi forne Erik Rosenkrands tilskrevet har, hvilket du ham kan tilskikke og siden hos ham lade fordre, hvis du behov har. Lund 26 April 1565. T. VIII. 275. Afskr. II. 289.

Til Hr. Magnus Gyldenstjerne, Johan Friis, Børge Trolle, Herluf Trolle og Jochim Beck.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at denne Brevviser Simon Carnellis, Henrik Frantssøns Tjener, til Amsterdam, har til os suppliceret og givet tilkjende, hvorledes at han for nogen forleden Tid til vort Slot Baahuus's Behov har solgt os elskelige Jens Ulfstand, vor Mand, Tjener og Embedsmand der sammesteds, 100 Tønder Rug, Tønden for 2 Daler, og forne Henrik Frantssøn har ved hans Bud Gert Willumssøn forhvervet vort Brev til forne Jens Ulfstand om hans Betaling for samme Rug, og forne Simon Carnellis er affærdiget med samme Brev til forne Jens Ulfstand, og efterdi Slottet er beleiret, kan han ikke

komme did med sin Betaling at fordre, og derfor underdanigst begjerer sin Betaling her udi Riget at maatte bekomme, eftersom I af hosliggendes Supplicats og Breve ydermere har at forfare; thi bede vi Eder og befale, at I derom ville forfare Leiligheden, og siden forskaffet saa, at forne Henrik Frantssøns Fuldmægtige maa blive tilfredsstillet for samme Rug. Vi forfare, at han skal være tilfreds at tage for hans Betaling Korn eller andre Vare, eftersom I med ham kunde forenes; I ville derudinden ramme vort Gavn, som vi Eder tiltroer. Lund 2 Mai 1565. T. VIII. 279. Afskr. II. 289.

Christopher Mogenssøn [Hardingmand] fik Kvittants for den visse og uvisse Rente, han efter sit Forleningsbrev var pligtig at betale Kronen af Rygge, Aabygge, Raade og Ide Skibreder, fra det første han fik forne Len af os paa Regnskab, og til han bekom vort nye Forleningsbrev paa samme Len. (jfr. S. 359 og 440). Kjøbenhavn 17 Mai 1565. R. VIII. 555. Afskr. II. 752.

Laurits Hummer fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Laurits Hummer, vor Mand og Tjener, har lovet og tilsagt sig udi vor og Rigens Tjeneste troligt og med al Flid at ville lade bruge, vort og Rigens Gavn og Bedste udi alle Maade vide og ramme, og vor Skade og Fordærv af hans yderste Magt afvende, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Laurits Hummer maa bekomme det første Kannikedom, der vaccerer og ledigt bliver udi vort Rige Norge, dog at han skal give sig til os, og da ville vi lade antvorde ham derpaa vort Brev. Kjøbenhavn 17 Mai 1565. R. VIII. 555. Afskr. II. 753.

Til Borgemestere, Raadmænd og menige Almue i Oslo.

Fr. II. V. G. t. Vi have bekommet Eders Skrivelse, hvorudi I Eder besvære at udgjøre det Orlogsskib, vi Eder om have ladet tilsige, og derfor underdanigst begjere, at vi Eder dermed ville forskaane; da have vi naadigst betænkt Eders Besværing, og ville paa denne Tid med Eder omdrage forne Skib at udrede. Vi have og naadigst til Tanke taget de 30 Læster Tjære, som I os til vore Skibes Udredning forærer, bedendes Eder og begjere, at I udi alle Maade Eder godvillige ville lade finde, og efter os elskelige Christiern Munks, vor Mands og Tjeners, Underviisning lader udflye nogen smaa Jagter, Baade

og store Espinge, dermed Fienderne kunne gjøres Afbræk, hvor og naar behov gjøres for Elfsborg, Baahuus og andensteds, og i slig og andre Maade Eder som troe, lydige Undersaatter godvillig lade finde, eftersom vi Eder tiltroer. Vi ville igjen være Eder en naadigst Herre og Konning. Kjøbenhavn 18 Mai 1565. T. VIII. 291. Afskr. II. 290.

Mogens Thorbensøn fik Brev paa det Kannikedom, som nu udi Oslo Domkirke vaccerer, og ledigt er efter Erik Mogenssøn. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 19 Mai 1565. R. VIII. 555. Afskr. II. 754.

Thure Hummer fik Brev paa det Kannikedom udi Hamer Domkirke, som er ledigt efter Erik Mogenssøn. Kjøbenhavn 19 Mai 1565. R. VIII. 556. Afskr. II. 754.

Hr. Nils Olssøn fik Brev paa et Kannikedom udi Oslo Domkirke, som vaccerer efter Hr. Nils Knudssøn, dog saa han skal strax residere hos Domkirken. Kjøbenhavn 19 Mai 1565. R. VIII. 556. Afskr. II. 754.

Oluf Calips fik Kanslers Bestilling.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, er udi vor og Rigens Tjeneste forhindret, og derfor ikke kan tilstede være at forestaae hans Befaling udi vort Rige Norge, og paa det vore Undersaatter der sammesteds ikke længer skulle holdes fra deres Ret, og at hver maatte vederfares hvad Lov og Ret er, da have vi tiltroet og befalet, og nu med dette vort aabne Brev tiltro og befale os elskelige Oluf Calips, vor Mand og Tjener, at være Rigens Kansler udi Norge, til saalænge forne Peder Hvitfeldt igjen kommer af den Bestilling, han nu udi er; og skal han hjælpe hver Mand, som for ham kommendes vorder for Dom, Lov og Ret, ei anseendes Vild, Venskab, Gunst, Gave, Frændskab eller nogen anden Vild, men aleneste Guds Retfærdighed. Bedendes og bydendes alle vore Undersaatter der sammesteds, Riddersmændsmænd, Borgere, Bønder og alle Andre, at I holde forne Oluf Calips for vor Rigens Kansler og hos ham søge Eders Ret, udi hvis I hveranden have til at tale i de Sager, som bør at forhandles hos Rigens Kansler, til saalænge forne Peder Hvitfeldt igjen tilstede kommendes vorder. Kjøbenhavn 22 Mai 1565. R. VIII. 556. Afskr. II. 754.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at denne Brevviser, os elskelige,

hæderlig og høilærde Mand, Doctor Jens Skjelderup, Superintendent udi Bergens Stift, har været hos os og givet tilkjende, hvorledes at ham skal være bevilget udi det Brev, ham af vor kjære Herre Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, paa hans Underholdning givet er, at han aarligen skal have af den Eng, til Munkeliv Kloster har hørt, saa meget han kan føde 2 Heste og 8 Kjør med, hvilket ham hertil ikke er udlagt. Sammeledes beretter han, at det Kloster, hvorudi han har hans Vaaning, er saa stort og vidt begrebet, at det er ham umuligt ved Magt at holde, befrygter sig derfor, at han og hans Arvinge skulle komme udi Skade, om der tales paa i Fremtiden, at Klosteret forfalder, eftersom han Eder ydermere berette kan; thi bede vi Eder og begjere, at I lader udlægge ham den Eng, som forne hans Brev omformelder. Desligeste at I lader forvisse ham saa mange af de Huse udi Graabrødre Kloster, som han kan have en bekvem og en god Værelse udi, og dertil saamegen Plads og Rum, som ham behov gjøres, hvilket altid herefter kan blive til en Superintendents Residentse, og dersom nogen Brøst findes paa Husene, at I da lader dem færdig gjøre, og dermed siden Eder forholder, eftersom Ordinantsen udviser; hvis Brøst nu findes paa Klosteret, have vi med forne Doctor Jens Skjelderup omdraget, saa at han eller hans Arvinge ikke skulle stande derfor til Rette. Kjøbenhavn 23 Mai 1565. — Seddel: Sammeledes, dersom der ikke findes til Munkeliv Kloster saa meget Eng, som ham kan udlægges til at underholde 8 Kjør og 2 Heste med, at I da ville finde Raad og udlægge ham saa meget paa et andet Sted, saa det Brev, høimeldte vor kjære salig Herre Fader ham derpaa givet har, maa blive ham fuldgjort. Datum ut in literis. T. VIII. 295. Afskr. II. 291.

Doctor Jens Skjelderup fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige, hæderlige Mand Doctor Jens Skjelderup, Superintendent udi Bergens Stift, for os har beret, hvorledes at der han er kommet díd til Norge, er ham foreviist hans Superintent-Residents at skulle have udi et Kloster der i Byen, hvilket skal være stort begrebet og mange Huse derpaa, saa det ikke staaer ham til ved Magt at holde, og befrygter sig, at naar han er død og afgaaer, skal hans Arvinge tiltales og efter Norges Lov trænges til at staae til Rette for hvis Brøst, som findes paa samme Kloster; da have vi befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad

og Embedsmand paa Bergenhuus, at skulle ham forvise saa mange af de Huse udi forne Kloster, som han kan have en god bekvem Værelse udi, hvilke altid herefter maa og skal blive til en Superintendents Vaaning og Residents, og skal samme Residents siden bygges og ved Magt holdes efter Ordinantsens Lydelse; og have vi undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Doctor Jens Skjelderup og hans Arvinge skulle være fri for al Tiltale for hvis Brøst, som nu eller herefter kan findes paa forne Kloster. Kjøbenhavn 23 Mai 1565. R. VIII. 557. Afskr. II. 755.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at os elskelige Fru Karen [Knutsdatter Skanke], Christopher Throndssøns [Rustungs] Efterleverske, har ladet give os hendes Armod og Fattigdom tilkjende, og at hun Intet har at underholde sig og hendes Børn med, og derfor begjeret, at vi naadigst ville unde hende Stigtens Rente udi Hardanger, desligeste en Gaard, som ligger udi Oster i Haus Prestegjeld kaldes indre Arne; da efterdi vi ikke vide, hvorledes det har sig med samme Gods, bede vi Eder og begjere, at I derom ville forfare Leiligheden, og dersom samme Gods allerede ikke er Andre forlenet, og vi det fra Slottet kunne ombære, ere vi tilfreds, at hun det udi Forlening maa bekomme og det beholde paa videre Besked uden Afgift; men dersom det er allerede bortforlent eller og ikke kan mistes fra Slottet, da bede vi Eder og begjere, at I udlægger hende udi det Sted nogen Rente, hvoraf hun og hendes Børn kunne have nogen Hjælp til deres Underholdning. Kjøbenhavn 26 Mai 1565. T. VIII. 297. Afsk. II. 292.

Til Nils Stub udi Oslo.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, udi nogne vore og Rigens Bestillinge forhindret er, og derfor ikke kan tilstede være sin Befaling at forestaae, have vi tilskikket os elskelige Oluf Calips at være Rigens Kansler der udi Norge, til saalænge forne Peder Hvitfeldt kommer igjen tilstede; thi bede vi dig og ville, at efterdi du har Rigens Segl udi din Forvaring, at du da dermed Intet forsegler uden forne Oluf Calips Vidskab og Befaling. Kjøbenh. 29 Mai 1565. T. VIII. 299. Afskr. II. 293.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi udi disse Dage have bekommet

din Skrivelse, og som du blandt andet formelder om Rigens Kansler, at det var godt, han var der tilstede, da efterdi vi ham paa denne Tid ikke kunne ombære fra den Bestilling, han nu udi er, have vi tilskikket og befalet os elskelige Oluf Calips, vor Mand og Tjener, at skulle være udi os elskelige Peder Hvitfeldts Fraværelse en Rigens Kansler der udi Norge, og skikke hver Mand Lov og Ret, til saalænge forne Peder Hvitfeldt igjen tilstede kommendes vorder. Som du og giver tilkjende om vor Høvedsmand Gert von Strolens dødelige Afgang, da have vi tilskrevet vor Høvedsmand Cort Blasenap og ham befalet at skulle igjen antage hans Knegte og baade Fenlein lade sig være befalet, eftersom han dig videre berette kan. Som du og giver tilkjende om de Ryttere, som fra den Svenske redne er, og begjerer at vide, om du dem skal tage udi Tjeneste eller lade dem passere etc., da dersom de ville troligen tjene og dem mod Fienderne lade bruge, ere vi tilfreds, at du dem udi Tjeneste annammer. Og bede vi dig og ville, at du med Alting har god flittig Opseende, og i alle Maade vide og ramme vort og Rigens Gavn og Bedste, som vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 2 Juni 1565. T. VIII. 301. Afskr. II. 294.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at siden Domkirken der udi Oslo blev Byens Sognekirke, have Borgerne der sammesteds nedbrudt Kirkegaardens Muur og Stenen borttaget, deres egne Huse dermed at forbygge; og derfor skal nu lægges over Kirkegaarden en Almindevei med mere Uskikkelighed, som skeer Kirken og Religionen til Forargelse; thi bede vi dig og ville, at du derom forfarer Leiligheden, og siden tilholder dem, som samme Kirkegaard afbrudt have, at de den selv opbygge eller og tilhjælpe den igjen færdig at gjøre, saafremt de ikke ville lide derfor videre Tiltale. Sammeledes forfare vi, at de Kanniker, som ikke residere hos Domkirken, gjøre Borgerne der udi Byen til deres Procuratores, hvormed Capitlets Eiendom forkommes og forkrænkes; thi bede vi dig udi lige Maade og ville, at du og derom al Omstændighed forfarer og siden har Indseende med, at det holdes efter Kannikers Forleningsbreve og Capitlets Statuter, og hvilke Kanniker, som ikke residere, at de tage de Kanniker, som boe hos Domkirken, til deres Procuratores og ingen anden. Sammeledes at du har flittig Tilsyn med Kannike-Residentserne der hos Kirken, at de bygges

og ved Hævd holdes, saafremt de, derpaa boe, ikke ville stande tilrette og bedre hvis derpaa skeer; hvorefter du dig kan vide at rette, og lad det ingenlunde. Kjøbenhavn 4 Juni 1565. T. VIII. 302. Afskr. II. 295.

Oluf Calips fik Brev paa vor og Kronens Part af Tienden af Skeberg og Thorsnes Sogne udi Borgesyssel. Kjøbenhavn 4 Juni 1565. R. VIII. 557. Afskr. II. 756.

Mester Jon, som i lang Tid havde tjent Religionen baade her i Riget [ɔ: Danmark], og nu paa 16 Aar været Læsemester udi Oslo, og der af hans yderste Formue læst og lært, hvilken Bestilling han nu paa Grund af hans Alderdom og hans Øines Skrøbelighed ikke kan forestaae, fik Brev paa det første Kannikedom, som vaccerer udi Oslo Domkirke. Kjøbenhavn 4 Juni 1565. R. VIII. 558. Afskr. II. 757.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand og Tjener, har ladet opsætte et Skib der udi Norge, om hvilket vi have handlet med ham, saa han os det har bevilget at mue bekomme, og have vi derfor længe Tid siden affærdiget dem, som samme Skib hid nedføre skulle, dog er det ikke endnu fremkommet, og kunne vi ikke vide, hvad Aarsage dertil er, at dermed saalænge fortøves og det ikke kommer tilstede; thi bede vi dig og ville, at du strax forfarer derom Leiligheden og siden forordinerer dertil gode duelige Karle, saa mange behov gjøres, og samme Skib uden al Fortog forskikker ind for vort Slot Kjøbenhavn, og tag der aldeles ingen Forsømmelse for; thi os der stor Magt paaliggendes er. Fredriksborg 11 Juni 1565. T. VIII. 305. Afskr. II. 296.

Til Mogens Pederssøn [Galt] paa Bratsberg eller hans Foged i hans Fraværelse.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi agte med det første at forskikke en vore Skibe ind udi Langesund efter de store Master, vi der have liggendes; thi bede vi dig og ville, at naar samme Skib did kommendes vorder, at du da strax lader der indskibe forne Master, dertil saa mange Deler, Spirer, Aaretræer, Beggerholt, Baandstager og Brændeved, som Skibet kan bære, og du strax bestiller, at Altingest bliver lagt tilrede, saa at, naar Skibet kommer, at det da strax kan fange sit fulde Lad, og uforsømmeligen komme paa Hjemreisen. Kjøbenhavn 15 Juni 1565. T. VIII. 311. Afskr. II. 296.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du har skrevet hid og givet tilkjende, at der skal ligge saameget Tømmer udi Drammen, som et stort Skib skal kunne drage, hvilket os tilkommer, da have vi affærdiget dette vort Skib efter saameget af samme Tømmer, som det kan føre, bedendes dig derfor og ville, at du af forne Tømmer der lader indskibe saameget Skibet kan bære, dertil det allermeste Bergerholt du kan fange; og hvis af forne Tømmer over bliver, at du det lader ligge tilrede, til der kommer Skibe efter. Desligeste at du lader hugge Beggerholt, det meste du kan bekomme, og i lige Maade lader ligge tilrede, og det ogsaa med forne Tømmer hid forskikker. Sammeledes agte vi med det allerførste at lade skikke vort Skib til Moss efter et Skiblad Tømmer, at du derfor lader lægge tilrede Deler, Beggerholt, Aaretræer og andet Tømmer, saa at, naar Skibet fremkommer, det da strax kunde fange Lad og igjen komme paa Hjemreisen. Kjøbenhavn 15 Juni 1565. T. VIII. 311. Afskr. II. 297.

Til Undersaatterne i Lister.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, som bygge og boe udi Lister Len udi vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have affærdiget denne Brevviser Rasmus Axe did til Eder, og der at skulle udtage til vort Behov nogen Baadsmænd, og dem strax iligen hid ned forskikke; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at hvilke af Eder forne N. i saa Maade til vort Behov udtagendes vorder, at I da strax uden al Forsømmelse rette Eder efter at give Eder hid til vort Slot Kjøbenhavn; her skulle I fange videre Besked af vor Admiral, hvorefter I Eder rette skulle; forne N. skal forskaffe Eder Skib, som Eder skal føre, og en Karl, som Eder skal hid fremfølge, at I derfor rette Eder efter at være følgagtige, naar Eder tilsiges og Eder herudinden som lydige Undersaatter lader befinde, anseendes at os og Riget der stor Magt paaliggendes er. Kjøbenhavn 16 Juni 1565. T. VIII. 312. Afskr. II. 297.

Fru Margrete Throndsdatter[1] fik Brev paa Kronens Gaard Fitje paa Stolen [Stordøen] i Sundhordland fri og uden Afgift. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 16 Juni 1565. R. VIII. 558. Afskr. II. 757.

[1] Jfr. Berg, Underretning om Landværnet S. 315.

Jens Pederssøn fik Brev paa Kronens Gaard Frafjord, som Holger Bagge sidst udi Værge havde, mod sædvanlig Afgift. Kjøbenhavn 18 Juni 1565. R. VIII. 559. Afskr. II. 758. (jfr. S. 418).

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I lader give tilkjende om det tydske Krigsfolk, som vi have liggendes udi Throndhjem og paa Steenvigsholm, og at det allerede har kostet en stor Summa Pendinge og mere det vil gjøre, om de længere skulle fortøve der, saa at der vil falde os fast besværligt dem der længere at holde, see derfor raadeligt og godt at være, at Folket tages igjen udi Aarspendinge, eftersom de tilforn var bestelte, eller og derfra forløves, da ville vi Eder naadigst ikke forholde, at vi have bekommet Skrivelse fra os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener, og han giver tilkjende, at Fienderne have gjort Indfald der udi Lenet, og dersom han ikke havde havt samme Knegte, vilde det standet hardt at drive dem tilbage igjen, og de skulle endnu ligge ham for Døren, saa man ikke veed, naar de falde der ind igjen, hvorfor er at befrygte, at dersom vi saa hastigt og uforseendes førdret Knegterne derfra hid ned, og han ikke havde Folket istedet igjen at gjøre Fienderne Modstand, kunde det komme os til stor Skade, dog dersom der var Raad til, at Bekostningerne kunde forringes, saa vi det gjerne; thi bede vi Eder og begjere, at I vilde tilskrive Herluf Skave og Eders Raad og Betænkende derom tilkjendegive, saa og hans Mening igjen forfare, og siden blive tileens, hure Alting os og Riget til Gavn og Bedste kan bestilles, og dersom I kunne faae Raad til saa meget Folk, som den Ort Lands med forvares kan, da mue I siden bestille, at Knegtene forløves og forskikkes ned til Kjøbenhavn; herom ville I Alting selv ydermere betænke, og i de og andre Maade vort Gavn og Bedste vide og ramme, som vi Eder tiltroer; dertil ville vi os visseligen forlade. Fredriksborg 26 Juni 1565. T. VIII. 320. Afskr. II. 298.

Til Herluf Skave, at Hr. Peder Matssøn har ladet berette for Kongen, hvorledes de Svenske har været udi Herdal Sogn, der som han var Prest, og forne Sogn afbrændt, og er begjerendes, at han igjen maatte forsørges med et andet Sogn der udi Stigtet, og Kongen ham naadigst undt har det første

Sogn, der vaccerer og ledigt bliver. Kjøbenhavn 3 Juli 1565. T. VIII. 327. Afskr. II. 300.

Anders Pederssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Anders Pederssøn, Borgemester udi vor Kjøbstad Bergen, har beret for os, hvorledes at han for nogne forleden Aar har bygget og opsat et Bolværk udenfor hans Gaard der sammesteds efter deres Bylov, hvorpaa de tydske Kjøbmænd paa Bryggen udi Bergen gave Klage udi den Herredag udi Odense. Udi den Afsked, som gik samme Tid imellem Stæderne og de Norske, blev samme Bolværk kjendt ved Magt at skulle blive efter den Doms Lydelse, som derpaa tilforn sagt var, til saalænge det blev med Rette afvunden igjen. Siden den Tid har forne Anders Pederssøn ladet opsætte ovenpaa forne Bolværk et Plankeværk, dermed han haver indhegnet den ene Side paa samme Bolværk, hvorpaa de paa Bryggen klagede og mente, forne Plankeværk imod forne Afsked at være bygget, og finge en Dom derpaa, saa forne Anders Pederssøn samme Plankeværk igjen skulde nedtage, og siden være udi vor og vor elskelige Danmarks Riges Raads Kjendelse, hvis hans Fald skulde være for samme Afskeds Overtrædelse, eftersom den Sag videre forløben er og sig tildraget har. Da efterdi forne Anders Pederssøn har nu været her hos os og sig underdanigen med os derom at ville fordrage og forene, og ingen hans Vederpart var tilstede, som til Sagen kunde svare, saa, efterdi vor Leilighed sig paa denne Tid ikke begiver nogen de Sager at kunne forhandle, have vi naadeligen optaget alle forne Sager, som forne Dom om formelder, uanklaget af begge Parter at skulle opstaae til en Tid, at vor Leilighed sig kan begive, saa vi med forne vore elskelige Rigens Raad kunne samme Sag forhøre udi Rette, og da at gaae derom hvis Lov og Ret er. Kjøbenhavn 3 Juli 1565. R. VIII. 559. Afskr. II. 759.

Laurits Hummer fik Brev paa det Kannikedom udi Oslo Domkirke, som vaccerer efter Laurits Harildssøn. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 18 Juli 1565. R. VIII. 560. Afskr. II. 760.

Daniel Rantzau Øverst og Commissarier finge Brev.

Fr. II. V. s. G. t. Vi have bekommet Eders Skrivelse og deraf forfaret, hure Leiligheden sig begiver med vort Slot Baahuus, at der skal være Brøst for Krigsfolk, Skøt, Krud, Fetalie og anden Deel, og som I give tilkjende, at I have tilskikket og

forordineret Thime Abildgaard med et Fenlein danske Knegte at skulle give sig her ind paa Slottet, da have vi os det naadigst vel ladet befalde, forsee os, Jens Ulfstand sig med samme Knegte vel skal kunne behjælpe, saa det ikke skal gjøres behov mere eller andet Folk did at forordinere, og ikke vide vi heller paa denne Tid nogen Raad til tydske Knegte did at forskikke, det vi og forne Jens Ulfstand have tilskrevet; hvad Skøt belanger, som han beklager sig at have Brøst for, vide vi ham heller ikke at kunne forskaffe, thi vi have det udskikket paa vore Orlogsskibe, og have vi nu ladet forskikke til forne Jens Ulfstand 4 Tønder Slangekrud og 2 Tønder Kjørnekrud; vi ville og lade bestille, at ham mere Krud med det allerførste skal blive tilskikket; og hvad udi Eders Skrivelse formeldes om Proviant til Baahuus, da have vi befalet vor Statholder at skulle finde der Raad til, saa han strax med det første skal blive dermed forsørget. Om Proviant at forskaffe have vi og gjort vor muligste Flid, at I dermed skulle blive forsørget, vi forsee os ikke andet, at I nu dermed skulle være undsat, og ville og fremdeles med al Flid bestille, at Eder skal tilføres det meste muligt er, hvilket vi naadigst Eder ikke ville forholde; vi ville og ikke tvivle, at I jo samtlig ville beraadslaae og nogen Middel foretage, saa at der noget os og Riget til Gavn kan blive udrettet; dertil vi os visseligen ville forholde. Kjøbenh. 19 Juli 1565. T. VIII. 336. Afskr. II. 300.

Til Herremændene, som ligge udi Slotsloven paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid at vi forfare, at I udi denne nærværende Feide skulle have ladet Eder finde der paa vort Slot Baahuus udi Beleiringen, og hos vor Lensmand der sammesteds som gode, troe Adelsmænd Eder holdet, hvorfor vi Eder naadigst betakke, ville og slig Eders underdanige Troskab med al Naade betænke, bedendes Eder og begjere, at I endnu fremdeles Eder med al tro Villighed lader befinde, og som ærlige Mænd vel anstaaer, tilhjælpe vore og Rigens Fiender at afværge, om Noget paakomme, dertil vi os visseligen ville forlade. Kjøbenhavn 19 Juli 1565. T. VIII. 337. Afskr. II. 301.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse og deraf forfaret, hvad Brøst der er paa Slottet for Proviant og anden Deel, og som du formelder om nogle tydske Hageskytter og dubbelt Soldener, som du vil have der ind paa Slottet, da vide vi dem paa denne Tid ikke at kunne bekomme; thi,

dersom de skulde tages fra Regimentet der over forringet, hvilket os derfor vilde falde fast besværligt, og forfare vi af vore Commissariers Skrivelse, at de have dig tilskikket et Fenlein danske Knegte ind paa Slottet, derfor forsee vi os de skulle vel gjøre det bedste og lade dem bruge, hvor du dem behov har, naar de noget blive underviste og afret, og skikke vi dig nu 4 Tønder Slangekrud og [2] Tønder Kjørnekrud, og er her ikke mere paa denne Tid at aflade; vi ville dig lade bestille, at du med det første med mere Krud skal blive forsørget, og som du skriver om mere Skøt til Slottets Behov, da er det her ikke at bekomme; thi vi have ladet det udskikke paa vore Orlogsskibe; hvad du formelder om Proviant, som du skal have Brøst for, da have vi befalet vor Statholder at skulde finde der Raad til, saa du med det Allerføiste skal blive dermed undsat, saameget mest muligt er, bedendes dig og begjere, at du herefter som tilforn med Altingest har god Opseende, og dig udi alle Maade som en ærlig Mand anstaaer forholder, eftersom vi dig tiltroer; vi ville med al Naade bekjende. Kjøbenhavn 19 Juli 1565. T. VIII. 337. Afskr. II. 302.

Pros Lauritssøn [Hørby], Lagmand i Oslo, fik Følgebrev til Bønderne udi Nedenes Len, som Peder Hvitfeldt nu udi Værge har. [Mut. mutand. som Brev ovenfor S. 376]. Kjøbenhavn 9 August 1565. R. VIII. 561. Afskr. II. 760.

Pros Lauritssøn Lagmand udi Oslo fik Bestilling at skulle udtage over alt Norge de allerfleste og bedste Baadsmænd der er at bekomme til at bruge paa Orlogsskibene paa Foraaret, og altid sidde tilrede, indtil de fik videre Besked. Kjøbenhavn 10 August 1565. T. VIII. 351. Afskr. II. 303.

Pros Lauritssøn fik ligeledes Bestilling at skulle omdrage til Kongens Fogder og Embedsmænd, at de skulle lade hugge paa Kronens Skove det meste Tømmer, Sagdeler, Master og Spirer, som det er muligt at bekomme, og nedføre det til næste Ladesteder. Kjøbenhavn 10 August 1565. T. VIII. 351. Afskr. II. 303.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at os elskelige Erik Rosenkrands's Foged Jens Gregerssøn skal have et Skib, hvilket vi ville kjøbe; thi bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne handler med forne Jens Gregerssøn om forne Skib og det kjøber os til Bedste og derudinden gjør din Flid, saa vi mue

det bekomme for et skjelligt Værd, og at du videre lader det forthue(?) og derpaa hugge Porte, og lader indskibe saa meget Tømmer eller Tjære, som det kan drage, og strax paa Foraaret hid ned forskikker det med Pros Lauritssøn. Sammeledes bede vi dig og ville, at du os til Bedste kjøber al den Tjære, som udi dine Len falder og fangelig er, og den ogsaa hid ned forsender. Kjøbenhavn 10 August 1565. T. VIII. 352. Afskr. II. 303.

Borgemestere og Raad af Lybek fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi forfare, at os elskelige Borgemestere og Raads af Lybeks Orlogsskibe for Fienderne have lidt Skade, saa de ere blevne ufærdige, og de nu ere tilsinds samme deres Skibe igjen at forbygge og færdige gjøre, da have vi af vor synderlige Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at for^{ne} Borgemestere og Raad mue ved deres Fuldmægtige lade kjøbe i Drammen, Kobbervig og andensteds udi vort Rige Norge Egetømmer, Deler, Master, Spirer og andet Tømmer, som de til for^{ne} deres Skibe behøve, og det siden toldfri udføre; thi bede vi og byde vore Fogder og Embedsmænd udi for^{ne} vort Rige Norge, alle og hver særdeles, som de Lybskes Fuldmægtige med dette vort aabne Brev besøgendes vorder, at I ere ham behjælpelige for^{ne} Tømmer at mue bekomme, desligeste hjælper at nedslæbe det til Stranden til de Ladesteder, som samme Tømmer kan indskibes. Kjøbenhavn 14 August 1565. T. VIII. 354. Afskr. II. 304.

Til Christiern Munk, Fru Sophie Lykke og Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have befalet os elskelige Pros Lauritssøn, [Lagmand] udi vor Kjøbstad Oslo, at skulle udtage paa Landsbyerne og udi Kjøbstæderne der udi vort Rige Norge de fleste og bedste Baadsmænd, der er at bekomme, til at bruge udi vor Tjeneste paa vore Orlogsskibe udi Foraaret, sammeledes at skulle bestille Egetømmer, Master, Spirer, Sagdeler, Oretræer og anden Tømmer at skulle hugge til samme vore Orlogsskibes Behov og anden Nødtørft; thi bede vi dig og ville, at du er ham behjælpelig udi dit Len at mue bekomme de fleste Baadsmænd muligt, og de som duelige ere og vi kunne være tjent med, at de nu strax udtages, saa vi paa Foraaret, naar tilsiges, mue dem bekomme, sammeledes udi dit Len N. god Lad Tømmer, og det lader nedføre til de næste Ladesteder ved

Søsiden, saa at vi strax paa Foraaret det med vore Skibe kunne lade hente. Kjøbenhavn 14 August 1565. T. VIII. 355. Afskr. II. 304.

Bartholomeus Thinappell, Borgemester til Lybek, fik Brev at maatte lade besegle en Havn paa Island. Kjøbenhavn 14 August 1565. R. VIII. 561. Afskr. II. 761.

Johan Fellesenn [Jellufsøn] Falkener, Borger og Kjøbmand til Amsterdam, fik Brev om efter medfølgende Registre at forskaffe hans Maj. Boldavit, Spiger og anden Deel til hans Skibes Udredning. Til Betaling herfor har Kongen befalet sin Kjøbmand paa Færø at bringe ham denne Øs Producter, og Erik Rosenkrands paa Bergenhuus at sende ham Bergerfisk og anden Deel, han kan aflade. T. VIII. 357. Afskr. II. 305.

Erik Rosenkrands paa Bergenhuus fik, som i foregaaende Brev omtalt, Befaling at sende Johan Falkener til Amsterdam, hvis Huder, Skind, Talg og andre Vare, som der udi Lenet falder, saa og Bergefisk, komme overeens med ham om Prisen og modtage hans Kvittering. Kjøbenhavn 16 August 1565. T. VIII. 358. Afskr. II. 306.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at eftersom vi tilforn have skrevet Eder til (ovenfor S. 418), at I paa vore Vegne skulle med Rette tiltale og forfølge vore Undersaatter, Capitel udi Throndhjem og Borgemester, Raadmænd og Menighed der sammesteds, for at de dem ikke saa tilbørligen mod vore og Rigens Fiender have forholdet, som det sig burde, og I dem for denne Sag har udi Rette stevnet at skulle møde St. Olafs Dag, hvorfor de nu underdanigst have ladet os besøge, begjerendes, at det maatte dermed opstaae, til Gud vil denne Feide var kommet tilende, siden ville de være overbødig at pleie Minde og Ret; da have vi os derom betænkt, og eftersom Leiligheden sig begiver for godt anseet, at samme Sager mue blive bestaaendes paa denne Tid, bedendes Eder derfor og begjere, at I dermed lader opstaae, til Gud vil vi kunne komme til nogen Rolighed, siden kan den Beatillinge og andet mere magtpaaligger forhandles og tilendegjøres. Kjøbenhavn 20 August 1565. T. VIII. 362. Afskr. II. 306.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, at vore egne Undersaatter saavelsom Fremmede kjøbe og udføre der af vort Rige Norge hvis gode Vare der falder udi Landet,

og igjen intet uden Ballast indføre, saa at hverken Bønder eller Krigsfolket der Noget kunne fange fal, hvis de til deres Nødtørft behøve; da paa det der maatte findes Raad til, at vore og Rigens Indbyggere af slig Handel ikke skulle fordærves, og at vort Krigsfolk kunde fange tilkjøbs hvis de Behov have, bede vi dig og ville, at du dermed har flittig Indseende, og det saa forskaffer, at hvilke som med Kjøbmandskab der udi Landet handle og vandle, og ville udføre hvis gode Vare der falder, at de igjen indføre de Vare, som Undersaatterne kunne have Gavn af, og de, som Intet indføre, at dem ikke heller stedes der noget at udføre. Sammeledes have vi bevilget, at vore Knegte, som under vor Høvedsmand Cort Glasenap ligger og der hos dig ere, mue blive afbetalt hvis dem af deres Besolding tilstaaer, Halvparten med Daler og anden Halvpart med Klippinge, at du derfor paa vore Vegne det vilde bestille og dem samme deres Fortjeneste Besolding afbetale; desligeste have vi undt forne vor Høvedsmand Cort Glasenap Foder paa 3 Klippere, bedendes dig derfor og ville, at du forskaffer ham paa vore Vegne Foder paa samme 3 Klippere, og efterdi vi forfare, at vort nyt Klippinge der fast holdes uværdt og for fulde ikke indtages eller udgives, sende vi dig endnu herhos vort aabne Brev derom, hvilken du kan lade forkynde, og ville vi, at du det overholder og lader straffe dem, derimod gjøre. Kjøbenhavn 21 August 1565. T. VIII. 365. Afskr. II. 308.

Om Klippinge.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at vor Mynt Klippinge der hos Eder aldeles foragtes, og ikke for fulde kunne udgives, og vort Krigsfolk og andre, som til deres Nødtørft ville kjøbe, hvis de Behov have, for samme Mynt intet kunne faae fal, uanseendes at vore Breve og strenge Mandater derom udganget er, thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter forne vor Mynt Klippinge udi Kjøb og Salg for den Værd, de myntede ere, som er 3 Mark for en Daler, for fulde at indtage og udgive. Findes nogen herefter, som forne vor Mynt Klippinge foragte og for fulde ikke ville indtage, da skal han derfor straffes paa Livet uden al Naade; bedendes og bydendes vore Fogder, Embedsmænd, Borgemester, Raadmænd og

alle andre vore Befalingsmænd, at I hermed har god flittig Opseende, og dersom Nogen findes herimod at gjøre, at I da derover straffe, eftersom før er rørt, saafremt I ikke ville stande os derfor tilrette. Kjøbenh. 26 Aug. 1565. T. VIII. 362. Afskr. II. 307.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at Kongen af Sverige er nu nederdraget for vor Kjøbstad Varberg, og har med sig al hans Magt; thi bede vi dig og ville, at du vender nu al din Flid for at gjøre et Tog ind udi Sverige og der tilføier Fienderne Skade og Afbræk saa meget mest muligt er, og dig derudinden beviser, saa at vi mue forfare, at du der noget mærkeligt udret har; vi skikke dig herhos vort aabne Brev til Bønder og menige Almue, at de skulle være dig hørige, lydige og følgagtige, hvilke du til des Behov kan have at bruge. Dersom du kan fange nogen enten gamle Hofmænd eller andre formuendes Bønder, paa Bygden boendes, der ville følge dig med Heste og Harnisk og troligen lade dem bruge, da ville vi dig Fuldmagt give paa vore Vegne at unde dem Frihed paa deres Gaarde, de udi boe, paa nogen Aars Tid, hver eftersom han tjenendes vorder, og derpaa give dem dit Brev. Kjøbenhavn 26 August 1565. T. VIII. 369. Afskr. II. 309.

Christiern Munk fik Brev at hjælpe Skipper Rasmus Kruse til at faae det af ham førte Skib Svanen ladet med Tømmer til Orlogsskibenes Behov. Kjøbenhavn 28 August 1565. T. VIII. 370. Afskr. II. 309.

Axel Urne fik Brev, at Bønderne udi Tunsberg Len, som ligge og tjene til Sæm Gaard og Christiern Munk nu udi Værge har, strax herefter skulde svare ham. Helsingborg 29 August 1565. R. VIII. 582. Afskr. II. 786.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at vi nu paa det nye have bekommet Skrivelse fra os elskelige Herluf Skave, vor Mand og Tjener, og forfare, at der skal være Brøst for Underholdning til det Krigsfolk, han har der hos sig, desligeste at vi af deres Besolding skal være dem nogen Maaneder skyldig; da efterdi det vil falde os fast besværligt herfra at opskikke Alt, hvis dem behov gjøres, bede vi Eder og begjere, at I ville gjøre Eders Flid at forskaffe ham der fra Bergen og af Eders Len Fetalie til Hjælp samme Folk med at underholde, og Pendinge til at betale med, hvis vi dem skyldig ere. Og efterdi samme Krigs-

folk er der til stor Pendinges Udgift, have vi tilforn af Eder skriftlig begjeret, at I forne Herluf Skave ville tilskrive og Eder med ham forlige, om der stod Raad til, at der kunde forordineres saa megen anden godt Folk enten udi Aars Pendinge eller udi andre Maade os til ringere Udgift, som kunde forbede den Ort for Fienderne, og Knegtene siden derfra kunde hid ned forskikkes; thi at før andet Folk kom did, som Fienderne kunde afværge, om noget Indfald skede, synes os ikke raadeligt Knegtene derfra at førdre; bedendes Eder endnu og begjere, at I derom og i alle andre Maade vil betænke det Bedste og vort Gavn vide og ramme, som vi Eder tiltroe, dertil vi os visseligen forlade. Helsingborg 2 Septbr. 1565. T. VIII. 374. Afskr. II. 310.

Til Herluf Skave.

Fr. II. V. G. t. Vi have af din Skrivelse forstaaet, at der skal være Brøst for Underholdning til det Krigs[folk], du der har, saa og at vi blive dem nogne Maaneder skyldig etc., da efterdi herfra vil være for langt at forskikke enten Pendinge eller Fetalie, have vi tilforn tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands, at han fra Bergen og hans Len vilde forskaffe dig Underholdning og Pendinge til Krigsfolket, og have vi nu paa det ny igjen tilskrevet ham derom, skikke dig herhos Brevet, at du ham det til Hænde kan forskaffe. Som du og formelder om Capitel udi Throndhjem, og Borgemester og Raadmænd der sammesteds, da have vi udi lige Maade tilskrevet Erik Rosenkrands, at han med den Forfølgning, som han har med dem paa vore Vegne begyndt, skal lade opstaae, til denne Feide har Ende, og sender dig herhos vort Brev derom til ham, at du det ham lader overantvorde, saa han sig derefter kan vide at rette. Desligeste skikke vi dig vort aabne Brev om Mynten, hvilket du kan lade forkynde, og siden derover holder og lader straffe over dem, derimod gjøre. Helsingborg 2 Septbr. 1565. T. VIII. 375. Afskr. II. 311.

Fredrik Knevel fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at os elskelige Fredrik Knevel, lybske Admiral og Raadsforvante, maa nu strax lade bygge og oprette paa vor og Kronens Grund udi vort Rige Norge 2 Boder, den ene udi Hermensund, den anden udi Molsund [begge i Viken], og forne 2 Boder med deres Grund og Byggested have, nyde, bruge og be-

holde for sig og sine Arvinge til arvelig Eiendom, og skal han og hans Arvinge der sammesteds under Landet mue lade fiske og der med Salten [Silde-Saltning] lige ved andre, som for^ne Fiskeri besøge, bruge deres Haandtering, Handel og Kjøbmandskab, udi alle Maade uforhindret; dog saa de skulle være os og vore Efterkommere, Konger udi Danmark og Riget, huld og tro, og vor og vore Rigers Gavn og Bedste vide og ramme, saa og vor Skade og Fordærv af deres Formue afværge og forekomme, og skulle de aarligen til gode Rede udgive til os og Kronen slig Told og Rettighed, som de af Rette pligtig ere. Cum inhib. sol. Helsingborg 2 Septbr. 1565. R. VIII. 582. Afskr. II. 786.

Erik Rosenkrands fik Følgebrev til Bønderne paa Færø, som strax herefter skulde svare ham aarlige Landgilde o. s. v. [mut. mutand. som ovenfor S. 376]. Kjøbenhavn 1 Octbr. 1565. R. VIII. 562. Afskr. II. 761.

Peder Skrams Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Hr. Peder Skram til Urup, Ridder, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Lagholm, har beret for os, hvorledes at alt hvis Gods, han udi Forlening har, saa og hans Arvegods udi Sønder- og Nørre-Halland liggendes, ere meste Parten af Fienderne bleven forbrændt og fordærvet, saa at han deraf til Underholdning eller anden Nødtørft føie eller ingen Hjælp kan have, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og paa det for^ne Hr. Peder Skram saameget des bedre kan holde vort Slot Lagholm udi en tro Haand os og Riget til Bedste, undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene ham vort og Norges Krones Len Bratsberg Gaard med Skiens Syssel og Gimsø Kloster, som os elskelige Mogens Pederssøn [Galt], vor Mand og Tjener, nu udi Værge har, med Bønder [o. s. v. mut. mutand. som Brev ovenfor S. 404]. Kjøbenhavn 2 Octbr. 1565. R. VIII. 563. Afskr. II. 761.

Anders Nilssøn i Krogen fik Brev paa Dals Skibrede i Sogn, mod at være Lensmanden paa Bergenhuus hørig, og mod aarligen at betale slig Afgift, Tjeneste, Tynge og Besværing, som Erik Rosenkrands ham foresættendes vorder. Cum. claus. consv. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 567. Afskr. II. 765.

Hans Bartskjær fik Brev paa Kronens Gaard Huseby i Vesteraalen uden Afgift. Han skulde være Lensmanden paa

Bergenhuus hørig. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 568. Afskr. II. 766.

Om Ask Gaard.

Fr. II. G. a. v., at vi forfare, at vort Slot Bergenhuus skal have stor Brøst for en Ladegaard, og at hertil nu er aldeles ingen Avl, da efterdi os er beret, at den Gaard Ask paa Askøen tilforn har været en Ladegaard til forne Bergenhuus, have vi befalet og Fuldmagt givet, og med dette vort aabne Brev Befaling og Fuldmagt give os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa forne vort Slot Bergenhuus, at skulle magelægge os til forne Ask, saa og alt det Gods, som ydermere findes paa Askøen, baade Forlening og Arvegods, ehvem det udi Værge har, og derfor igjen udlægge den fyldest Vederlag af andet vort og Kronens Gods; thi bede vi Eder alle Lodseiere paa forne Askø og af hver besynderligen begjere, at I ville unde os for Magelag alt forne Gods at mue bekomme; forne vor Lensmand skal efter uvillige Mænds Sigelse paa vore Vegne gjøre Eder Udlæg, saa Eder skal skee Skjel og Fyldest. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 568. Afskr. II. 767.

Om Grunder i Bergen.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Jørgen Daa til Damsted, Jens Pederssøn til Bro, Erik Ormen [Ormssøn] til Vatne, Amund Lauritssøn til Ske, Jens Skjelderup, Doctor og Superintendent udi Bergens Stift, Mads Størssøn, Lagmand i Bergen, Christopher Nilssøn, Lagmand i Stavanger, Laurits Pederssøn, Lagmand i Bergen, Laurits Woug, Olaf Anderssøn og Thønnes Smed, Raadmænd der sammesteds, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi have befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at afdele alle de Søboder og Huus, der stande udi Dreggen i vor Kjøbstad Bergen, vort Slot til Hinder og Trængsel, og vi nu bruge en Part af samme Grunder i Dreggen til Kaalgaarder og anden Brug til forne vort Slot og Forsvar, at en Part, som samme Grunder arveligen have tilhørt, endnu ingen Udlæg derfor bekommet have; thi bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I med det allerførste paa beleilig Tid Eder forsamle udi forne vor Kjøbstad Bergen, naar forne Erik Rosenkrands Eder paa vore Vegne derom tilsigendes vorder, granskendes og forfarendes al Leiligheden derom, og da udlægger hver, som med

Brev og Segl kunne bevise sig at være ret Eier til nogen Grunde i Dreggen, som vi til forne vort Slot bekommet har, Fyldest og Vederlag derfor af vore og Kronens Grunder udi Bergen, saa og af de øde Klosters og øde Kirkers Jorder og Grunder der sammesteds, som os tilkommer, saa at samme Lodseiere skeer Skjel og Fyldest, for hvis de udi Dreggen mist haver, enten udi bygt eller ubygt Jord, og at I have flittig Indseende, at os og Kronen ikke skeer for kort, givendes fra Eder beskrevet etc. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 569. Afskr. II. 768.

Om Ask Gaard.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Jørgen Daa til Damsted, Jens Pederssøn til Bro, Erik Ormssøn til Vatne, Amund Lauritssøn til Ske, Mads Størssøn i Bergen, Christopher Nilssøn i Stavanger, Lagmænd Nordenfjelds i Norge. Vider, at vi have befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at skulle paa vore Vegne tilskifte os Ask og saa meget Gods, som paa Askøen liggendes er, ehvem det eier enten for Forlening eller Arv; thi bede vi Eder og befale, at I forsamle [Eder], naar og hvor forne Erik Rosenkrands Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder, tagendes til Eder gamle Oldinge, og da udlægge og fuldgjøre Lodeierne, som Gods have paa forne Askøen, af vore og Kronens Gaarde og Gods, efter forne Erik Rosenkrandses Underviisning, at hver fanger Fyldest og Vederlag for hvis de paa Askøen have og vi af dem bekomme, saa at det gaaer ret og ligeligt til, og det giver fra Eder beskrevet etc. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 570. Afskr. II. 769.

Erik Rosenkrands fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, nogen Tid siden førleden med en Fundats for os har ladet bevise, at hans Forældre have givet til Lysekloster et Steenhuus, paa Vor Frue Kirkegaard udi Bergen staaendes, og en Grund paa Stranden liggendes der sammesteds, kaldes indre Arnegaard, som Rasmus Smed nu skal paa boe, og Abbeden udi forne Kloster har udgivet sit Grundbrev, lydendes, at naar Fundatsen ikke ved Magt holdtes, da skal samme Steenhuus og Grund komme igjen til dem, det bortgivet havde, eller deres Arvinge, hvorfor forne Erik Rosenkrands underdanigst er begjerendes, at vi ville naadigst tilstede ham at maae bekomme

samme Steenhuus og Grund; da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Erik Rosenkrands maa til sig annamme forne Steenhuus og Grund indre Arnegaard, og han og hans Arvinger det, saavidt de findes at have Ret til, at have, nyde, bruge og beholde som andet deres Arvegods. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 570. Afskr. II. 770.

Om Stavanger Raadhuus.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi ere komne udi Forfaring, at der staaer en Capel paa Domkirkens Kirkegaard udi Stavanger, som kaldes Vor Frue Kirke, og staaer og aldeles forfalder, hvilken Capel vore Undersaatter, Borgerne der sammesteds, ere begjerendes at maatte fange til et Raadhuus, da have vi derfor af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne vore Undersaatter, Borgere udi forne Stavanger, sammeledes og menige Almue, som bygge og boe udi Stavanger Lagsogn, mue samme Capel bekomme og det ubehindret nyde, bruge og beholde til et Raadhuus og Lagthingshuus, dog saa at de skulle lade færdig gjøre samme Huus, og det under Tag og udi god Hævd og ved Magt holde, hver for sin Anpart, eftersom os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, med bedste Mænds Raad dem forvisendes og tilsigendes vorder, og naar forne vore Borgere og menige Almue i forne Lagsogn det saa bygt og forbedret have, skulle de det alletid mue have og beholde for et Raadhuus og Lagthingshuus. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 572. Afskr. II. 772.

Hans Bagge fik Brev paa Trums [Tromsø] Prestegjeld.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har ladet berette for os, at der skal være et Prestegjeld ledigt, kaldes Trums Gjeld udi Trumsen, og den der sidst med forlenet var, skal være død og afgangen; thi have vi undt og tilladt, at denne Brevviser Hans Bagge maa bekomme samme Gjeld, og det have, nyde, bruge og beholde uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal forskaffe en god, gudfrygtig, lærd Mand, hvilken Superintendenten kjender god udi Levnet og Lærdom, som Sognefolket udi forne Trums Prestegjeld kan forestaae og gjøre dem den tilbørlige Tje-

neste inden Kirken og uden, som han sine Sognefolk pligtig er etc. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 572. Afskr. II. 773.

Laurits Hanssøn, Skriver paa Bergenhuus Slot, fik Livsbrev paa Kronens Gaard Herlof [Herla] uden Afgift; han skal være Lensmanden paa Bergenhuus hørig. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1565. R. VIII. 573. Afskr. II. 773.

Erik Ormssøn [til Vatne] fik Brev paa Kronens Gaard Thore paa Jæderen fri og uden Afgift, dog saa at han skal tjene os og Riget deraf med 1 Hest og 1 Gerustkarl tillands eller 1 væragtig Karl til Skibs med Kost og Fetalie, naar han derom tilsiges. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 5 Octbr. 1565. R. VIII. 565. Afskr. II. 762.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at os elskelige Axel Gyntelberg, vor Mand og Tjener, har nu været her hos os og underdanigst begjeret, vi naadigst til hans Underholdning vilde unde og forlene ham vor og Norges Krones Gaard Torgen paa Helgeland liggendes; da dersom I kunde forhandlet, at Bonden maa blive forsørget med en anden Gaard at boe paa, saa han sig ikke skal have at beklage, ere vi tilfreds, at han forne Gaard Torgen med sin Rente og rette Tilliggelse maa bekomme og den beholde fri uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, og dersom I paa Helgeland eller andensteds kunne bruge forne N. i nogen Bestilling, som I kunde tænke ham at være os gavnlig udi, maa I handle med ham derom og dermed unde ham den Fordeel, en Anden bekommer. Kjøbenhavn 7 Octbr. 1565. T. VIII. 409. Afskr. II. 312.

Axel Gyntelberg fik Brev.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, Jørgen Daa, vor Mand, Tjener og Embedsmand udi Udsteen Kloster, Mads Størssøn, Lagmand udi Bergen, og Jens Pederssøn, Lagmand paa Steig, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Axel Gyntelberg, vor Mand og Tjener, har beret for os, hvorledes at hans Hustru [Kirstine Throndsdatter Benkestok] og hendes Medarvinge, Thrond Benkestoks Børn, nogen Tid siden forleden have mist nogne Grunde og Eiendomme udi vor Kjøbstad Bergen, som bleve efter vor Befaling udlagte udi Alminding, og dem ingen Vederlag endnu derfor skeet er, som forne Axel Gyntelberg Eder selv ydermere

berette kan; thi bede vi Eder og befale, at I med det første Eder forsamle udi forne Bergen, granskendes og forfarendes al Leiligheden om forne Grunder og Eiendom, som forne Thrond Benkestoks Børn ombaaret have, og siden paa vore Vegne udlægger dem Fyldest udi anden vor og Kronens Eiendom der udi Byen, for hvis de udi saa Maade mistet have, og hvis I udi saa Maade dem udlæggendes vorder, at I det give fra Eder beskrevet, at vi os derefter kunne vide at rette. Kjøbenhavn 7 Octbr. 1565. R. VIII. 565. Afskr. II. 763.

Om Dalemændene, som have brudt og brændt Fjeldet i Fotelandsfos.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Jørgen Daa til Damsted, Jens Pederssøn til Bro, Christopher Nilssøn [Grøn], Lagmand udi Stavanger, Hr. Jon Guttormssøn [Biskop i Stavanger], Peder Kold til Nesse, Olaf Komp paa Aabrustad og Orm Amundssøn paa Byre, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, at Dalemændene udi Birkrems Sogn have for nogen Tid bekommet 2 Domme af os elskelige Christopher Hvitfeldt og andre gode Mænd, udi hvilke Domme de ere forviste at rense Aaerne udi Fotelandsfos og borttage løse Stene og andre Stokke, som kunne være nedrevne og forhindre Fiskens Opgang, og der de det have gjort og udrettet, have de dermed ikke ladet dem nøie, men derover med deres Anhængere ere tildragne med Vold og Vælde, og imod Loven brudt og brændt Fjeldet udi Fotelandsfos og nedbrudt, forødt og fordærvet Fotelandsmænds Kjærsteder og Kvernsteder, og gjort os og Kronen, Fotelandsmænd saavelsom andre, der have Laxefisket, en ubodelig Skade efter som Erik Rosenkrands's Fuldmægtige med et beseglet Vidnesbyrd derom udgivet for os beviist har. Thi bede vi Eder, befale og nu med dette vort aabne Brev Fuldmagt give, at I paa beleilig Tid Eder forsamler hos forne Fotelandsfos, naar forne Erik Rosenkrands Eder paa vore Vegne derom tilsigendes vorder, tagendes til Eder andre gamle Oldinge og Danemænd, som I kunne tænke dertil bekvem er, og lovligen tilstevnendes forne Dalemændene i Birkrems Sogn med deres Anhængere (sammeledes alle dem, som der paa klage, at dem er skeet slig Skade) for Eder, og siden endeligen og lovlig uden al Skudsmaal dømme derpaa, hvorvidt samme Dalemænd i Birkrems Sogn ere pligtige at tappe og lukke det Hul og Aargange igjen, de have saa

brudt og brændt, os og Kronen, den menige Mand saavelsom Fotelandsmænd til stor Skade; sammeledes at I afsige, hvad de og deres Anhængere ere os faldne, for de saa med Vold og Vælde imod Loven have tilfaret og brudt og brændt Bjerget udi Fossen, og nedbrudt, forødt og fordærvet Fotelandsmænds Kjærsteder og Kvernsteder, og om de ikke straxens ere pligtige at gjøre det Hul saa lidet, som det var tilforn, og opbygge samme Fotelandsmænds Kjærsteder og Kvernsteder, udi lige Maade og gjøre dem saa gode, som de vare tilforn, og forskaffet, at Fotelandsmænd komme til deres Fiskeri igjen, som de det tilforn havt har. Kjøbenh. 7 Octbr. 1565. R. VIII. 566. Afskr. II. 764.

Hr. Nils Jørgenssøn fik Collats paa Alstahaug Prestegjeld.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har ladet berette for os, hvorledes at Hr. Nils Jørgenssøn skal være ordineret og efter Ordinantsen kaldet til Alstahaug Prestegjeld paa Helgeland liggendes, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade bevilget og samtykt, og nu med dette vort aabne Brev bevilge og samtykke samme Kaldsbrev, saa at forᵉ Hr. Nils Jørgenssøn maa og skal forᵉ Prestegjeld have, nyde, bruge og beholde emeden og al den Stund han efter Ordinantsen sig forholder og det ikke forbryder, og skal han lære og prædike Guds Ord og Evangelium reent og klart og i alle Maade skikke sig udi Levnet og Lærdomme, saa han findes ustraffelig, og gjøre hans Sognefolk slig tilbørlig Tjeneste inden Kirken og uden, som en Sogneprest sine Sognefolk pligtig er. Kjøbenhavn 9 Octbr. 1565. R. VIII. 571. Afskr. II. 771.

Hr. Peder Hanssøn fik udi lige Maade Brev paa Bùxnes Prestegjeld udi Lofoten. Dat. u. s. ibid.

Olaf Calips, Norges Kansler, fik Følgebrev til Bønderne, som ligge og tjene til Provstiet udi Oslo og udi Mossedal, som Peder Hvitfeldt hertil i Værge havt har, undertaget saa mange vi os elskelige Peder Knudssøn deraf forlent har, at de strax herefter skulle svare ham. Kjøbenhavn 11 Octbr. 1565. R. VIII. 584. Afskr. II. 788.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at os elskelige Erik Ormssøn, vor Mand og Tjener, er af os til Magelag begjerendes 2 vore og Norges Krones Gaarde, der til vort Slot Bergenhuus lig-

gendes, som kaldes Ouglang [Aukland paa Stordøen] og Stuffue [Stue, paa Stordøen], og derimod til Vederlag vil give os lige godt igjen af hans Arvegods, som han siger og Eder selv ydermere berette kan; da efterdi vi ikke vide Leiligheden, bede vi Eder og begjere, at I paa vore Vegne Altingest ville lade forfare, og dersom I kunde tænke os og Kronen kan skee Skjel, ere vi vel tilfreds, at forne Erik Ormssøn mue samme 2 Gaarde til Magelag bekomme, og at I gjør det med ham tilende og har Indseende med, at os ikke skeer forkort. Kjøbenhavn 12 Octbr. 1565. T. VIII. 414. Afskr. II. 312.

Om Krigshandel.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi have tilskrevet og befalet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at skulle handle med vore Undersaatter udi Agershuus Len og andre Len Søndenfjelds udi vort Rige Norge, saa de skulle bestærke dem med Skjøt, Skjøttebaade og Værger, eftersom vore Undersaatter udi Bergenhuus Len og deromkring gjort have, dermed de kunne forekomme og afværge vore og Rigens Fiender, hvor og naar Behov gjøres; da paa det forne vore Undersaatter skulle findes saa meget villigere af deres Formue at hjælpe til samme Skjøt og Skjøttebaade at bekoste, efter forne vor Lensmands Underviisning, love og tilsige vi, og nu med dette vort aabne Brev love og tilsige, at hvis Skibe, Skjøt og Værger, vore Undersaatter, Norges Riges Indbyggere, udi saa Maade dem bekostendes vorder, det mue og skulle de have, nyde, bruge og beholde hos Norges Rige til at afværge vore Fiender og Landsens Skade og Fordærv med, og skulle forne vore Undersaatter holde forne Skibe, Skjøt og Rusting paa de beleilig Steder, som dem af forne vore Lensmænd foresagt og forviist vorder. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 12 Octbr. 1565. R. VIII. 573. Afskr. II. 774.

Om Krigshandel.

Fr. II. G. a. v., at vi forfare, at vore Undersaatter udi Bergenhuus Len, baade Sønden- og Nordenfjelds udi vort Rige Norge, have dem bestærket med Skjøt, Skjøttebaade og Værger, dermed de kunde forekomme at afværge vore og Rigens Fiender, hvor og naar Behov gjøres, da paa det forne vore Undersaatter endnu herefter som tilforn skulle findes villige af deres høieste Formue at hjælpe til Skjøt og nødtørftig Værger efter vor Lensmands Underviisning, have vi lovet og tilsagt og med

dette vort aabne Brev [o. s. v. som i foreg. Brev]. Kjøbenhavn 12 Octbr. 1565. R. VIII. 574. Afskr. II. 775.

Til Geistligheden Nordenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Prælater, Kanniker, Provster, Prester og alle Geistlige Nordenfjelds udi vort Rige Norge boendes, med Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at skulle forsamle et Antal Folk og dermed gjøre et Tog imod vore og Rigens Fiender; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter, med Folk og Fetalie, hver efter Eders Evne og Formue, at udgjøre og udgive, eftersom forne Erik Rosenkrands Eder for taxerendes vorder, og derudinden som troe og lydige Undersaatter bevise, paa det Fienderne saa meget des ydermere kunne gjøres Modstand, Skade og Afbræk; saadan Eders underdanigst tro Villighed ville vi naadigst bekjende; findes og Nogen ulydig og modvillig herudinden, da ville vi derover lade straffe som vedbør. Kjøbenhavn 12 October 1565. R. VIII. 575. Afskr. II. 776.

Sverke Jonssøn fik Brev paa Fitje.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Sverke Jonssøn har beret for os, hvorledes at Nils Gjordssøn udi Landskrone skal have vor kjære Herre Faders Kong Fredriks [Christians], salig og høilovlig Ihukommelse, Livsbrev paa en Gaard udi vort Rige Norge liggendes, kaldes Fitje, og forne Nils Gjordssøn har opladt forne Brev en anden Mand i Norge, med hvis Børn forne Sverke Jonssøn siden har handlet, og de have undt ham forne Gaard at mue bekomme, og han den nu besidder; thi have vi undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Sverke Jonssøn maa samme Gaard Fitje beholde udi forne Nils Gjordssøns Livstid for den Skyld og Landgilde, der pleier af at gaae, og naar forne Nils Gjordssøn død og afgangen er, skal forne Sverke Jonssøn forne Gaard Fitje med sin Rente og rette Tilliggelse have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift udi sin Livstid o. s. v.; han skal være Lensmanden paa Bergenhuus hørig. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 12 Octbr. 1565. R. VIII. 575. Afskr. II. 777.

Erik Rosenkrands fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har nu havt

for os disse hosliggendes[1] Artikle, som han med nogen de geistlige og andre forstandige Mænd udi vort Rige Norge berammet og forfattet har, hvilke Artikle vi ville fast og ubrødeligen holdes skulle, eftersom de udi alle Maade udvise og indeholde, til saalænge vi med vore elskelige Danmarks Riges Raad en anden Skik derpaa gjørendes vorder, bedendes og bydendes alle vore Fogder, Embedsmænd og alle andre vore Undersaatter, geistlige og verdslige, over alt forne Bergenhuus Len, at I efter forne Artikler Eder udi de Sager, de om formelde, forholder under den Straf, som samme Artikle indeholder. Kjøbenhavn 12 Octbr. 1565. R. VIII. 583. Afskr. II. 787.

Til Herluf Skave.

Fr. II. V. G. t. Vi have bekommet din Skrivelse, hvorudinden du formelder, at du har havt dit Bud hos os elskelige Erik Rosenkands om Pendinge til at besolde de Knegte med, der hos dig ere i Throndhjem, og at du har bekommet 2 Maaneders Besolding, og dem endnu rester 4 Maaneder; da efterdi det vil falde os fast besværligt at give samme Knegte deres fulde Maanedsbesolding, al den Stund de ligge stille og Intet gjøre, eller dem mod Fienderne lade bruge, thi bede vi dig og ville, at du med os elskelige Jacob Winnes [Wintze] gjør Eders største Flid, at I kunne forhandle det hos Knegtene, at de ville lade dem bestille udi Aarspendinge den Stund, de ligge stille og ikke bruges, men naar de skulle bruges for Fienderne, at dem da gives Maanedspendinge. Vi have og tilskrevet forne Erik Rosenkrands, at han med dig skal tileens vorde, hvormed forne Knegte holdes skal, saa og med deres Betaling og Andet hvad magtpaaligger, bedendes dig og ville, at du med Alting har god, flittig Opseende og vort Gavn og Bedste i alle Maade vide og ramme, som vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. T. VIII. 414. Afskr. II. 313.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har handlet med vore Undersaatter udi Bergenhuus Len, saa de have bevilget at udgjøre hver fjerde Mand med 2 Maaneders Kost og gode færdige Rør og Værger, dermed at gjøre et Tog imod vore og Rigens Fiender; thi bede vi dig og ville, at du udi lige Maade handler med vore Undersaatter udi dit Len Søn-

[1] Hvilke disse Artikler ere, kan ei sees.

denfjelds, at de og med slig Besked udgjøre hver fjerde Mand, og saasnart du de bestilt har, og Folket er taxeret og udskrevet, at du da tilskriver forne Erik Rosenkrands og med ham vorder tileens, om Folket kan komme tilsammen, og om Eder tykkes raadeligt være, at der gjøres et Tog eller og om det skal være 2 Tog, og paa hvad Tid og Sted det bedst og føieligst skee kan, og tilskikker og forordinerer Befalingsmænd for Folket, som duelige ere, og siden gjør din Flid at finde de Veie og Middel, derved Fienderne kunde skee Afbræk og Nederlag; vi skikke dig herhos vort aabne Brev og Bestilling, derefter du dig videre har at rette. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. T. VIII. 415. Afskr. II. 314.

Om Klippinge.

Fr. II. G. a. v., at vi ere komne udi visse Forfaring, hvorledes mange dem understaae vor Mynt Klippinge at foragte, og dem for det Værd, vi have ladet mynte, ikke ville for fulde annamme, uanseendes, at vi ofte derom vore Breve og alvorlige Mandater have ladet udgaae; da paa det saadanne modvillige Ulydighed engang maa forekommes, have vi endnu ladet dette vort aabne Brev udgaae, dermed sig hver for Skade maa vide at tage vare. Thi bede vi og strengeligen byde alle, som bygge og boe udi vort Rige eller og dem besøge, ædel og uædel, at I tiltænker forne vor Mynt Klippinge for gilde og gjeve at agte og den for fulde, for den Værd, vi dem have ladet mynte, indtager og udgiver; findes Nogen herimod at gjøre, og forne vor Mynt foragter, og ikke for fulde ville annamme, da skal han have forbrudt Alt, hvis han har med at fare, og dertil straffes paa hans Liv uden al Naade. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. T. VIII. 415. Afskr. II. 315.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har handlet med vore Undersaatter i Bergenhuus Len, saa de have bekostet og udgjort mange Galeier og Skyttebaade med godt Skjøt, dermed de kunne forbede og beskytte deres Havne for Fienderne, naar Behov er. Thi bede vi dig og ville, at du bestiller udi dit Len og udi andre Len Søndenfjelds, at vore Undersaatter der sammesteds og i lige Maade ville bekoste dem slige Galeier og Skyttebaade, med Skjøt og anden Tilbehøring, dermed de kunne gjøre Fienderne Afbræk, hvor behov

gjøres. Vi skikke dig herhos vort aabne Brev til forne vore Undersaatter om samme Skibe at udgjøre, desligeste vort Brev, saa at hvis de dem saa bekostendes vorde, skal blive hos Riget og dem ikke fratages. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. T. VIII. 416. Afskr. II. 315.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at vi forfare, at os elskelig Christopher Walkendorff, vor Mand og Tjener, der han vort Slot Bergenhuus udi Befaling havde, skal han have udlagt til hellig Korskirke der udi Bergen 2 Præbender og Sogne-Tiende paa Landet, kaldes Birkelands Sogn, til Hjælp at holde Kirken ved Bygning med; daefterdi Borgerne der udi Byen ere pligtige efter Ordinantsen selv at bygge deres Sognekirke og den ved Magt holde, bede vi Eder og ville, at I igjen annammer hvis forne Christopher Walkendorff udi saa Maade til forne Kirke har udlagt, og tilsiger Borgerne at tiltænke selv at holde deres Sognekirke ved Magt, eftersom Ordinantsen dem tilholder. Og formærke vi, at nogne de Personer, som gjøre Tjeneste i Skolen og Domkirken, beklage dem at være brøstholden paa deres Underholdning; thi bede vi Eder og ville, at I af den Rente, som tages fra Kirken, forsee de Kirketjenere og Skoletjenere med, som i saa Maade findes brøstholden, og hvis Grunder eller Gods, som findes uden vor Vilje eller Befaling at være taget fra Kronen, at I derom gjør Eders Flid, saa det maa komme tilbage igjen os og Kronen til Bedste. Kiøbenhavn 13 Octbr. 1565. T. VIII. 416. Afskr. II. 316.

Erik Rosenkrands fik Kvittants.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, har ladet berette for os, hvorledes at han har ladet indføre udi hans Regnskab af Bergenhuus Bo, Boskab, Kirkeornamenter, Fæ, Kvæg og andet Inventarium, som findes udi Lysekloster, og hans Skriver derfor have gjort vor Rentemester os elskelige Jochim Beck paa vore Vegne Rede og Regnskab; thi lade vi forne Erik Rosenkrands og hans Arvinge kvit og fri for al ydermere Krav eller Eftermaning af os eller vore Efterkommere Konger udi Danmark for forne Inventarium udi alle Maade. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. R. VIII. 576. Afskr. II. 777.

Mageskifte om noget Gods mellem Kongen og Erik Rosenkrands.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Jørgen Daa, Jens Pederssøn, Erik Ormssøn, Amund Lauritssøn, Mads Størssøn, Lagmand i Bergen, Christopher Nilssøn, Lagmand i Stavanger, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, er af os til Magelag begjerendes disse efterskrevne vore og Norges Krones Gaarde, først Eidsvaag udi Arne Skibrede, item øvre Eid der sammesteds, item østre Ellevik, item Valestrand, og vil igjen udlægge os Fyldest af hans Eiendomsgods udi Bergenhuus Len, som han Eder selv ydermere berette kan; thi bede vi Eder og befale, at I med det allerførste Eder paa begge Gods forsamle, saavel paa vort og Kronens som paa det, forne Erik Rosenkrands vil igjen til os udlægge, granskendes og forfarendes al Leiligheden om forne Gods, det være sig Landgilde, Eiendom, Skov og anden Herlighed og Tilliggelse, og det ligner og lægger, saa og paa klar Register optegner og under Eders Segl til os forskikker, at vi derefter kunne vide os at rette og noksom forfare, om os udi samme Skifte skeer Skjel og Fyldest. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. R. VIII. 576. Afskr. II. 778.

Om Krigshandel.

Fr. II. Hilse Eder vore troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe Søndenfjelds udi vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi forfare, at vore Undersaatter, Bønder og menige Almue udi Bergenhuus Len og andre Len Nordenfjelds have bekostet og udgjort dem nogne Galleier og Skjøttebaade med godt Skjøt, dermed de dem kunne forbede for Fienderne, da have vi befalet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, udi lige Maade med Eder at skulle handle om slige Skibe at udgjøre; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter med det første at lade bygge og bekoste med Skjøt og anden sin Tilbehøring forne Skibe, eftersom Norges Lov derom formelder, og forne Christiern Munk Eder tilsigendes og undervisendes vorder; vi have med vort Brev bevilget slige Skibe og Skjøt at skulle blive hos Riget og der ikke fratages, eftersom før skeet er. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. R. VIII. 577. Afskr. II. 779.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. G. a. v., at vi have tiltroet og befalet og Fuldmagt givet, og nu med dette vort aabne Brev tiltroe, befale og Fuldmagt give os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, der udi vort Rige Norge at forsamle et Antal Folk til Hest og Fods, og med dem af hans yderste Magt ved sig selv eller og hans Fuldmægtige, vore og Rigens Fiender de Svenske og alle deres Anhængere og Forvante, saa og alle de, som med ham have Handel, Vandel eller ham gjøre nogen Tilføring, at hjemsøge med Mord og Brand, og dem tilføie Skade, Afbræk og Nederlag, det være sig udi Sverige, Jemteland, Herdalen, inden Riget og uden, hvor han forne vore Fiender eller deres Tilhængere spørge og overkomme kan. Thi bede vi og strengeligen byde alle vore kjære, troe Undersaatter Nordenfjelds udi Norge, Ædel og Uædel, Borger, Nordfarer, Bønder og menige Almue, sammeledes vor Høvedsmand Jacob Windzs, hans Befelsmænd og gemene Knegte under ham liggendes og nu udi Throndhjem ere, at I udi alle Maade rette Eder efter at være forne Erik Rosenkrands eller hans Fuldmægtige hørig, lydig og følgagtig udi hvis han Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder, og troligen tilhjælper Fienderne at søge udi Jemteland, Herdalen, Sverig eller andensteds inden Riget og uden, hvor I dem overkomme kunne, og dem af Eders yderste Magt og Formue at forjage og nedlægge, og Eder paa samme Tog lade bruge saa længe og saa langt forne Erik Rosenkrands godt og raadsom synes, og det kan være vore Fiender de Svenske til Skade og Afbræk, ved hvad Middel og Maade det skee kan. Og alt hvis Bytte forne vor Befalingsmand og Krigsfolk bekommendes vorder af forne vore Fiender de Svenske, Jemter, Herdaler eller andre Fiendernes Tilhængere og Forvandte, det skulle de mue beholde, og hver deraf sin Anpart at maa bekomme efter hans Befaling og Krigsbrug. Dog dersom Gud allermægtigste formedelst forne vort Krigsfolk vilde tilføie og give os nogen synderlig Victorie over samme vore Fiender, og forne vort Krigsfolk kunde forøffre og bekræfte noget Slot eller Byer, da ville vi os forbeholdet vor Rettighed med samme Befæstninger, saa og udi Skjøt og andet efter Krigsbrug. Og hvad Handel eller Contract forne Erik Rosenkrands eller hans Fuldmægtige derudinden gjørendes, saa og hvad Skade han forne vore Fiender, paa de Steder forskrevet staaer eller andensteds

inden Riget eller uden, tilføiendes vorder, det ville vi i alle Maade lade os befalde og det altingest agte og ansee, som det af os selv udi egen Person gjort var, saa forne Erik Rosenkrands derudinden aldeles skal skadesløs holdes. Sammeledes hvis Bekostning gjøres skal, og hvad for Besolding ud skal gives, det skal forne Erik Rosenkrands forrette og Fuldmagt have, hver sin Besolding at gjøre efter sin Tjeneste, og samme Udgift skal han tage af vore og Norges Krones Len Nordenfjelds. Udi hvilke Len samme vort Krigsfolk kunde indkomme, der skulle de og have deres Underholding og Besolding, saa meget muligt er der at bekomme. Og skal forne Erik Rosenkrands ogsaa Fuldmagt have, vore Undersaatter Nordenfjelds, Ædel og Uædel, at sætte og taxere, hure høit hver skal være pligtig efter deres Evne og Formue at tjene os og Riget mod Rigets Fiender med Folk, Fetalie eller udi andre Maade, og hvis han derom gjørendes vorder, derefter skulle vore Undersaatter dem aldeles rette; og skal han have flittig Opseende, at Alting ganger ligeligen og ret til, og udi forne Bestilling saa og i alle andre Maade vort og vore Rigers Gavn og Bedste vide og ramme, som vi ham tiltroer. Findes nogen vore Undersaatter eller Krigsfolk ulydig, og ikke i alle Maade rette dem efter, hvis forne Erik Rosenkrands paa vore Vegne dem befalendes vorder, da skal han straffes derover paa Livet, uden al Naade. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. R. VIII. 578. Afskr. II. 780.

Om Graabrødre Kloster i Bergen.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi ere komne udi Forfaring, at Graabrødre Kloster udi Bergen skal staae øde og med Tiden skal forfaldes, og de Kanniker, som med nogen Kannikedom forlenet ere, bygge deres egne Gaarde der udi Byen, som efter deres Død falde deres Arvinger til, og derover lade de rette Kannikeresidentser ligge øde og ubygte, og saa tidt nogen Kannik døer og afgaaer, bemødes vor Lensmand paa vore Vegne med Residentse dem at udlægge; da paa det forne Graabrødre Kloster maa blive saa meget des bedre ved Magt, have vi befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, først at skulle udlægge Superintendenten udi Bergens Stift for sig og hans Efterkommere, Superintendenter der sammesteds, saa meget som han til hans Residents og Vaaning udi samme Kloster behøver, og hvis derover er, skal han dele og parte imellem Kannikerne,

som der hos Domkirken residere, hver efter sit Vilkaar, og som ham fornøden er at boe paa, og skulle forne Kanniker være pligtige strax derind at flytte, og hver sin Part, som ham udlægges, at bygge og ved Magt holde under deres Rentes Fortabelse, paa det vi eller vore Lensmænd udi Fremtiden med Kannikeresidentser at udlægge ikke skulle besværes; og hvad Skik forne Erik Rosenkrands herpaa gjørendes vorder, skal udi alle Maader blive, ligerviis som vi den selv gjort have. Kjøbenhavn 13 Octbr. 1565. R. VIII. 580. Afskr. II. 783.

Peder Knudssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og for villig Tjeneste, som os elskelige Peder Knudssøn, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Peder Knudssøn disse efterskrevne vore og Kronens Gaarde udi vort Rige Norge udi Tanum Sogn [i Viken] liggendes, først 2 Gaarde i Fossum, som Anders og Erik paaboe, 2 Gaarde udi Sem, Olaf og Anders iboe, en Gaard kaldes Hval, Anders paaboer; udi Thegneby 3 Gaarde, en Gaard kaldes Kleve, Mads Lauritssøn paaboer, og en Gaard kaldes Ulvesky [Ulveskid] som Hans paaboer, med alle forne Gaardes Rente og rette Tilliggelse, Gjesteri og Sagefald og al anden vor og Kronens Rettighed. Sammeledes maa og skal forne Peder Knudssøn aarligen oppebære vor og Kronens Part af Tienden af Skede Sogn, og samme Tiende med forne Gaarde og Gods, eftersom forskrevet staaer, have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; og skal han holde Godset ved Hævd og Magt og Bønderne ikke forurette eller med nogen usædvanlige Paalæg besvære og ikke heller forhugge lade nogen de Skove, der tilligger, til Upligt i nogen Maade. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 15 Octbr. 1565. R. VIII. 580. Afskr. II. 784.

Laurits Paaske fik Tolders Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi have tiltroet og befalet og nu med dette vort aabne Brev tiltroe og befale os elskelige Laurits Paaske, Borger udi vor Kjøbstad Helsingborg, at være vor Tolder i vor Kjøbstad Marstrand og alle andre vore Sildefiskeleier Søndenfjelds udi vort Rige Norge, og der at oppebære vor Told, Sise, Sagefald og Aaresild, Baadesild og andre Kon-

ge-Rente og Rettighed, som os med Rette kan tilfalde der paa alle Fiskeleier, og vor Tolder paa vore Vegne bør at oppebære; thi bede vi og byde alle Fiskere, indlændiske og udlændiske, Kjøbmænd og Andre, som forne Fiskeleier og Fiskeri med Eders Handel og Kjøbmandskab besøgendes vorder, at I rette Eder efter paa vore Vegne at udgive forne Laurits Paaske hvis Told, Sise, Sagefald, Aaresild, Baadesild og anden Rettighed, os og Kronen tilkommer; desligeste byde alle vore Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd, Byfogder og alle andre vore Undersaatter der sammesteds, at I ere forne Laurits Paaske behjælpelige til at afstille, hvis Oprør paakomme kan, og udi lige Maade ere(?) at indkræve hvis Told og Rettighed, som os bør med Rette af forne Fiskeleier og Fiskeri. Kjøbenhavn 16 Octbr. 1565. T. VIII. 417. Afskr. II. 317.

Til Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere udi Marstrand.

Fr. II. Hilse Eder vore Undersaatter, Borgemesteré, Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Marstrand med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi have et mærkeligt Antal Krigsfolk, baade Ryttere og Knegte, som bruges imod vore og Rigens Fiender til at forsvare Eder og andre vore Undersaatter med, og behøve til deres Besolding en stor Summa Penge, da foraarsages vi Eder saavelsom alle andre vore Undersaatter der i Riget om en Hjælp at besøge; thi bede vi Eder og begjere, at I rette Eder efter af Eders By at komme os til Hjælp med 3000 Mark Klippinge, og dem uden al Forsømmelse at udgive og overantvorde vor Tolder, os elskelige Laurits Paaske, saa de visseligen udkomme inden Juledag førstkommendes i det allerseneste, og Eder derudinden som gode, lydige Undersaatter beviser, vi ville igjen være Eder en naadigst Herre og Konning og Eders Gavn og Bedste i alle Maade vide og ramme. Kjøbenhavn 16 Octbr. 1565. T. VIII. 418. Afskr. II. 318.

Til Bønderne i Baahuus Len om Klippinge Skat.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Bønder og menige Almue, ihvem som helst I tjene eller tilhøre, som bygge og boe over alt Baahuus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi have et mærkeligt Antal Krigsfolk, baade Ryttere og Knegte, som bruges imod vore og Rigens Fiender til at forsvare Eder og andre vore Undersaatter med, og behøve til deres Besolding en stor Summa Pendinge, da have

vore elskelige Danmarks Riges Raad, som her hos os tilstede ere, bevilget os en almindelig Skat og Landehjælp af Eder, saavelsom alle andre vore Undersaatter her udi Riget at mue fange og oppebære udi saa Maade, at hver 10 Mand skulle lægges udi Læg sammen, og af hver 10 Gaarde give os 100 Mark Klippinge, den Rige hjælpe den Fattige, og skal os elskelige Peder Knutssøn, vor Mand, Tjener og Foged udi N., skrive og lægge Eder for samme Skat, og den siden af Eder at oppebære og med klare Register og Mandtal fra sig overantvorde, og skal samme Skat og Hjælp være ude inden Juledag førstk. i det allerseneste. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I med det allerførste paa beleilig Tid og Sted, naar og hvor for^{ne} Peder Knutssøn Eder tilsigendes vorder, møder og af ham lader Eder for samme Skat skrive og lægge i Læg sammen, og siden retter Eder efter den strax at udgive og fremføre og for^{ne} Peder Knutssøn overantvorde, saa den visseligen og uden al Undskyldning inden for^{ne} Juledag maa udkomme. Kjøbenhavn 16 Octbr. 1565. T. VIII. 418. Afskr. II. 318.

Jens Ulfstand paa Baahuus fik Brev at skulle lade de ovenstaaende Breve læse og forkynde strax, samt at han efter at have modtaget Skatten skulde sende Laurits Paaske saameget, han behøver til at kjøbe og salte Sild for til vort Behov, og det andet forskikke hid til vor Rentemester. Kjøbenhavn 16 Octbr. 1565. T. VIII. 419. Afskr. II. 320.

Thomas Hanssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Thomas Hanssøn har beret for os, hvorledes han paa det Throndhjems Tog blev fangen af vort Folk fra de Svenske, og han for samme hans Fængsel har sig randsonet, og al den Stund vort Folk vare paa Toget, blev han hos dem og gjorde for^{ne} vort Folk Underviisning os til Bedste, saameget ham muligt, og beklager, at han deles og tiltales for den sin rette Herre og Konning skal være frafalden og givet sig til Fienderne, og hans Gods derover er ham frataget; thi have vi af vor synderlig Gunst og Naade tilgivet og omdraget, og nu med dette vort aabne Brev tilgive og omdrage med for^{ne} Thomas Hanssøn al den Tiltale, vi kan have til ham for den Sag, og ville vi selv være hans Dommer, og hvem ham noget har for den Sag at beskylde, da skal han staae ham til Rette for os eller vore Tilforordnede og ingen anden, dog skal han være os og vore Efterkommere, Konger udi

Danmark, og Riget huld og tro, og vor Lensmand paa vor Gaard udi Throndhjem hørig, lydig og følgagtig udi hvis han ham tilsigendes og befalendes vorder, og af sin yderste Magt og Formue troligen tilhjælpe vor Skade og Fordærv at afværge og forekomme. Cum inhib. solita. Kjøbenhavn 16 Octbr. 1565. R. VIII. 581. Afskr. II. 785.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid at vi have ladet handle med denne Brevviser Fredrik [Bauck] Skibsbygger, at han skal strax paa Foraaret opsætte og bygge os et Skib der udi Norge udi Nedenes Len; thi bede vi Eder og ville, at du til des Behov lader hugge saa mange Knæer og andet smaa Tømmer, han dig om tilsiger og udi dit Len er at bekomme, og det forskaffer til det Sted, Skibet skal opsættes, og dermed i alle andre Maade troligen dig beflitter og tilhjælper, at samme Skibs Bygning maa gaae for sig. Fredriksborg 24 Octbr. 1565. T. VIII. 424. Afskr. II. 320.

Til Johan Jellesen [Falkener].

Fr. II. V. G. t. Vid at vi have ladet handle med denne Brevviser Fredrik Bauck, Skibsbygger, at han udi vort Rige Norge skal opsætte og opbygge til vort Behov et Skib, og han derfor agter sig nu ind udi Holland, at antage saa meget Folk, som han til samme Skibs Bygning behov har; thi bede vi dig og naadigst begjere, at du vil lade dig ubesværet finde og hos være, naar han samme Arbeidsfolk(!) og tilhjælpe ham dem at mue bekomme, og at du paa vor Omkosten vilde forskaffe ham Jern og anden Deel, hvis han dertil behøver og dig paa vore Vegne om tilsiger; vi ville det til gode Rede dig lade betale, og din underdanigst Tjenstvillighed naadigst betænke og forskylde. Fredriksborg 24 Octbr. 1565. T. VIII. 425. Afskr. II. 320.

Pros Lauritssøn [Hørby] fik Brev at hjælpe Skibsbyggeren Fredrik Bauck med at forskaffe Folk, Hjælp og anden Deel, han behøver, til det i foregaaende Brev omtalte Skibs Bygning. Fredriksborg 24 Octbr. 1565. T. VIII. 425. Afskr. II. 321.

Fru Sophie Lykke eller hendes Foged udi Lister Len fik Brev at lade hugge 100 Egebjelker, som Kongen havde givet Hertug Adolph. Fredriksborg 25 Octbr. 1565. T. VIII. 426. Afskr. II. 321.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du lader give tilkjende, at

Michel Zelle skal have kjøbt sig til en halv Gaard udi Marstrand, og vi forfare, at Grunden hører Hr. Esge Bildes Arvinger til, og Bygningen Michel Zelle alene at tilkomme, da ere vi tilfreds, at du sælger og afhænder af forne Bygning, som forne Michel Zelle udi samme Gaard tilhørte, saameget os deraf med Rette tilkommer, og siden Pendinge os til Bedste bruger. Fredriksborg 26 Octbr. 1565. T. VIII. 426. Afskr. II. 321.

Otte Brade fik Brev at skulle strax forskaffe Baahuus 8 Læster Malt og til Elfsborg 6 Læster Malt. Kjøbenhavn 2 Novbr. 1565. T. VIII. 429. Afskr. II. 322.

Til Thrond Jonssøn, Borgemester udi Oslo.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have tilskrevet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at skulle paa vore Vegne handle med Jens Skriver paa Nesøen om et Skib, han har, hvilket vi ville bruge til Orlog; og naar Christiern Munk med ham tileens vorder om samme Skib, skal han dig det antvorde, at du det os til Bedste skal lade færdig gjøre; thi bede vi dig og begjere, at du samme Skib til dig annammer, og det fuldfærdig lader forbygge med Overløb, Bogenet, Fordække, Agterdække, Porte og alt Andet, hvis der tilhør paa Orlogs Viis, saa at samme Skib vist og uden Forsømmelse maa blive færdig og seglrede og komme hid ned strax paa Foraaret, det første Vandet bliver aabent, og hvis du til det behøver, at du det æsker og fordrer af forne Christiern Munk; vi have ham tilskrevet, at han dig til samme Skib at færdiggjøre skal forskaffe, hvis du ham om tilsiger. Du vilt dig derfor herudinden godvillig og uforsømmelig lade befinde, anseendes at os der mere end stor Magt paaliggendes er; vi ville det igjen naadigst betænke, og os dertil visseligen forlade. Kjøbenhavn 14 Novbr. 1565. T. VIII. 437. Afskr. II. 322.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have beseet hvis Sagdeler, som fra vort Rige Norge hid til vort Behov forskikkes, da befinde vi dem at være saa smale og tynde, at de ikke tjene enten til vore Skibe eller udi andre Maade at bruge, og er befrygtendes, at de Deler, som „foruolde" ere og intet due, forskikkes hid og de, som bedre ere, forsendes andensteds; thi bede vi dig og ville, at du derom forfarer Leiligheden, og dermed herefter har flittig Indseende, og at du strax uden al Forsømmelse lader bestille og skjære til vort Behov, som vi til vore Skibe

kunne lade bruge, 2 eller 300 Tylter Sagdeler eller de fleste muligt er, vel tykke og brede og af de bedste, saa de altingeest kunne ligge tilrede, at naar vore Skibe derefter skikkes, vi da samme Deler vist kunne bekomme. Sammeledes forfare vi, at en ved Navn Jens Skriver paa Nesøen skal have et godt Skib, som skal tjene at bruge til Orlog; thi bede vi dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev handler med samme Mand om forne Skib, saa han enten vil unde os det tilkjøbs eller og laane os det denne tilkommende Sommer, og du vist det saa forhandler, at vi mue bekomme samme Skib; vi have tilskrevet os elskelige Thrond Jonssøn, Borgemester der udi Oslo, at han skal annamme Skibet til sig og det med Alting færdiggjøre, med Overløb, Bogenet, Fordæk og Agterdæk, Porte og alt hvis Andet, som der hører til paa Orlogsviis at bruge, og hvad han dertil behøver, skal du ham forskaffe; bedendes dig derfor og ville, at du herudinden med al Flid befordrer, saa at forne Skib maa altingest blive rede gjort, og at du forskaffer forne Thrond Jonssøn hvis han dertil behøver og skal paaholde, at vi uforsømmelig kunne fange Skibet færdigt og hid med strax paa Foraaret, Vandet bliver aabent, og tag der ingen Forsømmelse for; thi os der stor Magt paaliggendes er. Desligeste at du med det allerførste tilskriver os, hure du derom tilstillet har, at vi os derefter kunne vide at rette. Kjøbenhavn 14 Novbr. 1565. T. VIII. 437. Afskr. II. 323.

Jens Skriver paa Nesøen fik Brev, at Kongen har tilskrevet Christiern Munk at handle med ham om det i foreg. Brev omtalte Skib, at Jens Skriver skal have Christiern Munk betroet, udi hvis han med ham om samme Skib handlendes vorder, og det lade Kongen følge paa de Middel, han med Christiern Munk derom enig bliver, og at han sig skal lade finde som tro og villig Undersaat, saa vil Kongen ham det naadigst bekjende. Kjøbenhavn 14 Novbr. 1565. T. VIII. 438. Afskr. II. 324.

Laurits Paaske, Tolder i Marstrand, fik Brev at skulle udtage til Kongens Behov alle de duelige og uforhyrede Baadsmænd, der findes udi Marstrand og omliggende Fiskeleier, og strax sende dem til Admiralen; Kongen vil lade dem give Besolding, saa de dem ikke skulle have at beklage. Kjøbenhavn 17 Novbr. 1565. T. VIII. 444. Afskr. II. 325.

Laurits Olssøn [Green], Lagmand udi Viken, fik Brev

at skulle udtage og udskrive til at bruges paa Orlogsskibene paa Foraaret alle de Baadsmænd, Skippere og Styremænd, der ere at bekomme udi Viken og andensteds udi Baahuus Len, og sende dem til Kjøbenhavn inden Fastelavn førstk. Kjøbenhavn 26 Novbr. 1565. T. VIII. 444. Afskr. II. 325.

Mogens Pederssøn [Galt] fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Mogens Pederssøn til Tyrestrup, vor Mand og Tjener, har beret for os, hvorledes at hans Foged paa Bratsberg stakket siden har forskikket til vor Rentemester en Summa Daler, som han havde oppebaaret af Skiens Syssel og Gimsø Klosters Len, hvilke Daler os Halvparten tilkom og anden Halvpart forne Mogens Pederssøn, og forne vor Rentemester har beholdt alle forne Daler og dem forvendt os til Bedste, da paa det forne Mogens Pederssøn maa igjen komme til hans Opretning for hvis Daler, ham af forne Summa tilkom, og forne vor Rentemester til vort Behov til sig annammet har, maa og skal forne Mogens Pederssøn lade indkræve af vor og Kronens Undersaatter udi forne Skiens Syssel og Gimsø Klosters Len alt hvis Efterstand, de med tilbage staaer af den Rente, ham med Rette tilkommer at opbære, og det have, nyde, bruge og beholde sig til Bedste, og skal han mue være kvit for al ydermere Regnskab at gjøre for hvis han oppebaaret eller udgivet har af samme Len, al den Stund, han det i Forlening havt har. Skanderborg 17 Decbr. 1565. R. VIII. 584. Afskr. II. 789.

Til Hr. Peder Skram.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at os elskelige Mogens Pederssøn, vor Mand og Tjener, har beret for os, hvorledes I ved Eders Fuldmægtige har ladet annamme Bratsberg Gaard og Gimsø Kloster med dets tilliggendes Len og Gods, og efterdi han efter hans Forleningsbrevs Lydelse [ovenfor S. 404] er pligtig til St. Hans Dag førstk. at gjøre os deraf for et heelt Aars Oppebørsel Rede og Regnskab efter den Tid, han det annammet, mener han sig at skee forkort, om han det strax aldeles ombære skal; thi bede vi Eder og begjere, at I derom ville forfare Leiligheden, og siden Eders Fuldmægtige befaler, at han forne Mogens Pederssøn, paa hvis ham med Rette efter hans Forleningsbrevs Lydelse tilkommer, ikke uforretter, paa det vi med videre Klage mue blive forskaanet. Skanderborg 29 Decbr. 1566 [d. e. 1565]. T. VIII. 455. Afskr. II. 325.

1566.

Mogens Pederssøn [Galt] til Tyrestrup fik Brev paa strax at bekomme fri uden Afgift $1^1/_2$ Sagkværner ved Skeen, den ene, som Nils Anderssøn [Skriver], Lagmand udi Skeen, og den halve, som Henrik Quinque der sammesteds sidst udi Værge havde. Det skulde staae ham frit fore for hans rede Penge at kjøbe det Tømmer, som han til nævnte Sagkværner behøvede. Cum inhib. sol. Skanderborg 6 Januar 1566. R. IX. 321. Afskr. II. 791. (jfr. ovenfor S. 268).

Til Christen Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet 3 dine Skrivelser, deraf forstandet, hvad du med dit medhavendes Folk paa det Tog udi Sverige udret har, med hvis mere samme din Skrivelse indeholder; og som du blandt andet er begjerendes, at dig maatte tilkjendegives, paa hvad Tid vi vare til Sinds et Tog at lade gjøre ind udi Fiendeland, paa det du din Sag derefter kunde have at rette, da vide vi dig paa denne Dag ingen vis Tid at tilskrive, men vi forsee os, at naar Gud vil Toget gaaer for sig, forfarer du det vel; bedendes dig derfor og ville, at du eftersom du med os elskelige Erik Rosenkrands tileens vorder, vilt med Alting bestille, som du vedst os og Riget kan være gavnligt, og hvor du kan gjøre Fienderne nogen Skade og Afbræk, dertil vil du gjøre din Flid, som vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 13 Januar 1566. T. VIII. 468. Afskr. II. 327.

Til Jens [Holgerssøn] Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse, og som du giver tilkjende om de danske Knegte, der paa Slottet ere, og hvad Brøst de have etc., da have vi befalet vor Rentemester at skulle til des Behov finde Raad og did op forskikke Klæde og anden Nødtørft, saa Knegtene dermed kunne blive undsatte. Sammeledes som du formelder om den Jagt eller Pinke, du behov har der til Slottet, og seer for godt an, at vi tilskrive vore Undersaatter udi de tre Kjøbstæder Marstrand, Oddevald og Kongelf, at de skulle forskaffe og udruste en Jagt, da have vi os derom betænkt, og efterdi nogre af samme Kjøbstæder have lidt stor Skade af Fienderne, ville vi dem med samme Jagt at udrede forskaane paa denne Tid, og selv

finde Raad og det første muligt er forskikke den op til dig. Desligeste give vi dig tilkjende, at vi ere tilsinds at lade bruge os elskelige Theme Abelgaard udi vor Bestilling, og derfor have ham hid til os forskrevet, thi bede vi dig og ville, at du strax ham derfra affærdiger, og lader dig være Knegtene, som under ham have ligget, befalet, og med dem saa og de tydske Knegte der sammesteds Altingest bestiller, som du kan tænke os gavnligt kan være, og at du i alle Maader vor Fordeel og Bedste vider og rammer, som vi dig tiltroer. Sammeledes have vi undt og tilladt, at os elskelige Hans Skaugaard maa der udi dit Len bekomme til hans Bygnings Behov et Skiblad godt Egetømmer; thi bede vi dig og ville, at du forskaffer det saa, at han samme Tømmer maa bekomme, naar han Skibe derefter skikkendes vorder, og at han maatte fange det, som godt er; hvis Tidinge dig forekommer, der visse ere og magtpaaligger, at du dem iligen lader give os tilkjende. Kjøbenhavn 28 Januar 1566. T. VIII. 465. Afskr. II. 326.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, at en ved Navn Simen Vermeland, som tilforn var Borger udi Oddevald, skal ligge udi en Havn udi dit Len med et skjønt Skib, og skal have ladet Salt derudi, og dermed kjøbe og handle [med] de Svenske; thi bede vi dig og ville, at du derom forfarer al Leiligheden, og dersom saa er, at du da det forskaffer, udi hvis Maade det staaer dig til at gjøre, at du kan fly os forne Simen Vermeland med forne Skib hid ned til Kjøbenhavn, og dersom han ikke findes, at du da strax tilskriver os al Besked. Kjøbenhavn 20 Februar 1566. T. VIII. 480. Afskr. II. 328.

Evert Bild fik Kvittants.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Evert Bild til Ravnholt, vor Mand og Tjener, har nu gjort os gode Rede og Regnskab for al Indtægt og Udgift, som han paa vore Vegne har opbaaret og igjen udgivet paa vor Gaard Throndhjem og Steenvigsholm og af alle de Len, der tilligge, som han af os udi Forlening havde, desligeste for Kongeskatter, som han paa vore Vegne har oppebaaret fra det Første, han fik samme vort Len af os udi Forlening, og til den Dag forne vort Slot blev forstyrret og han det kvit blev; og Alt hvis han os deraf udi rede Penge, Guld og Daler skyldig blev efter hans Regnskabs Lydelse, har han ladet antvorde vor Rentemester, saa han os deraf Intet

ydermere er bleven skyldig; thi lade vi for^{ne} Evert Bild og hans Arvinge kvit og kravesløs af os eller vore Efterkommere, Konger udi Danmark, for al ydermere Krav, Tiltale og Eftermaning for for^{ne} hans Indtægt og Udgift, Register og Regnskab i alle Maade. Kjøbenhavn 20 Februar 1566. R. IX. 321. Afskr. II. 791.

Evert Bild til Ravnholdt fik paa hans Broder Peder Bilds Vegne Kvittants for Indtægter og Udgifter af Bratsberg Gaard og Skiens Syssel fra det Første, denne fik samme Gaard og Len udi Forlening, og til den Dag, han døde; desligeste havde han overleveret Mogens Pederssøn Inventarium. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 20 Februar 1566. R. IX. 322. Afskr. II. 792.

Til Pros Lauritssøn [Hørby].

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom vi dig tilforn have befalet at skulle udtage til vore Orlogsskibes Behov et mærkeligt Antal Baadsmænd, da bede vi dig og ville, at du strax samme Baadsmænd forskikker hid til vort Slot Kjøbenhavn med klare Register og Mandtal og hvor de ere antagne, og [hvor] mange af hvert Len ere udskrevne, og gjør din største Flid, at vi mue bekomme de fleste og bedste nogenledes muligt er. Kjøbenhavn 21 Februar. 1566. T. VIII. 482. Afskr. II. 328.

Til alle Lensmændene udi Norge Søndenfjelds.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi behøve et mærkeligt Antal Baadsmænd til vore Orlogsskibes Behov; thi bede vi dig og ville, at du strax, anseendes dette vort Brev, udtager de fleste Baadsmænd udi dit Len ere at bekomme baade udi Kjøbstæderne og paa Landsbyerne, og det saa forskaffer, at der troligen og med Flid handles, saa vi bekomme det Folk, vi ere tjente med, og at du iligen og uden al Forsømmelse forskikker dem hid til vort Slot Kjøbenhavn enten paa vore egne Skibe eller paa Coffardiskibe, som findes der under Landet, dermed de bedst og snarest hid kunde nedkomme, anseendes at det os magtpaaliggendes er. Kjøbenhavn 21 Februar 1566. T. VIII. 482. Afskr. II. 329.

Menige Norges Indbyggere saavel Adelen som Borgere og Bønder finge k. Maj. Breve, ingensteds at skulle udseegle, førend kongl. Maj.s Skibsflaade var udløben, og h. Maj. til des Behov havde bekommet saa mange Baadsmænd, som dertil Behov gjordes. Kjøbenhavn 22 Februar 1566. T. VIII. 483. Afskr. II. 329.

Register paa Skippere og Styrmænd, som ere forløbne til Fastelavn, Tunsberg: Thorbern Evenssøn, Jens Otssøn, Peder Skoning, Skippere, og Gjest Lauritssøn, Styremand. [Uden Datum, indført mellem 2 Breve af 22 Febr.] T. VIII. 487. Askr. II. 330.

Byrge Trolle og hans Medredere fik Brev at maatte besegle 2 Havne paa Island. Kjøbenhavn 28 Februar 1566. R. IX. 323. Afskr. II. 793.

Herman von Oldenseel, Borger til Lybek, fik Brev at maatte besegle en Havn paa Island. ibid.

Jochum Wichmandt, Borger til Hamborg, fik Brev at maatte besegle en Havn paa Island. Fredriksborg 3 Marts 1566. ibid.

Anders Skriver fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi forfare, at vor og Kronens Gaard Klyve udi Bratsberg Len i vort Rige Norge skal være ilde med faren og saa godt som øde, og denne Brevviser Anders Skriver tilbyder sig samme Gaard igjen at ville opbygge og ved Hævd holde, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Anders Skriver maa forne vores Norges Krones Gaard Klyve bekomme, og den have, nyde, bruge og beholde udi hans Livstid og saalænge han lever, dog saa han skal bygge og forbedre samme Gaard, og den holde ved god Hævd og Magt, og aarligen til gode Rede gjøre og give deraf til vor Gaard Bratsberg slig Tynge og Afgift, som der pleier og bør af at gaae; skal han ikke heller forhugge eller forhugge lade nogen de Skove, der tilligger, til Upligt udi nogen Maade. Cum inhib. sol. Helsingborg 7 Marts 1566. R. IX. 324. Afskr. II. 793.

Til Jens [Holgerssøn] Ulfstand.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os af os elskelige Laurits Olssøn, vor Mand og Tjener, berettes, at de Svenske skulle have belagt vort Slot Baahuus; thi bede vi dig og ville, at du med Alting vil have god og flittig Opseende, og holde os Huset til Bedste, udi alle Maade, dig skikkendes som en ærlig Mand bør at gjøre, des vi og ingen Tvivl have; vi ville din troe Tjeneste saa belønne, at du os skal have at betænke, og ville vi med det allerførste muligt er komme dig til Undsætning, saa at med Guds Hjælp skal det ingen Nød have. Du vil med Alting bestille, som vi troe dig til, dertil ville vi os visseligen

forlade. Lund 17 Marts 1566. T. VIII. 510. Afskr. II. 330.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have hekommet din Skrivelse og deraf forfaret, hvad du nu nyligen har imod vore og Rigens Fiender udret, bedendes dig og begjere, at dersom du endnu ydermere Skade og Afbræk dem tilføie kan, at du da derudinden gjør din største Flid. Som du og iblandt andet giver udi din Skrivelse tilkjende, at du agter med det første at give dig ned til os, da eftersom Leiligheden sig nu begiver, synes os det faste og raadeligst [ɔ: fast ei raadeligt]; thi bede vi dig og ville, at du bliver deroppe tilstede og ikke drager herned, førend det bliver tryggere og uden Fare, og at du med Alting der tilseer, eftersom vi troer dig til. Sammeledes behøve vi til nogen Bygning paa vort Slot Helsingborg nogen Tylter Sagdeler, at du derfor fragter et Skib og til forne Helsingborg forskikker 100 Tylter Sagdeler. Vor Lensmand der sammesteds Jørgen Marsvin skal Fragten paa vore Vegne betale, naar Skibet fremkommer. Lund 17 Marts 1566. T. VIII. 510. Afskr. II. 330.

Anders Anderssøns Pasbord.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Anders Anderssøn har beret for os, hvorledes at en ved Navn Thrund Jonssøn, som var Borgemester udi vor Kjøbstad Oslo i Norge, er død og afgangen, og han skal være forne Anders Anderssøn en Summa Pendinge skyldig, som han har hans Brev paa, og forne Anders Anderssøn agter nu at begive sig ind udi Norge, forne hans Gjæld at indmane, og derfor underdanigst os om vort Pas og Befordringsbrev besøget, hvilket vi ham naadigst undt have; thi bede vi og byde alle vore Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd, Byfogder og alle andre, som forne Anders Anderssøn med dette vores Brev besøgendes vorder, at I fordre og fremme ham til det bedste, og hvor han noget forne Thrund Jonssøns Gods kan opspørge og overkomme, og Eder tilsiger, at I ere da ham behjælpelige paa en Ret at mue fange Arrest paa samme Gods, saa at forne Anders Anderssøn siden deraf kan komme til sin Betaling og vederfares hvis Ret er. Kjøbenhavn 19 Marts 1566. T. VIII. 529. Afskr. II. 336.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere denne Brevviser Dancklef van Buck af Lybek en Summa Penning skyldig, og han er begjerendes at mue bekomme udi sin Betaling et Skiblad Sag-

deler; thi bede vi dig og ville, at naar forne Dancklef van Buck dig med dette vort Brev besøgendes og hans Skib til dig skikkendes vorder, at du der da paa vore Vegne forskaffer ham et Skiblad Deler, og derom gjøre Kjøb med ham, som du kan tænke os gavnligt kan være, og siden annammer hans Kvittantse paa hure meget der ham udi forne Summa, vi ham pligtig ere, for samme Deler afkvittes, og forne Kvittantse vor Rentemester Jochim Beck tilskikker, at han samme Pending kan vide ham at afkorte, naar han videre med ham regnendes vorder. Kjøbenhavn 2 April 1566. T. VIII. 513. Afskr. II. 331.

Jørgen Pederssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at os elskelige Jørgen Pederssøn udi Skien maa nu strax paa hans egen Bekostning lade bygge og opsætte en Sagmølle midt oppe paa Edet for forne Skien udi vort Rige Norge, næsthos den Mølle, som Nils Anderssøn, Lagmand der sammesteds, lod bygge, og skal samme Mølle drives med samme Strøm; og naar forne Jørgen Pederssøn samme Mølle bygget og bekostet har, da maa og skal han den have, nyde, bruge og beholde udi hans Livstid og saa længe han lever, dog saa han aarligen til gode Rede skal give deraf til os og Kronen 4 Daler, og naar forne Jørgen Pederssøn er død og afgangen, da skal forne Mølle med Huus og Bygning og al sin Frihed ubehindret igjen falde til os og Kronen. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 6 April 1566. R. IX. 325. Afskr. II. 794.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi have tilskrevet os elskelig Herlof Skave, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, at skulle med vor Høvedsmand Jacob Wintze forhandle det saa, at alle Dobbelt-Soldener og andre, som høie Sold have under de Knegte der ligge, undertaget Befalingsmændene, maatte hid ned forskikkes, og Hageskytter nu der at blive; da efterdi I vide vor Leilighed, og at det vil falde os fast besværligt Pendinge herfra at skikke til forne Knegte, bede vi Eder og ville, at I strax finder Raad og forsender til forne Herlof Skave saa mange Pendinge, han kan give forne Knegte til Tæring hid ned, saa de ikke skulle paa Veien tage fra Bønderne, desligeste at have til at betale Bønderne de Hageskytter, han hos sig beholdendes vorder. Dette saa udretter,

eftersom I kunne tænke gavnligt kan være, og os og Riget magtpaaligger. Kjøbenhavn 8 April 1566. T. VIII. 517. Afskr. II. 332.

Til Herlof Skave.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi forfare af din Skrivelse til os, at de Knegte, som du har hos dig, skulle ikke ville lade dem bestille udi Aarspendinge, og efter den Besked skal den Besoldingen løbe os meget høi, da bede vi dig og ville, at du med vor Høvedsmand Jacob Wiitz [Wintze] vil forhandlet, saa alle de Dobbelt-Soldener give dem hid ned til Kjøbenhavn; her ville vi lade regne med dem og afbetale, dog at du igjen hos dig beholder saa mange Hageskytter, som der ere med Befalingsmændene; desligeste at du og tilskikker os klare Register og Besked paa, hure meget vi forne dobbelte Soldener ere skyldige; vi skikke dig herhos vort Brev til dig og forne vor Høvedsmand samtligen tilskrevet, deraf du ydermere vor Mening derom har at forstaae. Og paa det de Knegte, som hid ned skulle, ikke skulle foraarsages at tage fra vore Undersaatter paa Veien, have vi tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at han skal til dig forskikke en Summa Pendinge, der du samme Knegte til Tæring kan forstrække; sammeledes skal han og forsende til dig Pendinge at forstrække Hageskytterne, som du hos dig beholdendes bliver. Du vilt nu Alting med Flid udrette, og vort Gavn og Bedste udi alle Maade vide og ramme, som vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 9 April 1566. T. VIII. 518. Afskr. II. 333.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at Eders Tjener Erik Munk nogen Tid siden forleden har ført en Karl hid ved Navn Hans Garp[1], hvilken for sin Misgjernings Skyld er dømt fra Halsen der udi Bergen, og siden er forne Erik Munk draget herfra og ingen Besked gjort om samme Karl; da efterdi forne Hans Garp der udi Landet har forbrudt sig, og Dommen er ham der sammesteds overgaaet, kunne vi os ikke lidet forundre, at I ham hid forskikker, og derfor nu sender ham did tilbage igjen, bedendes Eder og begjere, at I der lader rette over ham, eftersom de Domme over ham udgangne ere formelde, og hvilke andre, som forbryde Livet og der udi Landet blive dømt, at I dem der sammesteds lader stande deres Ret, og dem ikke hid ned for-

[1] Jfr. Liber capituli Bergensis, udg. af Nicolaysen, især S. 190.

skikke, paa det vi med slig Omkostning ikke skulle besværes. Kjøbenhavn 9 April 1566. T. VIII. 519. Afskr. II. 334.

Til Laurits Olssøn og Arrild Olssøn.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi have forstandet af Eders Skrivelse, hvorledes Leiligheden sig for vort Slot Baahuus begiver, og ville vi Eder naadigst ikke forholde, at vi allerede har ladet tilflye Skibe og Folk, som did op skal forskikkes, saa at med Guds Gjælp, dersom Vinden vil føie, forsee vi os, at der skal komme Undsætning inden 8 Dage eller før; thi bede vi Eder og ville, at I gjøre Eders yderste og største Flid, at I kunne flye et visse Bud ind paa Baahuus, som kan berette os elskelige Jens Ulfstand, at vi med det inden forne Tid vist ham ville undsætte, at han derfor vil herefter som til des sig i alle Maade som en ærlig Mand bevise, hvorpaa vi aldeles ingen Tvivl have; og at I ville af Eders Formue gjøre Fienden Afbræk, saa meget Eder staaer at gjøre. Sammeledes at I strax tilskriver os visse Besked, hvor Alting sig der begiver. Fredriksborg 11 April 1566. — Seddel: Sammeledes som du Arrild Olssøn giver tilkjende om de hallandske Bønder og at hvis kan den føre(?) kommer fast Alt de Svenske til Bedste, da synes os bedst være, at du ikke tilsteder dem at føre der noget meget ind, men 1 Mand ½ Tønde eller 1 Tønde til sin Underholdning efterhaanden, saa at Fienderne dermed ikke skulle blive bestyrket; desligeste bede vi dig og ville, at du udtager til vort Behov saa mange ledige, ugifte, gode, væragtige Karle, som du kant bekomme af de hallandske Bønder, og dem forskikker til Kjøbenhavn; vi ville lade dem bruge paa vore Orlogsskibe. Datum ut supra. T. VIII. 522. Afskr. II. 335.

Fru Karine Mogensdatter fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at os elskelige Fru Karine Mogensdatter, Anders Lychesens [Lydiksøns] Efterleverske, maa bekomme en vor og Norgees Krones Sagmølle udi Skien hos vor Gaard Herre liggende, som forne hendes Huusbond lod opbygge, og samme Mølle have, nyde, bruge og beholde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa hun aarligen skal give deraf til os og Kronen den aarlige Afgift, som der pleier af at gaae. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 25 [April] 1566. R. IX. 325. Afskr. II. 795.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. G. t. Vider, at os elskelige Borgemester og Raadmænd udi vor Kjøbstad Bergen have havt deres Fuldmægtige med deres Skrivelse hos os, hvormed de give tilkjende, at I skulle have bekommet en vor Skrivelse, derefter I skulle udi Rette stevne forne Borgemestere og Raadmænd for nogne Dommere, som skulde sige over dem, hvad de skulde være falden for, at de ikke vilde dømme paa et Drab, som imellem 2 Kvindespersoner hos en Eders Gaard skal have skeet, med flere Artikle, som de foregive og I dem lade fore forfølge, hvorimod de dem paa det underdanigste undskylde; da efterdi vi for denne Tids Leilighed ikke kunne høre de Sager for os udi Rette, bede vi Eder og ville, at I i al Tiltale og Forfølgning, som I formode Eder at have til forne vore Undersaatter, Borgerne udi Bergen, lade Alting opstaae, til at Tiden kommer udi bedre Rolighed, og vi da enten selv eller ved nogre andre Forordnede kunne udi Rette høre, hvis Tvist og Uenighed sig imellem Eder paa baade Sider begiver, og da begge Parterne at forhjælpe, hvis Lov og Ret er. Sammeledes have forne vore Undersaatter udi Bergen givet tilkjende at skulle have ladet udskrive der af Byen 200 Mand, og dersom de udkomme, staaer Byen paa det meste øde, da har vi naadigst bevilget forne vore Undersaatter at mue udgjøre hver fjerde værgagtige Mand over al Byen, og ikke videre besværes med Folk at udgjøre. Kjøbenhavn 3 Mai 1566. T. VIII. 543. Afskr. II. 339.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at eftersom vi tilforn have tilskikket Eder vort Følgebrev til vort Land Færø, at I det skulde have i Befaling paa videre Besked, da forfare vi, at udi forledne Tid, der det laa til Bergenhuus, har vor kjære Hr. Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, for nogen mærkelige Aarsage Skyld lagt det hid til Slottet og det aarligen selv ladet besegle, og efterdi det ikke kan være herfra, have vi os derom betænkt, og ere tilsinds det herefter som hidtil selve at ville lade besegle, og derfor paa det ny befalet vor Tjener Anders Madssøn at skulle did segle, Undersaatterne gjøre Tilføring og vor Rettighed der at opbære, gjørendes derfor .... klare Regnskab; thi bede vi Eder og ville, at I lader ham samme vort Land Færø følge og Eder Intet dermed videre bevare efter denne Dag uden vor Befaling. Kjøbenh. 3 Mai 1566. T. VIII. 544. Afskr. II. 340.

Til Bønderne paa Færø.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tjenere, som bygge og boe paa vort Land Færø, med Gud og vor Naade. Vider, at vi er kommen udi Forfaring, hvorledes at mange Eder, en Part for Fattigdoms Skyld og en Part af anden Aarsag, sælger og afhænder Eders Gaarde og Eiendomme, og dermed paa det Sidste kommer Landet os fra og udi Andres Hænder, og vor og Kronens Rettighed dermed forkrænkes; da paa det Saadant maa forekommes, have vi befalet vor Foged denne Brevviser Anders Madssøn, at dersom nogen af Eder bliver tilsinds sin Gaard og Eiendoms Gods at ville sælge eller afhænde, at han da med Eder derom skal handle, og paa vore Vegne kjøbe os det til bedste og derfor stille Eder tilfreds, saa I ikke skulle have Eder at beklage; bedendes Eder derfor og begjere, at hvis I ville sælge, at I det afhænde til os og ingen Anden; dersom I og selv ville det beholde, ere vi det ikke begjerendes; forbydendes Nogen for* sin Gaard og Eiendoms Gods at sælge til nogen Anden end til os, eftersom forskrevet staaer, under vor Hyldest og Naade. Kjøbenh. 3 Mai 1566. R. IX. 326. Afskr. II. 796.

Til Bønderne paa Færø.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tjenere, som bygge og boe paa vort Land Færø, med Gud og vor Naade. Vider, at eftersom vi nogen Tid siden forleden have ladet vort Følgebrev udgaae til Eder, at I skulle svare os elskelige Erik Rosenkrands, da have vi os nu derom saa betænkt, at vi ikke kunne her fra Slottet samme vort Land Færø ombære, er derfor tilsinds det herefter selv at lade besegle; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter strax herefter at svare denne Brevviser Anders Madssøn, som samme Land hertil paa vore Vegne beseglet har, givendes og gjørendes ham og ingen Anden paa vore Vegne Eders aarlige Landgilde, Sagerøre og al anden Rente og Rettighed, som I os og Kronen pligtig er at gjøre og give, og I af Arilds Tid gjort og givet har, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder; han skal derfor aarligen gjøre os gode Rede og Regnskab og det Alt at komme os til Bedste; skal han og holde Eder Alle og hver særdeles ved Norges Lov, Skjel og Ret, og Ingen af Eder tilstede at uforrettes i nogen Maade. Kjøbenhavn 3 Mai 1566. R. IX. 326. Afskr. II. 797.

Borgemester og Raadmænd udi Bergen finge Brev Udbodskarle anrørendes.

Fr. II. V. G. t. Vider, at Eders Fuldmægtige og Medborgere der udi vor Kjøbstad Bergen iblandt andre deres Klagemaal, som de have havt her for os, have der ogsaa berettet, hvorledes at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, har til Udbudsfolk imod vore og Rigens Fiender ladet udskrive 200 væragtige Karle af Eders By, hvorudinden I Eder hardt besvære, og ere befrygtende, at Eders By derover skal blive øde, men ere overbødige at ville af forne Eders By lade udgjøre imod forne vore og Rigens Fiender hver fjerde Mand, der væragtig er, at I dermed maatte blive forskaanet, hvilket vi Eder ogsaa efter denne Tids Leilighed undt og bevilget have, og derom har tilskrevet forne Erik Rosenkrands, som forne Eders Fuldmægtige Eder ydermere berette kan; thi bede vi Eder og ville, at I forne hver fjerde Mand, der væragtig er, af Eders By udi forne Udbod imod vore og Rigens Fiender vel staferet at udgjøre ville godvillig findes, og Eder baade udi de og andre Maade som vore troe Undersaatter lade bruge, hvortil vi os visseligen forlade. Kbhvn 4 Mai 1566. T. VIII. 548. Afskr. II. 341.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at vort Slot Baahuus er fast forskudt og Husene ere taglamme, saa de paa det ny skulle flies og færdige gjøres; thi bede vi dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev forskikker til Baahuus til os elskelige Jens Ulfstand, vor Mand, Tjener og Embedsmand der sammesteds, 200 Tylter Sagdeler, dermed han igjen kan tække Husene, til vi anderledes kunne lade det bestille, og siden saa meget desbedre der udi forvare hvis Fetalie og anden Deel, han der paa Slottet har, eftersom du vedst magtpaaligger. Helsingborg 8 Mai 1566. T. VIII. 556. Afskr. II. 342.

Til Jens Ulfstand.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi denne Time have bekommet din Skrivelse og deraf Leiligheden, hure det sig paa vort Slot Baahuus begiver, forstandet; og som du giver tilkjende, om hvis Brøst der findes paa Slottet for Fetalie, da have vi strax iaftes afferdiget til Kjøbenhavn til vore forordnede hjemladne Raad der sammesteds os elskelige Frants Brockenhuus, vor Mand og Raad, at skulle bestille, at du med 3 eller 4 Maaneders Proviant skal inden 8 Dage med Guds Hjælp, om Vinden vil føie,

blive undsat, eftersom det Brev, vi tilforn udi Dag dig tilskrev, formelder. Aarsagen, hvorfor at du ikke strax med Alt, hvis du om skriver, bliver forsørget, har du selv underdanigst at betænke, synderligen at til vore Orlogsskibes Udrustning, hvilke med det første skulle udløbe, skal megen Fetalie, og det saa iligen ikke kan forsamles, dog, vil Gud, inden den Fetalie, hvilken vi dig nu skikkendes vorder, bliver optæret, ville vi foretage de Middel og Veie, at Fienderne vel skulle lade dig med Fred og Andet fange at tage vare, end dig bekymre, til hvilket Gud almægtigste vil naadeligen give Raad og Bistand. Midlertid ville vi dig, med hvis du ydermere behøver, undsætte. Vi formærke gjerne, at det er forhandlet, at Blanckeborg med sine Knegte kommer ind til dig, dersom det ikke havde været allerede bestilt, da er tilforn vor Skrivelse til Valentin Manstein overganget, at han skulde af hans medhavende Folk flie dig paa Huset saa mange, du til Undsætning behov har. Til den Bygmester og Voldmester, du begjerer, ville vi finde Raad og op til dig forskikke, og da derhos tilskrive Christiern Munk, at han skal forskaffe dig Folk, som skulle hjælpe at bygge, desligeste skikke vi did op med dette dit Bud vort Brev til for[ne] Christiern Munk, at han dig skal forskaffe 200 Tylter Deler med det første, hvilket Brev din Tjener fra Marstrand, eller hvor det bedst skee kan, skal forskaffe til ham. Murmestere ville vi og flie dig, men Kalk og Steen er os fast besværligt did op at forsende, hvilket du selv ydermere kan betænke. De 2 Falkoner, du lader give tilkjende om, som Blok von Münster har, ere vi tilfreds, du maatte annamme, og have vi skrevet til ham, at han dig dem skal antvorde, skikke dig Brev herhos, at du ham det kan lade stille tilhænde. Som du og lader give tilkjende om 3 Skyttebaade, da have vi nu strax tilskrevet vor Admiral os elskelige Hans Lauritssøn [Jernskjæg], at han efter Skipperens Underviisning samme Baade skal lade færdig gjøre, saa du dem uden Forsømmelse skalt bekomme. Og bede vi dig og ville, at du i alle Maade vilt dig forholde, som vort naadigst Fortroende er til dig; vi ville det igjen med al Naade bekjende, og dig saa belønne, at du os skal have at betakke. Helsingborg 8 Mai 1566. T. VIII. 556. Afskr. II. 342.

Til Jens Ulfstand.

Fr. II. V. G. t. Vi ville dig naadigst ikke forholde, at vi udi Dag have bekommet Skrivelse fra os elskelige Valentin

Manstein og Jens Kaas etc., hure Leiligheden sig begiver hos dig, og betakke vi dig paa det allernaadigste for din troe Tjeneste, og for at du udi denne nærværende Feide og synderligen udi de Beleiringe, du har udi været, dig saa oprigtig beviist, og os og Riget tilbedste vort Slot Baahuus for Fienderne holdet har; bedendes dig og begjere, at du endnu vil i alle Maader dig som en ærlig Mand, eftersom du hertil gjort har, forholde, hvorpaa vi ikke ville tvivle, og vort Slot os og Riget tilgode holde, [om] Fienderne understaae det ydermere at ville anfegte. Vil Gud os og vore Riger naadeligen af denne Feide til en god behagelig Fred hjælpe, hvilket vi os til hans Almægtighed trøstelig forhaabe, da ville vi dig saa betænke og din troe Tjeneste belønne, at du os underdanigst skal have at betakke. Du vil og strax iligen tilskrive os al Besked, hure det haver sig med Slottet, og al anden Omstændighed, at vi klarligen deraf Leiligheden kunne forfare. Vi ville næst Guds Hjælp, saafremt Vinden vil føie, inden udi Dag 8 Dage dig med Proviant og anden Nødtørft undsætte. Dette vi dig naadigst ikke ville lade uformeldt. Helsingborg 8 Mai 1566. T. VIII. 557. Afskr. II. 344.

Jørgen Ruds Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Jørgen Rud til Vedby, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har, og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Jørgen Rud vort og Norges Krones Len Numedals Len udi Nordlandene, som nu ligger under vort Slot Steenvigsholm, med Bønder, Tjenere, vor og Kronens og Stiftens Leding, Landskyld, Tiende og al anden Kronens og Stiftens Rettighed, Intet undtaget, med hvad Navn det efter Landsens Leilighed nævnes kan, at have, nyde, bruge og beholde kvit og fri uden Afgift, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste og holde Godset ved Hævd og Magt og Tjenerne der paa boendes ved Lov, Skjel og Ret, og Ingen af dem at uforrette imod Norges Lov, eller og dem udfæste af deres Gaarde, emeden og al den Stund de aarligen til gode Rede yde og udgive deres Landgilde og anden Rettighed og holde deres Gaarde ved Hævd og Magt. Skal han ikke heller besverge dem

med nogen ny Huusbondehold eller i andre Maade paalægge dem nogen anden ny og usædvanlig Besværing; sammeledes skal han frede Jagten og ikke forhugge eller forhugge lade nogne de Skove der tilligge til Upligt udi nogre Maade. Cum inhib. sol. Helsingborg 8 Mai 1566.[1] R. IX. 327. Afskr. II. 798.

Til Jens Ulfstand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vi ville dig naadigst ikke forholde, at vort Krigsfolk have bevilget strax at ville mod vor og Rigens Fiender opdrage, saa vi forhaabes med Guds Hjælp, at Optoget skal uforsømmeligen gange for sig, hvorfor vi ere foraarsaget vore Befalingsmænd Valentin Manstein og Blanckeborg med deres medhavendes Knegte igjen til Hoben at fordre; dog have vi ladet befale, at Manstein skal lade antvorde dig 60 af forskrevne Knegte, som skulle blive paa Huset hos dig, og dersom du vil have noget af det norske Folk ind til dig, have vi tilskrevet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at han dig dem skal følge lade. Vi ville os med den almægtigste Guds Hjælp forsee, at det skal med dig ingen Nød have her efter; thi vi forsee os at give Fienderne andet at skaffe end dig bekymre. Du vil dig i alle Maade forholde, eftersom vi dig tiltroe. Dertil ville vi os visseligen forlade. Kjøbenhavn 27 Mai 1566. T. VIII. 535. Afskr. II. 338.

Til Arrild Olssøn.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have forskrevet vore tydske Knegte, som vi med vor Høvedsmand Valentin Manstein til Baahuus opskikket have, at skulle strax igjen give dem til deres Regimente; thi bede vi dig og ville, at du forskaffer af Proviant-Skuder og Skibe og ellers hvad Baade, du tilkomme kan, saa mange, som samme Knegte uforsømmelig kunne indtage, og dem føre til vor Kjøbstad Halmstad, og tag her aldeles ingen Forsømmelse fore; thi os stor Magt paaligger. Kjøbenhavn 27 Mai 1566. T. VIII. 571. Afskr. II. 345.

Til Christiern Munk eller hvem som udi hans Fraværelse Befaling har over det norske Krigsfolk, som nu er forsamlet for Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu have handlet med vort Krigs-

[1] Overstreget og Følgende tilskrevet efter Brevet med mørkere Blæk: 1566 24 August udgik k. Maj. Følgebrev til Bønderne i Numedals Len at skullo igjen ligge til k. Maj. Gaard udi Throndhjem og svare Herluf Skave.

folk, saa at de strax skulle opdrage imod vore og Rigens Fiender, og vi derfor have forskrevet vor Høvedmand os elskelige Valentin Manstein at skulle med de tydske Knegte, som han med sig til Baahuus opført har, igjen give sig til Regimentet, og have vi ham ladet befale at skulle ind antvorde os elskelige Jens Ulfstand paa Slottet 60 af samme Knegte; thi bede vi dig og ville, at dersom forne Jens Ulfstand mere Folk paa Slottet behov har og dig derom besøgendes vorder, at du da forskaffer ham af dit medhavendes norske Folk saa mange, han er begjerendes, paa det Huset maa blive besat; og dersom du kan gjøre Fienderne nogen Afbræk, at du da udi alle Maade vort og Rigens Gavn og Bedste rammer og vider, som vi dig tiltroe. Kjøbenhavn 27 Mai 1566. T. VIII. 571. Afskr. II. 346.

Til Christiern Munk og Pros Lauritssøn [Hørby].

Fornævnte Christiern Munks Brev saalydendes:

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi til vore Orlogesskibes Bygning behøve meget Tømmer, eftersom du af dette indelukte Register har at besee; thi bede vi dig og ville, at du med os elskelige Pros Lauritssøn dig forliger, og med ham tileens vorder, hvre meget han deraf kan forskaffe, og hvre meget du skal flie tilstede, og naar I saa forenet ere, at du da strax i dit Len lader hugge og til Stranden til bekvemme Ladesteder nedføre saa meget hos dig af forne Tømmer er at bekomme, og at du uforsømmeligen skriver her ned til os elskelige Hr. Magnus Gyldenstjern, vor Statholder, og Bjørn Anderssøn, Lensmand her sammesteds, hvre meget, hvad for Tømmer og udi hvad Havne det er at fange, paa det vi saa meget desbedre kunne vide at forordne og skikke der Skibe efter. Sammeledes bede vi dig og ville, at du lader bestille til vore Skibes Behov 20 Læster Træ [Tjære?], saa vi dem vist mue bekomme; udi lige Maade, at du og bestiller og forskaffer saa megen Træ, os elskelige Pros Lauritssøn, vor Mand og Tjener, behov har til det Skib, han skal lade opsætte udi Nedenes Len. Herudinden vilt du ingen Flid spare, men Alting dermed bestille, eftersom du vedst magtpaaligger, hvortil vi os visseligen forlade.

Denne efterskrevne Mening kommer i Pros Lauritssøns Brev:

Sammeledes bede vi dig og ville, at du regner med vor Skibsbygger, denne Brevviser Fredrik Bauk, hvad vi til denne Dag ham med Rette skyldig bliver, og det paa vore Vegne ham betaler; desligeste at du overskriver(?) til Amsterdam til en ved

Navn Jørgen Thomas, som kaldes Engelsmand, al Ledingen af Nedenes Len og Robygdelag, som du oppebaaret har forganget Aar 65, desligeste det du for det nærværende Aar 66 oppebærendes vorder, hvorfor han skal kjøbe hvis behov gjøres, at skal paaholde til det Skib, du skal til vort Behov opsætte lade, og at du forskaffer forne Skibsbygger, naar han til dig kommer, hvis han til samme Skibs Bygning skal paaholde, Tømmer og andet, saameget der i Lenet er at bekomme. Sammeledes at du bestiller 16 ledige Pligts Karle og 20 andre Karle, som paa Foraaret ere tilrede, naar forne Skibsbygger kommer fra Amsterdam, og da kunne tilhjælpe at arbeide og gjøre hvis dem [befales]. Desligeste ville vi, at du intet besværer Almuen der i Lenet med Fetalie at udgive til Skibstømmermænd og Folk, men at du strax skriver fra dig, hvad du af Fetalie udi [Forraad har] af det dig med forne Skibsbygger blev tilskikket; siden ville vi finde Raad og til dig forskikke, hvis dig fattes. Herudinden vil du al mulig Flid forvende og ingen Forsømmelse derfor tage, betragtendes hvad Magt os derpaa ligger. Dertil ville vi os visseligen forlade. Kjøbenhavn 30 Mai 1566. T. VIII. 534. Afskr. II. 337.

Tønnes Claussøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at denne Brevviser Tønnes Claussøn, Borger udi vor Kjøbstad Bergen, maa have, nyde, bruge og for arvelig Eiendom for sig og sine Arvinge kvit og fri uden Jordskyld beholde disse efterne vore og Norges Krones Grunde og Eiendomme udi forne vor Kjøbstad Bergen liggendes, og han nu selv udi Værge har, som er først en Gaard hører til Mariæ Kirke udi Oslo, liggendes paa Stranden ovenfor Gaden, og strækker sig udi Bredden 24 Alen og i Længden til St. Hans Vold, med en liden Abelhave, som ligger norden op til den Have, som han nu selv udi Værge har, item en Grund, som ligger der nedenfor, langs ud til Søen, og er 22 Alen paa alle Kanter; sammeledes en Grund, som hører til Alle Helligen liggendes ved Steenbroen hos det nye Torv med sin Længde og Bredde, som den nu begreben og forefunden er, og en liden Grund over for Saltøen, og strækker sig udi Bredden til Gaden 16 Alen, og i Længden op til Gangen; desligeste en Grund, som hører til Halsnø Kloster, og ligger næst synden op til Saltøen fra Ga-

den og ned til Hans Skrivers Huus paa Aske; item en Gaard, kaldes Hostenn [Haasteen], liggendes søndenfor Munkeliv og er af Munkelivs Gods, skylder aarligen en Løb Smør, og er fri for Leding og Tiende, med sine Lotter og Lunder, som der nu tilligge. Og skal det være forne Tønnes Clausson og hans Arvinge frit fore, om de det behov har, at sælge og afhænde forne Grunde, Gaard og Eiendom til Indbyggere udi Bergens By, dog saa forne Tønnes Claussøn og hans Arvinger skulle være os og vore Efterkommere, Konger udi Danmark og Norge, og Rigerne hulde og tro, og skal han sætte paa forne Jordegods Kjøbstæds Bygning og den holde ved god Hævd og Magt, saa deraf kan gange til os og Byen slig Tynge og Besværing, som af andre frie Borgergaarde der sammesteds. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 30 Mai 1566. R. IX. 328. Afskr. II. 799. (jfr. S. 344—345.)

Hans Bagge fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at dersom denne Brevviser Hans Bagge Hr. Nils paa Vosses Død overlevendes vorder, og sig udi sin Studies Sag forfremmer, saa han kan tjene Religionen, da skal han mue bekomme det Præbende, som ledigt bliver efter forne Nils's Død udi Bergen Domkirke, og det med Bønder, Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse have, nyde, bruge og beholde, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at naar han ikke studerer hos nogen Universitet, da skal han residere hos Domkirken, og gjøre slig Tynge og Tjeneste inden Kirken og uden som andre Kanniker der sammesteds, og være Ordinantsen, som om Religionen er udgivet, og Kapittels Statuter aldeles undergivet. Skal han og bygge og forbedre den Residents, som han til samme Kannikedom fangendes vorder, og den holde ved god Hævd og Magt, og Bønderne der tilliggendes ved Norges Lov, Skjel og Ret, og Ingen af dem uforrette imod Loven, eller og udfæste af deres Gaarde, emeden og al den Stund de aarligen til gode Rede yde og udgive deres Landgilde og anden Rettighed og holde deres Gaarde ved Hævd og Magt; skal han ikke heller besvære dem med nogen ny Huusbóndehold, ikke heller paalægge dem nogen anden ny Besværing, ei heller forhugge eller forhugge lade nogen de Skove, der ligger til, til

Upligt udi nogen Maade. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 4 Juni 1566. R. IX. 329. Afskr. II. 801.

Om Krigshandel.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Lensmænd og andre af Adelen, saa og Fogder og Befalingsmænd, som udi forne vore Lensmænds Fraværelse Befaling have udi Agershuus Len, med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at naar Fienderne udi forleden Tid dem har understandet nogen Indfald at ville gjøre der paa Lenet, saa og naar os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, sig foretog at gjøre Fienderne noget Afbræk, og da Eder om Hjælp, eftersom I pligtig er at udgjøre, lod besøge, da have I Eder meget uvillig ladet befinde, og hverken selv villet følge eller og udskikke nogen, som kunde tilhjælpe at gjøre saadanne Modstand og Afbræk; besynderligen have Fogderne udi Lensmændenes Fraværelse dem ganske gjenstridig beviist, og kort afsagt, de ingensteds vilde drage eller nogen Hjælp udgjøre, uden deres Huusbonde dem det befalet, hvilket os ikke lidet forundrer. Thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter, naar forne Christiern Munk Eder tilsigendes vorder, at udgjøre saa mange Heste og saa meget Folk, som I for taxeret ere at skulle holde os og Riget til Tjeneste, og at I selv følger med og som troe og lydige Undersatter Eder i alle Maader beviser, tilhjælpendes af Eders yderste Formue Eders Fædrenerige at fordagtinge og forsvare, og Fienderne at gjøre Afbræk og Skade, under den Peen og Straf, som ved bør. Findes nogen af vore Lensmænds Fogder, som udi Lensmændenes Fraværelse ikke ville udgjøre Folk og selv følge med at lade dem bruge imod Fienderne, da have vi befalet forne Christiern Munk dem at skulle lade paagribe og fængslig indsætte, og siden som ulydige og uhørsomme lade straffe. [Uden Sted] 9 Juni 1566. T. VIII. 575. Afskr. II. 347.

Om Skat.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, ihvemsomhelst I tjene eller tilhøre, som bygge og boe paa Ordost og Thjørn, med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi behøve til Krigsfolks Besolding, som ligge paa vort Slot Baahuus, en Summa Pendinge, da have vore elskelige Danmarks Riges Raad bevilget os af Eder at mue bekomme en Hjælp udi saa Maade, at hver Skattebonde skulde give os 2

Daler, og Kronebønder og Adelens Bønder hver 1 Daler, den Rige hjælpe den Fattige, og skal os elskelige Jens Ulfstand, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa forne vort Slot Baahuus, lægge og skrive Eder for samme Hjælp, og den siden af Eder paa vore Vegne opbære; thi bede vi Eder alle og hver særdeles byde, at I rette Eder efter at møde tilstede, naar og hvor forne Jens Ulfstand Eder tilsigendes vorder, og af ham eller hans Fuldmægtige for samme Skat lader skrive, og den siden med det allerførste, eftersom I med forne Jens Ulfstand tileens vorder, fremfører og udgiver, og Eder herudinden som gode, troe og lydige Undersaatter godvillig lader finde. Vi ville det igjen med al Naade bekjende og Eders Gavn og Bedste i alle Maade vide og ramme. Helsingborg 15 Juni 1566. T. VIII. 579. Afskr. II. 348.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at vort Slot Baahuus skal være af vore og Rigens Fiender meget neder skudt, saa at det vil være fornødent og gjøres storligen behov det igjen at lade bygge og tilflie, hvorfor vi have befalet os elskelige Jens Ulfstand, vor Mand, Tjener og Embedsmand der sammesteds, samme Bygning strax at skulle foretage, og efterdi at Bønderne der omkring Baahuus af Fienderne fast ere berøvet og forarmet, at de Intet kunne hjælpe til samme Bygning der at fulddrive, da bede vi dig og ville, at du forskaffer af dit Len 300 gode, føre og stærke Karle, som udi samme Bygning efter forne Jens Ulfstands Underviisning dem kunne lade bruge, og at du lader udfordre og tilsammentage en Gjerd, som forne Folk den Stund, de paa Slottet arbeide, kunne underholdes med; desligeste at du forskaffer dem Spader, Hakker og hvis anden Redskab, som paa holdes skal, og i hvis andre Maade, du til forne. Slots Bygning noget kan efter forne Jens Ulfstands Begjeringe forskaffe, fordre eller bestille, du dertil vil gjøre din Flid, eftersom vi dig tiltroer, og du vedst os paaligger. Helsingborg 15 Juni 1566. T. VIII. 580. Afskr. II. 349.

Hans Nilssøn, Foged paa Baahuus, fik Brev paa en Kronens Gaard Dønge, liggendes i Viken i Nordre Fogderi, som Olaf og N. i boer, skylder aarligen 16 Pund Smør, 4 Td. Malt og 4 Heste „fodernis“, fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Helsingb. 15 Juni 1566. R. IX. 330. Afskr. II. 802.

Jens Ulfstand paa Baahuus fik Brev paa vort og Norges

Krones Kloster Vor Frue Kloster i Oslo, som Erik Munk nu i Værge har, kvit og fri. Cum claus. consv. et inhib. sol. Helsingborg 15 Juni 1566. R. IX. 283. Afskr. II. 805. (jfr. ovenfor S. 429).

Til Undersaatterne Søndenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Riddersmændsmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe Søndenfjelds udi vort Rige Norge, med Gud og vor Naade. Vider, at eftersom vi tilforn have ladet vore Breve udgaae, at ingen skulde nogensteds nedsegle, førend vor Orlogsflaade kom udi Søen, og vi have bekommet saa mange Baadsmænd, som til des Behov vare udskrevne, da efterdi den Tid nu fast er forløbet, og vore Orlogsskibe nu med Folk er forsørget, saa og paa det Eders Næring og Bjæring ikke skal blive forsømmet, ere vi tilfreds, at I bruge Eders Seilads øster og vester, som Eders Leilighed sig begiver, og det kan være Eder til Fordeel og Bedste, dog at I undholder Eder at løbe til vore Fiender eller andre fordægtige Steder, som det kan skee vore Fiender til Gavn og os til Skade. Kjøbenhavn 16 Juni 1566. T. VIII. 580. Afskr. II. 350.

Til Bønderne Søndenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Bønder og menige Almue, ihvemsomhelst I tjene eller tilhøre, saavel Adelens Tjenere som vore Lensmænds Tjenere, som bygge og boe Søndenfjelds udi vort Rige Norge, med Gud og vor Naade. Vider, at vi forfare, at naar os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, vil gjøre noget Tog imod vore og Rigens Fiender, uden deres egen Huusbonde sige dem til, da sidde en Part af Adelens og andre vore Lensmænds Bønder og Tjenere overhørige og dem fortrykke, og ikke ville lade dem bruge imod Fienderne; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter at være for[ne] Christiern Munk, eller hvem han dette paa vore Vegne befalendes vorder, hørig og lydig og følgagtig imod vore og Rigens Fiender, naar Behov gjøres, og han Eder derom tilsigendes vorder; dog at I give og gjøre Eders Huusbonde, det være sig Adelen eller vore Lensmænd, Eders Landgilde, Gjesteri, Sagøre og hvis anden Rettighed, I dem pleie og pligtige ere at gjøre og give. Findes nogen, som sig herimod uhørsomme beviser og ikke er for[ne] Christiern Munk, eller hvem

udi hans Sted Befaling har, paa vore Vegne følgagtig imod vore og Rigens Fiender, naar Behov gjøres og tilsiges, da skal den derfor straffes som ved bør. Kjøbenhavn 16 Juni 1566. T. VIII. 581. Afskr. II. 350.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vore Krigsfolk ere allerede en Part oprykket og de andre i denne nærværende Uge rykke og afsted, saa vi forsee os med den almægtigste Guds Hjælp, at Toget gaaer for sig imod vore og Rigens Fiender; thi bede vi dig og ville, at dersom vort Slot Baahuus ikke allerede er besat og med Folk forsørget, at du da lader af de norske Knegte, du har hos dig, indlægge paa Slottet saa mange, os elskelige Jens Ulfstand, vor Mand, Tjener og Embedsmand der sammesteds, er begjerendes, og at du siden giver dig op igjen med det andet dit Krigsfolk, baade Danske, Norske og Tydske, og dig paa det iligst muligt er foretager et Tog ind i Landet, hvor du kan tænke dig bedst og beleiligst er at gribe Fienderne an, og dem kan gjøres Skade og Afbræk; herudinden vil du gjøre din yderste Flid, eftersom vi dig tiltroer, og du vedst os og Riget kan være tjent med. Kjøbenhavn 17 Juni 1566. T. VIII. 583. Afskr. II. 351.

Haagen Lauritssøn fik Brev:

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlige Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at dersom denne Brevviser Haagen Lauritssøn Mester Henrik Nilssøn udi Throndhjems Død overlevendes vorder, da skal han maa bekomme Tromsø Prestegjeld, desligeste det Præbende trium regum udi Throndhjems Domkirke, som forne Henrik Nilssøn nu udi Værge har, og det med Bønder [o. s. v. som ovenfor Side 508]. Kjøbenhavn 17 Juni 1566. R. IX. 330. Afskr. II. 803.

Henrik Momme fik Brev at maa lade besegle en Havn for Island, kaldes Ostfjord. Kjøbenhavn 17 Juni 1566. R. IX. 331. Afskr. II. 804.

Aabne Brev til Norge om Skat, som paalagdes, efterdi vi behøve en stor Summa Pendinge og Fetalie til vort Krigsfolks Besolding og Underholding. [Ellers Ord til andet som Skattebrevet ovenfor S. 380, undtagen at det her staar 10 enkede Daler istedetfor Jochimsdaler.] Kjøbenhavn 19 Juni 1566. T. VIII. 584. Afskr. II. 352.

Til Erik Rosenkrands, Herluf Skave, Christiern Munk og Jens Ulfstand.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi skikke dig herhos nogne vore aabne Breve om en almindelig Skat og Landehjælp, som du paa vore Vegne skal oppebære, saavidt som du der af os Befaling har, som du ydermere derom al Leiligheden forfare kan af samme aabne Breve; thi bede vi dig og ville, at du strax ufortøvet lader læse og forkynde samme vore aabne Breve for menige Almue, som de ere tilskrevet, og strax uden al Forsømmelse lader skrive og lægge dem udi Læg sammen efter vort Brevs Lydelse, saa det gaar til uden Vild, og ikke bliver anseet Gunst, Gave eller anden Fordeel, og gjør din største Flid, at samme Skat maa udkomme det allerførste muligt er, inden St. Michelsdag førstkommende i det allerseneste, anseendes at os der stor Magt paaliggendes er; og naar samme Skat oppebaaret er, at du da forvender Fisken udi Daler og Sølv, og siden Halvparten af al Skatten med klare Register hid ned til vor Rentemester Jochim Beck forskikker, og anden Halvparten af al forne Skat maa du hos dig beholde til vort Krigsfolks Besolding og anden Nødtørft; dog at du ogsaa med klare Register det fører til godt Regnskab og derudinden, som vi dig tiltroer, vort Gavn og Bedste vider og rammer. Og paa det du des snarere kan indkræve og bekomme samme Skat, kan du tilskrive andre vore Lensmænd der udi Lenet eller deres Fogder udi deres Fraværelse, hvilke du kan vide udi den Sag at være dig fordelige, at samme Skat maatte udkomme udi deres Len, eftersom forskrevet staar, og skikke vi dig herhos vore aabne Breve, hvilke du til des Behov kan dem tilskikke, dog at du indtager samme Skat og derfor gjør Rede og Regnskab. Og hvor Bønderne ere af Fienderne deres Gaarde afbrændte eller i anden Maade spoleret, saa de intet ere formuende, at du da selv dermed rammer til og efter Leiligheden dem forskaaner, og handler med dem, som ret og billigt er. Kjøbenhavn 19 Juni 1566. — Efterfølgende fik Breve om denne Skat: Baahuus Len 1 Brev, Prælater og Kanniker 1, Agershuus Len 6, Aabygge, Id og Rygge Skibrede 1, Skien Syssel 1, Frølands Skibrede 1, Hamers Len 1, Ingedal, Skjeberg, Tune, Raade Skibrede 1, Nedenes Len og Robygden 1, Bergenhuus Len 6, Prælater, Kanniker 1, Andenes Len 1, Hardanger Len 1, Nordfjord Len 1, Helgeland, Senjen, Lofoden, Stygeren [Steig] 1, Sundmøre, Romsdal 1, Steenvigs-

holm Len 1, Throndenes 1 Brev. T. VIII. 585. Afskr. II. 354.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du lader give tilkjende om de Fogderes Ulydighed, der findes over de Forleninger, som vi nogre vore Tjenere med forlent har og ikke selv er der tilstede, da have vi derom ladet vore aabne Breve udgaa, hvilke vi dig herhos tilskikke, bedendes dig og ville, at du dem lader forkynde, og dersom nogen af samme Fogder dem herimod utilbørligen og modvilligen forholde, at du da lader dem brødige findes, fængslig indlægge og derover straffe som over uhørsomme og ulydige, paa det andre mue se dem i Speil paa dem og for lige Straf dem tage vare. Som du lader fordre om Krudt til Slottet og anden Nødtørft, da vil sligt, som du selv har at betænke, falde besværligt, alt herfra at skikke. Du vil derfor have Flid med at bestille fra Vesten, eller hvor det er at bekomme, hvad du udi saa Maade skal paa holde, betragtendes hvad Besværinge der os dagligen paa hænger, saa det ikke kan saa iligen forskaffes herfra, som ellers udi Fredstiden vel stod til at gjøre. Dermed og alt Andet vil du bestille, som du veed os og Riget er tjent med, og vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 20 Juni 1566. T. VIII. 588. Afskr. II. 356.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu have handlet med vor Høvedsmand Cort Glasenap om hans Knegte, som ere der hos dig, og er saa med ham tileens vorden, at vi ville lade give samme hans Knegte Maanedspendinge udi 3 Maaneder, dog at de skulle lade dem bruge for Fienderne, hvor og naar Behov gjøres, og du dem tilsiger, og dersom Leiligheden sig saa begiver, at de udi forne 3 Maaneder Intet mod Fienderne udrettendes vorder, skulle de blive udi Aarspendinge og ved den Besked, allerede med dem gjort er; thi bede vi dig og ville, at du med Høvedsmanden gjør forne Knegte deres Besoldinge, alle Embeder efter denne indelukte Talblad, som vi selv underskrevet have, en Herremand 4 Sold og ikke derover; kan det gjøres ringere, saa vi det gjerne, en dobbelt Soldner med sin fulde Rustning 10 Gylden eller 12 og ikke høiere, og siden de andre det ringeste og mindste, du med Høvedsmanden det kan gjøre; og har Høvedsmanden lovet og tilsagt os at ville med dig tjene os troligen udi samme Bestilling, saa det skal være os uden Skade og for megen Udgift. Du vil derfor med dem der-

udinden troligen vide og ramme vort Gavn og Bedste. Sammeledes bede vi dig og ville, at du finder Raad og betaler for Knegte, hvis dem igjen staar, og vi ere dem pligtig af deres Aarspendinge. Vi have befalet vor Rentemester Jochim Beck, at han skal forskaffe Høvedsmanden Klæde op med sig til Knegtene. Dersom du ogsaa kan tænke at være vort Gavn at give Knegtene Kostgelt, og de kan komme Undersaatterne til mindre Besværing, at du da derom med al Flid vil handle og i de og andre Maade vor Fordeel og Gavn vide og ramme, som vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 20 Juni 1566. T. VIII. 588. Afskr. II. 357.

Til Anders Jude paa Færø.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bevilget, at vor Kjøbmand Johan Jellesen Falkener til Amsterdam maa bekomme udi hans Betaling, for hvis han paa vore Vegne udlagt har, hvad for Vare du paa vore Vegne paa vort Land Færø udi dette Aar oppebærendes vorder; thi bede vi dig og ville, at du samme Vare ham leverer og derpaa tager hans Kvittants, og derudinden med Kjøbet vider og rammer vort Gavn og Bedste, som vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 20 Juni 1566. T. VIII. 589. Afskr. II. 359.

Borgermester og Raad til Lybek fik Tilladelse at kjøbe Egetømmer, Deler, Master, Spirer og andet Tømmer i Drammen, Langesund, Kobbervig og andensteds i Norge, og det siden toldfrit at udføre. Kjøbenhavn 24 Juni 1566. T. VIII. 535. Afskr. II. 339.

Jochim Thim, Borger udi Hamborg, fik Brev at maatte lade besegle en Havn for Island. Kjøbenhavn 25 Juni 1566. R. IX. 332. Afskr. II. 805.

Jochim Thim, Borger udi Hamborg, fik af synderlig Gunst og Naade og for hans Troskab og villige Tjeneste Brev, herefter at maatte aarligen lade løbe 2 lempelige Skibe ind udi vort Rige Norge, og der ubehindret handle og vandle med Fiskeri og anden Kjøbmands Næring ligesom andre vore Undersaatter. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 25 Juni 1566. R. IX. 332. Afskr. II. 805.

Christiern Munk fik Brev at lade Kongens Sadelknegt erholde noget Tømmer til at bygge og forbedre den vor Gaard med, som vi ham udi Bredsted [i Sønder-Jylland] med forlent have. Flensborghuus 19 Juli 1566. T. IX. 4. Afskr. II. 361.

Hr. Jørgen Erikssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v. at denne Brevviser Hr. Jørgen Erikssøn

har ladet berette for os, hvorledes at han er neddragen af vort Rige Norge og hid til Kjøbenhavn, her sammesteds at studere og sig videre udi boglige Kunster at beflitte, og derfor underdanigst er begjerendes udi Norge at mue være fri for Skat og Tynge, af hvis Rente og Indkomst han der har; da paa det forne Hr. Jørgen Erikssøn des bedre maa fremmes udi hans Studiis, Religionen til Bedste, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Hr. Jørgen Erikssøn maa være fri for al Skat, Tynge og Besværing udi Norge udi to samfælde Aar næst efter dette vort aabne Brevs Datum regnendes. Cum. inhib. sol. Kjøbenhavn 17 August 1566. R. IX. 333. Afskr. II. 806.

Fru Eline [Godske], Christoffer Mogenssøns [Hardingmands] Efterleverske, fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade os elskelige Fru Eline, Christoffer Mogenssøns Efterleverske, maa have, nyde, bruge og beholde alle de Len, som hendes Huusbonde, forne Christoffer Mogenssøn, af os havde udi Forlening, fri uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at hun skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste og holde Godset ved Hævd og Magt, og Bønderne derpaa boendes ved Norges Lov, Skjel og Ret, og Ingen af dem at uforrette imod Loven eller med nogen usædvanlig Paalæg besvære; skal hun og frede Jagten og til Upligt ikke forhugge eller forhugge lade nogne de Skove, der til ligger i nogen Maade. Cum. inhib. sol. Kjøbenhavn 18 August 1566. R. IX. 333. Afskr. II. 807. (jfr. S. 440).

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom du tilforn har fanget vor Skrivelse, og vore Commissarier siden ogsaa have skrevet dig til om nogen Skytter, som du til dem forskaffe skulde, til Hjælp at bruge mod vore og Rigens Fiender, da efterdi vi forfare, at en stor Part af vore Skytter ere døde og omkommet, og der nu vel behov gjøres andre udi deres Sted at forskaffe, bede vi dig og ville, at du strax iligen og uden al Forsømmelse forsamler 4000 de bedste Skytter, du kan bekomme, og med dem uforsømmeligen selv udi egen Person giver dig til vor Feldtøverste og Commissarier, og siden retter dig efter, hvis forne Feldtøverste dig befalendes vorder; du vilt derudinden ingen

Umage spare, men Alting paa det Iligste saa bestille og udrette med forne Skytter, at de vist Dag og Nat uspart fremkomme, eftersom du vedst os og Riget magtpaaligger, og vi dig tiltroer, paa det at dersom derover nogen Skade skede, at Skylden og Forsømmelsen ikke skulde vendes ind paa dig. Kjøbenhavn 21 August 1566. — Seddel: Sammeledes bede vi dig og ville, at du forskaffer det saa, at forne Folk tage med dem paa samme Tog Underholdning paa 1 Maaned eller 1½ i det allerringeste, og at du med dem uden al Forsømmelse Dag og Nat uspart, eftersom forskrevet staaer, fremkommer. Dat. u. s. T. IX. 12. Afskr. II. 361.

Til Peder Bild, Erik Rud og Jacob Ulfeld, Krigscommissarier.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at Eders Skrivelse af Allingaas den 5 August udskrevet er os tilhændekommet, hvoraf vi have forstandet, hvad I med vor Feldtøverste og Krigsfolket udi Fiendelandet udret have. Eftersom samme Eders Skrivelse videre formelder, og som I giver tilkjende, at der er stor Brøst for Hageskytter, da ville vi Eder ikke forholde, at vi allerede have derom udskikket, og er os fortrøstet at skulle bekomme 2000 Skytter, hvoraf nogen er ankommet og løber endnu dagligen; til det allerførste de fremkomme, ville vi dem til Eder forskikke. Vi have og tilskrevet os elskelige Christiern Munk, at han skal iligen udaf hans Len [udtage] 4000 gode Skytter og selv udi egen Person dem til Eder fremfølge, saa og til Jens Ulfstand, at han skal fly Eder af hans Len 400 gode Skytter, og ere Brevene derom affærdiget; forseer os med Guds Hjælp, at samme Skytter med det første kommer tilstede med Proviant, Øl og Brød, og have vi og bestillet, saa I dermed skulle blive forsørget, eftersom vor Proviantmester os elskelige Hans Spegell Eder ydermere skal berette. Sammeledes skikke vi Eder 20,000 Daler til Krigsfolket, bedendes Eder og begjere, at I det saa ville bestille, at samme Pendinge maatte blive uddeelt til Ryttere og Knegtene udi Rodetal, saa at de maatte dermed blive undsætte, som levendes og tilstede ere, og ikke skulle beregnes eller afkortes paa de Døde, I ville ogsaa det saa ramme, at vort danske Folk og fanger deraf Undsætning ligesom de tydske, paa det Folket alt maatte blive villigt. Sammeledes gives ogsaa tilkjende, at nogen vore danske Rytter skulle dem opsætte imod vor Feldtøverste og ikke ville, eftersom vi dem befalet og de

lovet have, bevise dem paa vore Vegne som de pligtig ere, hvorfor vi have ladet vort aabne Brev udgaa til dem, hvilket vi Eder herhos tilskikke, bedendes Eder og begjere, at I ville udi Feldtøverstens Nærværelse beskede til Eder vor danske Ritmestere og alle af Adelen, som under dem rider, og dem samme vort Brev forelæser, og siden paa det alvorligste paa vore Vegne dem tilsiger og befaler, at de dem i alle Maade mod forn. vor Feldtøverste holder og skikker som det sig bør, og ham være hørige, lydige og følgagtige, ligerviis som vi selve personligen tilstede vare. Naar det er skeet, at I da Eder beraadslaaer med Feldtøversten, om I samme vort Brev for alle de andre danske Ryttere skulle lade læse, eller og ei, og hvad Eder da raadeligst synes og I kunne betænke os gavnligst kan være, at I det dermed ville udrette. Fremdeles bede vi Eder og begjere, at I med al Flid ville befordre og Alting der heden hjælpe raade, at Krigsfolk for ingen Deel drager neder, men at de igjen maatte komme paa Toget udimod Fienderne og noget mærkeligt udrette; thi at, det Gud forbyde, dersom de begave dem hid ned, var Intet vissere at formode, end at Fienderne fulgte dem efter ind udi vort Land, og det da ydermere, end det allerede er, forherjet og fordervet, og da skulde vort Krigsfolk ligevel foraarsages det her nede imod Fienderne at udrette, hvis kunde bestilles i Fiendelandet; hvad for stor Skade det vilde være os og vore Riger, saa og hvad Forskrækkelse det vilde gjøre alle Rigens Indbyggere, dertilmed baade Ulydighed baade med Hjælp og Undsætning at opvække, det give vi Eder selv at betænke. I ville derfor i alle Maade gjøre, som vi Eder naadigst tiltroer, og vi os visseligen tilforlade. Vi ville Eder og naadigst ikke forholde, at den 26 Juli sidstforleden sloges vore Orlogsskibe med de Svenske under Øland fra om Morgenen Klokken var ved 9 og til 4 slet om Aften, og har vore Skibe med samt de Lybske holdt dem vel, saa at ingen af dem store eller smaa var blevet tilbage, men hver har gjort saa meget muligt var, dog have de ikke kommet til at borde med Fienderne, og finge vi paa vore Skibe ingen Skade, ikke heller synderligt paa Folket uden Christoffer Mogenssøn [Hardingmand til Brandstorp] er blevet skudt. Hvad Skade Fienderne fik, er os Intet vist forekommet, dog er at formode, at det uden Skade paa deres Side ikke er afganget. Efterat de havde slagets, er vor Admiral [Hans Lauritssøn Jernskjæg] med al Flaaden

løbet under Gottland, og der for et aabent Forland paa en ubeleilig Grund, som ingen Ankerhold var sat, uanseet at ham af vor Lensmand der sammesteds var advaret, saa og af Skippere og andre, som med i Flaaden vare, ombedt og formanet, han der ikke skulde lægge sig med Skibene, ligevel blev han der liggendes, og imellem Søndagen og Mandagen den 28 og 29 Juli derefter om Natten strandet 12 af vore Skibe, deriblandt var vor Admiral og Under-Admiral, sammeledes de Lybskes Over- og Under-Admiral og end 1 Skib, dertil og blev ikke meget af Folket reddet; dog forhaabes vi med Guds Hjælp at faa mest alt Skyttet igjen, saa og Anker og Toug, og den Herre Gud, som os af hans Guddoms Forsyn har taget disse Skibe, sender os vel Raad til andre igjen, det vi os til hans guddommelige Godhed visseligen ville forlade. Dette vi ikke kunde gange forbi at lade Eder vide. Kjøbenhavn 22 August 1566. — Seddel: Sammeledes efterdi det er til at befrygte, at dersom Fienderne formærke, at forne Christiern Munk udi egen Person drager ud af Norge, kan det sig begive, at de der gjøre et Indfald, og brænde og røve fra vore Undersaatter der sammesteds, hvorfor vi for raadeligt og godt have anseet, at naar han med Knegterne kommer til Eder, eftersom vi ham tilskrevet har, at I da strax igjen afførdiger ham tilbage ind i Landet til Agershuus, at han der med Alting kan have Tilsyn, eftersom magtpaaligger. Desligeste at god Samdrægt og Enighed maatte holdes imellem Feldtøversten og Krigsfolket, bede vi Eder og begjere, at I Eder med ham beraadslaaer og tileens bliver, om dette vort aabne Brev, vi Eder tilskikke til vore danske Ryttere, skal forkyndes for alle af Adelen, eller I og for raadeligt betænker, at de, som brødige ere og dem forseet haver, alene forbeskedes og forne vort Brev forelæses, og at I dem paa vore Vegne, eftersom vort Brev og skriftlige Befaling formelder, alvorligen tilsiger, at de saadanne Modvillighed afstaa og dem i alle Maade tilbørligen forholder. Hvad for bedste Middel herudinden er at foretage, ville I betænke, saa at intet Uenighed eller Misforstand skulde komme iblandt Feldtøversten og Rytterne. Datum u. s. T. IX. 13. Afskr. II. 363.

Om Gerustheste og Folk at udgjøre.

Fr. II. Hilse Eder vore troe Undersaatter, Kanniker og menige Capitel udi Throndhjem, saa og Provster, Prester og Fogder paa Landet over alt Throndhjems Stift med Gud og

[vor] Naade. Vider, at efterdi det er befrygtendes, at vore og Rigens Fiender uforseeendes, naar de seer deres Tid, indfalde der i Landet, og røve og skjende og brænde fra vore Undersaatter, da vil det gjøres behov udi Tide derom at tiltænke og med Alting sidde udi god Forraad, hvorfor vi bede Eder og ville, at I derudinden Alle og hver særdeles ville være fortænkte, os og Riget saa og Eder selv til Bedste, hver efter sin Formue og eftersom os elskelige Herluf Skave, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, med Eder tileens vorder, at holde nogen Gerustheste med gode Karle, Harnisk, Bøsse og gode Værge, og dem Altingest at have tilrede, om Behov gjøres og forne Herluf Skave tilsiger, at I da kunde tilhjælpe at gjøre Fienderne Modstand og Landet at forbede; herudinden i alle Maade ville I Eder som troe Undersaatter villige lade finde. Dertil vi os visseligen forlade, og ville det med al Naade bekjende. Kjøbenhavn 26 August 1566. T. IX. 26. Afskr. II. 367.

Til Capitlet i Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vider, at som I os ved vor Hofprædiker, os elskelig hæderlig Mand Mester Nils Nilssøn, lader give tilkjende Eders Besværinge, og iblandt andet, at Eder skal gjøres Forhindring paa noget Gods, som hører til Domkirken, hvorfor I underdanigst begjere, at vi derudinden ville have et naadigt Indseende, da efterdi vi ikke ere tilsinds at bevilge noget Kirkens eller Capitels Gods at skulle forvendes fra Kirken eller Capitlet, men det derhos at skulle blive, ville vi Eder derved beskytte og haandhæve og Eder for Overvold og Uret forsvare; dog saa at I igjen skikke og holde Eder imod os udi al underdanig Lydighed, som I Eders rette Herre og Konning pligtige ere, og troligen af Eders Formue tilhjælper at gjøre Fienderne Modstand og Nederlag, naar Eder af vor Lensmand tilsiges og Behov gjøres. Dette vi Eder ikke ville forholde. Kjøbenhavn 26 August 1566. T. IX. 26. Afskr. II. 368.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at os elskelig Herluf Skave, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, har skrevet os til og givet tilkjende, at der skal være stor Brøst for Krigsfolk, saa at dersom Fienderne udi Fremtiden ville gjøre nogen Indfald, skal han ikke være stærk nok dem at afværge, og derfor er begjerendes, at der udi Tide

maatte findes Raad til Folk did op at forskikke, saa at, naar Behov gjordes og noget paakom, at Fienderne da maatte gjøres alvorlig Modstand og Afbræk; da efterdi for denne lange Vei og anden forefaldendes Leilighed ikke kan findes Raad til Folk herfra did at forsende, bede vi Eder og begjere, at I med det allerførste forskikke til forne Herluf Skave 2000 duelige, væragtige Karle, Hageskytter og med andre gode Værger, som han kan bruge imod Fienderne, naar Behov gjøres, og at I ogsaa ville lade forstrække ham, gjøre ham Tilføring med Proviant og anden Nødtørft, efterdi det for forne Leiligheds Skyld ikke muligt er herfra at forskikke. I ville derfor herudinden og i alle andre Maade gjøre, eftersom vi Eder tiltroer, og I vide os og Riget magtpaaligger. Dertil vi os visseligen ville forlade. Kjøbenhavn 26 August 1566. T. IX. 27. Afskr. II. 369.

Følgebrev for Herluf Skave til Throndhjems Stift.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over al Throndhjems Stift, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Herluf Skave, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, at skulle udi den Ort Lands med Altingest have god Opseende og gjøre vore Fiender Modstand og Afbræk; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter, naar forne Herluf Skave os elskelige Hans Ovessøn [Rød], vor Mand og Tjener, paa vore Vegne tilsiger at skulle lade sig bruge imod Rigens Fiender, da at være forne Hans Ovessøn hørige, lydige og følgagtige imod forne vore og Rigens Fiender, naar og hvor Behov gjøres, og Eder derom tilsigendes og befalendes vorder. Kjøbenhavn 26 August 1566. T. IX. 28. Afskr. II. 370.

Til Capitlet udi Throndhjem.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, at der udi Capitlet skal vaccere nogen Kannikedom, og derfor have undt og tilladt, at Skriveren paa vor Gaard udi Throndhjem maa for hans Umage og Tjeneste bekomme et af samme Kannikedom; thi bede vi Eder og ville, at naar os elskelige Herluf Skave, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa forne vor Gaard der sammesteds, Eder tilsigendes vorder, at I da lader forne Skriver bekomme et af samme Kannikedom. Kjøbenhavn 26 August 1566. T. IX. 28. Afskr. II. 371.

Til Borgermester, Raadmænd og menige Borgere udi Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi nogen Tid forleden have med Eders Fuldmægtige denne Brevviser Peder Eriksøn, Borger udi vor Kjøbstad Throndhjem, bekommet Eders Skrivelse, hvorudi gives tilkjende den store Sygdom, der udi Byen været har, og at største Parten Borgerne ere bortdøde, saa og hvad Besværing Byen har haft af vort Krigsfolk og udi andre Maade, hvorpaa vi naadigst Eder ikke ville forholde, at dersom Leiligheden ikke saa var, som den sig nu begiver, vilde vi Eder gjerne forskaane, men efterdi som I og selv have at betænke, at Tiden anderledes ikke tilsiger, bede vi Eder og begjere, at I endnu fremdeles, som vi os til Eder forsee, godvillig ville Eder lade befinde og i alle Maade troligen tilhjælper vort og Rigens Gavn og Bedste at vide og ramme, og af Eders yderste Formue at gjøre vore Fiender Modstand og Afbræk, eftersom I udi Eders Skrivelse selv Eder underdanigst tilbyde. Vi ville det igjen med Eder alle og hver besynderligen udi al Naade bekjende. Kjøbenhavn 26 August 1566. T. IX. 29. Afskr. II. 372.

Til Herluf Skave.

Fr. II. V. G. t. Vi have bekommet din Skrivelse og al Leiligheden, synderligen hvad de tydske Knegte ere om rørendes, forstanden, og som du er begjerendes, at der maatte til dig forskikkes nogen Hageskytter, da ville vi dig naadigst ikke forholde, at det herfra paa denne Tid ikke vel kan skee for denne lange Vei, saa og anden Leilighed, som forefalder. Derfor have vi tilskrevet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, at han til dig skal forskikke 2000 Mand, som du kan have at bruge til Landeværn og ellers, om noget var at udrette os og Riget til Bedste. Det Brev, du til Capitel er begjerendes om et Kannikedom til Skriveren der paa Gaarden, tilskikke vi dig herhos. Vi have og affærdiget os elskelige Hans Ovessøn [Rød], vor Mand og Tjener, med Befaling til Menigheden, om noget paakommer og Behov gjøres og du ham affærdiger, at de da skulle være ham hørige, lydige og følgagtige imod vore og Rigens Fiender. Sammeledes have vi stakket siden undt og forlent os elskelige Jørgen Rud et af de Len, som til vor Gaard udi Throndhjem ligget har, kaldes Numedal [ovenfor S. 504], og efterdi vi nu forfare, at samme Len derfra ikke kan ombæres, have vi det

igjen lagt til for** vor Gaard, og skikke dig herhos vort Følgebrev til Bønderne, at de som tilforn herefter skulle svare dig. Vi ville os visseligen til dig forsee, at du udi alle Maade vider og rammer vort og Rigens Gavn, og dersom noget paakommer, at du da troligen gjør Fienderne Afbræk og Nederlag; vilde og Gud almægtigste give Naaden, at du igjen kunde indbekomme Jemteland og Herdalen, at du da dertil vilde gjøre din Flid, eftersom vi dig tiltroer. Kjøbenhavn 26 August 1566. T. IX. 31. Afskr. II. 873.

Herluf Skave fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlenet, og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Herluf Skave, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, alt det Kommungods, som hertil har ligget til Throndhjems Capitel, at have, nyde, bruge og beholde med sin Rente og rette Tilliggelse fri uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal holde Godset ved Hævd etc. cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 27 August 1566. R. IX. 834. Afskr. II. 808.

Marcus Hess, Borgemester i Kjøbenhavn, fik Brev at maatte besegle en Havn for Island. Kjøbenhavn 27 August 1566. R. IX. 334. Afskr. II. 809.

Til Krigs-Commissarierne.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi af de Skrivelser, som vi med os elskelige Hans Spegel have bekommet, al Leiligheden, hure det sig med vort Krigsfolk begiver, forstandet have, og som vi forfare, at Folket meget svages, da have vi, før vi droge af Kjøbenhavn, bestillet vor Høvedsmand Resenberg og Henrik van der Eichen, hver med en Fenlein Knegte, som strax skulle forskikkes til Eder; forsee os de ere allerede afsted, saa formode vi ogsaa, at de Skytter af Norge skulle nu være kommet til Eder. Vi have og længesiden afferdiget vor Høvedsmand Casper Tobing at skulle til vort Behov antage 600 Skytter; det allerførste han med dem ankommer, skulle de uforsømmeligen komme til Eder. Og efterdi at Eders Leir nu er paa det Sted ved Søsiden, som vi kunne lade gjøre Eder Tilføring med hvis Nødtørft I behøve, synes os godt, at dersom I kunde der sammesteds ligge sikker for Fienderne, om de vilde Noget foretage mod Eder, at I da der bleve liggende. Dersom

det ikke kan ske, da stille vi udi Eders og vor Feldtøverstes Betænkende, hvor og paa hvad Sted paa Grændsen, som I med Hoben Eder kunne begive og der slaa Eders Leir, til I bleve forstærket. Herom og i alle andre Maade, som I kunne tænke vort og Rigens Gavn kan være, ville I Eder beraadslaa og Alting saa bestille, eftersom vi Eder tiltroer. Kolding 3 Septbr. 1566. T. IX. 32. Afskr. II. 374.

Elisabet Plekomsdatter fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Elisabet Plekomsdatter har beret for os, hvorledes at en hendes Broder nogen Tid lang har tjent os elskelige Fru Sophie Hardenberg [Lykke], og imidlertid sig har forseet, saa at han har forgjort Livet og er bleven ret [henrettet], og hans efterladne Gods er os tilfaldet; thi have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og givet, og nu med dette vort aabne Brev unde og give forne Elisabet Plekomsdatter og hendes Broder, som nu levendes er, al den Part og Rettighed, som os er tilfalden af forne hendes Broders efterladne Gods, det være sig udi Gaarde, Huse, Jord, Bohave eller anden Deel, saa at de det mue have, nyde, bruge og beholde, forbydende alle, ehvo de helst ere eller være kunne, særdeles vore Fogder, Embedsmænd og alle Andre, forne Elisabet Plekomsdatter og hendes Broder herimod paa forne vor Anpart af forne deres Broders efterladne Gods at hindre eller i nogen Maade Forfang at gjøre under vor Hyldest og Naade. Flensborg 6 September 1566. T. IX. 34. Afskr. II. 375.

Til Kjøbstæderne i Skaane.

Fr. II. Hilse Eder vore kjære troe Undersaatter, Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad N. med Guds og vor Naade. Vider, at vi er kommen udi Forfaring, at der skal være Brøst paa Proviant paa vort Slot Baahuus, og efterdi vi saa iligen ikke kunne komme til med det at proviantere, have vi befalet os elskelige N. med Eder at skulle forhandle om det meste Fetalie, nogenlunde staar til Fangs der udi Eders By, at I dermed os ville undsætte, eftersom han ydermere derom med Eder paa vore Vegne tileens vorder; thi bede vi Eder Alle og af hver besynderligen paa det naadigste begjere, at I ville derudinden Eder godvillige lade befinde og komme os til Hjælp med det allermeste Proviant, I kunne afstedkomme, paa det forne vort Slot maa uforsømmeligen blive bespiset; vi ville det saa med Eder ramme, at det skal blive Eder uden

Skade, og vi forsee os visseligen til Eder, at I hermed lader Eder som troe villige Undersaatter befinde, betragtende at, det Gud forbyde, forne vort Slot skulde for Proviant forsømmes og komme i Fiendehænder, hvad Skade det vilde være Eder saavelsom os og hele Riget. Vi ville saadan Eders underdanigste Villighed med al Naade bekjende og Eders Gavn og Bedste i alle Maade vide og ramme. Flensborghuus 10 Septbr. 1566. T. IX. 38. Afskr. II. 378.

Til Commissarierne.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at eftersom I give tilkjende, at Gud almægtigste har kaldet Jens Ulfstand[1], da have vi os betænkt, at det vilde være fornødent Slottet igjen med en Høvedsmand at forsørge, og derfor betroet os elskelige Vincents Juel til samme Befaling og ham tilskrevet, at han forne vort Slot Baahuus antage skal, som vor Skrivelse til ham derom ydermere formelder; thi bede vi Eder og begjere, at I paa vore Vegne antvorder forne Vincents Juel Slotsloven og befaler Folket paa Slottet, baade Slots- og -Krigsfolket, at de tiltænke at være ham hørige og lydige, som det sig bør; hvis ydermere Krigsfolk fornøden er, Slottet er med at besætte, ville vi med det allerførste did lade forskaffe; hvad som udi Arkeliet der sammesteds behov gjøres, skikke vi did, eftersom I af hosliggendes Seddel har at forfare. Sammeledes skikke vi did til Slottet saa meget Fetalie, som dette indelukte Register formelder, hvilket vi paa vore egne Slotte og Huse have bekommet. Derforuden have vi ladet bestille udi Kjøbstæderne udi vort Land Fyn, at derfra ogsaa skal føres, eftersom hver Kjøbstad formaar, Meel, Brød og Øl, at det ogsaa med det allerførste skal fremkomme; hvis ydermere behov gjøres, ville vi saameget mest muligt er hid lade forskaffe. Sammeledes ville vi Eder ikke forholde, at vi komme udi Forfaring, at mange af vore danske Herremænd dem understaa at drage fra Fanerne uden Feldtøverstens Forlov. En Part give for, at de ere syge, og en Part vende anden Aarsag for; desligeste skal nogen gange tilskibs derfra, baade Karle og Heste, saa at Hoben overmaade skal svages; thi bede vi Eder og begjere, at I dermed ville have flittig Indseende, og det saa forskaffe, at Sligt maa forekommes, og at I tilskriver os hure der om er og derhos tilskikker os et

[1] Saavel Jens Holgerssøn Ulfstand som hans Hustru døde i en Epidemi paa Baahuus Slot i Septbr. d. A.

klart Register, paa hure mange og hvem hjemdragne ere, hvilke der ere forløvet og for hvad Aarsage, saa og hvilke uden Forlov ere fra Hoben draget, at vi os derefter kunne have at rette. Vi have og tilskrevet forne Vincents Juel, at han med de Skibe, som nu did fører hvis Skøt, Lod og Krud til Huset skal, hid ned forskikker alt det bruddet Skøt, der findes paa Baahuus, at vi det her kunne lade omstøbe, bedendes Eder og begjere, at I ville bestille, at samme bruddet Skøt hid maatte blive forsendt. Kjøbenhavn 21 September 1566. — Seddel: Sammeledes bede vi Eder og begjere, at efterdi det endnu er saa aarlig paa Aaret, at I med al som størst Flid ville førdre og Krigsfolket igjen maatte opdrage ind udi Fiendeland der at gjøre Fienderne Afbræk det allermeste nogenledes muligt er, og derudi og i alle andre Maade Alting betænke og bestille, eftersom vi Eder tiltro og os visseligen tilforlade. Datum u. s. T. IX. 49. Afskr. II. 379.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi som vi forfare, at Gud almægtigste har kaldet Jens Ulfstand, da have vi for raadeligt anseet med det Første vort Slot Baahuus med en Høvedsmand at forsørge og ville derfor dig til samme Slot og Len have betroet, bedendes dig og ville, at du uden al Undskyldning samme Bestalling antager, og at du strax giver dig ind paa Slottet og det lader dig være befalet der sammesteds, eftersom vi os til dig forseer, udi alle Maader skikker og forholder, som en ærlig Mand bør og vel anstaar, anseendes og betragtendes, hure oprigtig forne Jens Ulfstand sig udi denne Feide paa forne Huus holdet og beviist har, og dermed et mandhaftigt og ærligt Navn udi hans Grav med sig ført har, saa og af hver ærlig Mand efter hans Død for saadanne hans tapfere Manddom loves og berømmes. Derfor du dig i lige Maade og vil bevise, paa det dig samme Lov og ærlige Efternavn maa gives og tillægges, det vi os ogsaa til dig ville forlade. Vi have tilskrevet vore Commissarier, at de paa vore Vegne skulle antvorde dig Slotsloven, og ville vi med det allerførste did op forskikke hvis Krigsfolk, som behov gjøres til at besætte Huset med. Vi have og efter den skriftlig Fortegnelse, vore Commissarier os tilskikke, strax ladet bestille og herfra forskikket did til Slottet hvis Skøt, Lod, Krud og andet, som udi Arkeliet er Brøst for, saa have vi og allerede affærdiget Skibe med Proviant, eftersom vi videre

derom vore Commissarier tilskrevet have, hvis ydermere Behov gjøres, ville vi saameget mest muligt er lade forskaffe, vi ville os og vist forsee, at du dig herudinden ikke vægrer; thi vi dig dermed for ingen Deel ville kunne have forskaanet; herefter du dig altingest kan have at rette. Kjøbenhavn 21 Septbr. 1566. T. IX. 50. Afskr. II. 381.

[Følgebrev til Bønderne i Baahuus Len].

Fr. II. Hilse Eder vore og Kronens Bønder og Tjenere, som ligge og tjene til vort Slot Baahuus, og Jens Ulfstand nu sidst der til udi Værge havde, med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi forne Jens Ulfstand er død og afgangen, have vi tiltroet og befalet os elskelige Vincents Juel, vor Mand og Tjener, forne vort Slot Baahuus og Eder dermed udi Værge og Forsvar at have; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter strax herefter at svare forne Vincents Juel, givendes og gjørendes ham og ingen Anden paa vore Vegne Eders aarlige Landgilde, Gjesteri, Sagøre og al anden Rente og Rettighed, som I os og Kronen pleie og pligtig ere at give og gjøre, og I af Arilds [Tid] givet og gjort har, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, han skal derfor aarligen gjøre os gode Rede og Regnskab, og holde Eder Alle og hver særdeles med Norges Lov, Skjel og Ret, og Ingen af Eder tilstede at uforrettes imod Loven i nogre Maade. Kjøbenhavn 21 Septbr. 1566. R. IX. 335. Afskr. II. 809.

Anders Bing Hofsinde fik Brev paa Vor Frue Kloster i Oslo, som Jens Ulfstand sidst i Værge havde, fri og uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 30 Septbr. 1566. R. IX. 336. Afskr. II. 810.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Hvis den menige Kjøbmand Bergenfarer, som bruge deres Haandtering paa Bryggen der udi Bergen, til os elskelige Borgermester og Raad udi Lybek suppliceret og de fremdeles til os skrevet have om Besværinge, som dem skal vederfares imod den Odenseske Afsked, har I af hosliggende Breve og Skrifter at forstaae; thi bede vi Eder og begjere, at I derom forfare Leiligheden og siden have flittig Indseende med, at forne Kjøbmænd Intet besværes eller noget forkortes imod forne Afsked, men i alle Maade dermed mue blive holdne og haandhævede, paa det vi med videre Klagemaal [om]

samme Sager mue blive forskaanet. Kjøbenhavn 1 Octbr. 1566. T. IX. 59. Afskr. II. 383.

Peder Knudssøn [Maaneskjold] fik Brev paa Kronens Gaard lille Jor i Kville Sogn i Viken, som Thorkil paaboer, skylder 8 Tønder Korn og holder 2 Heste i Foring, sammeledes paa to Øer, den ene kaldes Musøen og den anden Hjorterøen, fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 1 Octbr. 1566. R. IX. 336. Afskr. II. 811.

Til Erik Rosenkrands og Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at Kongen af Hispaniens Sendebud for os have beret, hvorledes hans k. Maj.s Undersaatter paa Toldstederne her udi Lenet imod deres Privilegier og Friheder med adskillige usædvanlige Paalæg besværes, da bede vi dig og ville, at du strax med det første derom forfarer al Leiligheden og tilskriver os al Besked, og siden har flittig Indseende med, at dem imod deres Privilegier og Friheder udi ingen Maade skeer for kort. Kjøbenhavn 9 Octbr. 1566. T. IX. 72. Afskr. II. 386.

Eggert Ulfeldt, vor Kamerer, fik Brev paa Rige [Rygge] Skibrede fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 11 Octbr. 1566. R. IX. 337. Afskr. II. 812.

[Udskrivning af Søfolk i Norge.]

Vincents Juel, Baahuus Len og Vigen: 120 Baadsmænd, 8 Skippere, 10 Tømmermænd, 6 Styrmænd; Christiern Munk, Agershuus Len og Oslo By: 10 Skippere, 120 Baadsmænd, N. Skibstømmermænd; Christiern Munk, Tunsberg Len: 6 Styrmænd, 56 Baadsmænd, 5 Tømmermænd; Christiern Munk, Tunsberg By: 4 Skippere, 20 Baadsmænd; Christiern Munk, Salsborg: 20 Baadsmænd, 3 Styrmænd og 3 Skippere; Christopher Mogenssøns [Hardingmand][1] Len [Rygge, Aabygge, Id og Raade Skibreder]: 4 Skippere, 40 Baadsmænd, 6 Skibstømmermænd; Erik Brockenhuus, Mandals Len: 3 Skippere, 40 Baadsmænd, 3 Styrmænd, 10 Skibstømmermænd; Erik Rosenkrands, Lister Len: 60 Baadsmænd, 4 Styrmænd, 6 Skibstømmermænd; Erik Rosenkrands, Bergenhuus Len: 120 Baadsmænd, 10 Styrmænd, 12 Skibstømmermænd; Prους Lauritssøn [Hørby], Nedenes Len: 30 Baadsmænd, 2 Skippere, 3 Styrmænd, 4 Tømmermænd; Skiens Syssel: 60 Baadsmænd, 4

[1] Faldt 26 Juli 1566 i Træfningen ved Øland. Ovenfor S. 518.

Skippere, 6 Tømmermænd, 4 Styrmænd. [Kjøbenhavn 14 Octbr. 1566]. T. IX. 71. Afskr. II. 385.

Til Vincents Juel, Christiern Munk, Axel Urne, Erik Brockenhuus, Fru Sophie [Lykke], Erik Rosenkrands, Tunsberg By, Sarpsborg, Christopher Mogenssøns Skibrede.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi til vore Orlogsskibe at udrüste paa Foraaret behøve et stort Antal Skibsfolk, hvorfor vil være fornøden derom i Tide at betænke; thi bede vi dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev udskriver og til vort Behov udtager udi dit Len og udi N. Baadsmænd, N. Skippere, N. Styrmænd og N. Tømmermænd N. udi N. [By], og at du forskaffer os godt, dueligt, forsøgt og søfarende Folk, det som os og Riget er tjent med, og ei tilsteder, at der ansees enten Vild, Venskab, Gunst, Gave eller nogen Fordeel; sammeledes at du bestiller, at samme Folk visseligen og uden al Forsømmelse kommer hid til vort Slot Kjøbenhavn, saa de er her tilstede inden Fastelavn førstkommende i det allerseneste, og tilskikker dem en af dine Tjenere, som dem hid ned følger og med sig har klart Register, hver med sit Navn, som udskrevet er, her ved Altingest at rette dig og lad det ingenlunde, anseendes at os og Riget der stor Magt paaliggendes er. Kjøbenhavn 14 Octbr. 1566. T. IX. 72. Afskr. II. 387. (jfr. S. 541.)

Til Tolderen udi Marstrand.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi Gud almægtigste rundeligen lader Silden tilgaa udi vort Rige Norge ikke aleneste for Marstrand, men og andensteds der udi Riget, have vor Bundsforvandt. os elskelige Borgemester og Raad udi Lybek, havt deres Fuldmægtige hos os og begjert, at vi ville tilstede deres Borgere og Indbyggere, som det norske Fiskende besøge, at mue bruge deres Fiskeri paa alle de Steder, som Silden tilgaaer der udi Riget; de ville være overbødig at udgive den sædvanlige Told, eftersom de hertil have givet udi Marstrand, hvilket vi dem naadigst bevilget have; thi bede vi dig og ville, at du tilsteder alle forne de lybske Kjøbmænd, som det norske Fiskeri besøge, at bruge deres Haandtering udi dette Aar der udi Riget paa de Steder, som Silden tilgaaer, baade udi Marstrand og andensteds, dog at de den sædvanlige Told og Rettighed til os udgiver, som os med Rette tilkommer, eftersom den udgives

udi Marstrand. Kjøbenhavn 18 Octbr. 1566. T. IX. 59. Afskr. II. 383.

Til Peder Knutssøn, Foged udi Viken.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som dig fortænker, at du nogen Tid siden forleden os besøgt har, og vi efter din Beretning og underdanigste Begjer tilladt dig iblandt [det Gods], som vi dig forlente, at maatte bekomme vor og Kronens Part af Tienden af Skede Sogn [ovenfor S. 485] paa videre Besked; da forfare vi nu, at os elskelige Jørgen Claussøn, Lagmand udi Tunsberg, er samme Tiende tilforn tillagt, og vi have ham den undt og tilladt at mue beholde, emeden og al den Stund han er Lagmand. Og efterdi vi ham fra samme Befaling ikke kunne ombære, og vi ikke have vidst, ei heller du os har beret, ham med saadan Besked forne Tiende forlenet være, bede vi dig og ville, at du lader forne Jørgen Claussøn herefter følge forne vor og Kronens Part af forne Tiende af Skede Sogn, og ingen Hinder eller Forfang gjør ham derpaa udi nogen Maade. Fredriksborg 19 Octbr. 1566. T. IX. 73. Afskr. II. 388.

Til Laurits Paaske, Tolder i Marstrand.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have befalet vor Tolder udi Helsingør at skulle tage Besked af alle de Skuder og Skibe, som løber igjennem Sundet til det norske Sildefiskende, og han skal give dem hans Pasbord eller en Beviis af Toldboden, at de have været hos ham; thi bede vi dig og ville, at du dermed har flittig Opseende, og desligeste tilskriver og befaler de andre Toldere der i Landet alle de Steder, som Sildefiskende er, at de og flittig uden al Forsømmelse tilsee, og dersom nogen efter denne Dag, som er løbet igjennem Sundet, kommer, som ikke har forne vor Tolders udi Helsingørs Pasbord, eller hans eller og Toldskriverens Haand paa deres Søbrev, at du da tager paa vore Vegne en stærk Borgen af dem, at de skulle stande os derfor til Rette, og at du holder klare Register paa deres Navne, og hvor de have hjemme, og desligeste det i lige Maade bestiller paa de andre Fiskeleier, eftersom før er rørt. Fredriksborg 1 Novbr. 1566. T. IX. 85. Afskr. II. 389.

Til Jørgen Tidemand.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vore Undersaatter, Borgemester og Raadmænd der udi vor Kjøbstad Landskrone, har suppliceret til os og givet tilkjende den store Besværing dem paatrænger, hvorfor de underdanigst ere begjerendes, at de maatte blive

forskaanet med det Brød, Øl og Flesk, som du dem paa vore Vegne for opskrevet har at skulle forskikke til vort Slot Baahuus, da have vi Leiligheden anseet og paa denne Tid dem dermed omdraget; thi bede vi dig og ville, at du paa denne Tid lader dem for samme Øl, Brød og Flesk, de fore taxeret er at udgive, være fri og det ikke af dem udfordrer. Fredriksborg 2 Novbr. 1566. T. IX. 87. Afskr. II. 390.

Mester Elling Pedersøn fik Brev paa aarligen at opbære og bekomme Rødø Kirkes Rente og Indkomst, som Kirkeværgen til samme Kirke hertil paa Kirkens Vegne oppebaaret have, og samme Rente til hans Underholdnings Behov have, nyde, bruge og beholde, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa han skal holde Kirken ved god Hævd og Bygning med hvis Andet hun behøver, som Kirkeværger sammesteds hertildags gjort har, saa derover ingen Klage kommendes vorder. Cum inhib. sol. Fredriksborg 3 Novbr. 1566. R. IX. 337. Afskr. II. 813.

Malte Hanssøn fik Bestilling.

Fr. II. G. a. v., at vi have affærdiget denne Brevviser, os elskelige Malte Hanssøn af Tunsberg, med et hans Skib at løbe udi Vestersjøen, og der af hans yderste Magt og Formue vore Undersaatter, Rigens Indbyggere og andre vore Bundsforvandte at skulle beskytte og haandhæve, og vore og Rigens Fiender at gjøre Afbræk og Nederlag, hvor han dem overkomme kan. Og dersom forne Malte Hanssøn noget Bytte af vore Fiender forøvrer, skal han være forpligt det uforødt at indføre for vort Slot Kjøbenhavn, og det der sammesteds at bytte og parte, og vi da deraf at bekomme den Tiendependinge. Skal og forne Malte Hanssøn vore Undersaatter og Bundsforvandte udi ingen Maade berøve, beskade eller Overlast tilføie under høieste Straf. Og skal denne vor Bestilling ikke længer ved Magt blive end som denne Feide varer. Fredriksborg 7 Novbr. 1566. T. IX. 99. Afskr. II. 393.

Til Riddersmændsmænd udi Baahuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Riddersmændsmænd, som bygge og boe udi Baahuus Len, med Gud og vor Naade. Vi bede Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at dersom Fienderne dem understaae vort Slot Baahuus at ville anfegte eller beleire og vor Lensmand os elskelige Vincents Juel Eder tilsiger, at I da rette Eder efter selv per-

sonligen med Eders Svende at give Eder ind paa forne vort Slot Baahuus, og der troligen gjøre forne vor Lensmand Bistand og hjælpe ham Huset for Fienderne at forsvare, og i alle Maade Eder hos ham skikker og forholder som ærlige Adelsmænd bør at gjøre. Dermed skeer vor alvorlige Vilje og Befaling, og forlade os der visseligen til. Fredriksborg 9 Novbr. 1566. T. IX. 94. Afskr. II. 391.

Menige Undersaatter, Lagmænd, Fogder og Befalingsmænd udi Baahuus Len fik i lige Maade Brev at skulle give dem ind paa Slottet, naar det fornødent er, og at de tage al deres Kvæg med dem, at Fienderne dermed ikke skal bestyrkes, saa og al Undersaatternes Kvæg, og naar Fienderne igjen derfra drager, skulle hver bekomme deres Kvæg igjen, og dersom noget deraf bliver af k. Maj.s Krigsfolk paa Slottet fortæret, skal det blive Undersaatterne betalt med Korn eller Pendinge, og holdes dem skadesløst. Fredriksborg 9 Novbr. 1566. T. IX. 94. Afskr. II. 391.

Til Indbyggerne i Marstrand og Kongelf.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Borgemester, Raadmænd og menige Borgere, som bygge og boe udi vore Kjøbstæder Marstrand og Kongelf, med Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Vincents Juel, vor Mand og Tjener, vort Slot Baahuus og Eder dermed i Forsvar at have; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter at være forne Vincents Juel hørig, lydig og følgagtig udi hvis han Eder paa vore Vegne tilsigendes og befalendes vorder, og Eder i alle Maade som troe, villige og lydige Undersaatter beviser. Fredriksborg 9 Novbr. 1566. T. IX. 95. Afskr. II. 392.

Vincents Juel fik Skadesløsbrev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi have befalet os elskelige Vincents Juel, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Baahuus, at skulle handle med de Kjøbmænd, som komme did ind for Slottet med Meel, Malt, Flesk, Smør eller anden Fetalie, at han deraf maa fange hvis han til Slots Behov fornøden har, og derpaa give dem sit Brev, da have vi lovet og tilsagt og nu med dette vort aabne Brev love og tilsige, at hvis Proviant forne vor Lensmand udi saa Maade til forne vort Slots Behov udtagendes og sit Brev derpaa givendes vorder, det ville vi dem, som han det afkjøbendes og fangendes vorder, vor

Rentemester befale det paa vore Vegne med Pendinge eller gode Vare at skulle betale og fornøie, naar de med forne vore Lensmands Brev tilstedekomme, og ville vi holde det forne Vincents Juel skadesløst i alle Maade. Kjøbenhavn 20 Novbr. 1566. T. IX. 103. Afskr. II. 394.

Til Laurits Paaske, Tolder i Marstrand.

Fr. II. V. G. t. Vi bede dig og ville, at naar os elskelige Vincents Juel, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Baahuus, dig med dette vort Brev lader besøge, at du antvorder ham af de Pendinge, du paa vore Vegne af Tolden opbær, saa mange han kan give de Knegte, som nu er paa Baahuus, og udi Jens Ulfstands Tid did er bleven forskikket. Kjøbenhavn 20 Novbr. 1566. T. IX. 104. Afskr. II. 395.

Til Vincents Juel [paa Baahuus].

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu have ladet bestille og den Arkelimester, som du til os affærdiget haver, antvordet hvis Redskab og andet, som du til Slottens Behov, sammeledes de Breve, som du til Adelen, Borgere og Undersaatterne der i Lenet er begjerendes. Vi skikke dig og herhos vort Brev til vor Tolder udi Marstrand, at han, naar du ham tilsiger, skal fli dig Pendinge at give de Knegte, som have været der paa Slottet udi Jens Ulfstands Tid. Vi have ladet bestille om Proviant til Slottet saa meget mest muligt er, saa vi forsee os, du darmed bliver undsat. Bedendes dig og ville, at du eftersom [vi] dig tiltroer, Alting der lader dig være befalet og i alle Maade vort og Rigens Gavn og Bedste vide og ramme. Kjøbenhavn 20 Novbr. 1566. — Seddel: Vi skikke dig herhos vort Brev til vor Bygmester, Mester Hans, at han skal rette sig efter at blive der paa Slottet udi Vinter, og rette sig efter, hvis du ham befalendes vorder, og efterdi os er advaret, at forne Bygmester ikke skal være aldeles at fortroe, dersom han ellers kunde see Tiden og Leiligheden, da bede vi dig og ville, at du med ham har god, flittig Opseende, eftersom du selv vedst magtpaaligger, og dersom du Noget formærker af ham, som du har Tvivl paa, at du dig da derudi forholder, som det sig bør. Datum ut in literis. T. IX. 105. Afskr. II. 396.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du skriver og er begjerendes at maatte fange der op 1000 lange Rør, dem du iblandt Bønder kunde uddele, da ville vi dig ikke forholde, at vi paa denne

Tid og saa hastigt ikke kunne forskaffe dig derfra samme Rør, men os tykkes dig selv meget bedre og snarere og for lettere Kjøb dem at kunne forskrive af Nederland. Sammeledes som du formelder om Glasenap og hans Knegte, da have vi derom talt med vor Feldtøverste os elskelige Daniel Rantzau, og givet ham al Befaling. Du vilde derfor med Alting, eftersom vi dig tiltroe, have Opseende udi den Landsende, og dersom noget synderligt dig forekommer, du da vilt os det lade vide. Kjøbenhavn 22 Novbr. 1566. T. IX. 103. Afskr. II. 394.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at os er tilhændekommet et Fortegnelse, som I have ladet skriftlig forfatte om nogen Ærinde, som hos os udrettes skal, hvilke vi udi vor og Rigens Raads Nærværelse overlæst have, og som I formelder om den Seilads i Nordlandene og deres Leilighed, da have vi efter forne vore elskelige Raads Raad for godt anseet paa denne Tid dermed at lade bestaa; naar Gud [vil] fredeligt vorder, kan det og andet, som Tiden nu ikke vil stede, forhandles; hvis I give tilkjende om de Kloster, de tydske[1] Munke have ladet bygge og opsætte, have vi forstandet, og bede vi Eder og begjere, at I med alsomstørste Alvor forbyde alle vore og Norges Riges Undersaatter, at de aldeles ingen Handel eller Vandel have med forne Munke eller nogen deres Forvandte og aldeles ingen Tilføring eller Førdring gjøre dem; findes Nogen, efterat det er forbudt, derimod at gjøre, at I da derover straffer, som værdt [ved] bør. Hvad I røre om vore Borgeres og Indbyggeres Handel og Vandel hos Bønderne, vide vi paa denne Tid ikke at kunne forandre; thi at dersom Borgerne ikke skulle kjøbe med Bønderne, kunne vi hos os ikke betænke, at Kjøbstæderne længe kunne blive ved Magten; dog kan derom i Fremtiden ydermere tales og forhandles. Udi denne ubeleilige Tid vide vi ikke, hure de Nordlandske med Vagt og Landeværn kunne forskaanes; thi I have selv at betænke, at dersom ingen Modstander vare, kunde Fienderne, som dem ikke forsømme, om de see Tiden, letteligen skaffe deres Vilje, os og Riget til overmaade stor Skade. Som I formelder om Skatten, bede vi Eder og begjere, at I dermed ville bestille, eftersom I vide vort Gavn kan være, saa at vi kunne bekomme Pengene det første muligt er. Om de Tydskes Kirker I give tilkjende, kunne I selv,

[1] Skal vist være rydske d. e. russiske.

efterdi I der er vor Lensmand, bedst Alting med Lempe forhandle. Nu at fare frem paa det skarpeste, have vi et Betænkende. Som og formeldes om Biskopsgaarden der i Bergen og Superintendentens Vaaning, da bede vi Eder og begjere, at I der med Alting vil Eder forholde efter vor kjære Herre Faders, salig og høilovlige Ihukommelsés, Brev og Ordinantsens Lydelse, og I ville i alle Maade, eftersom vi Eder tiltroe, vort Gavn og Bedste vide og ramme. Dertil ville vi os visselígen forlade. Kjøbenhavn 22 Novbr. 1566. T. IX. 109. Afskr. II. 397.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at os til vort Krigsfolks Besolding paahænger en stor Pendinge Udgift, hvorfor vi have handlet med vore kjære troe Undersaatter, Riddere, Riddersmændsmænd, Fruer, Jomfruer og alle, som frie og frelse kjendes over alt vort Rige Danmark, tilligemed Abbeder, Priorer, Prælater, Kanniker, Vicarier og alle, som frit Jordegods have over alt Riget, udi saa Maade, at de velvilligen have bevilget at ville udi dette Aar komme os til Undsætning med en Hjælp af alt deres Jordegods, som er af hver Læst Korn 12 Daler, regnende udi 1 Læst Byg 36 Tønder, udi 1 Læst Rug 30 Tønder og udi 1 Læst Havre 60 Tønder, 1 Fjerding Smør regnet for 1 Pund Korn, 1 Bolegalt for 1 Pund Korn, 1 fed Ko for 1 Pund Korn og 1 Oxe for 1 Pund Korn, og forsee vi os vist til vore kjære troe Undersaatter, geistlige og verdslige, som Adelsgods have udi vort Rige Norge, at de udi lige Maade komme os til Hjælp og Undsætning, naar saadant af dem paa vore Vegne begjeres. Da efterdi vi ere den norske Leilighed fast ubekjendt, og ikke vide, hure bedst kan anslaaes, at saadan Hjælp noget kan løbe til Summen, os og Riget til Gavn og Bedste, bede vi Eder og begjere, at I den Handel ville med Flid overveie, og strax med dette Bud tilskrive os Eders Mening og Betænkende, hvorledes de Vare, som der udi Riget til Landgilde gives, skulle taxeres og sættes, og hvore Alting dermed bedst kan udrettes og bestilles, og at I derudinden vort og Rigens Gavn og Fordeel ville vide at ramme, eftersom vi Eder tiltroer. Skanderborg 20 December 1566. T. IX. 120. Afskr. II. 399.

1567.

Johan Jellesen Falkener, Borger og Kjøbmand til Amsterdam, fik Brev at maa lade besegle tvende Havne paa Island. Bygholm 2 Januar 1567. R. IX. 338. Afskr. II. 813.

Mogens Pederssøn [Galt] fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at eftersom vi tilforn [ovenf. S. 301. 302] have undt og forlenet os elskelige Mogens Pederssøn, vor Mand og Tjener, vort og Norges Krones Kloster Reins Kloster og Tuterøens Gods, eftersom vore Forleningsbreve derom formelder, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Mogens Pederssøn maa have, nyde, bruge og beholde til forne Reins Kloster og Tuterøens Gods al sin Rente og rette Tilliggelse med al vor og Kronens Rettighed, det være sig Ledding, Landskyld, Sagøre og anden Deel, som os og Kronen tilkommer, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Sammeledes have vi af samme Gunst og Naade undt og forlenet forne Mogens Pederssøn, vor og Norges Krones Gaard Vig Gaard [Gods] med Skouffuen [Skaun] og Bessen [Børgsen?], som Peder Pederssøn sidst i Værge havde, at have, nyde, bruge og beholde med sin Rente og rette Tilliggelse fri uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal holde Gaarden ved Hævd og Magt, og Bonden derpaa boer ved Norges Lov, Skjel og Ret, og ham udi ingen Maade uforrette eller med nogen usædvanlig Paalægge besvære; skal han ikke heller forhugge eller forhugge lade nogne de Skove, der tilligger, til Upligt. Cum inhib. sol. Kolding 4 Januar 1567. R. IX. 338. Afskr. II. 814.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi agte med det Første at lade affærdige et vort Skib herfra og til Eder efter denne efterskrevne Fetalie, som vi behøve her til Slottet, som er 500 Voger Bergfisk, 2 Læster Selspek, 2 Læster Hvalspek, 4 Læster Vildbrad og 10 Læster Smør, eller saa meget I mest kunne afstedkomme; thi bede vi Eder og begjere, at I strax lader bestille, at forne Fetalie lægges tilrede, saa at naar samme vort Skib kommer derefter, at det da iligen den kan bekomme og

uforsømmeligen igjen komme paa Hjemreisen. Kjøbenhavn 21 Januar 1567. T. IX. 140. Afskr. II. 400.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, at I skulle have en Galei, som I selv har ladet bygge; thi bede vi Eder og begjere, at I strax ville forskikke samme Galei hid ned til os, at I [vi] den kunde lade besee; dersom den ikke tjener os, ville vi den til Eder igjen forsende, og dersom vort Skib, vi til Eder efter den Fetalie afferdige, samme Fetalie ikke al kan føre, kunde I deraf noget ved samme Galei nedsende, saa kunde I og der indsætte saa mange Baadsmænd af de, I til vort Behov udtager, som forne Galei kan føre. Kjøbenhavn 22 Januar 1567. T. IX. 142. Afskr. II. 401.

Christoph Fogler, Slotsskriver paa Segeberghuus, fik Brev at maa lade besegle en Havn under Island. Fredriksborg 29 Januar 1567. R. IX. 339. Afskr. II. 815.

Til Mester Frants Berg, Superintendent udi Oslo Stift.

Fr. II. V. G. t. Vider, at denne Brevviser Peder Vemundssøn har for os ladet berette, at der skal vaccere et Prestegjeld kaldes Sandeheredis Prestegjeld hos Tunsberg, og derfor underdanigst os om vor Forskrift til Eder ladet besøge, at han til samme Gjeld for en Guds Ords Tjener maatte komme; da efterdi hæderlig og høilærde Mand Doctor Hans Albrektssøn, Superintendent her udi Sjælands Stift, giver ham et godt Vidnesbyrd, saa at han flitteligen og vel har studeret, og kjender ham duelig og god for en Sjælesørger, bede vi Eder og begjere, at I ham examinerer og siden om I finde ham bekvem at være, ordinerer og tilsteder ham at mue bekomme forne Prestegjeld. Fredriksborg 30 Januar 1567. T. IX. 148. Afskr. II. 401.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du forganget Aar fik vor Skrivelse [ovenfor S. 490], at skulle paa vore Vegne handle med os elskelige Erik Rosenkrands's, vor Mand og Raads, Foged Jens Skriver paa Nesøen om et Skib, han har, hvilket vi ham afkjøbe vilde, og samme Skib da for sildig er hid ned kommet, da bede vi dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev endnu handler med samme Jens Skriver om forne Skib, og med ham bliver tileens om Kjøbet, og at du det lader fuldt med Deler, og iligen, uforsømmeligen hid til vort Slot Kjøbenhavn

forskikker, saa det visseligen det snareste, nogenledes muligt er, fremkommer. Vi ville forne Jens Skriver forne Skib lade betale, hvis du med ham om tileens vorder. Sammeledes forfare vi, at Malte Hanssøn, Borger udi vor Kjøbstad Tunsberg, ogsaa skal have et Skib, som vi tilkjøbs begjere at mue bekomme, bedendes dig derfor og ville, at du udi forstandige Borgeres og Skibsmænds Overværelse og efter deres Verderinge, og hvad dem synes ret være samme Skib er værdt, med forne Malte Hanssøn om Kjøbet tileens vorder, og samme Skib med Deler lader og uforsømmeligen hid forskikker og derhos os tilskriver, hvad han derfor skal have, saa ville vi ham det lade betale og fornøie, hvorfor vilt du ingen Forsømmelse tage, men derudinden gjøre din yderste Flid, saa at forne 2 Skibe vist komme betimen hid tilstede, saafremt at der det ikke skeer, vi da ikke skulle regne dig Skylden til. Kjøbenhavn 8 Februar 1567. T. IX. 156. Afskr. II. 402.

Til Jens Kaas og Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have affærdiget vor Kjøgemester os elskelige Christiern Munk hid til Slottet at skulle forfare hvad Forraad, sammeledes hvad Brøst og Mangel der er paa Huset [Elfsborg og Baahuus] paa Proviant, og hvad hver Uge til at udspise behov gjøres, saa vi os derefter kunne vide at rette, og siden lade gjøre Forordning paa hvad Tid skal forskikkes; thi bede vi dig og ville, at du med forne Christiern Munk gjør klar Besked paa Altingest, og paa klare Register lader optegne, hvad Forraad, desligeste hvad Brøst og Mangel der er for Proviant og anden Nødtørft og derudinden Intet forsømmer; vi ville siden med al Flid lade bestille, at did skal forsendes det meste muligt er. Fredriksborg 21 Febr. 1567. — Item at Vincents Juel har Opseende med de Knegte, som ligge paa Ordost og Tørning [Thjørn], at Fienderne ikke komme imellem Huset og dem, saa han ikke kan bringe dem ud paa Huset, naar behov gjøres. Datum ut in litteris. T. IX. 179. Afskr. II. 403.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at eftersom I tilforn har fanget vor Skrivelse at skulle bestille til Udspisning her paa vort Slot Kjøbenhavn og til vore Orlogsskibes Behov 500 Voger Fisk, 10 Læster Smør, 4 Læster Hjortevildbrad, 2 Læster Hvalspek og 2 Læster Selspek, da have vi nu affærdiget denne Brevviser

Christiern Aalborg med vort Skib David for^ne Fetalie at skulle hente; thi bede vi Eder og begjere, at naar han Eder med dette vort aabne Brev besøgendes vorder, at I da strax lader indskibe samme Fetalie, saa at han med det alleriligste maa blive affærdiget dermed tilbage igjen, og dersom for^ne vort Skib ikke kan føre al for^ne Fetalie, at I da en Part af den lader indskibe paa den Galei, vi have skrevet Eder til om, og at I og bestiller, at alle de Baadsmænd, Tømmermænd og Skibsfolk, som udi Eders Len og omliggende Len ere udskrevne, iligen uden al Fortog mue blive hid ned forskibet ved samme Skibe, anseendes at os der stor Magt paaliggendes er. Fredriksborg 1 Marts 1567. T. IX. 207. Afskr. II. 404.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet din Skrivelse og deraf forfaret Leiligheden, hvorledes Fienderne ere nederdragne igjennem de Skove, og indfaldne der udi Landet, og have forøffret Hamer Bispegaard og ihjelslaget en Part af Bønderne, saa det og er at formode, at skulle ville leigre dem der for vort Slot Agershuus, da bede vi dig og ville, at du med for^ne vort Slot har godt Opseende og bliver ved et frit Mod, og gjør Fienderne det meste Modstand og Afbræk, muligt er. Vi ville med Guds Hjælp med det første foretage de Middel og Veie, saa at du ikke skal blive forladt, hvortil du dig visseligen maa have at forlade; og at du tilskriver os al Besked og hvis Kundskab du har fra Fienderne, hure stærke de ere og hvad Anslag de have fore, og med samme din Skrivelse affærdiger dit eget visse Bud til os, som kan gjøre god Beretning om Altingest, og holde stille hos sig hvis Tidninger han har med at fare, saa de ikke skulle udsprede, saa hver Mand fanger det at vide, og at du dig udi alle Maader forholder, som vi dig tiltroer. Fredriksborg 6 Marts 1567. T. IX. 217. Afskr. II. 405.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom vi udi hosliggende Brev haver skrevet dig til om de Baadsmænd, som du til vort Behov skulde udtage, desligeste om de 2 Skibe, som du skulde kjøbe os tilbedste og hid ned forskikke, da have vi nu affærdiget os elskelige Frants Friis med os elskelige Knut Steenssøn, for^ne Skibsfolk at skulle hid nedføre paa for^ne 2 Skibe; thi bede vi dig og ville, at du med al Flid beførdrer, at for^ne Knut

Steenssøn med saa mange Baadsmænd og Skibsfolk, som han udtagende vorder med det Skib, som vi af Jens Skriver paa Nesøen, og Frants Friis med saa mange Skibsfolk, som ham bliver tilforordnet paa det Skib, vi fange af Malte Hanssøn i Tunsberg, mue strax uforsømmeligen blive affærdiget hid ned tilbage igjen. Dermed skeer vor Vilje; thi tag her ingen Forsømmelse for, anseendes at os der stor Magt paaliggendes er. Kjøbenhavn 9 Marts 1567. T. IX. 219. Afskr. II. 406.

Til Hr. Peder Skram, Pros Lauritssøn [Hørby] og Erik Brockenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom du tilforn har fanget vor Skrivelse at skulle udskibe N. Skipper, N. Baadsmænd og N. Skibstømmermænd til vore Orlogsskibes Behov, og samme Skibsfolk at skulle forskikke hid til vort Slot Kjøbenhavn til Fastelavn nu sidstleden, da, efterdi vi forfare, at de ikke endnu ere fremkomne, have vi nu affærdiget os elskelige Frants Friis, vor Mand og Tjener, at skulle tilhjælpe forne Skibsfolk at udtage og dem siden fremføre hid til forne vort Slot Kjøbenhavn; thi bede vi dig og ville, at naar forne Frants Friis dig med dette vort Brev besøgende vorder, at du da befordrer, at han forne Skibsfolk maatte bekomme, og de med ham uforsømmeligen mue blive affærdiget hid til vort Slot Kjøbenhavn, eftersom han dig ydermere undervisendes vorder. Kjøbenhavn 9 Marts 1567. T. IX. 219. Afskr. II. 407.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi komme udi Forfaring, at de paa Vardberg dem fast skulle ruste og forstærke med Pinker og Baade og nyligen have taget 3 „Stackreer," hvilket er at formode, de og ville udruste, dermed at gjøre vore Undersaatter og andre søfarende Folk Skade, da have vi nu affærdiget vor Kjøgemester os elskelige Christiern Munk med nogen vore Pinker sig til Marstrand at begive, og der hos Arild Olssøn ydermere sig med Baade og Pinker at forstærke, og siden at gjøre sin Flid at kunne enten tage eller afbrænde hvis Skibe, som for Vardberg findes; thi bede vi dig og ville, at du med Baade og Knegte og hvis andet, han dig paa vore Vegne om tilsiger og du kan afstedkomme, ham undsætter. Fredriksborg 22 Marts 1567. T. IX. 249. Afskr. II. 408.

	Baadsmænd	Skippere	Tømmermænd	Styrmænd
Vincents Juel, Baahuus Len og Viken	120	8	10	6
Christiern Munk, Agershuus Len og Oslo By	120	10	10	-
Christiern Munk, Tunsberg Len . .	56	-	5	6
Christiern Munk, Tunsberg By . .	20	4	-	-
Christiern Munk, Sarpsborg . . .	20	3	-	3
Christopher Mogenssøns Len [Id, Raade, Rygge og Aabygge Skibreder]	40	4	6	-
Erik Brockenhuus, Mandals Len . .	40	3	10	4
Erik Rosenkrands, Lister Len . .	60	-	6	4
Erik Rosenkrands, Bergenhuus Len[1]	120	-	12	10
Pros Lauritssøn, Nedenes Len . .	30	2	4	3
Skiens Syssel	60	4	6	4

Til Christiern Munk og Erik Rosenkrands om forne Folk at skulle udskrive.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi du tilforn har bekommet (ovenf. S. 529) vor Skrivelse at skulle udskrive og til vort Behov udtage udi dit Len N. Baadsmænd, N. Skipper, N. Tømmermænd og udi N. Len, N. Skipper, N. Baadsmænd og N. Tømmermænd og udi N. By, og samme Skibsfolk med dine egne Tjenere forskikke til vort Slot Kjøbenhavn Fastelavn nu sidst forleden; da efterdi samme Folk ikke endnu ere fremkomne, have vi nu tilskrevet os elskelige Olaf Calips, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, at han strax uforsømmeligen skal hjælpe at udførdre dem og med dem strax følge her ned; thi bede vi dig og ville, at du førdrer og gjør din yderste Flid, at forne Skibsfolk, saa mange du tilforn har fanget vor Skrivelse om, nu strax uden alt Fortog med forne Olaf Calips maa blive afferdiget til forne vort Slot Kjøbenhavn, og tilsiger en Borgermester udi hver af de Kjøbstæder, du udi Befaling har, den som dueligst er, at han fremfølger med forne Skibsfolk og hos dem lader sig bruge, og at du samme Folk indskiber paa de 2 Skibe, som du tilforn har fanget vort Brev om at skulle kjøbe os tilbedste, og derhos saa mange gode danske Deler, som

[1] Her ender Siden i Registranten, og Tallene ere derfor opsummerede saaledes:
Summarum 606 — 36 — 60 — 32,
hvilket ei stemmer med de enkelte Talstørrelser. Rimeligviis er derfor Additionen urigtig. (jfr. S. 528—529.)

vi dig og om have tilskrevet, og dersom forne Deler ikke ere rede, at du dog ligevel forskikker forne Skibe med forne Folk herned, og siden strax efter forskaffer andre Skibe med forne Deler til forne vort Slot Kjøbenhavn, og at du lader Bønderne forskaffe saa meget Proviant, som forne Folk behøve paa Veien hid ned. Og paa det forne Antal kan blive fuldt, at du da udtager af Bønderne saavel de gifte, som de som ugifte ere; thi os og Riget der mere end stor Magt paaliggende er; og dersom du flere Skibsfolk kan opbringe, end vort Brev til dig udganget formelder, at du derudinden ingen Flid eller Umag sparer, saa vi din Flid og Villighed deraf kunne forfare. Dermed skeer vor Vilje; thi tag her aldeles ingen Forsømmelse fore. Fredriksborg 24 Marts 1567. — Seddel udi Erik Rosenkrands's Brev: Sammeledes eftersom vi nogen Tid siden forleden have skrevet Eder til, at vi ville affærdige 2 vore Skibe efter noget Fisk og andet, som samme Skrivelse om formelder; thi bede vi Eder og begjere, at I ville bestille, at samme Fisk og Fetalie altingeste kunde være tilrede, saa at naar vore Skibe did ankomme, at de da strax maa blive affærdiget dermed tilbage igjen. Datum ut in litteris. T. IX. 252. Afskr. II. 409.

Til Johan Friis og Peder Oxe.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I os tilskriver og for godt anseer paa vort Betænkende, at os elskelige Vincents Juel, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Baahuus, forordineres til en Høvedsmand over de gamle Knegte der paa forne vort Slot Baahuus, og at ham tilgives 150 Hageskytter af de Thøbings [Caspar Tobings] Knegte, der er paa Slottet, og hvis overbliver, at de hid ned forskikkes med Christiern Munk, naar det Anslag for Vardberg er udret, det lade vi os Alt vel befalde; bedende Eder og begjere, at I ville bestille, at det saa maa gaae for sig. Det Brev til Knegtene paa Baahuus og den Bestilling paa Vincents Juel skikke vi Eder tilbage igjen, underskrevet og beseglet. Sammeledes som I give tilkjende, at I med Daniel Rantzau have handlet, og han har bevilget, strax Krigsfolket bliver tilfredsstillet, at ville gjøre et Tog ind udi Sverige, paa det at Fienderne skulle foraarsages at drage tilbage igjen af Norge, hvorpaa vi naadigst Eder ikke ville forholde, at vi derom hos os have betænkt, at dersom det stod til Gjøringe, og Daniel Rantzau vilde love og tilsige, at Krigsfolket skulde opdrage og blive udi Sverige og ikke strax drage tilbage

igjen, da havde det vel sin Besked, men at de skulle gjøre et Tog derind og brænde der noget og strax tilbage igjen, var det ikke andet end vore egne Undersaatter paa Optoget og Nedertoget bleve fordrevet og Hestene afredne, og naar vi for Alvor ville have Folket op, vare de aldeles uvillige og fortrødne, saa er og (som I vide) Skrivelse kommet fra Arild Olssøn, at Fienderne ere igjen fra Agershuus dragne, dog hvad derudinden er at gjøre eller foretage, ville vi Eder aldeles hjemstillet have; I ville derom udrette, eftersom I kunde tænke os og Riget kan være tjente med. Som I og for godt anseer, at de vore Raad, som til Stralsund skulle, begive dem til Gietzøer paa videre Besked, og at de Skibe, dem skulle overføre, løbe udi Grønsund, det lade vi os og behage, bedende Eder og begjere, at I det ville bestille. De 600 Læster Salt, Kongen af Polen begjerer at maa faa igjennem Sundet, ere vi tilfreds med, dog at os udredes vor Told og hvis anden Deel, som Andre give der løbe igjennem. — — — — — —[1] Og have vi tilskrevet Axel Viffert, at han iligen Dag og Nat uspart skal give sig til os. Hvad Arild Olssøn skriver have I af hosliggende hans Breve at forfare, at I dermed ville bestille, hvis I kunne tænke behov gjøres. Fredriksborg 25 Marts 1567. T. IX. 255. Afskr. II. 412.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi forfare, at vor Høvedsmand paa vort Slot Elfsborg os elskelige Jens Kaas har foretaget et stort Arbeide med Bygning og Befæstning paa Slottet, og har ringe Hjælp det at fulddrive og færdig gjøre, da have vi ladet vort Brev udgaae til vore Undersaatter udi de to Sogne paa Hisingen Bjørland og Thosland Sogne, saa og paa Fogdø, Økerø, Hønø, Hellantsø, Birkø og Grødø, at skulle være ham hørige og lydige med Arbeide, Tilføring og i andre Maade; thi bede vi dig og ville, at du ingen Forhindring derpaa gjør ham. Fredriksborg 25 Marts 1567. T. IX. 257. Afskr. II. 414.

Til Johan Friis og Peder Oxe.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi have bekommet Eders Skrivelse, og deraf forstandet hvad Tidinge I om Vardberg have forfaret, saa efterdi sligt fore at komme langt Fortog med hvad bestilles skulle ikke ville tjene, have I affærdiget 2 Skibe, som med de Pinker, I med vor Kjøgemester Christiern Munk

[1] Her forbigaaes en længere Besked om et Skadesløsbrev til Hertug Ulrik af Meklenburg.

tilbeforn have udsendt, skulle tilhjælpe det Anslag at fuldføre, som vi besluttet og for godt anseet foretages skulle imod de Skibe for Vardberg ligge etc., eftersom Eders Skrivelse derom videre formelder, hvilket, eftersom I det bestillet have, udi Alting lader os vel befalde; have vi og forfaret af de Breve, I os tilskikke fra Norge, hvad Knut Steenesøn, Frants Friis og Arild Olssøn tilkjendegive, hvilke Breve vi Eder igjen tilskikke, saa ville vi Eder ikke forholde, at vi udiguar talet med Tolderen i Helsingør, han beretter, at der har været hos ham En, er kommet fra Marstrand 3 eller 4 Dage forleden, hvilken tilkjendegiver, at Rygtet er der, at Fienderne ere igjen dragne af Norge og ind udi Sverige, kunde derfor ikke vide, hvilket vi skulle give Troende, bedende Eder derfor og begjere, at I med det allerførste ville affærdige en god tro Karl med en Pinke, som kunde løbe til Agershuus ind for Slottet, om han did ind komme kan, og der selv tale med Christiern Munk, og tage fra ham ned med sig klar skriftlig og mundtlig Besked, hvor Alting sig der begiver. Dersom og Leiligheden saa er, at han ikke kunde komme til Slottet, at han da ligevel forfarer mest muligt er, at vi kunne fange visse Tidinger, hure det sig der begiver. Som I formelder om Optoget, da ville vi Eder ikke forholde, at vi os derom have betænkt. — — — — — — —[1]. Er det og saa, at de Svenske ere endnu i Norge, kunne vi ikke andet tro, end dersom de ville undsætte Vardberg, bleve de foraarsaget at forlade Norge; herom ville I Eder betænke, det overveie og beraadslaa og derom tale med Øversten, og tilskrive os siden Eders Raad og Betænkende, hvad Eder derudinden for raadeligst og bedst synes, at det uforsømmeligen siden maatte blive bestillet. Hvad formeldes om Bjørn Kaas at forordinere til Baahuus, bede vi Eder og begjere, at I ham til Eder beskede, og siden paa vore Vegne det med ham forhandler. — — — — Fredriksborg 4 April 1567. T. IX. 264. Afskr. II. 414.

Til Johan Friis og Peder Oxe.

Fr. II. V. s. G. t. Vi have bekommet Eders Skrivelse og Leiligheden deraf forstandet, derhos og formærket, at I og de andre vore Raad for raadeligt og bedst anseer, at der gjøres et Tog ind udi Sverige, og at vi til os forskriver vor Feldtøverster Daniel Rantzau, og med ham derom at handle; da efterdi at I give tilkjende, at Pendingene ikke ville tilrække til al Betalin-

[1] Her følger Bestemmelser om Vardberg Slots Befæstning og Provientering.

gen, kunne vi hos os ikke betænke, at Krigsfolket dem lader behandle noget Optog at gjøre, og dersom man end kunde det der heden forhandle, er umuligt, at Folket kunde udi 1 Maaneds Frist i det ringeste blive rede at opdrage; imidlertid kunde det sig underligen med Agershuus begive, saa have I at betænke, hvad Magt os og Riget der [ligger] paa forne Slot at undsætte, hvorfor vi endnu paa Eders Forbedring for raadeligt anseer, at der affærdiges med det første og paa det alleriligste 2000 Skytter eller flere tilskibs ind for Agershuus, dermed Huset kan blive undsat, og Fienderne kan gjøres des større Afbræk og Modstand, og naar Undersaatterne forfare, at vi dem med Hjælp og Undsætning ikke forlade, forsee vi os til, at de blive des frimodigere at staae Fienderne imod. Herom ville I Altingest — — — — — —. Fredriksborg 9 April 1567. T. IX. 271. Afskr. II. 416.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi ere os elskelige Johan Jellesen Falkener, Borger og Kjøbmand til Amsterdam, en stor Summa Pendinge skyldig for alle hans Vare, som han har bestillet og kjøbt til vore Orlogsskibes Behov, og beklager sig forne Johan Jellesen, at naar hans Betaling forskrives ham til nogen af vore Lensmænd, da afvises han med onde Ord og ikke stilles tilfreds efter vor Skrivelse, og efter slig Leilighed besværer han sig noget paa vore Vegne at forstrække; thi bede vi Eder og ville, at I der for vort Slot Bergenhuus lader tillade et Skib med Fisk og andre Vare for 2000 Daler, og samme Vare strax uden al Forsømmelse tilskikker forne Johan Jellesen udi hans Betaling, saa at det med det allerførste maa komme ham tilhænde. Fredriksborg 11 April 1567. T. IX. 273. Afskr. II. 417.

Til Johan Friis, Hr. Otte Krumpen og alle andre k. Maj. Raad, som nu ere udi Kjøbenhavn.

Fr. II. V. s. G. t. Vi have af Eders Skrivelse forstandet, at I have bestillet de Skibe, som skulle med Krigsfolket til Agershuus, og lade vi os Alting dermed befalde. Vi have og tilskrevet Daniel Rantzau — — — — —. Sammeledes have vi for godt anseet, at Bjørn Kaas med Hr. Otte Krumpen forordineres at skikkes paa samme Reise; dersom han ikke er der tilstede, at I da strax iligen tilskriver ham om, at han sig derefter uforsømmeligen retter; og hvis Breve og Besked skrives

skal enten til Christiern Munk eller til Almuen, at I dem ville lade skrive og færdiggjøre og til os forsende, vi ville dem underskrive; vi agte ikke at være fornøden flere danske Herremænd med Hr. Otte Krumpen og Bjørn Kaas at forskikke; thi at hvad med Bønderne forhandles skal, kunne for" Hr. Otte Krumpen og Bjørn Kaas med de norske Herremænd og Fogder, som med Almuen bedre end de danske ere kjendte, udrette; ikke er her heller, som I selv vide, Valg paa Herremænd at bruge der heden. Det Brev, Christiern Munk os tilskrevet har med Knut Steenssøn, skikke vi Eder herhos, desligeste et Brev, Dronningen af Skotland, og et Brev, de Lybske os tilskrevet har. — — — — – Bedendes Eder og begjere, at I Altingest synderligen med den norske Afferding med al Flid ville bestille, saa det uforsømmeligen maa gaae for sig. Fredriksborg 13 April 1567. T. IX. 279. Afskr. II. 418.

Til Johan Friis, Hr. Otte Krumpen og alle andre Rigens Raad, nu udi Kjøbenhavn.

Fr. II. V. s. G. t. Vi have i Aftes bekommet Eders Skrivelse, som formelder om Eders Hr. Otte Krumpens Undskylding, hvilket I os og selv har tilskrevet, saa vide vi ikke mere dertil at gjøre, end vi gjort har, og synes os fast besværligt, at hvem saadanne, høie Befaling have, alene ville føre Titelen og nyde Fordelen og Intet gjøre, hvad deres Embede udæsker, mere end de selv ville. Som og gives tilkjende, at det vil være fornødent nogne fornemmelige Riddersmændsmænd at forskikke til Norge, der kunde handle med Bønderne og Almuen, at vi derfor selv skulle nævne, hvem dertil bruges skal, og at den Handel ikke vilde lide nogen Forhaling. Da ville vi Eder ikke forholde, at for hvis [vi] dertil kunde gjøre, skal det ikke forhales, saa vide I og selv, at vi føie kjende til Herremændene, eller vide, hvilke duelige kunde være at bruge i den Bestilling ind udi Norge, men Sligt er Eder fast bedre bekjendt; thi bede vi Eder og begjere, at I ville strax optegne ved Navn 10, 20, flere eller færre, af Adelen, hvilke I kjende dertil duelige, og samme Navne os tilskikke, derhos skrive os til, hure mange did heden forskikkes skal, saa ville vi deraf udtage, hvilke os synes dertil tjene, og vore Breve siden derom til dem lade udgaae. Det Brev, at Borgemesteren og menige Borgere i Oslo mue sidde udi 12 Aar skattefri, skikke vi Eder, at I dem det kunne ant-

vorde og siden give dem deres Besked. Fredriksborg 15 April 1567. T. IX. 284. Afskr. II. 419.

Til Borgerne udi Oslo.

Fr. II. G. a. v., at vore Undersaatter, os elskelige Borgemestere udi vor Kjøbstad Oslo have paa deres egne og menige Borgeres og Indbyggeres Vegne udi forne Oslo underdanigst ladet give tilkjende, at stakket Tid forleden, der Fienderne de Svenske kom for vort Slot Agershuus, have de efter vor Lensmands Befaling der sammesteds, paa det Fienderne ikke skulde fange der nogen Beskytning, Underholdning eller Bistand, anstukket Byen og den i Grunden afbrændt, og dermed er kommet om alle deres Gaarde og Vaaning, dem til stor Skade, hvorfor de underdanigst ere begjerendes, at vi dem noget ville forhjelpe og med Besværing paa en Tid lang forskaane; da paa det forne vore Undersaatter igjen maatte komme til Bygning, Næring og Bjering, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne vore troe Undersaatter, Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere udi Oslo mue være og blive skattefri udi tolv samfelde Aar næst efter dette vort aabne Brevs Datum regnendes. Cum inhib. sol. Fredriksborg 15 April 1567. R. IX. 340. Afskr. II. 815.

Henrik Krag fik Følgebrev til Bønderne paa Island. Fredriksborg 20 April 1567. R. IX. 341. Afskr. II. 817.

Til Erik Rosenkrands og Herluf Skave.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at efterdi vi ere komne udi Forfaring om Fiendernes Indfald udi Agershuus Len, hvorledes de have indtaget Hamergaard og belagt Agershuus og udi andre Maade gjort stor Skade der udi Landet, da have vi derfor affærdiget os elskelige Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, med nogen vor Krigsmagt, vore Undersaatter der sammesteds til Hjælp, Bistand og Undsætning; thi bede vi Eder og begjere, at dersom forne vore Raad med den Magt, de hos dem have, ikke ere stærke nok at angribe Fienderne, og dem der af Landet at forjage, og de Eder om ydermere Hjælp tilskrivendes vorder, at I da opbringer det meste Folk I kunne afstedkomme, og samme Folk iligen uden alt Fortog til dem forskikker og tilsiger dem, at de rette dem efter, hvis forne Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas dem paa vore Vegne tilsigendes og befalendes vorder. Fredriksborg 21 April 1567. T. IX. 287. Afskr. II. 421.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi forfare, at Fienderne have gjort stor Skade der udi Landet og nu belagt vort Slot Agershuus, da have vi derfor nu affærdiget os elskelige Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, med nogen vor Krigsmagt, dig og andre vore Undersaatter der udi Landet til Undsætning; thi bede vi dig og ville, at du med Folk, Fetalie, Pendinge og hvis anden Deel forne vore Raad dig om besøger, er dem paa vore Vegne behjælpelig, og med Raad og Daad tilhjælper dem at gjøre Fienderne Modstand og Afbræk, og udi alle Maade retter dig efter, hvis de dig paa vore Vegne tilsigendes og befalendes vorder. Fredriksborg 21 April 1567. T. IX. 288. Afskr. II. 422.

Til k. Maj. Høvedsmænd udi Midsyssel Len, Nedenes Len, Skiensyssel Len, Tunsberg Len og Brunlag Len.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi ere kommen udi Forfaringe, at vore Fiender de Svenske ere indfaldne udi Agershuus Len og der gjort stor Skade, saa og vort Slot Agershuus belagt, da have vi derfor nu affærdiget os elskelige Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, med nogen vor Krigsmagt, vore Undersaatter der sammesteds til Hjælp, Bistand og Undsætning; og efterdi det er at formode, at dersom de med vort Krigsfolk noget længe her udi Landet skulde fortøve, at der da vil blive Brøst for Fetalie til forne vort Krigsfolks Underholdning; thi bede vi dig og ville, at naar forne Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas dig med deres Skrivelse besøgendes vorder, at du da tilsiger Bønderne udi dit Len, at de retter dem efter at gjøre vort Krigsfolk Tilføring med Proviant og anden Nødtørft; sammeledes at du og der af Lenet kommer dem til Hjælp med det meste Folk, du kan afstedkomme, og udi alle Maade retter dig efter, hvis de paa vore Vegne dig tilsigendes og befalendes vorder. Fredriksborg 21 April 1567. T. IX. 288. Afskr. II. 422.

Til alle Skibshøvedsmænd og alt andet Skibsfolk og Krigsfolk paa k. Maj. Skibe, Pinker og Baade udi Vestersøen, at de ere Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas hørige, lydige og følgagtige udi hvis de dem paa k. Maj. Vegne tilsigendes og befalendes vorder. Fredriksborg 21 April 1567. T. IX. 289. Afskr. II. 423.

Til Undersaatterne i Agershuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Riddersmændsmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, og alle andre, ædel og uædel, geistlige og verdslige, som bygge og boe over alt Agershuus Len, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi ere komne udi Forfaring, hvorledes vore Fiender de Svenske ere indfaldne udi Agershuus Len, have indtaget og bekreftet Hamer Gaard, belagt vort Slot Agershuus, og udi andre Maade tilføiet vore Undersaatter Skade og Afbræk, da have vi nu derfor afferdiget os elskelige Frants Brockenhuus til Brangstrup, Embedsmand paa vort Slot Salte, og Bjørn Kaas til Starupgaard, Embedsmand paa vort Slot Malmø, vore Mænd og Raad, med nogen vor Krigsmagt Eder til Hjælp, Bistand og Undsætning, og have vi befalet forne vore Raad at skulle med vort medhavende Krigsfolk af deres yderste Magt tilhjælpe, Eder at forsvare og haandhæve for Fiendernes Magt og Overvold, og hvor de forne vore Fiender der udi Landet kunne betræde og overkomme, skulle de gjøre dem Modstand, Afbræk og Nederlag, og hvilke af vore Undersaatter, som nødte og tiltvungne have svoret de Svenske og ville gange forne vore Raad igjen paa vore Vegne til Haande, dem skulle de igjen paa vore Vegne tage til Naade og af dem annamme Ed og Løfte, at de skulle være os og deres Fædrenerige hulde og troe, vort Gavn og Bedste vide og ramme, og vor Skade af deres yderste Magt afvende, og her efter imod vore og Rigens Fiender lade dem bruge som ærlige og lydige Undersaatter bør at gjøre for deres rette Herre Konge og Fædrenerige. Findes og nogen af vore Undersaatter, som sig modvillige og gjenstridige bevise, og [ikke] ville gange dem paa vore Vegne tilhaande, dem skulle de med Rov, Mord og Brand ligerviis som vore aabenbare og argeste Fiender forfølge, og hvor de dem overkomme kan, paagribe og nederlægge; thi bede vi alle forne vore Undersaatter, Riddersmændsmænd, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue og alle andre, ædel og uædel, geistlige og verdslige, over alt forne Agershuus Len, at I retter Eder efter at være forne Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas hørige og lydige og følgagtige udi hvis de Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder, ligerviis som vi selv personligen vare tilstede, og troligen tilhjælper at gjøre vore Fiender Modstand, Afbræk og Nederlag og Eders Fædrenerige at haandhæve og forsvare, og Eder derudinden villige og uspart

lader finde som lydige, troe Undersaatter deres rette Herre Konning og Fædrenerige pligtige ere; det ville vi med al Naade forskylde og bekjende. Fredriksborg 21 April 1567. T. IX. 289. Afskr. II. 424.

Til Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas.

Fr. II. Hilse Eder os elskelige Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at eftersom vi Eder have affærdiget med nogen vor Krigsmagt ind udi vort Rige Norge, vore Undersaatter udi Agershuus Len imod vore og Rigens Fiender til Hjælp og Undsætning, og medgivet vor Instrux, hvorefter I Eder rette skulle og i alle Maade forholde, da efterdi vi forfare, at de af Vardberg udruste nogen Orlogsskibe, og det derfor er at formode, at dersom samme Skibe ikke blive nederlagt, at det da vil skee vore Undersaatter til mærkelig Skade og Afbræk og Eder paa samme Tog til Forhindring, da bede vi Eder og befale, at I først begive Eder med vort medhavende Krigsfolk til Vardberg, og der gjører Eders største og muligste Flid, samme Skibe enten at forøffre eller nederlægge, og siden strax uforsømmeligen giver Eder til vort Slot Agershuus, og der saa meget muligt er fuldgjører vor Befaling efter Eders Instruxes Lydelse; dog ville vi Altingeste have Eder hjemstillet, at I herudinden bestiller, som I kunne tænke os og Riget magtpaaligger. Fredriksborg 21 April 1567. T. IX. 291. Afskr. II. 426.

Instrux for Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas.

For det Første skulle de med vort medhavende Krigsfolk begive dem til Agershuus, og der med vor Lensmand der sammesteds og de andre vore Undersaatter af Adelen, som ligge der paa Slottet, dem beraadslage, hvorledes og paa hvad Steder Fienderne skulle angribes, og dem bedst staaer til at gjøre Afbræk og Nederlag. Dersom de formærker Fienderne ikke at være stærkere, end at de kunne gjøre dem Afbræk, skulle de strax med dem, som ere paa Slottet, give sig imod dem og dem angribe det første muligt er, dog besætte Slottet efter Leiligheden, saa at det og kan være forvaret.

2. Dersom de og forfare, at Fienderne ere saa stærke, at de med den Magt, som de med dem have, ikke formode dem der af Landet at udgive [uddrive], skulle de dog gjøre deres yderste Flid saa meget muligt er, at gjøre dem Afbræk, og hylde os Landet til og skrive fra dem, og give os al den om-

stændig Leilighed tilkjende, saa ville vi lade befordre, at dem skal tilskikkes ydermere Undsætning, eller i andre Maade skal foretage de Middel, saa Fienderne skal skee Afbræk.

3. Hvilke af vore Undersaatter, som nødte og tiltvungne have svoret og hyldet de Svenske, og ville gange for:ᵉ vore Raad paa vore Vegne tilhaande, dem skulle de igjen paa vore Vegne tage til Naade og annamme Ed og Løfte af dem, at de herefter skulle være os og Norges Rige huld og tro, og vor Lensmand, den som nu er eller herefter kommendes vorder, hørig, lydig og følgagtig, udi hvis han dem paa vore Vegne tilsigendes vorder, og troligen tilhjælpe deres Fædreneland at forsvare og vore Fiender at gjøre Modstand og Afbræk, naar tilsiges og behov gjøres.

4. Hvilke af vore Undersaatter, som sig modvillige beviser, og ikke godvillige ville gange dem paa vore Vegne tilhaande, dem skulle de med Rov, Mord og Brand ligerviis som vore Fiender forfølge.

5. Dersom og Nogen har gjort nogen Anslag med Fienderne og foretaget og brugt Forræderi imod vore Undersaatter og deres Fædrenerige, dem skulle de lade straffe efter Norges Lov.

6. Dersom Fienderne have bekreftet Hamer Gaard, da skulle de gjøre deres Bedste det igjen til vor Haand at indtage, og dersom de det ikke ellers kunne forøfre, skulle de forvende deres yderste Flid det enten at afbrænde eller udi andre Maade at ødelægge.

7. Dersom dem paa Veien kommer Tidinger fore, at Fienderne ere rykkede tilbage igjen fra Agershuus, da skulle de dog drage frem og handle med vore Undersaatter og bringe dem igjen under Hørsomhed.

8. Dersom Fienderne rykke af Landet ind udi Sverige igjen, og dog understaae dem at bekrefte Hamer Gaard, og ville formene dem det at holde ved Magt, da skulle de beraadslaae dem med de Norske, og dersom de kunne virke, at de med deres egen Magt kunne være stærke nok, det igjen at indtage og bekrefte, da skulle for:ᵉ Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas med Krigsfolket og vore Skibe begive dem derfra; dog dersom de Norske behøve noget af Krigsfolket, da skulle de efter Leiligheden lade en Part af dem blive der tilbage og tilhjælpe det igjen til vor Haand at indtage.

9. Da dersom (det Gud forbyde) Agershuus blev af Fi-

enderne forøfret, førend forne Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas med vor Krigsmagt kunne ankomme, da skulle de indtage en Ort Lands og forsamle Undersaatterne og hylde Landet til dem paa vore Vegne, og saa meget muligt er gjøre Fienderne Afbræk, og skrive os den Leilighed til; siden ville vi lade dem vide, hvad ydermere skal foretages. Fredriksborg 21 April 1567. T. IX. 292. Afskr. II. 427.

Nils Stub, Borgemester udi Oslo, fik Brev paa et Kannikedom udi Oslo Domkirke, efter Hr. Jacob Jenssøn, som skal være død og afgangen. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 21 April 1567. R. IX. 342. Afskr. II. 818.

Til Johan Friis og Peder Oxe.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at os er idag Eders Skrivelse tilhændekommet og derhos Instrux, Fuldmagt, Bestillinger og andre Breve, den norske Affærdinge anrørendes, sammeledes hvis Breve I have ladet skrive til vore Toldere og anden Besked mere, hvilke vi alle have underskrevet og ladet besegle og skikke igjen tilbage til Eder, bedende Eder og begjere, at I ville saa meget mest muligt er befordre, at samme Tog til Norge maatte uforsømmeligen gaae for sig. Som I formelder om Fetalie til Orlogsskibene at bestille i det Sted, som nu er udspist, til de Skibe til Norge skikkes, da efter Eders Betænkende lade vi os befalde, at der gaaer Breve til Kjøbstæderne udi Sjæland og Smaalandene og udi Fyen om en Madskat, bedendes Eder o. s. v. — — — Fredriksborg 25 April 1567. T. IX. 307. Afskr. II. 430.

Christiern Mule, Borgemester udi Oslo, fik af Kongens synderlige Gunst og Naade, saa og for hvis Skade, han af Rigens Fiender de Svenske lidt har, Brev paa tvende Kronens Gaarde udi Agers Sogn, kaldes Store og Lille Foss, skylder begge tilsammen 1½ Pund Malt, fri uden Afgift udi hans Livstid. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 25 April 1567. R. IX. 342. Afskr. II. 819.

Nils Stub, Borgemester udi Oslo, fik ligeledes Livsbrev paa Kronens Gaard Fornebo i Bærums Hered, skylder aarlig 2 Pund Malt, fri og uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 25 April 1567. R. IX. 343. Afskr. II. 820.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu have ladet handle med os elskelige Erik Rosenkrands's, vor Mand og Raads, Foged Jens Gregerssøn om hans Skib, og skal give ham derfor

2,200 Daler, thi bede vi dig og ville, at du finder Raad til at betale ham samme Summa Pendinge paa vore Vegne og det indskriver udi vort Regnskab. Fredriksborg 29 April 1567. T. IX. 310. Afskr. II. 430.

Jens Gregerssøn paa Nesøen fik Brev paa Kronens Gaard Hof, liggendes paa Hudrum, skylder aarligen 6 Pund Salt, fri og uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 29 April 1567. R. IX. 343. Afskr. II. 821.

Malte Hanssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi have ladet handle med denne Brevviser Malte Hanssøn og afkjøbe ham et Skib for 1600 Daler med Skjøt og anden Tilbehøring, eftersom det nu er forefunden, og nu strax ladet betale ham 400 Daler, da bepligte vi os og vore Efterkommere, Konger udi Danmark, til gode Rede at fornøie forne Malte Hanssøn eller hans Arvinge de 1200 Daler, som igjen staae; inden Juledag førstkommendes, og holde ham og hans Arvinge det skadesløst i alle Maade. Fredriksborg 3 Mai 1567. R. IX. 344. Afskr. II. 821.

Christiern Nielssøn, vor Cancelliskriver, fik Brev paa et Kannikedom udi Oslo Domkirke, som er ledigt efter Laurits Hummers Død. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 7 Mai 1567. R. IX. 344. Afskr. II. 822.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom Jens Ulfstand nogen Tid siden forleden paa vore Vegne til sig havde annammet en Gaard, som Michel Skriver havde kjøbt udi Marstrand, da have vi nu naadigst undt og tilladt, at forne Michel Skrivers Hustru igjen maa bekomme samme Gaard; thi bede vi dig og ville, at naar hendes Fuldmægtige dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da lader hende følge samme Gaard og ingen Hinder gjør hende derpaa udi nogen Maade. Kjøbenhavn 10 Mai 1567. T. IX. 318. Afskr. II. 431.

Til Peder Oxe og Johan Friis.

Fr. II. V. G. t. Vider, at os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, er nu her hos os, og endog det var os meget underligt og fremmed, at han sig udi denne Tid hid ned har begivet, kan vi af al omstændig Leilighed, som han os beretter, saa og efterdi Menigheden paa det allerhaardeste og alvorligste havde fordret og begjeret, at han personligen sig til os skulde begive,

som af Breve og Segl, han medhaver, er at besee, ikke andet forfare, end han dertil noksom er foraarsaget; og efterdi han fast haster og begjerer med det første at maatte fange sin Besked og igjen at komme til Norge, bede vi Eder og begjere, at I ville give Eder hid til os, saa at I er her hos os tilstede tredie Pintsedag førstkommendes [20 Mai], og dersom os elskelige Evert Bildt, vor Mand, Raad og Admiral, kan komme fra Skibene, at I da tilsiger ham, at han paa samme Tid sig med Eder hid begiver, paa det om Alting kan tales og raadslaaes, og forne Erik Rosenkrands des iligere maa fange sin Afsked og komme igjen paa Reisen ad Norge. — — — — Fredriksborg 13 Mai 1567. T. IX. 320. Afskr. II. 431.

Til Jens Pederssøn.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have tilskrevet os elskelige Erik Munk at skulle have Befaling over det norske og tydske Folk, saa meget os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, fra Bergen har nedskikket, saavel de frie Skibe, du har udi Befaling, som de, han er Høvedsmand over. Thi bede vi dig og ville, at du Intet videre dig med din Befaling over forne Krigsfolk befatter. Kjøbenhavn 21 Mai 1567. T. IX. 329. Afskr. II. 435.

Olaf Kuldt, vor Proviantskriver, fik Brev paa et Kannikedom udi Oslo Domkirke, som er ledigt efter Mogens Thorbenssøn. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 21 Mai 1567. R. IX. 344. Afskr. II. 823.

Til Undersaatterne udi Bergenhuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som bygge og boe udi Bergenhuus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes mange af Eder stille dem modvillige og ikke ville være os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad følgagtige, naar han Eder tilsiger imod vore og Rigens Fiender, men og udi andre Maade sidde ham overhørig fore; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter at være forne Erik Rosenkrands hørig, lydig og følgagtig udi Alt, hvis han Eder paa vore Vegne tilsigendes vorder, og om Noget paakommer, at I da troligen tilhjælpe at gjøre Fienderne Modstand og Nederlag. Dersom det sig og begiver, at Behov gjøres og Erik Rosenkrands Eder tilsiger, at I da Eder lader bruge efter hans Underviisning der

paa Slottet med Vagthold og Arbeide, og i alle andre Maade Eder som lydige og villige Undersaatter beviser, det ville vi igjen med alle Maade betænke og Eders Gavn og Bedste vide og ramme, som vi vore troe Undersaatter pligtige ere. Kjøbenhavn 24 Mai 1567. T. IX. 327. Afskr. II. 432.

Til Bønderne over Bergenhuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter og menige Almue, som bygge og boe over alt Bergenhuus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at iblandt en Part af Eder skal være ulydig, saa at naar os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, Eder udi nogen vor og Rigens Bestillinge vil bruge eller Eder udi andre Maade paa vore Vegne tilsiger, sidde I ham overhørige fore, hvilket vi os til Eder ikke havde forseet, kunne os og ikke noksom derover forundre og ei heller vide, hvad Aarsag der skal være til, efterdi Eder imod Norges Lov Intet er paalagt; da have vi derfor affærdiget os elskelige Byrge Trolle, vor Mand og Raad, og Jørgen Tidemand, vor Mand, Tjener og Landsdommer udi vort Land Skaane, der ind udi Lenet, al Leiligheden derom at skulle forfare, og hvad Aarsag Eder til saadan Uvillighed har bevæget, og dersom nogen af Eder er nogen Uret vederfaret, enten af vor Lensmand, hans Fogder eller nogre Andre, skulle de forhøre Sagen og Eder forhjælpe til Rette; findes og nogen andre Brøster, hvorudinden I Eder besværer, skulle de tage det beskrevet og føre det hid ned til os, saa ville vi have Indseende med, at Eder imod Norges Lov ingen Uret skal vederfares. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I retter Eder efter at møde for forne Forordnede, naar Eder tilsiges, og der at tilkjendegive, hvis I have Eder at beklage. Kjøbenhavn 24 Mai 1567. T. IX. 328. Afskr. II. 433.

Hr. Peder Simonssøn fik Brev at maatte bekomme det Kannikedom og Præbende udi Bergens Domkirke, som Hr. Nils paa Voss har, hvis han overlevede denne. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 24 Mai 1567. R. IX. 345. Afskr. II. 824.

K. Maj.s Confirmats paa nogne Artikle, som Hr. Trude [Gregerssøn] Ulfstand og Hr. Claus Bilde efter høibaarne Fyrstes Koning Christians Fuldmagt havde berammet og skriftlig forfattet udi Norge.

Fr. II. G. a. v., at vore Undersaatter, Kjøbstædsmænd og

Bønder over al **Bergens Lagthing** udi vort Rige Norge have ved deres Fuldmægtige ladet berette for os, hvorledes vor kjære Herre Faders, høilovlige milde Ihukommelses, Fuldmægtige Hr. Trude Ulfstand og Hr. Claus Bilde nogen Tid siden forleden af høibemeldte vor kjære Herre Fader have med Fuldmagt været affærdiget did ind udi Riget, Undersaatternes Klagemaal at høre og at hjælpe hver Mand Lov og Ret, og da have de berammet og skriftligen forfattet nogen Artikle, lydendes Ord fra Ord, som herefter følger:[1]

Vi efterskrevne **Trud Ulfstand**, Høvedsmand paa Vardberg, **Claus Bilde**, Høvedsmand paa Baahuus, Riddere, Danmarks Riges Raad og k. Maj.s Hr. Christians, Koning Fredriks Søns, Alles vor kjæreste, naadigste Herres Fuldmægtige indskikkede i Norge, hilse Eder alle k. Maj.s Embedsmænd, Fogder og Lensmænd, Borgere og Bønder og menige Almue, som bygge og boendes ere over al Bergens Lagthing, kjærligen med Gud og vor Herre. Kjære Venner, som Eder vel vitterligt er, at k. Maj. os forskikket har med hans Naades Høimægtigheds Fuldmagt at hjælpe hver Mand Lov og Ret det yderste, Gud almægtigste os sin Naade give vil, kjære Venner, saa er os her mange og adskillige Brøst og Klagemaal forekomne, som nogen Tid lang bruget været have, dette Riges Indvaaninger til stor Nød, Skade og Trængsel, af hvilke vi foretaget have nogne klaglige Brøster og Ulov med disse nærværende gode Mænds, Riddersmændsmænds og andre velvise Rigens indfødte Mænds Raad og Samtykke at betragte, forhandle og remediere, vor kjæreste naadigste Herres Undersaatter til Nytte, Bedste og Bestand udi saa Maade, som herefter følger:

1. Først at den menige Mand, fri og ufri, Bønder og menige Almue holdes og blive skulle ved Norges Lov og Privilegier, som fremfarne Herrer og Konninger her i Norge dem naadelige undt og givet have. — 2. Item om **Jorder og Eiendomme, som givne ere til Kirker** her i Landet, er saa samtykt og besluttet, at hvilken Mand, som kjendes vil ret Odelsmand til nogen Jord, til Kirken given, og kan det skjelligen bevise med Odelsbreve eller sand Vidnesbyrd ind for Loven, da skal den,

[1] Denne Reces er før trykt i Sandvigs Oversættelse af Krags og Stephanii Christian III.s Historie II. 327—331, hvorefter flere Skrivfeil i denne Registrant ere rettede. En ganske anden Recension af denne Reces er trykt i Paus's Forordninger II. 291—298.

om han duelig findes, og naar samme Jord lovligen løs vorder, være den Jord næst at besidde for skjellige Aabod og Landskyld til Kirken efter Loven og sex Lagrettesmænds Vurding og Sigelse. Og skal hver Mand nyde sit Leiemaal efter Loven, og ingen Landdrot eller Foged skal herimod nogen Mand uforrette under k. Maj.s Hævn og Vrede. — 3. Item om Kirkens Jordebygsel er saa besluttet, at Kirkens Ombudsmænd selve bygge skulle Kirkens Jord og opbære Kirkens Rente og holde Kirken ved skjellig Bygning og Ornament, og hvis Deel derover bliver, gjøre der Regnskab fore til Provsten, og skulle Kirkens Ombudsmænd ikke Magt have med deres Slægt at fortrænge nogen Mand, som Kirkens Jord lovligen besidder, uden Provstens Vidord og Samtykke. — 4. Item om Jordbygning, som flere Medarvinge findes til,[1] skal saa holdes, at ældste Broder skal nyde og have „Selleredt,“[2] og give sine Medarvinge for deres Anpart Fyldest udi Jord eller anden jevngod Vare. Hvad det ikke skee kan, da skal han alligevel besidde og give sine Medarvinge skjellig Landskyld, [og naar ældste Broder afgangen er, da skal næst den ældste Broder nyde „Settheridt,“ og naar ingen Broder er til af den Green, da ældste Broderbarn være næst at besidde, dog alle Medarvinge til skjellig Landskyld efter Loven.[3] — 4. Item om Jordbygsel er saa samtykt, at den skal bygge Jorden, som meste Delen Jord eier, og dersom to findes til lige megen Jord sammen, da skal den bygge, som bedste Mand er efter Loven. Og skulle ikke flere tilstedes at bygge sammen hveranden til Trængsel og Godset til Forødelse. — 5. Item om Offertold skal saa holdes, at de, som boe til Fjelds, give skulle Offermæle, men de, som boe til Sjøs og i Stæderne, give skulle en Halvøre Bonden og anden Hustruen, Tjenestefolk eftersom Gud giver dem i Sinde. — 6. Item om Udfærd skal saa holdes, at den Bonde, som eier 6 Kjør eller flere, skal give Sognepresten en Ko efter Bondens Død og anden efter Hustruens Død; den, som eier færre Kjør, give 36 ß eller des Værd, den der eier 3 Kjør give 18 ß eller des Værd, den der eier en eller to Kjør, give Presten 8 ß; deriblandt ikke regnes skulle nogen Leie-Kjør uden aleneste Bondens egne Kjør;

[1] Sandvig har: som flere end een eier i nogen Jord sammen.

[2] Sæderet? — Paus har: Aasædet; Sandvig: „beholde Jorden,“ beggè vistnok kun Forsøg paa at fortolke et uforstaaeligt Ord.

[3] Fra [mangler i Sandvigs Aftryk.

for et voxent Folk skal Presten have 12 ß til Udfærd og for et Barn 4 ß. Og skulle alle Prester mildelig ansee Fattiges Armod. Dersom nogne drukne eller døer redeløs for Prestens Forsømmelse og gjør dem ingen Rede eller Tieneste, den skal Presten intet have i Udfærd [af]. — 7. Om Pusefæ, gives skulle 6 ß efter gammel Sædvane. — 8. Item om Kirkegang, saa skulle alle Kvinder efter ærlig Sædvane stande uden Kirke, og siden betee sig for Presten og give 2 ß til Indgang. — 9. Item om Almuens Klage, at Landdrotten nøder dem til at segle med sig eller sættes af Gaarden, derom er saa besluttet, at ingen Landbo nødes skal at segle med deres Landdrot paa nogen langsom Reise, uden han det godvillig gjøre vil; dog alle Landbo skulle pligtig være at flytte og føre deres Landdrot og hans Tjenere, eftersom forlovet er og efter Farmanne-Loven. — 10. Item om Landskyld og Leding, at de gjøres og gives skulle efter Gaardsens Aavokst og efter sex skjellige Dandemænds Sigelse og gode Tykke, udi Korn, Huder, Slagter og Skind, efter Loven. — 11. Item om adskillig Hjælp og Beskatninger som Almuen beklager, at Fogder og Embedsmænd undertiden Almuen paalægger uden k. Maj.s Brev og Befaling, da forbyde vi k. Maj.s Embedsmænd og Fogder nogen saadan Hjælp eller Besværing Almuen at paalægge; ikke skal heller nogen Mand pligtig være den ud at give, uden derpaa læses og besees aabenbare k. Maj.s Brev. — 12. Item om Kirkekjør og Alterkjør er saa besluttet, at ingen Embedsmand eller Foged tage eller undrykke de Kirkekjør eller Alterkjør, som nu er tilstede, under deres Faldsmaal. — 13. Item skulle ikke Lagmænd dømme efter nogen Beviisning, som ikke er tagen ind for Lagmænd eller Lagrettesmænd paa Stevnestue, Fjerdingsthing eller Fylkesthing. — 14. Om Kjøb i Havne eller paa Landet er saa besluttet, at hver Mand kjøbe maa i Havne, hvis han behøver til sit eget Behov og Nytte, og ikke til Forprang. — 15. Item skulle ingen udlændiske, tydske Kjøbmænd i nogen Maade tilstedes at bruge nogen ulovlig Kjøbmandskab med Huder eller Fetalie ud at føre imod Norges Lov og Privilegier, k. Maj. til ingen Nytte og hans Naades Høimægtigheds Kjøbstæder til stor Skade og Afbræk, uden hvis de behøve til deres Skibs Nytte. Ikke heller tilstedes skal nogre Bissekræmmere eller og nogen Bonde at tage til sig nogen Kramvarning til Forprang, under deres Godses Fortabelse til Kongen. — 16. Item er det saa beslut-

tet og samtykt, at dersom Nogen findes at røve eller voldeligen tage nogen Vare fra nogen Mand paa Veien uden hans Minde og Samtykke, da skal der søges efter, som Norges Lov udviser om „røffuidt". — 17. Item skal ingen Nordmand[1] nødes eller trænges af nogen paa Bryggen, at han jo maa kjøbe og sælge med hvem ham lyster, naar han har betalt sin Skyld. — 18. Item skal hver Mand lade sig velvillig findes at gjøre og give Lagmands Told til gode Rede efter gammel Sædvane, under deres Faldsmaal til Kongen. — 19. Item skulle alle Provster og Fogder uden lovlig Forfald rette sig efter Lagthing at besøge under den Peen og Straf, som Norges Lov udviser, strengeligen bydendes alle Fogder og Lensmænd først at hjælpe Bonden Ret, som søger, og siden besøge Kongens Faldsmaal efter Loven. — 20. Item hvis Sone,[2] som Fogder gjøre imod Loven, skulle rives for Lagmanden. — 21. Item skulle ingen Fogder eller Embedsmænd formene nogen Mand sit Skudsmaal for Lagthing, under k. Maj.s Hævn og Vrede, og skulle ingen Fogder eller Embedsmænd mere Kjøb drive, under Kongens Kjøb, end som til Kongens Slot og Gaarde behøves. — 22. Item om Jordemoun,[3] som høilige sig beklager Almuen, saa er den Artikkel og Klage k. Maj. og menige jordegne Mænd ganske anrørendes, og Norges Lov formelder, at ingen Jord stedes skal længer ad et Tagemaal end 7 Aar.[4] Derfor have vi den Artikkel til os annammet at forfordre og forhandle hos k. Maj. til det Bedste paa alle Sider, forbydendes Alle, baade k. Maj.s Embedsmænd og Andre, som den Jordmode anrørendes er, anderledes at handle med Almuen, end som christeligt og lideligt være kan om den Jordebygsel, indtil k. Maj. derom anderledes forskikkendes vorder. — Disse fornæ Artikler have vi med disse nærværendes Riddersmændsmænd og Rigens indfødte gode Mænd forhandlet og besluttet, Rigens Indvaaninger til Bedste og Bistand, dog paa k. Maj.s Behag at formere og formindske efter hans Naades egen Vilje og Tykke. Og hvilken derimod djerves, han skal stande til Rette for Domrov efter Loven, og den som sig uforrettet kjender herimod,

[1] De ældre Aftryk have: Nordfarer.
[2] Sandvig har: „Stevninger . . . drives," vistnok kun Gjetning.
[3] Sandvig og Paus have: Jordemuder.
[4] „Længer leies end et Tagemaal, som er 3 Aar." Paus 298. Sandvig har ligeledes 3 Aar.

skal uforbaadet besøge maa k. Maj. eller hans Naades Fuldmægtige, om hvis Lov og Ret befindes kan. Befalendes Eder Gud almægtigste. Dat. Bergen Torsdagen før Bartholomæi Dag [21 August] 1539. Under vore Signeter.

Hvilke forne Artikler vi af vor synderlig Gunst og Naade have fuldbyrdet, samtykt og stadfæst, og nu med dette vort aabne Brev fuldbyrde, stadfæste og samtykke med deres fulde Magt at blive udi alle deres Ord og Punkter, som de udi alle Maade udvise og indeholde. Kjøbenhavn 24 Mai 1567. R. IX. 346. Afskr. II. 825.

Til Frants Brockenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at efterdi vi forfare, at os elskelige Erik Munk og Jens Pederssøn, som nu med det norske Folk er nedskikket og over dem har Befaling, ikke kunne med deres Bestilling komme overeens; thi bede vi Eder og begjere, at I befaler og tilskikker forne Erik Munk at være en Høvedsmand over alt forne Folk baade Norske og Tydske, som ere komne med den Flaade, Erik Rosenkrands har forskikket fra Bergen, og at Jens Pederssøn sig dermed Intet befatter; sammeledes, dersom Mangel bliver paafærde enten for Fetalie eller anden Nødtørft til forne norske Folk, at I da ville hjælpe at raade det bedste derudinden, hvor Alting dermed bedst kan bestilles og samme Fetalie er at bekomme, paa det Folket derfor ikke skulle forløbe, og at I tage dem udi Eders Befaling, ligesom I have det andet vort Folk, hos Eder ere. Vi have tilskrevet forne Erik Munk, at han sig Befalingen over forne Folk skal antage; sammeledes have vi og tilskrevet forne Hans [Jens] Pederssøn, at han sig Intet videre skal befatte med forne Krigsfolk. Kjøbenhavn 25 Mai 1567. T. IX. 329. Afskr. II. 434.

[Uden Overskrift.]

Fr. II. V. G. t. Vi bede dig og ville, at du med dit medhavendes Krigsfolk retter dig efter at være os elskelige Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, hørig og lydig og følgagtig udi Alt, hvis de paa vore Vegne dig tilsigendes og befalendes vorder, og at du med forne Krigsfolk bliver hos forne vore Raad tilstede, og derfra dig ikke begiver, imedens og al den Stund de for godt anseer dig med din Hob der at skulle fortøve, og at du dig udi alle Maader lader bruge og mod vore og Rigens Fiender som en ærlig Mand dig holder og mandelig tilhjælper dem at gjøre Modstand, Afbræk og Nederlag,

eftersom vi dig tiltroer; vi ville dig igjen med al Naade forskylde. Kjøbenhavn 25 Mai 1567. T. IX. 329. Afskr. II. 436.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi have undt og givet os elskelige Evert Bild, vor Mand, Raad og Admiral, al vor Rente og Rettighed udi det Skib og Gods, som forne Evert Bild tog fra de throndhjemske Borgere, efterat de havde svoret og tilhaande var gangen den svenske Claudius Collart, undertaget hvis I have efter vor Befaling givet dem, samme Skib have indført for Bergen, saa at forne Evert Bild forne vor Rettighed [udi] forne Skib og Gods maa beholde; thi bede vi Eder og begjere, at I, uanseet hvis Breve vi derom tilforn have ladet udgaa til Eder eller Andre, lader forne Evert Bild følge forne Gods og Skib, og ingen Hinder gjøre ham derpaa. Kjøbenhavn 25 Mai 1567. T. IX. 330. Afskr. II. 437.

Til Bønderne over Bergenhuus Len.

Fr. II. Hilse Eder vore troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt Bergenhuus Len, med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere tilsinds at forskikke did op noget fremmed Krigsfolk, som der skal paa nogen Tid blive liggendes, og dersom Fienderne dem understaa der at gjøre nogen Indfald, skulle de tilhjælpe at gjøre dem Modstand og Landet at forsvare og fordegtinge; thi bede vi Eder alle og hver særdeles byde, at I tiltænke at gjøre Tilføring med Gjengjerd efter forne Erik Rosenkrands's Underviisning, saa at samme Krigsfolk der kunne fange nødtørftige Underholdning. Kjøbenhavn 25 Mai 1567. T. IX. 330. Afskr. II. 437.

Til Dommerne og Lagrettesmænd paa Færø.

Fr. II. Hilse Eder alle Lagmænd, Lagrettesmænd og alle andre Fogder og Dommere paa vort Land Færø evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes Anders Madssøn, vor Foged der paa Landet, har frataget mange af vore Undersaatter deres Jord der sammesteds og Eiendom, og efterdi han har selv Landet udi Befaling, vil ingen understaa sig at dømme ham imod; thi bede vi Eder og befale, at I retter Eder efter retfærdeligen at dømme udi hvis Sager, forne vore Undersaatter kommer for Eder med udi Rette, og ikke ansee Gunst, Gave, Vild, Venskab eller nogen anden Fordeel, saafremt I ikke ville stande os derfor til Rette udi Fremtiden, om det befindes, at I gjøre nogen Uret, og hvis Domme I afsi-

gendes vorder, at I dem give fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os, og udi alle Maade hjælpe forⁿᵉ vore Undersaatter saameget som Lov og Ret er. Kjøbenhavn 25 Mai 1567. T. IX. 358. Afskr. II. 444.

Til Skibshøvedsmændene.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom du tilforn har fanget vor Skrivelse at lade dig bruge paa et af vore Orlogsskibe, da forfare vi, at du ikke endnu er fremkommet, hvorover vi os ikke lidet kunne forundre; thi bede vi dig endnu og ville, at du retter dig efter strax iligen Dag og Nat uspart at give dig over til vort Slot Kjøbenhavn, og af vor Admiral os elskelige Evert Bild at tage videre Besked, saafremt du ikke vil stande os derfor til Rette. Helsingborg 27 Mai 1567. T. IX. 331. Afskr. II. 438.

Til Johan Friis og Peder Oxe.

Fr. II. V. s. G. t. Vi have idag bekommet Eders Skrivelse, hvorudi formeldes, hvad Tidinge I har bekommet af Norge, saa og hvad I igjen have skrevet tilbage den Bestilling anrørendes, og lade os det saa altingest vel befalde, og bede Eder og begjere, at dersom Eder ydermere Brev eller Besked tilkommer fra Norge, at I det straxen uforsømmeligen ville lade os vide. Hvad I skriver om Vardberg og derhos for godt anseer, at der maatte handles om, at nogen af Rytterne saa og af Knegterne, som kunne rykke op og streife omkring Slottet, at den Gjengjerd, hos Bønderne er udtaget, ikke skulde komme did ind, derom ville vi og handle og gjøre hvad muligt er. Os elskelige Erik Rosenkrands's, vor Mand og Raad, Afførding have vi underskrevet og ladet besegle og skikke Eder den nu tilhaande igjen, og ere vi vel tilfreds, at I have bevilget forⁿᵉ Erik Rosenkrands at mue drage hjem, men det ikke er paa længer Tid end I udi Eders Skrivelse tilkjendegiver. — — — — Lund 29 Mai 1567. T. IX. 332. Afskr. II. 438.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi forfare, at paa vort Slot Agershuus skal være stor Brøst paa Befæstningen, hvorfor vi nu have afførdiget denne Bygmester at skulle med vort Raad og Forordnede, os elskelige Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas, al Leiligheden der besigte, og siden, eftersom de tileens vorder, foretage samme Slot at bygge og befæste, bedendes dig derfor og ville, at du forskaffer forⁿᵉ Bygmester Hjælp

og Alt, hvis han til samme Bygning og Befæstning behov har, og udi de og alle andre Maade retter dig efter hvis forne Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas dig paa vore Vegne befalendes vorder. Og eftersom du skriver om Fetalie og begjerer dermed at blive undsat, da efterdi der til Slottet [er] statlig Rente og Indkomst, er os underligt, at det ikke baade med Fetalie, Krigsmunition og anden Forraad er besørget; du vil derfor selv tiltænke at finde Raad til Fetalie, hvor du det bekomme kan, saa Huset til Nødtørft dermed bliver bespiset. Kjøbenhavn 2 Juni 1567. T. IX. 334. Afskr. II. 439.

Til Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas.

Fr. V. s. G. t. Vider, at som I skrive os til og give tilkjende om Oslo By, og efterdi den Slot [ɔ: Stad] er afbrændt og aldeles paany igjen skal opbygges, skal den kunne lægges paa et bekvemmere Sted nærmere hos Slottet end tilforn, da have vi derom talt med os elskelige Rigens Raad, som nu her hos os tilstede ere, og efterdi de ikke vide, hvor Leiligheden sig der begiver, have vi med dem derom for raadeligt og godt anseet, at I med Borgerne, saa mange tilstede ere, saa og med Adelen, Landsaatterne og Andre, som ere hos Eder og des forstandet have, Alting ville besigte og Leiligheden ville forfare, hvor Byen bedst og beleiligst kan bygges; dersom der er fersk Vand at bekomme og anden Nødtørft, saa vi helst, at den byggedes hos Slottet; bedendes Eder og begjere, at I dermed Altingest ville bestille og forordinere, eftersom I vide vort og Rigens Gavn kan være og vi Eder tiltroer. Sammeledes skikke vi efter Eders Begjering denne Brevviser Mester Hans Bygmester til Eder, bedendes Eder og begjere, at I Alting ville overveie, hvad paa Slottet skal befæstes, bygges og forbedres, og med ham derom tileens vorder, saa at samme Bygning strax uforsømmeligen maa foretages og fulddrives; have vi [og] tilskrevet Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand der sammesteds, at skulle forskaffe dertil Alt hvis behov gjøres. Og efterdi vi forfare, at os elskelige Time Abildgaard skal være ilde skudt udi Armen, saa det er at befrygte, at han ikke skal kunne lade sig bruge udi sin Befaling, have vi for godt anseet, at I tilskikke hans Lieutenant til Befalingsmand over Knegtene udi hans Sted, og lader dem blive der paa Slottet under Christiern Munks Befaling paa videre Besked. Desligeste see vi efter Eders Betænkende for godt an, at Glasenap med

hans Knegte udi det Sted bliver hos Eder under Eders Regimente og følger med Eder hid ned, og naar I formærke de Svenske er uddraget af Norge, og Alting der have udret og bestillet, at I da ville give Eder hid ned igjen og paa Veien gjøre Eders Bedste, at I kunne nedlægge de Skibe for Vardberg. I ville og med det Første lade os vide Eders Ankomst, saa ville vi lade bestille 8 danske Ryttere paa samme Tid streife omkring Vardberg; sammeledes at I og altid giver os tilkjende, hvor Leiligheden sig hos Eder begiver, saa vi kunne gjøre Eder Hjælp, om det er fornødent. Derom og hvis ydermere, I vide magtpaaligger, ville I udrette, eftersom vi Eder tiltroer. Kjøbenhavn 2 Juni 1567. T. IX. 337. Afskr. II. 440.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi forfare, at der skal være Brøst paa Befæstningen der paa Slottet, da have [vi] affærdiget denne Brevviser, vor Bygmester Mester Hans, at skulle foretage og fulddrive nogen Bygning der sammesteds, saa Slottet kunde befæstes og for Fiendernes Magt holdes og forvares; thi bede vi dig og ville, at du nu strax paa Regnskab forstrækker for.ᵉ vor Bygmester paa Haanden 100 Daler og derpaa annammer hans Kvittants. Kjøbenhavn 2 Juni 1567. T. IX. 339. Afskr. II. 442.

Mikkel Matssøn fik Brev paa Kronens Gaard Upstad i Numedals Len paa Vigten i Nærø Prestegjeld, fri og uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 6 Juni 1567. R. IX. 351. Afskr. II. 832.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have affærdiget os elskelige Peder Hvitfeldt, vor Mand og Tjener, med nogen vore Orlogsskibe at skulle gjøre sin Flid at gjøre dem af Vardberg det meste Afbræk muligt er, og deromkring have godt Opseende; thi bede vi dig og ville, at du med Raad og Daad er for.ᵉ Peder Hvitfeldt behjælpelig, desligeste med Folk, Espinger og hvis anden Deel, han dig om paa vore Vegne tilsigendes vorder, og du kan afstedkomme. Kjøbenhavn 17 Juni 1567. T. IX. 349. Afskr. II. 443.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vi bede Eder og begjere, at I med det første lader indskibe al den Fisk og hvis Pendinge, som I bekomme kunne for Varen af efterstandende Skat udi Ber-

genhuus Len, og det forskikker hid til vort Slot Kjøbenhavn, saa det med det første kan være her tilstede. Kjøbenhavn 18 Juni 1567. T. IX. 351. Afskr. II. 443.

Til Eskild Gøye at forskaffe Erik Rosenkrands 40 Vogne, som kunne føre Fetalie og Korn til Stranden. Kjøbenhavn 18 Juni 1567. T. IX. 355. Afskr. II. 443.

Til Bønderne i Bergens Stift.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og bo udi Søndhordland, Hardanger, Nordhordland, Vos, Sogn, Søndfjord og Nordfjord udi vort Rige Norge, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at eftersom I ved Eders Fuldmægtige lader give Eders Brøst og Besværing tilkjende, hvorfor I ikke kunne afstedkomme at udgjøre Folk imod vore og Rigens Fiender, og derfor underdanigst er begjerendes, at vi naadigst ville ansee Eders Leilighed og Eder dermed have forskaanet, da kunne vi Eder naadigst ikke forholde, at vi udi denne lange, besværlige Krig altid have været tilneiget at omdrage med vore Undersaatter med hvis Besværing dem paahænger, saa meget muligt har været, udi hvilken Mening vi endnu ere varhaftige, og have vi befalet os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Bergenhuus, Eder dermed at skulle forskaane saa meget mest muligt er, dog dersom Nøden trænger, saa det storligen vil gjøres Behov at gjøre Fienderne Modstand, at I da ville betænke Eders eget Gavn og Velfart og være forne Erik Rosenkrands hørig, lydig og følgagtig imod Fienderne, naar og hvor han Eder tilsigendes vorder, og efter hans Underviisning troligen tilhjælpe dem at afværge, saa de ikke skulle fange for meget Fremgang. Desligeste med sædvanlig Tjeneste og Arbeide til Slottet bevise Eder hørsomme, og Eder udi alle Maade som troe, lydige Undersaatter villige og uspart lade finde; vi ville Eder igjen være en naadigst Herre og Konning og Eders Gavn og Bedste vide og ramme, som vi vore troe Undersaatter pligtige ere. Kjøbenhavn 18 Juni 1567. T. IX. 452. Afskr. II. 459.

Mads Størssøn, Lagmand udi Bergen, fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Mads Størssøn, Lagmand udi vor Kjøbstad Bergen, med disse efterne tre vore og Norges Krones

Gaarde, som er Kirkenes udi Evindvik Sogn, Østrem ved Kilestrømmen og Fitje Gaard liggendes paa Stolen [Stordø] med al samme Gaardes og Godses Rente og rette Tilliggelse, Leding, Landskyld og al anden Rettighed, som der nu tilligger og af Arilds Tid tilligget har, Intet undtaget, at have, nyde, bruge og beholde fri og kvit uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; dog saa at han skal holde Bønderne, som paa samme Gods boendes ere, ved Norges Lov, Skjel og Ret, og Ingen af dem uforrette imod Loven eller med nogen nye og usædvanlige Paalægge besvære i nogen Maade. Og efterdi Nils Gjordssøn tilforn [ovenfor S. 478] er forlenet med Fitje Gaard udi hans Livstid, af vor kjære Herre Fader høilovlige Ihukommelse, skal forne Mads Størssøn ingen Magt have sig Noget med samme Gaard eller sin Tilliggelse at befatte, emeden og al den Stund forne Nils Gjordssøn lever, men efter hans Død og Afgang maa og skal forne Mads Størssøn den med al sin Rente og rette Tilliggelse have, nyde, bruge og beholde, eftersom forskrevet staaer. Kjøbenhavn 18 Juni 1567. R. IX. 351. Afskr. II. 833.

Jørgen Pederssøn, Lagmand udi Throndhjem, fik Brev paa Kronens Gaard Sassonn [Saxhaug?] fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 27 Juni 1567. R. IX. 352. Afskr. II. 835.

Hans Ivarssøn fik Livsbrev paa Kronens Gaard Kviste, som han nu selv udi Værge har, fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 27 Juni 1567. R. IX. 353. Afskr. II. 835.

Erik Rosenkrands fik Brev at skulle være Simon Riige, Borger udi Rostok, behjælpelig at kunne faa nogen ham tilstaaet [Gjeld] udi Bergen i Norge. Kjøbenhavn 29 Juni 1567. T. IX. 356. Afskr. II. 443.

Paul Paulssøn, Slotsskriver paa Agershuus, fik Brev paa et Vikarie udi Oslo Domkirke, som er ledigt efter Hr. Jon Packe. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 3 Juli 1567. R. IX. 353. Afskr. II. 836.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom os elskelige Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, med dig have forafskedet og for raadeligt og godt anseet, at Oslo By paa en anden mere bekvem Sted skulde bygges

og befæstes, end som det tilforn ligget har, da bede vi dig og ville, at du med vor Bygmester, Mester Hans, saa og med Borgemesterne og de fornemste og forstandigste Borgere udi Oslo lader afstikke den Plads, som samme By og Befæstning skal foretages. Kjøbenhavn 5 Juli 1567. T. IX. 362. Afskr. II. 445.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom os elskelige Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, med dig have foraføkedet om en Runddeel, som skal lægges og bygges der for Slottet, da bede vi dig og ville, at du strax lader foretage samme Randdeel, og den med det første lader færdiggjøre og vel tilflie, saa at den kan være os og Riget gavnligt. Kjøbenhavn 5 Juli 1567. T. IX. 363. Afskr. II. 445.

Johan Venstermand fik Forleningsbrev paa Kronens Len, Aabygge, Id og Raade Skibreder, som Fru Eline [Godske], Christoffer Mogenssøns Efterleverske, nu i Værge har, fri og uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 5 Juli 1567. R. IX. 354. Afskr. II. 837. [jfr. S. 440 og 516.]

Herluf Skave fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Herluf Skave, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene for°° Herluf Skave vort og Norges Krones Len, Andenes Len, med Bønder, Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, at have, nyde, bruge og beholde til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste, og aarligen til gode Rede give deraf til vort Slot Bergenhuus saadan Afgift, som Nils Trolle tilforn deraf givet har, den Stund han det i Forlening havde, og skal han holde Godset ved Hævd og Magt og Bønderne derpaa boendes ved Norges Lov, Skjel og Ret, og Ingen af dem tilstede at uforrettes imod Loven eller med nogen ny Indfæstning eller anden usædvanlige Paalæg besvære. Skal han og frede Jagten og ei forhugge eller forhugge lade nogen de Skove, der tilligger, til Upligt i nogen Maade. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 5 Juli 1567. R. IX. 355. Afskr. II. 868.

Til Bønderne udi Agershuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tjenere, som bygge og boe over al Agershuus Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at en Part af Eder have lidt stor Skade af Fienderne, saa Eders Gaarde og Gods ere blevne afbrændte, da paa det I igjen mue komme til Næring og Bjering, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at saamange af Eder, som Fienderne have brændt for, skulle nu udi et Aar, næst efter dette vort Brevs Datum regnendes, være fri og forskaanet for Landgilde at udgive; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I retter Eder efter Eders Gaarde igjen at opbygge og at være vor Lensmand paa vort Slot Agershuus hørig, lydig og følgagtig, udi hvis han Eder paa vore Vegne tilsigendes og befalendes vorder, og udi alle Maade Eder skikker og forholder som villige, lydige, troe Undersaatter deres rette Herre og Konning og Fædrenerige pligtige ere. Kjøbenhavn 5 Juli 1567. R. IX. 355. Afskr. II. 839.

Christopher Olssøn i Mørdern fik Brev paa Kronens Gaard Holt udi Ullensager Sogn i Agershuus Len, fri uden Afgift, dog saa han skal tjene os og Riget deraf med en Gerusthest, og dermed lade sig bruge paa hans egen Kost og Tæring, naar Behov gjøres og ham tilsiges. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 29 Juli 1567. R. IX. 356. Afskr. II. 841.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi Salsborg er blevet af Fienderne afbrændt, da have vi befalet Byen igjen at skulle henlægges paa en bekvemmere Plads, end han tilforn laa, og os elskelige Hans Pederssøn [Litle], vor Mand og Tjener, har beret for os, at den Plads og Eiendom, som samme By skal bygges paa, ham tilhører; thi bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne udlægger forne Hans Pederssøn saa megen Jord og Rente af vor og Kronens Eiendom, som han mister til samme Bys Bygning, og naar du forne Hans Pederssøn det udlagt har og os Besked derom tilskriver, ville vi lade give ham vort Brev og Forvaring derpaa. Kjøbenhavn 16 August 1567. T. IX. 383. Afskr. II. 446.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have undt og forlent os elske-

lige Jørgen Rud, vor Mand og Tjener, vort og Kronens Len, Hamers Len, eftersom du det udi Værge har; thi bede vi dig og ville, at du lader forne Jørgen Rud følge samme Len og derpaa forskaffe ham klar Jordebog, derefter han sig kan vide at rette og af Bønderne indkræve hvis Rettighed, ham paa vore Vegne af dem tilkommer. Kjøbenhavn 16 August 1567. T. IX. 384. Afskr. II. 446.

Jørgen Rud fik Følgebrev til Bønderne, som ligge og tjene til Hamergaard og Christiern Munk udi Værge havde, at svare ham ad gratiam. Kjøbenhavn 16 August 1567. R. IX. 357. Afskr. II. 842.

Jørgen Rud fik Forleningsbrev paa Hamergaard, eftersom Christiern Munk det nu udi Værge har, fri uden Afgift. Cum. claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 16 August 1567. R. IX. 357. Afskr. II. 842.

Til Hr. Jens Gregerssøn [Riber], Superintendent udi Stavanger Stift.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vore Undersaatter, Bønderne udi Slidre Prestegjeld i Valders, for os have beret, hvorledes at deres Sogneprest udi næst forgangne Aar hendøde af den Pestilents, som da saa heftig regjerede der udi Landet, og efterdi det var en fast lang Vei til Stavanger til Eder, og endog de havde affærdiget deres Bud til Eder om en anden Prest udi hans Sted at forordinere, og de dog ikke saa hastigt dermed kunde blive forsørget, og Folket ligevel udimidlertid hendøde og havde ingen Prest, som kunde gjøre dem deres sidste Rede, da havde de derfor kaldet denne Brevviser Hr. Peder Erlandssøn til deres Sogneprest, at hjælpe Folket i deres sidste, og gjøre Tjeneste udi den svare, gruelige og farlige Tid, til saalænge de kunde fange Eders Bevilling og Øvrigheds Samtykke dertil; siden skal en anden af Eder have været denne tilforordineret for en Sogneprest, som dog havde taget Forsømmelse, derfor at han ikke udi ½ Aar er kommet til dem, som han selv skal have bekjendt, eftersom de Eder selv ydermere Altingest derom berette kunne. Da efterdi forne Hr. Peder Erlandssøn udi den farlige Tid og udi vore Undersaatters store Nød og Trang har ladet sig bruge hos dem for en Sjælesørger og beviist dem Tjeneste af sin yderste Forstand og Formue, bede vi Eder og ville, at dersom han findes god for en Sogneprest og kan gjøre sine Sognefolk slig Tjeneste inden Kirken og uden, som

en Sogneprest sine Sognefolk pligtig er, at I da lader ham beholde for.ᵉ Sogne, og siden forskriver ham til Lensmanden, at han giver ham Collats, som det sig bør efter Ordinantsen. Lund 25 August 1567. T. IX. 391. Afskr. II. 447.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at Michel Fosses Hustru udi Marstrand er død og afgangen, og os efter hende er tilfalden Halvparten af for.ᵉ Michel Fosses Gaard; da efterdi vi behøve en Toldbod der sammesteds, og hertil haver kostet os meget at leie Toldbod fore, bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne strax handler med for.ᵉ Michel Foss om hans Halvpart udi for.ᵉ Gaard, saa vi inden St. Michels Dag førstk. maatte bekomme samme Gaard fri til en Toldbod, og hvis du med for.ᵉ Michel Foss for hans halve Part udi samme Gaard om tileens vorder, at du det ham paa vore Vegne betaler og derfor tilfredsstiller. Kjøbenhavn 5 Septbr. 1567. T. IX. 399. Afskr. II. 448.

Til Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere udi Oslo.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi have bekommet Eders Skrivelse, derudi I give tilkjende Eder af Lensmanden paa Agershuus at være tilsagt, at efterdi Eders By er afbrændt, skulle I den igjen opbygge paa et andet Sted nærmere hos Slottet, eftersom vore forordnede Raad Frants Brockenhuus og Bjørn Kaas Eder og have befalet; og ere begjerendes at mue igjen bygge Eders By paa den Plads, som den tilforn stod, formenendes Eder for adskillige Aarsager bedre at kunne dermed tilkomme, som Eders Skrivelse videre derom formelder; da ville vi Eder naadigst ikke forholde, at vi have derom tilforn talt og raadslaget med vore elskelige Rigens Raad og med dem overveiet al den Leilighed, og endeligen besluttet, at for.ᵉ Oslo By skal læegges og befæstes paa det Sted, for.ᵉ vore forordnede Raad den tilsagt og udviist har, bedendes Eder derfor og ville, at I samme Bygning og Befæstning, Eder og Riget til Bedste, lader foretage, og med Tiden og efter Leiligheden fulddriver, anseendes at det vilde falde Eder til dobbelt Besværing at bygge paa det gamle Sted, og det siden nedtage og igjen at flytte og opbygge; vi ville naadigst holde Eder ved de 7 [12?] Aars Frihed, vi Eder undt og givet have [ovenf. S. 547], og ellers vide og ramme Eders Gavn og Bedste, som vi vore troe Undersaatter det

pligtige ere. Kjøbenhavn 6 Septbr. 1567. T. IX. 400. Afskr. II. 449.

Margrete, Hr. Bartholomæus Tenappels Efterleverske, fik Brev at besegle en Havn paa Island. Kjøbenhavn 9 Septbr. 1567. R. IX. 358. Afskr. II. 843.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at os elskelige, hæderlige og høilærde Mand Mester Hans Gaas, Superintendent udi Throndhjems Stift, har os tilskikket og givet tilkjende, at os elskelige Jørgen Daa til vort Behov af ham har æsket nogen Hjælp af den Rente, ham paa hans Embeds Vegne er tillagt; da efterdi vi forfare, at han af Fienderne har lidt stor Skade, og desligeste at de andre Superintendenter der i Riget med ingen Hjælp at udgive ere besværet, have vi ham dermed forskaanet, bedendes Eder og begjere, at I dermed lader bestaa og ingen Hjælp i saa Maade paa denne Tid af ham udæsker. Kjøbenhavn 12 Septbr. 1567. T. IX. 401. Afskr. II. 450.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du formelder, at den Befæstning der paa Slottet er foretaget, da bede vi dig og ville, at du med al Flid befordrer, at forne Befæstning maa gaa for sig og blive saa færdig gjort, at det kan være os og Riget til Gavn, og at du i de og andre Maade vort og Rigens Bedste vider og rammer, som vi dig tiltroer; vi ville være dig en naadigst Herre og Konning, hvilket vi dig til Antwort paa din Skrivelse ikke ville forholde. Kjøbenhavn 12 Septbr. 1567. T. IX. 401. Afskr. II. 451.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vore Undersaatter, menige Borgere udi vor Kjøbstad Salsborg have havt deres Borgemestere her hos os og lade give tilkjende, hvorledes at de ere tilsinds med det Første at foretage og igjen opbygge deres By paa den Eiendom og Grund, vi til des Behov af os elskelige Hans Pederssøn, vor Mand og Tjener, bekommet have, og vi allerede have dig om tilskrevet at skulle udlægge forne Hans Pederssøn paa vore Vegne Fyldest fore; og ydermere lade forne vore Undersaatter forstaa, at der endnu skal ligge nogne flere Gaarde, som forne Hans Pederssøn og andre af Adelen skal tilkomme, dem de og underdanigst ere begjerendes at mue fange, Gaardene at afbryde og Eiendommen at bruge til deres Udmark, som de

dig selv ydermere berette kunne; da efterdi vi derom ingen Besked vide, bede vi dig og ville, at du derom al Leiligheden forfarer, hvem samme Eiendomme tilkommer, hvad den skylder, og hvor vi kunne derfor udlægge dem Vederlag, som samme Eiendomme eie. Og paa det forne vore Undersaatter des snarligere kunne bygge og igjen komme til deres Næring og Bjering, du da til en endelig Ende paa vore Vegne med Eiermændene til samme Gods forhandler, og dem paa en anden Steds af vort og Kronens Gods udlægger og tilfredsstiller, hvor du kan tænke os og Kronen til mindst Skade at være, og klarligen derom tilskriver os al Omstændighed, at vi derefter os kunne vide at rette, og hvor du ellers forne vore Undersaatter udi nogre Maade kan være behjælpelig du da tilrammer deres Bedste. Kjøbenhavn 12 Septbr. 1567. T. IX. 402. Afskr. II. 451.

Til menige Borgere og Indbyggere udi Salsborg.

Fr. II. V. G. t. Vider, at os elskelig Mads Haraldssøn og Jens Lanng, Eders Borgemestere, have været her hos os og givet tilkjende, at efterdi Fienderne have afbrændt Eders By, og I agte den igjen at opbygge paa en Plads og Eiendom, kaldet Bruberg, som tilhører os elskelige Hans Pederssøn, vor Mand og Tjener, ere de paa Eders og deres egne Vegne begjerendes, at I mue bekomme samme Eiendom med nogre Gaarde deromkring liggendes, som I ville afbryde og Eiendommen bruge til Udmark, da ville vi Eder naadigst ikke forholde, at vi allerede have ladet tale med forne Hans Pederssøn om samme hans Grund, saa han os den bevilget har. Og have vi tilskrevet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at han forne Hans Pederssøn paa vore Vegne derfor skal udlægge Fyldest. Og efterdi vi ikke vide Besked om de andre Gaarde, I ere begjerendes at mue bekomme til Eders Udmark, da have vi tilskrevet forne Christiern Munk, at han al Leiligheden om samme Gaarde skal forfare, hvem de tilhøre, hvad de skylde, og overveie, hvad vi kunne igjen give, og paa det I des snarliger kunde bygge og komme til Eders Næring og Bjering, at han og til en endelig Ende paa vore Vegne skal Eiermændene til samme Gods og Eiendomme af vort og Kronens Gods paa en anden Steds fornøie og tilfredsstille, og os det siden skriftlig lade forstaa. Vi ville og paa Eders underdanigste Begjering unde Eder, saa mange, som agte at blive bosiddendes udi den By, som nu paany skal

opbygges, at sidde frie for Skat og al anden kongelig Tynge udi 10 samfulde Aar; bedendes Eder derfor og ville, at I med det første forne Bygning ville foretage og gjøre Eders Flid den at fulddrive og færdiggjøre. Vi ville dermed og i andre Maade vide og ramme Eders Gavn og Bedste, som vi vore troe Undersaatter det pligtige ere. Kjøbenhavn 12 Septbr. 1567. T. IX. 402. Afskr. II. 452.

Til Borgemestere og Raadmænd udi Salsborg.

Fr. II. G. a. v., at vore Undersaatter, Borgemestere og Raadmænd udi vor Kjøbstad Salsborg, have ladet berette for os, hvorledes at endog vi have givet dem vort Brev og Confirmats paa alle de Friheder og Privilegier, dem af fremfarne Konger undt og givet ere, findes ligevel mange, som dem derimod uforrette, synderligen paa første Kjøb af Sparretræer og anden Tømmervare. Saa og paa tvende Havne, kaldes Gresvig og Sioborgkiildt [Skebergkilen]; thi bede vi og byde alle vore Fogder og Embedsmænd, at I tiltænke forne vore Undersaatter, Borgere udi Salsborg, ved deres Friheder og Privilegier at holde og haandhæve, og ei tilsteder dem derimod at forurettes af Indlændiske eller Udlændiske i nogre Maade. Kjøbenhavn 12 Septbr. 1567. R. IX. 359. Afskr. II. 844.

Bjørn Anderssøn [til Steenalt] fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Bjørn Anderssøn, vor Mand, Raad og Embedsmand her paa vort Slot Kjøbenhavn, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlent og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Bjørn Anderssøn St. Hans Gods udi vor Kjøbstad Bergen med Munkelivs Gods og hvis ydermere Gods os elskelige Jochim Beck, vor Rentemester, nu har i Hævd og Værge, udi vort Rige Norge, at have, nyde, bruge og beholde med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undtaget, uden al Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa han skal holde samme Gods ved Hævd og Magt og Tjenerne derpaa boendes ere ved Norges Lov, Skjel og Ret, og Ingen af dem at uforrette imod Loven eller med nogen ny Indfæstning eller anden usædvanlige Paalæg besvære. Skal han ikke heller forhugge eller forhugge lade nogne de Skove, der

tilligger, til Upligt i nogre Maade. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 19 Septbr. 1567. R. IX. 359. Afskr. II. 844.

Til Olaf Kalips, Norges Riges Kansler.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi os forekommer af vore Undersaatter af Adelen, Borgere og Bønder udi vort Rige Norge adskillige Klage, hvorledes at en Part paa deres Gods og Eiendomme og en Part i andre Maade uforrettes, da paa det hver maa komme til det, de have Ret til, og ingen skee Uret, agte vi med det allerførste at affærdige nogre vore Raad, som dem did ind i forne vort Rige Norge begive skulle, der at høre Sager og hjælpe hver Mand paa vore Vegne tilrette; thi bede vi dig og ville, at du strax lader tilsige Søndenfjelds, at dersom nogen findes, som finder sig besværet, og nogen har til at tale, at de da dem til dig begiver, og du giver dem Stevning at møde for forne vore forordnede Raad udi Oslo St. Olafs Dag førstk., der skal dem vederfares, hvad Lov og Ret er; og naar forne vore Raad ankomme, findes da nogen Nordenfjelds, som sig har at beklage, skal du ogsaa meddele dem Stevninger over deres Vederpart at møde paa en beleilig Tid til Bergen for forne vore Raad, og da udi lige Maade der at lide og undgjelde hvad Ret er. Kjøbenhavn 24 Septbr. 1567. T. IX. 405. Afskr. II. 454.

Olaf Hanssøn fik Brev paa St. Barthomæi Præbende udi Throndhjems Domkirke, som vaccerede efter Mester Kjeld, og han nu selv udi Værge har. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 30 Septbr. 1567. R. IX. 360. Afskr. II. 845.

Hans Jacobssøn fik Brev at være Lagmand udi Skien Syssel og forskaffe hver Mand Lov og Ret, som for ham hænder for Dom at komme. Kjøbenhavn 30 Septbr. 1567. R. IX. 361. Afskr. II. 846.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom vi nogen Tid siden forleden havde affærdiget vor Pinke Gumphønen ind udi Baahuus Len at skulle hente Tømmer, og kom han igjen med Tømmer, det som ikke var saare godt, og har Skipperen ladet berette for os, at der var vel bedre Tømmer tilfangs, dog han maatte ikke det bekomme, hvilket os forundrer, og sende vi endnu vort Skib der heden; thi bede vi dig og ville, at du lader ham faa det Tømmer, som godt er, anseendes at Veien er lang

og der gaaer stor Omkosten paa. Kjøbenhavn 4 Octbr. 1567. T. IX. 407. Afskr. II. 455.

Til Peder Oxe.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som Eder fortænker, at det var besluttet, at os elskelige Jørgen Tidemand, vor Mand og Tjener, skulde tilskikkes at have Befaling paa vort Slot Baahuus, da har han nu ladet sig paa det underdanigste undskylde, givendes tilkjende, at han os og Riget til Gavn samme Befaling sig for ingen Deel trøster at forestaa, for at han er saa tungfærdig og ikke kan være paafærde, om noget paakommer; da efterdi vi betænke, at det vil være fornødent, at hvem skulde have et Befaling, skal være saa, at han kan være noget let til Foden, om Behov gjøres, baade paa vore Skandser og andensteds, hvilket Jørgen Tidemand fast umuligt er, bede vi Eder og begjere, at I ville tilskikke en anden af Adelen, hvem dertil duelig kan være, udi hans Sted, og dermed Alting bestille, som I kunne vide os og Riget gavnligst kan være. Samsø 17 Octbr. 1567. T. IX. 414. Afskr. II. 455.

Johan Human, Borger til Bremen, fik Brev at lade besegle en Havn paa Island. Aarhusgaard 31 Octbr. 1567. R. IX. 361. Afskr. II. 847.

Johan Munsterman til Bremen fik Brev at lade besegle en Havn paa Island; ib. eod. R. IX. 362. Afskr. II. 847.

Til Tolderen udi Marstrand.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have ladet regne med vor Høvedsmand os elskelige Jens Kaas, og ere blevne hans Knegte en Summa Pendinge skyldig; thi bede vi dig og ville, at alt hvis Pendinge, som du kan opbringe af Tolden, desligeste hvis af andre Toldere paa vore Fiskeleier der udi vort Rige Norge, som du har Befaling over, oppebæres, at du dem med det allerførste overantvorder fornæ Jens Kaas og derpaa annammer hans Kvittants. Kjøbenhavn 7 Decbr. 1567. T. IX. 440. Afskr. II. 456.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Fru Anne, Jørgen Steenssøns Efterleverske, har til os suppliceret og er begjerendes, at vi ville unde hende til Ladegaard med noget nære Gods, som laa til det Kloster [Kastelle ved Konghelle], forne hendes Huusbonde udi Forlening havde, og efterdi vi denne Tid Intet herudi kunne bevilge, bede vi dig og ville, at du lader

hende ubehindret følge Alt hvis hende med Rette kan tilkomme af dette nærværende Aars Rente. Skanderborg 13 Decbr. 1567. T. IX. 443. Afskr. II. 457.

Til Christiern Munk paa Agershuus, eller Laurits Olssøn [Green], Lagmand udi Viken.

Fr. II. V. G. t. Vi bede dig og ville, at naar os elskelige Holger Rosenkrands, vor Mand, Raad og Embedsmand her paa vort Slot Skanderborg, Skib til dig skikkendes og med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da paa vore Vegne og til vort Behov forskaffer hans Fuldmægtige 100 Tylter Sagdeler, som gode ere, og dem udi samme Skib lader indskibe, og gjør din Flid, at det med det allerførste maa fange sit Lad og komme igjen paa Hjemreisen; thi os der Magt paaliggendes er. Skanderborg 14 Decbr. 1567. T. IX. 444. Afskr. II. 457.

Hans Knutssøn fik Stadfæstelsesbrev paa Eidsholt.

Item fik Hans Knutssøn kgl. Maj. Stadfæstelsesbrev paa en Gaard at have uden Stedsmaal i Baahuus Len paa Ordost, i Norrendal(?) Sogn liggendes, med samme Gaards Tilliggelse, dog saa at han aarligen skal gjøre deraf til Baahuus Slot slig Landgilde, Tynge, Tjeneste og Rettighed, som det sig bør. Kolding 14 Decbr. 1567. R. IX. 362. Afskr. II. 847.

Til Jørgen Pederssøn, Tolder udi Marstrand.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bevilget, at os elskelige Jens Kaas, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Elfsborg, maa bekomme 16 Læster Sild at udspise paa vort Krigsfolk, som ligger der udi Befæstningen; thi bede vi dig og ville, at naar hans Fuldmægtige dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da lader ham bekomme samme Sild og derpaa annammer hans Kvittants. Kjøbenhavn 16 Decbr. 1567. T. IX. 447. Afskr. II. 458.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vort Skib Fortuna har nogen Brøst paa Kjølen, og vi foraarsages det med det første at lade hjælpe, saa det altingest igjen kunde være rede paa Foraaret, da have vi derfor affærdiget denne Brevviser, Skipper Hans, med vort Skib Gumphønen at skulle løbe ind udi Baahuus Len efter noget Stykholt til at styrke forne Skib med; thi bede vi dig og ville, at du strax, anseendes dette vort Brev, lader hugge til des Behov 6 Tylter Træ, hvert Træ paa 26 Alen og 1 Fod udi Kanten, 6 Tylter paa 22 Alen, 6 Tylter paa 18 Alen

og 7 Tylter paa 12 Alen, og samme Tømmer lader nedføre til Ladestederne og forn.e vort Skib dermed tillader, saa det strax iligen uden al Forsømmelse bliver affærdiget tilbage igjen. Desligeste at du og lader hugge til vort Behov 200 Tylter Begerholt og det og med forn.e vort Skib nedskikker, og for altingest bestiller det saa, at forn.e vort Skib ikke længe bliver opholdt og skulde ligge og fortøve efter samme Tømmer, eftersom det pleier at skee der udi vort Rige Norge, men at Skipperen strax maa blive dermed affærdiget paa Hjemveien, anseendes at os der stor Magt paaliggendes er. Kjøbenhavn 18 Decbr. 1567. T. IX. 448. Afskr. II. 458.

1568.

Til Vincents Juel og Pros Lauritsøn [Hørby].

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, at der skal være indkommet udi dit Len nogre vore Skibe, hvilke Skipperne have her oplagt og med Folket er draget derfra, og havde vi os vel forseet, at du som vor Lensmand skulde dermed havt Indseende og ikke tilstedt dem, os til Skade og Forsømmelse, forn.e vore Skibe i saa Maade at oplægge og forløbe; bedendes dig derfor og ville, at du strax indlader i samme Skibe saa meget Tømmer og Deler, de kunne drage, og der indsætter saa mange Baadsmænd, udi dit Len er udtaget, saa og Skipper og Styrmand, som Skibene uden Fare kunne føre tilstede, og siden dem lader løbe hid til vort Slot Kjøbenhavn. Sammeledes forfare vi ogsaa, at naar vi affærdige vore Skibe efter Tømmer eller anden Deel, og paa samme Tid udfetaljer, da understaar Skipperne dem at indløbe udi Havnene, hvor det dem er behageligt, og med Skibsfolket gaa udi Land, og af vore Undersaatter fordrer og tager Proviant, uanseet at de det ikke behov have. Derover forsømmes vore Reiser og vore Undersaatter besværes. Da, paa det saadant maa forekommes, ville vi herefter lade formelde udi de Sjøbreve, dem gives, hvorlænge

de ere udfetaljet, bedendes dig og ville, at du dermed lader have Tilsyn, og naar nogen Skipper med vore Skibe kommer der i Havnene, du da beseer deres Sjøbreve og ikke tilsteder dem nogen Fetalje af Undersaatterne at tage, uden de have det fornøden; dersom nogen det gjør, at de da mue blive straffet. Kjøbenhavn 5 Marts 1568. T. IX. 491. Afskr. II. 461.

Til Hr. Peder Skram, Christiern Munk, Vincents Juel, Erik Brockenhuus, Pros Lauritssøn [Hørby] og Olaf Kalips.

Fr. II. Vider, at os elskelige Hr. Jørgen Lykke, Ridder, Bjørn Anderssøn, vore Mænd og Raad, og Christopher Walkendorf, vor Mand og Tjener, have os tilskrevet og tilkjendegivet, at de udi Eders Len have udskrevet et Antal Baadsmænd, og efterdi vi med det første behøve samme Baadsmænd, have vi affærdiget os elskelige Knut Steenssøn og Arild Olssøn, vore Skibshøvedsmænd, samme Baadsmænd at skulle udfordre og hid forskaffe til vort Slot Kjøbenhavn; thi bede vi Eder og ville, at naar de samtlige eller hver besynderlig Eder med dette vort Brev besøger, at I da strax uforsømmelig forskaffer dem saa mange Baadsmænd, som der i Lenet udskrevet er, saa de iligen mue komme paa Reisen herned, og at I derhos antvorder for^ne^ Knut Steenssøn og Arild Olssøn eller hvilken af dem Eder besøger, klar Register paa hure mange Baadsmænd, hver ved sit Navn, der fremskikkes. (Udi Olaf Kalips og Pros Lauritssøns Breve: og at du selv følger for^ne^ Baadsmænd hid ned, eftersom du tilforn har fanget vor Skrivelse om). Kjøbenhavn 5 Marts 1568. T. IX. 493. Afskr. II. 462.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. Vider, at vi have bekommet den Brandjagt, I til vort Behov har ladet bygge og hid ned forsendt, hvorfor vi Eder naadigst betakke, og efter vor sidste Afsked havde vi ikke andet vidst, end Karlene alle skulde blevet hos Jagten og dem i vor Tjeneste ladet bruge, men efterdi disse 2 ved Navn Hans Axelssøn og Anders Tømmermand beretter, at de have der i Norge Hustru og Børn, og paa det underdanigste begjere at mue komme hjem, have vi dem efter slig Leilighed forløvet, hvilket vi Eder naadigst ikke ville forholde. Fredriksborg 12 Marts 1568. T. IX. 496. Afskr. II. 463.

Til Vincents Juel.

Fr. II. Vid, at vore Undersaatter, Borgemestere, Raad-

mænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Kongelf, have ladet berette for os, hvorledes at du har forbudt dem nogen Ladesteder og i andre Maade imod deres Privilegier dem uforretter, da efterdi vi ikke ville, at vore Undersaatter skulle skee Uret, og vi Intet vide af den Leilighed, bede vi dig og ville, at at du ingen Hinder gjør dem paa hvad de have Ret til, og dersom du formener dig paa vore Vegne nogen Ret imod dem derudinden at have, at du da derom tilskriver os al Besked, saa vi os derefter kunne have at rette. Fredriksborg 21 Marts 1568. T. IX. 501. Afskr. II. 464.

Til Borgemester og Raadmænd i Kongelf.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Borgemester og Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Kongelf udi forløbne Aaringe have fanget stor Skade af vore og Rigens Fiender, saa deres By er afbrændt og deres Gods dem røvet og taget fra, da paa det de igjen mue komme til Næring og Bjering og opbygge forne vor Kjøbstad Kongelf, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at de mue være fri for al Skat og kongelig Tynge udi to samfelde Aar næst efter dette vort aabne Brevs Datum regnendes, og hvis Privilegier og Friheder, de have og vor kjære Herre Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, og vi confirmeret og stadfest have, skulle de nyde og beholde efter høimeldte vor kjære Herre Faders og vore Breves Lydelse, dem givne ere. Cum inhib. sol. Fredriksborg 21 Marts 1568. R. X. 525. Afskr. II. 849.

Til Peder Oxe om nogen Ærinde den Islands Handel og Reise anrørendes. Fredriksborg 23 Marts 1568. T. IX. 502. Afskr. II. 464.

Til Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vi bede dig og ville, at du strax retter dig efter at forskikke din Skriver her ned med alt hvis Pendinge og Sølv, som du til denne Dag har oppebaaret af Agershuus Len, saa han visseligen og uden al Undskyldning dermed kan være tilstede udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn til Philippi og Jacobi Dag førstkommendes, og da [vor] Rentemester dit Regnskab at forklare. Fredriksborg 8 April 1568. T. X. 4. Afskr. II. 465.

Til Hr. Jørgen Lykke, Bjørn Anderssøn og Christopher Walkendorf.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at efterdi vi forfare, at den store Skade, som vore Fiender udi dette næst forgangne Aar have gjort udi vort Rige Norge, er Mesteparten skeet for den Aarsags Skyld, at der Ingen var tilskikket, som havde Befaling over Folket, og dem kunde opfordre imod Fienderne, da paa det sligt herefter maa forekommes, og efterdi vi forfare, at af Agershuus Len kan opbringes en god Gesvader Ryttere, bede vi Eder og begjere, at I ville forordinere en Ritmester, som kan have Befaling over samme Ryttere og dem kan opfordre, naar tilsiges, saa de altid kunne være tilrede, naar behov gjøres. Og synes os bedst være, at I tilskikker os elskelige Erik Brockenhuus, vor Mand og Tjener, til samme Befaling, og udi lige Maade forordinerer os elskelige Mogens Svale og Malte Hanssøn, hver til Høvedsmand over 500 Skytter, saa de altid kunne være tilrede at lade dem bruge med samme Skytter, naar og hvor behov gjøres, og de derom blive tilsagt. Sammeledes eftersom og en Part af Bønderne der udi Lenet dem groveligen imod os havde forseet og vare gangne vore Fiender tilhaande og dem havde huldet og svoret, og os elskelige Frants Brockenhuus, Marsk udi vort Rige Danmark, og Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, derfor havde befalet os elskelige Olaf Kalips, Norges Kansler, og Erik Brockenhuus, vore Mænd og Tjenere, at skulle handle med forne vore Undersaatter, saa de til dem [ɔ: sig] paa vore Vegne skulle optinge for hvis de dem udi saa Maade havde forseet, og hvis de for slig vore Undersaatters Brøde og Forseelse kunde oppebærge, derfor skulle de gjøre vore Rentemestere Rede og Regnskab; da forfare vi dog, at vore Lensmænd, hver udi sit Len, samme Oppebøring af Bønderne, som sig saa havde forseet, til dem have annammet, uanseet at de ingen Befaling derpaa havt have; bedendes Eder derfor og ville, at I tilsiger forne vore Lensmænd, at de strax til forne Olaf Kalips og Erik Brockenhuus med Register fra sig overantvorder hvis Pendinge, Sølv og andet, som Bønderne udi saa Maade til dem have udgivet, og at forne Olaf Kalips og Erik Brockenhuus det til dem annammer, og siden en af dem strax med det første begiver sig dermed hid ned, og gjør vor Rentemester der gode Rede og Regnskab fore. Fredriksborg 8 April 1568. — Seddel: Sammeledes efterdi vi

med det allerførste paa Foraaret agte at lade vore Orlogsskibe udløbe i Søen, bede vi Eder og begjere, at I ville bestille, at saa mange Baadsmænd, som I derudi Landet have udtaget, maatte blive hid ned forskikket, saa de visseligen og uden al Undskyldning kunne være her tilstede ved Midfaste-Søndag førstkommendes, og at I tilsiger os elskelige Olaf Kalips, Norges Riges Kansler, og Pros Lauritssøn, vore Mænd og Tjenere, at de med samme Baadsmænd begiver dem hid ned og paa vore Orlogsskibe lader dem bruge, og at I altingest gjøre Eders Flid, at vi maatte bekomme de fleste Baadsmænd [muligt er, og de der duelige og gode ere, anseendes at os og Riget der mere end stor Magt paaliggendes er. Datum ut in litteris. T. X. 4. Afskr. II. 466.

Til Pros Lauritssøn [Hørby].

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have ladet foretage et stort Skib paa Holmen for vort Slot Kjøbenhavn; thi bede vi dig og ville, at du til des Behov lader hugge 1000 Planker, item 200 Bjælker, smaa og store, og de store paa Længden 36 Fod, item Borchholter 100 Stykker og 100 Stykker Bouholter og Stødholter, saa de altingest med det første kunne ligge tilrede. Fredriksborg 8 April 1568. T. X. 5. Afskr. II. 468.

Malte Hanssøn fik Brev paa Kronens Part af Tienden af Tune og Skeberg Prestegjeld udi Borgesyssel fri og uden Afgift. Cum. claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 8 April 1568. R. X. 525. Afskr. II. 850.

Til Peder Oxe og Johan Friis.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi have idag bekommet Eders Skrivelse, og som I give tilkjende om den Beleiring for Vardberg, og at det er for raadeligt anseet, at dér gaar Breve til Kjøbstæderne over alt Riget at gjøre Tilføring til Halmstad o. s. v. — — — — Om de norske Ryttere I skrive, dér til den Beleiring for Vardberg skulle bruges, befrygte vi os skulle ikke saa være stafferet, at de noget skulle kunne udrette hos disse vore Ryttere og skulle være mere til Skjemt og Spot end til Gavn og Fordeel, men med Skotterne har det sin Besked, — — — — — — Det Brev, I have ladet stile til os elskelige Hr. Jørgen Lykke, Bjørn Anderssøn, vore Mænd og Raad, og Christopher Walkendorf, vor Mand og Tjener, om de Ryttere og Knegte udi Norge at antage, som før er om rørt, og anden Bestillinge, sammeledes det Brev til Erik Brocken-

huus og Olaf Kalips at oppeberge de Pendinge af Lensmændene, som de have taget af Bønderne for deres Forseelse imod os, idet de fulde den Svenske tilhænde og ham svore, saa og det Brev, at Malte Hanssøn maa bekomme de to Sognetiender, dem have vi underskrevet og skikke Eder dem herhos igjen. — — — — Fredriksb. 9 April 1568. T. X. 6. Afskr. II. 469.

Hr. Jørgen N. [Erikssøn] er skattefri endnu i 2 Aar.

Fr. II. G. a. v., at, eftersom vi nogen Tid siden forleden (ovenf. S. 515—516) have undt og givet os elskelig, hæderlig Mand Hr. Jørgen N. [Erikssøn] af Bergen udi vort Rige Norge vort Brev, saa at han udi to samfelde Aar, den Stund han studerer udi Kjøbenhavn, skulde være fri for al Skat og kongelig Tynge af hvis Kirkegods, som han har enten udi Bergen eller udenfor, da efterdi vi forfare, at samme Frihed er ude den 18 August førstkommendes, og forᵈᵉ Hr. Jørgen er tilsinds sig til Wittenberg at ville begive, der fremdeles at studere og sig udi den hellige Skrift forfremme, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forᵈᵉ Hr. Jørgen endnu udi to samfelde Aar, regnendes fra den 18 August førstk. udi dette nærværendes 1568 Aar og til den 18 August 1570 der næst efter følgendes, maa være fri for al Skat, Hjælp og kongelig Tynge af hvis Kirkerente, som han har udi vort Rige Norge, dog saa at han sig denne Sommer skal begive til Wittenberg, der vel og med al Flid studere forᵈᵉ 2 Aar udi den hellige Skrift, og saa at igjenkomme om Gud under ham Livet, til sit Kald udi Norge og der hos at blive, til saalænge han lovligen med vor Tilladelse kaldes til et andet Sted. Cum inhib. solita. Fredriksborg 13 April 1568. R. X. 526. Afskr. II. 850.

Christiern Munk fik Kvittants.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, har nu ved Paul Paulssøn, Slotsskriver der sammesteds, ladet gjøre os elskelige Joachim Beck til Tørsloff, vor Rentemester, og Peder Hanssøn, vor Renteskriver, paa vore Vegne Rede og Regnskab for Guld, Daler, Sølv og Penge, item for Rug, Meel, Malt, Korn, Ærter, Gryn, Flesk, Øxen, Kjør, Nødekroppe, Faar, Lam, Geder og Bukke, Talg, Smør, Bergefisk, saltet Fisk og Tørfisk, Sælspek, Humle, Salt, item Vildværk, Huder, Skind, Kobber, Messing, Bly, Glas, Tjære, Sagdeler, Sagtømmer,

Bjelker, Master, Krud, Klæde, Lærred, Hamp, Heste og anden Vare, som han paa vore Vegne har fanget og oppebaaret til aarlig Skat, Visøre, Leding, Landskyld, Sagefald, Holdning, Foring, Gaardbygsel, Fosseleie, Skibstold, Sise, Tiende og anden Smaatold af alle de Len, Fogderier, Provsterier, Biskopsstifter og Kloster, desligeste af Oslo, Tunsberg og Salsborg, deres aarlige Skat og anden Rettighed, som nu ligger til Agershuus, item for Skat og Landhjælp af Bønderne, og som Bønderne udgave, før de bleve forskaanet paa Tog imod Fienderne, fra St. Mikkelsdag anno 1564 til St. Mikkelsdag 1566, som er to hele Aar; item annammet af Ladegaardens Avl, Buskerud, Sagkverner og udi anden adskillige Maade opbæret efter hans Registers og Regnskabs Lydelse, og derudinden lagt og beregnet Alt, hvis han af næste forgangen Aars Regnskab skyldig og igjen beholdendes var gans [hele] Udgiften deraf, som han har udgivet, fortæret og forspiist der paa Slottet, paa Buskerud, paa Moss-Sagerne, Skibsfolk udi Sildfiskende, for Spise til Krigsfolket paa Slottet og udi Feltleiren der for Slottet; item givet Slotsfolk til Løn og Besoldning, givet nogle Hageskytter til Tæring, som bleve forskikket til Undsætning til Baahuus, antvordet os elskelige Jens Kaas, vor Mand, Tjener og Høvedsmand paa Elfsborg, efter vor Befaling, givet Knegtene til Besoldning der paa Agershuus, Cort Glasenap og Bert [Gert] von Strolle til at besolde ny kommende Knegte med, de havde antaget i Throndhjem, antvordet Daniel Rantzau og Kommissarien for Elfsborg, givet Superintendenten udi Oslo og Hamers Stift hans Besoldning, fortæret paa adskillige Reiser udi vort Hverv, item for Vare og andet, som kjøbt er til vort og Slottens Behov, forsendt til vort Slot Kjøbenhavn og udi andre adskillige Maade forvandlet og udgivet i forne to hele Aar, efter hans Register og Regnskabs Lydelse. Blev han os deraf skyldig 12 Rosenobel, 4 Englotter, 4364½ Daler[1] 1½ Ort, 2979 Lod 1½ Kvintin Sølv, 3694 Mark 2½ ß 5½ alb., og 55½ Mark 6 ß Klipping, af hvilket forne Guld, Daler, Sølv og Klippinge han antvordet vor Renteskriver Peder Hanssøn paa vore Vegne den 18 April 1567 12 Rosenobel, 4 Englotter, 2015 Lod Sølv, 900 nye Daler og 55½ Mark 6 ß Klippinge, item antvordet os selv tilhaande 10 Losskind, antvordet vor Bundtmager 90 Maardskind, og blev han igjen beholdendes ved Slottet udi Forraad til næstkommen-

[1] Der staar feilagtigt 4000 Englotter 364½ Daler.

des Regnskab 3464½ Daler 1½ Ort 964 Lod 1½ Kvintin Sølv 3694 Mark 2½ ß 5½ alb. danske, 2½ Lispund 101½ Tønde 1½ Sett. Malt, 57½ Pund 9½ Lispund 1½ Remell 4½ Spand 5½ Tønde Meel, 3 Skippund 63 Tønder 1 Sett. Korn, ½ Skippund 22½ Tønde 5 Sett. Ærter, 1359 Sider 2 Bismerpund Flesk, 592 levendes Øxen og Kjør, 286½ Kropper ½ fg. [Fjerding?] Nødekjød, 969 levendes Faar og Lam, 1855½ Faarekropper og Gedekropper, 21½ Pund 9 Mark Talg, 46 levendes Gjeder og Bukke, 2 Læster 1½ Tønde ½ Fg. Torsk og Kuler, 2 tør Kabelau, ½ Tønde Sund og Mave, 1231 Flynder, 4½ Tønde ½ Fg. Vorde Makrel, 5 Læster 2½ Tønde 1½ Fg. Lax, 8070 Hvitting og tør Kuller, 6 Vorder 4 Rokker, 46 Vorder Haafisk, 29 Sider Sælspæk, 5 Vorder 4 Langer, 4 Skippund 9½ Lispund 17 Mark 10 Tremer Humle, 12½ smal Læster, 3½ Tønde 1 Fg. Bay-Salt, 11½ Skippund 8 Lispund norsk Salt, 6 Tønder 1 Fg. Lyneburger Salt, 12½ Fad 108 Stykker Osmund-Jern, 12½ Skippund 1 Lispund 14 Mark Stangjern, 14 Maardskind, 6 Elgshuder, 4½ Deger 2 Huder 2 Kalveskind, 3 Skippund 7 Lispund 1 Bismerpund 16 Mark gammelt Kobber, 13 Skippund 2 Lispund 2691 Jernklodde, 16 Timmer 16 Graaskind, 22½ Skippund 9 Lispund 13 Mk. Bly, 2½ Skippund 5½ Lispund 4½ Mk. nyt Kobber, 1½ Bismerpund 6 Mark Messing, 2 Skaalpund Tin, 12 Skar [Skiver?] Glas, 3 Tønder Fjær, 1223½ Tylvt 5 Deler 2½ Tylvt Hagenbord, 78 Tylt 1 Stok Sagtømmer, 11 Begerholt, 19 Tønder 1 Fdg 150 Skaalpund Slangekrud, 1 Tønde 261 Skaalpund Kjernekrud, 16½ Stykker 1½ Alen norsk, 6 Stykker Saardug, 42 Alen Vadmel, 32½ Alen 1 Kvart enbredt Lærred, 4 Skippund 7 Lispund 9½ Mk. Hør og Hamp, 10 Klipper, 3 Baade, 30 Sengeklæder, 2½ Dusin Tinfade og Tallerken, 2 Bord-Kruus og ½ Dusin Bækken, hvilket Alt for^{ne} Christiern Munk skal fremdeles stande os til Rede og Regnskab for. Thi lade vi for^{ne} Christiern Munk og hans Arvinger kvit og kravesløse for os og vore Efterkommere Konger udi Danmark for for^{ne} Indtægt og Udgift efter for^{ne} Registers og Regnskabs Lydelse, han fra sig antvordet har udi alle Maade. Kjøbenhavn 28 April 1568. R. X. 526. Afskr. II. 851.

Til Bønderne paa Færø.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt vort Land Færø, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi

Forfaring, at I Eder beklage, hvorledes at Anders Jude, Foged paa for^{ne} vort Land Færø, Eder udi adskillige Maade imod Norges Lov har uforrettet og Eders Gods og Eiendom Eder frataget uden al Dom og Rettergang, og dertilmed ikke villet tilstede Eder at drage af Landet, Eders Klagemaal og Besværinger at tilkjendegive; da efterdi vi ikke gjerne see og ikke heller ville eller kunne lide, at nogen vore Undersaatter imod Loven skulle uforrettes eller udi nogre andre Maade imod det, som ret og billigt er, besværes, have vi derfor affærdiget denne Brevviser, vor Tjener Maurits Skriver, at skulle opskrive og paa klare Registre optegne, hvis Klagemaal og Sager, I har imod for^{ne} Anders Jude, hvormed I formene ham at have gjort Eder Uret, og samme Fortegnelse føre med sig hid til os tilbage igjen, paa det vi siden kunne forhjælpe Eder over ham saa meget som Lov og Ret er; thi bede vi Eder alle, som nogen Klagemaal have imod for^{ne} Anders Jude og hver særdeles byde, at I retter Eder efter alle for^{ne} Klagemaal og Besværinger paa klare Registre at optegne og for^{ne} Maurits Skriver overantvorde. Vi ville siden bestille og forskaffe, at Eder over ham skal vederfares saa meget som Norges Lov og Ret er, saa I Eder derudinden ikke skulle have at beklage; og dersom nogen af Eder ville begive sig af Landet, og hvis Uret skeet er, selv tilkjendegive, skal det være Eder frit for, og skal hverken for^{ne} Anders Jude eller nogen anden gjøre Eder Forhindring eller Forfang derpaa udi nogre Maade. Kjøbenhavn 29 April 1568. T. X. 15. Afskr. II. 470.

Henrik Krag, Embedsmand paa Island, fik Brev om nogne engelske Fribyttere, som have Kongen af Sveriges Bestilling at gjøre Indfald i Island. Kjøbenhavn 30 April 1568. T. X. 16. Afskr. II. 471.

Christiern Munks Kvittants.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, har nu ved Paul Paulssøn, Slotsskriver der sammesteds, ladet gjøre os elskelige Jochim Beck, vor Rentemester, paa vores Vegne Rede og Regnskab for Daler, Sølv, Penge, Malt, Meel, Rug, Korn, Huder, Smør, Fæ, Faar, Gjeder, Humle, Elgshuder, Maardskind, som han har oppebaaret paa vore Vegne til Sagefald, Gaardbygsel, Holdning, Foring, Landskyld, Visøre og Tiendeværd af Østerdalen og Hedemarken, som ligger under vor Gaard Hamershuus, fra St. Mikkelsdag 1564, han sidst

gjorde Regnskab, og til St. Mikkelsdag næst forleden Aar 1568 [1566], som er to hele Aars Regnskab, og deraf igjen annammet Halvparten efter hans Forleningsbrevs Lydelse, givet for Elgshuder og Maardskind, han har kjøbt til vort Behov, forsendt til vort Slot Kjøbenhavn og Agershuus, solgt for Daler og udi andre Maade udgivet efter hans Regnskabs Lydelse, og hans Udgift lignet og lagt imod hans Indtægt og Oppebæring, blev han os deraf skyldig 968½ Daler, 34½ Lod 1 Qvintin Sølv, 283 Mark 2 alb 5½ ₰ udi rund Mynt og Klippinge, som han afbetalte os elskelige Eiler Grubbe, vor Rentemester, paa vore Vegne med 1066 enkende nye Daler, 25½ Mark udi smaa Klippinge, 11 ß 2 alb. runde, og antvordet han Nils Paaske, Slotsskriver paa vort Slot Kjøbenhavn, efter hans Kvittants's Lydelse, 4 Deger 4 Elgshuder, item vor Bundtmager 26 Maardskind, og blev deraf Intet ydermere skyldig; thi lade vi forne Christiern Munk og hans Arvinge kvit og kravesløve for al ydermere Tiltale eller Eftermaning af os og vore Efterkommere, Konger i Danmark, for forne Indtægt og Udgift efter hans Register og Regnskabs Lydelse, han fra sig overantvordet har udi alle Maade. Kjøbenhavn 6 Mai 1567 [1568?]. R. X. 528. Afskr. II. 856.

Jens Aagessøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at denne Brevviser Jens Aagessøn i Røraa i Eidanger udi Skiens Syssel maa have, nyde, bruge og beholde den Sagmølle, som han selv bygget har paa Prestebolens Eiendom til Gjerpen og Eidanger med Holtzdam og al anden Tilbehøring udi hans Livstid, og saalænge han lever, dog saa at han aarligen os til gode Rede skal give deraf ½ Hud til Presten udi Eidanger og ½ Hud til Presten udi Gjerpen; sammeledes af forne Holtzdam 2 Daler til Presten i forne Eidanger, og naar forne Jens Aagessøn er død og afgangen, skal forne Sagmølle med sin Bygning og al Forbedring ubehindret komme til os og Kronen, dog skal Skylden deraf følge Presterne til forne Eidanger og Gjerpen Sogne, eftersom forskrevet staar. Kjøbenhavn 11 Mai 1568. R. X. 529. Afskr. II. 857.

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som I af os lader begjere, at I maatte forløves hid ned til vort Rige Danmark, da have vi det naadigst bevilget; thi bede vi Eder og begjere, at I ville

tage med Eder hid ned det allermeste af Sølv og Penge, baade af Landehjælpen og andet, I kunne tilhobe samle, saa I med det allerførste dermed kunne være hos os tilstede, og stille vi udi Eders eget Betænkende, hvorledes I bedst uden Fare med forne Sølv og Pendinge kunne afstedkomme. Kjøbenhavn 15 Mai 1568. T. X. 22. Afskr. II. 472.

Eggert [Klaussøn] Ulfeldt, Kamererer, blev forlenet med Verne Kloster, sammeledes Rygge og Ingedals Skibrede, som han nu selv udi Forlening har, med Bønder og Tjenere, baade udi Agershuus og Baahuus Len liggendes, kvit og fri med alle kongelige Sager, Rente og Rettighed, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Cum. inhib. sol. Kjøbenhavn 16 Mai 1568. R. X. 529. Afskr. II. 858. (jfr. ovenf. S. 310 og 528.)

Udi lige Maade fik Anders [Kjeldssøn] Bing, Skjenk, Forleningsbrev paa vor Frue Kloster i Oslo. udat. R. X. 529. Afskr. II. 858. (jfr. S. 527.)

Til Erik Rosenkrands paa Bergenhuus.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi behøve en mærkelig stor Summa Penge nu strax til vort Krigsfolk at skulle udgive; thi bede vi Eder og begjere, at I strax anseendes dette vort Brev med Eders eget fuldvisse Bud hid ned forskikker alle de Penge, som I have udi Forraad og os tilkommer baade af Eders Regnskab af Bergenhuus Len, saa og hvis I have oppebaaret af Adelen for den Trediependinge af deres Arvegods og Forleninge, som de udi dette Aar have bevilget at komme os til Hjælp med, saa at samme Penninge visseligen kunne være her tilstede inden St. Olai regis Dag førstk. Helsingborg 17 Mai 1568. T. X. 27. Afskr. II. 472.

Peder Munk til Estvadgaard udnævnes til Admiral og Olaf Kalips til hans Lieutenant over de Orlogsskibe og Krigsfolk, som skulle gaa til Østre- og Vestresøen. Derefter følge Skibsartiklerne. Kjøbenhavn 17 Mai 1568. T. X. 36. Afskr. II. 473.

Jørgen Rud til Vedby fik Følgebrev til Bønderne over alt Tromsø, som Erik Rosenkrands nu udi Værge har. Kjøbenhavn 17 Mai 1568. R. X. 529. Afskr. II. 859. (jfr. S. 284.)

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vi bede dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev overantvorder og paa vore Vegne betaler denne vor Brevviser, vor Tjener Mester Hans [von Pasche]

Bygmester 200 Daler, som vi ere ham skyldige og ham rester af hans Besolding, desligeste siden hvert Aar for hans aarlige Pension fornøier ham 100 Daler paa vore Vegne og det indskriver udi dit Regnskab, og dersom forne Mester Hans Bygmester nogensteds kan finde og opsøge der udi Agershuus Len et Sted, som der kan sættes en Sagmølle og før ikke har været bygget, at du da berammer en Handel med ham, at han der sammesteds bygger og opsætter en Sagmølle, og den bruger og beholder fri uden Afgift udi hans Livstid, dog at naar han dør og afgaar, at den da igjen kommer fri til Kronen. Kjøbenhavn 29 Mai 1568. T. X. 53. Afskr. II. 473.

Til Peder Oxe.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vor Bygmester denne Brevviser Hans von Pasche har beret for os, hvorledes hans Besolding ham efterstaar, saa og hvis vi ham til Underholding efter hans Bestillings Lydelse forskrevet har; da efterdi vi uden vor Skade [ikke] kunne ham længe ombære udi vort Rige Norge fra de Befæstninger, han foretaget har og ydermere foretage skal, bede vi Eder og begjere, at I med det allerførste ville, eftersom Eder selv bedst synes, handle med ham, om hvis ham tilstaar, at han derfor kunde blive tilfredsstillet, saa han med det iligste maatte fange hans Afsked og blive affærdiget ind udi forne vort Rige Norge, paa det forne Arbeide foretagen er maatte gaa for sig og ikke skulde forsømmes. Fredriksborg 2 Juni 1568. T. X. 53. Afskr. II. 474.

Til Pros Lauritssøn [Hørby], Embedsmand udi Nedenes Len.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have ladet affærdige denne Brevviser Mester Jon Skibsbygger at skulle paa vore Vegne lade hugge og bestille 2 Lade Skibstømmer paa vore og Kronens Skove der udi Nedenes Len, desligeste hos Odelsbønder og andre udi forne Len at skulle opsøge hvis saadant Tømmer, som vi behov have og paa vore egne og Kronens Skove ikke ere at bekomme; bedendes dig og ville, at naar forne Mester Jon dig med dette vort Brev besøgendes vorder, du da paa de forne vore og Kronens Skove lader ham forvise, som saadant er at bekomme, og siden med forne Odelsbønder og andre paa vore Vegne handler, at han og paa deres Skove maa fange saa meget Tømmer, som han til forne 2 Skibelad behov har, og ikke paa vore og Kronens Skove ere at bekomme, dog at du derom

tilforn dem tilfredsstiller, og med samme Tømmer at hugge og bestille og det siden til de næste Ladesteder at nedføre ere forne Mester Jon behjælpelige; og den Stund, han samme Tømmer lader hugge og nedføre, du da lader forskaffe ham og hans medhavendes Folk fri Underholdning til Mad og Øl, og med Altingest derudinden rammer vort Gavn og Bedste, som vi dig tiltror, saa at, om du derudinden forsømmeligen findes, derfor ikke vil stande os til Rette. Kjøbenhavn 5 Juni 1568. T. X. 56. Afskr. II. 474.

Til Hr. Peder Skram, Ridder, Erik Rosenkrands, Christiern Munk, Vincents Juel, Pros Lauritssøn [Hørby], Erik Brockenhuus og Henrik Brockenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bekommet Skrivelse fra Hertog von Alba, Gubernatore udi Nederlandene, hvorudi han giver tilkjende, at Kongen af Hispaniens Undersaatter udi Holland dem hart beklager over den nye Told, dem der udi vort Rige Norge er paalagt, og derfor ere begjerendes, at samme Told maa blive afskaffet, hvilket vi og naadigst bevilget have; thi bede vi dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev bestiller over alt dit Len og udi saa mange Len, som ligge deromkring, at herefter ikke annammes ydermere Told af de Nederlandske, som komme der udi Lenet, end som af gammel Tid sædvanligt har været, og at hvis ny Told, som paalagt er, bliver uden al Forsømmelse afskaffet. (Udi Erik Rosenkrands's, Christiern Munks og Vincents Juels Brev: vi skikke dig og herhos vort aabne Brev, som du for andre vore Lensmænd deromkring kan lade forkynde, saa de dem derefter kunne vide at rette.) Kjøbenhavn 9 Juni 1568. T. X. 58. Afskr. II. 475.

Til Lensmænd, Fogder og Toldere over alt Norge.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Lensmænd, Fogder og Toldere over alt vort Rige Norge kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi de Hollænder have beklaget dem over den nye Told, som dem paa deres Skibe ere paalagt der udi forne vort Rige Norge, da have vi naadigst bevilget og tilladt forne ny Told skal afskaffes, og herefter ikke annammes ydermere Told af hvis nederlændiske Skibe, som komme did under Landet, end som af gamle Tid sædvanligt været har; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter hver udi sit Len strax uden al Forsømmelse forne nye Told at afskaffe og herefter ikke ydermere til Told at oppebære, end

eftersom af gammel Tid skeet er. Kjøbenhavn 9 Juni 1568. T. X. 60. Afskr. II. 476.

Borgemester og Raadmænd i Oddevald ere skattefri i denne Feide.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at vore Undersaatter, Borgemester, Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Oddevald mue være frie for al Skat og Udnævnd, emeden og al den Stund denne nærværendes Feide varer. Sammeledes maa og forne Undersaatter være frie[1] for at kjøbe og sælge med Fremmede der, som de nu bo, ligesom de gjorde den Tid, de boede i Oddevald, og naar Gud vil, det kommer til en bestandig Fred, da skulle forne vore Undersaatter igjen flytte til det Sted at bygge, som de tilforn boede, og Oddevald By stod. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 9 Juni 1568. R. X. 530. Afskr. II. 859.

Hans Nilssøn i Kjøbenhavn, Kongens Kjøbmand, fik Brev til dem for Norden paa Island at der lade to Skibe med Svovl og Tran. Kjøbenhavn 10 Juni 1568. R. X. 531. Afskr. II. 862.

Til Vincents Juel paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi denne Brevviser Laurits Friis har bevilget at holde en Gerusthest til Tjeneste imod vore og Rigens Fiender, da have vi naadigst bevilget og samtykt, at han til sig at underholde maa bekomme en Gaard der udi Baahuus Len, og den have, nyde, bruge og beholde fri og uden Afgift, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; thi bede vi dig og ville, at naar han dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du der udlægger ham en Bondegaard der udi Lenet, eftersom en af Fogderne der sammesteds har, og det lader indskrive udi Jordbogen, saa din Skriver derfor kan vide at gjøre Besked. Kjøbenh. 11 Juni 1568. T. X. 60. Afskr. II. 477.

Laurits Olssøn [Green] fik Forleningsbrev.

Fr. II. G, a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelig Laurits Olssøn, vor Mand, Tjener og Lagmand udi Viken, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise skal og maa, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Laurits Olssøn al vor og Kronens Rente

[1] Meningen maa være, at det skal staa Undersaatterne frit for, det skal være dem tilladt som før, at handle med Fremmede.

og Rettighed af den Ø Mjørn udi vort Rige Norge og Baahuus Len udi Valle Sogn liggendes, og han selv paaboer; sammeledes disse efterⁿᵉ vore og Kronens Gaarde udi samme Sogn liggendes: først tre Gaarde i Høgvalle, giver hver 3 Pund Smør, 1 Tønde Malt, 1 Tønde Havre 15 Skill. Penge, Leding og Foring, tre Gaarde udi Møggenes, giver hver 4 Pund Smør og Foring, en Gaard kaldes Melby, giver 3 Mk. Penge, en Gaard heder Evje giver 3½ Mk. og Foring, 1 Gaard heder Refsal giver 4 Pund Smør og Foring, 1 Gaard i Sørby, giver 2 Pund Smør og Foring, 1 Gaard kaldes Dypholt, giver 1 Mk. Penge, 1 Pund Smør, Hestegang, Vaabenvide, Leding og Foring, Lille Gratø, giver 8 Skill.; end vore Kroneparter og Skatteparter, som vi have udi noget hans Gods, som herefter følger: først i Fjellebro 2 Mk. Penge, 2 Pund Smør, Hestegang, Vaabenvide, Høslet, Leding og Foring, udi Refland 10 Skill. Penge og Leding, udi Odsnes 8 Skill. Penge, udi Bek 1 Pund Smør, udi Bø 4 Skill. og Leding, udi Arndt ½ Skat, udi Herør 2 Pund Smør og Leding, udi Brendsrud 1 Pund Smør og Leding, udi Dyrhoved 1 Mk. Penge og Leding, udi Nes udi Ødsmaal Sogn 2 Mk. Semie og udi Leerskald i Rør Sogn 2 Mk. Semie, hvilke forⁿᵉ vore og Kronens Gaarde og Gods, Rente og Rettighed, Intet undtaget, forⁿᵉ Laurits Olssøn maa og skal have, nyde, bruge og beholde fri uden al Afgift til saalænge ei anderledes derom tilsigendes vorder, dog saa at han skal gjøre os og Riget deraf tilbørlig Tjeneste og holde Godset med sine Eiendomme og Tilliggelser ved Hævd og Magt. Cum. claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 11 Juni 1568. R. X. 530. Afskr. II. 860.

Til Christiern Munnk, Embedsmand paa Kronegaarden udi Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi os elskelige Fru Ingeborg [Krumme], Olaf Tørrisøns[1] Efterleverske, for os har beret, hvorledes forⁿᵉ hendes Husbonde Olaf Tørrissøn er bleven ihjelslagen i Jemteland af vore og Rigens Fiender de Svenske, og hendes Gods er hende bleven røvet og taget fra, saa hun derover lider Armod, da bede vi dig og ville, at du der udi Lenet forskaffer hende en Gaard, som hun kan holde Avl paa og dertil 12 Spands Leie, som hun kan underholde sig af, og samme Gods lader hende beholde fri uden Afgift, til saa længe vi an-

[1] Jfr. Saml. til d. n. F. Sprog og H. I. 397.

derledes derom tilsigendes vorder. Kjøbenhavn 12 Juni 1568. T. X. 61. Afskr. II. 478.

Til Peder Oxe.

Fr. II. V. s. G. t. Os er idag Eders Skrivelse tilhænde kommet — — — — Desligeste det Brev til Christiern Munk om den Gaard og de 12 Spand Leie at forvise den svenske Frue [Ingeborg Krumme], hvis Frue [ɔ: Husbonde Olaf Tørrissøn] blev udi Jemteland slagen, saa og det Brev til Vincents Juel om en Gaard der udi Lenet at udvise den Laurits Friis, have vi underskrevet og ladet beseglе og dem nu til Eder lader forskikke. Fredriksborg 12 Juni 1568. T. X. 62. Afskr. II. 477.

Til Oslo Borgere.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, Borgemestere, Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Oslo med Gud og vor Naade. Vider, at vi forfare, at Oslo Domkirke er af Fienderne afbrændt og med det første igjen vil have Hjælp, eller den i Grunden nedfalder; da efterdi I samme Kirke besøger for Eders Sognekirke, bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I med os elskelige Kapitel der sammesteds tilhjælper og bekoster samme Kirke og Kirkegaard at lade bygge og fli og færdiggjøre, paa det Guds Tjeneste derover ikke skulde blive forsømt. Fredriksb. 15 Juni 1568. T. X. 64. Afskr. II. 478.

Al Hamers Communs Rente skal være til Oslo Domkirkes og Skoles Opbygning.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi forfare, at Domkirken og Skolen i Oslo er af Fienderne afbrændt, da paa det at samme Kirke og Skole saa meget des bedre og snarere maa blive opbygget og igjen færdig gjort, saa at Guds Tjeneste ikke derover skulde forsømmes, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at Kapitel udi Oslo mue til forᵉ Oslo Domkirkes og Skoles Bygning lade opbære al Hamers Communs Rente, Intet undtaget, og samme Rente til fornævnte Bygnings Behov nyde og beholde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, og skulle Kirkeværge til forᵉ Domkirke gjøre for samme Rente godt og klart Regnskab og det Alt forvende til Kirkens og Skolens Bygning og til intet Andet. Cum inhib. sol. Fredriksborg 15 Juni 1568. R. X. 531. Afskr. II. 862.

Thomas Lassen, Borger udi Oslo, forlenes med Kronens Gaard Ouff [O i Aker] tilligemed den Gaard Seddex, han til-

forn er med forlenet, fri uden Afgift. Fredriksborg 15 Juni 1568. R. X. 531. Afskr. II. 863.

Kapitel i Oslo fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelig hæderlig Kapitel udi Oslo Domkirke have ladet berette for os, hvorledes at deres Forfædre for dem og de altid hertil have havt Bygsel af Kapitels Gods, til nu vor Lensmand paa Agershuus dem har tilsagt, at de dem dermed ikke skulle befatte, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Kapitel i Oslo ubehindret mue nyde og beholde Bygsel af forne Kapitels Gods, som de hertil havt har, til saalænge vi ydermere derom kunne forfare Leiligheden. Cum inhib. sol. Fredriksborg 15 Juni 1568. R. X. 532. Afskr. II. 863.

Kapitel i Oslo er skattefri 12 Aar.

Kapitel i Oslo beklagede for k. Maj. at Kirken, Skolen, deres Residentser vare afbrændte af Fienderne; thi undte k. Maj., at Kapitel der sammesteds maatte være fri for al Skat og Tynge udi 12 samfelde Aar efter dette Brevs Dato, dog med saadant Vilkaar, at de det første muligt var skulde opbygge Domkirken, Skolen og deres Kannikeresidentser. Fredriksborg 15 Juni 1568. R. X. 532. Afskr. II. 864.

Fru Ingeborg Krumme, Olaf Tørressøns Efterleverske, blev forlenet med Kronens Gaard Egge til vor Gaard udi Throndhjem liggendes med sin Tilliggelse, og dertil saa megen aarlig Rente som 12 Spandmaal sig kan beløbe, hvilken forne Rente Christiern Munk, Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, hende skal udlægge, og skal hun selv mue besidde og boe paa forne Gaard Egge og den med forne 12 Spandmaal aarlig Rente have fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 15 Juni 1568. R. X. 532. Afskr. II. 864.

Til Malthe Hanssøn.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du nogen Tid forhvervet vort Brev paa vor og Kronens Part af Tienden af Tune Prestegjeld, og vi forfare, at den hertil fast over 200 Aar skal have været under Oslo Domkirke og dertil hører med Rette, da efterdi det ikke er vor Mening noget at ville tage fra Kirken, ville vi, at samme Tiende herefter skal blive hos Domkirken, bedendes dig og ville, at du aldeles Intet befatter dig med samme

Tiende, men den ubehindret lader følge Domkirken. Fredriksborg 16 Juni 1568. T. X. 65. Afskr. II. 479.

Kapitel i Oslo fik Brev om deres Privilegier.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelig hæderlig Kapitel i Oslo Domkirke have ladet berette for os, at der Fienderne de Svenske sidste Gang vare indfaldne udi vort Rige Norge og afbrændte vor Kjøbstad Oslo, da blev og bortrøvet og en Part forbrændt af Kapitels Breve, som dem af vor kjære Herre Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, og andre fremfarne Konninger naadeligen undte og givne vare; da have vi af vor synderlig Gunst og Naade taget og annammet og nu med dette vort aabne Brev tage og annamme for[ne] Kapitel i Oslo og Oslo Domkirke med deres Gods og Eiendomme udinden vor kongelige Hegn, Værn, Fred og Beskjermelse, besynderligen at ville haandhæve, forsvare og fordagtinge til alle Rette, og have vi af samme Gunst og Naade fuldbyrdet, samtykt og stadfæstet og nu med dette vort aabne Brev fuldbyrde, samtykke og stadfæste alle de Privilegier og Friheder, som dem af fremfarne Konger i Danmark og Norge naadeligen undt og givet ere, ved deres Fuldmagt at blive udi alle deres Ord, Punkter og Artikler, som de i alle Maader udviser og indeholder; dog dersom der findes iblandt nogle Artikle, som os og Riget kan være til Besværing, da skal det være os frit fore udi Fremtiden med vore elskelige Rigens Raads Raad efter Leiligheden dem at forandre og forvandle. Cum inhib. sol. Fredriksborg 16 Juni 1568. R. X. 533. Afskr. II. 865.

De paa Hisingen ere skattefri et Aar.

Beklagede de paa Hisingen, at dem var stor Skade gjort af de Svenske og begjerede underdanigen Forskaansel en Tid lang; thi undte k. Maj. at de maatte være fri udi et Aar næst efter dette Brevs Dato for Landgilde, Skat og anden Tynge at udgive. Fredriksborg 16 Juni 1568. R. X. 533. Afskr. II. 866.

Til Bønderne udi Skien Syssel og Thelemarken.

Fr. II. Hilse Eder Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt Skiens Syssel og Thelemarken udi vort Rige Norge, med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Hr. Peder Skram, Ridder, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Laugholm, har ladet give tilkjende, hvorledes at mange vore og Kronens Sagkverne der udi Lenet, som han udi Befaling har, baade forganget Aar saa og udi dette nærværendes

Aar at have standet ledige, for at Fógderne der ikke til have kunnet fange Sagtømmer fal, uanseet at de have tilbudt at ville give derfor, hvad I af Andre bekomme kunde; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles, at saa mange af Eder, som have Sagtømmer at sælge, at I det først tilbyder for^ne Hr. Peder Skrams Fogder, og dem det under til vore og Kronens Sagmøller for det, lige og ret er; de skulle Eder derfor fornøie og gjøre Skjel og Fyldest, eftersom I af Andre kunne fange. Lund 21 Juni 1568. T. X. 67. Afskr. II. 480.

Til Pros Lauritsøn [Hørby].

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have afskikket denne Brevviser [Laurits] Severitssøn at skulle løbe herfra og til Bergen med en vor Brandjagt udi nogne vore Hverv og Ærinde; thi bede vi dig og ville, at dersom for^ne Laurits Severitssøn af Storm eller Uveir indtrænges nogensteds der udi Lenet, eller Vinden er ham imod, at du da skikker ham derfra og til Bergen, saa han iligen Dag og Nat uspart frem kommendes vorder. Kjøbenhavn [Lund] 21 Juni 1568. T. X. 68. Afskr. II. 481.

Til Hr. Peder Skram om Skien Syssel.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Hr. Peder Skram, Ridder, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Laugholm, har ladet berette for os, hvorledes at nogen dem understaae at befatte dem med vort og Kronens Len Skien Syssel og andet Gods, som til vor Gaard Bratsberg ligger, og vi ham med forlenet have, med Kongskjøbsager at aftinge og i andre Maader; da efterdi vi have undt og forlenet for^ne Hr. Peder Skram for^te vort og Norges Krones Len, eftersom hans Forleningsbrev, vi ham derpaa gjort have, formelder, ville vi, at han alene al den Stund, han det i Forlening har, derover raade skal, efter vort Forleningsbrevs Lydelse, og hvis vi ville udi for^ne Len have udrettet og bestilt, ville vi med vort Brev og Skrivelse for^ne Hr. Peder Skram derom lade tilsige, derefter han sig i alle Maade skal have at rette; dog dersom Noget paakommer, at Folk hastig skulde udbydes mod vore og Rigens Fiender, og det ikke kan lide saa lang Fortog, at vi derom for^te Hr. Peder kunne tilskrive, da skulle de, derom Befaling have, tilsige for^ne Hr. Peder Skrams Fogder, og de i hans Fraværelse skulle være pligtig det uforsømmeligen at bestille, som de det ville forantvorde. Cum inhib. sol. Lundegaard 21 Juni 1568. R. X. 533. Afskr. II. 866.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. V. s. G. t. Vi bede Eder og begjere, at I strax anseendes dette vort Brev ville lade færdig gjøre den Galei, I har der liggendes for Slottet, og den iligen forskikke til vort Slot Kjøbenhavn; thi vi have den at bruge udi nogen Bestillinge, som os Magt paaligger, og ville bestille, at samme Galei det allerførste muligt mue fremkomme. Lundegaard 22 Juni 1568. T. X. 72. Afskr. II. 481.

Til Christiern Munk, Embedsmand paa Kronegaarden udi Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi forfare, at der vel skal staae til udi Sommertiden at gjøre et Tog ind udi Sverige og Fienderne gjøre Afbræk, da bede vi dig og ville, at du vilde gjøre din yderste Flid at forsamle den største Magt, du kan opbringe, og dermed imod St. Bartholomæi Dags Tid begive dig ind udi Sverige, og derefter, som vor Fortroende er til dig, udretter hvad muligt er, og gjør Fienderne den meste Skade, dig staaer at gjøre, og at du dig herudinden beviser, som du vilt have Tak; vi ville det igjen naadigst betænke; thi tag her ingen Forsømmelse fore. Lund 22 Juni 1568. T. X. 72. Afskr. II. 482.

Hr. Peder Skram er fri for Rustning.

Efterdi Hr. Peder Skram holder sine Svende og Folk i Befæstningen paa Laugholm, har k. Maj. forskaanet ham, at han ingen Rustning skal holde af det Len, han i Norge med forlenet er, til saa længe han derom fanger anden Skrivelse. Lundegaard 22 Juni 1568. R. X. 533. Afskr. II. 867.

Christopher Valkendorf fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi have affærdiget os elskelige Christopher Valkendorf til Glorup, vor Mand og Tjener, at skulle begive sig ind udi vort Rige Norge til vor Kjøbstad Bergen, saa han der sammesteds kan være tilstede St. Olafs Dag førstkommende, og da med os elskelige Johan Venstermand, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, saa og Lagmænd og Lagrettesmænd at forhøre hvis Sager, som paa samme Tid komme udi Rette, og dømme derpaa og hjælpe hver Mand Lov og Ret; thi bede vi alle vore Undersaatter, Riddersmændsmænd, Fruer, Jomfruer, Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue, som nogen Sager eller Klagemaal have paa samme Tid at udrette, at I da søger Eders Ret hos forne Christopher Valkendorf, Rigens Kansler, Lagmænd og Lagrettesmænd; de skulle forhjælpe Eder, hvad

Lov, Skjel og Ret er, saa Eder imod Norges Lov udi ingen Maade skal skee for kort. Fredriksborg 4 Juli 1568. T. X. 94. Afskr. II. 482.

Til Lagmændene udi Norge.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have befalet os elskelige Christopher Valkendorf, vor Mand og Tjener, at skulle begive sig til vor Kjøbstad Bergen nu til St. Olafs Dag førstkommendes, og der med Norges Riges Kansler, Lagmænd og Lagrettesmænd forhøre hvis Sager paa samme Tid komme udi Rette; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter paa samme Tid udi forne vor Kjøbstad Bergen at være tilstede og der med forne Christopher Valkendorf og Norges Riges Kansler at dømme paa hvis Sager der kommer udi Rette og hjælpe vore Undersaatter, saameget som Norges Lov og Ret er. Fredriksborg 4 Juli 1568. T. X. 95. Afskr. II. 483.

Til Christopher Valkendorf.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom vi dig have befalet at skulle være tilstede udi vor Kjøbstad Bergen nu til St. Olai regis Dag førstkommendes, og der med Rigens Kansler og Lagrettesmænd forhøre hvis Sager paa samme Tid komme udi Rette, da efterdi os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, paa samme Tid vort Slot Bergenhuus skal fra sig overantvorde, bede vi dig og ville, at du retter dig efter at være derhos tilstede, og have Indseende med hvad Inventarium, Register, Jordebøger og anden Deel der paa Slottet bør at lades, han fra sig leverendes vorder, saa at os derudinden skeer Ret og Fyldest. Fredriksborg 5 Juli 1568. T. X. 98. Afskr. II. 484.

Til Erik Brockenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vider, at eftersom du tilforn har fanget vor Skrivelse at skulle hid ned forskikke klare Register paa den Halsløsen, som Bønderne udi Agershuus Len og deromkring skulle udgive, for at de vare gangne vore Fiender de Svenske tilhaande og dem havde svoret og huldet; og dog ikke endnu ere fremkomne, da bede vi dig end og ville, at du retter dig efter at overantvorde os elskelige Christopher Valkendorf, vor Mand og Tjener, klare Register paa forne Halsløsen, hvad det sig beløber, og hver ved sit Navn, som har optinget. Fredriksborg 9 Juli 1568. T. X. 104. Afskr. II. 484.

Kjøbstæderne udi Nordlandene [ɔ: Nordenfjelds] fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi ere komne udi Forfaring, at

udi Nordlandene udi vort Rige Norge skal holdes stor Uskikkelighed med Vægt paa hvis Fisk som udveies og indtages, saa at paa 3 Voger undertiden opveies den fjerde, hvorover vore Undersaatter dem hardt besvære og beklage; da paa det Altingest maa holdes ordentlig, og der udi vort Rige Norge maa bruges ret og retfærdige Maade og Vægt, og vore Undersaatter af Fogder og Andre ikke udi de Maade skulle besværes, have vi befalet os elskelige Christopher Valkendorf til Glorup, vor Mand og Tjener, at skulle med os elskelige Johan Venstermand, Norges Riges Kansler, Lagmænd og Lagrettesmænd, gjøre en skjellig og billig Skik og Ordning derpaa, hvorledes det herefter med Vægt holdes skal efter Norges Lov og gamle Skik og Sædvane, saa vore Undersaatter udi ingen Maade skulle skee for kort. Bedendes og bydendes vore Fogder, Embedsmænd og alle Andre, at I retter Eder herefter at bruge slig Maade og Vægt, som forne Christopher Valkendorf med Rigens Kansler og Lagmændene forordinerendes vorder; findes Nogen, som derimod bruger uretfærdige Vægt, da skulle de derover straffes som vedbør. Sammeledes efterdi vi og formærke, at der skal være Trætte om hvis Bytte, som vort Krigsfolk, som var forordineret paa det Tog til Throndhjem den Tid, vort Slot Steenvigsholm igjen fra Fienderne blev forøvret, havde bekommet, da have vi udi lige Maade befalet forne Christopher Valkendorf med Rigens Kansler og Lagmændene al Leiligheden derom at skulle forfare og at bestille, at samme Bytte med klart Register føres til Regnskab, og siden det at dele og skifte Krigsfolket imellem, saa hver derudi bekommer hvis Lod og Anpart dem bør med Rette; dog ville vi os forbeholdet have alt hvis Rømningsgods og andet, som os efter Norges Lov kan være tilfalden. Fredriksborg 9 Juli 1568. T. X. 104. Afskr. II. 485.

Hans Skriver paa Ask blev forlenet med Kronens Part af Tienden af Hamer Sogn, dog saa at han hvert Aar til gode Rede skal give deraf til Kronen en skjellig Afgift. Cum inhib. sol. Fredriksborg 9 Juli 1568. R. X. 534. Afskr. II. 868.

Hans Hanssøns Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade saa og for Troskab og villig Tjeneste, som denne Brevviser Hans Hanssøn os gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise skal og maa, have undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Hans Hanssøn maa have,

nyde, bruge og beholde den vor og Kronens Gaard, han nu iboer og hører til Munkeliv Kloster, udi Herlø Skibrede liggendes, kaldes Ask, med sit Setter og al sin rette Tilliggelse, ihvad det helst er eller nævnes kan, Intet undtaget, som der tilhører med Rette, udi hans Livstid og saalænge han lever, dog saa han skal være os og Riget huld og tro, og sig uryggelig lade bruge udi vor og Rigens Tjeneste, naar Noget paakommer og behov gjøres, og være vor Lensmand hørig, lydig og følgagtig udi hvis Maade han ham paa vore Vegne tilsigendes vorder; skal han og bygge og forbedre Gaarden og den med sin Eiendomme og Tilliggelse holde ved god Hævd og Magt, og aarligen betimen og til gode Rede deraf udgive til os og Kronen saadan Leding og Landskyld, som samme Gaard er sat for, og der med Rette bør at afgange, og skal han ikke forhugge eller forhugge lade nogen de Skove, der til ligger, til Upligt i nogen Maade. Cum inhib. sol. Fredriksborg 9 Juli 1568. R. X. 534. Afskr. II. 868.

Til Christopher Valkendorf.

Fr. II. Vid, at vi have tiltroet og befalet os elskelige Mads Skeel, vor Mand og Tjener, vort Slot Bergenhuus med de Len, der tilligge, og ham nu affærdiget det at skulle annamme; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter at være derhos tilstede, naar han forne vort Slot annammendes vorder, og da har flittig Indseende med, at han bekommer hvis Inventarium, Jordbøger, Breve, Register og alt Andet, der bør at lades, og at du siden overslaar og gjør en endelig klar Besked, hvor meget Folk paa det allerringeste behov gjøres at holde Slottet med, saa og hvad Fogder i Lenet skal være, og hvad hver skal have til Løn; sammeledes hvad forne Mads Skeel aarligen skal have til sin egen og forne Slotsfolks Underholdning, saa at alt det andet maa komme os til Bedste, og at du derudinden vider og rammer vort Gavn og Fordeel, gjørendes derpaa klart Register, og deraf et antvorde vor Hovmester tilhænde og et forne Mads Skeel, at han sig derefter altingest kan have at rette. Auensø 19 Juli 1568. T. X. 118. Afskr. II. 486.

Til Erik Rosenkrands.

Fr. II. Vider, at vi have tiltroet og befalet os elskelige Mads Skeel, vor Mand og Tjener, vort Slot Bergenhuus med de Len, dertil ligger, og han det nu strax skulle annamme; thi bede vi Eder og ville, at I antvorder ham paa vore Vegne

Slotsloven og lader ham følge Slottet og Lenene med klar Register, Inventarium og alt Andet, hvis der bør at lades. Auensø 19 Juli 1568. T. X. 120. Afskr. II. 487.

Til dem udi Bergenhuus Len, at de herefter skulle svare Mads Skeel.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tjenere, som ligge og tjene til vort Slot Bergenhuus, og os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, nu hertil i Værge har, sammeledes Provster, Prester og alle Andre, som forne Erik Rosenkrands hertil i Forsvar havt har, evindeligen med Gud og vor Naade. Vi bede Eder Alle og hver særdeles byde, at I retter Eder efter strax herefter at svare os elskelige Mads Skeel, vor Mand og Tjener, givendes og gjørendes ham paa vore Vegne og ingen anden Eders aarlige Landgilde, Gjesteri, Sagøre og al anden Rente og Rettighed, som I os og Kronen pleie og pligtig ere at give og gjøre, og I af Arilds Tid givet og gjort have, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; han skal derfor aarligen gjøre os gode Rede og Regnskab, og det Alt at komme os tilbedste; skal han og holde Eder Alle og hver særdeles ved Norges Lov og Ingen af Eder uforrette imod Loven i nogen Maade. Thi lader det ingenlunde. Auensø 19 Juli 1568. R. X. 534. Afskr. II. 869.

Til Anders Madssøn, Foged paa Færø, at han, naar han kommer til Amsterdam med Kongens Fisk, sammen med Johan Falkener skal sælge Fisken det dyreste muligt er, og imod Kvittants levere Johan Falkener paa Regnskab de Penge, han maatte modtage. Kjøbenh. 4 August 1568. T. X. 135. Afskr. II. 488.

Til Kapitel udi Oslo.

Fr. II. Vid, at eftersom I have havt Eders Fuldmægtige hos os, og vi naadigst have undt og givet Eder nogen Aars Frihed, som vort Brev, I forhvervet haver, derom formelder, da bede vi Eder og ville, at I med al Flid førdrer, at Domkirken saa og Eders Kannikeresidents og Skolen maatte blive opbyggede, paa det at Religionen og Guds Tjeneste maa blive forfremmet og ved Magt holdt. Fredriksborg 6 August 1568. T. X. 137. Afskr. II. 488.

Til Christiern Munk paa Throndhjem.

Fr. II. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at, naar nogen Prest døer og afgaaer udi Throndhjems Stift, og andre udi deres Sted blive kaldet og ordineret efter Ordinantsen,

da skulle samme Prester først begive dem til vort Slot Bergenhuus og der hente Collats af vor Lensmand der sammesteds, saa at en Part er ½ Aar og en Part længere paa Reisen, hvorover Kirkerne bliver forsømmet, og Sognefolket ikke skeer den tilbørlige Gudstjeneste, som det sig burde, en stor Part af vore Undersaatter til stor Forargelse; thi bede vi dig og ville, at naar nogle Sogner derudi Stiftet vaccerer, og Presterne dertil lovligen bliver kaldet efter Ordinantsen og [af] Superintendenten der sammesteds examineret og overhørt og for duelige og bekvemme kjendt til Presteembede, at du da giver dem Collats paa samme Sogne, paa det de ikke skulle have behov videre derom at forreise, og Sognefolket ikke med Gudstjeneste skulle blive forsømt og opholdt. Kjøbenhavn 6 August 1568. T. X. 138. Afskr. II. 488.

Johan Foxal, Borger og Kjøbmand i London, fik Brev paa at maatte med et Skib løbe til Norge og det lade med Tømmer. Fredriksborg 6 August 1568. T. X. 139. Afskr. II. 489.

Til Henrik Brockenhuus.

Fr. II. Vi bede dig og ville, at du retter dig efter at behverve de Knegte, som du har fanget Besked paa, og dem have ved Haanden tilstede, naar behov gjøres, og naar os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, dig paa vore Vegne tilsiger, at du da med samme Knegte lader dig bruge udi vor og Rigens Tjeneste og imod vor og Rigens Fiender, og i alle Maade efter forne Christiern Munks Befaling dig forholder, som en ærlig Adelsmand vel anstaar. Fredriksborg 6 August 1568. T. X. 139. Afskr. II. 490.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. Vid, at vi have forfaret, at Nogen have forhvervet vore Forleningsbreve paa nogen vor og Kronens Gaarde udi Agershuus Len, hvilke der ligge Slottet saa nær og beleilig, at du dem derfra ikke kan ombære; thi bede vi dig og ville, at du derom forfarer Leiligheden, og hvilke som have nogen Breve paa nogen Gaarde ad gratiam, og samme Gaarde ligge Slottet saa nærværendes, at de derfra ikke kunne mistes, at du da dem dertil igjen annammer. Og dersom Nogen har Livsbrev paa de Gaarde, som fra Slottet ikke kunne være, at du da vederlægger dem andensteds i Lenet af vort og Kronens Gods, og forne

Gaarde, som Slottet saa beleiligen ligger, igjen annammer under Slottet. Fredriksborg 6 August 1568. T. X. 140. Afskr. II. 490.

Til Erik Rosenkrands og Erik Rud eller deres Fogder i Lister Len i deres Fraværelse.

Fr. II. Vider, at vi have befalet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at skulle gjøre et Tog mod vore og Rigens Fiender; thi bede vi Eder og ville, at naar forne Christiern Munk Eder tilsiger, at I da tiltænke at udgjøre af vort og Kronens Len Lister Len saa mange gode og duelige Skytter, som der flest er at bekomme, med gode Værge vel stafferet og med 6 Ugers Kost, naar de drage fra Agershuus, og at I lade Eders Fogder følge samme Skytter paa Toget og dem lader bruge mod vore og Rigens Fiender, saa ofte Christiern Munk dem tilsiger, og ingen Forsømmelse derfor tager. Fredriksborg 7 August 1568. T. X. 143. Afskr. II. 491.

Til Peder Oxe, Johan Friis og Bjørn Anderssøn.

Fr. II. Vider, at os elskelige hæderlige Mand M. Hans Gaas, Superintendent udi Throndhjems Stift har beret for os, hvorledes at han i disse Dage har været for Rette[1] med Jens Pederssøn [Skriver], Lagmand paa Stigtet [Stegen] i Nordlandene, eftersom de af vor Raad, der nu sidst var udi vort Rige Norge, var stevnet og kaldt, og I have dømt dem imellem, hvilken forne M. Hans Gaas begjerer at maa fange beskrevet; thi bede vi Eder og begjere, at I ville give forne M. Hans Gaas beskrevet, hvad I udi denne Sag dømt og for Rette afsagt have. Fredriksborg 7 August 1568. T. X. 143. Afskr. II. 492.

Herluf Skave til Eskilstrup fik Kvittants for al Indtægt og Udgift, han har oppebaaret og igjen udgivet paa vort Slot Steenvigsholm og vor Gaard i Throndhjem og af alle de Len, der til ligger, fra det første, han fik samme vort Slot, Gaard og Len i Forlening, og saa fremdeles til den Dag, han dem igjen kvit blev, og hvis han deraf nu skyldig blev efter hans Registers Lydelse, haver han afbetalt og antvordet Christiern Munk til Gjessinggaard. Cum claus. consv. Fredriksborg 7 August 1568. R. X. 535. Afskr. II. 870.

Om Throndhjem Domkirkes Bygning.

Kongelig Stadfæstelse paa Christian III's Brev, dateret Kjø-

[1] Jfr. Danske Magazin VI. 331.

benhavn St. Margaretæ Aften [19 Juli] 1552 [ovenf. S. 152]. Kjøbenhavn 11 August 1568. R. X. 535. Afskr. II. 871.

Om Degnebol i Throndhjems Stift.

Fr. II. G. a. v., at os elskelig hæderlig Mand Mester Hans Gaas Superintendent har nu havt for os et vor kjære Herre Faders, salig og høilovlig Ihukommelse, Brev[1] indeholdendes, at der skulle udlægges af hvert Prestegjeld over alt Throndhjems Stift et føie Bolig fra hver Kirke, som intet mindre kan rente end en Spand, hvilket Bol, som skal altid være og blive til et Degnebol, og dersom nogen af Sognefolket ville komme deres Sognedegn noget til Hjælp for hans Tjeneste og Umage, da skal det stande til dem selv, eftersom samme Brev ydermere indeholder, hvilket Brev vi af vor synderlig Gunst og Naade have fuldbyrdet, samtykt og stadfæstet og nu med dette vort aabne Brev fuldbyrde, samtykke og stadfæste ved sin fulde Magt at blive udi alle sine Ord, Punkter og Artikle, som det i alle Maade udviser og indeholder. Sammeledes have vi af samme Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at paa vor Gaard udi Throndhjem altid herefter skal underholdes 12 Personer af Skolen,[2] de der fattige og vedtørftige ere, og er Haab til at ville med Flid studere og lægge Vind paa dem, saa de udi Fremtiden kunne værge Religionen, og skal samme 12 Personer ingen Arbeide eller Tjeneste paalægges af vor Lensmand der sammesteds eller Andre der paa Gaarden, men at de aleneste med Flid tilholdes at studere og vare deres Bog, Religionen til Forfremmelse; thi bede vi og byde vor Lensmand paa for^{ne} vor Gaard Throndhjem, den der nu er og herefter kommendes vorder, at I aarligen der paa Gaarden forskaffer for^{ne} 12 Personer af Throndhjems Skole nødtørftig Underholdning til Mad og Øl, eftersom forskrevet staar. Kjøbenhavn 11 August 1568. R. X. 536. Afskr. II. 873.

Hr. Nils Jørgenssøn fik Brev paa et Kannikedom udi Throndhjems Domkirke, som er ledigt efter Hr. Sivord Eskildssøn. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 11 August 1568. R. X. 537. Afskr. II. 875.

Til Pros Lauritssøn [Hørby] og Erik Brockenhuus.

Fr. II. Vid, at vi nu have afferdiget til dig disse Brevvisere, vore frantzosiske Skibbyggere, som skulle til vort Behov

[1] Af 19 Juli 1552, ovenfor S. 151.

[2] Norske Stiftelser III. 724.

bygge en Galei der udi Lenet; thi bede vi dig og ville, at naar de dig med dette vort Brev besøgendes vorder, du da forskaffer dem Tømmer til des Behov, desligeste Tømmermænd og Sagskjærere, som kunne tilhjælpe samme Galei at forfærdige, og nødtørftig Underholdning til Øl og Mad, og det indskriver i vort Regnskab. Fredriksborg 16 August 1568. T. X. 153. Afskr. II. 492.

Om Stege Kirke.[1]

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi forfare, at Stege Kirke udi vort Land Norge skal være meget bygfalden og uden stor Bekostning ikke snart kan hjælpes, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at samme Stege Kirke maa nyde og beholde al sin Rente og Indkomme udi to samfelde Aar skattefri, og paa det den des snarere kan blive bygget og færdiggjort, have vi bevilget, at vor og Kronens Part af Tienden af samme Gjeld udi et Aar maa oppebæres til forne Kirkes Bygning, og skal al forne Rente forvendes Kirken tilbedste og til intet Andet, og Kirkeværgerne derfor at gjøre Rede og Regnskab, som de ville ansvare for Gud og være bekjendt for os. Cum inhib. sol. Fredriksborg 19 August 1568. R. X. 537. Afskr. II. 877.

Til Mads Skeel.

Fr. II. Vid, at vi forfare, at denne Brevviser Jens Pederssøn [Skriver] har nogen lang Tid været Lagmand paa Stegen, og nu, sidste Gang vore forordnede Raad var affærdiget ind udi vort Rige Norge, skikkede de Bud efter ham, at han skulde komme til dem, hvilket ikke skede, og efterdi de ikke andet vidste, end det var gjort med Forsæt, saa at han modvillig forsad deres Bud, have de sat ham af samme Befaling, og den Lagmand, som udi Stavanger var, igjen i hans Sted forordnet, hvorfor han nu har været her hos os og sig undskyldt, at hans Forseelse ikke findes; thi bede vi dig og ville, at du igjen paa vore Vegne indsætter forne Jens Pederssøn udi Lagstolen paa Stegen og ham samme Befaling overantvorder, eftersom han den tilforn havt har, og forskaffer, at Christopher Nilssøn [Grøn], som tilforn var Lagmand udi Stavanger, nyder forne Stavanger Lagmandsdom som tilforn. Fredriksborg 19 August 1568. T. X. 158. Afskr. II. 493.

[1] Vistnok Stegen i Nordland og ikke Stedje i Sogn.

Til Christiern Munk.

Fr. II. Vid, at eftersom dig paa vore Vegne er befalet at skulle oppebære den Halsløsning af Bønderne udi Agershuus Len, som sig imod os havde forseet og vare gangne de Svenske tilhaande og dem havde huldet og svoret, da forfare vi, at du endnu skal have hvis Pendinge du for samme Halsløsning har oppebaaret; thi bede vi dig og ville, at du samme Penge strax anseendes dette vort Brev forskikker til vort Slot Kjøbenhavn, saa det med det allerførste fremkommendes vorder, anseendes at os der mere end stor Magt paaligger. Sammeledes skikke vi til dig tre fransoske Tømmermænd, som der udi Lenet skulle bygge en Galei og den med det første forfærdige; thi bede vi dig og ville, at du lader hugge og forskaffe dem Tømmer til samme Galei og Tømmermænd, som kunne tilhjælpe samme Arbeide at foretage og fordrive, desligeste paa vore Vegne forskaffe dem nødtørftig Underholdning til Øl og Mad, saalænge de der fortøve, og hvis andet de skulle paaholde, og det indskriver i dit Regnskab. [Fredriksborg] 21 August 1568. T. X. 160. Afskr. II. 493.

Til Vincents Juel.

Fr. II. Vid, at vi forfare af din Skrivelse, som du os elskelige Peder Oxe, vor troe Mand, Raad og Hovmester tilskrevet, at Hertug Johan af Finland har ladet sit Brev udgaa til Adelen og andre vore Undersaatter udi Norge og giver tilkjende, at han os med hans Skrivelse har besøgt; derhos begjerer, at vore Undersaatter ingen Overvold eller Skade skulle tilføie Sveriges Undersaatter, førend han fik igjen Svar fra os, som hans Skrivelse, du hid forskikker, ydermere formelder, og du derfor er begjerendes, at [vide, hvorledes] du dig med samme Stilstand der paa Grændsen skal forholde; da bede vi dig og ville, at du med Altingest har god Opseende og ingen Indfald eller Angreb gjør udi Sverige, førend du videre Besked fra os bekommendes vorder, dog at du ingen Tilsagn gjør eller og tilskriver de Svenske. Kjøbenhavn 1 Septbr. 1568. T. X. 165. Afskr. II. 494.

Til Christiern Munk.

Fr. II. Vid, at vi forfare, at nu sidst vi havde forskikket vort forordnede Raad ind udi vort Rige Norge, da have de efter den Underviisning, da er for dem kommen, lagt 2 Annexer fra 2 Kirker, som er Tune og Skjeberg Kirker, og deraf gjort

et synderligt Sogn; og efterdi vi nu formærke, at forne vore Forordnede ikke ret have været underviist om samme Leilighed, og det ikke bekvemmeligen kan skikke sig, at forne Annexer kunne blive fra samme Kirke, bede vi dig og ville, at du det saa bestiller, at samme Annexer bliver herefter hos forne Sogne efter den Besked, som tilforn været har. Kjøbenhavn 9 Septbr. 1568. T. X. 176. Afskr. II. 495. (jfr. 27 Aug. 1569 nedenfor.)

Christopher [Nilssøn] Grøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi have tilskikket og befalet denne Brevviser Christopher Grøn at være Lagmand i Stavanger, og har han nu været her og gjort hans Lagmandsed; thi have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Christopher Grøn maa have, nyde, bruge og beholde et Præbende udi Stavanger Domkirke kaldes Hetlands Præbende, sammeledes tvende vore og Kronens Gaarde, den ene kaldes Dyredal udi Ryfylke Len liggendes, den anden Nedreland paa Jæderen, med Bønder og Tjenere og alt forne Præbendes og Gaardes Rente og rette Tilliggelse, Intet undtaget, fri uden Afgift, emeden og al den Stund han er Lagmand, dog saa at han skal holde Godset ved Hævd. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 10 Septbr. 1568. R. X. 538. Afskr. II. 877.

Anders Nilssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlige Gunst og Naade have undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at denne Brevviser os elskelige Anders Nilssøn paa Krogen maa have, nyde, bruge og beholde Dals Prestegjeld [Lyster] udi vort Rige Norge efter den Besked og for saadan aarlig Afgift, som det Brev formelder, vore forordnede Raad, os elskelige Hr. Jørgen Lykke og Bjørn Anderssøn paa vore Vegne ham der paa givet har, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Sammeledes efterdi vi forfare, at han troligen har ladet sig bruge udi vor og Rigens Tjeneste og imod vore og Rigens Fiender, da have vi aarligen [naadigen?] omdraget og tilgivet forne Anders Nilssøn de to Aars Afgift, som han med tilbage staaer af forne Prestegjeld. Cum inhib. solita. Kjøbenhavn 10 Septbr. 1568. R. X. 538. Afskr. II. 878.

Peder Knutssøns Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi nu have tilskikket og forordineret os elskelige Peder Knutssøn, vor Mand og Tjener, at være vor

Foged udi disse efterne. vore og Kronens Len udi vort Rige Norge, som er Raade, Id, Aabygge og Frølands Skibreder, Edsberg og Rakkestad Sogne og Onsø Len, og skal han have denne aarlige Genant til at underholde sig, sine Svende og Folk med, som er Flesk 40 Sider, Nødekjød 15 Kroppe, 80 Faarekroppe, 3 Tønder Smør, 1 Læst Sild, ½ Læst Torsk, 20 Voger Bergefisk, 40 Tønder Meel, 60 Tønder Malt, 1 Skippund Humle, 3 Tønder Gryn, 2 Tønder Ærter, 1 Tønde Lønborgsalt, 8 Tønder Baysalt, sammeledes Klæde og Penge paa sig selv sjette, og skal en Skriver deriblandt være beregnet, som skal have om Aaret 40 Mark danske; skal han og selv paa hans eget Liv have om Aaret 100 Mark danske, sammeledes Gjesteri af 300 Heste og hver tiende Penge af Gaardfestning og Sagefald, og aldeles ingen anden mue [Mude?] tage af Bønderne. Og for alt hvis Andet der falder udi forne Len, baade visse og uvisse Rente, Kjøb og i alle andre Maader, skal han gjøre os gode Rede og Regnskab, og det Altsammen at komme os til Fordeel og Bedste; skal han og holde Bønderne paa Godset boendes ved Norges Lov, Skjel og Ret, og dem med ingen usædvanlige Paalæg besvære. Skal han og frede Jagten og ei hugge etc. Cum inhib. sol. Roskilde 16 Octbr. 1568. R. X. 538. Afskr. II. 879.

Fik Peder Knutssøn og Brev til Bønderne paa samme Steder boendes, at de herefter skulle svare ham paa Kronens Vegne deres Landgilde, Gjesteri, Sagerøre, Egt, Arbeide og al anden Rettighed, som Kronen bør, til saa længe de anderledes blive tilsagt. Roskilde 15[16] Octbr. 1568. R. 539. Afskr. II. 880.

Peder Knutssøns Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlige Gunst og Naade saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Peder Knutssøn, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Peder Knutssøn disse efterne vore og Kronens Gaarde udi vort Rige Norge i Norder-Viken udi Kville Sogn liggendes, som er først i Brekke en Gaard, Thore iboer, giver 4 Tønder Malt, 6 Setting Korn, 1 Pund 4 Mk. Smør, 2 Heste eller 8 ß Foring, udi Søndervidinge en Gaard, Anders iboer, giver 4 Tønder Malt, 1 Tønde 3 Setting Korn, 3 Pund Smør, 2 Heste eller 8 ß Foring, udi Jørre en Gaard, Asmund iboer, giver 3 Tønder Malt, 2 Heste eller 8 ß Foring, udi Kville 2

Gaarde, den første Laurits paaboer, giver 4 Tønder Malt, 7 Setting Korn, 1 Pund 3 Mk. Smør, 2 Heste Foring, den anden Morits paaboer, giver 4 Tønder Malt, 6 Setting Korn, 1 Pund 4 Mk. Smør, 2 Heste Foring, udi Tristestad 2 Gaarde, den første Erik paaboer, giver 4 Tønder Malt, 4½ Setting Korn, 3 Setting Meel, 1 Pund 6 Mk. Smør, 2 Heste Foring, paa den anden boer Anders Jude, giver 4 Tønder Malt, 6 Setting Korn, 1 Pund 4 Mk. Smør, 2 Heste eller 8 ß Foring, en Ødegaard, kaldes Hede, skylder ½ Tønde Malt, med al forne Gaardes og Godses Rente, Herlighed og rette Tilliggelse at have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder. Cum inhib. sol. Roskilde 16 Octbr. 1568. R. X. 539. Afskr. II. 881.

Herluf Skave, Landsdommer udi Sjæland, blev forlenet med et Laxefiskende udi Norge kaldes Brattingsverp, som Hr. Jacob paa Stadsbygden tilforn i Værge havde, dog saa at han aarligen skal give til Kronen en god Tønde saltet Lax, vel forvaret med Salt og Træ. Roskilde 2 Novbr. 1568. R. X. 540. Afskr. II. 882.

Peder Smid fik Livsbrev paa en Gaard, han iboer, kaldes Udtorgen, mod at give sædvanlig Afgift og at være Lensmanden paa Baahuus hørig. Cum. claus. consv. Roskilde 2 Novbr. 1568. R. X. 540. Afskr. II. 882.

Til Christiern Munk udi Throndhjem.

Fr. II. Vid, at denne Brevviser Nils Bodelssøn har beret for os, hvorledes han har været Lagmand udi Jemteland, og er der af Fienderne bleven fanget og alt hans Gods og Pendinge fra ham taget, saa han nu aldeles Intet har at holde sig af, hvorfor han os om Hjælp naadigst har besøgt; thi bede vi dig og ville, at du udlægger ham af vort og Kronens Gods, som du udi Forsvar har, noget til hans Underholdning, og det indfører udi dit Regnskab. Roskilde 9 Novbr. 1568. T. X. 210. Afskr. II. 496.

Til Jørgen Pederssøn, Tolder udi Marstrand.

Fr. II. Vi bede dig og ville, at naar os elskelige Jørgen [Jens] Kaas, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Elfsborg, eller hans Fuldmægtige med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da paa vore Vegne fornøier ham, til at forstrække hans Knegte paa Elfsborg liggendes, 4736 Daler udi Mynt og derpaa annammer hans Kvittants, og udi dit Regnskab

indskriver, at han forne Summa bekommet har. Roskilde 24 Novbr. 1568. T. X. 229. Afskr. II. 496.

Til Christiern Munk udi Throndhjem.

Fr. II. Vid, at som du nogen Tid siden forleden har skrevet os til og begjeret at vide, hvorledes du dig forholde skulde om det Tog, du tilforn har fanget Besked om at skulle gjøre ind udi Sverig, da maa du vide, at hvis Tvist og Uenighed hertil har været imellem disse trende Riger er nu forligt og fordraget, saa at ingen herefter fiendtlig Indfald eller Angreb skal gjøre paa hveranden, hvorfor du med samme Tog aldeles maa lade bestaa og dig i alle Maade mod de Svenske venligen, naboligen og vel bevise. Og efterdi al Jemteland med Sprengelen og al den geistlig Jurisdicts der paa Landen, som hertil har været til Sverige, saa og Herdalen strax ubehindret skal følge os og Norges Krone; da bede vi dig og ville, at du uden al Forsømmelse retter dig efter paa vore Vegne at annamme og inddrage forne Jemteland og Herdalen med al geistlig og verdslig Ret og Rettighed og der udi Intet forsømmer, hvis os og Riget kan være til Bedste, og skikke vi dig herhos vort aabne Brev til Undersaatterne, at de dig herefter paa vore Vegne skulle svare, at du det med det allerførste lader forkynde. Fredriksborg 26 Novbr. 1568. T. X. 231. Afskr. II. 497.

Til dem i Jemteland.

Fr. II. Hilse Eder alle Provster, Prester, Bønder og menige Almue, som bygge og bo paa vort Land Jemteland, med Gud og vor Naade. Vider, at Gud almægtigste det nu saa skikket har, at Alting er igjen kommen til Fred og Enighed imellem disse trende Riger, Danmark, Sverige og Norge, saa at hvis Tvist og Uenighed imellem været har, er nu forligt og fordraget; thi bede vi Eder alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter strax herefter at svare os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard i Throndhjem, givendes og gjørendes ham paa vore Vegne og ingen Anden Eders aarlige Landgilde, Gjesteri, Sagerøre og al anden Rente og Rettighed, som I os og Kronen pligtig er at gjøre og give, og I af Arilds Tid gjort og givet have. Sammeledes efterdi den geistlige Jurisdicts der paa Landet herefter altid skal følge os og Norges Krone, da skal forne Christiern Munk og have derover Befaling og oppebære, hvis deraf os tilkommer, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vor-

der, og skal han aarligen gjøre os gode Rede og Regnskab for hvis han saa oppebærendes vorder, og det Alt at komme os tilbedste; han skal og holde Eder alle og hver særdeles ved Norges Lov, Skjel og Ret, og Ingen af Eder tilstede at uforrettes imod Loven i nogen Maade. Fredriksborg 26 Novbr. 1568. R. X. 540. Afskr. II. 883.

Om Sagmøller i Agershuus Len.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi forfare, at der er stor Brøst for Sagtømmer til vore Sagmøller udi Agershuus Len, saa at vor Lensmand ikke kan bekomme Tømmer til dem af den Aarsag, at Andre kjøber det op, og vore og Kronens Skove derover forhugges, da ville vi, at Ingen der udi forne Agershuus Len, ihvem den udi Befaling have, skulle efter denne Dag kjøbe noget Sagtømmer, førend vor Lensmand har bekommet saa Meget, han til vore og Kronens Sagmøller behov har; findes Nogen herimod enten at sælge eller kjøbe Sagtømmer i forne Agershuus Len, før vor Lensmand har fanget saa meget, til vore Sagmøller behov gjøres, da skulle de have forbrudt Tømmeret og dertil straffes efter Norges Lov. Fredriksborg 28 Novbr. 1568. R. X. 540. Afskr. II. 884.

1569.

Til Erik Brockenhuus og Pros Lauritssøn [Hørby].

Fr. II. Vid, at vi forfare, at hvis Tømmer til vort Behov hugges der udi Norge og hid ned skikkes, er meget kleint og ikke saa stort og fuld, som det skulde, da have vi nu affærdiget denne Brevviser, vor Tømmermand, at skulle undervise dig, hvad Tømmer du skal lade hugge, som os kan være gavnligt, bedendes dig og ville, at du efter hans Underviisning samme Tømmer lader hugge og til Stranden lader nedføre paa de Ladesteder, der vi det paa Foraaret med vore Skibe kunne lade hente. Og naar vore Skibe kommer derefter, at du da strax forskaffer dem deres Lad, og ikke lader dem saa længe ligge

og forsømmes, som de pleie. Kjøbenhavn 3 Januar 1569. T. X. 242. Afskr. II. 498.

Anders Skriver, Borgermester i Bergen, blev forlenet med Kronens Part af Tienden af Voss Prestegjeld fri uden Afgift. Kjøbenhavn 1 Februar 1569. R. X. 542. Afskr. II. 885.

Til Pros Lauritssøn [Hørby].

Fr. II. Vid, at som vi tilforn have tilskrevet dig om nogen Tømmer, som du skulde bestille og lade hugge til et Møllehuus, som høibaarne Fyrstinde, vor kjære Fru Moder, agter at lade opsætte for vort Slot Koldinghuus, eftersom det indelukte Register med A fortegnet indeholder, og du siden skulde fli der Skibe til og samme Tømmer forsende ned for Kolding, da forfare vi, at der ikke er fremkommet af forne Tømmer mere end det Register, her hos ligger med B fortegnet, udviser; thi bede vi dig og ville, at du tiltænker uden al Forsømmelse at lade fli ned til Ladestedet saa meget Tømmer, som du tilforn har fanget Skrivelse om til forne Møllehuus at lade hugge, og allerede ikke er fremkommet, og dertil bestiller Skibe, som det indtage kan og fremfører til Kolding. Kjøbenhavn 5 Februar 1569. T. X. 256. Afskr. II. 498.

Vincents Juel fik Brev, at han skulde gjøre sin største Flid at kunne bekomme der af Lenet [Baahuus] henved 300 Baadsmænd. [Kjøbenhavn 6 Februar 1569]. T. X. 257. Afskr. II. 499.

Af Norge Baadsmænd: Marstrand 1, Kongelf 15, Uddevald 10, Fredriksstad 20, Oslo 10, Tunsberg 20, Skien 30, Stavanger 15, Bergen 10. Og skulle samme Baadsmænd være udi Kjøbenhavn til Palmesøndag Anno 1569.

Disse forskrevne Kjøbstæder finge Brev.

Fr. II. Vid, at efterdi os af vore Undersaatter mangfoldige Klagemaal forekommer, hvorledes de storligen besværes af de Fribyttere, som løbe allevegne udi Søen og tage og røve fra dem, saa deres Næring og Bjering dem derover betages, da have vi derfor for godt anseet at lade nogen vore Orlogsskibe udløbe i Søen, vore Undersaatter fra slig Nød og Overvold at forsvare og haandhæve, og efterdi til forne Orlogsskib vil behov gjøres et mærkeligt Antal Skibsfolk, bede vi Eder og ville, at I til des Behov udgjører der af Byen N. gode duelige Baadsmænd, N. Styrmænd, N. Skippere, 1 Badsker, 1 Piber, 1 Trommeslager, og dem forskikker hid ned til vort Slot Kjøbenhavn, saa de vis-

seligen og uden al Undskyldning ere der tilstede nu til Midfaste Søndag førstk., og at I have god Indseende med, at vi mue bekomme godt dueligt søfarne Folk, som vi og Riget kunne være tjent med, sammeledes at I udi lige Maade der af Byen udgjører N. Tømmermænd og dem strax, anseendes dette vort Brev, fremskikker, saa de med det alleriligste kunne være der tilstede. Kjøbenhavn 6 Februar 1569. T. X. 259. Afskr. II. 499.

Kgl. Maj.s aabne Brev, som indeholder, hvorledes det skal handles imellem dem af Finmarken og de af Bergen.

Fr. II. G. a. v., at Aar efter Guds Byrd 1569 den 9 Dag Februarii her paa vort Slot Kjøbenhavn, nærværendes os elskelige Peder Oxe til Gislefeld vor Hofmester, Johan Friis til Hesselager vor Kansler og Bjørn Anderssøn til Stenalt, vore troe Mænd og Raad, vare skikket for os vore Undersaatter menige Indbyggeres Fuldmægtige udi Finmarken og beklagede dem, at Borgerne udi Bergen nu paa nogne Aar med deres Seilads og store Mersskibe have dem fortrængt og deres Næring og Bjering betaget, saa at de med deres Skibe, som Landet af Arilds Tid have opholdet, ikke kunne have nogen Fremgang. Desligeste have de og forbudet at handle eller kjøbslaa enten med Rydser eller med Finner, uanseet at de og deres Forfædre havde opholdt forne Finner med nødtørftige Føde og Underholdning, desligeste udredet og forsørget dem med hvis Skat de skulle udgive, hvilket dem og aldrig har været formeent førend nu udi dette Aar. Udi lige Maade beklagede de, at naar de komme til Bergen, mue de leie Huus hos Borgerne og holde al Byes Tynge og Besværing med dem undtaget Skat alene, men naar Borgerne af Bergen komme i Nordlandene, holde de aldeles ingen Tynge med dem, og begjeret derfor, at de maatte blive holdet ved slige Friheder, som de have havt af Arilds Tid, og at de af Borgerne i Bergen ikke derimod skulde besværes. Da, efterdi Anders Skriver, Borgemester udi Bergen, var her paa samme Tid tilstede, tilspurgte vi ham, om han vidste noget om den Leilighed, hvortil han svarede og berette, hvorledes fremfarne Konger udi Danmark og Norge havde forlenet og begavet Bergen By og des Indbyggere med slig Privilegier og Frihed, at de maatte segle med deres Kjøbmandskab allevegne øster, nord og synder udi Landet og til Skatlandene, og saa vidt som Norges Krone rækker, og indeholder samme Privilegier ydermere, at hvo som vilde drive noget Kjøbmandskab videre end til deres Huses Ophold,

skulde sætte sig ned udi Kjøbstæderne, bruge deres Handel med Kjøb og Salg og holde Kjøbstædstynge, hvilke Privilegier vor kjære Herre Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, skal have confirmeret og stadfæst; og efterdi Borgemester og Raadmænd af Lybek nogen Aar siden forleden udi Odense have forhverrvet hos høimeldte vor Herre Fader, at Bergens Borgere ikke skulle besøge Nordlandene med mere end 24 Skibe, hvilken Afsked udi nogle Aar skulde ved Magt holdes; og efterdi naar en Borger har havt en liden Fyrrejagt paa 8 eller 9 Læster, som løber ad Nordlandene, da regnes det strax for et stort Skib, derfor have de det saa berammet, saa vidt deres Formue og Evne kan tilrække, at de heller ville være 4, 6 eller 8, flere eller færre, om et Skib, som noget kan agtes for et Skib, end holde saa mange smaa Jagter paa den nordlandske Seilads, paa det de tydske Kjøbmænd ikke skulle have Aarsag sig imod dem at beklage, og vidste dem derfor derudinden Intet at have handlet eller gjort imod den Reces, som blev berammet udi Odense. Hvad forne Nordfarere videre beklage, at dem udi dette Aar skal være forbudet at handle eller kjøbslaa enten med Rysser eller Finner, dertil svarede forne Anders Skriver, at dersom saadant var skeet, hvilket ham dog var uvitterligt, har det været Borgernes Mening, at de efter deres Privilegiers Lydelse maatte være saadanne Handel og Kjøbmandskab noget nærmere end de Nordfarer; thi Nordfarerne holde ikke mere Finnerne op med nødtørftige Underholdning og med Daler og Sølv til deres Skat at udgive end Borgerne, have ikke heller nogen Friheder eller Privilegier derpaa, uden hvis de dem selv have tiltaget. Hvad de Nordfarer ydermere berette om hvis Tynge og Besværing, de holde udi Bergen, og at Borgerne udi Bergen, naar de komme udi Nordlandene, holde de aldeles ingen Tynge med dem, dertil svarede forne Anders Skriver, at Norges Lov formelder, at hvor en Mand ligger Vinterleie og holder sin Juleaften, der skal han give Kongen sin Leding, derfor naar nogen af Borgerne lader nogen deres Drenge blive liggendes igjen udi Nordlandene hos deres Gods, mue de give saa stor Leding for hver Dreng, som Nordfarer for deres Drenge, og at Nordfarerne skulle leie Huus af Borgerne og holde Tynge med dem, har været en Sædvane af Arilds Tid, og Privilegierne formelde det ogsaa, at hvo, som ikke selv har Huus, skulle leie dem hos Borgerne og opskibe deres Gods hos dem og ikke hos de Tydske, og holder

ingen af Nordfarerne anden Tynge med Borgerne, end naar de ligge der Vinterleie, give de 4 norske Hvide udi Leding og ikke mere; desligeste naar Vagten gaar om udi Byen, vaage de enten selv en Nat eller en af deres Tjenere, som veragtige er, efter gammel Sædvane; udi lige Maade hjælpe de undertiden at fløtte og føre hvis Bud, som komme med hastig Ærinde en Vegsjøs 3 eller 4, og mente forne Anders Skriver derfor intet heller af Borgerne udi Bergen udi de Maade at være handlet videre, end hvis deres Privilegier dem tilholder, med mange flere Ord og Tale dem derom imellem var paa begge Sider. Da efterdi Borgemester og Raadmænd udi Bergen ikke vare hid stevnet for samme Klagemaal, og paa det forne vore Undersaatter udi Bergen og Nordlandene saa meget des bedre med hverandre kunde omgaaes og deres Handel og Vandel udi lidelige og tilbørlige Maade søge og bruge paa begge Sider, have vi for godt anseet, at Altingest saa dermed skal holdes, som efterfølger, til saa længe Sagen kan komme udi Rette, og begge Parterne med deres Breve og Beviisning kunne blive forhørt: 1. Først at forne vore Undersaatter udi Bergen skulle herefter med deres Skibe besøge Nordlandene og Finmarken og der bruge deres Kjøbmandskab og Handel, efter deres Privilegiers Lydelse og den Afsked og Reces, som blev oprettet og gjort udi Odense udi vor kjære Hr. Faders, salig og høilovlig Ihukommelses, og udi vor Tid. 2. Udi lige Maade skulle og vore Undersaatter udi Finmarken mue bruge deres Seilads med deres Skibe, eftersom sædvanligt har været, dog skulle hverken af Parterne mue føre did udi Finmarken nogen Speceri udi deres Skibe, og hvilken som ville føre Øl did ind udi Landet, skulle have deres halve Lad med Meel og Malt, paa det at Landet med gode Vare og nødtørftig Underholdning kunde blive bespist. 3. Skulle de og paa begge Sider mue bruge deres Handel med Finner og Rysser, eftersom de her til gjort have, efterdi de paa baade Sider forsørger dem med Underholdning. 4. Og hvis de til deres Skat skulle udgive med Leding og anden Tynge, skal det og holdes paa begge Sider baade med Borgerne af Bergen udi Finmarken og med de Finmarker til Bergen, eftersom her til sædvanligt været har. Givet Aar, Dag og Sted, som forne staar. T. X. 260. Afskr. II. 500.

Til Vincents Juel.

Fr. II. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, at vort Skibs-

folk, vi have liggendes paa vore Skibe, vi have affærdiget til det norske Fiskende, skulle have stor Brøst for Fetalie, saa de Intet have at underholde dem med, og efterdi det for denne store Vinters Skyld ikke er muligt Proviant herfra at forskikke, førend Veirliget bliver anderledes, og Vandet igjen bliver aabent, bede vi dig og ville, at du vilde finde Raad for^ne vore Skibe med Fetalie at forsørge, til saa længe Leiligheden saa kan begive sig, at vi herfra kunne lade Proviant did fremsende. Sammeledes dersom det sig og tildrager, at Silden for denne haarde ubrugelige Vinters Skyld ikke saa kunde gange til, at vore Skibe kunne fange deres fulde Lad, at du da bestiller udi Forraad Tømmer, Baandstager og Klapholt, som for^ne vore Skibe kunne med tillades, saa de kunne fange deres fulde Lad, og ikke skulle løbe ledige tilbage igjen, og al Omkostning ikke skal være gjort til forgjeves. Fredriksborg 14 Februar 1569. T. X. 267. Afskr. II. 506.

Til Jørgen Pederssøn, Tolder udi Marstrand.

Fr. II. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, at du udi forganget Aar har oppebaaret af de Lybske til Lastepenge 80 Daler; thi bede vi dig og ville, at du retter dig efter igjen at give og fornøie for^ne de Lybske for^ne 80 Daler, og tag der ingen Forsømmelse for. Fredriksborg 15 Februar 1569. T. X. 269. Afskr. II. 506.

Olaf Calips blev forlenet med noget Gods.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Olaf Calips, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet, og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene for^ne Olaf Calips dette efter^ne vort og Norges Krones Gods udi vort Rige Norge, udi ytre Borgesyssel, som er Vedberg, 9 Huder, Elline 4½ Huder, Horgen Gaarde 6 Huder, Korseberg 3 Huder, Gjellestad 4 Huder, Humlekjer Gaarde 7½ Huder, Gusgaard 3 Huder, Oiestad Gaarde 6 Huder, Hjelmung 4 Huder, Engelsviken 3½ Huder, Laverud 2 Huder, Skiulstad, Navestad, Gavnestad, Øndbek give 5 Huder, sammeledes nogle vore og Kronens Gaarde i Aabygge Skibrede liggendes og hertil have svaret til vort Slot Agershuus, som give aarligen 13½ Huder og 24 Skind, med Bønder og Tjenere og al samme Godses Rente og rette Tilliggelse, Intet undtaget, saa og

vor og Kronens Part [Tiende?] af Skjeberg og Thorsnes Sogne, at have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 15 Febr. 1569. R. X. 542. Afskr. II. 885.

Hr. Henrik Lauritssøn, Sogneprest i Tune, fik Brev at mue holde udi sin Sted en Capellan den Stund, han studerer tre Aar i Kjøbenhavn, dog saa at den skal være duelig dertil og kjendt af Superintendenten. Kjøbenhavn 2 Marts 1569. R. X. 543. Afskr. II. 886.

Til Erik Brockenhuus.

Fr. II. Vid, at os elskelige Borgermester, Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Landskrone har ladet berette for os, hvorledes de af Arilds Tid har havt deres Kjøbmandskab og Fiskeri udi Mandal udi vort Rige Norge, hvorpaa de ogsaa have vor kjære Hr. Faders, salige og høilovlige Ihukommelses, Brev og Privilegier, og beklage, at en ved Navn Morten Baadt understaar sig samme Handel, Kjøbmandskab og Fiskeri at bruge og dem derfra trænger imod deres Privilegier og Friheder, de derpaa have, hvorudinden de mene dem at ske Uret, eftersom de eller deres Fuldmægtige dig ydermere kunne berette; thi bede vi dig og ville, naar du med dette vort Brev bliver besøgt, du da derom forfarer Leiligheden, og siden tilholder forne Morten Baadt, at han sig udi ingen Maade imod forne vore Undersaatters, Borgermesters, Raadmænds og menige Borgeres udi Landskrone Friheder og Privilegier forgriber, og Intet sig med forne Handel befatter, men ubehindret lader dem nyde hvis Kjøbmandskab og Fiskeri, de der af Arilds Tid havt have, og dem af høistermeldte vor kjære Hr. Fader bevilget og samtykt er, saafremt vi ikke skulle foraarsages udi andre Maade at forhjælpe dem tilrette, om de med videre Klagemaal for os kommendes vorder. Kjøbenhavn 26 Marts 1569. T. X. 309. Afskr. II. 507.

Marcus Hess, Borgermester i Kjøbenhavn, fik Beseiling paa en Havn i Island. Kjøbenhavn 29 Marts 1569. R. X. 543. Afskr. II. 887.

Til Christiern Munk paa Agershuus om til Skanderborgs Slots Bygning at forskibe til Aarhuus 200 Tylvter Sagdeler, 3000 Steenlegter og 2 Skippund Næver. Kjøbenhavn 1 April 1569. T. X. 314. Afskr. II. 508.

Til Christopher Valkendorf, at han skal forlene Jon

Jonssøn Reinestad Kloster i Skagefjord Syssel paa Island, paa Afgift. [Udateret.] T. X. 315. Afskr. II. 508.

Bernt Lossekanne, Borger til Bremen, fik Brev at besegle en Havn paa Island. Kjøbenhavn 2 April 1569. R. X. 554. Afskr. II. 902.

Til Peder Knudssøn, Embedsmand i ytre Borgesyssel.

Fr. II. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, at du udi os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, Fraværelse, har, uden al Befaling af os eller Andre paa vore Vegne, understandet dig at gjøre Forbud paa geistlige Sager, Tiende, Kronetjenere, Stigtens Tjenere med mere udi de Len, du udi Befaling bekommet haver, saa at forne Rente og Udgift ikke skulde gives til Agerhuus, men ydes dig, hvilket skal findes at være imod den Skik og Ordning, som vore forordnede Raad efter vor Befaling have gjort paa de norske Len; og der du derom er bleven tiltalet, har du ladet dig høre, at os elskelige Christopher Valkendorf skal dig det have befalet, hvilket, der han blev derom tilspurgt, han dig ikke bistaar; thi bede vi dig og ville, at du aldeles Intet befatter dig enten med geistlige Sager, Tiende, Kronetjenere, Told eller noget andet, som hidtil er oppebaaret af forne Len til Agershuus, men det aldeles ubehindret lader følge forne Christiern Munk. Fredriksborg 9 April 1569. T. X. 319. Afskr. II. 508.

Til Vincents Juel.

Fr. II. Vid, at som du skriver os til og formelder om det Orlogsskib, som for Amsterdam var udrustet og af Storm der inddrevet var, og begjerer at vide, hvad du foretage skalt med saadanne Orlogsskibe, som indløbe i de Havne i Baahuus Len, da dersom der kommer nogne Skibe ind, som sige dem at være Venner og holde dem venlig og fredelig og ingen af vore Undersaatter gjør Overvold, ville vi, at du handler vel og venligt med dem. Dersom de og lade høre dem at være vore Venner, og dog ville røve og tage fra vore Undersaatter, det ville vi, at du af din yderste Formue skal afværge; men begiver det sig saa, at der kommer nogne vore Fiender ind, da veed du dig derimod at forholde, eftersom os og Riget magtpaaligger. Vi kunne efter din Begjering, nu som Leiligheden sig begiver, ikke forlove dig der fra Slottet; thi vi ikke vide, hvad paa kan komme; du vilt derfor med Alting have godt Opseende, at Intet bliver forsømt. Fredriksb. 12 April 1569. T. X. 320. Afskr. II. 509.

Daniel Olssøn fik Brev paa en Gaard kaldes Hobberstad [Obrestad?] paa Jederen fri uden Afgift. Cum inhib. et claus. solitis. Kjøbenhavn 23 April 1569. R. X. 545. Afskr. II. 887.

Hans Ovessøn [Rød] er forlenet med noget Gods.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlige Gunst og Naade have undt og forlenet, og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene os elskelige Hans Ovessøn disse efterne vore og Norges Krones Gaarde, som er først udi Endøens [Inderøens] Len Kvam giver 4 Ører, Vang giver 2 Spand, Ulven giver 1 Spand, Fallen giver 1 Øre, Vest giver 1 Spand, Almending giver ½ Spand, Agle giver 4 Ører, Andseter giver 1 Spand, Øxall giver 1 Øre, Herstad giver ½ Øre, Bertnes giver 2 Øre, Hatstad giver 1 Øre, Leren giver 1 Øre, Sellid giver 1 Øre, Gepling giver 2 Øre 1 Ørtug, Selleseter giver ½ Spand, Falstad giver 2½ Øre, Venes giver 2 Øre, Sand giver 1 Øre, Hofde giver 1½ Spand, Fostetere giver 2 Øre, Ursedal giver 1 Øre, Rødmøll giver 1 Øre, Indre Rotmøll giver 1 Øre, Fremgaard giver 2 Spand 2 Øre, Betig giver 4 Øre, Sundseter giver 4 Øre, Mølting giver 2 Øre, Øteney giver 8 Spand og i Leding 2 Spand; item udi Orkedals Len Romen giver 1½ Spand, Nervig giver 2 Spand, Romen giver 2 Spand 1 Øre, Faldin giver 1 Spand ½ Øre, Vold giver 2 Øre, Rødosen giver 2 Øre, og Norsøndenes 1 Øre, med al forne Gaardes og Gods's Rente og rette Tilliggelse, aldeles Intet undtaget, eftersom han det nu selv i Værge har, at have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift. Inhib. et claus. consvetis. Kjøbenhavn 25 April 1569. R. X. 545. Afskr. II. 887.

Om Baadsmænd.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi forfare, at der vi have ladet vore Breve udgaae til Lensmændene udi vort Rige Norge om Baadsmænd at skulle udtage til at bruge paa vore Orlogsskibe, da have en Part af vore Lensmænds Fogder understandet dem, efterat samme Baadsmænd vare udskrevet, at tage Penge af dem og siden forløvet dem hjemme at blive, og vi derover er blevet forsømmet, os og Riget til stor Skade; hvorfor vi have tiltroet og befalet og nu med dette vort aabne Brev tiltroe og befale os elskelige Peder Knudssøn, vor Mand og Tjener, at skulle opspørge og opsøge alle forne Baadsmænd, som udi saa Maade der udi Lenene have været udskrevne, og ikke ere fremkomne,

og af dem med al Flid forfare al omstændig Leilighed, hvorfor de ikke have rettet dem efter vore Breve og Befaling, og hvem dem har forløvet at blive hjemme, saa og hvad de derfor have udgivet, og forne Peder Knudssøn siden tiltaler saa mange, som saa have siddet overhørige imod vore Breve, saa og dem, som samme udskrevne Baadsmænd hjem forløvet have, og dem forfølger med Rette, saavidt han kan med Rette efter Norges Lov. Thi bede vi og strengeligen byde vore Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd, Byfogder og alle Andre, som forne Peder Knudssøn med dette vort Brev besøgendes vorder, at I ere ham behjælpelige, hvor han nogen af forne udskrevne Baadsmænd kan opspørge eller opsøge, at ham over dem maa vederfares Ret, saa og over dem, som samme Folk uden vor Befaling have hjemlovet, og derudinden forhjælpe ham, saa meget som Norges Lov og Ret er, saafremt I ikke ville stande os derfor til Rette. Kjøbenhavn 27 April 1569. T. X. 330. Afskr. II. 510.

Til Christiern Munk i Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du lader give tilkjende, hvorledes Leiligheden sig der hos dig begiver, og hvad du udi Jemteland udret har, saa og hvorledes de Svenske dem nu i den Egn dem beviser, hvorfor du est begjerendes at vide, hvorledes du dig mod dem skal forholde, da efterdi de Svenske ikke ville holde det, som blev gjort og besluttet i Roskilde, og der endnu er Tvivl paa, om der bliver frit, bede vi dig og ville, at du med Alting har god og flittig Opseende, og dermed saa bestiller, som du kan tænke os og Riget magtpaaligger. Kjøbenhavn 29 April 1569. T. X. 333. Afskr. II. 512.

Til dem paa Island, at de herefter skulle svare Christoffer Valkendorf deres aarlige Sagerøre, Landskyld og anden Rettighed. Kjøbenh. 29 April 1569. R. X. 546. Afskr. II. 888.

Instrux og Underviisning paa hvis Ærinde, vi have befalet os elskelige Christopher Valkendorf at udrette paa Island. Kjøbenhavn 29 April 1569. R. X. 546. Afskr. II. 889.

Jørgen Skrams Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Jørgen Skram til Tielle, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forne Jørgen Skram vort og Kronens Slot Baahuus med

al Viken, med Bønder, Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, eftersom os elskelige Vincents Juel, vor Mand og Tjener, det nu udi Værge har, at have, nyde, bruge og beholde, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder; og skal han holde Slottet udi en tro Haand, os og Danmarks og Norges Riger tilbedste, og derudinden i alle Maader skikke sig som en ærlig Mand bør at gjøre. Sammeledes skal han aarligen hvert Aar til Philippi og Jacobi Dag lade gjøre os gode Rede og Regnskab for al visse og uvisse Rente og Indkomst af forᵉ Len, baade Kronens og Stiftens Rettighed, Landgilde, Tiende, Sagefald, Gaardebygsel, Fiskende, Tømmer, Kjøb og alt Andet, som deraf falder og Fordeel kan give, og skal han baade med hvis deraf aarligen til os skal udgives, saa og med hvis han selv skal beholde til at underholde sig, sine Svende og Folk med, udi alle Maade skikke og forholde sig efter den Skik og Ordning, som vore Raad og gode Mænd, som vi nu seneste did op havde forskikket, der paa Huset gjort have. Og have vi undt og tilladt, at han maa beholde den Ladegaard, som laa til Kastelle Kloster, og den bruge sig selv tilbedste. Desligeste skal han holde Slottet ved Hævd og Magt, og Bønderne o. s. v. cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 29 April 1569. R. X. 547. Afskr. II. 891. (jfr. S. 527).

Jens Kaas, Høvedsmand paa Elfsborg, og Laurits Olafsøn [Green], Lagmand i Viken, fik Brev at være tilstede paa Baahuus, naar Vincents Juel overgav Lenet til Jørgen Skram. T. X. 548. Afskr. II. 893.

Erik Rosenkrands fik Kvittants.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Erik Rosenkrands til Valsø, vor Mand og Raad, har nu ladet os gjøre gode Rede og klart Regnskab for al visse og uvisse Rente og Indkomst, som han paa vore Vegne har oppebaaret og igjen udgivet paa vort Slot Bergenhuus og af alle de Lene, der tilligger; desligeste for Kongeskatter og alt hvis Andet, han paa vore Vegne har oppebaaret og igjen udgivet, emeden og al den Stund han samme vort Slot og Len udi Forlening og Befaling havde, og indtil den Dag, han dem kvit blev; sammeledes har han og fra sig leveret til os elskelige Mads Skeel til Hasselballe, vor Mand, Tjener og Befalingsmand der sammesteds, Inventarium, som han der paa Slottet annammede, og hvis Guld, Sølv, Daler, danske Penge eller Andet, han bliver os deraf pligtig efter hans Registers og

Regnskabs Lydelse, har han nu afbetalt, undtaget det som igjen staaer af den Adelshjælp, som os udi Bergenhuus Len var bevilget, saa han er os deraf Intet ydermere bleven skyldig. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 4 Mai 1569. R. X. 556. Afskr. II. 903.

Asmund Stenerssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Asmund Stenerssøn i Mandal paa Langeland udi vort Rige Norge har berettet for os, hvorledes at han og hans Broder ved Navn Amund Stenerssøn i Ormestad have et Skib tilsammen, liggendes i Midsyssel Len, hvilket Skib de agte at bruge paa deres Næring og Bjering, da have vi det dem naadigst bevilget og tilladt, dog saa de ikke dermed skulle bruge nogen Seilads andre vore Undersaatters Friheder til Forhindring. Cum inhib. sol. Skanderborg 22 Mai 1569. R. X. 550. Afskr. II. 895.

Mads Lampes og Anders Judes Bepligtelse om den færøiske Handel.

Vi efterskrevne Mads Lampe og Anders Jude, Borgere her udi Kjøbenhavn, gjøre Alle vitterligt og kjendes med dette vort aabne Brev, at efterdi den stormægtigste, høibaarne Fyrste og Herre, Hr. Frederik den Anden etc. naadigst har bevilget og tilladt, at vi udi fire samfelde Aar næst efter dette Brevs Datum regnendes alene mue beseile hans Maj. Land Færø og med h. Maj. Undersaatter der sammesteds handle og vandle, da have vi ved vor gode Tro, Ære og Love lovet og tilsagt, og nu med dette vort aabne Brev love og tilsige, at vi for hvis Gods saa meget vi af k. Maj. Skriver der paa Landet bekommendes vorder, skulle her udi Kjøbenhavn til hver Paaskedag til gode Rede betale og fornøie k. Maj. Rentemestere eller hvem k. Maj. dertil forordinerendes vorder udi gode uforfalskede Daler, som til Lybek og Hamborg ginge, og give for hver Færø-Gyldens Værd, som vi der paa Landet oppebærendes vorder.[1] Sammeledes, efterdi forne k. Maj. Skrivere og skal indkræve og os eller vore Fuldmægtige overantvorde hvis Gjeld, k. Maj. der paa Landet tilstaar, da bepligte vi os udi lige Maade ved vor gode Tro, Ære og Love at give for hver Færø Gyldens Rente en gammel Daler, eftersom forskrevet staar. Desligeste skulle og ville vi for slig høibemeldte k. Maj. naadigst Bevilling og Tilladelse være forpligt aarligen over alt Andet, som vi der paa Landet bekommendes vorder, til gode Rede til forne bestemte Tid at give og

[1] Her maa Noget være udeglemt i Registranten; jfr. Forleningsbrevet nedenfor.

fornøie hans Maj. 100 gode gamle uforfalskede Daler. Vi bepligte os og at forsørge k. Maj. Undersaatter der paa Landet boendes med nødtørftige god Tilføring og med saadanne gode uforfalskede Vare, som Almuen kunne være nyttige og gavnlige baade til Underholdning, saa og med Tømmer, Deler og Andet, som de der paa Landet Behov have, og samme Vare sælge k. Maj. Undersaatter for et gammelt Kjøb, som af Arilds Tid der paa Landet sædvanligt har været, og Intet videre dem paatrænge eller derover besvære. Desligeste ville og skulle vi bruge slig Alen og Vægt, som af Arilds Tid har været paa Færø og til Bergenhuus, og ikke lade gjøre mere Gjeld der paa Landet, end Undersaatterne kan være lideligt, de kunne afstedkomme og hvert Aar formaa at betale. Vi skulle ikke heller besvære eller uforrette k. Maj. Undersaatter der sammesteds over hvis Ret og sædvanligt er. Dette vort Brev udi alle sine Ord, Punkter og Artikle bepligte vi os og vore Arvinge ved vor gode Tro, Ære og Love fast og ubrødeligen at holde, som det udi alle Maade udviser og indeholder, og holde høibemeldte k. Maj. det skadesløs i alle Maade. Kjøbenhavn 3 Juni 1569. R. X. 550. Afskr. II. 895.

Mads Lampe og Anders Jude skulle alene handle paa Færø.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlige Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at os elskelige Mads Lampe og Anders Jude, Borgere her udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, mue udi fire samfelde Aar næst efter dette vort aabne Brevs Datum regnendes, lade besegle vort Land Færø og med vore Undersaatter der sammesteds alene bruge deres Kjøbmandsskab, Handel og Vandel, dog med slig Vilkaar og Besked, som efter følger. Først ville vi selv holde en Skriver der paa Landet, som skal indkræve og oppebære al den Rente og Landskyld, vist og uvist, som os der sammesteds tilkommer, og det for^{ne} Mads Lampe og Anders Jude eller deres Fuldmægtige overantvorde, og for hvis Gods, saa meget som regnes for en Færøs Gylden, de udi saa Maade der paa Landet af for^{ne} vor Skriver bekommendes vorder, skulle de være forpligtede her udi Kjøbenhavn aarligen til gode Rede til hver Paaskedag at give og fornøie os en god gammel Daler, som til Lybek og Hamborg gænge og gjeve ere. Sammeledes hvis Gjeld os tilstaar der paa Landet, skal for^{ne} vor Skriver og indkræve og for^{ne} Mads Lampe og Anders Jude overantvorde, og skulle de

det udi lige Maade betale og give for hver Færøs Gylden en gammel Daler, som forskrevet staar. Desligeste skulle de og for slig vor naadigst Bevilling og Tilladelse aarligen over alt Andet, som de der paa Landet bekommendes vorder, være forpligt til forne bestemte Tid og Termin at give og fornøie os 100 gode gangbare uforfalskede Daler. De skulle og forsørge vore Undersaatter der paa Landet boendes med nødtørftig god Tilføring og med saadanne gode uforfalskede Vare, som Almuen ere nyttige og gavnlige baade til Underholdning saa og med Tømmer, Deler og Andet, som de der paa Landet Behov have, og samme Vare sælge vore Undersaatter for et gammelt Kjøb, som af Arilds Tid der paa Landet været har, og Intet videre dem paatrænge eller derover besvære. Skulle de og bruge slig Alne og Vægt, som af Arilds Tid har været paa Færø og til Bergen bruges, og ikke lade eller gjøre mere eller større Gjeld der paa Landet, end Undersaatterne kan være lideligt, og de kunne afstedkomme og hvert Aar formaa at betale. Ikke skulle heller forne Mads Lampe og Anders Jude eller Nogen paa deres Vegne besvære eller uforrette vore Undersaatter der paa Landet over hvis Ret og sædvanligt er, og dersom nogen af vore Undersaatter have Bønder eller Gods der paa Landet, da skal det være dem frit fore at udføre, hvis Rente og Landskyld dem deraf tilkommer, dog at de ingen Handel eller Kjøbmandskab skulle bruge der paa Landet. Og naar forne fire Aar ere forløbne, skal det være forne Mads Lampe og Anders Jude frit fore, at udføre hvis Gjeld de have der paa Landet efter dem. Cum inhib. Kjøbenhavn 3 Juni 1569. R. X. 551. Afskr. II. 898.

Morits Skriver fik Brev til dem paa Færø.

Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tjenere, som bygge og bo paa vort Land Færø, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have affærdiget denne Brevviser, vor Tjener Morits Skriver, did til Landet at skulle af Eder udkræve og opbære hvis Landgilde, Rente og Rettighed, som I os og Kronen pleie og pligtige ere aarligen at give og gjøre, og det, siden fremdeles at overantvorde til vore Kjøbmænd, os elskelige Mads Lampe og Anders Jude, som vi alene have forlovet samme vort Land at besegle og der at handle og vandle; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I retter Eder efter at svare forne Morits Skriver, givendes og gjørendes ham og ingen Anden Eders aarlige Landgilde, Sagerøre, Gaard-

fæstning, Gjesteri og hvis anden Rente og Rettighed, I os og Norges Krone pleie og pligtige ere at gjøre og give, og I af Arilds Tid givet og gjort have, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder. Kjøbenhavn 3 Juni 1569. R. X. 552. Afskr. II. 900.

Ingen fremmede Kjøbmænd maa efter Fastelavn handle udi Marstrand.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vore Undersaatter, os elskelige Borgemester, Raadmænd og menige Borgere udi vor Kjøbstad Marstrand, for os have berettet, hvorledes at fremmede og udlændiske Kjøbmænd, som besøge Sildefisket der sammesteds, ligge der ganske Aaret igjennem og bruge deres Handel og Kjøbmandskab med Bønder og Andre, og dermed betager Borgerne udi Marstrand al deres Næring og Bjering, og derfor underdanigst begjeret, at derudinden maatte haves et Indseende, saa at for^{ne} Marstrands Indbyggere ikke aldeles skulle ødelægges og paa deres Næring forkortes, da have vi med vor elskelige Rigens Raad, som paa denne Tid hos os tilstede er, os beraadslaaet og gjort derpaa saadan en Skik, at fremmede Kjøbmænd, som Marstrand besøger, mue være [frit] fore at bruge deres Handel der sammesteds, kjøbe og sælge med Provster, Prester, Bønder og andre Fremmede, fra Michaelis og til Fastelavn Søndag, og efter denne Dag skal det være for^{ne} Fremmede forbudet at kjøbe, sælge eller nogen Handel at bruge enten med Provster, Prester, Bønder eller andre Fremmede, men hvad de skulle handle med Kjøb, Salg eller i andre Maader, det skulle de gjøre med Borgerne udi Marstrand. Findes her Nogen imod at gjøre, da skal han dermed have forbrudt, hvis han har med at fare, Halvparten til os og anden Halvparten til Byen. Dog ville vi os forbeholdet have denne Handel efter Leiligheden, naar vi komme derom i videre Forfaring, at forandre og forvandle, eftersom det kan være os og Kronen saa og Byen og vore Undersaatter til Gavn og Bedste. Kjøbenhavn 13 Juni 1569. R. X. 553. Afskr. II. 901.

Skattebrev.

Fr. II. Hilse Eder alle Prælater, Kanniker, Vicarier, Kirkeeiere, sammeledes Bønder og menige Almue, ihvemsomhelst I tjene eller tilhøre, som bygge og bo over alt N. Len og næste andre Len, som ligge under for^{ne} N. Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi de Svenske ikke ville holde den Fred, som disse Riger imellem er blevet opret, men aleneste

tragter derefter, hvorledes de kunne opholde disse Riger udi denne besværlige Krig, og at vi derpaa til forgjeves skulle gjøre stor Bekostning; da agte vi med Guds Hjælp at foretage de Middel og Raad, formedelst hvilke vi engang kunde forløse vore Lande og Undersaatter af denne langvarendes Besværing, og med det første at lade vort Krigsfolk oprykke; og efterdi os paahænger til deres Besolding en stor Pendinges Udgift, have vore Undersaatter her udi Riget bevilget at komme os til Hjælp med en statlig Summa Penge, hvorfor vi med vore elskelige Danmarks Riges Raad Bevilling og Samtykke have og for godt anseet Eder om en Hjælp til des Behov at besøge, udi saa Maade, at alle Prælater, Kanniker og Vicarier skulle give os Tredieparten af al deres Rente og Indkomst, og udi lige Maade Kirkeværger Halvparten af Kirkens Rente udi dette Aar; sammeledes hver jordegne Bonde Halvparten af al hans Rente udi dette Aar udi slig Vare, som han den oppebærendes vorder. Item hver 20 Kronbønder og Leilændingebønder skulle lægges udi Læg sammen og give os 20 enkende Daler, den Rige hjælpe den Fattige. Desligeste hver Tjenestedreng, som tjener for fuld Løn, hver Huuskarl, Huusmand og Ødegaardsmand, som nogen Næring bruger paa Landet, give os ½ Daler, og hver Tjenestedreng, som tjener for halv Løn, give os 1 Ort. Og de, som ere bosiddendes hos Søsiden og bruge Fiskeri, hver Mand give os 2 Voger Fisk, og de, som bo udi Fjordene, hver give os 1 Daler. Udi lige Maade hver Udroerskarl, som tjener for fuld Løn, skal give os 1 Vog Fisk, og hver, som tjener for halv Løn, ½ Vog Fisk. Item hver Skipper, som selv har Skib og segler til Nordlandene, give Halvparten af al hans Fragt, og hver Styrmand Halvparten af al hans Hyre udi dette Aar. Sammeledes hver, som Sagkverne har og aargangne ere, give os 3 Daler, og hver Flommesag 1½ Daler. Og hvilke, som ikke kunne afstedkomme at give Daler, da skulle de mue udi det Sted give 2 Lod Sølv. Skal og Ingen være fri for samme Skat og Hjælp, og ville vi, at den skal være ude inden Bartholomæi Dag førstkommendes i det allerseneste (udi Mads Skeels og unge Christiern Munks Breve: inden vor Frue Dag nativitatis, som er den 8 Septbr. førstkommendes), og skal os elskelige N., vor Mand, Tjener og Embedsmand paa N., eller hvem han dertil forordinerendes vorder, lade skrive samme Skat over alt for Len og lægge Eder udi Læg sammen, saa den Rige hjælper den Fattige, og Altingest ganger

ligeligen til, og siden samme Hjælp af Eder udfordre og siden fremdeles fra sig overantvorde. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I paa denne Tid ikke ville Eder besvære [o. s. v. som ovenfor S. 300]. Kjøbenhavn 18 Juni 1569. T. X. 360. Afskr. II. 512.

Til Lensmændene.

Fr. II. Vid, at efterdi os paahænger en stor Pendinges Udgift til vort Krigsfolk at besolde, som vi med det første agte at bruge imod vore og Rigens Fiender, da have vi med vore elskelige Danmarks Riges Raads Bevilling ladet vore Breve udgaa til Kapitler og Bønderne og menige Almue over alt vort Rige Norge om en almindelig Skat og Landehjælp, eftersom du af disse vore Breve, som vi til dit Len og andre Len derunder liggendes have ladet udgive, ydermere har at forfare; thi bede vi dig og ville, at du strax med det alleriligste lader forkynde samme vore Breve for menige Almue, som de ere tilskrevet, og lader skrive og lægge dem udi Læg sammen efter vore Breves Lydelse, saa Altingest ganger ligeligen til uden al Vild og ikke bliver anseet Gunst, Gave eller anden Fordeel, og siden udfordrer samme Skat, saa den visseligen og uden al Undskyldning udkommer og bliver forskikket hid til vort Slot Kjøbenhavn inden den bestemte Tid, vore aabne Breve om formelde, anseendes at os al som størst Magt derpaa anliggendes er; og paa det du saa meget des snarere kan indkræve og bekomme samme Skat, kan du tilskrive andre vore Lensmænd der udi Lenet eller deres Fogder udi deres Fraværelse, hvilke du kan vide dig udi samme Hjælp at være fordelige, at samme Skat maatte udkomme udi deres Len, eftersom forskrevet staar; til des Behov kan du dem nogen af disse vore aabne Breve tilskikke, dog at du indtager samme Skat og selv gjør der Regnskab for. Kjøbenhavn 18 Juni 1569. T. X. 362. Afskr. II. 515.

Til Erik Brockenhuus.

Fr. II. Vid, at eftersom du tilforn har fanget vor Hofmesters os elskelige Peder Oxes Skrivelse at skulle begive dig hid ned, med hvis Penge du havde oppebaaret til Halsløsning af Bønderne udi Agershuus Len, som vare gangne de Svenske tilhaande og dem havde huldet og svoret, da forfare vi, at hverken du selv er fremkommen, ikke heller har forskikket samme Pendinge fra dig, hvorover vi os ikke lidet kunne forundre, og havde os vel forseet, at hvis dig udi saa Maade af os

eller paa vore Vegne var befalet, skulde af dig med bedre Flid have blevet bestillet og udret. Og efterdi vi med det allerliigste behøve samme Pendinge til vort Krigsfolk at udgive, bede vi dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev retter dig efter med forne Penge og klare Register og Mandtal paa dem, af hvilke du samme Penge har oppebaaret, at begive dig til vort Slot Kjøbenhavn, saa du visseligen og uden al Undskyldning med det allerførste er her tilstede, dem til vor Rentemester at overantvorde, saafremt at, dersom vi derover lide nogen Forsømmelse, at du da ikke vil stande os derfor til Rette. Fredriksborg 22 Juni 1569. T. X. 365. Afskr. II. 516.

Herman Hermanssøn fik Brev at mue bosætte sig udi Bergen, og der udi et Aar være fri for Skat, Vagthold og al anden borgerlig og Byes Tynge. Fredriksborg 23 Juni 1569. R. X. 554. Afskr. II. 902.

Til Mads Skeel.

Fr. II. Vi bede dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev med dette vort Skib hid ned forskikker 3000 Voger Fisk, 6 Læster Smør, sammeledes Vildbrad og hvis anden Deel du kan aflade, og tilskriver os elskelige Peder Oxe, vor tro Mand, Raad og Hofmester, og tilskikker ham klar Register, paa hvis du har udi Forraad. Desligeste at du med det allerførste forsender din Skriver herned med dit Regnskab og hvis Penge, du har, som os tilkommer. Fredriksborg 28 Juni 1569. T. X. 368. Afskr. II. 517.

Undersaatterne paa Færø fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi denne Brevviser Gutrem [Guttorm] Anderssøn, Lagmand paa vort Land Færø, har paa vore Undersaatters menige Landsens Indbyggeres Vegne for os beklaget, hvorledes at de der sammesteds skulle have stor Brøst for Tømmer til Fiskebaader og anden Deel til deres Næring og Bjering, og underdanigst begjeret, at de efter gammel Sædvane maatte lade et Skib eller to løbe udi Norge at hente hvis Tømmer dem Behov gjøres der paa Landet, hvorpaa vi have givet ham den naadigst Besked, at vi have befalet vore Undersaatter Anders Jude og Mads Lampe, Borgere udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, forne vort Land Færø at skulle besegle og forskaffe did ind udi Landet al den Nødtørft, der Behov gjøres, baade af Tømmer og anden Deel; dersom forne Anders Jude og Mads Lampe findes derudi forsømmelig og ikke tilfører og for-

skaffer for^{ne} vore Undersaatter paa Færø saa meget Tømmer, som de til deres Baade og Næring Behov have, da have vi, paa det for^{ne} vore Undersaatter derover ikke skulle lide Skade og anden deres Næring forsømmes, undt og tilladt, at Menigheden paa Færø mue lade et Skib løbe ind udi Norge, og der kjøbe til Landsens Behov saameget Tømmer fornøden er til deres Fiskerbaader og anden Nødtørft ad gratiam. Hvis ydermere Besværing for^{ne} vore Undersaatter paa Færø have, hvorom de underdanigst begjere Besked, dem skulle de alle udi Skrift under Landsens og Lagrettesmænds Segl og med Lagmanden og to eller flere Mænd af Landet paa Foraaret til os forskikke, da ville vi derom hjælpe dem tilrette og altid være deres naadigste Herre og Konning. Sorø Kloster 7 Juli 1569. R. X. 557. Afskr. II. 904.

Ysted Jenssøn og Jørgen Knudssøn, Kirkeværger udi Stavanger, fik Brev, at de fra dem igjen antvorder og fra Domkirken til Kannikerne al Communes Rente og al anden Herlighed, som hører til Kapitel, og de af Arilds Tid havt have. Sorø Kloster 13 Juli 1569. T. X. 378. Afskr. II. 517.

Hr. Rasmus Thordssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Hr. Rasmus Thordssøn, Sognepræst til Skare og Torvestad Sogne, har berettet for os, hvorledes at han nogen Aar forleden har forhvervet vor kjære Herre Faders, salig og høilovlige Hugkommelses, Brev paa et Kannikedom udi Stavangers Domkirke, som da vaccerede efter Hr. Eivind Kold, det at skulle mue nyde hans Livstid med al sin Rente og Tilliggelse, eftersom samme Brev, hvilket han her tilstede havde, ydermere udviser, og beklager, at ham paa en Part af samme Kannikedoms Herlighed og Tilliggelse gjøres Aahold, Hinder og Forfang; thi bede vi og strengeligen byde Alle, ihvo de helst ere eller være kunne, som Noget har af for^{ne} Kannikedoms Rente, Herlighed eller Indkomme, ihvad det helst er eller nævnes kan, som for^{ne} Hr. Rasmus Thordssøn med forlenet er, at I det strax ubehindret og uden videre Forhaling lader ham følge og ingen Hinder gjør ham derpaa, saafremt at dersom han videre derom for os klagendes vorder, at vi da ikke skulle foraarsages at give ham vor Stevning i Sagen eller i andre Maade at hjælpe ham tilrette. Sorø Kloster 13 Juli 1569. R. X. 558. Afskr. II. 906.

Til Mads Skeel.

Fr. II. Vid, at denne Brevviser Mogens Anbjørnssøn har beret for os, hvore vi have en Gaard der hos vor Kjøbstad Bergen liggendes, kaldes Skauffervog, som han underdanigst er begjerendes at maa bekomme til Magelag, og vil han igjen give til os og Kronen en hans Gaard kaldes Aas, som skal være bedre paa Eiendom og Landskyld end forn. vor og Kronens Gaard; thi bede vi dig og ville, at du forfarer derom Leiligheden, og dersom den befindes saa god paa skylde Landgilde og Eiendomme som vor og Kronens Gaard eller bedre, og det kan skee os uden Skade, ere vi tilfreds, at samme Mageskifte gaar for sig, og at du da derom med det allerførste tilskriver os al Besked, at vi derefter kunne vide os at rette. Soer 14 Juli 1569. T. X. 379. Afskr. II. 518.

Ragnilda Karlsdatter fik Stadfæstelse paa dette efterfølgende Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviserske Ragnilda Karlsdatter har nu havt for os et aabent Papirsbrev, som Christoffer Hvitfeldt, den Tid Høvedsmand paa Steenvigsholm, udi hans Navn og under hans Signet har udgivet, lydendes Ord fra Ord, som herefter følger: Jeg Christoffer Hvitfeldt, Høvedsmand paa Steenvigsholm, kjendes og gjør vitterligt for Alle med dette mit aabne Brev, at mig fuldvitterligt er, at denne Kvinde Ragnilda Karlsdatter var i Rette og beklaget sig for ærlige og velbyrdige Mænd og strenge Riddere, Hr. Trude Ulfstand og Hr. Claus Bilde, k. Maj.s den Tid Fuldmægtige der at sætte Dom og Ret udi Bergen, at nogre Aar forleden blev en hendes Odelsjord solgt, og samme Mand, som hende kjøbte, skulde have givet samme Jord Vik til St. Peder Kirke udi Bergen, med saa Skjel og Forord, at rette Odelsmænd til samme Jord skulle løse hende igjen fra Kirken for 8 Kjørlag, som samme Jord blev kjøbt for. Befalede de da mig, at jeg det forvare skulde, om saa i Sandingen var, og dersom saa fandtes, skulde hun med sine Medarvinger løse samme Jord igjen for forn. Pendinge. Har hun idag beviist med Brev og Segl og svoren Vidne, at samme Jord er hendes Odel og i slig Maade under Kirken kommen var, som samme hendes Beviisningsbrev ydermere udviser. Og har hun nu fornøiet Kirkeombudsmændene samme 8 Kjørlag, som var 12 Lod Sølv, som deres Brev og udviser. Forbyder jeg Alle paa vor naadigste Herres Vegne Hinder eller nogen For-

fang at gjøre hende eller hendes Arvinger paa samme Jord. At saa i Sandingen er, som forskrevet staaer, trykker jeg mit Signet her nedenfor. Skrevet paa Nørre Wartoffuel, hellig Kors Aften om Høsten [13 Septbr.] 1541. — Hvilket Brev vi af vor synderlig Gunst og Naade have fuldbyrdet, samtykt og stadfæstet og nu fuldbyrde, samtykke og stadfæste ved sin Fuldmagt at blive udi alle sine Ord, Punkter og Artikler, eftersom det i alle Maade udviser og indeholder. Fredriksborg 18 Juli 1569. R. X. 558. Afskr. II. 907.

Skat over Agershuus Len.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære, troe Undersaatter, Riddere, Riddersmændsmænd, Fruer, Jomfruer og alle Andre, som frie og frelse kjendes, sammeledes Prælater, Kanniker, Vicarier, Provster, Prester og alle andre Geistlige og Verdslige, Ingen undtaget, som frit Jordegods have, Pant eller Forlening, desligeste Kjøbstædsmænd, Odelsbønder og alle andre Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt Agershuus Len, kjærligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi os i denne langvarendes Krig til vort Krigsfolks Besolding paahænger en mærkelig stor Summa Pendinges Udgift, da have vore elskelige, menige Danmarks Riges Raad og menige Adel den Leilighed overveiet og underdanigst bevilget at komme os til Hjælp og Undsætning med Tredieparten af al deres Rente udi dette Aar, sammeledes have og Kjøbstædsmænd, Bønder og menige Almue her udi lige Maade af deres yderste Formue kommet os til Undsætning; saa have vi os med vore elskelige Rigens Raad beraadslaget og for godt anseet, Eder udi lige Maade om Hjælp at besøge udi saa Maade, at al Adelen, Fruer, Jomfruer og alle Andre, som frie og frelse kjendes, desligeste alle Adelens Bønder og alle Andre, baade udi Kjøbstæderne og paa Landet, som have Gods og Rente, Eiendom, Pant eller Forlening, sammeledes alle andre Geistlige og Verdslige, aldeles ingen undtaget, som have Gods, aarlige Rente og Indkomst, skulle udi dette Aar komme os til Hjælp med Tredieparten af al deres Rente og den forvende udi Daler og Sølv, eftersom det nu gjælde kan, og deriblandt skal beregnes hver tredie Pendinge, som bekommes udi dette Aar af hver Sagkvern, og hvert tredie Træ, Stok, Sparrer og Spirer, som hugges og sælges paa alle Ladesteder udi alle Len. Og skulle de samme Hjælp fra dem overantvorde til os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Em-

bedsmand paa vort Slot Agershuus, med klare Register og deres Ed, eftersom Adelen her udi Riget gjort have. Sammeledes skulle og Bønderne og menige Almue give os slig Hjælp, som vi af Bønderne her udi Riget bekommet have, som er af hver plougfærdig Oxe 4 ß, af hver Ko 4 ß, af hvert ungt Nød 2 ß, af hver Kalv 1 ß, af hvert Faar 1 ß, af hver Ged 1 ß, af hvert Sviin over et Aar gammel 1 ß, af hver Hest 4 ß, af hvert Øg 2 ß, af hver Fole eller Føl som ikke er aargammel 1 ß; og skal Ingen, hverken Fogder eller Skrivere være frie for samme Hjælp, og skal forne Christiern Munk forne Hjælp indkræve og oppebære og den siden med klare Register forskikke hid til vort Slot Kjøbenhavn, og skal han lade give hver Bonde en Seddel paa, hvormeget han udgiver. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles naadigst begjere, at I lader findes godvillige og ubesværet forne Hjælp at udgive og den yde og overantvorde forne Christiern Munk inden St. Hans Dag førstk., anseendes at Eder selv saa vel som os etc. [Udateret].[1] T. X. 386. Afskr. II. 518.

Til Borgemester og Raadmænd udi Bergen.

Fr. II. Vid, at os elskelige Hr. Mikkel Jonssøn, Sogneprest til Bergens Domkirke, har beret for os, at han ingen Prestegaard har at bo udi, og ei er formuendes selv at kjøbe eller lade bygge sig nogen Gaard; thi bede vi Eder og ville, at I tiltænke at udlægge ham en bekvem Residents, som altid maa blive til en Prestegaard, og han og hans Efterkommere Sognepresterne derudi kunne have deres Vaaning og Værelse. Kjøbenhavn 26 Juli 1569. T. X. 388. Afskr. II. 520.

Hr. Mikkel Jonssøn fik Stadfæstelse paa dette efterfølgende Brev.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige hæderlig Mand, Hr. Mikkel Jonssøn, Sogneprest til Bergens Domkirke, har havt for os et aabent beseglet Papirsbrev, lydende Ord fra Ord, som herefter følger: Kjendes jeg Christoffer Walkendorf, Høvedsmand paa Bergenhuus, med dette mit aabne Brev, at jeg efter k. Maj.s min allernaadigste Herres Befaling har paa hans k. Maj.s gode Behag, udi Superintendentens Overværelse tillagt Sognepresten til Domkirken denne efterne Rente til at forbedre hans Underholding med, som er først Laurits Jenssøn af 2 Par Huse i Dirik Frises Gaard $2\frac{1}{2}$ Mark 6 Skill., Simen Thorbernssøn af Aakrogen 13 Skill. 1 alb., Jakob Henningssøn af

[1] Brevet staaer imellem to Breve, daterede Kjøbenhavn 25 og 26 Juli 1569.

den syndre Side udi Aafjorden 3 Daler 18 Skill., Kastenn Regenstorp af en Kaalgaard paa Øffuergaden 8 Skill., Jørgen Bøsseskøtte udi Dreggen af sin Grund 18 Skill., Otte Nilssøn ibid. 18 Skill., Kort Walthers i Kappen af en Kaalhave paa Offuergaden 12 Skill., Egbred Strybbe af sin Grund 2 Mark 4 Skill., Jon Thommessøn Klerk af Peder Engels Gaard neder i Sjøen 8 Mark, item nok en Grund ibid. 4 Mark 2 Skill., Jørgen Brutorp i Bredesgaard af 2 Boder i Dreggen 2 Mark 4 Skill., Mauritz Anderssøn af en Grund op til Melcher Prytz 4 Mark 4 Skill., Jørgen van Holst udi Revelsgaarden af en Grund oven Bucken 12 Skill., Gert Friis af 5 Par Huus i Dirik Frises Gaarde 6 Mark, Hustru Anne Trund Benckestocks af en Kaalhave bag Skotteredit 12 Skill., Viller Willers i Jakobsfjorden af en Kaalhave 6 Skill., Henrik Kipping i Kappen af en Kaalhave oven Bucken 9 Skill., Claus Døger i Holmedal af en Kaalhave 8 Skill., Oltman Willers af 2 Kaalhaver 12 Skill., Hustru Magdalene af en Grund i Dirik Frises Gaard 2½ Mark 2 Skill., Hans Torkildssøn af en Grund i Dirik Frises Gaard 5½ Mark 2 Skill., Jakob Hennings i Aafjorden af en Kaalhave paa Øffuerstrædet 1½ Mark, Merritte Nilsdatter af et lidet Huus ovenfor Nygaard 10 Skill., item Kongens Part af Tienden paa Askøen 4 Tønder Korn og 4 Lam; hvilken forne Rente med al den anden Rente, som forne Sogneprest tilforn havt har, altid herefter skal være og blive til forne Sognepresters Underholdning til forne Domkirke, indtil saalænge at høimeldte k. Maj. det anderledes vil lade tilsige eller forordinere. Til ydermere Vidnesbyrd trykker jeg mit Signet her nedenfor. Givet og skrevet paa Bergenhuus Mandagen næst efter St. Hans Dag [27 Juni] 1558. — Hvilket Brev vi af vor synderlig Gunst og Naade have fuldbyrdet, samtykt og stadfæstet, og nu fuldbyrde, samtykke og stadfæste ved sin fulde Magt at blive ved alle sine Ord, Punkter og Artikler, som det i alle Maade udviser og indeholder. Kjøbenhavn 26 Juli 1569. R. X. 559. Afskr. II. 909.[1]

Axel Fredrikssøn, Lagmand i Bergen og Gulething, fik Brev paa Kronens Gaard Bleg, som han nu udi Værge har, ad gratiam. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 26 Juli 1569. R. X. 560. Afskr. II. 911.

Axel Fredrikssøn fik Brev at skulle være Lagmand

[1] Jfr. Norske Magazin I. 497—498.

udi Bergen og Gulething, og nyde til Underholdning, hvis som med Rette hører og er lagt til Lagmandsstolen, og Mads Størssøn før ham havt har. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 26 Juli 1569. R. X. 561. Afskr. II. 912.

Hr. Mikkel Jonssøn, Sogneprest til Bergens Domkirke, fik Brev paa et Kannikedom udi Bergens Domkirke, kaldes St. Jacobi Præbende, efter Hr. Jacob Røg, ad gratiam. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 26 Juli 1569. R. X. 561. Afskr. II. 913.

[Om Peder Pederssøns forbrudte Gods.]

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Peder Bagge har berettet for os, hvorledes at hans Hustrus Fader ved Navn Peder Pederssøn[1] nogen Tid siden forleden er med Rigens Fiender de Svenske indkommet udi Sverige, og det siges ham efter, at han velvilligen har fulgt dem, hvorfor vore forordnede Raad haver tildømt os og Kronen alt det Gods, forne Peder Pederssøn aatte, undtagen hvis af samme Gods kan bevises at have været hans Hustrus Odel, eftersom samme Dom derom formelder; da efterdi forne Peder Bagge for os beretter, at der skal ligge noget Gods udi Agershuus og Baahuus Lene, som forne hans Hustrus Fader Peder Pederssøn i Værge havde, og samme Peder Bagge nu for os har beviist, at forne Gods tilhører hans Hustrus Moder med Rette, og hun det efter hendes Forældre arvet har, da have vi undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Peder Bagges Hustrus Moder maa ubehindret igjen bekomme alt det Gods, som hende tilhører med Rette, og hun skjelligen bevise kan hende arveligen er tilkommet, og hun og hendes Børn og deres Arvinge det at mue nyde og beholde, dog at de skulle gjøre deraf til os og Kronen slig Tynge og Tjeneste, som deraf bør at gjøres med Rette. Cum inhib. sol. Helsingør 4 August 1569. R. X. 562. Afskr. II. 914.

Johan Venstermand fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi nu have tilskikket og forordineret os elskelige Johan Venstermand, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, at være vor Lensmand udi disse efterskrevne vore

[1] Denne Peder Pederssøn (Skriver) var gift med Helga Haakonsdatter (Adelsteen) og Fader til Karine Pedersdatter, Peder Bagges Hustru til Holme-Gaard i Viken. jfr. Saml. t. N. Folks Spr. og Historie I. 55. 251. 427. Norske Samlinger II. 22 ff.

og Kronens Lene udi vort Rige Norge, som er Raade, Id, Aabygge og Frølands Skibreder, Edsberg og Rakkestad Sogne og Onsø Len, og skal han have denne aarlige Genant [o. s. v. ordret[1] med Peder Knutssøns Forleningsbrev, ovenf. S. 606—607]. Kjøbenhavn 14 August 1569. R. X. 563. Afskr. II. 915.

Severin Nilssøn fik Brev:

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu etc. unde og tillade, at denne Brevviser Søffren Nilssøn, Borger udi Skien, maa brænde og opbryde Klippen paa Eide udi Skiensyssel, og der bygge og opsætte en Sagmølle næst norden den Sagmølle, Jørgen Pederssøn i Skien af os har, og den have, nyde, bruge og beholde udi hans Livstid og saalænge han lever; og naar han død og afgangen er, skal samme [Sagmølle] med Bygning og al sin Tilbehøring, fri og uden al Hinder eller Gjensigelse følge os og Kronen, dog ville vi os forbeholdet have, at dersom vi blive tilsinds at ville have samme Sagmølle, naar den er færdig, da skulle vi betale og tilfredsstille forᵈᵉ Søffren Nilssøn, hvis Bekostning han gjort og forvendt har paa samme Mølle, og da skal han den lade følge os og Kronen uden al Gjensigelse i nogre Maade. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 15 August 1569. R. X. 563. Afskr. II. 916.

Til Hr. Peder Skram, Ridder.

Fr. II. Vider, at denne Brevviser Severin Nilssøn i Skien udi vort Rige Norge, har været her hos os og givet tilkjende, hvorledes der ligger en Gaard udi Skien Len, som kaldes Strømdal, hvilken Gaard en gammel Kvinde udi forᵈᵉ Skien nu har, og underdanigst er begjerendes samme Gaard at maatte bekomme; thi bede vi Eder og begjere, at dersom forᵈᵉ Gaard er fangelig, at I da ville tilstede ham den at maa fange og derudinden ramme hans Bedste; han er overbødig aarligen til gode Rede at give deraf hvis sædvanlige Landgilde og anden Rettighed der pleier og bør af at gange, og sig udi alle Maade som en hørsom, tro Undersaat at bevise. Kjøbenhavn 18 August 1569. T. X. 397. Afskr. II. 521.

Johanne Eriks fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviserske, Johanne Eriks, har været hos og klageligen beret, hvorledes hendes Broder, som

[1] Det bør bemærkes, at i Joh. Venstermands Brev staaer „ingen anden Mude" (Stikpenge?) istedetfor „mue" S. 607. L. 13.

var en Prestemand udi Skien i vort Rige Norge boendes, er nogen Tid siden forleden haardeligen bleven ihjelslagen af 2 Karle ved Navn Karl Anderssøn og Jørgen N., hvilke skulle være rømte for Sagen, og hun derfor underdanigst har os besøgt og begjeret at maatte vederfares hvad Ret er over samme Manddrabere; thi bede vi og byde alle vore Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd, Byfogder, Ridefogder og alle Andre, som forne Johanne Eriks eller hendes Fuldmægtige med dette vort Brev besøgendes vorder, at I ere dem behjælpelige, hvor de forne Manddrabere overkomme eller betræde kunne, dem at paagribe, fængsle og udi Jern at hegte og holde, og siden forhjælper forne Johanne Eriks eller hendes Fuldmægtige over samme Misdædere saa meget Lov og Ret er; forbydendes Alle, ehvo de helst ere eller være kunne, forne Manddrabere herefter at huse, hæle, beskytte, haandhæve eller udi nogre Maade at tage udi Forsvar, saafremt I ikke ville stande udi deres Sted ag svare deres Gjerninger. Kjøbenhavn 18 August 1569. T. X. 397. Afskr. II. 522.

Til Jørgen Skram.

Fr. II. Vid, at efterdi vi forfare, at der skal være stor Mytteri blandt Knegtene paa vort Slot Elfsborg, for at de Knegte der paa vort Slot Baahuus ere afbetalet, og forne de elfsborgske Knegte Intet have bekommet, da bede vi dig og ville, at du strax af Skattene, som du paa vore Vegne har oppebaaret, tilskikker og lader overantvorde os elskelige Jens Kaas, vor Mand, Tjener og Høvedsmand paa forne vort Slot Elfsborg, 3500 Daler, hvormed han samme Knegte kan stille tilfreds, og at du derpaa annammer hans Kvittants. Kjøbenhavn 19 August 1569. T. X. 398. Afskr. II. 523.

Til Mads Skeel.

Fr. II. Vi bede dig og ville, at naar denne Brevviser Christopher Foglers Tjener dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da antvorder ham al den Fisk, du haver og os tilkommer, undtagen 1500 Voger af Spildfisk og den vageste Fisk, som du maatte igjen beholde, og at du samme 1500 Voger Fisk med det allerførste forsender hid til Slottet, om du den ikke allerede har forskikket afsted. Kjøbenhavn 19 August 1569. T. X. 399. Afskr. II. 523.

Christiern Munk paa Agershuus fik Brev at skulle lade gribe Peder Knutssøn for den Prest, han stak ihjel, og

gefencklich lade føre ham her ned. Kjøbenhavn 23 August 1569. T. X. 402. Afskr. II. 523.

Hr. Hans Bang, Sogneprest til Onsø Sogn, fik k. Maj. Beskjermelsesbrev, at h. Maj. vil forsvare, beskjerme og fordagtinge ham til alle Rette, og hvem ham har noget til at tale, de skulle gjøre det til Thinge for Norges Riges Kansler, Lagmænd og Lagrettesmænd med Lov og Ret og ikke anderledes. Cum inhib. sol. Kjøbenhavn 25 August 1569. R. X. 565. Afskr. II. 918.

Til Christiern Munk.

Fr. II. Vid, at Sognemændene af Thorsnes og Borge Sogne have havt deres Fuldmægtige her hos os og beret, hvorledes deres Sognekirker er 2 Annexer til Skjeberg og Tune Sogne, og at de ligevel hertildags have holdt deres egen Capellan til forne deres Kirker for den Aarsag, at deres rette Sogneprester ikke have gjort dem slig tilbørlig Tjeneste, som ham burde, men aleneste 1 Gang eller 2 Gange dem om Aaret besøgt, og derhos beviser, at Sagen har været udi Rette for vore elskelige Rigens Raad og Forordnede, som vi forledne Aar have indskikket udi vort Rige Norge, og de have gjort der saadan en Skik paa, at forne Thorsnes og Borge Sogne herefter mue holde deres egne Capellaner, efterdi deres rette Sogneprest dem ikke med tilbørlig Kirketjeneste forestaar. Nu beklage de, at en af forne Sogneprester ved Navn Henrik med vrang Underviisning har forhvervet vort Brev til dig, at han skal nyde hans Annex, og Intet derhos bemelder om den Skik, forne vore Raad derpaa have gjort; da efter saadan Leilighed ville vi, at det skal blive ved den Besked, forne vore Raad om forne Sogne gjort have, bedendes dig og ville, at du det saa bestiller, at forne Thorsnes og Borge Sogne nyde deres egne Capellaner efter den Forordning, vore Raad gjort have, og ikke tilsteder, at derimod gjøres [i] nogen Maade, uanseendes vor Skrivelse forne Hr. Henrik vrangeligen derom til dig forhvervet har. Kjøbenhavn 27 August 1569. T. X. 410. Afskr. II. 524. (jfr. S. 605—606).

Jens Nilssøn [siden Biskop i Oslo] fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Jens Nilssøn, Skolemester udi vor Kjøbstad Oslo, til os har suppliceret om et Kannikedom udi forne Oslo Domkirke, som vaccerer og ledigt er efter en ved Navn Hr. Nils Mikkelssøn, og efterdi samme Kannikedom allerede og førend han derom fordret har, er en

Anden forlenet, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu etc. unde og tillade, at forne Jens Nilssøn maa og skal bekomme det første Kannikedom, som efter Kapitels Statuter udi Oslo Domkirke vaccerer og ledigt bliver, og det med Bønder, Tjenere etc. Cum claus. consvetis et inhib. sol. Kjøbenhavn 8 Septbr. 1569. R. X. 564. Afskr. II. 917.

Laurits Friis fik Brev paa Kronens Gaard Leginde liggendes udi Viken i Baahuus Len, som Worm [Orm] og Nils paaboe og skylder aarligen 8 Tønder Malt, fri uden Afgift ad gratiam, dog saa han skal tjene os og Riget deraf med en gerust Hest. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 9 Septbr. 1569. R. X. 565. Afskr. II. 919.

Til Christiern Munk.

Fr. II. Vid, at vi have affærdiget denne Brevviser Skipper Rasmus Kruse med vort Skib Hanen did ind udi Agershuus Len efter et Skiblad Deler og andet Tømmer; thi bede vi dig og ville, at naar forne Skipper dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da bestiller, at han strax bekommer hans fulde Lad af Deler, Aaretræ, Smaaspirer og nogne Vindbommer, saa han med det alleriligst kan blive affærdiget tilbage igjen. Kjøbenhavn 11 Septbr. 1569. T. X. 418. Afskr. II. 525.

Til Fru Ingeborg [Krumme], Olaf Torressøns Efterleverske.

Fr. II. Vid, at vi forfare, at vor og Norges Krones Gaard Egge, som vi Eder undt og forlenet [ovenf. S. 593], skal ligge beleilig for vor Gaard udi Throndhjem, der som vor og Kronens Landskyld bedst kan samles og indtages, og efter slig Leilighed ikke vel kan ombæres fra Gaarden, hvorfor vi have befalet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard Throndhjem, samme vor Gaard Egge igjen at skulle annamme og os den til Bedste at bruge, og i det Sted igjen udlægge Eder paa vore Vegne udi andet vort og Norges Krones Gods saa megen Rente, som samme Gaard kan sig beløbe; thi bede vi Eder og ville, at I retter Eder efter og strax lader forne Christiern Munk følge forne Gaard og ingen Hinder gjører ham derpaa. Helsingborg 18 Septbr. 1569. T. X. 422. Afskr. II. 525.

Til Christiern Munk [paa Agershuus].

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have forfaret af din Skrivelse, som du os elskelige Peder Oxe, vor tro Mand, Raad og Hof-

mester, og Andre haver tilskrevet, at du dig beklager, at du ikke kan holde vor Slot Agershuus efter den Skik og Ordning, derpaa gjort er. Desligeste at der paa Slottet skal være Brøst for Folk, Skyt, Krud og andet, hvorpaa vi dig ikke kunne forholde, at vi nu skikke til dig 4 halve Kartover at bruge der paa Huset, item 1 Læst Krud og 40 Knegte, som du kan bruge efter Leiligheden, bedendes dig og ville, at du ved den Ed, du os bepligt er, tiltænker med Altingest at have god Opseende, at forne vort Huus saa med al Nødtørft bliver forsørget, at det kan være forvaret, om Noget paakommer, og dersom du behøver ydermere Folk at bruge der udi Fæstningen, end som den Skik indeholder, der gjort er, at du da hvis Omkostning videre kan paagaa, indskriver udi vort Regnskab, dog derudinden i alle Maade rammer vort Gavn og Bedste, eftersom vi dig tiltroer, og atter skriver al Besked fra dig, hvad Mangel og Brøst der er paafærde enten paa Folk eller Andet, og derpaa skikker os eller vor Hofmester klar Fortegnelse, hvoraf al Leiligheden kan forfares, saa vi os derefter siden kunne vide at rette. Helsingborg 21 Septbr. 1569. — Seddel: Sammeledes bede vi dig og ville, at du strax, anseendes dette vort Brev, hid ned forskikker hvis Penge du af Skatten har oppebaaret, som du sidste Gang fik vor Skrivelse om, saa at samme Penge med det alleriligste fremkommendes vorder. Datum ut in literis. T. X. 423. Afskr. II. 526.

Jørgen Skrams Lieutenant skal have k. Maj. Brev til Jørgen Pederssøn, Tolder udi Marstrand, at han af Tolden forskaffer ham 1426½ Daler 19 ß og 9 Pendinge danske til de Knegtes Betaling, som ligge paa Baahuus, og dem rester udi de 6927 Daler, som til Philippi og Jacobi Dag sidst forleden i dette Aar 1569 forne Knegte tilkommer efter Jørgen Skrams overgivne Regnskab. Actum Kjøbenhavn 5 Octbr. 1569. Otte Brockenhuus. T. X. 456. Afskr. II. 528.

Til Tolderen udi Marstrand.

Fr. II. Vi bede dig og ville, at du af hvis Pendinge, du udi dette Aar af Tolden udi Marstrand paa vore Vegne oppebærendes vorder, fornøier os elskelige Jens Kaas, vor Mand, Tjener og Høvedsmand paa vort Slot Elfsborg, til Krigsfolk der sammesteds liggendes 2000 Daler udi Mynt, og det indskriver udi dit Regnskab og derpaa annammer hans Kvittants. Sammeledes at du ogsaa til at udspise der paa Slottet forskaffer

ham paa vore Vegne 12 Læster Sild. Halmstad 6 Octbr. 1569. T. X. 434. Afskr. II. 527.

Til Jørgen Skram.

Fr. II. Vid, at efterdi vi forfare, at vort Slot Baahuus udi denne Tid ikke skal være noksom forsørget med Hofmænd og Heste; thi bede vi dig og ville, at du over den Taxt og Forordning allerede gjort er, hvorledes med vort Slot holdes skal, tager udi Tjeneste 20 gode, duelige, verhaftige Karle med gode, færdige Heste, og paa vore Vegne giver dem hver aarligen til Besolding, saalænge de dig paa vore Vegne tjenendes vorder, 24 Mark danske og en Klædning, og under dem Fodring til deres Heste fra St. Mortensdag og til Langfredag, eftersom udi gammel Tid Sædvane udi Norge har været, og derudinden rammer vort Gavn og Bedste, som vi dig tiltroer. Feldtleiren for Vardberg 4 Novbr. 1569. T. X. 455. Afskr. II. 528.

K. Maj. Undersaatter paa Hisingen finge Stadfæstelse paa Christian III.s Brev af 14 Octbr. 1556, hvorved Fredrik I.s Privilegier af 9 August 1523 for Indbyggerne paa Hisingen stadfæstedes. [jfr. ovenfor S. 385.] Feltleiren for Vardberg 8 Novbr. 1569. R. X. 565. Afskr. II. 919.[1]

Til Christiern Munk og Mester Frants Berg, Superintendent udi Oslo og Hamer Stift.

Fr. II. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, hvorledes at Hamer Domkirke skal være af Fienderne [ødelagt] paa Taarn og Tag, dog skal den igjen staa til at hjælpe, om den Rente, der ligger til Hamer Commune, en Tid lang maatte lægges til forne Kirkes Bygning; da efterdi at samme Rente nogen Tid siden, efter den Beretning os da er forekommet, er blevet lagt til Oslo Kapitel [ovenf. S. 592], og paa det vi derom mue komme udi ret Forfaring, bede vi Eder og ville, at I strax tage til Eder 4 eller 6 af de agtigste, forstandigste og gudfrygtigste Mænd udi Oslo og Hamer Kapitel, og med dem overveier, betænker og endelig beslutter, om det kan ske Gud mere til Ære og Religionen til Forfremmelse, at forne Rente bliver hos Oslo Domkirke og Kapitel, eller og det er nyttigere, at det igjen lægges til Hamer Domkirke, og Kapitelet der sammesteds igjen kommer udi sin Skik og Ordning, som før har været; og hvad

[1] Herefter følger et Brev, hvorved Emicke Kaas fik Befaling paa Elfsborg Slot. Dateret Feltleiren for Vardberg 21 Novbr. 1569. R. X. 567. Afskr. II. 922.

I udi saa Maade beslutter, at I det under Ederø Segl skriftligen os tilskikker, siden ville vi vor Mening derom tilkjendegive, hvor vi det hermed herefter ville have holdet. Fredriksborg 1 Decbr. 1569. T. X. 472. Afskr. II. 529.

Erik Munk fik Brev at skulle inddrage udi Norge og der sammesteds udtage et Antal Baadsmænd til k. Maj.s Orlogsskibes Behov.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi med den almægtigste Guds Hjælp agte med det allerførste paa Foraaret at lade vore Orlogsskibe udløbe udi Søen imod vore og Rigens Fiender, og dertil vil Behov gjøres et mærkeligt Antal Baadsmænd, da have vi derfor nu affærdiget vor Skibshøvedsmand os elskelige Erik Munk med vor Skriver Christen Jenssøn at skulle omdrage udi alle vore Len udi vort Rige Norge, baade udi Kjøbstæderne og paa Landsbyerne, og der sammesteds til vort Behov udtage de fleste Skippere, Styrmænd, Baadsmænd og Skibstømmermænd muligt er at bekomme, og det saa bestille, at de strax til Fastelavn er tilstede udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, saa de siden strax fremdeles kunne bruges paa vore Orlogsskibe; thi bede vi og byde alle vore Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd og alle Andre, som forᵈᵉ Erik Munk og Christiern Jenssøn med dette vort Brev besøgendes vorder, at I ere dem behjælpelige forᵈᵉ Skibsfolk at udtage, og at have Indseende med, at vi maatte bekomme godt, dueligt, søfarne Folk, som vi og Riget kunne være tjent med, og at hver Lensmand udi sit Len forskaffer Skibe, som samme Skibsfolk, saa mange som blive udskrevne, kan indtage og fremføre til forᵈᵉ vort Slot Kjøbenhavn, saa de visseligen ere der tilstede til Fastelavn førstkommendes. Findes Nogen, som bliver udskrevet, at sidde hjemme og overhørig, at I den lader straffe som vedbør; findes og nogen af vore Lensmænd eller Borgemestere og Raadmænd med Nogen at see igjennem Fingre eller dem at forløve, som blive udskrevet, da ville vi vide det hos dem, saa de udi deres Sted skulle stande os derfor til Rette. Fredriksborg 10 Decbr. 1569. T. X. 477. Afskr. II. 530.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. Vid, at vi forfare af din Skrivelse, som du os elskelige Peder Oxe, vor tro Mand, Raad og Hofmester, har tilskrevet, at en Part af Provsterne og Presterne udi Agershuus Len og andre næste omliggendes Len sidder dig ulydige

og uhørsomme fore, naar Noget paakommer baade med Folk at udgjøre, Knegte at holde og udi andre Maade, endog at, naar Noget dig nogensteds skal gjøres, sidder de saa af Veien, at de af vort Krigsfolk ikke blive besværet, og at de med vrang Underviisning skulde have forhvervet vor Skrivelse derom til dig, og derhos forevende den Undskyldning, at vi dem dermed skulle have forskaanet, og du derhos beretter, at dersom sligt skulde dem tilstedes, skulde Andre udi samme Len deraf blive modvillige, saa at hvis paa vore Vegne der sammesteds skulde bestilles og udrettes, skulde langsomt gange for sig; da efterdi du est begjerendes en Stevning over samme Prester, skikke vi dig den herhos, at de skulle møde derom for Lagmænd og Lagrettesmænd udi vor Kjøbstad Oslo til St. Pauls Dag førstkommendes, bedendes dig og ville, at du med det første lader samme vor Stevning forkynde og siden tager Dom for dig udi forne Sag, hvad Norges Lov giver og medfører. Sammeledes som du og lader give tilkjende, at de af Lister Len, for den Skat Skyld, de skulde komme os til Hjælp med, besvære dem at gjøre Folk ud at bruge imod vore og Rigens Fiender, endog at du dem derom har tilsagt, og andre vore Undersaatter der udi Lenet lige med dem ere besværet og have udi andre Maade fast større Tyngde, desligeste at de og vægre dem at udgive en Gjengjærd, som dem af Frants Brockenhuus og os elskelige Bjørn Kaas, vore Mænd og Raad, blev paalagt den sidste Gang, de udi vor Bestilling ind udi vort Rige Norge vare forskikkede, da bede vi dig og ville, at du forne vore Undersaatter udi Lister Len derfor tiltaler efter Norges Lov og tager Dom for dig udi samme Sager. Vi skikke dig herhos vort Brev til Jon Simonssøn, Lagmand paa Agdesiden, at han skal dømme derpaa, og vor Stevning over dem, at de skulle møde for ham derom udi Rette til St. Hans Baptistæ Dag førstkommendes. Vi ville og, at du udi lige Maade tiltaler og udi Rette stevner dem, som boe udi Henrik Brockenhuses Len [Stavanger], for lige saadanne deres Ulydighed og tager Dom, paa hvis deres Brøde og Forseelse kan findes. Hvad du fremdeles lader give tilkjende om et Tog at gjøre ind udi Sverige, da bede vi dig og ville, at naar du kan formærke, at vor Krigsmagt er indrykket udi Sverige, at du da med alt hvis Folk, du kan opbringe, vil beflitte dig at gjøre et alvorligt Tog imod Fienderne og dem gjøre det meste Skade og Afbræk muligt er, dog at du har din Sag

udi god Agt og med altingest god Opseende, saa at du af Fienderne ikke bliver overrasket, og at du med Altingest med Slottet bestiller, saa at det kan være forvaret, om Noget paakommer. Men at du og os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, med Eders Krigsfolk skulde kunne komme tilsammen, kunne vi ikke betænke det vel at kunne skee, efterdi det er at befrygte, at Fienderne udimidler Tid kunne indfalde udi Throndhjems Len, det at forhende og fordærve, hvorfor vi have for godt anseet, at forn.e Christiern Munk, med hvis Magt han kan opbringe, gjør et Tog ind udi Jemteland og gjør sit Bedste det igjen til vor Haand at indtage, hvorom vi ham og have tilskrevet, hvilket vort Brev vi dig herhos tilskikke; bedendes dig og ville, at du med det allerførste ham det med dit eget fuldvisse Bud tilhænde forskikker. Hvad fremdeles formeldes udi din Skrivelse om de Hageskytter, som ere udi Agershuus Len, da ere vi tilfreds, at dem bliver givet 3 Maaneders Besolding og 1/2 Aars Klædning, eftersom de andre Knegte blev fornøiet, som hid ned bleve forskikket, paa det de kunne være saa meget des villigere at bruge, hvor Behov gjøres; vi have og tilskrevet os elskelige Hr. Peder Skram, Ridder, vor Mand, Raad og Embedsmand paa vort Slot Lagholm, at han udi Agershuus Skriverstue skal lade gjøre gode Rede og Regnskab for Skatterne af Bratsberg Len, paa det at saa meget des klarere og bedre Regnskab kan gjøres for al Skatten, som du har fanget vor Skrivelse om at skulle oppebære; bedendes dig og ville, at du med det første hid ned forskikker, hvis der rester af samme Skat, og udi alle Maade rammer vort Gavn og Bedste, eftersom vi dig tiltroer. Fredriksborg 10 Decbr. 1569. T. X. 477. Afskr. II. 532.

Til Hr. Peder Skram eller hans Foged paa Bratsberg.

Fr. II. Vider, at eftersom vi have befalet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at skulle paa vore Vegne oppebære en almindelig Skat og Landehjælp over alt Agershuus Len og næste omliggendes Len, og samme Hjælp med det allerførste forskikke til vort Slot Kjøbenhavn, da forfare vi, at Eders Foged og Skrivere udi Skiens Syssel vægrer dem herudi at overantvorde Register paa samme Skat udi Skriverstuen paa vort Slot Agershuus, endog forn.e Christiern Munk har fanget vor Befaling den at skulle oppebære og derfor at gjøre gode Rede og Regnskab;

thi bede vi Eder og ville, at I tilholde Eders Fogder og Skrivere, at de rette dem efter at levere forne Christiern Munk, hvis de af samme Skat have oppebaaret, og udi Skriverstuen paa forne Agershuus fra dem derpaa at overantvorde klare Register og Mandtal, saa forne Christiern Munk derfor igjen kan lade gjøre os klar og gode Rede og Regnskab, ladendes det ingenlunde, saafremt at dersom vi derover lide nogen Forsømmelse, at Eders Fogder da ikke skal stande os derfor til Rette. Fredriksborg 10 Decbr. 1569. T. X. 479. Afskr. II. 535.

Til Christiern Munk udi Throndhjem.

Fr. II. Vid, at efterdi vi nu strax med det allerførste agter at lade vor Krigsmagt oprykke imod vore og Rigens Fiender, dem at gjøre det meste Afbræk muligt er, da bede vi dig og ville, at naar du kunde formærke, at forne vort Krigsfolk er indrykket udi Sverige, du da opbringer det meste Folk, du kan afstedkomme, og dermed indrykker udi Jemteland, og gjør dit Bedste det igjen til vor Haand at indtage, og udi andre Maade at gjøre Fienderne det meste Afbræk muligt er, dog at du med Altingest har god Opseende, saa at du af Fienderne uforseendes ikke skal blive overrasket. Fredriksborg 11 Decbr. 1569. T. X. 476. Afskr. II. 530.

Til Christiern Munk og Jørgen Skram.

Fr. II. Vid, at vi have befalet os elskelig Hak Ulfstand, vor Mand og Tjener, at skulle lade foretage og færdiggjøre nogen Befæstning paa vort Slot Vardberg, og han dertil behøver noget Tømmer, eftersom han dig undervise skal; thi bede vi dig og ville, at du forskaffer forne Hak Ulfstand, naar han dig derom lader besøge, saa meget Tømmer, som han har behov til forne Bygning og Befæstning, og dig om tilsigendes vorder. Fredriksborg 17 Decbr. 1569. T. X. 482. Afskr. II. 536.

Til Pros Lauritssøn [Hørby].

Fr. II. Vid, at vi have affærdiget os elskelige Knud Alsing med 6 Tømmermænd herfra og ind udi Nedenes Len, at han der sammesteds til vort Behov skulde lade opbygge en Galei, som tilforn med dig bestilt er, forseer vi os til, at du dertil har Tømmer og anden Nødtørft allerede i Forraad; thi bede vi dig og ville, at naar forne Knud Alsing dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da til samme Bygning forskaffer ham de fleste Tømmermænd, der udi Lenet er at bekomme, og dertil behov gjøres, som samme Galei kunne tilhjælpe

at opbygge. Desligeste at du og forskaffer forne Knud Alsing og de Tømmermænd, som samme Galei skulle opbygge, nødtørftig Underholdning til Mad og Øl, sammeledes Tømmer, Jernbolter, Spiger og hvis anden Deel, dertil behov gjøres, og forne Knud Alsing dig om tilsigendes vorder, saa at samme Galei med det allerførste kunde blive opbygt, og bestille det uden al Forsømmelse. Kjøbenhavn 19 Decbr. 1569. T. X. 484. Afskr. II. 537.

Til Superintendenterne over alt Danmark og Norge.

Fr. II. Vider, at vi have ladet udgaae vor aabne Mandat under vor Haand og Segl og derhos nogne Artikle, hvorledes vi ville holdes skal med fremmede og udlændiske Folk, som komme ind udi vore Riger Danmark og Norge, og dem der udi Kjøbstæderne eller paa Landet ville bosætte, og have befalet os elskelige hæderlig og høilærd Mand Mester Paul Madssøn, Superintendent udi Sjælands Stift, samme Breve og Artikle at forskikke Eder tilhænde; thi bede vi Eder og ville, at I forne aabne Mandat lader opslaae paa Kirkedøre og Raadhuse udi Kjøbstæderne udi Eders Stift, og siden alvorligen og med al Flid holder derover, at forne vor Vilje og Befaling i alle Maade over alt Eders Stift fuldgjøres, og at derfor ingen Forsømmelse tages, saafremt I ikke ville stande til Rette. Fredriksborg 26 Decbr. 1570 (d. e. 1569). T. XI. 3. Afskr. II. 543.

Jørgen Mikkelssøn [Nilssøn], Renteskriver, fik Brev paa et Kannikedom udi Oslo Domkirke, der var ledigt efter Hr. Nils Mikkelssøns Død, ad gratiam. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 30 Decbr. 1570 (d. e. 1569). R. X. 569. Afskr. II. 924.

1570.

Til Mester Hans Gaas [Superintendent i Throndhjems Stift].

Fr. II. Vider, at os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, har ladet give os tilkjende, at I har antvordet ham vort Brev om 12 Spand, som han paa vore Vegne Eder skulde udlægge for Helgeseter Kloster, som Evert Bild fik fra Eder, og herhos giver tilkjende, at I for os ikke skulle have beret ret. Da efterdi vi om den Leilighed ikke vide ret Besked, og vi ikke heller ville, at Eder skulde skee forkort paa hvis Eder tilkommer med Rette, bede vi Eder og ville, at I strax med det allerførste tilskriver os en klar og vis Besked, hvor al Ting sig dermed begiver, at vi os derefter kunne vide at rette og samme skriftlig Besked overantvorde forn. Christiern Munk, at han os det kan tilskikke. Kjøbenhavn 14 Januar 1570. T. XI. 15. Afskr. II. 544.

Til Christiern Munk paa Throndhjems Gaard.

Fr. II. Vid, at som du lader give tilkjende, at du har fanget vor Skrivelse om 12 Spand at udlægge os elskelig hæderlig Mand, Mester Hans Gaas, Superintendent udi Throndhjems Stift, for Helgeseter Kloster, som Evert Bild fik fra ham, og du derhos formelder, at han for os derom ikke har beret ret, hvorfor du har anholdet samme 12 Spand og ikke ladet ham dem følge; sammeledes giver du og tilkjende, at du paa vore Vegne har æsket Skat af forn. Mester Hans Gaas, og han vægrer sig den at udgive; da have vi nu tilskrevet forn. Mester Hans Gaas, at han under sit Segl skal forskaffe os klar Beretning, paa hvad Rettighed han har til samme 12 Spand, og dig samme forseglede Beretning overantvorde, at du os den kan tilskikke, og vi deraf noksom al Leiligheden kan forfare, om han dertil har nogen Rettighed eller ei, bedendes dig og ville, at du lader forn. Mester Hans Gaas efter vor skriftlig Befaling følge 12 Spand, til saalænge vi af samme Beretning kommer udi ret Forfaring, hvor Alting sig dermed begiver; dersom da befindes, at han ikke har Ret dertil, ville vi det siden forandre; og efterdi vore Breve, som vi om Skat have ladet udgaae, ikke formelder om nogen Hjælp af Superintendenterne, og det ei heller er vor Mening

dem dermed at besvære, bede vi dig og ville, at du forne Mester Hans Gaas lader være kvit for samme Skat og ham derfor ikke maner eller tiltaler. Kjøbenhavn 14 Januar 1570. T. XI. 16. Afskr. II. 545.

Til Hak Ulfstand.

Fr. II. Vi have bekommet nogen Tid siden din Skrivelse, saa og forstandet, hvad du nu skriftlig lader give tilkjende med denne Bøsseskytter, som du til os med den Morgenstjerne og Lilie har affærdiget. Og eftersom du udi din første Skrivelse formelder, at du har forlovet de norske Skytter at maatte drage hjem hver til sit, og de skulle til os udgive en Summa Pendinge, da har du derudi aldeles intet gjort os til Vilje, og forundrer os storligen, at du samme Skytter uden vort Vidskab, Vilje og Befaling forlovet hjem at drage; thi at forne Skytter nu havde været os fast nyttig til at bruge hos andet vort Krigsfolk. Men efterdi det nu er gjort, have vi tilskrevet os elskelige Jørgen Skram, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Baahuus, at han samme Pendinge af dem skal udfordre og dem siden forskikke til vor Rentemester, hvilket vort Brev vi sende dig herhos, bedendes dig og ville, at du ham det strax med det første tilskikker, og at du fremdeles dig ikke understaaer Sligt at gjøre uden vor Vilje og Befaling. Hvad du skriver om en Lening til Knegtene der paa Slottet, da ville vi lade gjøre den Forordning, at den med det første muligt er skal fremkomme. Øl at skikke herfra did til Slottet er udi denne Tid, eftersom du selv har at betænke, fast umuligt. — — — — — Kjøbenhavn 24 Januar 1570. T. XI. 13. Afskr. II. 543.

Nils Basse fik Beskjermelsesbrev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Nils Basse, Borger udi vor Kjøbstad Bergen, har os tilkjendegivet nogen Utroskab, som en Part vore Fogder udi vort Rige Norge os har beviist, og derfor befrygter sig at skulle overfaldes, feides og uforrettes, da efterdi han er overbødig at stande hver Mand til Rette, som ham udi nogre Maade har til at tale, og vil lide og undgjelde hvad Lov og Ret er, have vi af vor synderlig Gunst og Naade taget og annammet og nu med dette vort aabne Brev tage og annamme forne Nils Bass med hans Hustru, Børn, Gods, rørendes og urørendes, udinden vor kongelig Hegn, Værn, Fred og Beskjermelse, besynderligen at ville forsvare, haandhæve og fordagtinge til alle Rette; forbydendes derfor Alle, ihvo de helst

ere eller være kunne, særdeles vore Fogder, Embedsmænd, Borgemestere, Raadmænd, Byfogder og alle Andre, forⁿᵉ Nils Bass herimod paa Person, Hustru, Børn, Gods, rørendes og urørendes, eller Noget, som ham tilhører, at hindre, truge, undsige, feide, feide lade eller i andre Maade at uforrette; men, dersom Nogen har ham Noget til at tale, da skulle de det gjøre med Lov og Ret og ikke anderledes; han skal og være forpligt at pleie hver Mand Ret efter Norges Lov, som ham har til at tale, under vor Hyldest og Naade. Fredriksborg 4 Februar 1570. T. XI. 31. Afskr. II. 546.

Otte Brockenhuus fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Otte Brockenhuus, vor Rentemester, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu o. s. v. unde og forlene forⁿᵉ Otte Brockenhuus vort og Norges Krones Len Romsdalen med Bønder, Tjenere, Leding, Landskyld, Tiende og al anden vor og Kronens Rente og Rettighed, eftersom os elskelige Knut Steenssøn, vor Mand og Tjener, det udi Værge har, og det have, nyde, bruge og beholde, kvit og fri ad gratiam, dog saa at han skal holde Godset ved god Hævd og Magt og Bønderne o. s. v. cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 1 Marts 1570. R. X. 567. Afskr. II. 923.

Otte Brockenhuus fik Følgebrev til Bønderne udi forⁿᵉ Romsdals Len. Kjøbenhavn 4 Marts 1570. R. X. 568. Afskr. II. 924.

Christopher Føgler fik Brev at maa lade besegle en Havn paa Island. [Uden Aar og Sted.] R. X. 568. Afskr. II. 924.

Til Jørgen Skram.

Fr. II. Vid, at Bernt Erikssøn til Amsterdam har ladet berette for os, hvorledes du har arresteret et hans Skib og Gods med hans Tjener Tanes Meinertssøn for Marstrand af den Aarsag, at han skal have handlet med de Svenske paa Vardberg Slot og gjort dem Tilføring, hvilket han mener ham ikke skal skjelligen overbevises, da paa det at Skibet og Godset ikke skal blive der liggendes og fordærves, have vi bevilget ham samme Skib at maa løsgives, dog at han tilforn skal sætte nøiagtig Borgen, at dersom det kan ham overbevises,

at han med Fienderne har handlet og vandlet, skal samme Skib til os være forbrudt; thi bede vi dig og ville, at du strax lader vurdere samme Skib og Gods, hvad det er værd, og naar han har sat dig saadan Borgen, som forskrevet staaer, at du da lader ham eller forne hans Tjener med samme Skib og Gods passere. Kjøbenhavn 9 Marts 1570. T. XI. 42. Afskr. II. 547.

Til Erik Rosenkrands og Erik Rud.

Fr. II. Vider, at vi have undt og tilladt, at os elskelige Fru Edel Hardenberg, Frants Bildes Efterleverske, maa til sig indløse vort og Norges Krones Len Lister Len; thi bede vi Eder og ville, at I annamme Eders Pendinge og lader hende følge samme Len med klare Jordebøger, Breve, Registere og alt Andet, som der bør at lades. Fredriksborg 18 Marts 1570. T. XI. 57. Afskr. II. 548. (jfr. ovenfor S. 383.)

Fru Edle Hardenberg, Frants Bildes Efterleverske, fik Følgebrev til Bønderne udi Lister Len, som Fru Sophie Løkke i Hævd og Værge havde. Fredriksborg 18 Marts 1570. R. X. 569. Afskr. II. 925.

Fru Edle Hardenberg fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at os elskelige Fru Edle Hardenberg, Frants Bildes Efterleverske, maa nu strax til sig indløse fra hendes Medarvinger os elskelige Erik Rosenkrands og Erik Rud, vore Mænd og Raad, vort og Norges Krones Len Lister Len, og naar hun det indløst har og fuldgjort de Pantebreve, derpaa er, skal hun sig med samme Pantebreve til os begive; siden ville vi lade give hende ydermere Brev og Forvaring der paa. Fredriksborg 18 Marts 1570. R. X. 570. Afskr. II. 926.

Hr. Truels Holgerssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Hr. Truels Holgerssøn har været her hos os og givet tilkjende, hvorledes han en Tid lang har været en Prest og Guds Ords Tjener udi vort Rige Norge, og nu har taget sig fore og er tilsinds at give sig til vort Universitet udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn og derpaa en to Aars Tid ydermere at studere og lægge Vind paa sig, at øves og forfremmes udi den hellige Skrift, paa det han saa meget des bedre kunde forestaae hans Kald og Embede, Gud almægtigste til Lov og Ære og Religionen til Bedste, da efterdi han har sat en Kapellan til de Kirker, han er forordineret at være

Sogneprest og Sjælesørger, som udi hans Fraværelse skal gjøre hans Sognefolk slig tilbørlige Tjeneste inden Kirken og uden, som en Guds Ords Tjener sine Sognefolk pligtig er, da forbyde vi Alle, ihvo de helst ere eller være kunne, særdeles vore Fogder, Embedsmænd, Superintendent og alle Andre, forne Hr. Trugels Holgerssøn paa forne Sogne at gjøre nogen Hinder eller Forfang eller og anden Sogneprest der ind at sætte udi forne to Aar, den Stund han udi saa Maade hos forne vort Universitet studerendes vorder, og sig flitteligen udi Guds Ord og den hellige Skrift forfremmer; dog skal forne Hr. Truels Holgerssøn være forpligtet, naar forne to Aar ere forløbne, og [han] ikke længer studerer, strax ufortøvet give sig til samme Sogne igjen og dem selv forestaae, som en Guds-Ords Tjener og Sjælesørger bør at gjøre. Fredriksborg 25 Marts 1570. R. X. 570. Afskr. II. 926.

Skipper Arild Pederssøn fik Brev paa Kronens Gaard Wesse i Baahuus Len ad gratiam. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 25 Marts 1570. R. X. 571. Afskr. II. 928.

Til Mads Skeel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelig hæderlig Kapitel udi Stavanger har havt deres Fuldmægtige hos os og ladet give os nogen deres mærkelig Brøster tilkjende; og for det første beklage de, at nogne fremfarne Kanniker have ladet frakomme nogne Laxefiskende, som af Arilds Tid har ligget under Communet, Kannikerne der sammesteds til Underholdning; sammeledes skulle og nogne Sogne været tagne fra Communet og tillagt Sognepresten udi Stavanger, saa skal og Communes-Huset været ham [dem] frataget, som de mene med Urette, og Communes-Gaarden og være ødelagt. Desligeste ere og nogen Kannikers Grunde udi Stavanger dem frataget, og Byfogden udi nogne forledne Aar har optaget Leien af samme Grunde. Item skulle og nogen Præbende være borte, som have ligget til nogen synderlige smaa Gjelde, og samme Præbender ere lagte under Skrivere, Hofmænd og Andre, som ingen ret Tjeneste derfor gjøre. Udi lige Maade skulle der nogne Sogne været tagne fra Hovedkirker uden Dom og Lov. Sammeledes skal Hr. Jon Guttormssøn, [Biskop i Stavanger] have mange Præbender og 2 Prestegjelde dertil med nogne Sogne, som tilforn af Arilds Tid have ligget til Communet. Udi lige Maade forholder han og den Part af Communets Rente, som blev til-

lagt aarligen at underholde en Studenter med udi Universitetet her udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn. De beklage og, at Bisperne eller Provsterne ikke tillades at annamme Regnskab af Kirkerne der udi Stiftet efter Ordinantsens og Rettebødernes Lydelse; herforuden besvære de dem og hart, at naar nogen Prest bygger sin Prestegaard med Sognemændenes Hjælp, og holder den vel med Magt, og siden døer og afgaaer, understaaer Fogderne dem iblandt døde Presters Slægtninge at dømme og tage nogen Huse fra Prestegaarden. Desligeste berette de, at naar vore Breve forskikkes did til Landet om Skat eller nogen Hjælp, tilstedes Presterne, som samme Hjælp skulle udgive, ikke forne vore Breve at see eller høre læse med andet mere, som de ved deres Fuldmægtig have ladet os give tilkjende. Da efterdi forne Stavanger Stift og Kapitel ligger under Bergenhuus Len, og paa det at forne Kapitel udi Stavanger udi ingen Maade skulde skee for kort, paa hvis de have Ret til, bede vi dig og ville, at du strax med det allerførste grangiveligen forfarer al Leiligheden om forne Klagemaal og for det første om forne Laxefiskende, hvorledes det er kommet fra Kapitlet, med hvad Besked, hvem det har og med hvad Ret de dem det kunde tilholde. Sammeledes hvorledes det har sig med de Sogne, som ere komne fra Communet og ere lagte til Sogneprestens Underholdning udi Stavanger, og udi lige Maade med Commune-Huset, som dem skal være frataget, og Commune-Gaarden, som skal være ødelagt, hvem det har gjort, og om det kan være skeet med Rette. Desligeste at du og udspørger og lader forfare al Leiligheden om de Kannikers Grunde udi Stavanger, som Byfogden udi nogne Aar har taget Leie af, og hvad Befaling han derpaa har. Dersom det og befindes, at Hofmænd, Skrivere eller Andre have nogen Præbender, og de ikke have vor Herre Faders, salig og høilovlig Ihukommelse, eller vore Breve derpaa, at du da bestiller, at samme Præbender strax uforsømmeligen komme igjen til Kapitlet. Ere og nogne Sogne komne fra Hovedkirkerne uden Lov og Dom, at du og forfarer, af hvem de ere tagne, og om det er skeet efter nogen Befaling. Desligeste om de Præbender, Prestegjelde og Sogne, som Hr. Jon Guttormssøn tilholder sig, og tilforn have ligget til Communet, hvad Breve han har derpaa, og med hvad Besked forne Hr. Jon til sig beholder den Rente, som af Communet er udlagt at holde en Studenter med her udi Universitetet. Sammeledes hvor det

og har sig dermed, at Bispen og Provsterne ikke tillades at annamme Regnskab af Kirkerne efter Ordinantsens og Retterbødernes Lydelse, og om derpaa er gjort nogen synderlig Skik og Forordning. Og eftersom vi forfare, at undertiden, naar nogen Prest døer og afgaaer, som med Sognemændenes Hjælp har opbygt sin Prestegaard, da understaaer Fogderne dem med den Dødes Slægtninge at borttage nogen Huse fra samme Prestegaard, da er det vor endelige Vilje og Befaling, at du alvorligen bestiller, at Sligt bliver afskaffet og ikke Fogderne eller den afgangne Prests Slægtninge herefter befatter dem med nogen de Huse, som er byggede eller opsat paa samme Prestegaard. Naar vi og om Skat eller anden Hjælp lader vore Breve udgaae til Kapitler og Presterne, at du da bestiller, at samme Breve bliver dem forelæst, saa de kunne vide dem derefter at rette. Og naar at du om alle disse forne Klagemaal grundeligen har forfaret al Leiligheden, at du da med det allerførste derom tilskriver os Besked, paa det vi siden kunne lade gjøre Forordning, at forne Kapitel udi ingen Maade skal skee forkort, paa hvis de have Ret til. Kjøbenhavn 27 Marts 1570. T. XI. 1. Afskr. II. 539.

Isaak Thordssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser, Isaak Thordssøn udi Lyndom har berettet for os, hvorledes ham med hans Hustru tilkommer en halv Gaard udi vort Rige Norge i Baahuus Len liggendes kaldes Vidstrup og hans Hustrus Broder den anden halve Part af samme Gaard, da efterdi forne hans Hustrus Broder er med Fienderne indrømt i Sverige, have vi af vor synderlige Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at Isaak Thordssøn maa strax bekomme forne hans Hustrus Broders Part i forne Gaard til den Part, ham paa hans Hustrus Vegne tilkommer, og al forne Gaard med al sin rette Tilliggelse have, nyde, bruge og beholde ad gratiam, dog saa at han skal gjøre og give deraf til os og Kronen slig aarlige Landgilde og anden Rettighed, som deraf bør at gives og gjøres med Rette. Cum inhib. sol. Roskilde 28 Marts 1570. R. X. 571. Afskr. II. 929.

Til Mads Skeel.

Fr. II. Vid, at denne Brevviser Adrian Rotgerssøn [Falkener], Borgermester udi vor Kjøbstad Throndhjem, har klageligen ladet give tilkjende, hvorledes hans Søn Peder Adri-

anssøn nogen Tid siden er bleven ihjelslagen der paa vort Slot Bergenhuus af en ved Navn Christopher Nilssøn [Grøn], Lagmand udi Stavanger,[1] og Sagen derefter har været udi Rette paa Raadstuen der udi Byen, og efterdi han var en Riddersmandsmand og svoren Lagmand, som Gjerningen gjorde, har Lagmanden og Borgemester og Raad ikke villet dømme derpaa, men indsatte Sagen for os og vor elskelige Rigens Raad, eftersom hans Supplicats, vi dig herhos tilskikke, ydermere formelder. Da efterdi samme Manddrab er skeet der paa Slottet, bede vi dig og ville, at du med det første tager til dig Lagmanden der udi Bergen saa og Borgemester og Raadmænd der sammesteds, og siden med dem den Sag kalder for udi Rette, granskendes og forfarendes derom al Leiligheden, endeligen uden al videre Opsættelse eller Forhaling dømmer efter Gaardsretten og Norges Lov og hjælper forne Adrian Rotgerssøn derudinden saa meget som Ret er, givendes det beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os. Skanderborg 8 April 1570. T. XI. 69. Afskr. II. 548.

Et Brev til Stinen Sucbeck [Simon Surbeck] om, hvorledes han sig med de Skibe, som komme under Vespenø [Vestmanø] at fiske, skal forholde, med flere Bestillinger. Kjøbenhavn 9 April 1570. T. XI. 69. Afskr. II. 549.

Hr. Christopher Sivordssøn fik Brev paa et Kannikedom udi Stavanger Domkirke, kaldes Stokke Præbende, der var ledigt efter Hr. Jacob Madssøn. Cum claus. consv. et inhib sol. Skanderborg 10 April 1570. R. X. 571. Afskr. II. 929.

Til Mads Skeel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere bleven os elskelig Christopher Føgler en Summa Pendinge skyldige for Klæde, Sidentøi og anden Vare, som vi til vort Krigsfolks Behov af samme bekommet have, og have vi lovet at ville lade betale og stille ham tilfreds med Bergerfisk og anden norske Vare for 10,000 Daler af Skatten af Bergenhuus Len, Nordlandene og Finmarken; thi bede vi dig og ville, naar forne Christopher Føgler eller hans Fuldmægtige dig med dette vort aabne Brev besøgendes vorder, at du da lader levere ham Bergerfisk og andre Vare udaf Skatten af forne Lene for forne 10,000 Daler, vi [ere] ham

[1] Jfr. herom Absalon Pederssøns Dagbog 177. 191. 195. 243 og Registret til Norske Magazin I.

pligtige, dog saa at han skal tage hver Vog Fisk for 1 Daler, og de andre Vare det dyreste som de der udi Landet kunde gjelde, og hvis han forne Bergerfisk eller anden Vare ikke saa dyre ville annamme, at du da forvender dem udi Pendinge, det dyreste du kan, og sælge den andre vederhæftige Kjøbmænd, og siden overantvorde Christopher Føglers Tjenere samme Pendinge, som du for forne Fisk og Vare bekommendes vorder, eller og forvisser ham med nøiagtige Haandskrifter, hvor og af hvem han samme Pendinge kan indmane, og siden af ham annammer derpaa Kvittantser. Kjøbenhavn 23 April 1570. T. XI. 78. Afskr. II. 550.

Instrux og Underviisning, hvorledes vi ville, at os elskelige Simon Surbeck, Borger udi Kjøbenhavn, sig herefter med den Handel og Kjøbmandskab paa Vespenø holde og skikke skal. Kjøbenhavn 28 April 1570. T. XI. 81. Afskr. II. 551.

Til Hr. Peder Skram, Embedsmand udi Bratsberg Len.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at vi ere blevne os elskelige Rasmus Villumssøn, Borger her udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, skyldige for Klæde, som han til vor Rentemester os elskelige Jochim Beck til vort Krigsfolks Behov leveret har, 275 Daler udi Mynt, hvorfor vi have bevilget ham at mue bekomme Sagdeler udi hans Betaling, da bede vi Eder og begjere, at naar forne Rasmus Villumssøn eller hans Fuldmægtige Eder med dette vort Brev besøgendes vorder, at I da lader levere ham Bratsbergs Deler udi Langesund, Danmarks Last, eftersom de til Andre sælges for danske Pendinge, saa at han bekommer saa mange, samme Summa ham dermed kan blive betalt, eftersom forskrevet staaer. Kjøbenhavn 2 Mai 1570. T. XI. 84. Afskr. II. 551.

Til Jørgen Skram paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at denne Brevviser Isaak Thordssøn for os har beret, at hans Hustrus Broder skal være indrømt udi Sverige, og efterdi han har havt Halvparten udi en Gaard med ham, liggendes i Baahuus Len, kaldes Vidstorp, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt forne Isaak Thordssøn at maa bekomme den anden Halvpart af samme Gaard til den Halvpart, han tilforn har; thi bede vi dig og ville, at naar han dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da ubehindret forne Halvpart af samme Gaard lader

ham følge og ingen Hinder gjøre ham derpaa. Kjøbenhavn 5 Mai 1570. T. XI. 85. Afskr. II. 552. (ovenfor S. 651).

Bønderne paa Island fik Brev, at Johan Bockholt var bleven forlenet med Island. Kjøbenhavn 5 Mai 1570. R. X. 572. Afskr. II. 930.

Wesle Sysler fik Beskjermelsesbrev.

Fr. II. G. a. v., at denne Brevviser Wesle Sysler, Borger udi vor Kjøbstad Bergen, har beret for os, hvorledes nogen hans Medborger truer og undsiger ham, saa han ikke veed for dem feylig at være, uanseet at han er overbødig at ville hænde og gjøre hvad Lov og Ret er og stande hver Mand til Rette, for hvis de ham udi nogen Maade have til at tale; thi have vi af vor synderlig Gunst og Naade taget og annammet og nu med dette vort aabne Brev tage og annamme forᵉ Wesle Sysler udinden vor kongelige Hegn, Værn, Fred og Beskjermelse besynderligen at ville forsvare, haandhæve og fordagtinge til alle Rette, saa at hvem ham noget har til at tale, de skulle det gjøre med Lov og Ret og ikke anderledes; han skal og være forpligt Ingen at overfalde eller udi nogre Maade at uforrette, men hvem han har til at tale, det skal han gjøre med Lov og Ret, og igjen at stande hver til Rette, som ham har at beskylde; thi forbyde vi Alle, ihvo de helst ere eller være kunne, o. s. v. cum claus. consv. Fredriksborg 17 Mai 1570. T. XI. 94. Afskr. II. 552.

Hr. Jens Ingelssøn, Sogneprest til Leganger Prestegjeld, fik Brev paa at beholde samme Prestegjeld, som han nu selv i Værge har, med al Presterente og Rettighed, udi hans Livstid. Cum inhib. sol. Fredriksborg 17 Mai 1570. R. X. 573. Afskr. II. 932.

Den Samme fik Brev ad gratiam paa k. Maj. Part af Tienden af Hennum [Henjum] og Nes [Njøs] Sogne fri uden Afgift. Cum inhib. sol. Fredriksborg 17 Mai 1570. R. X. 573. Afskr. II. 933.

Hr. Nils Jørgenssøn, Sogneprest til Alstahaug paa Helgeland, fik Brev ad gratiam paa et Præbende udi Throndhjems Domkirke kaldes quatuor doctorum, som Hr. Laurits paa Størdal sidst udi Værge havde. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 18 Mai 1570. R. X. 573. Afskr. II. 933.

Undersaatterne udi Kongelf fik Brev at være skattefrie

udi fire samfelde Aar; sammeledes er dem deres forrige Privilegier og Friheder stadfæstede. Fredriksborg 25 Mai 1570. R. X. 573. Afskr. II. 934.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom du lader give tilkjende, at Hr. Mogens Gyldenstjernes Arvinge med det første skulle komme tilsammen at skifte og dele hvis Arv dem efter ham ere tilfaldne, og du underdanigst er begjerendes at maatte forloves hid ned og paa samme Tid forne Skifte at overvære, da have vi dig det naadigst bevilget og tilladt, dog at du tilforn saa Altingest bestiller der paa Slottet, førend du drager derfra, som du vedst os og Riget Magt paaligger, og at det af Fienderne eller hellers udi anden Maade ikke bliver overrasket, og at Intet udi din Fraværelse bliver forsømt, saafremt du ikke vil stande os derfor til Rette. Fredriksborg 26 Mai 1570. T. XI. 103. Afskr. II. 553.

Til Hr. Peder Skram, Ridder, Embedsmand udi Bratsberg Len.

Fr. II. V. s. G. t. Vid, at denne Brevviser Hans [Jakobssøn] Loe, Lagmand udi Skien, har beret for os, hvorledes at den Tid, vi havde affærdiget vore forordnede Raad ind udi vort Rige Norge, har han sig for dem beklaget, at Lagbogen ikke var saa forsørget, at Lagmanden deraf kunde have hans tilbørlige Underholdning, og de da paa vore Vegne havde undt og udlagt ham en Sagmølle, som den Lagmand, for ham var, i Værge havde, saa og den Gaard, som først ledig blev, eftersom det Brev, forne vore Forordnede ham derpaa givet har, ydermere formelder, og nu beklager han, at ham skeer Forhindring paa samme Sagmølle; da paa det Lagbogen der sammesteds kan være des bedre forsørget, og Almuen mue blive forseet med en god og forstandig Lagmand, som kan skaffe dem Lov og Ret, bede vi Eder og begjere, at I ville lade ham følge forne Mølle saa og en Gaard, naar nogen ledig bliver, og derpaa ingen Forhindring gjøre ham. Fredriksborg 26 Mai 1570. T. XI. 103. Afskr. II. 554.

Otte Gallskjøtt fik Forleningsbrev paa Dals Prestegjeld [Lyster i Sogn] med Tiende, Leding og anden Kronens Rettighed fri uden Afgift ad gratiam. Fredriksborg 27 Mai 1570. R. X. 573. Afskr. II. 934.

Til Borgemestere og Raadmænd udi Bergen.

Fr. II. V. G. t. Vider, at, eftersom I ved Eders Fuldmægtige have ladet give os tilkjende, at naar vi lade vore Breve om nogen Skat udgaae, da skrives og lægges I udi Skibeskat at mue den udgive med Nordfarer og Andre, som bruge Seilads udi Nordlandene, endog at I give Skat der af Byen baade for Eders Skibe, Handel og anden Brug, hvorfor I underdanigst ere begjerendes, at I med samme Skibe[skat] mue blive forskaanet, hvorpaa vi Eder naadigst ikke kunne forholde, at vi have ladet overveie den Leilighed, og ville lade gjøre den Skik og Forordning, at I herefter med samme Skibeskat ikke skulle besværes, men naar I herefter med nogen Skat skulle komme os til Hjælp, ville vi med vort eget Brev Eder derom lade besøge, hvad og hure meget sig samme Skat skal beløbe, saa I Eder derefter kunde vide at rette, og med Eders eget Bud samme Skat fremskikke. Hvad I fremdeles have ladet os forstaae om den Viinsise og Ølsise, som der udi Byen paa vore Vegne oppebæres, hvorudinden I Eder og hart besvære, da efterdi vore Undersaatter her udi Riget udgive samme Sise, kunne vi den paa denne Tid ikke heller med Eder omdrage, bedendes Eder derfor og ville, at I tilholder Eders Borgere, at de rette dem efter samme Sise vor Sisemester paa vore Vegne at fornøie. Fredriksborg 31 Mai 1570. T. XI. 105. Afskr. II. 555.

Zacharias Anfindssøn fik Brev, paa det hans Studia des mere maatte forfremmes, at hvis Rente og Indkomst, han har udi Norge, skal han beholde kvit og fri, uden al Skat, Tynge og Besværing udi tre samfelde Aar. Fredriksborg 23 Juni 1570. R. X. 574. Afskr. II. 934.

Hans Stigssøn Renteskriver fik Brev ad gratiam paa det Kannikedom udi Oslo Domkirke, som Hr. Jakob Jenssøn fra døde og Nils Stub Borgemester efter ham bekom, og han nu selv udi Værge har, dog saa at naar han ikke er udi Tjenesten, skal han residere sammesteds. Fredriksborg 23 Juni 1570. R. X. 574. Afskr. II. 934.

Hans von Pasken fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene denne Brevviser vor Baurmester Hans von Paschen en vor og Norges Krones Mølle ved Navn Steenbek Fos, skylder aarlig et Stykke Nerdisch Tuch, med en Gaard derhos lig-

gendes, kaldes vester Karlnes, skylder 3 Huder, som ligge udi Tune Sogn, med al deres Rente og rette Tilliggelse at have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 1 Juli 1570. R. X. 574. Afskr. II. 935.

Til Mads Skeel, Foged paa Bergenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom nogen Tid siden forleden er klaget for os, at Christopher Nilssøn [Grøn], Lagmand udi Stavanger, har uden al skjellig Aarsag ihjelslaget en ved Navn Peder Adrianssøn [ovenfor S. 651], og samme Gjerning er skeet paa vort Slot Bergenhuus, hvorfor vi den Dødes Slægt og Venners Klage og underdanigste Begjering have skrevet dig til, at du skulde forhjælpe dem over forne Manddraber saameget som Ret er, og vi forfare, at Sagen endnu forhales og ikke er kommen til nogen Ende, da havde vi os til dig ikke forseet, at du vor Skrivelse og Befaling saa ringe skulde have udi Agt, men dig der anderledes derefter have holdet; og efterdi vi saadanne Mandslet ikke ville lide eller tilstede, ei heller ustraffet lade gaae forbi, hvad saa paa vort Slot inden vor Borgefred skeet er, bede vi dig og alvorligen befale, at du uforsømmeligen lader Sagen komme udi Rette, og derpaa dømmer, og siden derom lader gaae, hvad Ret er og Norges Lov udviser. Kjøbenhavn 4 Juli 1570. T. XI. 120. Afskr. II. 557.

Til Christiern Munk, Embedsmand paa Kongegaarden udi Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Johan Jellesen Falkener, Borger og Kjøbmand udi Amsterdam, tilkommer af os nogne Pendinge for Vare, som han til vort Behov har sendt til Kjøbenhavn til Hr. Mogens Gyldenstjerne og Knud Skriver, og beløber sig samme Summa $3025^1/_2$ Daler og 3 Styver. Thi bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne betaler og fornøier forne Johan Jellesen forne $3025^1/_2$ Daler 3 Styver med Vare, som falder der udi Lenet og os tilkommer, og at du anslaaer ham samme Vare for det Kjøb, som andre ville give derfor; dersom du ikke kan blive tileens med ham om Kjøbet paa samme Vare, at du sælger og forvender dem udi Penge og siden med samme Pendinge betaler og tilfredsstiller forne Johan Jellesen for samme Summa, og hvis du ikke kan udi dette Aar aflægge og betale, at du da det udi næste tilkommendes Aar betaler og forne Johan Jellesen endeligen fornøier, og naar du forne Summa betalt har og ham derfor tilfredsstillet, at du da annam-

mer vort Brev forⁿe Johan Jellesen har paa for^{ne} Pendinge. Nykjøping 17 Juli 1570. T. XI. 123. Afskr. II. 558.

Til Lensmændene udi Norge.

Baahuus Len 1; Agershuus Len 6, lyde paa Christiern Munk selv; Aabygge, Id, Rygge, Frøland, Onsø, Ingedal, Raade, Skjeberg, Tune Skibreder, Johan Venstermand; Skiensyssel, Bratsberg Hr. Peder Skram; Lister Len Fru Edel Hardenberg; Nedenes, Raabygden Pros Lauritssøn [Hørby]; Tunsberg Axel Urne; Sundmøre g[amle] Christiern Munk; Mandals Len Erik Brockenhuus; Brunlag Len Claus Hvitfeldt; Bergenhuus Len Mads Skeel; Andenes Herluf Skave; Hardanger Erik Valkendorf; Helgeland Axel Gyntelsberg; Jederen, Dalerne og Ryfylke Henrik Brockenhuus; Romsdal Otte Brockenhuus; Vardøhuus, Finmarken og udi alle de nordlandske Len Mads Skeel; Tromsø Jørgen Rud; Throndhjem, Steenvigsholm u[nge] Christiern Munk.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi skikke dig herhos nogne vore aabne Breve om en almindelig Skat og Landehjælp, som du paa vore Vegne skulde oppebære, saavidt som du af os Befaling har, som du ydermere deraf Leiligheden forfare kan af samme Breve; thi bede vi dig og ville, at du strax uforsømmet lader læse og forkynde for^{ne} vore aabne Breve for menige Almue, som de ere tilskrevet, og strax uden al Forsømmelse lader skrive og lægge dem udi Læg sammen efter vort Brevs Lydelse, saa det gaaer til uden Vild og ikke bliver anseet Gunst, Gave, Vild, Venskab eller nogen Fordeel, og gjør din største Flid, at samme Skat maa udkomme det allerførste muligt er inden St. Mikkelsdag førstk. idet allerseneste, anseendes at der os stor Magt paaliggendes er, og naar samme Skat er oppebaaret, at du da[1] det strax med klare Register forskikker til vort Slot Kjøbenhavn, os elskelige Otte Brockenhuus vor Rentemester det at overantvorde. Og paa det du des snarere det kunde indkræve og bekomme samme Skat, kan du tilskrive andre vore Lensmænd der udi Lenet eller deres Fogder i deres Fraværelse, hvilke du kan vide i den Sag at være dig førdelige, at samme Skat maatte udkomme i deres Len, eftersom forskrevet staaer, og skikke vi dig herhos vore aabne Breve, hvilke du

[1] I Brevene til Throndhjems og Baahuus Len blev herefter tilføiet: forvender Fisken i Daler og Sølv og etc.

til des Behov kan dem tilskikke, dog at du indtager samme Skat og derfor gjør Regnskab; og hvor Bønderne ere af Fienderne deres Gaarde afbrændt eller i anden Maade spoleret, saa de ikke ere formuende, at du da selve rammer til efter Leiligheden, dem forskaaner og handler med dem, som billigt og ret er. Nykjøping 20 Juli 1570. T. XI. 125. Afskr. II. 559.

Skattebrev.

Fr. II. Hilse Eder alle vore troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, ihvosomhelst I tjene eller tilhøre, som bygge og boe over alt N. Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at eftersom Kongen af Sverige har omkast og tilintetgjort den Fred, som disse Riger imellem udi Roskilde var opret, dernæst paa Grændsen udslaget alle billige Fredsmiddel, have vi os udi denne næste forgangne Herredag, som inde i Kjøbenhavn in Martio stod, med vore elskelige Danmarks Riges Raad og Adel, Superintendenter, Fuldmægtige af Prælater, Kanniker, Provster, Prester, Kjøbstædsmænd og menige Almue over alt Riget, overværet og betragtet disse Rigers store Besværing og Udgift, og betænkt hvad Raad og Middel der kunde paa findes længer at udføre denne Krig med, til Gud den almægtigste vil give Lykke og Velsignelse dertil, at Alting maa komme til en bestandig Fred, og derfor alle forne vore Undersaatter af deres Evne og Leilighed have bevilget at komme os til Hjælp fremdeles at udføre denne Krig. Da efterdi Kongen af Sverige fremdeles har udslaget og ikke vil bevilge og indgaae nogen Anstand, og vi ikke kunne vide, hvad udi den Handel, til Stettin berammet er, vil besluttes, foraarsages vi Eder om en Hjælp at besøge udi saa Maade, at hver Krone- og Leilændinge-Bonde skal give os 2 Mark og hver Odelsbonde, som Jordegods har, 4 Mk. dansk, og skulle lægges udi Læg sammen, saa den Rige hjælpe den Fattige, og skal vor Lensmand have Indseende med, at det ikke gaaer ud over den Fattige videre end deres Rettighed og efter hver deres Evne. Sammeledes skal hver aargangen Sag give os 2 Daler eller 6 Mk. og hver Flomsag 1 Daler eller 3 Mk. dansk, og skal Ingen være fri for samme Skat og Hjælp, og ville vi, at den skal være ude til St. Michaels Dag førstk. i det allerseneste. Og skal os elskelige N. lade lægge og skrive samme Skat over alt forne Len, saa den Rige hjælper den Fattige og det ganger ligeligen til uden Vild, og siden samme Skat af Eder indkræve og oppebære, og fremdeles med klare Regi-

ster og Mandtal fra sig overantvorde, og skal I være frie for Skriverpendinge og dermed ikke besværes. Thi bede vi Eder Alle og hver særdeles byde, at I paa denne Tid Eder ikke ville besvære at komme os med samme Skat til Hjælp og med det allerførste paa beleilig Tid og Sted, naar og hvor forᵉ vor Lensmand Eder tilsigendes vorder, møder og af ham eller hans Fuldmægtige lader Eder for samme Skat skrive og lægge udi Læg sammen, eftersom foreskrevet staaer, og siden rette Eder efter strax at fremføre og udgive samme Skat og den at antvorde forᵉ vor Lensmand eller hans Fuldmægtige inden den bestemte Tid, som føre er rørt, idet allerseneste, og lader det ingenlunde. Vi ville igjen ramme og vide Eders Gavn og Bedste, som vi vore troe Undersaatter pligtige ere. Kjøbenhavn [Nykjøping] 20 Juli 1570.

Det Brev til Throndhjems Len er denne Artikel udi, at de, som boe ved Søsiden og bruge Fiskeri, hver give 1 Vog Fisk, hver Udrorskarl, som tjener for fuld Løn, give ½ Vog Fisk, hver Skipper, som selv har Skib og løber i Nordlandene, give Tredieparten af al hans Fragt i dette Aar, hver Styremand Tredieparten af al hans Hyre. — Var denne Artikel udi det Brev til Bergenhuus Len, at hver Krone- og Leilændinge-Bonde skulde give 1 Daler eller 3 Mk., hver Odelsbonde, som Jordegods har, 2 Daler eller 6 Mk. T. XI. 127. Afskr. II. 561.

Til Jørgen Skram, Embedsmand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vi have forstandet af din Skrivelse, som du har tilskrevet os elskelige Peder Oxe, vor troe Mand, Raad og Hofmester, om hvis Ærinde nu ved vor Lagmand udi Viken, os elskelige Laurits Olssøn, skulde udrettes, og til det første skikke vi til dig til de Knegtes Besoldning der paa Baahuus med forᵉ Laurits Olssøn Klæde og Commis for 2000 Daler til det, du allerede har, som er for 2000 Daler, saa det bliver tilsammen 4000 Daler udi Commis, end dertil udi Mynt 2000 Daler, saa at Knegtene dermed ere betalt udi 12 Maaneder, og eftersom du selv fortrøster, forsee vi, at Knegtene blive med forᵉ Commis og Pendinge tilfredsstillet til St. Michaels Dag førstk. End skikke vi dig til de nye Knegte udi Sko, Skjorter og anden Commis for 1000 eller 1500 Daler. Dette vilt du lade meddele, og derudi ramme og vide vort Gavn. Hvad Malt og Meel angaaer, ville vi lade bestille, du skal blive forsørget med mod Michaelsmesse; anden Fetalie, Kjød og Sligt maa du alt selv

være ude om og med en Haand tage til hos Fienderne, efterdi der er ingen Anstand gjort. Som du og giver tilkjende om de Bønder paa Ordost, Thjørn og udi Viken, som Fienderne have brændt for, da ere vi tilfreds, at saa Mange i saa Maade ere brændt fra, mue forskaanes med Skat og Landgilde udi 2 samfulde Aar, paa det de des bedre kunne komme til Bygning, Næring og Bjering. Sammeledes skulle Presterne og mue være forskaanet med af Wagster(?) Smør at udgive udi 2 Aar; bedendes dig og ville, at du forne Bønder og Prester lader være frie, eftersom forskrevet staaer, og at du tiltænker at lade pante de Aleheredsmænd[1] for deres Skat og aarlige Rettighed, om de den til Baahuus godvilligen ikke ville udgive. Det Dyb imellem Hising og Skaardal udi Jordfaldet ville vi, at du lader igjen sjunke og saa forvare med Pæle og udi andre Maade, saa det ikke igjen kan ryddes eller optages. Den Forskrift til Bremen om den Tømmermand, som kan bygge en Prammemølle, have vi bestillet, og ville, at Hisingen derefter skal være og blive til Baahuus og Intet svare til Elfsborg; men dersom Bønderne noget undertiden kunde hjælpe ham Noget til Elfsborg, og han dig derom tilsiger, kan det dem tilstedes. Sammeledes ville vi, at du tilsiger alle vore Undersaatter over alt dit Len, at de tiltænker aldeles ingen Brandskatter at give Fienderne; hvilke det gjør, at du det kan forfare, da ville vi, at du strax lader brænde over dem og handle med dem ligesom med Fienderne. De Fribytter ville vi skulle blive paa videre Besked, dog at du har Tilsyn med, at de ikke besvære vore egne Undersaatter til Upligt. De danske Bøsseskytter ville vi lade give Klæde, som dem blev lovet, og det lade forskikke dem fra Kjøbenhavn, og maa du tilsige vor Høvedsmand paa Galeien og Thomas Bagge, at de bliver der endnu stille paa videre Besked; vi ville strax med det Første lade forskikke dem 2 Maaneders Fetalie. Og efterdi vi forfare, at vi ingen Ret have til Hvide Bjørns Gods, som er arresteret til Marstrand, da bede vi dig og ville, at du opgiver samme Arrest og ubehindret lader ham hans Gods igjen bekomme. Nykjøping 20 Juli 1570. T. XI. 128. Afskr. II. 563.

Bønderne udi Viken og Baahuus Len finge Brev, at hvis Gierdfer og anden Gierder de have gjort i disse Aaringe og i denne Krig, skal ikke regnes dem for nogen Pligt

[1] Ale-Hered i Vester-Gøtland, i nuværende Venersborgs Len.

eller aarlig Udgift, men at naar Fred bliver, skulle de det Møste muligt er dermed forskaanes. Nykjøping 21 Juli 1570. R. X. 574. Afskr. II. 935.

Til Jørgen Skram, Embedsmand paa Baahuus, at han fortinger Kirkens Korn udi Baahuus Len og Viken til hvem mest vil give, og aarligen gjør Regnskab deraf. Kjøbenhavn 26 Juli 1570. T. XI. 131. Afskr. II. 565.

Mester Jørgen Erikssøn, Kannik udi Bergen, fik Brev at være fri et Aar næst efter dette Dato regnendes for al Skat og Tynge at give og gjøre til Kronen af alt hvis Gods og Rente, han har udi Norge. Kjøbenhavn 8 August 1570. R. X. 574. Afskr. II. 936.

Mikkel Foss, Borger i Marstrand, fik Brev ad gratiam paa en Gaard i Norge paa Kløverøen [ved Marstrand] liggendes, som en ved Navn Peder Vogehals nu udi boer, med al sin Rente og rette Tilliggelse, dog saa at han aarligen skal deraf give 15 tørre Torsk, ½ Daler Føring, ½ ß Græsgang og med videre Tynge deraf ikke besværes. Cum ceteris consvetis conditionibus et clausulis. Kjøbenhavn 9 August 1570. R. X. 574. Afskr. II. 936.

Til Emiche Kaas og Jørgen Skram.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi komme udi Forfaring, hvorledes de Svenske ere indfaldne paa Hisingen og der vore Knegte slaget og Landet brandskattet, hvorfor vi os ikke noksom kunne forundre, at I Intet os derom have tilskrevet, og efterdi vore Slotte Baahuus og Elfsborg ligge saa nær ved hverandre, at I letteligen kunne komme hverandre til Undsætning og saadant afværge, kunne vi ikke andet tænke, end saadant er skeet ved Eders Forsømmelse; thi bede vi dig og ville, at du herefter tiltænker med Alting at have bedre Opseende, at Fienderne os ingen Skade eller Spot tillægger og aldeles retter dig efter den Underviisning, os elskelige Jens Kaas vor Øverste dig givet har, saafremt vi ikke skulle vide det hos dig, og tag her aldeles ingen Forsømmelse fore. Kjøbenhavn 17 August 1570. T. XI. 148. Afskr. II. 566.

Til Hr. Christopher Sivo'rdssøn, Sogneprest udi Avaldsnes Sogn.

Fr. II. V. G. t. Vider, at eftersom I nogen Tid siden forleden (ovenfor S. 652) har været her og forhvervet vort Forleningsbrev paa Stokke Præbende, hvilket vi nu forfare at

være lagt til Prædikestolen i Stavanger Domkirke, da kunne vi os ikke noksom forundre, at efterdi I vidste samme Præbende er lagt til Prædikestolen i Stavanger Domkirke, at I da turde Eder fordriste og understaae med slig vrang Underviisning os derom at besøge og Brev derpaa at fordre; bede vi Eder derfor og ville, at I retter Eder efter herefter aldeles Intet at befatte med forᵉ Præbende, men det ubehindret lader følge Prædikestolen udi forᵉ Stavanger Domkirke, som det forordineret er, og vi nu med vort Brev det til Prædikestolen, som for er rørt, bebrevet have, og at I skikke os tilhænde vort Forleningsbrev, som I udi saa Maade med vrang og usandfærdig Beretning forhvervet have. Fredriksborg 20 August 1570. T. XI. 150. Afskr. II. 567.

Jens Pederssøn til Bro fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Jens Pederssøn til Bro, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forᵉ Jens Pederssøn disse efterᵉ vore og Norges Krones Gaarde og Jordeparter udi Ryfylke, først en Gaard ved Navn Sørby, liggendes paa Rennesøen udi Hausken Skibrede, og skylder 6 norske Pund Korn, Houesten [Hausken] 2 Pd., Vik 1½ Pd. Korn, Dal 2 Pd. Korn, Horn 1½ Pd. Korn, Vaale 1½ Tønde Korn, Underberg ½ Pd. Korn, en Ødegaard ved Navn Bjørge ½ Pd. Korn, Hefne i Storre [Skaare?] Skibrede 2½ Pd. Korn, Fodtzen [Fossand] i Hølle Skibrede 1½ Pd. Korn, Holleland i Sands Skibrede 1½ Løb Smør, med alle forᵉ Gaardes og Godses Rente og rette Tilliggelse, Intet undtaget, at have, nyde, bruge og beholde fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 21 August 1570. R. X. 575. Afskr. II. 937.

Om Stokke Præbende.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vore Raad og gode Mænd, som vi nogen Tid siden havde affærdiget ind udi vort Rige Norge der nogen vore Ærinde og Bestillinge at udrette, samme Tid ere kommen udi Forfaring, at der skulde ligge en ringe Rente til Prædikestolen udi Stavanger Domkirke, og de derfor have lagt et Præbende der sammesteds ved Navn Stokke Præbende til forᵉ Prædikestol, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade

undt og tilladt og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Stokke Præbende maa og skal altid herefter til evig Tid ligge og blive til Prædikestolen udi forne Stavanger Domkirke og Sognepresten der sammesteds den, som nu er og herefter kommendes vorder, forne Præbende at have, nyde, bruge og beholde med al sin Rente og rette Tilliggelse, aldeles Intet undtaget, som nu tilligger og af Arilds Tid tilligget har med Rette, dog saa at de skulle holde Godset ved Hævd og Magt, og Bønderne etc. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 21 August 1570. R. X. 576. Afskr. II. 938.

Til Mads Skeel og Henrik Brockenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vider, at os elskelig, hæderlig Mand Hr. Jon Guttormssøn,[1] Kannik og Sogneprest udi Stavanger Domkirke, har været her hos os og givet tilkjende, hvorledes En ved Navn Hr. Rasmus Thordssøn i Torvestad nogen Tid siden har været her udi Riget og med vrang Underviisning forhvervet vort Brev til en anden Prestemand ved Navn Hr. Christopher Sivordssøn paa et Præbende udi Stavanger Domkirke, kaldet Stokke Præbende, hvilket tilforn var lagt til Prædikestolen der sammesteds, og han har beret for os at skulle være ledig, hvorfor vi nu have bevilget og samtykt samme Præbende altid herefter og til evig Tid at skulle blive til forne Prædikestol udi Stavanger Domkirke, eftersom det tilforn er blevet der tillagt. Dernæst skal forne Hr. Rasmus have forhvervet vort Brev, at Communs Gods (ovenfor S. 649) herefter som tilforn skulle følge forne Kapitel udi Stavanger Domkirke, og vi forfare, at han sig det har tiltaget og understaaer sig det at forlene andre Prester paa Landet boendes, og hverken han eller de residere og boe hos Domkirken og gjøre slig Tynge og Tjeneste inden Kirken og uden, som andre Kanniker efter Kapitels Statuter og vore Breves Lydelse pligtig ere og bør at gjøre. Sammeledes skal forne Hr. Rasmus have indbrudt i Sacristiet og der imod Kapitlets Vilje og Samtykke udtaget baade Stigtens og Kapitels Breve, som de ældste af Kannikerne have havt Nøglen til, med mere Uskikkelighed og utilbørlig Handel, han bedriver, eftersom [I af] Hr. Jon Guttormssøns Supplicats, vi Eder her indlukt tilskikker, ydermere har at forfare, og han med Kannikerne, som residere, veed at berette. Da efterdi vi Sligt for ingen Deel vil lide eller tilstede, og paa det dermed mue haves

[1] Jfr. Berg om Landværnet S. 316 ff.

Indseeende og saadanne ubillig og ulidelig Handel maa afskaffes og forkommes, bede vi Eder og alvorligen befale, at I med det allerførste paa beleilig Tid og Sted Eder forsamle, kaldendes forne Hr. Rasmus for Eder udi forne Hr. Jon Guttormssøns og de andre residerende Kannikers Overværelse, og grangiveligen forfare, hure Leiligheden sig dermed begiver, og hvorledes samme Handel er tildraget, og at I tilsiger og befaler forne Hr. Christopher Sivordssøn, at han efter denne Dag aldeles Intet befatter sig med forne Stokke Præbende, men at han strax ubehindret lader det følge forne Hr. Jon Guttormssøn til Prædikestolen, eftersom forskrevet staaer, og hvis ydermere Gods forne Hr. Rasmus sig med befattet har, at han det og lader følge Domkirken og dem dertil Ret have. Desligeste at han sig herefter aldeles Intet befatter med forne Communes Gods enten at uddele eller forlene, men dermed i alle Maade holde efter Kapitels Statuter og som Ret er. Sammeledes at I tilholder forne Hr. Rasmus, at han igjen antvorder fra sig hvis Breve han udi saa Maade, eftersom forskrevet staaer, udtaget har af Sacristiet, og at han aldeles Intet efter denne Dag befatter sig med forne Kapitels Gods ydermere end som ham forlenet er og hans Forleningsbrev lyder, og hvilke der findes med Kannikdomme og Præbender at være forlenet, at I dem strengeligen byder og befaler, at de retter dem efter at residere og boe hos Domkirken og der at gjøre slig Tynge og Tjeneste, som Kannikerne der sammesteds bør at gjøre efter Kapitels Statuter og Forleningsbreves Lydelse, saafremt de samme Kannikedom ikke ville have forbrudt; og hvad I herudi gjør og handler, at I det give fra Eder beskrevet, som I ville ansvare for Gud og være bekjendt for os. Fredriksborg 22 August 1570. T. XI. 150. Afskr. II. 567.

Wolf Ruchhoubt [Rauchhaupt] fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi have undt og tilladt, at os elskelige Wolf Ruchhoubt og hans Medforvandte mue anrette en Saltkunst udi vort Rige Norge, hvor de ud med Søsiden en Ort kunne finde bedst og bekvemmest dertil, og forne Wolf Ruchhaupt derfor er til Sinds med andre hans Medhavere at begive sig did ind udi Riget en beleilig Ort at udsee og forne Kunst at tilrette og stille udi Verk; thi bede vi og byde alle vore Fogder og Embedsmænd hver udi sit Len, saa og Provster, Prester, Borgmestere, Raadmænd og alle Andre, som han med hans Selskab paa samme Reise hænder for at komme, at I fordre og

fremme dem til det Bedste, dem ledsager og forskaffer god Fordrelse med Skydsheste, Underholdning, Færger over Færgestederne for deres Pendinge og i andre Maade hjælper dem tilgode, desligeste dem undsætter med hvis Deel, de til forᵉ Saltkunst til at rette Behov have, og der er at bekomme, dog at de det betaler og Eder tilfreds stille. Cum inhib. sol. [Uden Sted] 29 August 1570. R. X. 575. Afskr. II. 936.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have undt og tilladt os elskelige Wulff Rauchhaupt med hans Forvandte at mue anrette en Saltkunst i vort Rige Norge, og derpaa givet ham vort Brev, eftersom det videre derom formelder; thi bede vi dig og ville, at du gjør og vender din største og muligste Flid fore at finde de bedste Middel og Raad, ved hvilke og hvorledes han og hans Medforvandte bedst med Ved til forᵉ Salt at syde kan noksom blive forsørget, eftersom forᵉ Brev, vi ham og hans Selskab givet have, indeholder. Fredriksborg 10 Septbr. 1570. T. XI. 160. Afskr. II. 570.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. Vid, at vi behøve noget Bygningstømmer til en vor Gaard udi Sjæland; thi bede vi dig og ville, at du til des Behov bestiller os saa meget Tømmer, som herefter følger. Først 40 Tylter Sparrer, hver 16 Alen lang, 1 Fod bred paa Kanten paa den store Ende, item 40 Tylter Sparrer, hver 14 Alen lang, 1 Fod paa Kanten, item 50 Tylter Bjelker, Halvparten 16 Alen lang og anden Halvparten 18 Alen lang, 1½ Fod paa Kanten. Item 20 Tylter smaa Tømmer til Hanbjelker, Løsholt og andet, hvert Træ 12 Alen lang. Item 10,000 Legter og 200 Tylter Sagdeler, de der ret gode ere; og naar samme Tømmer hugget er, at du da paa vor Omkostning fragter der Skibe til, som det kan indtage og føre til vor Kjøbstad Helsingør, og naar du fremskikker forᵉ Tømmer, at du da derhos tilskriver os elskelige Jørgen Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Fredriksborg, at han kan vide samme Tømmer at lade annamme, og at du bestiller det saa, at vi vist og uforsømmelig mue bekomme samme Tømmer. Vordingborg 16 Septbr. 1570. T. XI. 163. Afskr. II. 571.

Sisemesteren udi Skien fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi have tiltroet og befalet og nu med dette vort aabne Brev tiltroe og befale denne Brevviser N. at

være Sisemester udi vor Kjøbstad Skien og paa vore [Vegne] at skulle opbære al den Sise, som os tilkommer af hvis Tystøl og fremmed Drik, som der for Byen indføres, og skal han herefter annamme af hver Tønde Tystøl ½ Daler til Sise og af Viin, Prytzing og anden fremmed Drik ligerviis som udi vor Kjøbstad Bergen, og det Alt at komme os tilbedste, bedendes og bydendes alle Indlændiske og Udlændiske, som forne vor Kjøbstad Skien med fremmed Drik besøger, at I tiltænker Intet deraf at sælge eller afhænde, før I have betalt og tilfredsstillet forne vor Sisemester, hvis os deraf tilkommer. Findes Nogen at bryde sin Bonke og afhænde Noget af hvis fremmed Drik, han did indfører, før han har stillet vor Sisemester paa vore Vegne tilfreds, da skal han have forbrudt Alt hvis han har med at fare. Nykjøping udi Falster 21 Septbr. 1570. R. X. 576. Afskr. II. 939.

Til Mads Skeel, Foged paa Bergenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du skriver os elskelige Peder Oxe, vor Mand, Ridder og Hofmester til og giver tilkjende, at den Foged Dines [Pederssøn][1] er for hans Utroskab og Tyveri dømt at staae sin Ret, og du begjer at vide, hure du dig dermed skal forholde; da efterdi han imod sin svorne Ed sig utroligen har beviist, og Retten har tilkjendt ham at straffes, bede vi dig og ville, at du lader Retten have sin Gang og vederfares, hvad han har fortjent efter den Doms Lydelse, ham overganget er, og hvis os tilkommer, at du har Tilsyn med, at Intet deraf forrykkes. Sammeledes skikke vi dig med denne Brevviser Nils Basse nogne flere Registere og Udskrifter af nogne andre Fogders Regnskab, at [du] dem i lige Maade lader oversee, og, dersom de findes at være efter den Form og Viis, som forne Dinis Pederssøns Regnskab, at du da lader tage nøiagtig Borgen af samme Fogder og lader beskrive deres Gods, og siden lader dem tiltale og forfølge, saavidt du kan gjøre med Lov og Ret, havendes flittig Indseende med, at Intet forsømmes, der os med Rette tilkommer. Sammeledes have vi givet forne Nils Basse vor Rettighed i en Jagt, som hørte forne Dinis Pederssøn til, bedendes dig og ville, at du den lader ham følge. Nykjøping i Falster 27 Septbr. 1570. T. XI. 174. Afskr. II. 571.

Til Jens Pederssøn, Lagmand paa Steget [Stegen].

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, hvor-

[1] Foged i Senjen; jfr. Abs. Pederssøns liber capit. Bergensis, især S. 223 ff.

ledes at nogne vore Fogder og Befalingsmænd udi vort Rige Norge udi deres Befaling ikke skulle have skikket dem saa troligen, som dem burde, og som de lovet og svoret have, hvorfor en allerede standet hans Ret og nogre ere udi Hegte, hvorfor vi herom have tilskrevet vor Foged paa vort Slot Bergenhuus, os elskelige Mads Skeel, at han derom skal forfare al omstændig Leilighed, og have Tilsyn med at Retten derudinden maa have sin Gang, og efterdi vi til dig have synderligen vor naadigst Fortroende, at du udi de Maade vil vide og ramme vort Gavn, skikke vi dig herhos Copier og Udskrifter af nogne vore Fogders Regnskab. Bedendes dig og ville, at du udi dit Lagmandsdømme forfarer derom Leiligheden, og der du befinder nogne, som deres Befaling ikke ret og troligen forestaae eller forestaaet have, du da som vor troe Tjener og svorne Lagmand dem tiltaler og med Retten forfølger og troligen tilhjælper, at os vederfares derudinden hvad Lov og Ret er, og at de for deres Utroskab og Misgjerninger maae blive straffet. Nykjøping 29 Septbr. 1570. T. XI. 177. Afskr. II. 572.

Dom imellem Nils Ulfstand og Rasmus Madssøn, Byfoged udi Marstrand.

Fr. II. G. a. v., at Aar efter Guds Byrd 1570 den 8 Dag Octobris paa vort Slot Nykjøping nærværendes os elskelige Peder Oxe til Gislefeldt, vor Hofmester, og Johan Friis til Hesselager, vor Kansler, vore troe Mænd og Raad, var skikket Laurits Jenssøn, Foged paa Barsebek, med vor Stevnings Lydelse, at os elskelige Nils Ulfstand, vor Mand og Tjener, tiltalet Rasmus Madssøn, Byfoged udi vor Kjøbstad Marstrand, for han havde befalet en vor Skibshøvedsmand ved Navn Jens Jude at skulle annamme en hans Skibsbaad [ved] Marstrand, hvilken han har borttaget Nils Ulfstand til stor Skade paa hans Fiskeri. Sammeledes havde forne Nils Ulfstand i lige Maade i Rette stevnet forne Jens Jude, for han haver ladet tage en hans Skibsbaad ved Marstrand, ham til stor Skade og Forsømmelse paa hans Fiskeri der sammesteds. Da maatte forne Rasmus Madssøn og berette, at han ikke havde befalet enten Jens Jude eller andre at tage forne Nils Ulfstands Baad, og i Rette lagde Borgemesters og Raads Brev af Marstrand udgivet udi dette Aar den 23 Septbr., lydendes at dem og menige Mand vitterligt var, at forne Jens Jude og hans eget Skibsfolk tog forne Baad af Bryggen og brugte den i Skjærene og andensteds, som samme Brev

videre formelder, hvorimod for^ne^ Laurits Jenssøn ingen Besværing havde, men for^ne^ Jens Jude er ikke mødt eller Nogen paa hans Vegne, som i den Sag Ret vilde pleie. Da efter de Beviisninger som irettelagdes og Sagens Leilighed, blev der saa paasagt for Rette, at for^ne^ Rasmus Madssøn bør for den Sag kvit at være, og efterdi Nils Ulfstand har stevnet ham, og han saa lang Vei har maattet reise paa sin store Omkostning og Forsømmelse og findes for samme Tiltale uskyldig, bør for^ne^ Nils Ulfstand at oprette for^ne^ Rasmus Madssøn hans Kost, Tæring og Skadegjeld og derfor ham betale og tilfredsstille, og for^ne^ Jens Jude at have tabt Sagen, saalænge han kommer og vil være i Rette. Aar, Dag og Sted som ovenfor. T. XI. 183. Afskr. II. 574.

Arvid Olssøn, Admiral paa Holmen, fik Forleningsbrev paa Frølands Skibrede med al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undtaget, at have, nyde, bruge og beholde ad gratiam. Conditionibus et clausulis consuetis. Nykjøping i Falster 19 Octbr. 1570. R. X. 576. Afskr. II. 940.

Til Borgermester og Raadmænd udi Bergen.

Fr. II. V. G. t. Vider, at som I til os supplicere og ved Eders Fuldmægtige lader give tilkjende om den Sise af Viin og Øl, som vi have ladet vort Brev om udgaae der udi vor Kjøbstad Bergen, eftersom i andre vore Kjøbstæder, baade her i Danmark og Norge, til os skal udgives, hvorudi I Eder besvære, derhos og lader formelde, at Eder af fremfarne Konninger ere tilladt for^ne^ Viinsise, som er nogen Stobe af hvert Fad, at mue nyde og beholde, og [at I] derpaa have synderlige Friheder. Da ville vi Eder derpaa naadigst ikke forholde, at, hvis Sise af Viin og Øl vort Brev om formelder, ere vi ikke tilsinds at efterlade, men ville at det derudi Byen som andensteds udi vore Riger efter vore Breves Lydelse skal udgives og oppebæres os til Bedste; hvis Rettighed I af Arilds Tid havt have, og Eders Privilegier formelder, skulle I herefter ogsaa mue beholde, hvilket vi Eder naadigst til Svar paa Eders underdanigste Begjering ikke ville forholde. Nykjøping 21 Octbr. 1570. T. XI. 189. Afskr. II. 575.

Til Mads Skeel, Foged paa Bergenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vore Undersaatter, Borgemestere og Raadmænd udi Bergen, har nu til os indsendt en Mand, som de til Borgemester have paa vort naadigste Behag udvalgt, da efterdi vi forfare, at samme Mand er en Udlænder og hans

Hustru i lige Maade er født i fremmed Land, have vi et Betænkende ham at bevilge at blive Borgemester; thi bede vi dig og ville, at du paa vore Vegne befaler de 24 Borgere, som tilskikkes at udvælge en Borgemester, at de tilnævne en dansk eller norsk Mand, som gudfrygtig og forstandig er og duelig til den Befaling, at du paa vore Vegne annammer Eden af den, som saa til Borgemester valgt bliver. Sammeledes give de og tilkjende, at Byfogden der udi Bergen hertil har havt Tredieparten af al Sagefald, hvilket du paa vore Vegne dig tilholder, da har du derudi gjort Ret, og ville vi os forbeholde al Sagefalden, som der falde kan, bedendes dig derfor og ville, at du handler med Byfogden, hvad han for samme Umage skal have, enten han bliver befriet for al borgerlig og Byes Tynge, som her udi Riget er sædvanligt, eller i andre Maade, som det kan være os gavnligt. Hvad Borgemester og Raad udi Bergen supplicere om nogen Rente, som de have havt til Domkirkens Bygning, og dem nu er fra vendt, forfarer du af deres Supplicats, vi dig tilskikke, og efterdi vi ingen ret Besked derom vide, bede vi dig og ville, at du forfarer, hure derom er, hvad Breve de derpaa have, og hure Altingest sig dermed begiver, og det siden os tilskriver, at vi os derefter kunne have at rette. Nykjøping 21 Octbr. 1570. T. XI. 191. Afskr. II. 576.

Til dem, som have nogne Len udi Baahuus Len [Agershuus] eller Viken.

Fr. II. Hilse Eder alle vore Undersaatter, som vore og Kronens Len have udi Agershuus Len og udi Viken med Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, at skulle til nogne vore Slotte og Gaardes Bygnings Behov lade hugge udi vort Rige Norge noget Tømmer, og efterdi vi forfare, at alt samme Tømmer ikke er fangelig paa de Skove, han udi Befaling har, have vi ham befalet det at lade hugge paa de andre vore og Kronens Skove, hvor han det bekomme kan; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde og befale, at I eller Eders Fogder udi Eders Fraværelse tilsteder forne Christiern Munk at mue lade hugge paa de Skove, til Eders Len ligger og I udi Befaling have, hvis Tømmer han der finde kan, som tjener til forne vor Bygning, og derpaa ingen Forhindring gjør ham, og at I tilsiger og befaler Bønderne, at de tilhjælper samme Tømmer at hugge, og naar

det hugget er, at I da udi lige Maade tilsiger Bønderne, hver udi sit Len, at de det udfordrer af Skoven og til Ladestederne, at vi kunne lade vore Skibe did løbe det der at indtage, og tager her ingen Forsømmelse fore. Nykjøping 27 Octbr. 1570. T. XI. 193. Afskr. II. 577.

Jens Nilssøn, Skolemester udi Oslo, fik Brev paa det Kannikedømme, som vaccerede sammesteds efter Hr. Hans Olssøn, at have, nyde, bruge og beholde fri, uden Afgift ad gratiam. Conditionibus et clausulis consuetis. Nykjøping 27 Octbr. 1570. R. X. 577. Afskr. II. 940.

Hans Ottessøn fik Brev at skulle være kvit og fri for Leding, Landskyld og al anden kongelige Tynge af en Gaard, kaldes Vestby, med sin Tilliggelse udi Norge i Skjeberg Sogn i Agershuus Len liggendes, som han nu selv udi boer, dog at han skal være Lensmanden paa Agershuus hørig, lydig og følgagtig udi hvis han ham paa k. Maj. Vegne tilsigendes vorder, og troligen tilhjælper at affærdige Rigens Fiender, om Noget paakommer. Fredriksb. 10 Decbr. 1570. T. XI. 215. Afskr. II. 578.

Til Axel Urne.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom du tilforn imod os har ladet dig formærke, at du gjerne var det vort og Norges Krones Len, Tunsberg Len, kvit, som du af os udi Pant har, da efterdi vi forfare, at samme Len fra vort Slot Agershuus ikke kan ombæres, bede vi dig og begjere, at du til os vil oplade forne Tunsberg Len, og du vil annamme aarligen Rente af den Summa Pendinge, du os derpaa forstrakt har; ville vi dig derpaa give vort Brev og gjøre dig nøiagtige Forvaringe, at du, saalænge forne Pendinge stander ubetalt, aarligen til gode Rede skal bekomme din Rente, og du herom strax ville tilskrive os Besked, hvorefter vi kunne vide os at rette. Fredriksborg 10 Decbr. 1570. T. XI. 215. Afskr. II. 579. (jfr. S. 468).

Michel von Kemnitz, Renteskriver, fik Brev paa et Kannikedømme udi Oslo Domkirke, som vaccerede efter Christen Nilssøn, ad gratiam, dog at skulle residere hos Domkirken, naar han ikke er længer i k. Maj. Tjeneste paa Renteriet, med andre sædvanlige Artikle. Kjøbenhavn 16 Decbr. 1570. R. X. 577. Afskr. II. 940.

Nils Henrikssøn, Lensmand paa Færø, fik Brev paa to Kronens Gaarde der sammesteds liggendes, som er Mykledal og Leirvig, som han der til nu udi Værge har, paa Livstid mod

at udgive den sædvanlige Landgilde og anden Rettighed. Fredriksb. anden Juledag [26 Decbr.] 1570. R. X. 577. Afskr. II. 941.

Nils Pederssøn, Renteskriver, fik Brev paa Kronens Part af Tienden af Tanum Sogn og Kville Sogn udi Viken i Baahuus Len, som han nu selv udi Værge har, fri uden al Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksb. ut supra. ibid.

Guttorm Anderssøn, Lagmand paa Færø, fik Brev paa Gaarden Sund paa Færø, som han nu udi Værge har, paa Livstid, fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksb. anden Juledag [26 Decbr.] 1570. R. X. 578. Afskr. II. 942.

Erik Munk fik Brev paa et af Norges Krones Len, kaldes Onsø Skibrede, med Bønder, Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse kvit og fri uden Afgift, til saalænge k. Maj. anderledes lader tilsige, ad gratiam, cum inhib. solita. Fredriksborg tredie Juledag [27 Decbr.] 1570. R. X. 578. Afskr. II. 942.

Erik Munk fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at vi have tiltroet og befalet os elskelige Erik Munk, vor Tjener, vort og Norges Krones Len, Nedenes Len, saa at han det med Bønder og Tjenere og al sin Rente og rette Tilliggelse, som Pros Lauritssøn [Hørby] nu dertil i Værge har, skal have udi Befaling og Forsvar, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder, og skal al den Rente, der aarligen gaaer af samme Len, det være sig Landskyld, Leding, saa og Sagøre, Told, Vrag og al anden Indkomme, vist og uvist, ved hvad Navn det helst være eller nævnes kan, som der falder udi Lenet, komme os tilbedste, og forne Erik Munk det aarligen at skulle føre til godt og klart Regnskab; sammeledes hvis forne Erik Munk med Kjøbmandsskab eller i andre Maade der udi Lenet med Vildvare og Andet kan forhandle og lægge tilgode, skal Altsammen være og skee os tilbedste og i lige Maade aarligen føres til godt Regnskab. Derimod have vi bevilget forne Erik Munk paa en Skriver aarligen at maa bekomme 30 Mark Pendinge, 6 Alne Engelst og 6 Alne Deventers; skal han og maa nyde Nedenes Gaard med sin Avl, saa og vor og Kronens Part udi Ørbakke Gaard, kvit og fri, og skal han holde Godset ved Hævd og Bønderne etc. cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 3 Juledag [27 Decbr.] 1570. R. X. 578. Afskr. II. 942.

1571.

Til Vincents Juel.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom vi have bevilget os elskelige Doctor Jochim Hincke, Domdegn til Bremen, vor Tjener og Raad, aarligen at skulle mue bekomme af vort Slot Bergenhuus 2 Tønder Rotskjer, og vi forfare, at ham rester, den Stund Erik Rosenkrands havde Slottet, 4 Tønder, og siden Mads Skeel fik Befaling, 6 Tønder, saa at ham til den 17 Marts førstk. af samme Fisk tilstaaer 10 Tønder; thi bede vi dig og ville, at [du] naar hans Fuldmægtige dig med dette vort Brev besøger, paa vore Vegne fornøier ham forne 10 Tønder Rotskjer og siden aarligen derefter paa vore Vegne forskaffer forne Doctor Jochim Hincke til forne Termin 2 Tønder Rotskjer til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder og det i dit Regnskab lader indskrive. Antvorskov Kloster 3 Januar 1571. T. XI. 243. Afskr. II. 581.

Hans Pederssøn til Sem og Daniel Bildt til Moland fik Forleningsbrev paa Kronens Sogn Rakkestad Sogn i Borgesyssel udi Agershuus Len, som Christiern Munk, Embedsmand paa Agershuus, nu i Værge har, fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib sol. Fredriksborg 9 Januar 1571. R. X. 579. Afskr. II. 943.

Til Henrik Brockenhuus, Erik Brockenhuus, Hr. Peder Skram og Fru Edle Hardenberg, Frants Bildes.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have tilskikket og befalet os elskelige Erik Munk og Erik Brockenhuus, vore Mænd og Tjenere, at skulle lade fremdeles færdiggjøre og fuldkomme det Skib, som vi udi vort Rige Norge have ladet opsætte, og dermed have Indseende, at Arbeidet des religer og iligere maatte gange for sig; thi bede vi dig og ville, at naar forne Erik Munk og Erik Brockenhuus eller deres Fuldmægtige dig med dette vort Brev besøgendes vorder, at du da forskaffer dem Tømmer og hvis anden Deel de til forne Skibs Bygning behøve og dig om tilsige; vi skikke dig herhos vort aabne Brev til Bønderne udi dit Len, at de saa meget des villigere dem lade finde, bedendes dig og ville, at du er forne Erik Munk og Erik Brockenhuus derudinden behjælpeligen og tilholder Bønderne forne Skibs Byg-

ning med hvis dertil hører og Behov gjøres at befordre, saa den uforsømmelig maatte gange for sig. Fredriksborg 12 Januar 1571. T. XI. 236. Afskr. II. 579.

Til Bønder og menige Almue udi Mandals Len, Bratsberg Len, Lister Len og Nedenes Len, at de skulle være behjælpelige med Tømmer at hugge og hvis anden Deel, Erik Munk og Erik Brockenhuus til det i foreg. Brev omtalte Skibs Bygning behøve, at forskaffe, saa for. Skibs Bygning uforsømmeligen maa gaae for sig. Fredriksborg 12 Januar 1571. T. XI. 237. Afskr. II. 580.

Til Fru Edle Hardenberg eller hendes Foged udi Lister Len udi hendes Fraværelse om 2 Skiblad Egetømmer at lade hugge til Bygning til det nye Skib for Kjøbenhavn. Fredriksborg 12 Januar 1571. T. XI. 237. Afskr. II. 581.

Fru Karen Lunge, Peder Pederssøns Efterleverske, fik Forleningsbrev paa disse efterⁿ. Kronens Gaarde og Gods udi Børgsen liggendes til den Gaard Vigen, hun nu udi boer, Rosvold, skylder aarlig 3 Spand Smør, Nøsted [Nøstum] skylder 2 Spand Smør, Ein skylder 2 Spand Smør, Hamburrig [Hanberg] skylder 3 Spand Smør, Kerum [Kjærum], skylder 2 Spand, Myren skylder 2 Spand, Hegen [Eggen] skylder 1 Spand, Tonge [Tungen] skylder 3 Spand og Riie [Rian] skylder 2 Spand Smør, fri uden Afgift. Cum claus. consv. et inhib. sol. Antvorskov Kloster 31 Januar 1571. R. X. 579. Afskr. II. 944.

Johan Jellessøn Falkner, Borger og Kjøbmand udi Amsterdam, fik Brev at maatte besegle to Havne paa Island. Kjøbenhavn 21 Februar 1571. R. X. 579. Afskr. II. 945.

Til Claus Hvitfeldt.

Fr. II. Vid, at os elskelige Knut Steenssøn, vor Mand og Tjener, af os har ladet begjere, at vi ville tilstede ham til sig at maatte indløse det Len, du af os i Pant har udi vort Rige Norge, og tilbyder han sig at ville derfor gjøre os aarligen gode Rede og Regnskab, og hvis den aarlige Rente af samme Len sig høiere kunde beløbe, end Renten af de Pendinge, du det for i Pant har, (som er 5 Daler af 100) det skulde Altsammen komme os til Bedste, da efterdi du samme Len udi Værge har og derpaa forstrakt os din Pendinge, ere vi naadigst tilsinds dig det for en anden at unde og fremdeles at lade beholde, dog med saadanne Besked, at du deraf, efter Knut Steenssøn sig tilbyder, gjør os aarlig gode Rede og Regnskab, og hvis som Lenets Ind-

komst ydermere beløber sig end Renten af den Summa, det for udi Pant staaer, det Altsammen kommer os til Fordeel og Bedste, og dersom du det bliver tilsinds, at du lader os det med din Skrivelse forstaae. Kjøbenhavn 23 Februar 1571. T. XI. 252. Afskr. II. 582.

Til Bønderne udi Agershuus Len og alle andre Len Søndenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe over alt Agershuus Len, Lister Len og alle andre Len, ehvem Eder udi Forlening har, Søndenfjelds, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi formedelst den almægtigste Guds Hjælp en god bestandig Fred imellem disse trende Riger er bleven opret, og endog vi os ingen Fiendskab af Nogen formode, kunne vi alligevel for adskillig Aarsag Skyld ikke aldeles blotte vore Befæstninger der udi vort Rige Norge, alt Krigsfolket deraf at forløve, men ere tilsinds et Antal Krigsfolk at holde paa vore Slotte der sammesteds, have vi for godt anseet, paa det I og andre vore Undersaatter med den Besværing maatte blive forskaanet, endnu en Tid lang at underholde paa vort Slot Agershuus nogne tydske Knegte for allehaande Leilighed Skyld, som sig kunde tildrage, og efterdi os nu paahænger en stor Pendinges Udgift til det fremmede Krigsfolk, som vi have her udi Riget liggendes, dem at betale og forløve ud af Riget, hvorfor vi herfra ikke kunne forskikke hvis samme Knegte der udi Norge til Underholdning og Besolding skulle have, foraarsages derfor Eder, som vore troe Undersaatter noget herudinden at besvære, og til des Behov og om en Hjælp til at underholde og besolde de Knegte med, som vi paa vort Slot Agershuus have liggendes, at besøge; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles besynderligen paa det naadigste begjere, at I os til en underdanigste Villighed og Eder selv og Eders Fædrenerige til Bedste ville findes ubesværet og godvillige paa en 6 Aars Tid at komme os til Hjælp og Undsætning til forne Knegtes Underholdning og Besoldning, hvis som os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, kunde med Eder overeens komme, og hvis I udi saa Maade forne Christiern Munk paa vore Vegne bevilger og samtykker, det ville vi af Eder, som vore troe Undersaatter, for en godvillig Hjælp annamme og bekjende og ikke for nogen Pligt eller Sædvane,

og skulle I siden dermed udi Fremtiden ikke ydermere besværes. I ville Eder derfor herudinden villige lade finde og samme Hjælp efter forne vor Lensmands Underviisning at udgive. Vi ville igjen være Eder Alle og hver særdeles en naadigste Herre og Konning og i alle Maade vide og ramme Eders Gavn og Bedste. Kjøbenh. 23 Februar 1571. T. XI. 253. Afskr. II. 582.

Christiern Munk fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Christiern Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vort Slot Agershuus, har berettet for os, at den Genant, som vore Raad og Forordnede ham paa forne vort Slot Agershuus til Underholdning udlagt have, er for ringe, saa at han dermed ikke kan tilkomme, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt, og nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at forne Christiern Munk aarligen over den Genant, som ham af forne vore Raad og Forordnede er tilegnet, maa bekomme 200 Sider Flesk, 12 Læster Rug og 12 Læster Malt, beregnet udi hver Læst 24 Tønder, hvormed vi forne hans Genant ville have forbedret; dog skal den Ordning og Skik, som forne vore Raad og Forordnede paa Agershuus gjort og forseglet have, udi alle Maade holdes og ved Fuldmagt blive. Kjøbenhavn 23 Februar 1571. R. X. 580. Afskr. II. 945.

Til Christiern Munk, Mads Skeel, Henrik Brockenhuus, Pros Lauritssøn [Hørby] og Hr. Peder Skram.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at du skal endnu staae tilbage med hvis Pendinge, som os tilkommer baade af Skatten og den aarlige Rente udi dit Len, da efterdi vi nu behøve en mærkelig stor Summa Pendinge til vort fremmede Krigsfolk at betale, at de kunne komme ud af Riget, og der ikke længer skulle blive liggendes, os og vore Undersaatter til Besværinge, bede vi dig og ville, at du strax med det allerførste retter dig efter med dit visse Bud at forskikke hid ned til vort Slot Kjøbenhavn alle hvis Pendinge, du har oppebaaret af Skatten, desligeste hvad Pendinge du af Slottens visse og uvisse Rente har indtaget, som os tilkommer, og at du over al Land samme Pendinge hid ned forsender den Vei ad Agershuus, saa de med det alleriligste muligt er maatte være her tilstede. Kjøbenhavn 25 Februar 1571. T. XI. 254. Afskr. II. 584.

Ludvig Munks Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade,

saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Ludvig Munk Ludvigssøn, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forn. Ludvig Munk vor og Kronens Gaard udi Throndhjem udi vort Rige Norge med de Len der tilliggendes, og os elskelige Christiern Munk, vor Mand og Tjener, nu hertil i Værge har, at have, nyde, bruge og beholde med al sin Rente og rette Tilliggelse, Intet undertaget, til saalænge vi anderledes derom tilsigendes vorder, efter den Ordning og Skik, som vore Raad og Forordnede om Lensmandens Underholdning der sammesteds gjort og forseglet have, og som forn. Christiern Munk det nu har, og paa det forn. Ludvig Munk desbedre dermed kan udkomme og saa meget rigeligere have hans Underholdning, have vi naadigst bevilget, at han over forn. Genant aarligen, saalænge han forn. Gaard og Len beholder, maa bekomme af den uvisse Rente 200 Daler; dog skal forn. Ludvig Munk med Lenet og hans Genant efter forn. Skik og Ordning, derpaa gjort er, sig udi alle Maade forholde; skal han og holde Bønderne, o. s. v. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 28 Februar 1571. R. X. 581. Afskr. II. 946.

Vincents Juel fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Vincents Juel, vor Mand og Tjener; os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forn. Vincents Juel vort og Norges Krones Slot Bergenhuus med Bønder, Tjenere og alle de Len, dertil liggendes ere, eftersom os elskelige Mads Skeel nu hertil udi Værge og Forsvar har, at have, nyde, bruge og beholde, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder, efter den Skik og Ordning vore Forordnede derpaa gjort og forseglet have, og ville vi aarligen af Slottet lade give forn. Vincents Juel Underholdning, Klæde og Penge paa 10 werachtige Karle, og skal ingen Forandring skee udi forn. Ordning udi nogre Maade, men forn. Vincents Juel skal være forpligtet til gode Rede aarligen at opbære og indkræve Alt, hvis udi samme Len falde kan, Vist og Uvist, aldeles Intet undtaget, ihvadsomhelst det er eller nævnes kan, og derfor gjøre os gode Rede og klart Regnskab, og det Alt-

sammen komme os tilbedste, og have vi for saadan hans Tjeneste naadigst undt og forlenet og nu med dette vort aabne Brev unde og forlene forᵈᵉ Vincents Juel vort og Norges Krones Len Nordfjord med al sin Rente og Rettighed, aldeles Intet undtaget, at have, nyde, bruge og beholde kvit og fri uden Afgift, til saa længe vi anderledes derom tilsigendes vorder, for den Tiendependinge og slig Besolding paa hans eget Liv, som andre vore Lensmænd bekommer, saa at Alt, hvis udi forᵈᵉ Bergenhuus Len oppebæres, Vist og Uvist, skal Altsammen komme os tilbedste, eftersom forskrevet staaer, og forᵈᵉ Vincents Juel Intet deraf for sig at beholde, o. s. v. Fredriksborg 1 Marts 1571. R. X. 581. Afskr. II. 947.

Til Indbyggerne paa Færø.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vore Undersaatter, menige Bønder og Almue, som bygge og boe paa vort Land Færø, have nu havt hos os deres Fuldmægtige og beklaget, at hvis Vare, som til dem indføres af vore Fogder, som vi have tilforordineret at skulle forsørge Landet med Kjøbmandskab, Bygningstømmer og hvis anden Deel, de Behov have, dem saa høit foresættes og upstiges, at de ikke kunne formaae det at kjøbe og betale. Sammeledes berette de og, at hvis Vare, de igjen skulle sælge, nødes de til for halv Værd at afhænde, hvorover deres Næring og Bjering dem betages, saa de ikke formaae til os og Kronen at udgive hvis Rente og Rettighed, de os pleie og pligtige ere at give og gjøre, da have vi derfor af vor synderlig Gunst og Naade undt og bevilget, og nu med dette vort aabne Brev unde og bevilge, at dersom forᵈᵉ Indbyggere paa forᵈᵉ vort Land Færø ville herefter give os og Kronen saadanne Afgift, som forᵈᵉ vore Fogder og Kjøbmænd os hertil gjort og givet har, som er en gammel Daler af hver færøske Gylden Vare, der falder paa Landet udi al visse og uvisse Rente, da mue de selv beholde alle Vare og dem sælge og afhænde der paa Landet eller andensteds, hvor dem selv godt synes, og dertil bruge saa mange Skibe, som de kunne afsted komme, og dermed bruge deres Næring og Bjering og søge deres Gavn og Fordeel udi hvis Maade dem og Landet kan være nytteligst og mest gavnligt; dog ville vi selv tilforordne en Skriver, som skal blive paa Landet forᵈᵉ Vare og Rente at oppebære, visse og uvisse, og til dem overantvorde og derfor aarlig at gjøre os gode Rede og klart Regnskab, og skal Ingen mue bruge nogen Handel eller Kjøb-

mandskab der paa Landet end for^{ne} vore Undersaatter paa for^{ne} vort Land Færø, og efterdi for^{ne} deres Fuldmægtige ikke have havt nogen endelig Besked og Fuldmagt paa Landsens Vegne her om Noget at bevilge og indgaae, men dog lovet og tilsagt med det at forskaffe Besked derom fra menige Indbyggere der paa Landet, da have vi alligevel for^{ne} vore Undersaatter tilbedste naadigst undt og tilladt, at de udimidlertid mue holde der under Landet et Skib paa 24 Læster, og dermed hente udi vort Rige Norge, hvis Tømmer de behøve til deres Huses Bygnings Behov, dog at de ikke dermed skulle bruge nogen Handel til Forprang udi nogen Maade. Cum inhib. sol. Fredriksborg 7 Marts 1571. R. X. 582. Afskr. II. 949.

Brev til Jemteland.

Fr. II. G. a. v., at efterdi udi den Fredshandel, som til Stettin imellem os og Kongen af Sverige er bleven oprettet, er forafskediget, samtykt og besluttet, at Jemteland og Herjedalen, som os udi denne Krig har været frataget, med den geistlige Jurisdicts udi Jemteland, som hertil har ligget til Sverige, skulle til os og Norges Krone overantvordes den 7 Juni førstk., da have vi derfor befalet os elskelige Ludvig Munk, vor Mand, Tjener og Embedsmand paa vor Gaard udi Throndhjem, for^{ne} vort Land med for^{ne} geistlige Jurisdiction udi Jemteland paa vore Vegne at skulle annamme; thi bede vi alle Geistlige og Verdslige, udi for^{ne} Jemteland og Herjedal boendes, og hver særdeles strengeligen byde, at I strax herefter retter Eder efter at svare for^{ne} Ludvig Munk, givendes og gjørendes ham paa vore Vegne og ingen Anden Eders aarlige Landgilde, Gjesteri, Sagerør og hvis anden Rente og Rettighed, I pleie og pligtige ere at give og gjøre, og I hertildags til Norges og Sveriges Krone gjort og givet have; han skal igjen holde Eder Alle og hver særdeles ved Norges Lov og Ret og Ingen af Eder tilstede at uforrettes imod Norges Lov i nogen Maade. Fredriksborg 23 Marts 1571. R. X. 583. Afskr. II. 950.

Til Johan Bockholt, Befalingsmand paa Island, at han ikke tilsteder Hamborger eller Andre at bruge nogen Handel i Havnen Bolsand. Fredriksborg 24 Marts 1571. T. XI. 261. Afskr. II. 585.

Til Christien Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi erfare, at os elskelige Pros Lauritssøn [Hørby], vor Mand og Tjener, skal endnu staae

tilbage med nogen Aars Regnskab og Opbørsel af vort og Norges Krones Len Nedenes Len, og endog han det og ofte tilforn har bekommet vor Skrivelse at skulle for samme Opbørsel gjøre Regnskab og fuldgjøre hvis han med tilbage staaer, har han sig dog altid fortrøcket og ere ikke endnu fremkommen, hvorover vi os ikke noksom forundre kunne; thi bede vi dig og ville, at du strax lader tage Borgen af forne Pros Lauritssøn, saa at han visseligen møder paa vort Slot Kjøbenhavn Philippi et Jacobi sanctorum førstk. med samme Aars Regnskab og Efterstand og fuldgjøre, hvis Opbørsel, han staaer tilbage med. Fredriksborg 25 Mai [Marts] 1571. T. XI. 262. Afskr. II. 585.

Til Pros Lauritssøn [Hørby], at han til Philippi et Jacobi Dag førstkommendes skulde indfinde sig i Kjøbenhavn og til Rentemesteren antvorde og forklare, de i foreg. Brev omhandlede Regnskaber. Fredriksborg 25 Marts 1571. T. XI. 263. Afskr. II. 586.

Memorial paa hvis Ærinde Jens Kaas paa k. Maj. Vegne paa Elfsborg og Baahuus skal udrette.

For det første skal han forslaae og overveie, med hvad Folk Baahuus kan holdes og derpaa til hans Hjemkomst gjøre Beretning. 2. Sammeledes skal han og handle med de Knegte, som ligge udi begge Fæstninge paa Baahuus og Elfsborg, at de strax skal begive dem her ned; her vil k. Maj. lade dem tilfredsstille, og skal k. Maj. Galei indtage forne Knegte og dem føre hid til Byen. 3. K. Maj. vil og strax herfra igjen forskikke 110 Knegte, som paa Elfsborg skulle blive liggendes, til saalænge det Kongen af Sverige igjen bliver overantvordet. 4. At han og vil have Opseende, at der gjøres den Forordning paa Elfsborg, at der med for meget Folk og Heste eller udi andre Maade ikke holdes unyttige Omkostninge, efterdi k. Maj. med det første Slottet fra sig skal levere. Kjøbenhavn 26 Marts 1571. T. XI. 263. Afskr. II. 587.

Til Vincents Juel paa Bergenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Borgemester og Raad til Lybek have for os ladet berette, hvorledes Borgemester, Raadmænd og menige Borgere der udi vor Kjøbstad Bergen vil understaae dem at gjøre forne de Lybske Indpas og Forhindring imod deres gamle Privilegier og Friheder, saa og imod den Reces, til Odense blev opret, hvorudinden de dem beklage og mene at skee for kort, og paa det ingen af Parterne skulle uforrettes

og med Billighed foraarsages dem at beklage, have vi forelagt dem en Dag, at begge Parterne skulle møde derom for os eller nogne vore elskelige Danmarks Riges Raad her paa vort Slot Kjøbenhavn udi Rette til St. Laurits Dag førstk.; thi bede vi dig og ville, at du tilsiger for^{ne} Borgemestere og Raadmænd der udi Byen, at de retter dem efter at fremskikke deres Fuldmægtige, som til bestemte Dag og Termin kan være her udi Riget tilstede og med for^{ne} de Lybskes Fuldmægtige gange udi Rette, saa hvis Irring dem imellem er da til Rette kunde udføres. Desligeste at du tilsiger og befaler dem der udi Bergen, at de imidlertid lader Alting blive bestaaendes og imod den Odenseeske Reces Intet sig imod dem forgriber, førend Altingest dem da imellem tilende kan blive forhandlet. Kjøbenhavn 4 April 1571. T. XI. 271. Afskr. II. 587.

Til Johan Venstermand, Norges Riges Kansler.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi forfare, at du endnu staaer tilbage med dit Regnskab af de Len, du af os i Forlening har; thi bede vi dig og ville, at du med det første begiver dig hid ned med for^{ne} dit Regnskab og det klart gjør, og hvis du skyldig bliver, at det maa blive betalt. Fredriksborg 13 April 1571. T. XI. 282. Afskr. II. 588.

Bestilling paa efterskrevne Skib udi Vestersøen, som følger: Leoparden: Henrik Gyldenstjern, Admiral; Nachtergallen: Erik Mortenssøn; Svalen: Rudbech Pors; Maagen: Hans Knabstob; Jupiter: Herman N.; Danske Galei: Roff Clethoen; Norske Galei: Gelbert Junge; Franske Galei: Jan de la Rue.

Fr. II. G. a. v., at efterdi mangfoldige Klagemaal for os kommendes vorder, saavel af vore egne Undersaatter, som af den fremmede søfarende Mand, den store Overlast dem skeer af Fribyttere og Sørøvere, som dem lader finde udi Vestersøen, og hvad samme Sørøver udi saa Maade røve og tage, det indføre de under vort Rige Norge, og det der bytter og parter, hvorfor for^{ne} søfarende Mænd os have ladet besøge paa det underdanigste begjerendes, at [vi] slige Plageri under vore Riger ikke vilde tilstede. Da paa det saadanne maa forekommes, og den søfarende handtierende Kjøbmand des sikrere mue være om deres Næring, have vi tilskikket os elskelige Henrik Gyldenstiern, vor Mand og Tjener, at være vor Admiral og med nogne vore Orlogsskibe ham affærdiget at løbe udi Vestersøen under

vort Rige Norge og der at have flittig Opseende, at ingen Sørøver, Fribyttere eller Andre, som gjøre den søfarende Mand Skade, tilstede at have nogen Plads eller Tilflugt til forn vort Rige Norge ei heller udi nogen Havn der under Riget enten at bytte eller parte, men forn Henrik Gyldenstjern skal dem det formene og forhindre; skal det og være forn Henrik Gyldenstjerne forbudt nogen Skade eller Last at gjøre eller tilføie den søfarende Mand, men fast mere ham udi alle Maade saa meget muligt er, beskytte og haandhæve. Fredriksborg 13 April 1571. T. XI. 299. Afskr. II. 589.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere tilsinds at forandre hvis Len, som os elskelige Johan Venstermand, vor Mand, Tjener og Norges Riges Kansler, har her udi vort Rige Norge, saa nær som Provstiet, som er lagt til Rigens Kanslers Underholdning, og ville vi, at samme Len herefter skal følge vort Slot Agershuus; thi bede vi dig og ville, at du tiltænker til Slottet at annamme alle de Len, forn Johan Venstermand har, undtagen forn Provsti, og derfor aarligen gjøre gode Rede og Regnskab og dermed vort Gavn at vide og ramme, som vi dig tiltroer. Fredriksborg 13 April 1571. T. XI. 283. Afskr. II. 590.

Til Kapitel udi Oslo Domkirke og Borgemestere og Raadmænd udi Oslo.

Fr. II. V. G. t. Vider, at som I skrive os til og underdanigst ere begjerendes at ville unde Eder en forbrændt [Klokke], som har hørt til Nunneklosteret der sammesteds, hvilken I allerede have ladet støbe med anden Klokkemalm udi en Klokke til Eders Domkirkes Behov, da ere vi tilfreds, at I samme Klokke til des Behov mue beholde, og ville Eder den hermed til forne Domkirke unde og give, hvilket vi Eder til et naadigst Svar paa Eders underdanigste Skrivelse ikke ville forholde. Fredriksborg 1 Mai 1571. T. XI. 304. Afskr. II. 593.

Rasmus Villumssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi denne Brevviser Rasmus Villumssøn, Borger udi vor Kjøbstad Kjøbenhavn, har beret for os, hvorledes han paa sin egen Omkostning har ladet brænde igjennem et Bjerg for Skien udi vort Rige Norge og der ladet bygge en Sagmølle, desligeste at han i lige Maade paa hans egen Omkosten har ladet bygge en Sagmølle ved Eidanger, da have vi af vor synderlige Gunst og Naade undt og tilladt og

nu med dette vort aabne Brev unde og tillade, at han fremdeles maa nyde og beholde samme tvende Sagmøller, som han har ladet opsætte, og nu selv udi Værge har, udi hans Livstid og saa længe han lever, og siden efter hans Død og Afgang skulle de komme kvit og fri med Bygning og al Tilbehøring til os og Kronen, dog saa at, dersom vi udi Fremtiden nogen Forandring paa Sagmøller der udi for^{ne} vort Rige Norge gjørendes [vorder], skal han saavelsom andre troe Undersaatter sammesteds den Skik og Forandring, som vi saa lader gjøre, aldeles være undergiven; skal han og aarligen til gode Rede af for^{ne} Sagmøller betale og fornøie vor Lensmand paa vore Vegne saadanne sædvanlige Afgift, eftersom af andre almindelige Sagmøller der udi Lenet gives til os og Kronen. Fredriksborg 2 Mai 1571. R. X. 584. Afskr. II. 952.

Til Johan Venstermand, Rigens Kansler udi Norge.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi ere komne udi Forfaring, at stor Synd og uskikkelig Handel bruges og bedrives udi vort Rige Norge med Manddrab og Dødslag, og naar Nogen, som saadan Gjerning beganger, dig besøger, giver du dem efter den norske Lov Kongens Dag, hvoraf de til slige Handlinge mere Dristighed bekomme; thi bede vi dig og ville, at du efter denne Dag aldeles ingen Kongens Dag giver Nogen, som for Manddrab falder, til saalænge vi kunne komme derom udi videre Forfaring og derpaa kunne gjøre en anden Skik, hure dermed endelig holdes skal. Fredriksborg 3 Mai 1571. T. XI. 306. Afskr. II. 593.

Hr. Thorsten Søffrenssøn, Sogneprest udi Ringebo Sogn udi Norge, fik Brev paa det Vicarie, som nu vaccerer udi Hamer Domkirke og ligger til Hellig Kors Alter ad gratiam med Bønder, o. s. v. Cum clausulis consvetis et inhib. sol. Fredriksborg 11 Mai 1571. R. X. 590. Afskr. II. 956.

Axel Frederikssøn [Fridag], Lagmand udi Bergen, fik Brev paa Kronens Gaard Bleeg, liggendes paa Andenes udi Norge, som han tilforn selv udi boede, kvit og fri. Cum. claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 1 Juni 1571. R. X. 585. Afskr. II. 953.

Hr. Jens Sefrenssøn Sjælandsfar, Sogneprest til Vors Prestegjeld, fik Brev paa det første Kannikedom, som efter Kapitels Statuter vaccerer udi Bergens Domkirke. Cum

claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 6 Juni 1571. R. X. 585. Afskr. II. 953.

Til Henrik Gyldenstjern til Aagaard, Admiral udi Vestersøen.

Fr. II. V. G. t. Hvad du tilskriver os elskelige Hans Skougaard, er den 6 Juni hid ankommet, hvilket han os har forelæst, deraf vi forfare, hvad Kundskab dig ere forekommet om de Skibe, som tilforn og nu nyligen ere udrustet i Vestersøen, og som du begjerer at maatte fange til dig de to vore Galeier at bruge, om Behov gjordes, i de Havne, som du med Skibene kunde ankomme, da ville vi dig ikke foreholde, at ungeferlige for 3 Uger siden have vi affærdiget vor Capitain Jan de la Ru med en Galei til dig og ham ladet befale at skulle besøge dig under vort Rige Norge, eller hvor han kunde forfare, du var med vore Skibe, og ville vi forhaabe, at han nu er hos dig, og den anden Galei ville vi give Befaling at lade tilflie, dog ville vi ingen visse Fortrøstning gjøre dig, naar den kan ankomme. Med den Skipper Fredrik, du har taget og til Kjøbenhavn forskikket, derudi har du gjort ret, og vi lade os det vel befalde; om Fetalie at skikke dig efter, forseer vi, ligger Altingest rede, er denne Time paa Reisen til dig; bedendes dig og ville, at du, det allerførste Vinden føier, og det kunde skee, at du samt os elskelige Christopher Burggreve Hr. von Dohna og de andre vore Capitainer, da begiver Eder under vort Rige Norge, og der Alting saa bestille, som det kan være os og vore Riger til Ære, Gavn og Gode, eftersom vi Eder samtligen tiltroer; hvad ellers synderligt foreløber, og hure Alting sig begiver, det vilt du altid skriftligen lade os forstande. Fredriksborg 7 Juni 1571. T. XI. 293. Afskr. II. 591.

Jørgen Daa fik Følgebrev til Kronens Bønder, som ligge og tjene til Udsten Kloster, at skulle svare ham. Cum. claus. consv. Fredriksborg 8 Juni 1571. R. X. 591. Afskr. II. 956.

Nils Stub fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Nils Stub, Lagmand udi vor Kjøbstad Oslo, har ladet berette for os, hvorledes han var forlenet med et Kannikedom udi Oslo Domkirke, og at vore forordnede Raad og gode Mænd, som sidste Gang vare did ind udi vort Rige Norge affærdiget, have med forne Kannikedom forlenet vor Renteskriver Hans Stigssøn, og forne Nils Stub dermed afsagt, da efter slig Leilighed have

vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu o. s. v. unde og tillade, at forne Nils Stub maa igjen bekomme samme Kannikedom, som forne Hans Stigssøn nu udi Værge har, og det med Bønder og Tjenere, o. s. v.; cum. claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 9 Juni 1571. R. X. 586. Afskr. II. 954.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at en Part vore Undersaatter Bønderne der udi Lenet have klageligen ladet give os tilkjende, hvorledes de af Fienderne udi forgangne Feide have fanget stor Skade, saa at deres Gaarde ere bleven afbrændt og deres Gods dem røvet og frataget, hvorfor de underdanigst ere begjerendes nogne Forskaanelse, eftersom de dig selv ydermere kan berette; thi bede vi dig og ville, at du derom forfarer Leiligheden og saa mange af forne Bønder der findes at være brændt for og deres Gods dem frarøvet, ere vi tilfreds, at du for et Aars Skat, Landgilde og Gjesteri og al anden Tynge og Udgift dem forskaaner og det med dem omdrager, paa det de saa meget desbedre igjen maa komme til Næring og Bjering. Fredriksborg 9 Juni 1571. T. XI. 295. Afskr. II. 592.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi nu have affærdiget til dig denne Brevviser Mester Hans, vor Bygmester, bedendes dig og ville, at naar han ankommer, at du da strax paa det allerbedste lader tilflie og færdiggjøre den Befæstning, der begyndt er paa vort Slot Agershuus, eftersom du veed os og Riget magtpaaliggendes er. Desligeste at du lader give forne Mester Hans hvis Pendinge ham endnu udi hans Besoldning tilbage staaer, og han ikke har bekommet. Fredriksborg 27 Juni 1571. T. XI. 319. Afskr. II. 594.

Mester Hans Paske, Bygmester, fik Brev paa Kronens Gaard Østre Kalnes kvit og fri. Cum. claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 28 Juni 1571. R. X. 591. Afskr. II. 957.

Til Vincents Juel paa Bergenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vider, at os elskelige Doctor Jens Skjelderup, Superintendent udi Bergens Stift, underdanigst har ladet give os tilkjende, hvorledes at den Tid han er kommen did til Norge, er ham forviist hans Superintendents Residents at skulle have udi et Kloster der udi Byen, hvilket skal være stort begrebet og mange Huse derpaa, saa det ikke staaer ham til ved Magt at holde, og vi derfor have befalet [ovenfor S. 456]

os elskelige Erik Rosenkrands, vor Mand og Raad, som den Tid vort Slot Bergen udi Befaling havde, at skulle ham forvise saa mange af de Huse i for^{ne} Kloster, han kunde have en god, bekvem Værelse udi, som altid skulde blive til Superintendents Vaaning og Residents, og den siden lade bygge og tilflie efter Ordinantsens Lydelse, hvilket han beklager sig, at det ikke endnu skeet er; thi bede vi dig og ville, at du strax med det allerførste assignerer og forviser for^ne Doctor Jens Skjelderup saa mange Huse udi for^ne Kloster, som tjenlig kunde være til hans Værelse og Superintendents Residents, og dem paa vore Omkostning lade forbedre, tilflie og færdiggjøre, saa at for^ne Doctor Jens Skjelderup og hans Efterkommere Superintendenter der kunde have en bekvem Værelse, og han ikke skal have Behov os derom hvert Aar med Klagemaal at besøge. Sorø Kloster 18 Juli 1571. T. XI. 335. Afskr. II. 594.

Til Vincents Juel paa Bergenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at som du lader give tilkjende, at der skal være stor Brøst paa Bygninge paa vort Slot Bergenhuus, synderligen paa de to Huse og Taarnet, da efterdi som du og lader formelde, at der er Raad til Bly, som dertil Behov gjøres, bede vi dig og ville, at du lader flie og færdiggjøre samme Huse og Taarn, paa det de ikke skulle fordærves, dog at du derudinden vider og rammer vort Gavn og Bedste, og den meste Omkostning sparer muligt er. Fredriksborg 22 Juli 1571. T. XI. 337. Afskr. II. 595.

Til Henrik Brockenhuus, Lensmand paa Kongens Gaard udi Stavanger.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have undt og tilladt, at den Communens Gaard udi Stavanger maa og skal udlægges til Superintendentens Vaaning og Residents der sammesteds, og efterdi vi forfare, at samme Gaard skal være øde og nedfalden, bede vi dig og ville, at du paa vor Omkosten den lader opbygge og tilflie, saa at Superintendenten, der nu er og herefter kommendes vorder, kan have udi samme Gaard en bekvem Værelse, desligeste, at du udlægger et Stykke Jord til en Kaalhave, som altid kan blive liggende til for^ne Superintendents Residents. Sammeledes have vi bevilget, at den Communes Rente, som ligger til Stavanger Domkirke, skal skiftes Halvparten til Hr. Jens Ribers Underholdning, som her til har været der sammesteds Superintendent, og anden Halvpart til de

Kanniker og Kirketjener, som der daglig residere og boe hos Domkirken, efter vort Brevs Lydelse, som derom ere udganget; thi bede vi dig og ville, at du med Superintendenten skifter, ret jevner og deler samme Communes Gods imellem forne Hr. Jens Riber og forne residerende Kanniker, eftersom forskrevet staaer. Kastholm [mellem Roskilde og Ringsted] 29 Juli 1571. T. XI. 348. Afskr. II. 601.

Til Jens Pederssøn til Bro.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi vi forfare, at den vor og Kronens Gaard Fragefjord [Frafjord], som du en Tid lang har havt udi Forlening, er lang Tid siden forordineret og lagt til Superintendentens Underholdning udi Stavanger Stift, og der Stiftet udi nogen Aar har været uden Superintendent, skal samme Gaard være kommen derfra, da have vi undt og tilladt, at forne Gaard Fragefjord strax igjen maa komme til Superintendenten, den, der nu er, og han og hans Efterkommere den at mue nyde og beholde; thi bede vi dig og ville, at du ubehindrét lader forne Superintendent følge forne Gaard med Huse og alt andet, hvis der bør at lades efter Norges Lov. Kastholm 29 Juli 1571. T. XI. 349. Afskr. II. 601.

Til menige Kapitel udi Stavanger Domkirke.

Fr. II. V. G. t. Vider, at efterdi vi forfare, at os elskelige Jens Riber for hans Alderdom og Svaghed længer ikke kan forestaae hans Superintendents Befaling udi Stavanger Stift, have vi nu tilskikket udi hans Sted os elskelige Mester Jørgen Erikssøn der udi Stiftet at skulle være Superintendent, og paa det at forne Hr. Jens Riber udi hans Livstid maa bekomme hans Underholdning og ikke derpaa skal lide nogen Nød, have vi undt og tilladt, at han mue bekomme Halvparten at det Communens Gods, som ligger til Stavanger Domkirke, og det undt, saa længe han lever; thi bede vi Eder og ville, at I strax anseendes dette vort Brev lader ham følge forne Halvpart af forne Communes Gods, og dersom I udi dette Aar deraf noget have oppebaaret, at I det da igjengiver og fornøier forne Hr. Jens Riber, gjørendes ham derpaa ingen Forhindring. Kastholm 29 Juli 1571. T. XI. 349. Afskr. II. 602.

[Uden Overskrift.]

Fr. II. G. a. v., at efterdi vi ere komne udi Forfaring, at Hr. Jens Riber, som var Superintendent udi Stavanger Stift, en Tid lang for hans Sygdom og Skrøbelighed ikke har kunnet

saa flittig og vindskibelig vare hans Kald og Superintendents-embede der udi Stiftet med Visitats og i andre Maade, som Behov gjordes, og derover paa nogre Steder udi Religionen ikke saa retteligen handles, som det sig burde, desligeste skal og være Brøst paa Superintendents Bolig og Underholdning med andet mere Mangel, som findes der udi Stiftet, da, paa det engang for alle derpaa maa gjøres en Skik og Ordning, som altid herefter uryggeligen skal holdes, have vi derom saa besluttet, som her efterfølger: 1) Først ville vi, at udi Stavanger Stift skal om Religionen i alle Maade holdes og handles baade med Prædiken, Ceremonier og anden christelig Skik aldeles efter den geistlige Ordinants, som vor kjære Herre Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, om Religionen har ladet udgange, og dermed skal Superintendenten, som nu er og herefter kommendes vorder, have flittig Indseende, og alting saa skikke og ordinere, som han vil ansvare for Gud og være bekjendt for os. 2) Sammeledes paa det forne Hr. Jens Riber maa, saa længe han lever, med nødtørftige Underholdning forsørges, have vi undt og tilladt, at han strax maa bekomme Halvparten af det Communsgods, som ligger til Domkirken udi Stavanger, og oppebære, nyde og beholde den Rente, deraf ganger, udi hans Livstid, og skal den anden Halvparten af samme Communsgods blive til de Kanniker og Kirketjenere, som der dagligen hos Domkirken residere, efter vort Brevs Lydelse, vi tilforn derom udgivet have. 3) Ville vi og, at Communsgaarden udi Stavanger herefter altid skal være og blive Superintendentens Bolig og Residents, og Superintendenten, som nu er og herefter kommendes vorder, den at skulle mue nyde og beholde, og, efterdi vi forfare, at samme Gaard er nedfalden og øde, skal vor Lensmand, eftersom vi ham allerede befalet og derom tilskrevet have, den en Gang for alle paa vor Omkostning opbygge, saa at Superintendenten derudi kan have en bekvem Bolig og Vaaning, og naar samme Gaard saa af vor Lensmand er bygget og færdiggjort, skulle Superintendenterne være pligtige selve en efter den anden paa deres Omkostning at holde den ved god Hævd og Bygning for den Part af Communsrenten, den Superintendent nu er og hans Efterkommere efter Hr. Jens Ribers Død og Afgang ere tillagte. 4) Skal og vor Lensmand udlægge et Stykke Jord til en Kaalhave, som altid skal blive til forne Superintendents Residents. 5) Desligeste skal Superintendenten, som nu er og herefter kommen-

des vorder, have, nyde og beholde al den Rente, som Hr. Jon Guttormssøn havde, den Tid han var Superintendent, og, hvis der er frakommet, baade den Gaard i Fragefjord [Frafjord], den Part i Digredal [Dirdal] og Andet, det skal strax igjen dertil lægges og altid siden blive til Superintendentens Underholdning. 6) Og naar forne Hr. Jens Riber er død og afgangen, skal forne Halvpart af Communsgodset, som han med forlenet er, altid blive til Superintendentens, Sogneprestens, Kapellanens og Hørernes Underholdning og Løns Forbedring udi saa Maade, at Superintendenten deraf skal bekomme den halve Part og anden Halvparten skiftes mellem forne Kirketjenere og Skoletjenere, at hver fanger deraf en Fjerdepart. 7) Naar nogen af de Prester, som nu have og ere forlente med de 12 Præbender udi Stavanger Domkirke, døer og afgaaer, da skal ingen forlenes med nogen af samme Præbender uden de, der ville boe og residere hos Domkirken, heller og de Prester, der Sogne have paa Landet og ere saa lærde og duelige, at de kunne hjælpe Lensmanden og Superintendenten i nogre synderlige Sager, om Behov gjøres, og ville vi Ingen forlene med nogen af samme Præbender, uden han har Lensmandens og Superintendentens Vidnesbyrd, at han er saadanne Præbende værd. 8) Sammeledes skal det Cathedraticum, som af gammel Tid er givet af Landskirker udi Stavanger Stift til Domkirken udi Stavanger, herefter aarligen til forne Domkirke ydes og udgives, paa det den des bedre maa bygges og ved Magt holdes og ikke skulle blive øde; dog skal Lensmanden og Superintendenten have Tilsyn med, at hver Landskirke giver, eftersom den er formuende til, paa det Landskirkerne og mue blive ved Magt. 9) Og efterdi Landskirkerne udi Stavanger Stift findes at være meget forfaldne af den Aarsag, at Kirkeværgerne ikke gjøre aarligen Rede og Regnskab for hvad de paa Kirkens Vegne oppebære og igjen udgive, eftersom det sig bør, og derover forvende Kirkens Indkomst til anden Nytte, saa at Kirkerne fange deraf ringe eller ingen Fordeel, derfor ville vi, at alle Kirkeværgerne over alt forne Stavanger Stift skulle aarligen gjøre Provsterne gode Rede og klart Regnskab for Alt, hvis de paa Kirkernes Vegne indtage og igjen udgive, og derhos hvad de have bygget paa Kirkerne, hvilket Provsterne fremdeles skulle undervise og berette Superintendenten, naar han kommer udi Visitats, og skal Superintendenten være pligtig ved den Ed, han Gud og os med for-

vante ere, at have flittig Opseende med, at Kirkerne bygges og ved Magt holdes, og dersom Kirkeværgerne findes forsømmelige, skal Superintendenten det give Lensmanden tilkjende, og han skal være pligtig at straffe derover, som ved bør. Alt dette forne ved alle sine Ord, Punkter og Artikler ville vi at herefter fast og ubrødeligen skal ved Magt holdes under den Peenn og Straf, som ved bør. Kastholm udi Waldborgshered 29 Juli 1571. R. X. 592. Afskr. II. 957.

Mester Jørgen Erikssøns Superintendentsbrev udi Stavanger Stift.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Hr. Jens Riber for hans Alderdom og Skrøbeligheds Skyld ikke længer kan forestaae Superintendentsbefaling udi Stavanger Stift og nu har afsagt sig med samme Kald, og os elskelige Mester Jørgen Erikssøn igjen udi hans Sted lovligen er kaldet og udvalgt til Superintendent der sammesteds og har været hos os og gjort hans Rede, da have vi bevilget og samtykt og nu o. s. v. bevilge og samtykke forne Mester Jørgen Erikssøn at være Superintendent udi forne Stavanger Stift, og skal han have flittig Opseende med, at Guds Ord prædikes reent og puurt allevegne der udi Stiftet og Altingest med Religionen ganger skikkeligen og ordentlig til efter Ordinantsens Lydelse og udi Visitats og andre Bestillinge, hans Kald og Embede anrørendes, sig flittig og uforsømmelig lade befinde; thi bede vi og byde alle Provster og Prester udi forne Stift, at I rette Eder efter at kjende og holde forne Mester Jørgen Erikssøn for Eders Superintendent og være ham hørige og lydige; sammeledes befale vi vore Fogder og Embedsmænd der sammesteds, at I ham paa vore Vegne tilrette forsvarer og haandhæver, ei tilstedendes ham at uforrettes eller Forfang at skee udi nogre Maade. Kornerup 2 August 1571. R. X. 595. Afskr. II. 961.

Til Bønderne under k. Maj. Gaard udi Stavanger.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Kronens Bønder og Tjenere, som ligge og tjene til vor Gaard udi Stavanger, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi ere komne udi Forfaring, at naar Nogne bliver affærdigt udi nogne vore Hverv og Ærinde enten fra eller tilbage der udi Lenet, da sidde en Part af Eder overhørige og ikke ville flytte og føre dem, endog I af vor Lensmand der sammesteds og hans Foged derom bliver tilsagt, hvorover vor Bestilling tit og ofte forsømmes; thi bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter,

saa tit og ofte Nogen i vore Ærinde drager der igjennem Lenet, dem at fordre og fremme, saa de uforsømmelig komme afsted; fordrister Nogen sig at være vor Lensmand eller hans Fogder her udi ulydige, da skulle de straffes derover, som ved bør. Fredriksborg 10 August 1571. T. XI. 360. Afskr. II. 603.

Henrik Brockenhuus fik Brev.

Fr. II. Hilse Eder alle vore og Norges Krones Bønder og Tjenere, som ligge og tjene til vor Gaard udi Stavanger, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at os elskelige Henrik Brockenhuus, vor Mand, Tjener og Embedsmand der sammesteds, for os har beret, hvorledes at hvis Leding og Landskyld, som skal udgives der af Lenet, ydes paa Fogedgaarde og andre ubeleilige Steder, hvor det ikke kan sælges eller udi andre Maade forvendes os til Bedste, da paa det at forne Henrik Brockenhuus kan lade føre hvis Rente os af forne Len tilkommer paa de Steder, os kan være beleiligt, bede vi Eder Alle og hver særdeles strengeligen byde, at I rette Eder efter at fremføre Eders Leding og aarlig Landskyld til forne vor Gaard udi Stavanger, det der sammesteds at yde og overantvorde til forne vor Lensmands Skrivere og Fuldmægtige, som han det at oppebære tilskikkendes vorder. Fredriksborg 10 August 1571. T. XI. 360. Afskr. II. 604.

Henrik Brockenhuus, Embedsmand paa k. Maj. Gaard udi Stavanger, fik aarligen herefter 50 Daler mere til hans Besoldning, da han ikke kunde tilkomme med den Genant, som ham af de forordnede Raad til hans Underholdning var udlagt. Fredriksborg 10 August 1571. R. X. 596. Afskr. II. 962.

Christiern Munk fik Følgebrev til Kronens Bønder, som ligge og tjene til Vernø Kloster, og Eggert Ulfeldt nu udi Værge har, at skulle svare ham ad gratiam. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksb. 17 Aug. 1571. R. X. 597. Afskr. II. 962.

Udi lige Maade fik Christiern Munk Følgebrev til Bønderne udi Ingedals Len, som Eggert Ulfeldt og i Værge har, at svare ham til Agershuus. R. X. 596. Afskr. II. 963.

Desligeste Følgebrev til Bønderne i Eidsberg Sogn og Rakkestad Sogn, som Tønne Galle i Værge havde, at svare Christiern Munk til Agershuus. R. X. 597. Afskr. II. 963.

Vincents Juel fik Følgebrev til Bønderne, som ligge og tjene til Lyse Kloster, at svare ham til Bergenhuus. Fredriksborg 17 August 1571. R. X. 597. Afskr. II. 963.

Til Kong Johan af Sverige.

Fr. II. tilbyder den stormægtigste, høibaarne Fyrste Hr. Johan III, Sveriges, Goters og Venders Koning, vor synderlig gode Ven og Nabo, vor venlig, kjærlig Hilsen med hvis mere kjært og godt, vi formaae, med Gud almægtigste altid tilforn. Stormægtige, høibaarne Fyrste, vi give Eders Kjærlighed ganske venlig tilkjende, at vor Undersaat og Indbygger udi vort Rige Norge, os elskelige Christoffer Olafssøn for os har beret, hvorledes ham paa hans Hustrus Vegne en Arv der sammesteds skal være tilfalden, hvilken Nogen af Eders Kjærligheds Undersaatter udi Sverige forholder ham fore, imod Norges Lov, som han mener, og Eders Kjærlighed ydermere har af hans indlukte Supplicats at forfare, og derfor paa det underdanigste har været begjerendes, at vi ham vor Forskrift til Eders Kjærlighed vilde meddele, at Eders Kjærlighed vilde have et billigt Indseende dermed, at han maatte bekomme, hvis han har Ret til, og endog vi ikke trivle, at Eders Kjærlighed jo selv for Eders Kjærligheds egen Person er tilneiget at forhjælpe vore Undersaatter saavelsom alle Andre til, hvis de skjelligen kunde bevise dem af Eders Kjærligheds Undersaatter med Rette at tilkomme, vidste vi ham ligevel for⁚ Skrivelse til Eders Kjærlighed ikke at kunne vægre, bedendes Eders Kjærlighed ganske venligen og gjerne, at Eders Kjærlighed af hans Sag al Leiligheden vilde lade forfare og gjøre den Forordning, at Eders Kjærligheds Undersaatter med ordentlige Proces mue gange med ham derom udi Rette, og han siden mue bekomme, nyde og beholde hvis han har Ret til. Dersom vi igjen i slige eller andre Maade kunne gjøre det, som Eders Kjærlighed kunde være behageligt, ville vi dertil findes ganske velvillige, og vil have Eders Kjærlighed hermed til et lyksaligt og langvarendes Regiment den almægtigste Gud befalendes. Fredriksborg 18 August 1571. T. XI. 365. Afskr. II. 604.

Emicke Kaas fik Forleningsbrev paa Lyse Kloster, eftersom os elskelige Erik Rosenkrands nu dertil udi Værge har, kvit og fri uden Afgift ad gratiam. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 21 August 1571. R. X. 597. Afskr. II. 963.

Jørgen Wogenssøn fik Brev paa Kronens Gaard Liffuethorp, som skylder aarlig til Landgilde 4 Mk. 7 alb., 1½ Tønde Byg, 1½ Tønde Havre, 2 Skjæpper Meel og 18 Mk. Smør, kvit og fri uden al Afgift ad gratiam; han skulde være Lensmanden

paa Baahuus hørig. Cum claus. consv. et inhib. sol. Kjøbenhavn 22 August 1571. R. X. 598. Afskr. II. 964.

Til Lensmændene over alt Norge.

Fr. II. V. G. t. Vid, at efterdi Gud almægtigste nu naadeligen hjulpet har, at vi have bekommet en god bestandig Fred, hvorfor ham skee Lov evindelige, og have nu derfor aftakket vort fremmede Krigsfolk, som vi havde her udi Riget og ere blevet dem en stor Summa Pendinge skyldige, hvorpaa de have vort Brev og Segl med det første at skulle betales, da have vi nu med vore elskelige Danmarks Riges Raads Bevilling ladet vore aabne Breve udgaae til Bønder og menige Almue over alt vort Rige Norge om en almindelig Skat og Landehjælp, eftersom du af disse vore aabne Breve, som vi til Bønderne udi N. Len, saa og andre underliggendes Len have ladet udgaae og dig herhos tilskikke, ydermere har at forfare; thi bede vi dig og ville, at du samme vort Brev med det allerførste lader forkynde for Bønderne udi for^{ne} Len, og siden strax lader skrive dem for samme Skat og lægge dem udi Læg sammen, saa den Rige hjælper den Fattige, og Alting ganger ligeligen til og ikke bliver anseet Gunst, Gave, Vild, Venskab eller nogen anden Fordeel, og at du samme Hjælp udfordrer og den med klart Register og Mandtal forskikker hid til vort Slot Kjøbenhavn, og at du gjør din største Flid, at samme Skat visseligen udkommer inden den bestemte Tid, som vore aabne Breve om formelde. Kjøbenhavn 23 August 1571. T. XI. 342. Afskr. II. 596.

Til Bønder og menige Almue over alt Norge om Skat.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære troe Undersaatter, Bønder og menige Almue, ihvemsomhelst I tjene eller tilhøre, som bygge og boe over alt N. Len, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at efterdi Alting formedelst den almægtigste Guds Hjælp ere igjen kommet til Fred og Rolighed, hvorfor skee Gud Lov evindeligen, og vi derfor nu have aftakket vort fremmede Krigsfolk, som vi havde her udi Riget, og ere blevet dem en stor Summa Pendinge skyldige, hvorpaa de have vort Brev og Forvaring med det første at skulle betales, hvilken Summa Pendinge vi uden vore Undersaatters Hjælp ikke kunne afstedkomme, da have vore menige elskelige Danmarks Raad til des Behov bevilget os en almindelig Skat og Landehjælp at mue bekomme og lade opbære af Bønder og menige Almue over alt vort Rige Norge udi saa Maade, at hver Odelsbonde, som har

Jordegods, skal give os Halvparten af hans Rente i dette Aar, i hvis Maade han den oppebærer, og hvilken Odelsbonde ikke har saa megen Indkomst, som kan beløbe 1 Daler, da skal han ligevel give som en Leilænding 1 Daler, skulle og hver 10 Krone- og Leilændinge-Bønder lægges udi Læg sammen og give os 10 enkende Daler, den Rige hjælpe den Fattige, sammeledes skal hver Tjenestedreng, som tjener for fuld Løn og hver løs Karl, som nogen Næring bruger, give os $1/2$ Daler, og hver Tjenestedreng, som tjener for halv Løn, skal give 1 Ort, skal og hver Huusmand og Ødegaardsmand; desligeste skal hver Mand bosiddendes ved Søsiden og bruger Fiskeri give os 2 Voger Fisk eller 1 Daler for hver Vog Fisk, og skal hver Udroerskarl, som tjener for fuld Løn, give os 1 Vog Fisk, men den, som tjener for halv Løn, skal give os $1/2$ Vog Fisk. Sammeledes skal hver Nordfar-Skipper, som selv har Skib og seiler i Nordlandene, give os Halvparten af al hans Fragt, og hver Styrmand Halvparten af al hans Hyre udi dette Aar; skal og hver aargangen Sag give os 6 Daler og hver Flomsag give os 3 Daler, og skal Ingen være fri for samme Skat og Hjælp, og ville vi, at Pendingeskatten skal være ude til Paaske, og Fiskeskatten til St. Olafs Dag førstk. i det allerseneste. Og skal os elskelige N. lade lægge og skrive samme Skat over alt N. Len, saa den Rige hjælper den Fattige, saa det ganger ligeligen til uden al Vild, og siden samme Skat af Eder indkræve og oppebære og fremdeles med klare Register og Mandtal fra sig overantvorde, og skal vor Lensmand have fuld Magt at mue lægge 2 Lod Sølv for hver Daler af dem, som ikke kunne afstedkomme at udgive Daler, og skal Skriveren ingen Penge have eller oppebære, for han skriver samme Skat; thi bede vi alle og hver særdeles strengeligen byde, at I med det allerførste paa beleilig Tid og Sted o. s. v. Cum claus. consv. Kjøbenhavn 23 August 1571. Christiern Munk, Høvedsmand paa Agershuus, skal oppebære Skatten af disse efterskrevne Len: Agershuus Len, Gudbrandsdalene, øvre Romerikes Fogderi, nedre Romerikes Fogderi, Hadelands Fogderi, Follo Fogderi, Østerdalens Fogderi, øvre Borgesyssel, nedre Borgesyssel, Rygge og Engedal Skibrede, Mossedal, vester Bergun [Berum], Tunsberg Len, Midsyssel Len, Mandals Len, Marker Len, Skiensyssel Len, Nedenes Len og Robygdelaget, Agershereds Fogderi, Bragernes Len, Brunlag Len og Numedalen, Id Skibrede, Hedemarken.

Ludvig Munk, Embedsmand udi Throndhjem, skal oppebære Skatten udi efternævnte Len: Throndhjems Len, Inderøen og Ytterøen, Sparbo Len, Stjordals Len, Skogn og Verdals Len, Orkedals Len, Strinde Len, Nordmørs Len, Gauldals Len, Numedals Len, Fosen Len, Søndmøre Len. Vincents Juel, Embedsmand paa Bergenhuus, skal oppebære Skatten udi efterskrevne Len: Bergenhuus Len, Vesteraalen og Lofoten, Salten, Senjen, Tromsøen, Andenes, Søndfjord, Nordhordland, Søndhordland, Sogn, Nordfjord, Jederen og Dalerne, Ryfylke, Lister Len. Jørgen Skram: Baahuus Len og Viken. Mads Skeel oppebære af Helgeland og Finmarken. T. XI. 343. Afskr. II. 597.

Til Ludvig Munk, Embedsmand paa Kronegaarden udi Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelige Johan Jellesen Falkener, Borger og Kjøbmand til Amsterdam, tilkommer af os en Summa Pendinge for adskillige Vare og anden Deel, han har til vort Behov her indskikket udi Riget, hvoraf en Part er betalt, og ham endnu rester 1726 Daler; thi bede vi dig og ville, at naar forne Johan Jellesens Fuldmægtige dig med dette vort Brev besøger, at du da paa vore Vegne ham forne Summa Daler betaler og tilfredsstiller med Fisk og andre gode Kjøbmandsvare, og at du for et billigt Værd ham det anslaaer og dog derudinden rammer vort Bedste, hvis du ham udi saa Maade leverendes vorder; og naar samme Summa betalt er, at du da til dig annammer vort Brev, han derpaa har, saa og hans Kvittants og det indskriver i dit Regnskab. Kjøbenhavn 23 August 1571. T. XI. 369. Afskr. II. 606.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at eftersom os elskelige Wulf Rauchhaupt med dig har talt og forafskedet om 7 Gaarde liggendes ved Laurvik Sund, hvilke med Skove og anden Leilighed skulle være tjenlige til den Salthandel at fulddrive, paa hvilket han vore Privilegier har bekommet, og der sammesteds skulde begyndes og foretages, da bede vi dig og ville, at du med det første al Leiligheden om samme Gaarde forfarer, og siden for Magelag til os forhandler og derudinden rammer vort Gavn og Bedste, saa at samme Mageskifte maa skee os uden Skade. Fredriksb. 22 Septbr. 1571. T. XI. 387. Afskr. II. 607.

Til Vincents Juel paa Bergenhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have bevilget os elskelige Chri-

stopher Fogler udi hans Betaling i den Summa, ham af os tilkommer, Bergerfisk for 10,000 Daler efter den Afsked, som vor Hofmester os elskelige Peder Oxe derom med ham gjort har, og den Seddel, vi dig her indlukt tilskikke, formelder; thi bede vi dig og ville, at, naar forne Christopher Fogler eller hans Fuldmægtige dig med dette vort Brev besøger, at du da paa vore Vegne fornøier ham 10,000 Voger Bergerfisk af de 20,000 Voger Fisk, du og Mads Skeel har tilsagt forne vor Hofmester at skulle være udi Forraad paa Bergenhuus baade af den gamle og den nye Fisk, og dersom du til forne 10,000 Voger ikke har saa megen Fisk, som du forne Christopher Fogler kan med fuldgjøre 10,000 Daler, at du da tager 1666⅔ Voger eller saa megen Fisk, som dig udi det Antal fattes, af den Throndhjems Fisk, som der udi Bergen ligger usolgt, saa at du kan fuldgjøre forne Christopher Fogler de 10,000 Daler med, og tage Fisken gammel og ny, som hun er forefunden og ingen af dem vrage eller forskyde; dersom det og befindes, at den Throndhjems Fisk er solgt, at du da paa vore Vegne finder Raad til andre gode Vare udi det Sted for 1429⅓ Daler at forskaffe forne Christopher Fogler til de 10,000 Voger Fisk, du tilforn lovet har ham at forskaffe, med hvilke du kan fuldgjøre forne Christopher Fogler 10,000 Daler, saa han dem visseligen uden al Undskyldning eller Forsømmelse mue bekomme, eftersom du veed, og Magt derpaa liggendes er. Fredriksborg 6 Octbr. 1571. T. XI. 393. Afskr. II. 607.

Til Ludvig Munk, Embedsmand udi Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Som du skriver vor Hofmester os elskelige Peder Oxe til og giver tilkjende, at den Tid, de Svenske aftraadte og overantvordede til os Jemteland og Herjedalen, have de tilholdet dem øvre Hodal og ville mene det at skulle høre til Sverige uanseet, at Kongen af Sveriges Brev der Intet om formeldte, og samme Hodal altid har ligget til Herjedalen og under Norges Krone, hvorfor du begjerer at maatte fange at vide vor Vilje, hvorledes du dig hermed forholde skal, da bede vi dig og ville, at du med det første tilskriver den Kongen af Sveriges Befalingsmand, som samme Hodal nu udi Befaling har, at du saadant har givet os tilkjende, og vi derpaa have skrevet dig til, at efterdi det venlig Forbund, som imellem disse 3 Riger er opret, udtrykkelig formelder, at Grændsen skulde herefter være og blive, som de for Krigen har været, og vi paa vor og

Kongen af Sverige paa sin Side skulle hver nyde, bruge og beholde, hvad begges vor kjære Herre Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, udi deres Regiments Tid havt have, undtagen den geistlige Jurisdicts i Jemteland, som altid herefter skal følge os og Norges Rige, hvilket vi ikke tvivle, at Kongen af Sverige jo fast og ubrødeligen holder, giver det os ikke ringe Under, at forne svenske Befalingsmand sig understaaer at ville indgribe og paa sin Herres Vegne sig det tilheffve, som Fordragen aldeles er imod, og os og Norges Krone med Rette tilkommer og altid rolige har fulgt Norges Rige; saa vide vi og ikke sligt at være skeet med hans Herres Vilje; han vil derfor være fortænkt at lade dig forne Over-Hodal følge, hvor ikke, han da giver dig derpaa et skriftligt Svar, siden ville vi lade give det Kongen af Sverige tilkjende, forseende os, at han sig saadanne Indgreb ikke skal lade befalde; hvad du derom fanger for Besked, du det med det første lader os fange at vide, at vi os derefter kunne vide at rette. Fredriksb. 7 Octbr. 1571. T. XI. 394. Afskr. II. 608.

Christiern Thomassøn fik Brev paa Kronens Gaard Gudeholm, udi Ytterby Sogn liggendes, fri uden Afgift ad gratiam; han skulde være Lensmanden paa Baahuus hørig. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 18 Octbr. 1571. R. X. 599. Afskr. II. 965.

Til Jørgen Skram, Embedsmand paa Baahuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have undt og forlent os elskelige Christopher Alfssøn 2 vore og Norges Kronens Gaarde, der udi Bahuus Len liggendes, som kaldes Langøen og Stensø, eftersom det Brev, vi ham derpaa givet have, ydermere formelder; thi bede vi dig og ville, at naar forne Christopher Alfssøn dig med dette vort Brev besøgendes vorder, du da strax ubehindret lader ham følge forne 2 Gaarde. Fredriksborg 19 Octbr. 1571. T. XI. 400. Afskr. II. 610.

Christopher Alfssøn fik Brev paa tvende Kronens Gaarde udi Baahuus Len liggendes, kaldes Langøen og Stensø, kvit og fri uden Afgift ad gratiam. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 19 Octbr. 1571. R. X. 600. Afskr. II. 966.

Om Handel paa det ryske Marked og østenhavs.

Fr. II. Hilse Eder alle Indlændiske og Udlændiske, som besøge det ryske Marked udi Finmarken ved Vardhuus og østenhavs, evindeligen med Gud og vor Naade. Vider, at vi have befalet os elskelige Mads Skeel, vor Mand, Tjener og

Embedsmand udi forᵉ Vardhuus Len, at skulle aarligen paa forᵉ Marked kjøbe os nogen Vare til Bedste, og efterdi os efter Norges Lov det første Kjøb allevegne udi vort Rige Norge tilkommer, forbyde vi Alle, ihvo de helst ere eller være kunne, det være sig Indlændiske, Udlændiske, Borgere, Bønder eller nogen Anden, Noget at kjøbe paa forᵉ Marked, førend forᵉ Mads Skeel paa vore Vegne det første Kjøb bekommet har. Fordrister sig Nogen herimod at gjøre, det være sig hvosomhelst det være kan, da skulle de have forbrudt Alt, hvis de have med at fare. Fredriksborg 25 Octbr. 1571. T. XI. 411. Afskr. II. 610.

Til Axel Gyntelsberg.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have undt og forlent os elskelige Mads Skeel, vor Mand og Tjener, vort og Norges Krones Len Helgeland med den Gaard Thorgen, som du udi boer; thi bede vi dig og ville, at du strax anseendes dette vort Brev retter dig efter at lade ham følge forᵉ vor Gaard og Len og [ingen] Hinder gjør ham derpaa udi nogen Maade. Fredriksborg 25 Octbr. 1571. T. XI. 412. Afskr. II. 611.

Christopher Nilssøn [Grøn] fik Fredebrev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi denne Brevviser Christopher Nilssøn, Lagmand udi Stavanger, er nogen Tid siden forleden kommen for Skade og har ihjelslaget en ved Navn Peter Adrianssøn, og han nu derfor har stillet den Dødes Slægt og Venner tilfreds, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade saa og af Øvrigheds Magt undt og givet og nu med dette vort aabne Brev unde og give forᵉ Christopher Nilssøn hans Fred igjen, saa han herefter som tilforn maa bygge og boe udi vort Rige Norge og sig værge og bjerge som andre vore Undersaatter der sammesteds, og for den Sag i alle Maader være utiltalt. Thi forbyde vi alle, o. s. v. Fredriksborg 25 Octbr. 1571. T. XI. 419. Afskr. II. 611.

Claus Liide af Bremen fik Brev at maa besegle en Havn paa Island, kaldes Grindevig. Fredriksborg 25 Octbr. 1571. R. X. 601. Afskr. II. 966.

Mads Skeel fik Forleningsbrev.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Mads Skeel, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu o. s. v. unde og forlene forᵉ Mads Skeel vort og

Norges Krones Len, Vardøhuus Len og Finmarken med Bønder, Tjenere og al des Rente og rette Tilliggelse at have, nyde, bruge og beholde ad gratiam, og skal han gjøre os aarligen gode Rede og Regnskab for al den visse og uvisse Rente, som af samme Len oppebæres, det være sig ved hvad Navn, det helst nævnes kan, og det Altsammen at komme os alene til Bedste; derimod ville vi aarligen lade give ham for hans Tjeneste 100 Daler; skal han og bruge vor Handel og Kjøbmandskab paa det ryske Marked udi Finmarken ved Vardehuus og Østenhavn [østenhavs]; hvis Omkostning derpaa gjøres, derudi skal han staae den fjerde Part med os, og hvis Fordeel og Vinst deraf igjen komme kan, deraf skal han den fjerde Part for sig nyde og beholde og de andre tre Parter at komme os alene tilbedste med gode og klart Regnskab, hvilket forne Regnskab han aarligen skal lade gjøre paa vort Slot Kjøbenhavn til hver Sanctorum Philippi og Jacobi apostolorum Dag; han skal og holde Godset ved Hævd og Magt og Bønderne derpaa boendes ved Norges Lov, Skjel og Ret og dem ikke med nogen nye usædvanlig Paalægge besvære. Thi forbyde vi o. s. v. Fredriksborg 25 Octbr. 1571. R. X. 601. Afskr. II. 967.

Mads Skeel fik Brev paa Helgeland.

Fr. II. G. a. v., at vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og for Troskab og villig Tjeneste, som os elskelige Mads Skeel, vor Mand og Tjener, os og Riget hertil gjort og beviist har og herefter troligen gjøre og bevise maa og skal, have undt og forlenet og nu o. s. v. unde og forlene forne Mads Skeel vort og Norges Krones Len Helgeland med Bønder, Tjenere og al den visse Rente og Indkomst der tilligger, eftersom os elskelige Axel Gyntelsberg, vor Mand og Tjener, det nu for ham sidst havt har, at have, nyde, bruge og beholde ad gratiam, dog saa at han aarligen til gode Rede skal give deraf til os og Kronen til Afgift 750 Daler og samme Summa Pendinge aarligen til hver Philippi og Jacobi apostolorum Dag paa hans egen Omkostning levere udi vort Rentekammer paa vort Slot Kjøbenhavn. Skal og forne Mads Skeel mue beholde Halvparten af al Gaardbygsel, Sagefald og Landboveitsel, og den anden Halvpart med al anden uvisse Indkomst, være sig ved hvad Navn det nævnes kan, skal komme os tilbedste med godt og klart Regnskab. Hvis Salt han behøver at lade bruge til vor Vildvare, Hvale eller Selespek, skal han selv kjøbe og udi hans Regnskab det indskrive.

Skal og forne Mads Skeel boe udi Lenet paa den Gaard forne Axel Gyntelsberg paaboer, og holde Bønderne ved Norges Lov, Skjel og Ret og Ingen af dem uforrette imod Loven eller med nogen nye og usædvanlige Paalægge besvære. Sammeledes skal han have Befaling over Presterne der paa Landet og Prestesager, at handle med Indsætning og anden Tilfald, hver efter sin Gjerning; dog skal han Intet med dem paaslaae, uden hvis han kan gjøre efter den geistlige Ordinants, som vor kjære Herre Fader, salig og høilovlig Ihukommelse, om Religionen har ladet udgaae, og efter Superintendentens Raad den, som nu er eller herefter kommendes vorder. Skal han og oppebære al Tienden af Helgeland og hvert Aar for sig udhyre Tienden det allerdyreste muligt er til dem, som mest deraf give ville. Og skal han lade optegne hver Kirke liden og stor, saa og hvor meget hver Bonde tiender, paa det der maa tiendes retfærdeligen, og os og Kronen saavelsom Kirken maa skee, hvad Ret er. Desligeste skal han paa vore Vegne lade opbære al den Sise, Told, Vrag og al anden Rettighed, som os og Kronen tilkommer derudi Lenet saavel af det Gods, der indføres som udføres, med hvad Navn det har, som pleier at fortoldes, baade af Fremmede og Indlændiske og derfor aarligen gjøre Rede og Regnskab og det alene at komme os tilbedste. Vi ville os og forbeholdet have hvis Konnings Kjøb, som der kan kjøbes udi Lenet, og det alene at komme os tilbedste og ingen Anden, og skal der synderligen gjøres Regnskab for. Hvis Los og Maard der falder paa Landet, skal han for et skjelligt Værd kjøbe os tilbedste og derover ikke besvære Almuen eller nøde dem til at sælge sig udi vort Navn hvis Vare, ham godt synes. Findes og der udi Lenet enten Gaarde eller Gods, Laxefiskende eller andre Fiskende, Tiender eller hvad det er, som er forlenet ad gratiam, og de ikke have Livsbrev eller Pantebrev paa, skal forne Mads Skeel paa vore Vegne dem til sig annamme og lade dem bruge os tilbedste; hvis han ikke selv kan bruge, skal han paa vore Vegne udhyre det dyreste muligt er, og sligt Forne udi lige Maade at komme os tilbedste. Skeer det og saa, at nogen Indfald kommer paa Riget (hvilket Gud naadeligen afvende), skal han holde sig, som en ærlig, oprigtig af Adel tilstaaer, og med al sin Magt først selvfjerde der af Lenet, desligeste alle de, han har Befaling over, at opdrage imod Rigens Fiender, naar og hvor ham af vore Forordnede eller og Lensmanden paa vor

Gaard udi Throndhjem bliver tilsagt, og da efter hans Underviisning at begive paa de Steder mest fornøden er. Naar Noget kommer paa med Skat, Udnævnen eller og andre vore Bestillinger, skal han sig paa vore Vegne lade bruge og vor Vilje tilhjælpe at fulddrive af sin yderste Magt og Formue. Dersom ham forefalder nogen vigtige Bestillinger paa vore Vegne, som han ikke trøster sig alene at udrette, da skal han sig derom hos dem, som vi dertil forordinere, beraadslaae, og ham eller den sig derudi ikke at vægre. Han skal og ingen Beslag mue gjøre, som er imod Loven, men vore Undersaatter, som besøger forne Helgeland, skal han forskaffe Norges Lov og Ret og Ingen af dem tilstede at uforrettes imod Loven og Privilegierne udi nogre Maade. Naar nogen Bonde falder for Sager, skal forne Mads Skeel ikke efter sit Hoved imod Loven sætte dem tilrette, men indføre Sagen for Lagmanden og Lagrettesmænd, og der at gange derom hvis Lov og Ret er, og skal han ikke heller kjøbslaae eller bytte sig til Adelsgods af Bønderne, uden han det besynderligen kan have med vor Tilladelse, og dersom det kan befindes noget udi saa Maade at være kjøbt og handlet fra Bønderne med Uret og imod Norges Lov, skal han det igjen inddele og derpaa tage endelig Dom for sig; skal han og ikke hugge eller forhugge lade nogen de Skove, der tilligger, til Upligt i nogre Maade. Thi forbyde vi, o. s. v. Fredriksborg 25 Octbr. 1571. R. X. 603. Afskr. II. 968.

Til Johan Jellesen [Falkener] Borger til Amsterdam.

Fr. II. V. G. t. Vider, at vi have befalet os elskelige Mads Skeel, vor Mand, Tjener og Embedsmand udi Vardhuus Len, at skulle til vore Undersaatters Behov bestille nogne Vare ind udi vort Rige Norge; thi bede vi Eder og begjere, at I paa vore Vegne ville forskaffe forne Mads Skeel hvis Gods og Vare, han Eder om skrivendes vorder, og hvis Vare, han Eder igjen forskikkendes vorder, at I dem ville gjøre udi Penge og dermed ramme vort Gavn og Fordeel, saa meget Eder muligt er; vi ville holde Eder det uden Skade og det med al Gunst og Naade bekjende. Fredriksborg 26 Octbr. 1571. T. XI. 421. Afskr. II. 612.

Emicke Kaas fik Kvittants.

Fr. II. G. a. v., at os elskelige Emicke Kaas til Gelskoff, vor Mand og Tjener, har nu ved Jørgen Blanncke, som var Slotsskriver paa Elfsborg, gjort vor Rentemester, os elskelige

Otte Brockenhuus til Wollersløff, og Peder Hanssøn, vor Renteskriver, paa vore Vegne gode Rede og Regnskab for hvis Meel, Korn, Fetalie, levendes Kvæg, Fisk, Humle, Salt, Øl, Brød og andre Vare, som har været forsendt til vort Krigsfolks Underholdning paa Elfsborg fra vore Slotte Kjøbenhavn, Malmø, Baahuus, Aarhuus, Helsingør og fra vore Kjøbstæder udi vort Land Fyen, item kjøbt for Pendinge udi Marstrand og Elfsborg og i andre Maade oppebaaret efter hans Fetalieregisters Lydelse, desligeste har han og gjort Rede og Regnskab for hvis Pendinge, som var annammet til Brandskat, Sagefald og Arbeidspenge af de svenske Bønder, item for Huder, Borne[?], Mask og Heste solgtes, annammet af Jørgen Pederssøn, vor Tolder udi Marstrand, sammeledes oppebaaret af os elskelige Bjørn Anderssøn, vor Mand og Raad, som han til Slottens Behov laante af Jørgen Skram, item annammet til Told af Skib og Gods, som indkom og udløb fra Sverige fra 1 Januar 1570 og til 24 Juli 1571 er 19 Maaneder, og derudinden lagt og beregnet hvis Pendinge, Rug, Meel, Byg, Malt, Humle, Kjød, Smør, levendes Kvæg, Fisk og anden Fetalie, som han havde annammet til Inventarium efter Jens Kaas, der han Elfsborg Slot kvit blev, hvoraf er givet Knegte paa Huset udi deres Besolding til deres Underholdning, forspiset paa Slottet til forn. Emicke Kaas, hans Folk, Tjenere og Svende og til Slottens daglige Folk, solgt for Pendinge, givet for Vare, kjøbt til Slottens Behov, givet Slottens daglige Folk til Løn og Besolding, antvordet de Svenske med Bo, Boskab, Skiøt, Krud og Lod til Inventarium og udi andre adskillige Maade forvandlet og udgivet, saa han deraf Intet skyldig blev, efter hans overantvordede Registers og Regnskabs Lydelse. Thi lade vi forn. Emicke Kaas og hans Arvinge kvit og fri o. s. v. Fredriksborg 1 Novbr. 1571. R. X. 606. Afskr. II. 971.

Til Mads Skeel, Embedsmand paa Vardhuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vore Undersaatter af Bergen og Throndhjem, som have deres Handel og Seilads udi Finmarken til Vardøen, have deres Fuldmægtige hos os og beklage, at de Engelske indtrænge der sammesteds med Handel og Vandel at kjøbe og sælge, saa og med Fiskeri og i andre Maade, vore Undersaatter til Trængsel og Skade; desligeste skal og nogen Hollænder af Antwerpen, Enckhusen og af flere Steder understaae dem at bruge deres Handel og Kjøbmandskab

og ingen Told eller Rettighed give til os, eftersom deres Supplicats, vi dig herhos tilskikker, videre indeholder; da efterdi vi dig der heden have affærdiget og dig medgiven en Instrux, hvorefter du dig skal forholde, bede vi dig og ville, at du med Alting har god, flittig Opseende, og det saa forskaffe, at Intet af vor og Kronens Rettighed i nogen Maade forsømmes eller forkortes, desligeste at vore Undersaatter paa deres Frihed og hvis de have Ret til ikke uforrettes, og efterdi vi ingen visse Besked vide om, hvis forne vore Undersaatter klage og deres Supplicats om formelder, bede vi dig og ville, at du derom al omstændige Leilighed forfarer, og siden tilskriver os al Besked, at vi os derefter kunne vide at rette. Fredriksborg 18 Novbr. 1571. T. XI. 431. Afskr. II. 612.

Til Hr. Peder Skram, Ridder, Embedsmand paa Lagholm Slot.

Fr. II. V. s. G. t. Vider, at som vi udi denne forleden Feide have Eder med vort og Norges Krones Len, Bratsberg og Skiensyssel forlenet, paa det at I imidlertid skulle paa Eders Bekostning holde vort Slot Lagholm, da efterdi, Gud skee Lov, samme Feide nu har Ende, og vi selv os og Riget til Bedste behøve at bruge samme Len med Bygningstømmer, Bergværk, Jernhytte og i andre Maade, som os kan komme til Fordeel, hvorfor vil være fornøden, at der skal være En hos tilstede, som os til Bedste Alting der sammesteds kan udrette, derfor have tilskikket os elskelige[1] - - - - at skulle det annamme og deraf aarlig gjøre os Rede og Regnskab. Thi bede vi Eder og ville, at I lader ham følge forne Len med sin Rente og Tilliggelse, desligeste klare Jordebøger, Breve og anden Deel, som der bør at lades. Nykjøping Slot 26 Novbr. 1571. T. XI. 432. Afskr. II. 614. (jfr. ovf. S. 470).

Severin Nilssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi denne Brevviser, Severin Nilssøn, Borger udi vor Kjøbstad Skien, nogen Tid siden forleden har forhvervet vort Brev [jfr. ovf. S. 634] paa en Sagmølle næst norden den Sagmølle Jørgen Pederssøn i Skien i Værge har, hvilken Mølle forne Severin Nilssøn selv bekostet har, og han beklager, at der endnu skal være nogen Brøst paa Vandgangen, som han mener at kunne hjælpes og færdiggjøres, hver

[1] Aabent Rum i Registranten. Erik Munk til Hjørne fik Lenet 24 Marts 1572; jfr. ogsaa 24 Januar 1572.

Mand og de andre omliggendes Møller uden Skade, da efter slig Leilighed, have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu o. s. v. unde og tillade, at forne Severin Nilssøn maa paa hans egen Omkosten lade brænde Klippen videre og dybere igjennem, saa han til forne Mølle maa fange des ydermere og bedre Vandløb lige ved en de andre Møller der sammesteds, dog hermed vort Brev, vi ham paa forne Mølle givet have, aldeles uforkrænket, og at det skeer de andre omliggendes Møller uden Skade og Fordærvelse i alle Maade. Skal og forne Severin Nilssøn være pligtig at give af forne Mølle aarligen til os og Kronen slig Afgift, som der ganger af andre Sagmøller der i Lenet. Fredriksborg 3 Decbr. 1571. R. X. 607. Afskr. II. 973.

Til Christiern Munk paa Agershuus.

Fr. II. V. G. t. Vid, at vi have affærdiget os elskelige Paul Hvitfeldt, vor Mand og Tjener, til vort Slot Agershuus og ham befalet nogen Ærinde og Bestilling, os magtpaaliggendes, at skulle give dig tilkjende, bedendes dig og ville, at du ligerviis som vi selve personlig tilstede vare, ham have derudinden betroet, og at du, eftersom vi dig tiltroer, i alle Maader ùder og rammer vort Gavn og Bedste, gjørendes derudinden din største og yderste Flid. Fredriksborg 6 Decbr. 1571. T. XI. 438. Afskr. II. 614.

Til Bønderne udi Norge Søndenfjelds.

Fr. II. Hilse Eder alle vore kjære, troe Undersaatter, som bygge og boe udi vort Rige Norge, Søndenfjelds, med Gud og vor Naade. Vider, at vi have tiltroet og befalet os elskelige Paul Hvitfeldt og Christiern Munk, vore Mænd og Tjenere, nogne vore Ærinde og Hverv paa vore Vegne at skulle give Eder tilkiende, bedendes Eder og ville, at I dem derudi ville have betroet, ligerviis som vi selve personlig tilstede vare, og at I som hørsomme og lydige Undersaatter Eder godvillige lader befinde, udi hvis de Eder paa vore Vegne foregivendes vorder; det ville vi igjen med al Naade bekjende og altid være Eder en naadigste Herre og Konning. Fredriksborg 6 Decbr. 1571. T. XI. 439. Afskr. II. 615.

Til Ludvig Munk, Embedsmand udi Throndhjem.

Fr. II. V. G. t. Vid, at os elskelig hæderlig Kapitel udi Throndhjems Domkirke have havt deres Fuldmægtige her hos os og underdanigst ladet give os tilkjende, hvorledes at dem saavelsom Sognepresterne der udi Stiftet skal gjøres Forhindring

paa nogen deres Rente og Rettighed, som dem ere frakommet imod Kapitels Statuter og Friheder, uanseet at samme Rente af Arilds Tid har ligget til forne Kapitel udi Throndhjems Domkirke, saa og til Sognepresternes Underholdning der udi Stiftet, eftersom de dig selv ydermere kunne berette; thi bede vi dig og ville, at du derom forfarer Leiligheden, og det siden saa endelig forskaffer, at hvis Rente og Rettigheder, som er kommet fra Kapitlet eller og fra Sognepresterne udi forne Stift, at det uden al Forhaling maa blive dem igjen udlagt, saa at den maa ubehindret følge dem, eftersom den af Arilds Tid gjort har, og at du udi ingen Maade tilsteder, at dem gjøres Forfang paa, hvis dem tilkommer med Rette. Fredriksborg 14 Decbr. 1571. T. XI. 444. Afskr. II. 615.

Hr. Hans Sivordssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi os elskelige Hr. Hans Sivordssøn, Sogneprest udi Inderøen, har underdanigst berettet, hvorledes at os elskelige hæderlig Kapitel udi Throndhjems Domkirke paa vort Behag har bevilget ham et Kannikedom der sammesteds, som kaldes Sancti Thomæ Præbende, og der han var paa hans Reise hid ind udi Riget til os om vort Brev og Confirmats, er des midlertid en Anden, ved Navn Hr. Mads Christenssøn kommen til os og med vrang Underviisning forhvervet vort Brev paa forne Kannikedom, hvorfor forne Hr. Hans Sivordssøn underdanigst er begjerendes, at vi ham forne Kannikedom naadigst vilde unde, da efter slig Leilighed have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu o. s. v. unde og tillade, at forne Hr. Hans Sivordssøn maa bekomme forne Sancti Thomæ Præbende og det med Bønder, o. s. v. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 16 Decbr. 1571. R. X. 608. Afskr. II. 974.

Til Almuen paa Færø.

Fr. II. G. a. v., at efterdi vore Undersaatter, Bønder og menige Almue, som bygge og boe paa vort Land Færø, for os har beklaget, at vore Fogder og Befalingsmænd, som paa vore Vegne samme Land hertil besøgt have, skulle have gjort dem stor Forfang og i andre Maade dem uforrettet, og hvis Vare som de have indført udi Landet, og Undersaatterne med skulle forsørges, saa og Bygningstømmer og hvis Andet, Undersaatterne Behov havde, forsatte de dem saa høit, at de det ikke kunne formaae at kjøbe og betale; sammeledes berette de, at hvis

Vare de igjen skulle sælges, nødes de til for halv Værd at afhænde, hvorover deres Næring og Bjéring er dem betaget, saa de ikke kunne formaae at udgive til os og Kronen hvis Rente og Rettighed de pligtige ere, og derfor ved deres Fuldmægtige, som de med Fuldmagt til os affærdiget have, underdanigst ladet begjere, at vi derudi ville have et naadigst Indseende, saa at Landet kunde blive ved Magt, og vi aarligen deraf maatte bekomme vor Rettighed, da have vi derfor af vor synderlig Gunst og Naade undt og bevilget og nu o. s. v. unde og bevilge, at forne vore Undersaatter og Indbyggerne paa forne vort Land Færø mue herefter selv beholde alle de Vare, der falder paa Landet og os tilkommer med al hvis Rettighed os der sammesteds kan tilfalde af Vist og Uvist, og det sælge og afhænde der paa Landet eller andensteds, hvor dem lyster, dog saa at de aarligen betimen og til gode Rede skulle give og fornøie til os og Kronen en god gammel Daler for hver Færøske Gyldens Værd, der falder paa Landet, og samme Afgift yde og fremføre til vort Slot *Bergenhuus* og den antvorde Slotsskriveren ind udi Skriverstuen der sammesteds til hver Sanctorum Philippi og Jacobi apostolorum Dag uden al Forsømmelse og derpaa annamme samme Skrivers Kvittants; han skal derfor fremdeles staae os til Regnskab ligesom for anden Slottens Indkomst. Vi ville og lade tilskikke og forordinere vor egen *svorne Skriver* paa forne vort Land Færø, som paa vore Vegne skal have Opseende paa vor Indkomst, Rente og Rettighed, Vist og Uvist, og det Altsammen at indkræve og opbære og til Indbyggerne igjen overantvorde og aarligen føre det til Register og gjøre os derfor gode Rede og Regnskab, og, naar samme Afgift fremføres til Bergenhuus, skal forne vor Skriver paa Færø tilskrive Skriveren paa Bergenhuus, hvad og hvor meget vor Rettighed sig beløber, at han kan vide, hvad han paa vore Vegne af Undersaatternes Fuldmægtige annamme skal. Skal og ingen Anden mue bruge nogen Handel eller Kjøbmandskab paa forne vort Land Færø uden forne vore Undersaatter der sammesteds. Skulle og samme vore Undersaatter mue have og holde saa mange Skibe, som de kunne afstedkomme og dermed bruge deres Næring og Bjering og søge deres Gavn og Fordeel udi hvis Maade dem og Landet kan være nytteligst og gavnligst af hver Mand uforhindret. Kjøbenhavn 18 Decbr. 1571. R. X. 610. Afskr. II. 975.

Til Indbyggerne paa Færø, Ægteskabssager anrørendes.

Fr. II. G. a. v., at vore Undersaatter paa vort Land Færø have havt deres Fuldmægtige her hos os og ladet give os tilkjende, hvorledes at Indbyggerne der sammesteds dem haardt beklage, at dem formenes at komme tilsammen udi Ægteskab udi de Led, som udi den geistlig Ordinants ere uforbudne, som er naar den ene Person er udi tredie og den anden udi fjerde Led, endog at Landet er fast trangt og Folket med Slægt og Svogerskab saa tilsammen bebundet, at der ikke findes Mange, som er jo udi de Maade hverandre nogenledes forvante, da endog det christeligen og vel er skikket og forordineret, at intet Ægteskab skal tilstedes udi nogne forbudne Led, paa det at iblandt næste Slægt maa holdes den Høviskhed og naturlige Blusomhed, som tilbørligt er, og af vore Forfædre med godt Betænkende er indskikket, dog efterdi at saadanne Ægteskab udi tredie og fjerde Led hverken udi Ordinantsen eller udi andre geistlige og verdslige Ret findes at være forbudne, have vi af vor synderlig Gunst og Naade, saa og af Øvrigheds Magt• undt og tilladt og nu o. s. v. unde og tillade, at dersom Nogen af vore Undersaatter paa forne vort Land Færø, som hverandre udi samme Led ere forvante, begjere at komme tilsammen udi Ægteskab, skal det dem af Superintendenten, Provsterne og Presterne ubehindret tilstedes og efterlades, og Sognepresten, udi hvis Sogn de boe, have Fuldmagt at vie og give dem tilsammen med sædvanlig Skik og Ceremonier, dog Altingest dermed ordentligen forhandles efter Ordinantsens Lydelse, og under det Skin ikke foretages noget Ægteskab mellem dem, som udi forbudne Led nærmere ere forvante; forbydendes derfor Superintendenten, Provster, Prester og alle Andre paa forne Færø vore Undersaatter der sammesteds, som udi forne tredie og fjerde Led begjere at komme tilsammen udi Ægteskab, herimod eftersom forskrevet staaer, at forhindre eller dem det udi nogre Maade at formene. Kjøbenhavn 18 Decbr. 1571. R. X. 612. Afskr. II. 977.

Severin Nilssøn fik Brev.

Fr. II. G. a. v., at efterdi denne Brevviser Severin Nilssøn udi Skien har beret for os, at han har ladet bygge og opsætte paa hans egen Omkostning en Sagmølle paa Eid udi Skiensyssel udi vort Rige Norge, næst norden den Sagmølle, Jørgen Pederssøn i Skien der sammesteds har, hvorpaa forne Severin Nilssøn tilforn har havt vort Brev, hvilket han beklager

at være ham frahændekommet med Mere, som han mist har paa hans Hjemreise til vort Rige Norge, da have vi af vor synderlig Gunst og Naade undt og tilladt og nu o. s. v. unde og tillade, at forne Severin Nilssøn maa have, nyde, bruge og beholde forne Sagmølle udi hans Livstid, og saa længe han lever, dog saa at han aarligen deraf skal give til os og Kronen slig Afgift, som der ganger af andre Sagmøller udi forne vort Rige Norge, og altid holde Møllen ved god Hævd og Bygning, og naar han døer og afgaaer, skal samme Sagmølle med Bygning, Redskab og sin Tilbehøring strax kvit, fri og ubehindret følge os, vore Efterkommere Konger udi Danmark og Kronen. Thi forbyde vi o. s. v. Fredriksborg 21 Decbr. 1571. R. X. 613. Afskr. II. 979.

Jørgen Blanncke fik Brev paa Kronens Gaard Wistrup i Karby Sogn i Baahuus Len, som Anders N. og hans Søn Jon Anderssøn nu paaboe, kvit og fri uden al Tynge ad gratiam, og dermed skal han lade falde hvis Besolding ham tilkommer og os af fortjent har den Stund, han var vor Skriver paa Elfsborg Slot. Cum claus. consv. et inhib. sol. Fredriksborg 30 Decbr. 1571. R. X. 614. Afskr. II. 980.

Tillæg.

(S. 62). Forordning om Mynt, Maal og Vægt i Norge, dat. Hafn. Søndag Oculi (20 Marts) 1541. R. I. 147—149. IV. 3—5. Afskr. 260. 265. [Trykt bag Oversættelsen af Christian III.'s Historie II. 353—356].

(S. 62). Privilegier for Bergen, dat. Hafn. Løverdag efter Sønd. Oculi (26 Marts) 1541. R. I. 149—152. IV. 3—5. Afskr. 260. 266. [Trykte i Paus's Samling II. 299—304 og i Christ. III.'s Historie II. 347—351].

(S. 78). Fundats for St. Jørgens Hospital i Bergen. Odense Fredag eft. Sønd. Misericordia (24 April) 1545. R. I. 153. IV. 21. Afskr. 262. 274. [Trykt i Kjøbenhavnske Selsk. Skrifter. VI. 51—52, i Frimanns Bergenske Stiftelser II. 84—85 og i Norske Stiftelser I. 1—2.

(S. 123). Til Peder Hanssøn, Hr. Claus Bilde, Christoffer Hvitfeldt og Christoffer Galle. Da de tilforn have modtaget Kongens Skrivelse om et Orlogsskib at udruste i Vestersøen og forskikke til Otto Stigssøn, Embedsmand i Listerlen, forsynet med fornøden Fetalje, paalægges dem nu at forsyne deres udsendte Skibe dermed, saa Skibsfolket fanger nødtørftig Underholdning. Lensmændene [i de mindre Len], som have Folk paa disse Skibe, have faaet Kongens Befaling selv at forsyne disse sine Folk. [Kjøbenhavn St. Antonii conf. Dag (13 Juni) 1550]. T. III. 161. Afskr. 63.

(S. 189). Anno 1555 den 12te Juli efter Kongens Befaling skreves først kongelig Majestæts Titel udi alle Breve, som udgives, som her efter følger: Christian den Tredie, med Guds Naade Danmarks, Norges, Vendes og Gottes Konning, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst. T. IV. 566. Afskr. 152.

(S. 240). Aabent Brev om Udlændiske og Indlændiske, som ville have Borgerskab i Bergen. Kbhvn. 4 Marts 1558. R. VI. 620. Afskr. 359. [Trykt i Paus's Samling II. 328 og i Christian III.'s Historie II. 537].

Register.

